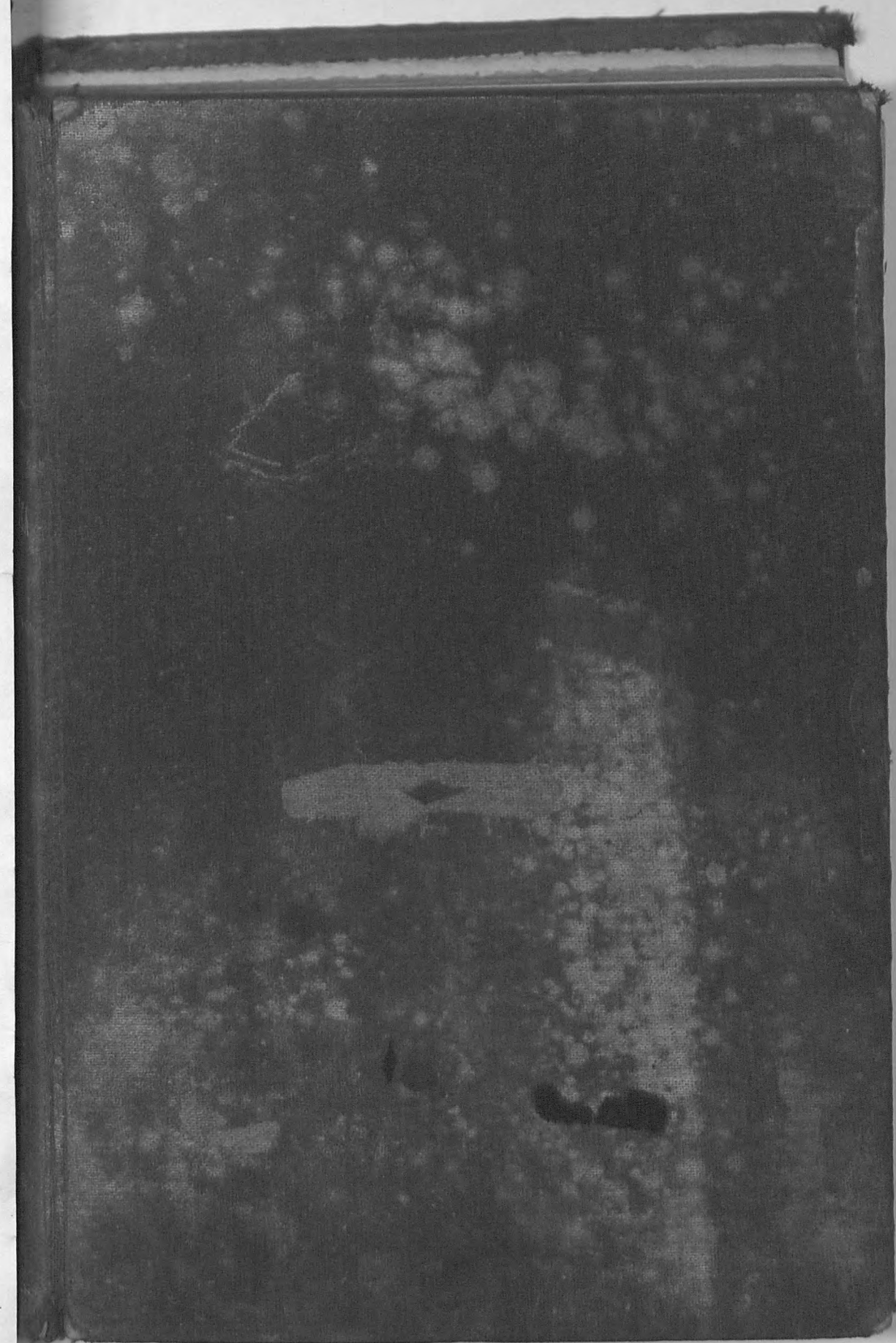

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΩΡΕΑ
B. Haglitzon

ΕΘΝΟΛΟΓΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Αριθμός Εισαγωγής:

41095

Αρ. εντύπου Εισαγωγής:

7-1081

Αρ. Ταξινομιτικής Αριθμός:

200

GRVER_00699

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΥ
ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΣΑΑΚ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΝΙΝΕΥΙ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

ΤΑ

ΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΑΣΚΗΤΙΚΑ

ΑΞΙΩΣΕΙ ΜΕΝ

ΤΟΥ

ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΘΕΙΟΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ

ΚΥΡΙΟΥ

ΚΥΡΙΟΥ ΕΦΡΑΪΜ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΔΕ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

ΤΟΥ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

ΗΔΗ ΠΡΩΤΟΝ ΤΥΠΟΙΣ ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ

Ἐν Δειψία τῆς Σαξονίας
ἐν τῇ Τυπογραφίᾳ τοῦ Βρεϊτκόπφ
ἔτει αψο

ΑΝΑΤΥΠΟΥΜΕΝΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΙΩΑΚΕΙΜ ΣΠΕΤΣΙΕΡΗ

ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

Ὁδὸς Λέκα—Σταὶ Σιμοπούλου

1895

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροίας

№ 61095

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Πρὸς τὸν ἐλλόγιμον Ἱερομ. κ. Ἰωακεῖμ Σπετσιέρην.

Ποιουμένη ἀπάντησιν ἡ Σύνοδος εἰς τὴν ἀπὸ 20 τοῦ ἡδὴ προΐοντος μηνὸς ὑμετέραν ἀναφοράν, τὴν ἀφορῶσαν τὰ τόσον ψυχωφελῇ Ἀσκητικῇ τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰσαάκ, ἐπισκόπου Νινευὶ τοῦ Σύρου, γνωρίζει ὑμῖν ὅτι ἐπιτρέπεται, ἵνα ταῦτα τύποις ἐκδῶτε πρὸς τὴν τούτων διάδοσιν παρὰ τοῖς εὐλαβέσι χριστιανοῖς, ἅτε ἐμπνεόμενα ὄντως ὑπὸ ἀληθοῦς χριστιανικοῦ πνεύματος καὶ δυνάμενα νὰ συμβάλωσιν εἰς τὴν ὡς οἶόν τε χριστιανικὴν διάπλασιν παντὸς χριστιανοῦ, ἰδιαίτατα δὲ τῶν κληρικῶν.

Δέον ὅμως ἡ τούτων ἐκτύπωσις νὰ συνάδῃ πάντως τῷ κειμένῳ τῆς ἐν Λειψίᾳ τῆς Σαξονίας ἐκδόσεως, κατὰ τὸ σωτήριον ἔτος αἴψο.

† ὁ Ἀθηνῶν ΓΕΡΜΑΝΟΣ Πρόεδρος
 † ὁ Τριφυλίας ΝΕΟΦΥΤΟΣ
 † ὁ Ὑδρας Α. ΑΡΣΕΝΙΟΣ
 † ὁ Νάξου ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
 † ὁ Μεσσηνίας ΠΑΝΑΡΕΤΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Σωφρόνιος ΠΑΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

ΤΩ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΩ ΘΕΙΩΤΑΤΩ ΚΑΙ ΣΟΦΩΤΑΤΩ

ΚΥΡΙΩ

ΚΥΡΙΩ, ΕΦΡΑΪΜ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ
ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ

ΤΩ ΕΝ

ΧΡΙΣΤΩ ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΩ ΜΟΙ

ΠΑΤΡΙ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΗ

Τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν Ἀρχιερεὺς, ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΕ καὶ ΘΕΟ-
ΔΟΞΑΣΤΕ ΔΕΣΠΟΤΑ, οἷός γε δὴ ΣΥ, ὑπὸ τῆς ὑπερτάτης
καὶ πάντα καλῶς ρυθμιζούσης Προνοίας προορισθεὶς, καὶ ἐπὶ τὸν τῆς
ἀγίας Σιών ἀποστολικὸν καὶ πάνσεπτον Θρόνον τεθείς, ἐν τοῖςδε τοῖς
καθ' ἡμᾶς καιροῖς ἀνεφάνης. Ἐν ΣΟΙ γὰρ τὴν περὶ τὸν βίον ὁσιότητα,
καὶ τὸ κατὰ τὴν ψυχὴν ἄκακον, τό τε ἐν τοῖς ἡθεσιν ἀμίαντον καὶ τὸ
ἐν ταῖς πράξεσιν ἀπαράμιλλον ἐναργῶς καθορῶντες, ζῶσάν τε καὶ ἔμ-
ψυχον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχομεν τὴν τοῦ μεγάλου Ἀρχιερέως ΧΡΙΣΤΟΥ
εἰκόνα. Καὶ αὕτη δὲ τῇ ἐκ πρώτης ἡλικίας ἀγωγῇ, καὶ τῷ μετὰ ταῦτα
ὑψηλῷ καὶ κοινωφελεῖ ἐπαγγέλματι, καὶ τῇ τάξει καὶ νόμῳ πνευμα-
τικῇ ἀναβάσει ΣΟΥ εἶγε τὸν νοῦν ἐπιστῆσαι θελήσασμεν, μεγίστην ἂν
ἐκ τούτων ἐπικαρπωσαίμεθα τὴν ὄνησιν· καὶ γὰρ ἐν κομιδῇ νεαρᾷ ἔτι
τῇ ἡλικίᾳ, διακαοῦς ἔρωτος μαθήσεως καὶ μονήρους βίου, τῶν δύο
ἀπάσης ἀκρότητος κλιμάκων, τῇ ἱερᾷ ΣΟΥ ἐντεκνίφαντος ψυχῇ, ὅλον
σεαυτὸν τῇ παιδείᾳ καὶ ἀσκήσει φέρων ἀνέθηκας, τῇ μὲν, τὴν θεωρίαν
διθύνων θεοφιλῶς, τῇ δὲ, τὴν πράξιν προσηπικαταρτίζων θαυμασιῶς.
Τοῖς Ἀθῆναισι δὲ, τῷ σὺ φίλῳ ἐδάφει, παιδευτηρίοις τοῖς ὑπὸ τοῦ χρό-
νου καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἡμῖν ἐναπολειφθεῖσιν αὐτάρκως πρότερον ἐκ-
παιδευθεῖς, εἴθ' οὕτως ἐπὶ τὴν Πάτριν ἀφικόμενος, ὑπὸ Γερασίμῳ ἀν-
δρὶ ἀρετῇ οὐχ ἥττον ἢ παιδείᾳ διαπρέψαντι (καὶ γὰρ τὸ σεβασμιον
τούτου σκῆνος τὰ τῆς ἀγιότητος ἀρίδηλα ἐκφαῖνον σήμαντρα ἐν Κρήτῃ,
ὡς φασι, σωζόμενον καθορᾶται), πρὸς ἀμφοτέρους τοσοῦτον ἐξουκλήτως ἐβροίας

καὶ ἐπέδωκας, ὅσον μόλις που ἕτερός τις πρὸς μόνην τὴν ἐτέραν. Διὸ δὴ μετ' οὐ πολὺ ἡ Κύπρος ὅλη τοῦ ἰδίου ξυμφέροντος πάνυ καλῶς προνοουμένη, καθηγητὴν ἑαυτῆς ἀνηγόρευσε ΣΕ καὶ διδάσκαλον. Αὐτὴν γοῦν ταῖς τῶν σοφῶν λόγων διαυγέσι φωταγωγίαις, καὶ τῷ τῶν ἡρωϊκῶν ΣΟΥ ἔργων περιλαμπεῖ καταφωτίσας ὑποδείγματι, τοσοῦτον τὸ σέβας ἀπηνέγκω καὶ τὸ κλέος, ὥστε οὐ μόνον τὸν ΣΟΝ λόγον ἐν πᾶσιν ἡγεῖσθαι νόμον, ἀλλὰ γε καὶ πανδημεῖ ἐπὶ τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν ἐφέλλειν ΣΕ ποιμεναρχίαν παραιτούμενόν τε καὶ φεύγοντα. Ὡς Μωϋσῆς γὰρ ὁ μέγας ἀναδυόμενος, ἐκ ἀκρυνας φυγαδεύων, τοῦ βαθμοῦ συνειδὼς τὸ μέγεθος, καὶ οἷα ΧΡΙΣΤΟΥ καὶ μαθητῆς καὶ μιμητῆς, ὑπὸ τῆς ταπεινοφροσύνης ἠττώμενος. Χάρις δὲ ἦν, ἡ πόρρωθεν τὰς τῶν μεγάλων πραγμάτων ἀρχὰς παραδόξως προδιατιθέναι εἰδοῦσα, ἡ καὶ τὴν ΣΗΝ φυγαδεῖαν οὕτω προνοητικῶς κατοικονομήσασα καὶ πανσόφως· τὸν μὲν γὰρ Ἰωσήφ ἀδελφῶν φθόνῳ ἀπεμπολούμενον, εἰς Αἴγυπτον προέπεμπε· ΣΕ δὲ ὑπὸ τοῦ τῆς ὑψηλῆς ἐγχειρήσεως δέους ἐξελαυνόμενον, εἰς Ἱεροσόλυμα προεξάπέστελλεν, ἵνα, ὥσπερ ἐκεῖνον τῆς Φαραωνίτιδος εἰρκτῆς ἐξάρασα, ἀξίᾳ βασιλείᾳ τετίμηκε σιτοδότην ἀπάσης τῆς γῆς ἐκείνης καταστήσασα· οὕτω δὲ καὶ ΣΕ παρὰ τῶν κατὰ τὴν Παλαιστίνην ἀσκητηρίων παραλαβοῦσα, τῷ ὑπερτάτῳ τῶν τῆς ἱερωσύνης βαθμῶν προβιβάσῃ· προβιβάσασα δὲ, εἰς τὴν ἀποστολικὴν τοῦ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ ἀνυψώσῃ Καθέδραν· ἀνυψώσασα δὲ, τὸν λύχνον ἐπὶ τῆς λυχνίας τεθέντα προβῆται, φωταγωγόν, καὶ μύστην, καὶ λόγου διανομέα τῷ εὐσεβοῦντι πληρώματι ἀναδείξασα. Καὶ γὰρ πολὺς ἀτεχνῶς καὶ ὁ ζήλος, ὃν διατελῶν ἔχεις ὑπὲρ τῶν εὐαγίων καὶ ἀγίων ἐν Ἱεροσολύμοις Σεβασμάτων, πολλοὶ δὲ καὶ οἱ κάματοι, οὓς ὑπὲρ αὐτῶν ἀνατλάς, καὶ οἱ ἀγῶνες, καὶ οἱ μέχρις αἵματος κίνδυνοι, ὧν καὶ αὐτόπτην με γενέσθαι ξυμβέβηκεν. Ἀλλὰ τὸ τῆς ἀποστολικῆς καὶ ὀρθοδόμου ΣΟΥ διδασκαλίας δαψιλές καὶ ἀγλαόκαρπον οὐκ ἂν ῥαδίως ἐξισχύσειέ τις ἀνατυπώσασθαι· πυκναὶ μὲν γὰρ, μᾶλλον δὲ συνεχεῖς αἱ κατ' ἰδίαν εἰσηγήσεις τε καὶ ὑποθήκαι, αἷς, τινῶν μὲν τὸν βίον καταπεπτωκότα ἐπανορθοῦς, τινῶν δὲ διακλονούμενον ἐπιστηρίζεις, τινῶν δὲ καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ καλοῦ ἐδραῖον ἐπὶ τὸ τελεώτερον προάγεις· ἄφθονον δὲ καὶ ἀένανον καὶ τὸ ἐπὶ κοινοῦ ἐκρέον τῶν παραινετικῶν λόγων γλυκύρροον νῆμα, ὥπερ αἱ τῶν πιστευόντων καρδίαι πλουσίως ἐπαρδεύόμεναι, αἰθαλεῖς τῇ εὐτεβείᾳ ἐναποδείκνυνται, τοὺς τῆς ἀρετῆς αὐτῶν καρπούς ἀποδίδουσαι, καὶ ἐν πᾶσι κατευοδούμεναι. Ἄλλ' ὥς ἔαιρε τοῦτοίς γε,

καί περ πολλοῖς, μὴ ἀγαπῶν, καινόντινα ἄλλον μυσταγωγίας τρόπον ἐπινενόηκας τὴν τῶν βίβλων ἐκτύπωσιν, ὡς ἂν μὴ μόνον οἱ τῆς θεσπεσίου καὶ μελιρρύτου φωνῆς ΣΟΥ ἀκροώμενοι ἐπωφελοῖντο, ἀλλὰ καὶ οἱ ταύταις ἐντυγχάνοντες τοὺς τῆς εὐζωίας τρόπους εἰσηγούμενοι, πρὸς δικαιοσύνην ἀπευθύνονται. Ἐνθεντοὶ πρότερον ὁ Λαύσας, καὶ τὸ περὶ τῆς σεβασμίας μονῆς τοῦ Κύκου συνταχθέν ΣΟΙ ἐγχειρίδιον, καὶ τὰ εἰς τὸ τέταρτον τοῦ Θεοδώρου ὑπομνήματα, οὐ πρὸ πολλοῦ δὲ καὶ Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, καὶ ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία, καὶ τὸ περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ συνταγμάτιον σπουδῇ τε καὶ ἀναλώμασι τοῖς ΥΜΕΤΕΡΟΙΣ εἰς φῶς προαχθέντα ἀνακεκοίνωται, νῦν δ' αὖ τῶν ἐν Παλαιοστίνῃ μοναστῶν, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀλλαχοῦ ὑπὸ ΣΕ ἡσυχαστηρίοις εἰδικὴν πρόνοιαν ποιούμενος, βέλτιον δὲ φάναι, ἀπάντων τῶν μοναζόντων τὸν βίον ἐκπαιδεύειν καὶ τελειοῦν ἐπειγόμενος, τὴν βίβλον ταύτην, γινώμονα οὖσαν τοῦ καθ' ἡσυχίαν πολιτεύματος ἀκριβέστατον, ἐκδοῦναι προείλου. Ἴδου οὖν, ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΕ καὶ ΘΕΙΟΤΑΤΕ ΠΑΤΕΡ καὶ ΔΕΣΠΟΤΑ, κοινὸς ἤδη ὁ ΣΟΣ ΙΣΑΑΚ, καὶ πεπολλαπλασιασμένος κατὰγε τὴν ΣΗΝ προτροπὴν καὶ ἀξίωσιν. Ἄλλ' ὡς ἔδειξε ἄρα, οὕτω δὴ καὶ ἐπεξείργαστο, ἢ ὡς ἔτυχεν; ὡς οἷόν τε φημι δὴ ἔγωγε· ὅπερ καὶ ΘΕΩΔΙ, καὶ ΥΜΙΝ, εὖ οἶδα, φίλον· τῶν ἐφ' ἡμῖν μὲν γὰρ ὁ πόνος, οὐ μένουσιν καὶ ἡ εὐδοκίμησις. Ἀλλὰ γὰρ ἡ δέλτος αὐτὴ καθ' αὐτὴν καλὴ καὶ σωτήριος, καὶ ὅποιονδηποτοῦν ἢ τὸ ὑπ' ἐμοῦ ἐν αὐτῇ πεποιημένον. Ἦν τινα δῆπουθεν καὶ οὐκ ἄλλωτῳ, ὅτι μὴ τῷ τῆς εἰς φῶς προαγωγῆς αὐτῆς παραιτίῳ προσαχθεῖσαν ἀνατεθῆναι νόμιμόν τε τυγχάνει καὶ δίκαιον. Καὶ αὕτη μὲν τῷ πανσεβάστῳ ΥΜΩΝ περισεμνωθεῖσα ὀνόματι, πολὺ προσκτῆσεται τὸ γάνος καὶ τὸ κλέος· ἡ δ' αὖ ΥΜΕΤΕΡΑ ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΣ στήλην αἰώνιον ἔξει αὐτήν, ἐγκεχαραγμένα φέρουσαν τοῦ ΥΜΕΤΕΡΟΥ διαπύρου ζήλου τὰ περίβλεπτα καὶ περιφανέστατα κα-
τορθώματα.

ΤΗΣ ΥΜΕΤΕΡΑΣ

ΣΟΦΩΤΑΤΗΣ ΚΑΙ ΘΕΟΔΟΣΑΣΤΟΥ
ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΤΟΣ

ἐν Λειψία ἔτει αψο

Μαρτίου. κζ.

Τέκνον ἐν Χριστῷ εὐπαιθέστατον

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ

Ο ΘΕΟΤΟΚΗΣ

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῖας

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ

Ο ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΥΞΟΜΕΝΟΙΣ

Οὐδ' ὁ ΙΣΑΑΚ ὁ ΣΥΡΟΣ ἔμελλεν ἄρα εἰς τέλος ἑαυτὸν ἐναποκρύπτειν. Οὐκοῦν ἐγκατορωρυγμένος αἰῶνας τοσούτους κατέκειτο, τὸν ἀνорύζοντα καὶ εἰς μέσον προθησόμενον περιμένων. Ὅποῖος δ' ἄρ' ἦν ὃν ἀπεξεδέχετο, τὰ πράγματα προφανῶς ἐναπέδειξαν. Οὐκ ἀμύητός τις τῶν ὑπ' αὐτοῦ εἰσηγουμένων, οὐδέ τις τῶν ἄκροισι, τὸ τοῦ λόγου, γευσασμένων τοῖς χείλεσιν, ἀλλ' ὁ καλῶς μυηθεὶς, καὶ ἐς κόρον μετασχὼν, καὶ τῇ τούτων ἀποχρώντως τελεσιουργηθεὶς μελέτῃ· ὑψηλὸς τὴν ἀρετὴν, πολὺς τὴν παιδείαν, ἀκάματος τὴν ἐν τοῖς καλοῖς προθυμίαν, καὶ ἐν παντί δὲ τοῖς τὸ κοινὸν λυσιτελεῖν δυναμένοις, καὶ ἐξ ἐναντίας οἱ καιροὶ καὶ αἱ περιστάσεις ἀπαντῶσιν, ἐνεργὸς καὶ δραστήριος. Ὁ Πατριάρχης ἐστὶν οὗτος τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ, ὁ ΕΦΡΑΙΜ, ὁ οὐχ ἡττον τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς, ἢ τῆς προεδρίας ΙΑΚΩΒΟΥ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ΚΥΡΙΟΥ· γνήσιός τε καὶ νόμιμος διάδοχος. Αὐτὸς ἐν τῇ κατὰ τὴν Παλαιστίνην Λαύρᾳ τοῦ ἀγίου Σάββα τὰ τοῦ ΙΣΑΑΚ φιλοπονήματα εὐρών, συντόνῳ σπουδῇ ἐμελέτησε· μελετήσας δὲ, μὴ ἀνακοινῶσαι οὐκ ἠέσχετο. Ἐνθεντοι ἐπ' ἐμὲ ὁ τοῦ ὑπουργήματος τῆς ἐκδόσεως κληρὸς, ὃν τινα δὴ καὶ περ ἐπίπονον, παραιτήσασθαι δ' οὐν ὅμως οὐκ ἦν, διὰ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἀξίαν, καὶ ἀρετὴν, καὶ τὸ ἐμὸν πρὸς αὐτὸν ἰδιαιτέρον χρέος καὶ σέβας. Ἐπεὶ οὖν τὴν τοῦ ἔργου διακονίαν ἀνεδεξάμην, φέρε περὶ τοῦ ΙΣΑΑΚ πρῶτον, εἶθ' οὕτω καὶ περὶ τῶν τούτου συγγραμμάτων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀνά χειρὸς ἐκδόσεως βραχέα διεληθεῖν πειράσσομαι.

Ἐκ τῆς Ἐω τοίνυν, ἐν ἣ ἐνεφύη, καὶ ἐξ ἧς πάντα προΐασι τὰ σωτήρια, ὁ ὅσιος ΙΣΑΑΚ ὁρμώμενος, Σῦρος μὲν ἦν τὸ γένος, πατὴρ δ'

αὐτῷ ἡ Νινευί, ⁽¹⁾ οἱ δὲ τούτου γεννήτορες ἀφανεῖς ἡμῖν, καὶ οὐδαμῶ-
θεν γινώσκουσι. Ἐν ἀκμαζούσῃ δὲ τῇ νεότητι, καὶ πᾶν ἀνθρώπῳ τῇ ἡλικίᾳ
κόσμου τε καὶ τῶν ἐν κόσμῳ ἑαυτὸν χωρίσας, ἐπὶ τὸ φροντιστήριον, ὃ
τοῦ ἁγίου ΜΑΡ. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ὄνομα ἔσχεν, ὅπου πολλοὶ οἱ τῶν
Ἀγγέλων ἐν σώματι μετιόντες πολίτευμα, σὺν τῷ ἰδίῳ ὁμαίμονι ἀφί-
κετο, καὶ σχῆμα καὶ τρόπον καὶ βίον τὸν μοναδικὸν ἀνελόμενος. Ἐν
αὐτῷ γοῦν τοῖς ἀσκητικαῖς σκάμμασι προγυμνασθεὶς, καὶ εἰς ἱκανὸν
ἀρετῆς μέτρον ἐλάσας, τῷ τῆς βαθυτέρας ἡσυχίας πόθῳ ἐγκατατιτρώ-
σκεται, καὶ καταφλέγεται τοῖς ἐρημικοῖς ἀνθραξὶ τὴν καρδίαν. Ἀπὸ
τοῦ Κοινοβίου τοιγαροῦν πόρρῳ μακρύνας, καὶ ἐν ἐρημικῇ αὐλισθεὶς
κελλίῳ, ἀγωγὴν διήθλει τὴν πάντῃ μεμονωμένην καὶ ἄμικτον, ἑαυτῷ
μόνῳ καὶ τῷ Θεῷ προσανέχων. Καὶ ὁ μὲν τούτου αὐτάδελφος τὴν τῆς
προδιαληφθείσης Λαύρας προεδρίαν ἀνειληφώς, ταῖς δι' ἐπιστολῶν
δραστηρίοις προτροπαῖς ἀξιοῦν αὐτὸν οὐ διέλιπε, τὴν ἔρημον καταλι-
πόντα εἰς μονὴν ἐπανελθεῖν τὴν προτέραν, ⁽²⁾ ὁ δὲ, οὕτως ἀπρίξ τῆς
ἐρήμου ἀντείχετο, ὥστε οὐδὲ μικρὸν ὅσον αὐτῆς ἀποστῆναι ἠνέσχετο.
Ἄλλ' ὅπερ ἀδελφικὴ ἱκεσία οὐκ ἐξετέλεσε πρότερον, τοῦτο ἀποκάλυψις
θεῖα διακύνει ἐξίσχυσε ὕστερον. ⁽³⁾ ἀπειθήσας μὲν γὰρ τῷ ὁμαίμονι,
καὶ περ εἰς τὸ ἱερὸν παραγενέσθαι μοναστήριον αὐτὸν προτρέποντι,
ὑπεῖξε τῷ ἄνωθεν καλοῦντι πατρί, ἐπὶ τὸ ἀρχιερατικὴν ἐπιστασίαν ἀνα-
δεξάμενον τῆς τῶν Νινευιτῶν Ἐκκλησίας ἰθύνειν τὸ σκάφος. Κατα-
λιμπάνει τοιγαροῦν τὴν ἔρημον, ἥς τῷ πόθῳ ἡ καρδία αὐτοῦ καιομένη
ἐτύγχανε, καὶ τῆς μεγαλοπόλειως Νινευὶ προχειρίζεται ἐπίσκοπος· καὶ
γὰρ οὐκ ἔδει τὸν λύχνον ὑπὸ τὸν ἐρημικὸν κατακρύπτεσθαι μῦθον, ἀλλ'
ἐπὶ τὴν ποιμαντικὴν ἐπιτεθῆναι λυχνίαν, καὶ τῆς φωταυγοῦς ἀρετῆς
πορρότέρῳ τὰ πάμφωτα ἐκπέμψαι σελαγήματα, ἀλλ' ἐν ὀλίγῳ πάν-
τως, καὶ τοσοῦτον βραχεῖ τῷ χρόνῳ τοῦτ' ἐγεγόνει, ὥστε μόλις ἐξανα-

(1) Ὁ Ἀσεμάνιος ἐν Τόμ. 1. τῆς ἀνατολ. βιβλιοθ. σελ. 463, ὁ δὲ τοῦ
ἐκδοθέν. Ἐπιγράμ. συγγρ. ἐν Μεσοπαταμῇ, οὐ πόρρῳ Ἐδέσης γεννηθῆναι
φησιν, ἀνατραφῆναι τε καὶ παιδευθῆναι τὸν ὅσιον ἐν σελ. 15'.

(2) Ἡ δευτέρα τῶν τούτου ἐπιστολῶν τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀπόκρι-
σιν περιέχει, ἀλλ' ἐπιγράφεται, πρὸς τινὰ φυσικὸν καὶ πνευματικὸν ἀδελφὸν
ἐν κόσμῳ οἰκοῦντα. Ἦτοι οὖν ἀντὶ τοῦ κοινοβίου εἰληπταὶ ὁ κόσμος, (ἐπεὶ γὰρ
οὐ μόνον φυσικὸς, ἀλλὰ καὶ πνευματικὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ προσηγόρευται, δεῖ-
λον ἄρα, ὅτι Μοναχὸς ἦν) ἢ καὶ ἕτερον ἀδελφὸν εἶχεν ὁ Ἰσαὰκ ἐν κόσμῳ
οἰκοῦντα.

(3) Τὸ ἐπίγραμ. ἐν σελ. 15'.

τεῖλαν ὥφθη τὸ φῶς, καὶ αὐτίκα μάλ᾽ ἀπὸ πάλιν ὑπὲρ τοῦ. Οὐ γὰρ ἦν, ὡς ἔοικεν, ἄξιος τοῦ ἀνδρὸς ὁ κόσμος, παραπλήσια πεπονημένος τοῖς καὶ τῷ θεῷ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ ποτὲ ἐπισυμβᾶσι, Σασίμων ἐπισκόπων χειροτονηθέντι, καὶ δρασμὸν ἅμα τῇ χειροτονίᾳ ἐννοήσαντι, ⁽¹⁾ ἅπερ δὴ καὶ τοὶ τῶν θεοφιλεστέρων οὐ δοκεῖ, διὰ τὸ ἰδιοπραγοῦν καὶ ἀκαρτέρητον τοῦ φρονήματος, οὐκ ἐπίμωμα ὅμως, οὐδ' ἐπιλήψιμα φαίνειν ἂν ἔγωγε, διὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἀρετὴν καὶ τελειότητα· ἀνεπίληπτοι γὰρ οὗτοι τᾶλλα, καὶ ἀμεμπτοὶ, καὶ πνευματοφόροι, «ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται».

Τὸ δ' ἐπισυμβάν αὐτῷ τότε συγκύρημα τοῦτο ἐστὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ἐν ἣ τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης ἔλαβε χειροτονίαν, ἐν τῇ τῆς ἐπισκοπῆς οἰκῇ καθεμένῳ, δύο τινῶν αὐτῷ παραστάντων, ὁ μὲν τὸ δάνειον ἀπῆτει, ὁ δὲ τὸ χρέος καθομολογῶν, μικρὰς τινας ἡντιβόλει τυχεῖν προθεσμίας. Ὁ δανειστής δὲ ἔλεγεν· ἄλλ' εἶγε οὗτος ἀποδοῦναί μοι παρατεῖται ὅπερ ὀφείλει, ἢ μὴν παραχρῆμα τῷ κριτῇ αὐτὸν παραδώσω. Πρὸς ὃν ὁ θεὸς ΙΣΑΑΚ· εἰ διὰ τὴν τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου ἐντολήν, μὴδὲ τὰ ἀφαιρεθέντα ἐκζητεῖν σε χρεῶν, πολλῶ μᾶλλον ἄρα μίαν ἡμέραν ἐπ' αὐτῷ μακροθυμῆσαι, τὸ ὀφειλόμενον ἀποτίσονται. Ὁ δὲ ἀπηνῆς ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο· ἀλλὰ νῦν ἄφες τὰ τοῦ εὐαγγελίου. Τηνικαῦτα οὖν ὁ ΙΣΑΑΚ ἔφη· εἴπερ δὴ οὗτοι τοῖς εὐαγγελικοῖς οὐχ ὑπέκουσι τοῦ ΚΥΡΙΟΥ προστάγμασι, τί ἄρα αὐτὸς ἐνθάδε παραγέγονα ποιήσω; Ὁρῶν δὲ καὶ τὸν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἐθισθέντα αὐτῷ ἀπράγμονα καὶ ἀτάραχον βίον ὑπὸ τῶν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπαγγέλματος ἀσχολιῶν περισπώμενόν τε καὶ διαθορυβούμενον, τοῦ θρόνου ὑποχωρήσας, εἰς τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ πεφιλημένην αὐτῷ ἐπανῆλε σκῆτην, ἐν ἣ μέχρι θανάτου ἐγκαρτερήσας, οἷους κατὰ δαιμόνων καὶ σαρκὸς διήνυσεν ἀγῶνας, καὶ οἷος ὑπῆρξε τὴν ἀρετὴν, ὅσῃν τε ὁ πρακτικὸς καὶ ὅσῃν ὁ θεωρητικὸς χαρκτηρίζεται βίος, καὶ εἰς οἷαν ἔφθασε τῆς ψυχῆς τελειότητα, καὶ ὅσης ἐτι τῷ βίῳ περιῶν ἀπῆλαυσε τῆς χάριτος, περιττὸν ἂν εἴη λέγειν, ἐνὸν ἐκ τῶν αὐτοῦ ῥαδίως καταμαθεῖν συγγραμμάτων.

Ἐπειδὴ γὰρ ἐν μὲν τῷ εἰκοστῷ τρίτῳ τῶν ἑαυτοῦ λόγων ⁽²⁾ φησὶν, ὥσπερ ὁ μὴ ἰδὼν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ τὸν Ἥλιον, οὐ δύναται διηγήσασθαι τι τὸ φῶς αὐτοῦ ἐκ μόνης ἀκοῆς, οὔτε μὴν αἰσθάνεται τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ μὴ γευσάμενος τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τῆς

(1) Ὁ Γρηγόριος· εἰς τὸν βίον Γρηγορίου.

(2) Σελ. 144.

»γλυκύτητος τῶν πνευματικῶν ἔργων»· ἐν δὲ τῷ εἰκοστῷ ἔκτῳ, ⁽¹⁾ «ἐν πολλῷ καιρῷ πειραζόμενος ἐν τοῖς δεξιotoῖς καὶ ἀριστεροῖς, καὶ ἑαυτὸν »δοκιμάσας ἐν τοῖς δυοῖ τρόποις τούτοις πολλάκις, καὶ δεξιόμενος ἐκ »τοῦ ἐναντίου πληγὰς ἀναριθμήτους, καὶ ἀξιωθεὶς μεγάλων ἀντιλή- »ψεων κρυπτῶς, ἐκομισάμην ἑαυτῷ πείραν ἐκ τῶν μακρῶν χρόνων τῶν »ἐτῶν, καὶ ἐν δοκιμασίᾳ καὶ Θεοῦ χάριτι ταῦτα ἔμαθον· κἄν τῷ δε- »κάτῳ πέμπτῳ, ⁽²⁾ ταῦτα ἔγραψα πρὸς ἀνάμνησιν ἐμήν, καὶ παντὸς »ἐντυγχάνοντος τῷ δε τῷ συγγράμματι, καθὼς κατείληφα ἀπὸτε τῆς »θεωρίας τῶν γραφῶν καὶ τῶν ἀληθινῶν στομάτων, καὶ μικρὸν ἀπ' »αὐτῆς τῆς πείρας»· δῆλον ἄρα, ὅτι πεπραχὼς ἦν πρότερον, ὅσα γραφῇ παρεδίδου ὕστερον, καὶ πρακτικὸς ἐτύγχανε τῶν μυσταγωγουμένων δι- δάσκαλος. Ἀλλὰ θεία τῷ ὄντι ἡ μυσταγωγία, ἅτε δὴ ἀρετὴν τὴν ὑψη- λοτάτην ὑποτιθεμένη, καὶ τὴν τῆς τελειότητος ἀναπτύσσουσα ἀκρό- τητα, καὶ ὁ μυσταγωγὸς ἄρα θεῖος, καὶ ὑψηλός, καὶ τέλειος· πείραν γάρ φησιν ἔλαβεν ὧν ὑπὸ τῆς θείας χάριτος μυηθεὶς, ἔμαθέ τε καὶ ἔγρα- ψεν. Ἦς καὶ τὴν ἐν αὐτῷ δραστήριον καὶ ὑπερῆδιστον ἐνέργειαν παρα- σιωπῆται μὴ δυνηθεὶς ὁ ἀοίδιμος, ἐν ἄλλοις μὲν ἀμυδρῶς, ἐν τούτοις δὲ μάλιστα ἐναργέστερον διεισδράνῃ, λέγων· «πολλάκις ὅτε ταῦτα »ἔγραφον, ὑπελείποντό μου οἱ δάκτυλοι ἐπὶ τὸν χάρτην, καὶ οὐχ ὑπέ- »φερον κατέναντι τῆς ἡδονῆς τῆς ἐμπιπτούσης ἐν τῇ καρδίᾳ μου, καὶ »τάς αἰσθήσεις κατασιγαζούσης». ⁽³⁾ Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοῦτο ἔπεισι μά- λιστα τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς θαυμάζειν· τὸ ἀπρωκτιζόμενον μὲν εἶναι πάντων ἀνθρώπων, καταθέλγεσθαι δὲ ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης, ὡς αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ διαμαρτύρεται· «ἀγαπητοί, γάρ φησι, ⁽⁴⁾ διότι γέ- »γονα μωρὸς, οὐχ ὑπομένω φυλάξαι τὸ μυστήριον ἐν σιωπῇ, ἀλλὰ »γίνομαι ἄφρων (συνωδὰ ταῦτα τοῖς τοῦ Ἀποστόλου, γέγονα ἄφρων »καυχώμενος, ὑμεῖς με ἠναγκάσατε) διὰ τὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν, »διότι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἡ ἀληθινή, ἥτις οὐ δύναται ὑπομεῖναι ἐν »τινι μυστηρίῳ ἐκ τῶν ἀγαπητῶν αὐτῆς». Διόπερ καὶ ἐξ ἐρήμου τὸ τῆς διδασκαλίας ἄχραντον καὶ ζωηρὸν νῆμα, ᾧ τὰς τῶν ἀδελφῶν ψυχὰς ἀφθύνως κατήρδευεν ἀναπηγάζων διετέλει, καὶ ἀενάως προχέων· ὁ γὰρ τὰ περὶ αὐτοῦ ⁽⁵⁾ συνοπτικῶς καθιστορήσας Ἀνώνυμος, τὰδ' ἐπὶ

(1) Σελ. 159.

(2) Σελ. 80.

(3) Ἐν σελ. 241. (4) Αὐτ.

(5) Ταῦτα σώζονται μὲν ἐν ταῖς κώδιξι τῆς κατὰ τὴν Ῥώμην Οὐατικῆς

λέξεως διέξεισι· «διδάσκαλος δὲ καὶ καθηγητὴς ὧν πάντων τῶν Μοναχῶν, καὶ λιμὴν τῆς σωτηρίας ἀπάντων, ταῦτα τὰ περὶ μοναδικῆς »πολιτείας τέσσαρα βιβλία μετὰ πολλῆς τῆς εὐφραδείας συνέγραψεν».

Ὁ αὐτὸς δὲ καὶ περὶ τῶν χρόνων, ἐν οἷς περιῆν ὁ ΙΣΑΑΚ τῷ βίῳ, φησὶν· «ἔζη ὁ ἅγιος οὗτος ἀρχομένης τῆς ἐβδόμης ἀπὸ κτίσεως κόσμου »χιλιάδος» συμβαίνει δὲ ταῦτα οἷς περὶ τῶν δαιμόνων αὐτὸς ὁ ΙΣΑΑΚ διελέχθη, εἰπὼν· «ἐξ ἐναντίας γὰρ τούτων τῶν ἐχόντων ἐξακισχιλίους »χρόνους εἰσφέρεις ἑαυτὸν δογματίσαι», (1) ἐξ ὧν δὴλον, ὅτι ἡνίκα τὸν λόγον ἔγραφε, πεπληρωμένον ἦν ἡδὴ τὸ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐξακισχιλιοστὸν ἔτος. (2) Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτου ἐκ τῆς πρὸς τὸν θαυμαστορίτην Συμεώνην ἐπιτολῆς αὐτοῦ ἀκριβέστερον μαθάνομεν· οὗτος γὰρ ἔτη πρὸς τῷς πέντε καὶ ἐβδομήκοντα ζῶν διήρκεσεν, εἶπουν ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς Βασιλείας Ἰουστίνου τοῦ γέροντος, ὅπερ ἔτος ἦν ἀπὸ τοῦ σωτῆρος ΧΡΙΣΤΟΥ πεντακοσιοστὸν εἰκοστὸν πρῶτον, ἄχρι τοῦ δεκάτου πέμπτου τῆς τοῦ Μαυρικίου, ἥτοι τοῦ πεντακοσιοστοῦ ἐνενηκοστοῦ ἔκτου σωτηρίου ἔτους. (3) Καὶ ἐπεὶ ὁ μὲν Συμεώνης, πάνυ νέαν ἤγε τὴν ἡλικίαν, ὅτε τὴν ἐπὶ κίονος δίαιταν ἡσπάσατο, (4) ὁ δὲ ΙΣΑΑΚ, τῇ ἐπιστολῇ καὶ παραινῶν φαίνεται, καὶ τοὺς τοῦ ἡσυχαστικοῦ βίου πρώτους κανόνας αὐτῷ ὑποτιθέμενος, (5) πρὸ τῆς εἰς τὸν κίονα ἄρα ἀναβάσεως αὐτῷ ἐπέστελλεν, ἐκ τούτου οὖν κατιδεῖν ῥᾶδιον, ὅτι ὁ ἈΒΒΞ ΙΣΑΑΚ περὶ τὸ πεντακοσιοστὸν τριακοστὸν τέταρτον τῆς θείας οἰκονομίας ἔτος ἠκμαζεν, οὐ μόνον τὴν ἀρετὴν τέλειος ὧν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡλικίαν. Οὐκοῦν εἰ οὐχ ὑπεργεγῆρακε, πρὸ τοῦ ἐξακοσιοστοῦ σωτηρίου ἔτους ἀναμφιλέκτως εἰς τὰς οὐρανίους σκηνὰς μετέστη.

Ἐπισφαλῶς δὲ τινες (6) τὸν ἡμέτερον ΙΣΑΑΚ ἐκείνον εἶναι ὑπειλή-

βιβλιοθήκης Ἀράβων φωνῇ καὶ Σύρων στοιχείοις γεγραμμένα ἐν αὐτοῖς τοῖς προοιμίοις τῶν τοῦ Ἰσαὰκ τεσσάρων βιβλίων, περὶ ὧν κατωτέρω ἐροῦμεν· μεταδέβληνται δὲ εἰς τὴν Λατινίδα παρὰ Ἀσεμανίου τοῦ Συρομαρωνίτου, ἐξ ὧν ἂν περὶ τοῦ Ἰσαὰκ ἔφθηνεν εἰπόντες ἡρανισάμεθα.

(1) Ἐν σελ. 213.

(2) Ὅρα τὴν ἐν τῇ 212. σελ. σημείωσ.

(3) Φαβρίκ. ἐν τῇ ἑλλην. βιβλιοθ. βιβλ. 5. κεφ. 84. σελ. 279.

(4) Νικηφ. ὁ Κάλλιστ. ἐν Τόμ. 2. βιβλ. 18. κεφ. 24.

(5) Ὅρα ἐπιστ. Δ.

(6) Ὁ Οὐδίνος ἐν Τόμ. 1. περὶ τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. ἔτι δὲ καὶ Ἀουβέρτιος, καὶ Λαμβέκιος, καὶ Κοθέος. παρὰ Φαβρίκ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 41. σελ. 171. τῆς ἑλλην. βιβλιοθ.

φασιν, οὐ τὸν βίον ὁ ἐν ἀγίοις Γρηγόριος συνέγραψεν ὁ Διάλογος. ⁽¹⁾ Τοῦ μὲν γὰρ ἡμετέρου ἡ ὅλη περίοδος, ἐκ τῆς πατρίδος πρὸς τὸ κοινόν, ἐκ τοῦ κοινοβίου πρὸς τὴν ἔρημον, ἐκ τῆς ἐρήμου πρὸς τὴν Νινευῖ, καὶ ἐξ αὐτῆς, πάλιν πρὸς τὴν ἔρημον· ἐκείνου δὲ, ἀπὸ ἀνατολῶν Ἡλίου, μέχρι δυσμῶν, ἀπὸ τῆς Συρίας δηλαδή, ἄχρι τοῦ κατὰ τὴν Ἰταλίαν Σπολέτου. ⁽²⁾ Ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πρὸς τὸν Θαυμαστορίτην ἐπιστολῆς ἀκριβῶς διακρίνειν ἔχομεν τοὺς ἄνδρας. Ἐπειδὴ μὲν γὰρ, τοὺς ἰδίους λαθόντα μαθητάς, καὶ τοῦνομα ἀμειψάμενον εἰς τὴν Ἰταλῶν παραγενέσθαι φησὶ τὸν ἑαυτοῦ ΙΣΑΑΚ ὁ Διάλογος ἐν τοῖς πρώτοις τῆς τῶν Γόθων ἐπικρατείας ἔτεσιν, (τὰ ἔτη τὰ ἐγγύς τοῦ πεντακοσιοστοῦ τεσσαρακοστοῦ πρώτου σωτηρίου ἔτους πάντως νοητέον, ἐν οἷς ὁ Τωτίλας ἐν Ἰταλίᾳ βασιλεύειν ἤρξατο) ἐπιδιακρίσσει τε ζῶντα ἄχρι τῶν ἐσχάτων, τουτέστιν ἄχρι τοῦ πεντακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ δευτέρου ἀπὸ Χριστοῦ ἔτους, (ἐν ᾧ ὁ Τωτίλας ὑπὸ τοῦ Ναρσοῦ τραπωθεὶς ἀπώλειτο) ἢ ἄχρι τοῦ πεντακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ τρίτου, (καθ' ὃ καὶ τοῦ Τεῖου ἀποκαθέντος) ⁽³⁾ ἢ τῶν Ἰταλῶν τῆς τῶν Γόθων τυραννίδος ἀπηλλάχῃ) καὶ οὕτως ἐπικρύψαι τάληθες αὐτοῦ ὄνομα, ὥστε ὑπὸ μόνου τοῦ ἀκαθάρτου πνεύματος, ὁ ἀπὸ τινος ἐξέβαλεν, ἐμφανισθῆναι, ἀπίθανον ἄρα καὶ ἀπαράδεκτον κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τὸν ἐν τῇ ἐγγύς τῆς Ἀντιοχείας θυμωσθῆ ὅρει μονάζοντα Συμεῶνην ἐπιστέλλειν αὐτῇ, οὐδ' ἀπὸ τοῦ ὀνόματος ἐν Σπολῆτι γνωρίμῳ, κρυπτός ἐκείνῳ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τοῦ ΙΣΑΑΚ, ἀκόλουθον δὲ καὶ περὶ τῶν τούτου συγγραμμάτων εἰπεῖν.

Ὅτι μὲν οὖν τῶν ἄρτι ἐκδεδομένων ἀσκητικῶν διατάξεων γνήσιος πατὴρ ὁ ΙΣΑΑΚ οὗτος, συνεπιμαρτυροῦσι τοῖς ἀνά χεῖρας ἡμῶν δυσὶ παλαιοῖς χειρογράφοις, ὅ, τε ἐν τῇ κατὰ τὴν Παλαιστίνην Λαύρα τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Σάββα ἐστὶ ἐναποκείμενος παλαιὸς κώδιξ, (οὗτός ἐστι τυχὸν ὁ ὑπὸ τῶν ὁσίων πατέρων Ἀβραμίου καὶ Πατρικίου γραφείς) ὃν ὁ μακαριώτατος Πατριάρχης ΕΦΡΑΙΜ ἐκεῖ διατρίβων, πολυλάκις ἀνέγνω, ὡς εἴρηται· καὶ ὁ ἐν πόλει Κερκύρα, ὁ ἐν τῇ μονῇ τῆς ἀγίας παρθενομάρτυρος Αἰκατερίνης, ᾧ αὐτὸς ἐνέτυχον· καὶ ὁ ἐν τῇ καισαρικῇ βιβλιοθήκῃ, ⁽⁴⁾ οὗτινος ἡ μὲν ἐπιγραφή αὕτη· αὐτοῦ ἐν ἀγίᾳ

⁽¹⁾ Ἐν βιβλ. 3. τῶν Διαλόγ. κεφ. 14 παρὰ Οὐδίν, ἐν Τόμ. 1. περὶ τῶν ἐκκλησιαστ. συγγραφ. σελ. 1401. ⁽²⁾ Ὁ Διάλογ. αὐτ.

⁽³⁾ Ὅρα τὸ 13. κεφ. τοῦ 17. βιβλ. τοῦ 2. Τόμ. τοῦ Νικηφ. τοῦ Καλλ'ς.

⁽⁴⁾ Τοῦτον πρὸ μηνῶν ἑπτὰ ἐωρακότες, καὶ τινὰς τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἐν

»πατρός ἡμῶν Ἀββᾶ ΙΣΑΑΚ Σύρου καὶ ἀναχωρητοῦ, τοῦ γενομένου ἐπισκόπου τῆς φιλοχρίστου πόλεως Νινευὶ λόγοι ἀσκητικοὶ εὐρεθέντες ὑπὸ τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν τοῦ Ἀββᾶ Πατρικίου, καὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀβραμίου τῶν φιλοσόφων καὶ ἡσυχαστῶν ἐν τῇ Λαύρᾳ τοῦ ἐν ἀγίοις »πατρός ἡμῶν Σάββα· οἱ δὲ ὑπ' αὐτοῦ περιεχόμενοι λόγοι, ὁρδοήκοντα »ἐπτὰ· ἔτι δὲ καὶ ὁ ἐν τῇ Κοῦσλινιανῇ Βιβλιοθήκῃ, ὁ ἐπιγεγραμμένος ΙΣΑΑΚ τῷ Σύρῳ ἀναχωρητῇ, καὶ ἐπισκόπῳ τῆς Νινευί, καὶ λόγους ἐνενήκοντα καὶ δύο ἐμπεριέχων, ἐν ᾧ καὶ σχόλια ἐκ τῶν λόγων, ἢ συγγραμμάτων Ἀναστασίου, Ἀντιόχου, Ἀντωνίου, Ἀρσενίου, Ἀθανασίου, Βαρσανουφίου, Βασιλείου, Βουλγάρου, (τοῦ Θεοφυλάκτου) Καρίωνος τοῦ Ἀββᾶ, Καρπαθίου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἰωάννου τοῦ Κλίμακος, Κόπρεως, Κυρίλλου, Διαδόχου, Δωροθέου, Ἐφραίμ, Ἡσαΐου, Εὐαγγρίου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Ἡσυχίου, Ἰωάννου Μοναχοῦ, Ἰωσήφ, Ἰσιδώρου, Λογγίνου τοῦ Ἀββᾶ, Μακαρίου, Μάρκου, Μαξίμου, Νεΐλου, Νισθερίου τοῦ Ἀββᾶ, Πέτρου τοῦ Ἀββᾶ, Πέτρου Ἀλεξανδρείας, Ποιμένος, Σισόου τοῦ Ἀββᾶ, Συμεώνου, Θαλασσίου, Θεοδώρου τοῦ Νόνου, Ζηγαδηνοῦ, καὶ Ζωτιμᾶ· ⁽¹⁾ (πολύτιμος ὄντως ὁ κώδιξ, καὶ τῇ ἐκδόσει ταύτῃ, εἴπερ ἐνὴν αὐτὸν ἀνά χεῖρας ἔχειν, συντελέστατος) προσέτι καὶ οἱ ἐν τῇ Οὐατικανῇ βιβλιοθήκῃ κώδικες, ὅ, τε κγ, καὶ ὅ τα, καὶ ὅ χε, καὶ ὅ ψλζ, ὧν ἕκαστος λόγους ἐνενήκοντα ὅκτω περιέχει ἐκ τῆς Σύρων φωνῆς εἰς τὴν Ἑλλήνων μετενεχθέντας ὑπὸ Πατρικίου καὶ Ἀβραμίου τῶν Μοναχῶν τοῦ ἀγίου Σάββα· ⁽²⁾ ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ χειρογράφων κατάλογος περὶ ἐνενηκοντα ἐννέα ἀσκητικῶν ὁμιλιῶν διαλαμβάνων ⁽³⁾ ὑπὸ Ἀβραμίου, καὶ Ἰσαακίου (τὸν Πατρίκιον οὐκ ὀρθῶς καλεῖ Ἰσαάκιον, καθάπερ καὶ ὁ Καβέος) τῶν Μοναχῶν τῆς τοῦ ἀγίου Σάββα μονῆς ἐξελληνισθεισῶν, ὡσαύτως καὶ περὶ ἐτέρων τριῶν τοῦ αὐτοῦ ΙΣΑΑΚ συριστὶ γεγραμμένων, καὶ σωζομένων ἐν τῷ οβ' κώδικι Θωμᾶ τοῦ Βοδλείου. ⁽⁴⁾

Ὁ δὲ Ἐβεδ Ἰησοῦς ἐν τῷ τῶν Χαλδαίων βιβλίων καταλόγῳ ἀνα-αὐτῷ λόγων ταῖς τῶν τῆς ἐκδόσεως ταύτης παραθέντες, ὁμοίως εὐρομεν, τῆς δὲ τοῦ ὅλου παραθέσεως κατὰ θυμὸν ἡμῖν οὔσης, καὶ ἐπισπουδαζομένης ἀπεκώλυσεν ὁ φιλόκαλος βιβλιοθηκάρχος, ὁ καλούμενος Κολλάριος.

⁽¹⁾ Μέννηται τούτου ὁ Μοντφραυκόνιος παρὰ Φαβρικ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 41. σελ. 171. τῆς ἑλλην. βιβλιοθ.

⁽²⁾ Ἀσεμάν. ἐν τῷ 1. Τομ. τῆς ἀνατολικ. Βιβλιοθ. σελ. 446.

⁽³⁾ Ἐν σελ. 35. ἀριθ. 256. καὶ σελ. 44. ἀριθ. 295.

⁽⁴⁾ Φαβρικ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 41. σελ. 172. τῆς ἑλλην. Βιβλιοθ.

γράφων τὰδε, (1) «ΙΣΑΑΚ ὁ Νινευίτης ἐπτὰ συνετάξατο τόμους,» περὶ διοικήσεως πνεύματος, περὶ θείων μυστηρίων, περὶ κρίσεων καὶ πολιτείας, ἥτοι ἄλλον τινὰ ΙΣΑΑΚ δηλοῦ, καὶ οὐχὶ τὸν ἡμέτερον, ἢ ἄλλας ἐπιγραφὰς ἐν τοῖς τοῦ ἡμετέρου συγγράμμασιν εὑρον, ἢ οἱ μὲν περὶ θείων μυστηρίων καὶ περὶ κρίσεων τόμοι, ἥτοι ἐξέλιπον, ἢ σώζονται ὅπου οὐκ οἶδαμεν, οἱ δὲ περὶ διοικήσεως πνεύματος, οἱ περὶ ψυχῆς λόγοι τυχόν εἰσιν, οἷον ὁ τῆς δε τῆς ἐκδόσεως νστ, καὶ ὁ νζ, καὶ ὁ νθ· καὶ οἱ περὶ πολιτείας, οἱ περὶ μοναδικῆς πολιτείας, ἥτοι ὁ α, καὶ ὁ θ, καὶ ὁ ι. Τούτων τῶν ἐπτὰ τόμων ὁ Ἀσεμάνιος ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθείσῃ ἀνατολικῇ βιβλιοθήκῃ μνειάν ποιούμενός φησιν· «ἐνα μὲν τῶν »τόμων τούτων συριστί, τέσσαρα δὲ βιβλία ἀραβιστί γεγραμμένα μετὰ »τοῦτ' εὐθὺς ἐπικρινόμενα». Προτίθην οὖν πρῶτον τὰ τέσσαρα βιβλία τὰ ἐκ τῶν συριακῶν, καὶ ἀραβικῶν, καὶ Ἑλληνικῶν τῆς ἐν Ῥώμῃ Οὐατικανῆς Βιβλιοθήκης κωδίκων ὑπ' αὐτοῦ συνεραρισθέντα, ὧν τὸ μὲν πρῶτον, κη. ἐπιγραφαὶ λόγων σὺν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῶν συναπαρτίζουσι, τὸ δὲ δευτέρον, με, τὸ δὲ τρίτον, μδ, τὸ δὲ τέταρτον, κα (ὑπεστημειώσατο δὲ καὶ τὸ, τίνες αὐτῶν μόνῃ τῇ Ἀράβων φωνῇ, ἢ μόνῃ τῇ Σύρων, ἢ καὶ τῇ Ἑλλήνων γεγραμμένοι σώζονται). Εἶτα καὶ τὰ περὶ τοῦ τόμου διαλαμβάνει, λέγων· «ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ τῶν Μαρωνι-» τῶν γυμνασίου (τοῦ ἐν Ῥώμῃ) χειρόγραφον ἐναπόκειται εἰς δέκα καὶ »ἐννέα πραγματείας διηρημένον, οὗ τινος ἡ μὲν ἐπιγραφή, βιβλίον και-» νὸν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, εἴτουν περὶ τῆς αἰτίας πασῶν τῶν αἰτιῶν, ἡ δὲ »ἀρχή, αἰώνιε Θεέ, ὁ ἀπ' αἰῶνος ἀναρχος, καὶ διαπαντὸς ἀναλλοίω-» τος κτ.» τοῦτο δὲ ἄλλου τινός ΙΣΑΑΚ, Ἐδέτης ἐπισκόπου, καὶ οὐχὶ τοῦ Νινευίτου γόνον εἶναι, ἀποχρώντως διςχυρίζεται.

Τῶν ἐν τούτοις τοῖς τέσσαρσι βιβλίοις ρλη. λόγων, (τάς ἐπιγραφὰς καὶ ἀρχὰς αὐτῶν νοητέον) τινὲς μὲν, οἱ αὐτοὶ εἰσι τοῖς ἄρτι ἐκδομένοις, τινὲς δὲ, μέρη αὐτῶν. Πάλιν ἔτι μὲν, ἐπιγραφὴν ἔχουσι τὴν αὐτήν, ἢ ὁμοίαν τοῖς ἐκδοθεῖσιν, ἀρχὴν δὲ ἄλλην, ἔτι μὲν, τὸ ἀνάπαλιν, ἔτι μὲν, καὶ πάντῃ διαφέρειν δοκοῦσι. Ταύτῃ τοι τὰ τέσσαρα εἰρημένα βιβλία ἐκδόντες, ἐν τῇ τῆς βίβλου τέλει ἐθέμεθα, ἐν οἷς τῶν μὲν λόγων τῶν νομιζομένων ἀνεκδότων τάς τε ἐπιγραφὰς καὶ τὰς ἀρχὰς ἐξεληγνίσαντες σεσημειώκαμεν, δηλώσαντες καὶ τοὺς περιέχοντας αὐτοὺς κώδικας, ἐκάστῳ δὲ τῶν λοιπῶν τὸν ταυτησί τῆς ἐκδόσεως ταυτὸν

(1) Ὁ αὐτὸς αὐτ.

παρεγγραψάμεθα· οὕτω μὲν γὰρ ἕκαστος ἐπιγινῶναι ἔχει τοὺς τε ἐκδεδομένους καὶ ἀνεκδότους ἔτι τῶν τοῦ ὁσίου λόγων.

Καὶ ὁ ἐν τοῖς προλεχθεῖσι δὲ ἐλληνικοῖς κώδιξι τῶν λόγων ἀριθμὸς, οὐχ ὁ αὐτὸς ἐν ἅπασιν, ἐν ἐνίοις δὲ καὶ τοῦ τῶν προκειμένων μείζων· ἄλλ' ἢ μὲν τῶν λόγων ποσότης, ἢ αὐτὴ τυχὸν ἐν πᾶσιν, οἱ δ' ἀριθμοὶ ἄνιστοι, διὰ τὴν διάφορον διαίρεσιν. Καὶ γὰρ καὶ τῷ ἡμετέρῳ κώδικε, ὡς πάρεστι κατιδεῖν ἔντε τοῖς ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῷ πίνακι τῷ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Βίβλου, κᾶν ἔντισι τῶν ἐν αὐτῇ σημειώσεων, ἄνιστον μὲν ἔχετον τὸν περὶ τοὺς λόγους ἀριθμὸν, οὐ μὲν οὖν καὶ τὴν ποσότητα. Ἡ δ' οὐκ ἐπίσης διαίρεσις, ἔκτε τοῦ ἐνίους αὐτῶν καὶ κεφάλαια, καὶ ἐρωτήσεις, καὶ ἀποκρίσεις, καὶ εὐχὰς περιέχειν, καὶ ἐκ τοῦ ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν ὡς τὰ πολλὰ περὶ διαφόρων διαλαμβάνειν ὑποθέσεων, καὶ οἷονεὶ ἐκ πολλῶν συγχροτεῖσθαι λόγων. Καὶ ἐν τῇ τῶν πατέρων δε Βιβλιοθήκῃ ⁽¹⁾ λόγος τις ὑπερμεγέθης κεῖται, λατινιστὶ μόνον ἐκδεδομένος, (ἐκ τούτου ἐλήφθησαν τὰ ἐν τῇ δε τῇ Βίβλῳ ὀρώμενα λατινικὰ ἀποσπασμάτια) βιβλίον περὶ καταφρονήσεως κόσμου ἀκούων, εἰς νγ. κεφάλαια ὡς ἔτυχε διηρημένος, καὶ ψευδῶς ἐπιγεγραμμένος τῷ ἁγίῳ ΙΣΑΑΚ τῷ Σύρῳ τῷ τῆς Ἀντιοχείας πρεσβυτέρῳ. Οὗτος μὲν γὰρ ὁ ΙΣΑΑΚ ἐπὶ τῆς Βασιλείας Λέοντος τοῦ μεγάλου, τοῦ ἐν ἔτει μὲν σωτηρίῳ τῷ υνζ. ἀναδησαμένου τὰ σκῆπτρα, ἐν ἔτει δὲ υοδ. τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος, τῶν τῇ δε μετέστη· ⁽²⁾ ὁ δὲ λόγος, ἐκ δέκα καὶ πέντε τῶν τῆς δε τῆς ἐκδόσεως λόγων ⁽³⁾ σύγκειται. Περὶ ἧς νῦν λεκτέον.

Τῶν ἀνὰ χεῖράς μοι δύω κωδίκων, παλαιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος ἔργων, καὶ συγχρόνων τῷ ἐν τῇ καισαρικῇ Βιβλιοθήκῃ, ὡς τῇ τῶν χαρακτῆρων καὶ τοῦ χάρτου ἐτεκμηράμην ὁμοιότητι, τὴν μὲν ὁ ἱερώτατος μητροπολίτης Ἀρτης Νεόφυτος, ὁ τὴν μητρόπολιν καταλιπὼν, καὶ ἐν Ἀθῶν οὐ πρὸ πάνυ πολλοῦ τὸν βίον ἀσκητικῶς ἐκτελέσας τῷ ἐλλογιμωτάτῳ διδασκάλῳ κυρῷ Νεοφύτῳ Ἱεροδιακόνῳ τῷ Πελοποννησίῳ παρέδωκε, τὸν δὲ, ὁ αἰδεσιμώτατος ἱεροκῆρυξ Ἀγάπιος, ὁ τῆς ἐν Γαλατῇ Ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Νικολάου προῖσταμένος, οὐκ οἶδ'

⁽¹⁾ Ἐν Τόμ. 11. τῆς κατὰ τὸ Λουγδ. ἐκδόσ.

⁽²⁾ Γεννάδ. περὶ ἐκκλησιαστ. συγγραφ. παρὰ Φαβρικ. ἐν βιβλ. 5. κεφ. 41. σελ. 171. τῆς ἑλλην. Βιβλιοθ.

⁽³⁾ Τούτεστι τοῦ χγ, εἴτα κατὰ σειρὰν οὕτω, τοῦ ε, τοῦ νς, τοῦ κα, τοῦ ι, τοῦ ια, τοῦ κβ, τοῦ ιγ, τοῦ κδ, τοῦ πε, τοῦ κζ, τοῦ μς, τοῦ ιζ, τοῦ οβ, καὶ τοῦ ιη.

ὅθεν παραλαβὼν εἶχε. Τῷ ἐτέρῳ οὖν τούτων, τῷ τοῦ Ἀγαπίου, πρωτοτύπῳ χρησάμενος, τοῦ ἐτέρου καὶ τὰς μικροῦ τινος λόγου ἀξίας ὑπεσημειώσαμην διαφοράς. Προτέτακτο δὲ ἐν αὐτῷ τῶν τοῦ ΙΣΑΑΚ λόγων καὶ τὸ περὶ σιωπῆς καὶ ἡσυχίας ἐπίγραμμα, οὗτινος τὴν ἐπιτομὴν μόνην περιεῖχε τὸ τοῦ Νεοφύτου χειρίτε νεωτέρα γεγραμμένην, καὶ κοινῇ τῇ διαλέκτῳ.

Τοῦ ἐπιγράμματος τούτου, (ὅπερ δὴ καὶ οὐκ ἄλλου του ἐκτετύπεται, εἰ μὴ διὰ τὸ βραχέα τινὰ περὶ τοῦ ΙΣΑΑΚ ἱστορεῖν) παιδαριώδης μὲν ὁ νοῦς, περιττὴ δὲ ἡ λέξις, ἀκατάλληλος δὲ ἡ τῶν τῆς θείας γραφῆς λογίων ἐφαρμογή, ἀμαθὴς δὲ καὶ ἡ συνθήκη, ῥυθμὸν τινα ἔχουσα ἄρρυθμον, ὃν σώζειν ἐπειγόμενος, περιττολογεῖ ματαίως, καὶ τὰ ἀτύματα ἐνίοτε συμβιβάζειν ἐθέλει ὁ συγγραφεύς. Ἀλλὰ τίς ἄρ' ἐστὶν οὗτος; μήτι γε ὁ Ἀβράμιος, ἢ ὁ Πατρίκιος; τοὺς γὰρ τὰ τοῦ ΙΣΑΑΚ μεταφράσαντας πονήματα, τούτους καὶ τὸν ἔπαινον αὐτῷ προσενεγκεῖν λίαν πιθανὸν ἔοικεν, ἄλλως τε, ἐπεὶ καὶ αὐτὴν τὴν τῶν λόγων μεταφρασιν εἰς πολλὴν ὀρῶμεν κατενηνεγμένην τὴν χυδαιότητα, κατὰ λέξιν τυχὸν ἐπεξεργασθεῖσαν, καὶ πρὸς κανόνας γραμματικούς ἐν πᾶσι μηδαμῶς ἀπειθυνομένην. Ὅθεν καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν λόγων ἡ ἀσάφεια περιγίνεται· ἥνπερ δὴ σὺν τῇ ἐκ τῆς ἐννοίας ἐν τισι συναντώσῃ, οὐκ αὐθαρέτῳ τῇ γνώμῃ, ἀλλὰ τῇ τοῦ μακαριωτάτου ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ σεβαστῇ ἀξιώσει, ἐκ μέσου ἄραι, ὅπου καὶ ὅσον ἡμῖν οἶόν τε, ταῖς σημειώσεσιν, ἐπειρασάμεθα, καὶ τῶν προφανῶν καὶ εὐδιωρώτων σολοίκων οὐκ ὀλίγα ἐπιδιορθώσαντες.

Ἐπεὶ δὲ οὐχ ἡ αὐτὴ τῶν λόγων ἀκολουθία ἐν ἐκατέρῳ τῶν ἡμετέρων κωδίκων, ἄλλη τε πάλιν ἡ ἐν τῷ καισαρικῷ, καὶ ἄλλη ἡ ἐν τοῖς τοῦ Ἀσεμανίου βιβλίοις, ἔτι δὲ ἀναμειγμένα ἐν αὐτοῖς τάτε κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν κεφάλαια, καὶ αἱ ἐπιστολαί, καὶ αἱ περὶ τῆς αὐτῆς ὅπως οὖν ὑποθέσεως λόγοι, οὕτως ἄρα ἔδοξε τὴν βίβλον συντάξασθαι, ὥστε τοὺς ὅπωςδῆποτε παρεμφέροντας λόγους παρακολουθεῖν ἀλλήλοις. Μὴ ἀλλοιωθειῶν δὲ, οὐδὲ τῆς ἐν τῷ πρωτοτύπῳ διαίρεσεως, οὐδὲ τῶν ἐπιγραφῶν, ἅπαντες, πλὴν τῶν ἐπιστολῶν, λόγοι ἐκλήθησαν. Περὶ ὧν ἰστέον, ὅτι δύο, ὃ, τε δεύτερος καὶ ὁ ἑβδόμος οὐκ εἰσι τοῦ ἡμετέρου ΙΣΑΑΚ ποιήματα, ὡς ὁ Ἀσεμάνιος διαμαρτύρεται. (1)

(1) Ἐν τῷ 1. Τόμ. τῆς ἀνατολικ. Βιβλιοθ. σελ. 446, καὶ 457.

Ἄλλ' ὁ μὲν, ὁ εἰκοστός ἐστιν· ⁽¹⁾ ὁ δὲ, ὁ ὄγδοος ⁽²⁾ Ἰωάννου Σάββα Μοναχοῦ τοῦ ὁρμωμένου μὲν ἐκ Νινευτῆ, ἀκμάσαντος δὲ περὶ τὸ μέσον τοῦ ἔκτου τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας αἰῶνος ἐν τῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Διλαίτῃ, τῇ πέραν τοῦ Τίγρεως.

Ἐχετε τοιγαροῦν, ὧ ἀδελφοὶ Θεόκλητοι καὶ σεβάσμιοι, (ἡμῖν γὰρ μάλιστα αἱ Ἰσαάκιοι παραινέσεις οἰκεῖαί τε καὶ κατάλληλοι) ὅσοι ἐν ταῖς κατὰ τὴν Παλαιστίνην ἱεραῖς Λαύραις, ὅσοι τε ἐν Σιναίῳ τῷ ὄρει καὶ ὅσοι ἐν τοῖς κατὰ τὸν Ἄθω μεγάλοις μοναστηρίοις, καὶ σκήταις, καὶ ἡσυχαστηρίοις, καὶ ὅσοι ἀλλαχοῦ ἔρωτι θείῳ τὸν χρηστὸν τοῦ ΧΡΙΣΤΟΥ μου ζυγὸν ἐπωμάδιον ἄραντες, ἐφησυχάζειν ἡρετίσασθε τὸν ἀγγελικὸν ἐν σώματι βίον διάγοντες, οἳ τε τῶν πρώτων τῆς εἰς οὐρανὸν ἀναγωγῆς κλίμακος βαθμίδων ἐφαψάμενοι, καὶ οἱ τὰ μέσα αὐτῆς ἤδη καταλαβόντες, καὶ οἱ τῆς ὑψοῦ ἄκρας ἐπιλαβόμενοι, οἳ τε νῦν καὶ οἱ μετέπειτα ἅπαντες τὴν ἱερὰν ταύτην βίβλον παντὸς ἀσκητικοῦ μαθήματος ἄριστον παιδευτήριον. αὕτη μὲν γὰρ τὴν ἀληθῆ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν κόσμῳ ἀποταγὴν, τὴν ἀπάντων τῶν τοῦ πολεμήτορος πειρασμῶν ἐπίγνωσιν, τὴν τῶν πολυποικίλων παθῶν ἀκριβῆ διακρίσιν, τὴν νοερὰν προσευχὴν καὶ ψυχικὴν ἀνάβασιν, τὴν ἐν τῇ ἀσκήσει καὶ ἡτυχία τελειότητα, καὶ ἵνα συνελὼν εἴπω, ἅπασαν θεωρητικὴν τε καὶ πρακτικὴν ἀρετὴν κάλλιστα εἰσηγείται, καὶ διερμηνεύει ἀκριβέστατα, καὶ αὐτὰ τὰ τῆς μονήρους πολιτείας μυστικώτερα, καὶ ἐκ μόνης τῆς πρακτικῆς θεωρίας ἐπιγινωσκόμενα καθαρῶς προσαναπτύσσουσα. Ταύτη γοῦν ἐντυγχάνοντες, τῷ μὲν τῆς ἐκδόσεως παραιτίῳ, ΕΦΡΑΙΜ τῷ πανσεβάστῳ Πατριάρχῃ δαψιλεῖς ἐξαιτήσασθε τὰς ἀνταποδώσεις τὰς ἀνθωθεν· ἐμοὶ δὲ, (εἴπερ καὶ αὐτός τι πονήσας συνεισέφερον) καὶ τὸ κοινὸν, τὸ, ὁ Θεὸς συγχωρήσοι αὐτῷ, ἱκανὸν μοι παρ' ἡμῶν ἐπιλεγόμενον.

Ἀλλὰ γὰρ ἐνταῦθα γενόμενος ὅπερ ἀξιόλεκτόν τε καὶ ἀξιομνημόνευτόν ἐστιν, ὑπομνήσαι οὐκ ἂν κατοικήσαιμι ὑπὸ τοῦ τῆς ἀληθείας χρέους καταναγκαζόμενος. Καὶ Νεκτάριος, καὶ Δοσίθεος, καὶ Χρῦσανθος οἱ ἀείμνηστοι τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλὴμ Πατριάρχαι πολλὰς πάλαι συνταξάμενοι βίβλους εἰς μέσον προὔθηκαν, τῶν μὲν ὀρθοτομούντων τὸν τῆς ἀληθείας λόγον ἐπωφελέστατα μαθήματα, κατὰ δὲ τῶν ἀπὸ

(1) Ἀσεμάν. ἐν τῷ καταλόγ. τῶν βιβλ. Ἰωάνν. Σάβ. ἐν Τομ. 1. τῆς ἀνατολικ. Βιβλιοθ. σελ. 437.

(2) Ὁ αὐτὸς αὐτ. ἐν σελ. 440.

τῆς ὀρθοδοξίας ἐκκλινάντων, καὶ κατ' αὐτῆς ἐκμαινομένων ὅπλα ἰσχυράτε καὶ κραταιότατα. Καὶ ὁ μακαριώτατος δὲ ΕΦΡΑΪΜ ὁ καὶ μιμητῆς αὐτῶν καὶ διάδοχος οὐκ ὀλίγας σωτηρίους ἐξέδωκε βίβλους, καὶ ἄλλας δὲ εὖ οἶδ', ὅτι ἐκδώτει. Οἱ ἄρα τὸ ἔλεος αὐτῶν τῷ ΠΑΝΑΓΙΩ καὶ ΘΕΟΔΕΓΜΟΝΙ ΤΑΦΩ προσφέροντες, οὐ μόνον μιμηταὶ τυγχάνουσι τῶν ἀρχαίων ἐκείνων εὐσεβῶν τῶν κατὰ μίαν σαββάτων τιθέντων, καὶ θησαυρίζοντων ὅ,τι ἂν ἕκαστος εὐδοῦτο, ὑπὲρ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἀγίων· ἔτι δὲ καὶ ὑπερασπίζεται τῶν πανσέπτων ἐκείνων Σεβασμάτων, ἐκπλήρωσιν μὲν ὄντων τῆς τῶν πιστῶν εὐλαθείας, δεῖγμα δὲ τῆς τοῦ Θεανθρώπου λόγου Θεανδρικῆς οἰκονομίας ἐναργέστατον, καὶ τοῦ τῶν ὀρθοδόξων γένους εὐκλείαν τε καὶ σέμνωμα· προσέτι δὲ καὶ προστάται τῶν ἐκεῖ ὀρφανῶν, καὶ χηρῶν, καὶ πτωχῶν, καὶ ἀντιλήπτορες πολλῶν ψυχῶν, διακινδυνευουσῶν μὲν διὰ τὰς ἐνδείας καὶ ἀνάγκας, ἐπιστηριζομένων δὲ τῇ εὐσεβείᾳ καὶ σωζομένων τῇ παρὰ τοῦ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΤΑΦΟΥ ἐπιχορηγομένη αὐτοῖς βοηθείᾳ· ἄλλ' ἐπὶ πᾶσι τούτοις καὶ τοῦ κοινοῦ τῆς Ἐκκλησίας πληρώματος κηδεμόνες καὶ εὐεργέται ἀναδείκνυνται. Καθότι τῷ ἐλέει αὐτῶν οἱ μακαριώτατοι Πατριάρχαι βίβλους ἀνακοινοῦσι πᾶσαν εὐσεβοῦς ψυχῇ λυσιτελῆσαι δυναμένας. Τοιγαροῦν, ὅτι μυριοπλάσιον τῶν πρὸς τοῦ μισθαποδότου ἀντιμισθίων οἱ τοιοῦτοι ἐπιτεύζονται ἀρίδην τε καὶ ἀναμφίλεκτον· προσφορὰν γὰρ αὐτῷ τελείαν, ἀγίαν, εὐάρεστον, καὶ καρποφόρον προσάγουσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΩ

ΣΕΒΑΣΜΙΩΤΑΤΩ ΚΑΙ ΘΕΟΠΡΟΒΛΗΤΩ

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΑΘΗΝΩΝ

Κ. ΓΕΡΜΑΝΩ ΚΑΛΛΙΤΑ

ΤΗΝ ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΝ

ΤΗΣ ΠΑΡΟΥΣΗΣ ΙΕΡΑΣ ΒΙΒΛΟΥ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

ΕΙΣ ΕΛΑΧΙΣΤΗΝ ΕΝΔΕΙΞΙΝ

ΑΠΕΙΡΟΥ ΣΕΒΑΣΜΟΥ

ΙΩΑΚΕΙΜ ΣΠΕΤΣΙΕΡΗΣ

ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀνατίθῃμι τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι τὴν ἀνατύπωσιν τῆς ἱερᾶς ταύτης βίβλου ὡς σημεῖον ἀσθενὲς τοῦ ἐμοῦ ἀμέτρου σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἐπᾶξιον ἐκκλησιαστικὸν ἄρχοντα τῆς Ἑλλάδος, ἣν ἡγάπησεν ὁ Θεὸς καταγλαίσας τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Ἀθηνῶν διὰ τοιούτου θεοπροβλήτου ποιμενάρχου, κεκοσμημένου πάσῃ ἀρετῇ καὶ ἀπαραμίλλῳ φιλοτίμῳ προθέσει πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἐκκλησίας. Ἐπιλείπει με τῇ ἀληθείᾳ ὁ χρόνος, πειρώμενον διεξελθεῖν τὰ ἀγαθὰ, ἃ προσεκόμισε τῇ τῆς Ἑλλάδος ἐκκλησίᾳ ἡ ζειδωρος πινόη, ἡ πνέουσα ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος εἰς τὸν μητροπολιτικὸν θρόνον Ἀθηνῶν.

Μεγάλη διάνοια καὶ μεγάλη καρδίᾳ ὁ Σ. Μητροπολίτης Γερμανὸς εὐθὺς ἐκ μικρῶν ἀφιερῶθῃ **τέλειον** τῷ Θεῷ καὶ τῇ ἐξυπηρετῆσαι τῆς ἐκκλησίας. Ἡ ἀγνή τοῦ Σ. Μητροπολίτου Γερμανοῦ θρησκευτικὴ μὶορφωσις, πρὸς ἣν ὠρμήθη, θεία προνοία, καὶ ἣν προσεκτήσκητο δι' ἐκτάκτου καὶ σπανιζούσης τὰ μάλιστα θελήσεως, οὐχὶ ἐν εὐμαρείᾳ καὶ ῥαστώνῃ, ἀλλὰ καταλελειμμένος ἐν στερήσεσι καὶ μόχοις, ἡ ἐνδελεχὴς μέριμνα ὑπὲρ τοῦ ἀληθοῦς τῆς Ἐκκλησίας γοήτρου, ἡ ἐν τῷ ὕψιστῳ βαθμῷ εὐλαβείας καὶ εὐσεβείας τήρησις παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ θεσπίσματος καὶ κανόνος παρέχουσι τῷ Σ. Μητροπολίτῃ Γερμανῷ δύναμιν ἐπισπῶσαν τὸν θαυμασμὸν παντὸς Χριστιανοῦ, παντὸς πονοῦντος τὴν ἐκκλησίαν, ἀπεργάζονται δὲ αὐτὸν ἀκατάβλητον ἀλλὰ καὶ εὐκλείεστατον ἐργάτην τῆς ἐκκλησίας. — Ἡὼς καὶ ἐσπέρα, νύξ καὶ ἡμέρα παρέρχονται πρὸ τοῦ τελείου μοναχοῦ, πρὸ τοῦ τελείου ἀσκητοῦ, ἐν δεινῷ μόχθῳ μοχθοῦντος, ἀλλὰ καὶ μὴ καταπονουμένου θείᾳ χάριτι ὑπὲρ τῆς εὐκλείας τῆς ἐκκλησίας. — Πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων τὸ μεγαλεῖον, εἰς ὃ ἀνήχθη ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ὑπὸ τῶν ἀγιωτάτων Πατέρων Αὐτῆς, καὶ φωτιζόμενος ὑπὸ θείας ἀείποτε λάμψεως, φαιδρυνούσης τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ μορφήν, ὅσημέραι ἀνάγει πρὸς ἐκεῖνο τὸ κλῆος τὴν δεινωθεῖσαν ἐκ τοῦ σκότους τῆς δουλείας καὶ τῶν ἐθνικῶν ταλαιπωριῶν ἐκκλησίαν.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς ὀρμώμενος ὁ Σ. Μητροπολίτης Γερμανὸς ὅτι τὸ

ὕμῃς». Ὅπόσον ἀγάλλεται τις ὁρῶν μετὰ μητρικῆς στοργῆς περισυλλεγόμενον ἰδίᾳ δαπάνῃ τοῦ Σ. Μητροπολίτου Γερμανοῦ ἐν τῇ Μητροπόλει Ἀθηνῶν πᾶν τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας ἢ τοὺς ἀοιδίμους διαπρεπεῖς κληρικούς, ἱεράρχας, ὧν καὶ αἱ εἰχόνες ἐκεῖ ἀνήρτηνται. — Τὸ τάλαντον τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς τοῦ πλησίον βοηθείας παρασιωπῶντες ἐν γ' ἔτι προσθήσομεν τῶν πολλῶν ὑπολειπομένων, ὅτι τῇ εἰσηγήτῃ τοῦ Σ. Μητροπολίτου ὑπὸ τῆς ἱεραῆς Συνόδου καὶ τῆς Πολιτείας διὰ Β. Διαταγμάτων ὠρίσθησαν τοιαῦτα προσόντα ἱερέων καὶ διηρέθησαν οὕτως αἱ δικαιοδοσίαι αὐτῶν ὥστε οὐ σμικρὰ ἀναμφισβητήτως προσγενήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ γενικὴ βελτίωσις.

Ἐν τῇ ἀκαμάτῳ ταύτῃ πρωτοπορείᾳ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ὁ Σ. Μητροπολίτης Γερμανὸς προσεῖλκυσε τὸν θαυμασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην πάντων τῶν ἐσχόντων ἐν τῇ ἔθνει καὶ παντὸς Ἑλλήνος πολίτου, διότι πάντες ἀνεγνώρισαν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ φύσιν καὶ ἀγνὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, πάντες δὲ ἀναφωνοῦσι «τοιοῦτος ἔπρεπεν ἡμῖν Ἀρχιερεῖς». Ὑπάρχουσι καὶ τινες ἐχθροὶ τῆς ἐκκλησίας, οἷς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας προξενεῖ ἀλγυδόνας. Ἡ ταπεινὴ αὐτῶν ψυχὴ θλίβεται ἐπὶ τοῖς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἀριδήλοις ἀγῶσι τοῦ Σ. Μητροπολίτου Γερμανοῦ. Οὗτοι ὅμως ἀπόλλυνται καὶ καλύπτονται πυκνῷ σκότει ὑπὸ τὸ βάρος τῆς γενικῆς ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως ὁλοκλήρου τοῦ ἔθνους πρὸς τὸν οἰκοδομοῦντα τοιαῦτα θεμέλια τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, πρωθυεράρχην Γερμανὸν ἵνα καὶ πάλιν αὕτη ἀκμάση καὶ ἀποδώσῃ τῇ ἀνθρωπότητι μεγάλους Πατέρας ὡς οἱ Ἀθανάσιος, Βασίλειος, Γρηγόριος καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Ὁ Θεὸς σκέποι τὴν Ὑμετέραν Σεβασμιότητα Μητροπολίτα Ἀθηνῶν Γερμανὲ καὶ δωροῖν τῇ Ὑμετέρᾳ Σεβασμιότητι μακροβιότητα ἐπ' ἀγαθῇ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους. Ἡ δρᾶσις τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος παράδειγμα πρόκειται καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἑθνικῆς Παλιγγενεσίας.

Ἐγγραφον μηνὶ Ἀπριλίῳ 1895.

Εὐπειθέστατον ἐν Χριστῷ τέκνον

ΙΩΑΚΕΙΜ ΣΠΕΤΣΙΕΡΗΣ ἱερομόναχος

ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

ΣΥΝ ΘΕΩ

ΠΕΡΙ ΣΙΩΠΗΣ ΚΑΙ ΗΣΥΧΙΑΣ,

καὶ βίου ἡρέμου τοῦ συνίστασθαι δυναμένου, πρὸ παντὸς
ἔργου, ἀπὸ ἐποχῆς γλώττης καὶ προείας καρδίας.

ἐν ᾧ καὶ μικρὸς ἔπαινος ἀπὸ ἰδιωτικῶν χειλέων
προσφερόμενος τῷ ὁσίῳ Πατρὶ

ΙΣΑΑΚ ΤΩ ΣΥΡΩ

οὗ πρὸς τὸ τέλος καὶ πίναξ τῶν Θεοσόφων λογίων αὐτοῦ.

Μέγιστα ἀμαρτήματα, καὶ πάνυ δυσίατα, ἃ ἐπ' ἄκρης ταῖς
τῶν ταλαιπώρων ἀνθρώπων ψυχαῖς ἔσπειρεν ὁ παμπόνηρος
ἐχθρὸς τῆς σωτηρίας τε καὶ τιμῆς, καὶ τῆς ἀθανάτου ἐκείνης ἀγίας
ζωῆς ὁ κατάρατος. Καὶ τίνα ταῦτα; τὰ αὐτῷ τῷ δαίμονι προσφιλεῖ,
καὶ οἰκεῖα τούτῳ νοσήματα· ἡγουν τὴν οἴησιν καὶ ἀλαζονείαν καὶ
ἔπαρσιν, τὴν κακὴν δόξαν, καὶ τὴν μετ' αὐτὴν κεκατρημένην ὑπερη-
φανίαν, καὶ τὸν ἀκάριστον φθόνον αὐτοῦ, καὶ τὸ ψεῦδος. Αὗται γὰρ αἱ
κακίαι τοῦ ἀντικειμένου ἐχθροῦ τὴν τε αὐταρέσκειαν ἡμῖν κατέθεντο καὶ
δεινὴν φιλαυτίαν, καὶ ἐξῆς τὴν ἀσπλαγχτίαν τε καὶ ἀναίδειαν, καὶ τὸ
τῶν κακῶν τῶν ἐπιλοιπῶν δυσδιεξήγητον ἕτερον ἄπειρον σμῆνος. Ἡ
γὰρ ἐμπαθὲς φιλαυτία, καὶ ἡ ἀναίδεια ἀνευθυριάστως πείθουσι τοὺς
τὰ φαῦλα φιλοῦντας, οὐ τὰ ἀπρεπῆ, καὶ ἀνήκουστα φθέγγεσθαι, καὶ
ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν ἄλλην θείαν λέγω παιδευσιν, καὶ
νουθέτησιν ἀνευθυριάστως φεῖ ἀντιλέγειν, καὶ μὴ ὑπακούειν ποτέ. Τοῦ-
τοις γὰρ τοῖς ἀπλήτοις κύκλοις ἐκεῖνος ὁ πρῶτος θεόδμητος ἄνθρωπος,

καὶ προπάτωρ ἡμῶν συσχεθεῖς, τὸν μὲν τῆς μετανοίας τρόπον καὶ τόπον, μετὰ τὸ κακῶς ἀμαρτῆται, εὐρεῖν οὐ δεδύνηται· τὸν δὲ τῆς αἰτιολογίας, εἶχεν ἐπὶ χειλέων. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν Εὐαν εὐθέως οὗτος κατέκρινε, καὶ διέσυρε. Καὶ ἡ Εὐα αὖθις τὸν ὄφιν. Ταύταις, ἐπίσης τοῖς προπάτορι καὶ ὁ αἰμοδόρος υἱὸς αὐτῶν Κᾶιν ὁ ἀδελφοκτόνος, ταῖς παγῖσι τοῦ Σατὰν συλληφθεῖς, μετὰ τὸ κακῶς προσενέγκαι, καὶ τὸν φόνον τελέσαι, ἐξεταζόμενος, λαθεῖν ἐσπούδαζε τὸν ἀλάθητον Κύριον, ἀναιδῶς ὁ τάλας φθειγόμενος μάταια, καὶ ψευδόμενος πρὸς τὸν ὕψιστον. Σὺ δὲ, ὦ ἀκρατὰ εὐσεβέστατε, ὅρα τὸν φιλόνηρωπον Κύριον, ὃς οὐκ ἐν τῷ εὐεργετῆν ἡμᾶς φιλόνηρωπος δέικνυται, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ παραπικραίνομεν αὐτὸν, καὶ παροργίζομεν, πῶς μακροθυμῶς φέρει τὰ ἡμῶν ἀνομήματα. Καίποτε ἐὰν ἴσως παιδεύσῃ, πῶς εὐσπλάγχχνως παιδεύει. Τοῦ Κᾶιν γὰρ τῆς ἀληθείας καταψευδομένου, αὐτὸς ἔτι ἀνέχεται καὶ χρηστεύεται, καὶ οὐ καίει τοῦτον εὐθύς, ἀλλὰ πανσόφως παιδεύει μᾶλλον μετανοεῖν, οὐ μὴν ἀντιλέγειν, καὶ τῷ ψεύδει ἀναιδῶς θρασύνεσθαι, καὶ ἐπαίρεσθαι. Διὸ καὶ φησι πρὸς αὐτὸν «ἡμαρτες; ἡσύχασον» (Πεν.δ.ζ.) «αὐτέστι μὴ ἀναιδεύου ἔτι, μὴ προστίθει τοῖς μῶλωσι τραύματα· ἡσύχασον, καὶ ἐπίγνωθι καθ' ἑαυτὸν τὴν πέπραχας. Καὶ μετὰ τὴν ἐπίγνωσιν, μετανοεῖς ἐφ' οἷς ἡμαρτες.» Ὅρᾳ, ὦ φιλήσυχε ἀκρατὰ, πῶς ἀπάντων πρῶτιστος διδάσκαλος καθέστηκεν ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, πρὸς μετάνοιαν ὁδηγῶν ἡμᾶς, καὶ τὴν ἡσυχίαν τοὺς ἤδη προημαρτηκότας, καὶ αὐτῷ προσκρούσαντας; οὕτω καὶ ὁ μονογενὴς υἱὸς, καὶ λόγος αὐτοῦ, καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐν εὐαγγελίοις ἐκήρυξε λέγων οὕτως· «μετανοεῖτε». (Μάρκ. α'. ιε'.) Καὶ οὐκ εἶπε μετανοήσατε· ἀλλὰ τί; μετανοεῖτε ἅει ἄνθρωποι. Ὅτι καὶ ἅει ἕως ἂν τούτῳ τῷ βίῳ, καὶ τῷ σκήνῳ, καὶ τῷ αἰῶνι ἔστέ, ἀμαρτάνειν μέλλετε· καὶ ἕως θανάτου αὐτοῦ, ὡς εὐέμπωτοι, καὶ ἔνοχοι, καὶ ὀλισθηροί, μετανοεῖν ὀφείλετε ἐν ὥρᾳ πάσῃ, καὶ παντοίῳ καιρῷ. (Ψαλμ. με'. ια'.) «Διὸ σχολάσατε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ἡμῶν, καὶ τῶν θεομισῶν καὶ κακίστων ἐργασιῶν, καὶ γινώτε, ὅτι Θεὸς εἰμι ἐγώ, ὁ κηρύσσων, «Ἐγὼ εἰμι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. (Ἰωάν. ἡ'. ιβ'.) Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐξ ἀνάρχου ἀρχῆς ἐν ἑσμεν ἅει. (Ἰωάν. ι'. λ'.) Ἐγὼ πείμι, ὁ ἐτάζων καρδίας, καὶ νεφροὺς, καὶ μυελοὺς ἐρευνῶν· (Ἰερεμ. πιζ'. ι'.) καὶ ὅσῃ κρύφια, καὶ τρίχας ἀριθμῶν, καὶ πλήθη ἄστρον, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν» (Ψαλ. ριζ'. δ'.) ἐγὼ εἰμι ὁ πάντων τῶν γεγεννημένων ποιητής, καὶ τῆς γῆς ἀπάσης τὸν χοῦν, καὶ

τῆς θαλάσσης τὴν ψάμμον μεμετρημένα κεκτημένος· ἐγὼ εἰμι ὁ ἀπα-
 ραλόγιστος κριτῆς, ὁ ἰσχυρὸς, καὶ δίκαιος, καὶ ἀδέκαστος, ὁ τὰ κρύφια
 ἡμῶν, καὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀνθρώπων πρὸ τῆς γενέσεως αὐτῶν καὶ
 γεννήσεως ἀκριβῶς ἐπιστάμενος, ὁ καὶ ἀποδοῦναι ὀφείλων ἐκάστῳ
 κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ σωτὴρ ἡμῶν ἔφη κηρύσσειν·
 ὁ δὲ Θεὸς, καὶ πατὴρ αὐτοῦ, τῷ Κἄν εἶπε, ἡσύχασον, σίγησον, σιώ-
 πησον, μηκέτι ψευδῶς, καὶ ἀναιδῶς ἐνώπιον ἐμοῦ αἰροῦ ἀντιφθέγγε-
 σθαι, καὶ ταῖς σαῖς πρωτολογίαις, καὶ πλοκωταῖς ἀντιφάσεσιν ἐπεί-
 γου λαθεῖν ἐμὲ τὸν ἀλάθητον. Εἰ γὰρ καὶ τὸ πρότερον οὐκ ἐπέτχε σου
 τὴν φονικὴν χεῖρα ὁ ἐμὸς φόβος, ὅταν κατὰ τοῦ μηδὲν ἡδίκηκός σε
 Ἄβελ ταύτην ἐξέεινας φθόνῳ ἀπανθρώπῳ, καὶ βασκανίᾳ, καὶ τοῦτον
 ἐνώπιόν μου ἀπέκτεινας, ἀλλ' οὖν κἄν ἄρτι τὴν σὴν γλῶτταν ἐπίσχες,
 καὶ παῦσον τοῦ κακοῦ δόλου, καὶ ψεύδους, καὶ ἐπὶ τὰ χεῖλη σου δὸς
 φυλακὴν, καὶ τὸ σὸν στόμα κλείσον, καὶ θύρωσον, καὶ ἡσύχασον. Τρό-
 μαζον, στέναξον, καὶ μετανόησον ἐφ' οἷς ἀπανθρώπως τετόλμηκας.
 Μηκέτι λέγε πολλὰ, ἀλλὰ σιώπα, καὶ θρήνει ἄει. Εἴθε γὰρ ἡ ἀπο-
 λελυμένη γλῶττα μεγαλαυχεῖν, καὶ λέγειν μάταια, καὶ ψευδῆ. Σὺ λοι-
 πὸν σίγησον, καὶ ἡσύχασον. Ὅτι ὁ γλωσσώδης οὐδέ ποτε κατευθύνε-
 ται, οὔτε ὁ μεγαλορρήμων, καὶ πολυῤῥήμων, κἄν πᾶν λέγῃ καλῶς.
 Καὶ ἀντὶ τῆς πολυλογίας, χρῶ τῇ βραχυλογίᾳ, ἡ κειρυμμένη σο-
 φία ἀκολουθεῖ, ὥσπερ καὶ τῇ μακρολογίᾳ, ἡ μωρία καὶ ἀμαθία. Ἀδύ-
 νατον γὰρ ἀμαρτίαν φυγεῖν τὸν πολλὰ λαλεῖν θέλοντα, διὰ τὸ θρα-
 συνόμενα λέγειν ἔστιν ὅτε, οὐ μόνον ἐκεῖνα, ἅπερ ἴσως ἐφθάσαμεν ἰδεῖν
 καὶ ἀκοῦσαι, ἀλλὰ καὶ ἅ οὐχ ἐωράκαμεν, οὔτε ἀκηκόαμεν. Καὶ πῶς
 οὐ συμφέρει σιγᾶν τὸν ἐθελοκάκως, καὶ ἀπροσέκτως ἐκ τῆς γλώττης
 αὐτοῦ ὀλισθαίνοντα, καὶ λαλοῦντα ψευδῆ ποτέ, καὶ ἄλλοτε πρὸς κα-
 ταλαλιὰν κινούμενον, καὶ λοιδορίαν, καὶ μέμψιν, καὶ λόγον τοῦ πέλους,
 καὶ διαβολὴν, καὶ ὀνειδῆ, καὶ μώμους, καὶ βλασφημίας πολλάκις; ἐξ
 ὧν ἀπάντων οὐδὲν ἀγαθὸν τίττεται, ἢ ἀπέχθειαι τε, καὶ ψιθυρισμοὶ
 κατ' ἀλλήλων, καὶ πλοκολογίαι, καὶ λαθροκακουργίαι, καὶ μῶμοι χεί-
 ρονες, καὶ μείζονες ὕβρεων, μῖσος τε ἀκατάλλακτον καὶ μνησικακία
 ἄκρα, ἢ δυσίατος, τάχα δὲ καὶ ἀνίατος ἔντισι, διὰ τὴν διηνεκὴ καὶ
 ἐγκάρδιον τούτων πονήρυσιν. Καὶ γὰρ πᾶς φλύαρος, καὶ τὴν γλῶτταν
 ἀφύλακτος, μεμψιμοιρὸς ἐστι, καὶ φιλοκατήγορος, καὶ θωπευτῆς, κο-
 λακεύων ποινίλως μετὰ πανουργίας, καὶ δόλου, ἀλλοιούμενός τε μυ-
 ριάκις τῆς ὥρας, καὶ ὑπεκρινόμενος. Φιλεῖ μὲν τὸν εὐδαιμονοῦντα τὴν

σήμερον, διὰ τὴν βιωτικὴν εὐπραγίαν ἴσως αὐτοῦ. Τὰ δὲ κατὰ τὸν βίον τούτου ἀκριβολογούμενος, καὶ ἐξερευνῶν οὐ παύεται, καὶ πολυπραγμονῶν φιλοπραγμόνῳ γλώττῃ ὅπως ἔχη ὕλην γλωσσαλγίας ἐν τῷ καιρῷ τῆς δαιμονιώδους ἀθυροστομίας αὐτοῦ. Ὅστις ἡρεμῆσαι οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ μεταγνῶναι δεδύνηται, οὐδὲ ἐπιγνῶναι τί ἐστὶν ἡ μετάνοια· ἥτις ἐστὶν ἡ ὑπακοή πρὸς τὸν ἐντειλόμενον τὸ «σκολάσατε καὶ ὠγνῶτε», (Ψαλμ. με'. ια'.) οὔτε μὴν τίς ἡ εἰρηναία τῆς καρδίας κατὰστασις πέφυκε, καὶ ὅποια τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς τικτόμενα καθαρότητος. Ἐὰν ἡσυχάζῃ αἰεὶ ποτέ τις, νοήσει.

Ἀγγελικὸς βίος ὄντως ὁ ἥρεμος καὶ ἡσύχιος. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ θεϊκοῦ τρόπου μίμησις· ἐν ἡσυχίᾳ γὰρ, μόνῳ τῷ νεύματι, διοικοῦνται ἅνω τὰ θεῖα στρατεύματα. Ὁ ἡσύχιος ἄνθρωπος, κἂν ἐν τόπῳ ζοφώδει προσκἀθῇ, τὸ θεῖον φῶς τούτου τὰ κύκλω φωτίζει αἰεὶ. Μᾶλλον δὲ καὶ ὡς πόλις ἐπάνω ὄρους ὑπέρεκείται, κἂν λανθάνειν σπουδάζῃ τοὺς βλέποντας. Καὶ ὁ βίος τούτου λάμπει ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὀπιθεν. Διότι κέκτηται ὑπερθεὶς τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς τὸν αὐτὸν ⁽¹⁾ καταλάμποντα ἀβρότη φωτὶ, ὡς ἡσυχῶς τηρῶν τὰ θεῖα τούτου πάντα προστάγματα. Εἰς δόξαν αὐτοῦ φημί τοῦ προστάξαντος, δι' ὃν σεσίγηκε, καὶ ἡρέμησεν. Ἡσυχία οὐ βία τίς πέφυκε τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ σύστασις ἀπασῶν, καὶ περιεκτική· ὡς τὰς ἄλλας πάσας συνέχουσα μετὰ πολλῆς ἰσχύος τῆς ἐν αὐτῇ συμπαραμενούσης χριστομιμῆτου, καὶ ἀληθινῆς ταπεινώσεως. Καὶ μίαν ἦν τινα σιωπὴν ἐὰν τις λύσῃ, καὶ οὕτω διδάξῃ, ἐλάχιστος ὄντως κληθήσεται. Τίς ἀδόκιμος πρὸς σιγὴν, οὐχ ἔτοιμος εἰς κραυγὴν, καὶ θυμὸν, καὶ πρὸς ἕτερα χείρονα, τὰ καὶ τοῦτον τὸν πρωταίτιον βλέποντα, καὶ τοὺς τούτῳ προσέχοντας πάντοτε ;

Ἀπὸ τῆς ἀθύρου γλώττης οὐδεὶς τεταπεινῶται. Οὐ πρὸς δάκρυα ὅλως κενίηται καὶ κατάνυξιν, διὰ θεῖαν παρὰκλήσιν. Οὐ πράξων τὸν τρόπον ἐξήλωσεν, ἢ δικαιοσύνην ἐτήρησεν, ἀδικεῖσθαι μὴ ἀνεχόμενος. Οὐκ ἠλέησε τὸν ὑβρίζοντα καὶ κολάζοντα, ἀνθυβρίζειν καὶ κολάζειν αἰρούμενος. Κάθαρσιν καρδίας οὐδέποτε κτήσεται, οὔτε τὴν εἰρήνην θεάσεται τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν. Οὐκ ἀνέξεται διωχθῆναι ὁ ἀθυρόστομος. Οὐκ ὀνειδισμὸν ὑποίσει, ἢ ῥημάτι, οὐ λέγω ψευδὲς κατ' αὐτοῦ προτεινόμενον, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἀψευδὲς εἰς ἔλεγχον αὐτοῦ ὑπότου φθειγγόμενον.

(1) Ἰσ. τὸν Θεόν.

Εἰ ζητεῖς ἄλλας πάσης τῆς γῆς, ὄντως ἄλλας ὁ ἥσυχος, καὶ εὐθύς ἐδηγὸς ἀπάντων τῶν σωθῆναι ζητούντων· οὐ τοσοῦτον ἐν λόγῳ τούτους παιδεύων, καὶ πρὸς τὸ σωτήριον ὁδηγῶν, ἀλλ' ἐν βίῳ, τρόπῳ ἡσύχῳ, τῷ ὄντως ἄλλαι ἡρτυμένῳ, τῷ τῆς πραότητος. Ὡς δὴ καὶ πάντας ἀντιλαμβάνεται, καὶ πάντων ἀνέχεται. Τί γὰρ ἕτερον ἀνθρώπῳ παντί, εὐλαβεῖ καὶ μονάζοντι, γηραιῷ, φημί, καὶ νεάζοντι; καὶ ἡ ἡσυχία καὶ ἡ πραότης, αὕτη καὶ σοφία κληθήσεται, καὶ μήτηρ τῶν ἀπαστῶν ἀρετῶν. Καὶ εἴτις γέγονεν ἐν γνώσει καὶ ἀληθείᾳ σιωπηλὸς διὰ Κύριον, οὗτος ὄντως ἔσται καὶ ὑπομονητικὸς ἀνὴρ, καὶ μακρόθυμος, καὶ πολὺς ἐν φρονήσει, καὶ ἀνδρείος κατὰ ψυχὴν τε καὶ νοῦν, πρὸς τὸ φέρειν πειρασμοὺς, καὶ συμφορὰς γενναίως καὶ ἀνδρικῶς, οἷον τὴν πείναν λέγω, καὶ διψαν, τὴν γύμνωσιν, τὰς νόσους τοῦ σώματος, τὰς ὀρμὰς τῶν παθῶν, λοιδορίαν καὶ ἀτιμίαν, στενοχωρίαν καὶ θλίψιν, πληγὰς, φυλακὰς, ἀφαιρέσεις τῶν ὑπαρχόντων, ἀγχαρίας, ἀκαταστασίας, καὶ ἄλλο εἴτι εὐρίσκεται παρεμπίπτον τῇ τῶν πειρασμῶν ποικιλίᾳ· οἷον, τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας, τὴν δοκιμαστικὴν κάμινον καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς πύρωσιν· ἣν ὑποδέξεται ὡς χρυσὸς ἐν χυνείᾳ, διὰ τὸ μὴ ἀποτυχεῖν τῆς ὑποποιοῦ ταπεινώσεως, τῆς παρασχεῖν δυναμένης τῷ σπουδαιοτάτῳ ἀγωνιστῇ τὴν καθαρσιν τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων, καὶ τὸν ἀμαράντινον στέφανον τὸν ἐκ τῆς ὑπομονῆς, ὃν ἐλπίζει ἀξίως, ὡς χρυσὸς μιμήτως πολιτευσάμενος, ὑποδέξασθαι.

Ὀντως ἰσχυρὸς λιμνήτωρ ἡ γλῶσσα ἡ ἄσχετος. Ὁ δὲ σιγηλὸς οὐ γίνεται ποτε φίλος τοῖς πολυλόγοις, ἀλλὰ μιμῆται τοὺς βραχυλόγους, ὡς δύναμις, τὰς βαττολογίας παραβλέπων αἰ, καὶ ὡς θανάσιμα φάρμακα ταύτας ἀποποιοῦμενος, διότι ἐκ τούτων τίκτεσθαι περὶ κακῶν αἰ ἀργολογίαι, καὶ σαπρολογίαι, καταλαλῆαι παντοῖαι καὶ φαλισμοί, ἀφροσύναι, λοιδορίαι, διαβολαί τε καὶ ψόγοι, ἡ παρῆρητία ἡ ἀναιδής, ἡ ἀκρασία ἡ ἄσχετος, ἡ θρασύτης, καὶ ἀντιλογία, καὶ ἔρις. Οὐκ ἔστιν ὄντως, οὐκ ἔστιν ὁ ἰσχύων νηστεῦσαι, ἢ ἀναγνῶναι, ἢ ἀγρυπνῆσαι, οὔτε προσεῦξασθαι ὅλως, χωρὶς ἡσυχίας, καὶ σιωπῆς.

Ὁ σιωπηλὸς, καὶ ἡσύχιος οὐ τρέμει δεσμῶ, φυλακὴν οὐ ποιεῖται. Ἥδη γὰρ ἐν τούτοις πεπαιδευται. Ὁ σιγηλὸς οὐ βούλεται ἀλλαλάξαι, οὐδὲ ἐν ψαλμοῖς. Οὐ τραχυλογῆσαι μετὰ τινος. Μωρὲ τῷ ἀδελφῷ οὐκ ἔρεῖ. Πρὸς μάχας, καὶ ἔριδας οὐχ εὐρίσκεται, ἐξ ὧν ὀργαί, καὶ κραυγαί, καὶ θυμὸς, καὶ ὁ φόνος ἐξῆς, καὶ ἐσχάτως ἡ γένενα· ἀλλ' αἰδεῖται πάντας, καὶ πάντων ἀφίσταται, ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν Χριστὸν αἰ

προορώμενος. Ὁ σιωπηλὸς, καὶ φιλέρημος μνηστῆναι οὐ δύναται ὅ,τι ἔχει τις κατ' αὐτοῦ. Πῶς γάρ, ὃν οὐ λόγῳ, οὐκ ἔργῳ λελύπηκε, καταλλαγήναι τούτῳ αἰρήσεται; ἀντίδικον οὐ κέκτηται ἀπαιτοῦντα τοῦτον τὴν εὐνοίαν. Οὐ δέδοικε κριτὴν, οὐ τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ. (Ματθ. ε'. κς'.) Οὔτε φυλακὴν οἰκῆσει, ὡς γέγραπται, οὔτε δώσει κοδράντην τὸν ἔσχατον. Ὁ ἡσύχιος οὐκ ὁμνύει ποτὲ, οὐκ ἐπιорκεῖ, οὐ μικρὸν οὐ μέγαν ὄρκον γινώσκει. Διότι καὶ αὐτὸ τὸ καὶ αἰδεῖται, καὶ τὸ οὐ ἐγκρατεύεται, ὡς τὰς ὁμιλίαις ἀποποιούμενος. Ἀντιστῆναι τινὶ οὐχ αἰρεῖται, καὶ ἴσως ὑβρισθῇ, καὶ ῥαπισθῇ, σιγῶν καταδέχεται. Ἀλλ' οὐδέτὸν χιτῶνα αὐτοῦ ἐκζητῇ τὸν αἶροντα, εὐσπλαγχνίαν πρὸς τοῦτον δεικνύμενος μάλιστα. Ὁ σιωπηλὸς καὶ ἡσύχιος ἀγγαρεύει οὐ δέδοικε πώποτε. Εἴθε καὶ φίλων ὁμοῦ ὑπερέχεται, μὴ εἰδὼς τὸν ἐχθραίνοντα. Ἀλλὰ καὶ πᾶσι φιλούμενος μάλιστα, τῆς φιλίας ἀνάξιον ἑαυτὸν ἔχει πάντοτε, ὁ σιωπηλὸς καὶ ἡσύχιος προσευχόμενος, οὐ τῆς κέλλης κλείει μόνον τὴν θύραν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς αἰσθήσεις φυλάσσει, καὶ τὸν λογισμὸν θυρωρὸν καθιστᾷ, τοῦ τηρεῖν ἑαυτὸν, καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια χεῖλη μέγα διαρραῖ αἰδεῖται. Τὴν δὲ γλῶτταν ἡσύχως μόνον κινεῖ, καὶ καθ' ὅσον αὐτῷ ἐφικτόν ἐστι, καθαρὰς τὰς εὐχὰς τῷ Χριστῷ ἀποδίδωσιν. Ἐπιστάμενος ἐνωτίζεσθαι τὸν ἀκοίμητον τῆς ἡτύχου τούτου δεήσεως, ἐθνικὴν βαττολογίαν τινὰ τὸν λογισμὸν αὐτοῦ οὐδέποτε ἐξ ὑποδέξασθαι, βδελυττόμενος πάντα τὰ γήϊνα, καὶ τὴν τούτων τύρβην καὶ μέριμναν ὡς οὐδὲν λογιζόμενος, μόνον δὲ τοῦ Κυρίου τὸ θέλημα καὶ τηρῶν, καὶ ποιῶν κατὰ δύναμιν. Ὁ σιωπηλὸς, καὶ ἡσύχιος ἐχθρὸν οὐκ ἔχει, ὃ ἀφήσει τὰ παραπτώματα. Ὅτι πάντα ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν ἀδικοῦντα καὶ θλίβοντα, αἰεὶ σκεπάζει τῇ ἰδίᾳ ἀπλότῃ, καὶ τῇ σιωπῇ καὶ πραότητι. Ὁ σιωπηλὸς, καὶ ἡσύχιος λαμβάνει δῶρα οὐ πείθεται, θησαυροὺς φυλάττειν οὐδόλως ἀνέχεται, ὡς αὐτὸς ὑπάρχων ὁ ἡσυχος θησαυρὸς ἀκένωτος, καὶ ἀσύλητος. Ὁ σιωπηλὸς, καὶ φιλέρημος οὐ ριψόφθαλμος, ἀλλ' ἀπόνηρος πέφυκεν, ὡς πλήρης θείου φωτὸς γεγονώς, καὶ δαμονιδῶδους σκότους ἐκτός. Ὁ κατέχων τὴν γλῶτταν αὐτοῦ, δυσὶ κυρίοις ὕμνοις προσφέρειν οὐ δύναται, ἤγουν τῷ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις, ἀλλ' αἰεὶ κολακείας ἀνώτερος γίνεται, μαμμωνᾶν πλεονεξίας μισῶν καὶ τοῦτον μακρὰν ἀπωθούμενος τῆς κέλλης αὐτοῦ.

Ὁ φιλέρημος, καὶ φιλήσυχος πᾶσαν τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ πρὸς τὸν Κύριον ἀνατίθεικεν, ὃ καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα παρέθετο, ὁ φιλήσυχος, γεῦστος οὐποτε γέγονεν, ἀλλ' ἀκτῆμων φεί. Οὐ θερρίζει καὶ συνά-

γιν τὰ δράγματα. Οὐ φροντίζει ἐνδύματος, ὅτι μόνην πίστιν ἄπαξ ἐκτήσατο, καὶ ἀρίστην πεποίθησιν πρὸς τὸν Ὑψιστον. Ὁ ἡσυχος ἄνθρωπος καρυκείας τῶν ποικίλων βρωμάτων βδελύσσεται, ἐπιούσιον ἄρτον ζητῶν τὸν οὐράνιον.

Ὁ ἡσύχιος, καὶ πρῶτατος οὐ θέλει κρῖναι τινὰ ἐφ' οἷς πράττει κακῶς, ἀλλὰ μόνον αἰετὰ αὐτοῦ καθορᾷ, καὶ διαπτύει θερμῶς ἐν καιρῷ παντί. Ὁ φιλήσυχος, καὶ πρῶτατος κέρφος τοῦ πλησίον οὐδόλως ὀρᾷ, οὐδὲ λόγοις τινὰ θεραπεύειν ἐπείγεται, ἀλλ' ἡσύχῳ φωνῇ, καὶ ἡρέμῳ εὐχῇ, κατανύζει τε καὶ δάκρυσιν ἱκετεύει ἀπαύστως τὸν Κύριον, ὅπως ἴλεως γένηται ταῖς ἐκάστου ἀμαρτίαις, καὶ ἀγνοίαις, καὶ γνώσεσιν, αἷς ὡς ἄνθρωποι πταίομεν καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι ἐκάστοτε. Ὁ ἡσύχιος καὶ πρῶτατος ἀτενίσαι εἰς ἅγια οὐ τολμᾷ. Καὶ πῶς οὗτος δώσει τὸ ἅγιον τοῖς κυσί, ὅστις φρίττων καὶ τρέμων, τοῖς μαργαρίταις σπανάτως προτέρχεται, καὶ μετὰ φόβου πολλοῦ; ὁ τὸν ἥρεμον βίον προπόντως φιλῶν, συνεχῶς ταῖς προσευχαῖς καὶ δεήσεσι προσανέχειν ἐπιέται, ψαλμοῖς τε καὶ ὕμνοις, καὶ κατανύζει, καὶ δάκρυσι τοῖς τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ τῇ μετανοίᾳ ἀνήκουσι. Καὶ ἄλλη αἵτησις τούτῳ πρὸς τὸν γνώστην τῶν κρυφίων φιλόανθρωπον οὐδέποτε γίνεται, ἀλλ' ἡ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐπείγεται ἀναβάσεις φιλοθέους ἐν τῇ καρδίᾳ τιθέναι, (Γ' αλμ. πγ'. ζ') ὡς γέγραπται, καὶ τῆς τοῦ ἐχθροῦ παντοίας ἐνέδρας φυλάττεισθαι, καὶ τῶν ἀκαθάρτων ἐννοιῶν καὶ παθῶν ὧν καὶ μόνων ἕνεκα τὰς δεήσεις ποιεῖ προσευχόμενος. Καὶ ὑπὲρ τούτων κρούει καὶ ἱκετεύει διηνεκῶς ἐν ἀγνείᾳ τηρηθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σὺν τῷ σώματι, καὶ τῷ πνεύματι, καὶ τῷ φθέγματι, καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας τὴν πύλην ἀνοίγειν αὐτῷ. Ὁ φιλήρεμος, καὶ ἡσύχιος, οὗτος ὥντως ἡγάπησε τὴν ὁδὸν τὴν στενὴν, οἷα δὲ τῶν θλίψεων γέμουσαν, καὶ πρὸς ζωὴν αἰώνιον τάχει ἀπάγουσαν. Ἦν οἱ πλείονες ὄντες ἄφρονες, φεύγουσι. Παρορᾷ δὲ αἰετοῦ τὴν ψυχόληθρον ἀνετον, ὡς πλατεῖαν αὐτὴν καὶ εὐρύχωρον, καὶ γλυκεῖαν τοῖς ῥαθύμοις ὑπάρχουσαν. Ὁ φιλήσυχος, καὶ φιλήρεμος οὐ σπεύδει ποιεῖν τοὺς καρποὺς πονηροῦς, ἀλλ' ὠραίους αὐτοὺς καὶ καλοὺς, πρὸς βρωσιν παντὶ συνετῷ χρησιμεύοντας. Τὴν σαπρίαν γὰρ πάνυ βδελύσσεται, οἷα ὕλην πυρὸς χρηματίζουσαν.

Ὁ τὸν πρῶτον καὶ ἥρεμον ἐκμιμεῖσθαι βουλόμενος Κύριον, ἡσυχίαν ὀφείλει ἀσπάζεσθαι, καὶ αὐτοῦ τὸ πανάγιον ὄνομα συνεχῶς κατέχειν ἐν χεῖρεσι, καὶ τὸ θέλημα τούτου ἐργάζεσθαι ὁλοφύχως ἐκ πόθου αἰετοῦ.

Ὁ πρῶτατος, καὶ ἡσυχίος οὐκ ἀκούει ἀπλῶς τὰ σωτήρια λόγια,

ἀλλὰ σπεύδει, ὥς δύναται, καὶ ποιεῖν τοῦ Χριστοῦ τὰ προστάγματα, ὥς θεράπων αὐτοῦ γνησιώτατος. Ὁ ἡσύχιος, καὶ πραότατος ἐπὶ πείτραν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπήξατο, καὶ τοὺς ἐκ βροχῆς ποταμούς, καὶ βιαίων ἀνέμων πνοὰς εἰς οὐδὲν ἐλογίσατο, φρονιμώτατος ὄντως γενόμενος. Ὁ ἡσύχιος, καὶ πραότατος, οὗτος τὴν ἰδίαν πραότητα, ὥσπερ στέγην τῷ Κυρίῳ ἡτοίμασε, καὶ μονὴν τὴν προσήκουσαν νουεχῶς ἀπειργάσατο, καὶ αὐτὸν τὸν σωτῆρα Χριστὸν ὑπεδέξατο ἐπὶ πραεῖα ψυχῇ, καὶ ἀπλότῃ. Ἐν ἡσυχῇ ἀνδρὶ καὶ φιλοῦντι τὸν Κύριον φωλεοὺς αἱ ἀλώπεκες οὐχ εὐρήσουσιν, οὔτε μὴν κατασκηνώσουσι ἐξουσι τὰ ἐξ οὐρανοῦ ἐκπεσόντα πετεινὰ πονηρά. Ὁ ἡσύχιος, καὶ πραότατος, οὗτος ἀληθὲς μαθητὴς τοῦ σωτῆρος γενέσθαι ἐφίεται· ῥυπαροὺς δὲ, καὶ νεκροὺς λογισμοὺς ἀποστρέφεται, κἂν πατρῷοι τῷ χρόνῳ ὑπάρχωσι, καὶ ἀρχέγονοι,

Ὁ σιωπηλὸς, καὶ ἡσύχιος καὶ κατὰ πνευμάτων ἀκαθάρτων λαμβάνει τὴν δύναμιν, καὶ εὐχῇ ἐκβάλλει ταῦτα ὁ πανάγιος, ὁ οἰκῶν ἐν αὐτῷ, καὶ λαλῶν δι' αὐτοῦ. Ὁ ἡσύχιος, καὶ πραότατος ὑπὸ ἀδελφῶν, καὶ γονέων, καὶ φίλων, καὶ συγγενῶν εἰς θάνατον προδιδόμενος, εἴτε καὶ ἀπαγόμενος, χαριέντως ἀπέρχεται, πάσχειν ὀρεγόμενος διὰ Κύριον. Ὁ φιλήρεμος, καὶ ἡσύχιος διωκόμενος ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας, καὶ ἐκ τῆς δε τῆς κόμης, ἢ καὶ τῆς πόσεως διὰ Κύριον, εὐφροσύνης πρὸς τὴν ἄλλην πορεύεται. Τῇ προσάξει γὰρ ὑπέκει αὐτοῦ τοῦ κελύσαντος ὑπομένειν τὰ τοιαῦτα ἐκάστοτε, (Ματθ. ι'. κβ'.) ἕως παρουσίας τῆς αὐτοῦ καθὼς γέγραπται. Ὁ ἡσύχιος, καὶ πραότατος τῶν κακούντων αὐτὸν ἀνεχόμενος πάντοτε, καὶ θλιβόντων δεινῶς, μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ ἀναδείκνυται, καὶ ὡς πάσχων ἀδίκως ὁ δίκαιος, εὐφροσύνης πληροῦται καὶ χάριτος. Ὁ ἡσύχιος βιῶν διὰ Κύριον, οὐ φοβεῖται τὸν θάνατον, ὃν οἱ πλείονες φρίττουσιν τε καὶ τρέμουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς αὐτὸν ἀποκτείνοντας, οἳ φίλους καλοῦς ἀγαπᾷ, καὶ ἀσπάζεται. Ἐνα γὰρ μόνον φρίττει ὡς δίκαιον, τὸν δυνάμενον σύσσωμον τὴν ψυχὴν ἀπολέσθαι πρὸς γένναν.

Ὁ πραύς, καὶ ἡσύχιος τοῖς κινδύνοις αἰετὶ συνεχόμενος, καὶ παντοίως θλιβόμενος, οὐκ ὀκλάζει, οὐ θλίβεται ποτε, ἀλλὰ φέρει τὰς θλίψεις, καὶ χαίρει δι' αὐτὸν τὸν φιλόνηρον Κύριον τὸν εἰδότα πᾶν κρύφιον ὡς ἀλάθητον.

Ὁ σιωπηλός, καὶ φιλήρεμος, καὶ ἡσύχιος εἰ καὶ ἐξ ἀνθρώπων συστήλλεται διὰ Κύριον, ἀλλ' ὁμολογῶν ἐν ἔργοις, καὶ λόγοις τὴν πίστιν

οὐ παύεται, καὶ κήρυξ μᾶλλον ταύτης οὗτος λαμπρότερος δέικνυται, ὡς ἐξ ἔργων χρηστῶν ἦν ἐκτέτατο πίστιν δεικνύων τρανῶς, ὅτι ζῶσαν κατέχει αὐτὴν ἐν βυθῷ τῆς καρδίας αὐτοῦ· πῶς γὰρ ἀπρακτον ἔχων τὴν πίστιν, ἀβέβαιος καὶ ἀνίσχυρος πέφυκεν, ὡς ἐν ῥήμασι μόνοις ὑπάρχων ἀνείσπρακτος, ὅς τις ὑπεμφαίνει νεκρὸν καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ. (Ματθ. ι'. λδ'.) Ὁ σιωπηλός, καὶ πραῦς, καὶ ἡσύχιος, οὗτος τὴν τοῦ πνεύματος μάχαιραν εἴληφεν, ἣν εἰς γῆν κατελθὼν ὁ φιλόανθρωπος τοῦ βαλεῖν ἀπεφήνατο, ἐκ πατρὸς διχάσαι υἱὸν προαιρούμενος, καὶ ἀπὸ μητρὸς θυγατέρα, καὶ γενέσθαι τὴν νύμφην κατὰ τῆς αὐτῆς πενθερᾶς. Εἰμὴ γὰρ ἐδέξατο ὁ φιλήσυχος τὴν τοῦ πνεύματος μάχαιραν, οὐκ ἂν σὺν πᾶσι τούτοις ἠρνήσατο διὰ Κύριον κατὰ δύναμιν τῆς αὐτοῦ σαρκὸς τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ τὸ θέλημα, καὶ αὐτὰς αὐτοῦ τὰς αἰσθήσεις παντοίως ἐνέκρωσεν. Ὁ ἡσύχιος καὶ πρῶτατος, οὗτος ὄντως ἔχθραν ἔθετο ἀναμέσον ἑαυτοῦ, καὶ τῶν οἰκιακῶν παντοίων· φημί, οἶον, γονέων, φίλων, συγγενῶν, γνωστῶν, συνήθων, καὶ αὐτῶν τῶν αἰσθήσεων, καὶ τῶν ἄλλως ἔκπαλαι τῶν χρόνῳ ἐθίμων. Καὶ γὰρ τετρωμένοις καλῶς τοῦ Κυρίου τῷ ἔρωτι, οὐ φιλεῖν πατέρα, ἢ μητέρα ἀνέχεται, οὐχ υἱὸν, καὶ θυγατέρα ὑπὲρ τὸν σωτῆρα αὐτοῦ· ἵνα μὴ ὡς ἀρνητῆς τοῦ Χριστοῦ εὐρεθῇ, καὶ συνιστῶν ἅ προφθάτας κατέλυσεν. Ἄλλ' ὡς φοιτητῆς πανάριστος, καὶ παντέλειος, καὶ αὐτοῦ τοῦ καλέσαντος τοῦτον ἐπάξιος αἶρειν τὸν σταυρὸν οὐκ αἰσχύνεται, (Μαρκ. γ'. λδ'.) καὶ κατόπιν τοῦ καλοῦ διδασκάλου βαδίζει, ὡς γέγραπται· ὅπως εὕρη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ἣν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ πρὸς θάνατον, καὶ ἀπώλειαν δίδωκε, παραβλέπων ἅει τῆς σαρκὸς ἅπαν θέλημα.

Ὁ σιωπηλός, καὶ ἡσύχιος τὸν Θεὸν καὶ πατέρα ἐδέξατο, καὶ τὸν τούτου υἱόν, ὡς Θεὸν ἐκ Θεοῦ προσελάβετο, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀχωρίστως αὐτῶν τῶν τριῶν τῆς Θεότητος. Καὶ ἐν ταύτῃ τῇ τριάδι φρουρούμενος, οὐ προσφῆτην ἀπώσεται, οὔτε δίκαιον· οὐ μικρὸν ἐν τῇ πίστει γνωρίσει, οὐ μέγιστον, ἀλλ' ἐν καθαρᾷ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὥσπερ μαθητὰς τοῦ Κυρίου τοὺς πάντας προσδέξεται. Κἄν ποτίσῃ κἄν θρέψῃ καὶ ἄδικον, εἴτε δὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἀκάθαρτον καὶ τὸν ἄπιστον, τὸν μισθὸν οὐκ ἀπολέσει τὸν μέλλοντα. Ὁ σιωπηλός, καὶ ἡσύχιος ὑπακούει καλῶς τῷ κελεύοντι, πρὸς ἐμὲ οἱ πάντες κατακόπτοι, καὶ βαρύφορτοι δεῦτε ἔλθετε, (Ματθ. ια'. κη'.) τοῦ λαβεῖν τὸν ἐμὸν ζυγὸν τὸν χρηστότατον, καὶ τὸν φόρτον τὸν κοῦφον καὶ ἄπονον, πρὸς ἀνάπαυσιν. Καὶ ἵνα συντόμως εἴπω τὸ μῆζον καὶ κρεῖττον, ὁ φιλήρεμος, καὶ φιλήσυχος

ἔγεγονει, ἀλλ' οὐ μὴν καὶ τῷ τρόπῳ αὐτῶν, ἢ τῷ βίῳ, οἷα ὑπάρχων ἐμπράκτου μέτοχος λόγου καὶ θεοφωτίστου, καὶ βίου θεοκυβερνήτου καὶ ἐλλογίμου· ἀπαράμιλλος γάρ, ὡς ἡ ἀλήθεια παριστᾷ, γινώσκειται ὁ ἰσαγγελος, πανσύνετος, πάντορος, πᾶσαν ἄκρως γραφὴν ἐπιστάμενος παλαιάν, καὶ καινὴν, καὶ τὴν θύραθεν, ὡς τοῖς νουνεχέσι παριστῶσι τὰ τούτου συγράμματα καὶ διδάγματα, ἅπερ δὴ προφθάσας κατῴρθωσεν ὁ σώφρων καὶ πάνανγος, καὶ πανάγιος, καὶ πρῶτατος, καὶ φιλάδελφος, καὶ φιλόξενος, καὶ φιλόπτωχος, τῶν ἐγκρατῶν κανῶν ὁ ἀκρότατος, καὶ τῆς ἡσυχίας διδάσκαλος, Ἰσαὰκ ὁ τρισμέγιστος καὶ αἰδιμος, ὁ πονικώτατος ἀσκητῆς, καὶ ἀναχωρητῆς ὁ φιλήρεμος καὶ φιλήρημος, ὁ τὸν ὅλον κόσμον, καὶ τὰ ἐν κόσμῳ, καὶ πατρίδα αὐτὴν, καὶ γεννήτορας, καὶ συγγένειαν, καὶ σῶμα, καὶ φύσιν ἰδίαν, καὶ θέλημα ἅπαν, καὶ αὐτὴν τὴν κατὰ ἄνθρωπον αἴσθησιν, ὥσπερ ἄλλος οὐδεὶς, διὰ Χριστὸν ἀρνησάμενος. Διὰ ταῦτα γὰρ ἅπαντα τὰ πλεονεκτήματα, ἐν τῇ ἀγίᾳ αὐτοῦ ψυχῇ κατεσκήνωσεν ἡ τριπλοκοσύνθετος αὐτῇ, καὶ λιθομαργαροχρυσόδοτος τιμία σειρὰ ἐν ἀγίῳ πνεύματι· σοφία, θεία, λόγος καὶ δύναμις. Καὶ ἐδίδαξεν οὐχ ἀκαταλλήλως, ἀλλ' ἐμπράκτως ἐν ἀληθείᾳ ῥήμασι τε καὶ πράγμασι, καὶ πᾶσαν λεπτότητα λογισμῶν κρυφίῳν συνήγαγε, καὶ εἰς φῶς ἐξέβαλε, καὶ τούτων ἀπέδειξε τὸ μέλαν τε καὶ τὸ κόκκινον, ἥτοι τὸ ψεῦδος τῆς πλάνης τὸ ζαφερόν, καὶ τὴν ὥσπερ ἥλιον διαυγάζουσιν· ἢ ἐν φωτὶ καθαρῷ τε καὶ διαυγῇ ὁδεύουσιν οἱ τὴν ἐργασίαν ἀσπατάμενοι τὴν ἡσύχιον καὶ σωτήριον, καὶ τῆς κληρονομίας τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν ἐκείνων μὴ ἀποτύχωσιν, ὡς καλῶς ὑπακούσαντες τῷ διαταξαμένῳ σωτῆρι ἡμῶν, τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐκλέγεσθαι τοὺς ἐχέφρονες τὴν ἀτυρβον καὶ ἀμέριμον.

Μήτις οὖν, καὶ αὐθις ἐρῶ, προσέλθοι τοῖς πεφωτισμένοις τοῦδε τοῦ ἀνδρός, καὶ θειοτάτοις συγγράμμασι πλαζομένῳ νοῖ. Ὁ γὰρ ἔντισι πλαζόμενος ὑλικοῖς, καὶ περιπετεῖαις τοῦ βίου ποσῶς συμφυρόμενος, μάτην καὶ προσέρχεται τῷ ζῶντι τούτου λόγῳ καὶ ἐνεργεῖ. Καὶ οὐκ ἔτι λοιπὸν ἡρετίσματο φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς, οὔτε μὴν τῷ δεσποτικῷ ὑπέτξε προσταγμάτι τοῦ κηρύξαντος καὶ ἀσπάσασθαι τὴν μετάνοιαν⁽¹⁾, ὅπως ἀξίους τοὺς καρποὺς αὐτῆς ἐπιδείξῃται· καὶ ἐπεὶ ὑπακοῦσαι οὐ βούλεται τῷ πανσόφῳ τε καὶ εὐφυῶς ὀδηγῆσαι ἰσχύοντι πρὸς νομὴν τὴν σωτήριον, ἵνα τί καὶ τῶν ἀψύστων ἀπτεται ὁ ταλαίπωρος ἀμελῶς, καὶ οὐ κάθηται ἐν ἀποκρύφῳ τῆς ἰδίας κακίας θησαυ-

(1) Ἰσ. τοῦ κηρύξαντος ἀσπάσασθαι τὴν μετάνοιαν.

ρίζων, ὡς εἴωθεν, ἐσμὸν ἀμαρτημάτων πολλῶν, καὶ δεινῶν τῇ ἰδίᾳ ἀβελτηρίᾳ διὰ τῆς τύρβης, καὶ πολυκτησίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν τῷ πολυπερισπάστῳ βίῳ τούτῳ τῷ μοχθηρῷ, καὶ στυγνῷ, καὶ μισητῷ, καὶ ῥυπαρῷ, καὶ τῆς πολυειδοῦς ἀμαρτίας πεπληρωμένῳ, τῷ μόνοις τοῖς κοσμικοῖς ἀφωρισμένῳ, ὡς τῆς στενῆς ὁδοῦ καὶ τεθλιμμένης πόρτῳ αἰρουμένοις περιπατεῖν φεῖ καὶ διὰ παντός, καὶ τῆς εὐρυχώρου καὶ πλατείας ἐντός ;

Ὁ μέντοιγε διαδράσαι τὸν παλαμναῖον αἰρούμενος δαίμονα, καὶ ἐπιθυμίαν ἀπώσασθαι γλιχόμενος βδελυράν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐξάξει τὴν ἑαυτοῦ τῆς χειρός, καὶ πονηρίας, καὶ τῶν παγίδων τῶν ἀποστατικῶν σκοτεινῶν τε ἐξουσιῶν, καὶ ἐπιθυμίαν ἐρεθίστριαν τὴν νικῶσαν πάντα τὰ ἔξωθεν καὶ ἐνδοθεν αἰσθητήρια μαρᾶναι θεοφιλῶς, μὴ στυγαζέτω τῇ εἰσόδῳ τοῦ σκάμματος τῆς ἀσκήσεως, καὶ διαβαλλέτω ἑαυτὸν αὐτὸς πρὸς παλαίστραν τε καὶ ἀντίστασιν, ὡς ἀνίσχυρον. Μὴ ἀνατρεπέτω τὴν ἑαυτοῦ ὁρμήν, τὴν πρὸς τὰ κρείττονά τε καὶ βέλτιστα κινουμένην ἀρίστως. Μὴ ἀθαύμαστον τὸν ἀσκητικόν, καὶ θαυμάσιον βίον θελήσειε δεῖξαι. Μὴ τὸν σταυροβασανούπτωτον, ἀνεκταβροδίατον ὁμοῦ καὶ φιλόσωμον, δι' οἰκείαν νωχελίαν τε καὶ ῥαθυμίαν κακῶς ἐκφαιλίσειεν. Ἀλλὰ μᾶλλον κἄν ἀδόκιμός τις ἢ τῷ κόσμῳ καὶ ἀφερίπονος, εὐδόκιμος καὶ πολύτλας σπενυσάτω ὀφθῆναι ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς θλιβερῶν ὕλικῶν καὶ αὐλῶν, τῶν κατὰ σάρκα λέγω προσγινόμενων καὶ πνεύμα, ἐξ ἐπηρείας πάντως τοῦ πολεμήτορος. Πᾶσα γὰρ τούτου πύρα πρὸς ἡμᾶς τοὺς ταλαιπώρους γινομένη ἀνθρώπους, ἢ πρὸς δοκιμὴν τῆς ἡμετέρας ὑπομονῆς γίνεται, ἢ διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, ἢ διὰ τὴν ὑπερηφανίαν ἡμῶν, ἢ ὅπως προκόψωμεν μειζρόνως, καὶ μάθωμεν τὴν ταπεινώσιν ἐκ τοῦ ἐπιγινῶναι τὴν ἑαυτῶν ἀσθένειαν, καὶ τὴν τοῦ βοηθοῦντος ἡμῖν ἀκαταμάχητον δύναμιν.

Πολλοὶ εἰσιν αἱ οἰκονομίαι, καὶ ἀκατάληπτοι τοῦ τὰ πάντα ἐφορῶντος, καὶ πάντα διέποντος τὰ ἡμέτερα ἀρρήτοις λόγοις, καὶ τρόποις, καὶ οἰκονομικοῖς αὐτοῦ ἐννοήμασι. Διὸ ὁ στεφανωθῆναι αἰρούμενος τοῖς ἑαυτοῦ ἀγωνίσμασιν, ἐκμμείσθω τῶν φοιτητῶν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, μὴ τοὺς ἀπελθόντας εἰς τὰ ὀπίσω, ὡς ἐν εὐαγγελίοις ἠκούσαμεν, ἀλλὰ τοὺς προθύμως ἐκείνῳ ἀκολουθήσαντας, καὶ ὑπομεμενηκότας ἀσκανδαλίστως πάντα τὰ σκάνδαλα, ὅσα δὴ αὐτῷ τῷ κοινῷ ἡμῶν δεσπότῃ προσήγγισαν ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς φημί τοῦ κηρύγματος, καὶ μέχρι τοῦ ἐπονειδίστου σταυρικοῦ πάθους αὐτοῦ, καὶ θανάτου πικροῦ. Μα

θητὰς ἐκείνους τοὺς μετὰ τὴν ἀγίαν ἀνάστασιν καὶ χαρίεσαν τὸν γύρον τοῦ ὅλου κόσμου ὀδεύσαντας, καὶ κηρύξαντας, καὶ μὴ ἀποδράσαντας, τὰ ποικίλα σκᾶμματα καὶ τὴν κἀκωσιν ἥνπερ κατὰ τόπους τούτων ἕκαστος, καὶ πόλιν, καὶ κώμην, καὶ χώραν ἀσμένως ἐδέχετο, ἕως ἂν καὶ τὸν ἴδιον χοῦν τῷ χοῖ ἐναπέθετο, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀγίας χεῖρας τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα, καὶ τὰ τούτων πλείονα ἕτερα πάντες ἀκριβῶς γινώσκμεν, καὶ καλῶς ἐπιστάμεθα. Καὶ οἱ αἰρούμενοι ἀναγινώσκειν τὰ θεῖα τούτου τοῦ ὁσίου συγγράμματα, καὶ πράττειν σπεύδοντες, ὡς τὰ ἀναγινωσκόμενα ὑποτίθενται. Ἀπαραχάρακτος γὰρ ἡ ἀλήθεια ἐν πᾶσι τούτοις τοῖς πανσόφοις συγγράμμασι καθορᾶται, καὶ ἡ ποικίλην ἔχουσι τὴν κατήχησιν, καὶ τὴν παιδείυσιν, καὶ τὴν ἀσκησιν, καὶ νοουθήτησιν. Ὅτι καὶ τῆς ἡσυχίας ἅπαν τὸ κάλλος, ἀρχῆθεν ἕως τέλους, καλλίστως ὑπέφηνε, καὶ τῆς σιωπῆς τὸ μέγα κλέος τρανῶς ἐμακάρισε, καὶ τοὺς τόπους, καὶ τοὺς τρόπους, καὶ τὰς αἰτίας τῶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀσκήσεως ὀλίσθων ἀραρώτως ἐφαύλισε. Καὶ ὅθεν, καὶ ὅπως συμβαίνουσι, καὶ πῶς τὴν ἴασιν δέχονται, καὶ πῶς καλῶς θεραπεύονται τὰ ψυχικὰ παντοίως νοσήματα, οὐδόλως ἀπέκρυψε. Καὶ οὐ ταῦτα μόνον καλῶς ἐξεπαίδευσεν καὶ ἄγαν ἀρίστως, ἀλλὰ καὶ τὰ τούτων ἄλλα κρύφια πράγματα, ἀσκητικὰ φημι, καὶ θεωρητικά, ὑψηλότερά τε καὶ μεῖζονα, καὶ πολλοῖς ἀθεώρητα, αὐτὸς οὗτος ὁ ὁσιος μεθόδοις ξέναις, καὶ λογίοις πανσόφοις τοῖς μαθεῖν ποθοῦσι γνωρίσαι ἐσπούδασεν.

Μὴ οἰέσθω δέ τις, ὡς οὐκ ἐπίσης τῇ τάξει τῶν ὅλων ἀσκητικῶν τοῦ μεγάλου καὶ θειοτάτου πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου καὶ οὗτος τοὺς ἰδίους λόγους συνετῶς, καὶ θαυμαστῶς ἐζωγράφησεν. Ὅντως εἰ τις ἔχει γινώσκειν, καὶ σύνεσιν, καὶ πείραν ἀκριβῆ τῶν ἀσκητικῶν συνταγμάτων τοῦ μεγάλου ἐκείνου πατρὸς, ἀπάντων ἐκείνῳ τὸ παράλληλον, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ πάννυ καταλλήλως εὐρήσει, καὶ γνωρίσει προκείμενον. Καὶ τὸ χρήσιμον μᾶλλον, οὐ ποικίλον μόνον, ἀλλὰ καὶ νόστιμον, καὶ σωτήριο, καὶ ὠφέλιμον ἀρχαρίοις, καὶ μέσοις, καὶ τοῖς τελείοις. Πρωτοτύπως γὰρ προοιμιάζεται οὕτω ὁ πανόσιος, ἀρίστην ἀρχὴν τυγχάνειν »τῆς ἀρετῆς οἷα δὴ καὶ θεμέλιον τὸν εἰσαγωγικὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, »κατὰ τὸν εἰπόντα, ἀρχὴ σοφίας, φόβος Κυρίου. (Παροιμ. α'.ζ'.) Καὶ τοῦτον τίκτεσθαι ἐκ τῆς πίστεως τῆς εὐρισκομένης οὐκ ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐν ἐκείνοις, καὶ μόνοις τοῖς τὸν θεῖον σπόρον καλῶς δεξαμένοις ἐκείνου τοῦ μεγάλου σπορέως τοῦ σπείραντος πρὸς γῆν τὴν καλήν,

τὴν καὶ καρποφορήσασαν, καὶ ποιήσασαν, ἢ τριάκοντα, ἢ ἐξήκοντα, ἢ ἑκατόν. Οἱ γὰρ ἄλλως πιστεύσαντες, ἅν δοκῶσι πιστεῦειν οὕτως ἀκάρπως, ἀλλ' οὖν οὐ συνῆκαν τὸν τῆς πίστεως λόγον. Δίατοι τοῦτο καὶ μετὰ παρρησίας ὁ πονηρὸς ὑπέδωκε τὰς καρδίας αὐτῶν, καὶ τὸν θεῖον σπóρον ἀφῆρπασε. Καὶ εἰκόσιν οὗτοι οἱ ἄκαρποί τε καὶ ἄφοβοι, οἱ μὲν, τῇ δεξαμένῃ τὸν θεῖον σπóρον ὁδῶν, καὶ τοῖς πετειναῖς τοῦ οὐρανοῦ ἄει ἠπλωμένη, καὶ διατρεφούσῃ αὐτὰ τὰ μικρὰ καὶ ἀκάθαρτα πνεύματα· οἱ δέ, τοῖς πετρώδεσι τόποις, τοῖς τὸν θεῖον σπóρον ὀλέσασαι, διὰ τὸ ἑαυτῶν ὀλιγόγεων, καὶ τὸ ἐκ τῆς ρίζης ἀσπῆρικτον, καὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ὑποφέρειν ὀνείδη, λύπας, καὶ στεναγμούς, καὶ κακώσεις τῆς ἰδίας σαρκός. Οἱ δὲ ἐπίλοιποι, τοῖς ἀκαθνώδεσι παρεικάσθησαν, τοῖς δεξαμένοις μὲν καὶ αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν τοῦ κηρύξαντος, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔχειν μέριμναν τοῦ ματαίου τοῦδε αἰῶνος, καὶ τῷ πλούτῳ τούτου σφοδρῶς ἀπατᾶσθαι, συμπνιγῆναι τὸν σπóρον ὅλον, καὶ γενέσθαι αὐτὸν ἄκαρπον καὶ ἄχρηστον, καὶ ἀνείσπρακτον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἐς τοσοῦτον· τὰ δέγε ἐπιγράμματα τῶν λόγων ταύτης τῆς βίβλου, ἔχουσιν οὕτως ὡς ἐν πίνακι προτιθέμενα. Ἀμήν.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΥΠΟ

ΤΗΣ ΒΙΒΛΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ἐν ᾧ οἱ μὲν ἑλληνικοὶ ἀριθμοί, τὴν ἐν αὐτῇ τῶν λόγων
σειρὰν ἐμφαίνουσιν· οἱ δὲ λατινικοί, τὴν ἐν τῷ
πρωτοτύπῳ· οἱ δὲ ἀραβικοί, τὴν ἐν τῷ
ἐτέρῳ χειρογράφῳ.

ΛΟΓΟΣ Α. Ι. 1.

Περὶ Ἀποταγῆς, καὶ μοναχικῆς πολιτείας. σελ. 1.

ΛΟΓΟΣ Β. ΙΧ. 40.

Περὶ Ἀποταγῆς κόσμου, καὶ ἀποχῆς τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους παρ-
ρησίας. σελ. 12.

ΛΟΓΟΣ Γ. LXVI. 62.

Περὶ Ἀναχωρήσεως. σελ. 16.

ΛΟΓΟΣ Δ. LXXI. 66.

Περὶ τοῦ πόθου τοῦ κόσμου. σελ. 21.

ΛΟΓΟΣ Ε. VIII. 23, 24, 25, καὶ 26.

Περὶ τοῦ μακρύνεσθαι τοῦ κόσμου, καὶ πάντων τῶν θολούντων τὸν
νοῦν. σελ. 25.

ΛΟΓΟΣ ς. LXXXV. 74.

Περὶ ὠφελείας τῆς ἐκ τῆς φυγῆς τοῦ κόσμου. σελ. 45.

ΛΟΓΟΣ Ζ. XX. 9.

Περὶ τάξεως τῶν ἀρχαρίων, καὶ καταστάσεως, καὶ τῶν ἀνηκόντων
αὐτοῖς. σελ. 46.

ΛΟΓΟΣ Η. LXXX. 80.

Περὶ τάξεως λεπτῆς τῆς διακρίσεως. σελ. 51.

ΛΟΓΟΣ Θ. XXI. 31.

Περὶ τάξεως τῆς μοναχικῆς πολιτείας, συντομίας τε καὶ διαφορᾶς.
Καὶ πῶς τε καὶ ποίῳ τρόπῳ τίκονται αἱ ἀρεταὶ ἐξ ἀλλήλων.
σελ. 59.

ΛΟΓΟΣ Ι. XIII. 35.

Περὶ τοῦ ἐν τίνι διαφυλάττεται τὸ κάλλος τῆς μοναχικῆς πολιτείας.
σελ. 62.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ. XVI. 38.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τὸν πτωχεύσαντα ἀπὸ τῶν κο-
σμικῶν, καὶ ἐξεληλυθότα εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἐφθα-
κέναι τὴν καταλήψιν τῆς ἀληθείας, φόβῳ τούτου παύσασθαι τῆς
ἀναζητήσεως, καὶ ψυχρανθῆναι τῆς θερμῆς τῆς τικτομένης ἀπὸ
τοῦ πόθου τῶν θείων, καὶ τῆς ἐρεῦνης τῶν μυστηρίων αὐτῶν, δι'
ὧν τρόπων πέφυκεν ὁ νοῦς φύρεσθαι ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παθῶν. σελ. 64.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ. LXXIX. 79.

Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει ὁ διακριτικὸς καθέζεσθαι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ. σελ. 67.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ. XXII. 41.

Περὶ τοῦ ὅτι ὠφέλιμος τοῖς ἡσυχασταῖς ἡ ἀργία ἀπὸ τῶν φροντίδων.
σελ. 72.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ. XIV. 36.

Περὶ τῆς ἐναλλαγῆς, καὶ τροπῆς τῆς γινομένης τοῖς ὁδεύουσιν ἐν τῇ
ὁδῷ τῆς ἡσυχίας, τῇ ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένη. σελ. 76.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ. XV. 37.

Περὶ τῶν ἡσυχάζοντων. Πότε ἄρχονται νοεῖν ποῦ ἔφθασαν ἐν τοῖς ἔρ-
γοις αὐτῶν ἐν τῇ ἀπεράντῳ Θαλάσσῃ, ἥτοι τῇ διαγωγῇ τῆς ἡσυ-
χίας, καὶ πότε δύνανται ἐλπίζειν μικρόν, ὅτι ἤρξαντο δοῦναι αὐτοῖς
οἱ πόνοι αὐτῶν καρπόν. σελ. 77.

ΛΟΓΟΣ ΙΣ. XXXIX. 46.

Περὶ τῶν τρόπων τῶν ἀρετῶν. σελ. 81.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ. XLIX. 51.

Περὶ ἐρμηνείας τῶν τρόπων τῆς ἀρετῆς. σελ. 85.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ. LIH. 53.

Περὶ Πίστεως. σελ. 92.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ. LXXXIV. 85, καὶ 86.

Περὶ Πίστεως, καὶ Ταπεινοφροσύνης. σελ. 96.

ΛΟΓΟΣ Κ. LXXXVIII. 72.

Περὶ τοῦ πόσῃ τιμῇ κέκτηται ἡ Ταπεινοφροσύνη. σελ. 110.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ. Χ. 33.

Περὶ τοῦ ὅτι ὁ διδασκόμενος ὑπὸ τινος, ὠφελεῖται εἰς τὸ προτεγγίσει τῷ Θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Καὶ τίς ἡ ἀληθὴς αἰτία ἡ προτεγγίζουσα αὐτῷ κρυπτῶς τὴν βοήθειαν. Καὶ τίς πάλιν ἡ αἰτία ἡ ἄγουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς Ταπείνωσιν. σελ. 119.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ. XVII. 39.

Περὶ τῶν τρόπων τῆς εἰς Θεὸν Ἐλπίδος. Καὶ τίνα δεῖ ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεόν· καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἀφρόνως καὶ ἀσυνέτως ἔχων τὴν ἐλπίδα. σελ. 126.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ. VII. 22.

Περὶ Ἀγάπης Θεοῦ, καὶ ἀποταγῆς, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναπαύσεως. σελ. 131.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ. XXXVIII. 45.

Περὶ σημείων καὶ ἐνεργημάτων τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. σελ. 152.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ. LXIX. 59.

Περὶ ὑπομονῆς τῆς ὑπὲρ τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ πῶς ἡ ἀντίληψις εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ. σελ. 154.

ΛΟΓΟΣ ΚϚ. XLVI. 47, καὶ 48.

Περὶ τῆς ἀδιαλείπτου Νηστείας, καὶ τοῦ συνάξει αὐτὸν ἐν ἐνὶ τόπῳ. σελ. 159.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ. XLVII. 49.

Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος. σελ. 172.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ. LXXXVII. 71.

Περὶ Ἀγρυπνίας τῶν νυκτῶν. σελ. 176.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ. XXIII. 42.

Περὶ τῶν ὁδῶν τῶν πλησιάζειν τῷ Θεῷ ποιουσῶν, καὶ φανερουμένων τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τῶν ἡδέων ἔργων τῆς νυκτερινῆς Ἀγρυπνίας. σελ. 180.

ΛΟΓΟΣ Λ. II. 2.

Περὶ Εὐχαριστίας Θεοῦ. Ἐν ᾧ καὶ κατηχήσεις. σελ. 186.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ. XXIX. 12.

Περὶ διαφορᾶς τῆς ἐν ἡσυχίᾳ διακρίσεως, καὶ περὶ τῆς τοῦ νοῦς ἐξουσίας, καὶ μέχρι τίνος ἔχει ταύτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ κινῆσαι τὰς ἰδίας κινήσεις ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν τῆς Προσευχῆς σχημάτων. σελ. 196.

ΛΟΓΟΣ ΛΒ. XXX. 12.

Περὶ τῆς καθαρᾶς Προσευχῆς. σελ. 198.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ. LXV. 61.

Περὶ τοῦ τρόπου τῆς Εὐχῆς, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐξ ἀνάγκης ζητούμενων περὶ τῆς διηνηκοῦς μνήμης, καὶ πολυμερῶς ὠφελούντων, ἕαντις ἐν διακρίσει ἀναγινώσκων, φυλάττη αὐτά. σελ. 207.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ. LXXVI. 73.

Περὶ Μετανοιῶν. σελ. 215.

ΛΟΓΟΣ ΛΕ. LXXV. 69.

Περὶ τοῦ διατὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ψυχικοὶ ἐν τῇ γνώσει περιδλέπουσιν εἰς τινα πνευματικὰ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων παχύτητα. σελ. 226.

ΛΟΓΟΣ ΛϚ. LXXII. 67.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖν χωρὶς ἀνάγκης ἐπιθυμεῖν, ἢ ἐπιζητεῖν σημεῖά τινα. σελ. 231.

ΛΟΓΟΣ ΛΖ. LXX. 65.

Περὶ τῶν ἔγγιστα τοῦ Θεοῦ ζώντων. σελ. 235.

ΛΟΓΟΣ ΛΗ. LXXIV. 70.

Περὶ τοῦ συνιέναι τινὰ ἐν ποίῳ μέτρῳ ἴσταται. σελ. 239.

ΛΟΓΟΣ ΛΘ. LV. 55.

Περὶ τῆς ἀγγελικῆς κινήσεως. σελ. 247.

ΛΟΓΟΣ Μ. LVI. 55.

Περὶ δευτέρας ἐργασίας τῆς ἐν τῷ ἀθρώπῳ. σελ. 249.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ. XI. 7.

Περὶ Ἀμαρτιῶν ἐκουσίων, καὶ ἀκουσίων, καὶ τῶν ἀπὸ συμβεβηκότος τινὸς γινομένων. σελ. 251.

ΛΟΓΟΣ ΜΒ. XXXI. 43.

Περὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν κακιῶν τῆς ἀμαρτίας. σελ. 256.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ. XVIII. 8.

Περὶ φυλακῆς καὶ τηρήσεως τῆς ἐκ τῶν χαύνων καὶ ἀμελῶν. Καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ αὐτῶν βασιλεύει ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ χαυνότης, καὶ πληροῦται ἀπὸ παντὸς πάθους ἀκαθάρτου. Καὶ περὶ τοῦ φυλάξασθαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος τῶν νεωτέρων, ἵνα μὴ μολυνθῇ ὁ νοῦς ἐν τοῖς ἀκολάστοις λογισμοῖς. σελ. 259.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ. V. 5.

Περὶ τῶν αἰσθητέων. Ἐν ᾧ καὶ περὶ Πειρασμῶν. σελ. 270.

ΛΟΓΟΣ ΜΕ. VI. 6.

Περὶ τῆς Εὐσπλαγχνίας τοῦ Δεσπότη τοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ περὶ Πειρασμῶν. σελ. 277.

ΛΟΓΟΣ ΜΣ. XLVIII. 50.

Περὶ τῶν εἰδῶν τῶν διαφόρων Πειρασμῶν. σελ. 280.

ΛΟΓΟΣ ΜΖ. XLI. 19.

Περὶ τοῦ ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμοὺς γίνεται φίλος τῆς ἁμαρτίας. σελ. 289.

ΛΟΓΟΣ ΜΗ. LXXIII. 68.

Περὶ τοῦ διὰ ποίας αἰτίας ἀφίησιν ὁ Θεὸς τοὺς πειρασμοὺς. σελ. 291.

ΛΟΓΟΣ ΜΘ. LXXXI. 81.

Περὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως, καὶ περὶ πειρασμῶν. σελ. 294.

ΛΟΓΟΣ Ν LXXXII. 82.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου καὶ περὶ Προσευχῆς σελ. 303.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ. XLII. 32.

Περὶ διαφόρων τρόπων τοῦ πολέμου τοῦ ἐχθροῦ.

ΛΟΓΟΣ ΝΒ. XLIII. 32.

Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου τῶν πολέμων τοῦ Διαβόλου. σελ. 312.

ΛΟΓΟΣ ΝΓ. XLIV. 32.

Περὶ τοῦ τρίτου τρόπου τοῦ ἐχθροῦ, τοῦ πρὸς τοὺς δυνατοὺς, καὶ ἀνδρείους. σελ. 316.

ΛΟΓΟΣ ΝΔ. XLV. 32.

Περὶ τοῦ τετάρτου τοῦ ἀντιβῆρητικοῦ τοῦ πολέμου τοῦ ἐχθροῦ. σελ. 317.

ΛΟΓΟΣ ΝΕ. XXXII. 13.

Περὶ παθῶν. σελ. 322.

ΛΟΓΟΣ ΝΣΤ. IX. 27.

Περὶ τοῦ ὅτι συμφερόντως συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου δεκτικὴν εἶναι τῶν παθῶν. Ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀσκητικῶν ἐργασιῶν τῶν ἡσυχάζόντων. σελ. 327.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ. LVII. 56.

Περὶ ἀλλοιώσεως ἐν τῇ ψυχῇ γινομένης ἐν παντὶ καιρῷ. σελ. 344.

ΛΟΓΟΣ ΝΗ. LVIII. 57.

Περὶ τοῦ ζήλου τοῦ μωροῦ, τοῦ ἐπὶ προσώπου τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. σελ. 346.

ΛΟΓΟΣ ΝΘ. LXVIII. 64.

Περὶ τῶν Ἀλλοιώσεων τῶν πολλῶν τῆς διακονίας. σελ. 357.

ΛΟΓΟΣ Ε. LIX. 58.

Περὶ λογισμῶν πονηρῶν ἀκουσίων τῶν ἐκ τῆς λύσεως τῆς ἀμελείας
τῆς πρὸ αὐτῶν γινομένων. σελ. 359.

ΛΟΓΟΣ ΕΑ. LXVII. 63.

Περὶ τοῦ πόθεν φυλάττεται ἡ Νῆψις, καὶ πόθεν ἄρχεται ὁ ὕπνος.
σελ. 366.

ΛΟΓΟΣ ΕΒ. LX. 60.

Περὶ τῶν τριῶν τρόπων τῆς Γνώσεως. σελ. 370.

ΛΟΓΟΣ ΕΓ. LXI. 60.

Περὶ τάξεως πρώτης τῆς Γνώσεως. σελ. 379.

ΛΟΓΟΣ ΕΔ. LXII. 60.

Περὶ τάξεως δευτέρας τῆς Γνώσεως. σελ. 382.

ΛΟΓΟΣ ΕΕ. LXIII. 60.

Περὶ τάξεως τρίτης τῆς Γνώσεως. σελ. 383.

ΛΟΓΟΣ ΕΣ. LXIV. 60.

Περὶ ἄλλων τρόπων, καὶ ἐννοιῶν τῆς διαφορᾶς τῆς Γνώσεως. σελ. 388.

ΛΟΓΟΣ ΕΖ. XXXIII. 14.

Περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς ψυχῆς τῆς ζητούσης τὴν βαθεῖαν Θεωρίαν.
σελ. 390.

ΛΟΓΟΣ ΕΗ. XXXVII. 44.

Περὶ φυλακῆς καρδίας, καὶ Θεωρίας λεπτοτέρας. σελ. 397.

ΛΟΓΟΣ ΕΘ. LXXVIII. 78.

Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων. σελ. 399.

ΛΟΓΟΣ Ο. XII. 34.

Περὶ τῶν λογίων τῆς θείας γραφῆς, τῶν πρὸς μετάνοιαν ἐρεθιζόντων.
Ὅτι πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων ἐβρέθησαν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ
πρὸς ἀφορμὴν τοῦ ἁμαρτάνειν ἐκλαμβάνειν ταῦτα. σελ. 405.

ΛΟΓΟΣ ΟΑ. LXXXVI. 75.

Περὶ τῶν κρυπτῶν Νοημάτων. σελ. 409.

ΛΟΓΟΣ ΟΒ. LII. 52.

Περιέχων ὑποθέσεις ὠφελίμους πεπληρωμένους τῆς σοφίας τοῦ πνεύμα-
τος. σελ. 415.

ΛΟΓΟΣ ΟΓ. LIV. 54.

Περιέχων συμβουλὰς πεπληρωμένους ὠφελείας. σελ. 419.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ. XXXV. 16.

Περὶ τοῦ ὑποδείγματος, καὶ τῆς παραβολῆς τοῦ σαββάτου καὶ τῆς
Κυριακῆς. σελ. 431.

ΛΟΓΟΣ ΟΕ. XXIV. 10.

Περιέχων διήγησιν ἁγίων ἀνδρῶν, καὶ τοὺς λόγους, καὶ τὴν διαγωγὴν αὐτῶν. σελ. 434.

ΛΟΓΟΣ ΟΣ. XXV. 10.

Περὶ τοῦ παλαιοῦ γέροντος. σελ. 436.

ΛΟΓΟΣ ΟΖ. XXVI. 10.

Περὶ ἐτέρου γέροντος. σελ. 439.

ΛΟΓΟΣ ΟΗ. XXVII. 10.

Περὶ ἐρωτήσεως ἀδελφοῦ. σελ. 441.

ΛΟΓΟΣ ΟΘ. XXVIII. 11.

Περὶ μέμψεως ἀδελφοῦ. σελ. 443.

ΛΟΓΟΣ Π. XXXVI. 17, καὶ 18.

Περὶ τοῦ ἡμερησίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ὑπομνήματος τοῦ καθημένου ἐν τῇ κέλλῃ αὐτοῦ. σελ. 449.

ΛΟΓΟΣ ΠΑ. LXXXIII. 83, καὶ 84.

Περὶ διαφορᾶς Ἀρετῶν, καὶ περὶ τελειότητος παντὸς δρόμου. σελ. 451.

ΛΟΓΟΣ ΜΒ. III. 3.

Περὶ τοῦ ὅτι ἀκόπως εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ πρὸς κατανόησιν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, ἐὰν ἡσυχάζῃ ἀπὸ τε τοῦ κό-
σμου καὶ τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν. σελ. 462.

ΛΟΓΟΣ ΠΓ. IV. 4.

Περὶ ψυχῆς, καὶ παθῶν, καὶ νοῦς καθαρότητος κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπό-
κρισιν. σελ. 463.

ΛΟΓΟΣ ΠΔ. XXXIV. 15.

Περὶ τῆς θεᾶς τῆς τῶν ἀσωμάτων φύσεως. Κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρι-
σιν. σελ. 472.

ΛΟΓΟΣ ΠΕ. XL. 28, 29, καὶ 30.

Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων. Κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν. σ. 482.

ΛΟΓΟΣ ΠΣ. LXXXIX. 87.

Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων. Κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν. σ. 518.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α. ἦτοι Λόγ. L. 20.

Πρὸς τινὰ ἀδελφὸν πνευματικόν, ἀγαπῶντα τὴν ἡσυχίαν. σελ. 525.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β. LI. 21.

Πρὸς τινὰ ἀδελφὸν φυσικόν καὶ πνευματικόν. σελ. 531.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ. LXXVII. 76, καὶ 77.

Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἡσυχίας. σελ. 533.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ. LXL. 88.

Πρὸς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν Συμεῶν τὸν ἐν θρυμαστῷ ὄρει.
σελ. 540.

ΤΟΥ ΕΝ

ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΒΒΑ ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ,

ἀσκητοῦ καὶ ἀναχωρητοῦ,

Τοῦ γενομένου ἐπισκόπου τῆς φιλοχρίστου πόλεως Νινευτ
λόγοι ἀσκητικοὶ γραφέντες μὲν παρ' αὐτοῦ ἰδία γλώσσει,
ἐρμηνευθέντες δὲ ⁽¹⁾ ὑπὸ τῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν,
τοῦτε ΑΒΒΑ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ καὶ τοῦ ΑΒΒΑ ΑΒΡΑΜΙΟΥ
τῶν φιλοσόφων καὶ ἡσυχαστῶν,
τῶν ἐν τῇ Λαύρᾳ ἡσυχασάντων τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς
ἡμῶν ΣΑΒΒΑ.

ΛΟΓΟΣ Α'.

ΠΕΡΙ

ΑΠΟΤΑΓΗΣ, ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Ο φόβος τοῦ Θεοῦ ἀρχὴ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Λέγεται δὲ εἶναι γέν-
νημα τῆς πίστεως, καὶ σπείρεται ἐν τῇ καρδίᾳ, ὅταν ἀπο-
χωρισθῇ ἡ διάνοια ἀπὸ τοῦ περισπασμοῦ τοῦ κόσμου, τοῦ συνάξει τὰς
νοήσεις αὐτῆς, τὰς ῥεμβομένας ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ, ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ
τῆς μελλούσης ἀποκαταστάσεως. Τὸ θεῖναι θεμέλιον τῆς ἀρετῆς, οὐδὲν
κρειττότερον τοῦ ἐπισχεῖν τινὰ ἑαυτὸν ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τῶν τοῦ βίου
πραγμάτων, καὶ διαμεῖναι ἐν τῷ νόμῳ τοῦ φωτὸς τῶν τρίβων τῶν εὐ-
θειῶν καὶ ἀγίων, ὧν ἐν πνεύματι ὁ ψαλμωδὸς ἐστήμανε καὶ ἐπωνόμασε.
Μόλις εὐρίσκεται ἄνθρωπος δυνάμενος φέρειν τὴν τιμὴν, ⁽²⁾ τάχα δὲ

⁽¹⁾ Τὸ ἕτερον χειρόγραφον ἐρμηνευθέντες δὲ τῇ ἑλληνίδι διαλέκτῳ.

⁽²⁾ Ὁ τὰς παρὰ τῶν ἀνθρώπων τιμὰς δεχόμενος, μόλις ἂν δυνηθεῖ τού-
τῃς ὑπερηφανίας διαδρᾶναι βρόχους. Τοῦτο δὲ δηλοῖ, ὡς εἶμαι, τό, μόλις εὐ-
ρίσκεται ἄνθρωπος δυνάμενος φέρειν τὴν τιμὴν. Τούτου γε ἕνεκα καὶ ὁ τῶν
ἀπάντων δεσπότης τοὺς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπαινουμένους ταλανίζει, λέγων·
«οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμεῖς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι». Λουκ. 14. κα'.

οὐδὲ παντελῶς εὐρίσκεται, (καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ταχείας ὑποδοχῆς τῆς ἀλλοιωσεως, ὡς ἄντις λέγῃ) οὐδὲ ἐάντις ἰσαγγελος γένηται τοῖς τρόποις.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τῆς ζωῆς, τὸ αἰεὶ μελετῆσαι τὸν νοῦν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν πτωχείᾳ διατρίβειν. Τὸ γὰρ ⁽¹⁾ ἐκεῖθεν ἀρδεύεσθαι, συνεργεῖ εἰς τὴν ταύτης τελείωσιν· ἄγουν τὸ ἀρδεύεσθαι ἐκ τῆς μελέτης τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ, βοηθεῖ σοι εἰς τὴν τῆς πτωχείας κατόρθωσιν. Ἡ δὲ τῆς ἀκτημοσύνης κατόρθωσις, σχολὴν παρέχει σοι τοῦ κατορθῶσαι τὴν μελέτην τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ βοήθεια τῶν δύο τούτων, συντόμως ἀναφέρει εἰς τὴν ἀνάβασιν πάσης οἰκοδομῆς τῶν ἀρετῶν. Οὐδεὶς δύναται πλησιάζει τῷ Θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀπιστῶν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου. Ἀπόστασιν δὲ λέγω, οὐ τὴν ἐκδημίαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων. Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, ἵνα τις ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ σχολάσῃ ἀπὸ τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται ἡ καρδιά γαληνιάσαι, καὶ ἀφάνταστος εἶναι, ὅσον αἱ αἰσθήσεις ἐνεργοῦσι τινά, οὐδὲ τὰ πάθη τὰ σωματικὰ κατὰργοῦνται, οὐδὲ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ἐκλείπουσιν ἄνευ τῆς ἐρήμου. Ἔως ἂν κτήνηται ἡ ψυχὴ μέθην ἐν τῇ πίστει τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ ὑποδοχῇ τῆς δυνάμεως τῆς αἰσθήσεως αὐτῆς, οὔτε τὴν ἀσθένειαν τῶν αἰσθήσεων θεραπεύσει, οὔτε δυνάμει δύναται πατῆσαι τὴν ὕλην τὴν ὁρατὴν, ἥτις ἐστὶ φραγμὸς τῶν ἔσω. Καὶ οὐκ αἰσθάνεται τοῦ αὐτεξουσίου τοῦ λογικὸν γέννημα, καὶ ὁ καρπὸς ἀμφοτέρων, ὁ ἐκκλινισμός. ⁽²⁾ Ἄνευ τῆς πρώτης, οὐδὲ ἡ δευτέρα· ὅπου δὲ ἡ δευτέρα ὀρθοποδεῖ, ἐκεῖ ἡ τρίτη ὡς ἐν χαλινῷ δίδεται.

Ὅταν μὲν ἡ χάρις πληθυνθῇ ἐν ἀνθρώπῳ, τότε ἐν τῷ πόθῳ τῆς δικαιοσύνης ὁ φόβος τοῦ θανάτου εὐκαταφρόνητος αὐτῷ γίνεται, καὶ αἰτίας πολλὰς εὐρίσκει τις ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὅτι δεῖ ὑπὲρ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ υποφέρειν τὴν θλίψιν. Καὶ ὅσα δοκοῦντα βλάπτειν τὸ σῶμα,

⁽¹⁾ Τὸ ἔτερ. χειρόγρ. τὸ τὰ ἐκεῖθεν.

⁽²⁾ Τὸ ἔτερ. χειρόγρ. ἐκκλινισμός. Ὅπερ δὴ καὶ ὀρθότερον· ἀπὸ τοῦ ἐκκλινίζω. Ἐκκλινέω δέ, τὸ τὰς ἄρκους ἐκφεύγω. Ὅμοιως καὶ τὸ διακλινέω. Διακλινῆσατο ὁ λαγῶς, ἀντὶ τοῦ διέφυγε τὰ λίνα. (Εὐστάθ. ἐν Τόμ. β. σελ. φοδ.) τοῦτο οὖν τυχὸν φησιν ὁ πατήρ, ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων, εἴρουν ἐκ τῆς ἀποστάσεως τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ τῆς μέθης τῆς πίστεως, ὁ ἐκκλινισμὸς γίνεται. Ὅπερ δηλοῖ, ὅτι οἱ ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀποστάντες, καὶ πίστεως πληρωθέντες, ἐκφεύγουσι τὰ τῆς ἀμαρτίας θηρατικὰ δίκτυα. Καὶ πρώτην μὲν λέγει, τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀπόστασιν· δευτέραν δέ, τὴν ἐκ τῆς πίστεως μέθην· τρίτην δέ, τὴν αὐτεξουσιότητα, προσθεῖς καὶ τόδε· ἄνευ τῆς ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀποστάσεως, οὐδεὶς ἂν πίστεως πληρωθεῖ. Οὐ τινος δὲ ἡ ψυχὴ ταύτης πεπλήρωται, ἐκείνου καὶ τὸ αὐτεξουσίου ἐν τοῦ θεοῦ φόβῳ κακῶς ἔλκεται.

καὶ αἰφνιδίως ἐπὶ τὴν φύσιν ἐπέρχονται, καὶ ἀκολουθῶς εἰς τὸ παθεῖν ἐτέθησαν, ὥς οὐδὲν λογίζονται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐν συγκρίσει τῶν ἐλπιζομένων ἀπὸ τοῦ νῦν. Καὶ οὐ δυνατόν χωρὶς παραχωρήσεως τῶν πειρασμῶν γνῶναι ἡμᾶς τὴν ἀλήθειαν. Πληροφορίαν δὲ περὶ τούτου ἐκ τῆς διανοίας ἀκριβῶς εὐρίσκει, καὶ ὅτι πρόνοιαν πολλὴν ἔχει ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, μὴ ὢν ὑπὸ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοὺς ἐξελθόντας ζητῆσαι αὐτόν, καὶ βαστάζοντας τὰ πάθη ὑπὲρ αὐτοῦ, δακτυλοειδῶς θεωρεῖ λαμπρῶς. Ὅταν δὲ ἡ στέρησις τῆς χάριτος πληθυνθῇ ἐν ἀνθρώπῳ, τότε πάντα τὰ ῥηθέντα ἐναντία εὐρίσκονται πλησίον, καὶ ἡ γνώσις μεϊζὼν τῆς πίστεως διὰ τὴν ἐξέτασιν, καὶ ἡ πεποίθησις τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐν παντὶ πράγματι ἐπιτυγχάνει, καὶ οὐδὲ οὕτως ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ περὶ τὸν ἄνθρωπον νομίζεται, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἐνεδρευόντων τοῦ ἐν σκοτομῇνῃ κατατοξεῦσαι αὐτῶν τὰ βέλη, ἐνδελεχῶς ἐνεδρεύεται ἐν τούτοις ὁ τοιοῦτος.

Ἀρχὴ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὗτος σὺν τῷ μετεωρισμῷ τινων ἐν τῇ ψυχῇ διαμεῖναι οὐ πείθεται. Διασκεδάζεται γὰρ ἡ καρδία ἐκ τῆς ἡδονῆς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διακονίᾳ τῶν αἰσθήσεων. Δέδονται γὰρ φησὶν αἱ ἔσω ἔννοιαι ἐν τῇ αἰσθήσει αὐτῶν ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις τοῖς διακονοῦσιν αὐταῖς.

Δισταγμὸς καρδίας ἐπεισάγει τῇ ψυχῇ δειλίαν. Ἡ δὲ πίστις καὶ ἐν τῇ ἐκκοπῇ τῶν μελῶν δύναται κρατύναι τὴν προαίρεσιν. Ἐν ὅσῳ ὁ πόθος τῆς σαρκὸς ὑπερισχύει ἐν σοί, εὐθαρσος καὶ ἀπτόητος οὐ δυνήσῃ γενέσθαι ἐκ τῶν πολλῶν ἐναντιωμάτων τῶν διαμενόντων πλησίον τοῦ ποθουμένου.

Ὁ ἐφιέμενος τῆς τιμῆς, οὐ δύναται στερεθῆναι τῶν αἰτιῶν τῆς λύπης. Οὐδεὶς ἐστὶν ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν πραγμάτων, ὅστις οὐ κτᾶται ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ἀλλοίωσιν πρὸς τὸ προκείμενον πρᾶγμα. Ἐὰν ἡ ἐπιθυμία φησὶ γέννημα τῶν αἰσθήσεων ὑπάρχη, σιωπησάτωσαν λοιπὸν οἱ μετὰ περισπασμοῦ τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας φυλάττειν ὁμολογοῦντες.

Σώφρων ἐστίν, ὅστις οὐκ ἐν τῷ κόπῳ, καὶ τῷ καιρῷ τῆς πάλης καὶ τοῦ ἀγῶνος λέγων, ⁽¹⁾ ὅτι παύονται ἐξ αὐτοῦ οἱ αἰσχροὶ λογισμοί, ἀλλ' ὅς τῇ ἀληθείᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ σωφρονίζει τὴν θεωρίαν τῆς διανοίας αὐτοῦ, τοῦ μὴ ἀτενίσαι ἀναιδῶς τοῖς ἀκολάστοις λογισμοῖς. Καὶ ὅτε ἡ σεμνότης τῆς συνειδήτεως αὐτοῦ μαρτυρεῖ ἐκ τῆς θέας τῶν ὀφθαλ-

(1) Λέγει ὁρθότ.

μῶν αὐτοῦ τὸ πιστόν, ἡ αἰδώς ὥσπερ καταπέτασμα ἔστι κρεμαμένη ἐν τῷ κρυπτῷ χώρῳ τῶν λογισμῶν. Καὶ ὡς σώφρων παρθένος γίνεται ἡ ἀγνεία αὐτοῦ τηρουμένη ἐν πίστει τῷ Χριστῷ. ⁽¹⁾

Οὐκ ἔστι τι οὕτως ἱκανὸν πρὸς ἀποτροπὴν τῶν προλήψεων τῆς ἀκο-
λασίας ἐκ τῆς ψυχῆς, καὶ ἀποδιώκειν τὰς κινουμένας μνήμας τὰς ἐπα-
νισταμένας ἐν τῇ σαρκί, καὶ ποιούσας ταραχὴν φλόγα, ὡς τὸ βαπτι-
σθῆναι ἐν τῷ πόθῳ τῆς μαθήσεως, καὶ καταδιώκειν ὀπίσω τοῦ βάρους
τῶν νοημάτων τῆς Θείας Γραφῆς. Ὅτε οἱ λογισμοὶ καταβαπτισθῶσι τῇ
ἡδονῇ τῆς καταδιώξεως ὀπίσω τῆς σοφίας τῆς τεθησαυρισμένης ἐν ταῖς
λόγοις, ἐν τῇ δυνάμει, ἐν ᾗ ἀπομάσσεται ἐξ αὐτῶν τὴν φανέρωσιν, κα-
ταλιμπάνει ὀπίσω τοῦ νότου αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος τὸν κόσμον, καὶ πάντα
τὰ ἐν αὐτῷ λανθάνει, καὶ πάσας τὰς μνήμας, τὰς ἐνεργούσας εἰκόνας
τῆς σωματώσεως τοῦ κόσμου, ἐξαλείφει ἐκ τῆς ψυχῆς, καὶ πολλάκις
καὶ ἐκ τῆς χρείας τῶν ἐξ ἑθους λογισμῶν, τῶν ἐπισκεπτόντων τὴν φύ-
σιν. Καὶ αὕτη ἡ ψυχὴ ἐν ἐκστάσει διαμένει ἐν ταῖς καιναῖς ἀπαντή-
σεσι, ταῖς ἐκ τῆς Θαλάσσης τῶν μυστηρίων τῶν γραφῶν.

Καὶ πάλιν ἐὰν ὁ νοῦς νήχηται ἐπὶ τὴν ἐπιβολὴν ⁽²⁾ τῶν ὑδάτων,
ἤτοι τῆς Θαλάσσης τῶν Θείων Γραφῶν, καὶ μὴ δυνηθῇ εἰς ὅλον τὸ βά-
θος βυθίσαι τὰ νοήματα αὐτοῦ, τοῦ κατανοῆσαι ὅλους τοὺς θησαυροὺς
τοὺς ἐν τῷ βυθῷ αὐτῆς, ἀρκετὸν αὐτῷ αὕτη ἡ μελέτη ἐν τῷ πόθῳ
αὐτῆς, τοῦ δεῖσαι τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ἰσχυρῶς ἐν ἐνὶ λογισμῷ τοῦ
θαύματος, τοῦ ἐμποδίσαι αὐτοὺς μὴ δραμεῖν πρὸς τὴν φύσιν τοῦ σώ-
ματος, καθὼς τις τῶν θεοφόρων ἔφησε. Διότι ἡ καρδία χαύνη ἐστί, καὶ
οὐ δύναται ὑποφέρειν τὰς κακίας τὰς ἀπαντώσας ἀπὸ τῶν ἔξω, καὶ
τῶν ἔσω πολέμων. Καὶ οἶδατε, ὅτι ὁ κακὸς λογισμὸς βαρὺς ἐστί. Καὶ
ἐὰν ἡ καρδία μὴ ἀσχοληθῇ ἐν τῇ γνώσει, οὐ δύναται ὑπομεῖναι τὴν
ταραχὴν τῆς ὁρμῆς τοῦ σώματος.

Καὶ καθάπερ τὸ βάρος τοῦ σταθμοῦ τῇ ὀξύτητι τῆς ῥοπῆς τοῦ ζυ-
γοῦ πρὸς τὴν ταραχὴν τῶν ἀνέμων, οὕτως ἡ αἰδώς καὶ ὁ φόβος τῇ
ροπῇ τῆς διανοίας. Καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς λήψεως τοῦ φόβου
καὶ τῆς αἰδοῦς, αἰτία γίνεται τῷ νοῖ βέμβεσθαι αἶψά, καὶ ἐνταῦθα ὥσπερ
τὸ αὐτεξούσιον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀποστάσεως τοῦ φόβου ἐκ τῆς
ψυχῆς, ταρασσεται ὁ ζυγὸς τῆς διανοίας ὡς ἀκείσει. Λοιπὸν ὥσπερ

⁽¹⁾ Καὶ ὁ σώφρων παρθένος γίνεται, καὶ ἡ ἀγνεία αὐτοῦ τηρουμένη ἐν πί-
στει τῷ Χριστῷ· τὸ Ε. Χ.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. ἐπιβολήν.

αἱ πλάστιγγες τοῦ ζυγοῦ ὑπὸ τοῦ βαρυτάτου σταθμίῳ βαρυνθεῖσαι, οὐκ εὐχερῶς ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύματος πνεύσεως ὁ ζυγὸς σαλευέται, ⁽¹⁾ οὕτω καὶ ἡ διάνοια βχυρυνθεῖσα ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αἰδοῦς, οὐ ῥαδίως τρέπεται ὑπὸ τῶν σαλευόντων αὐτήν. Καὶ καθ' ὅσον ἡ λήψις τοῦ φόβου ἐν τῇ διανοίᾳ γένηται, κατὰ τοσοῦτον κυριεύεται ὑπὸ τῆς τροπῆς καὶ τῆς ἀλλοιώσεως. Σοφίσθητι τοῦ θεῖναι θεμέλιον ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ σου τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἀποκαθίστασαι ἐν τῇ πύλῃ τῆς βασιλείας χωρὶς κυκλεύσεως ⁽²⁾ ὁδοῦ.

Ἐν πᾶσι τοῖς συναντῶσί σοι ἐν ταῖς Γραφαῖς, ἀνάκρινον τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου, τοῦ βαθύναι σεαυτὸν, καὶ κατανοῆσαι ἐν μεγάλῃ διαγνώσει τὸ βάθος τῶν νοημάτων τῶν ἁγίων· οἱ ἐκ τῆς θείας χάριτος ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῶν ὀδηγούμενοι τοῦ φωτισθῆναι, αἰ ἀισθάνονται ὡς ἀκτίνος τινος νοητῆς διαπορευομένης ἐν μέσῳ τῶν στίχων τῶν γεγραμμένων, καὶ διακρινούσης ἔμπροσθεν τῆς διανοίας τῶν ψιλῶν λόγων ἐκ τῶν πραγμάτων τῶν λεγομένων ἐν μεγάλῃ διανοίᾳ τῇ ψυχικῇ συνέσει.

Ἀνθρωπος ἀναγινώσκων ἐν μεγάλοις στίχοις ψιλῶς, ψιλοῦται καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ σβέννυται ἐκ τῆς ἁγίας δυνάμεως τῆς παρεχούσης τῇ καρδίᾳ γλυκυτάτην γεῦσιν ἐν κατανοήσει ψυχῆς θαυμαστῇ.

Ἐκαστὸν τι πρὸς τὸ συγγενὲς αὐτοῦ τρέχειν εἴωθε. Καὶ ψυχὴ ἔχουσα μέρος πνεύματος, ὅταν ἀκούτῃ ῥήματος τοῦ ἔχοντος ἐγκεκρυμμένην ἐν ἑαυτῷ δύναμιν πνευματικὴν, διαπύρως ἔλκει τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Οὐ πάντο ἀνθρωπον ἐξυπνίζει εἰς τὸ θαυμάζειν πρᾶγμα πνευματικῶς λεγόμενον, καὶ ἔχον ἐν ἑαυτῷ ἐγκεκρυμμένην δύναμιν μεγάλην. Ὁ λόγος ὁ περὶ ἀρετῆς χρῆζει καρδίας σχολαζούσης ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῆς ομιλίας αὐτῆς. Ἀνθρώπου δέ, οὕτινο· ἡ διάνοια μοχθεῖ ἐν τῇ φροντίδι τῶν παρερχομένων, τὰ τῆς ἀρετῆς πράγματα οὐκ ἐξυπνίζουσι τὸν λογισμὸν αὐτοῦ πρὸς πόθον, καὶ ζήτησιν τῆς κτήσεως αὐτῶν. Ἡ λύσις ἡ ἐκ τῆς ὕλης προτερεύει τῇ γενέσει αὐτῆς τοῦ πρὸς Θεὸν δεσμοῦ, εἰ καὶ πολλάκις ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς χάριτος εὐρίσκεται προλαμβάνων οὗτος ἐκείνης ἔντισιν, ὡς πόθος καλύπτει πόθον. Ἡ τάξις τοῦ ἔθους τῆς οἰκονομίας ἄλλη ἐστὶ παρὰ τὴν τάξιν τῆς κοινότητος τῶν ἀνθρώ-

(1) Κατὰ λόγον συντάξεως ὁρθότερον οὕτω. Λοιπὸν ὥσπερ αἱ πλάστιγγες τοῦ ζυγοῦ, ἐὰν ὑπὸ τοῦ βαρυτάτου σταθμίῳ βαρυνθῶσιν, οὐκ εὐχερῶς κτ. ἢ οὕτω λοιπὸν ὥσπερ τῶν πλαστιγγῶν τοῦ ζυγοῦ ὑπὸ τοῦ βαρυτάτου σταθμίῳ βαρυνθεισῶν, οὐκ εὐχερῶς κτ.

(2) Ἰσ. κυκλήσεως, ἢ κυκλώσεως.

πων. Σὺ δὲ τὴν κοινὴν τάξιν φύλαξον. Ἐὰν δὲ προλάβῃ ἐν σοὶ ἡ χάρις, αὐτῆς ἐστὶ τοῦτο· εἰ δὲ μή, ἐν τῇ ὁδῷ τῶν πάντων ἀνθρώπων, ἐν ἣ ὤδευσαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς διαδοχῆς, ἀνάβῃ εἰς τὴν ἀνάβασιν τοῦ πνευματικοῦ πύργου.

Ἐκαστόν τι ἐνεργούμενον ἐν τῇ θεωρίᾳ, καὶ πληρούμενον δι' ἐντολῆς τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀθεώρητόν ἐστιν ὅλον τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς. Καὶ ἕκαστόν τι ἐν τῇ πράξει ἐνεργούμενον, σύνθετόν ἐστιν, ὅτι ἡ ἐντολὴ ἢ μία μόνη, ἡγουν ἢ πρᾶξις, τῶν ἀμφοτέρων δεῖται, τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως, ἕνεκα τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ἀσωμάτων. Ἡ σύνθεσις γὰρ τῶν ἑκατέρων, μία ἐστί. Τὰ ἔργα τὰ φροντίζοντα τῆς καθαρότητος οὐκ ἀναχαιτίζουν τὴν αἴσθησιν τῆς μνήμης τῶν παρελθόντων ἐγκλημάτων, ἀλλὰ τὴν λύπην τῆς μνήμης ἐκ τῆς διανοίας λαμβάνουσι. Καὶ γίνεται ἀπὸ τοῦ νῦν ἡ τῆς μνήμης διάβασις ἐν τῇ διανοίᾳ ἐπωφελῶς. Πλεονεκτεῖ ἡ πλεονεξία τῆς ψυχῆς ἐν τῇ κτήσει τῆς ἀρετῆς τὸ μέρος τῆς ὁρατῆς ἐπιθυμίας τοῦ ὁμοζύγου σώματος. Πᾶν πρᾶγμα τὸ μέτρον κοσμεῖ. Χωρὶς γὰρ μέτρου, καὶ τὰ νομιζόμενα κκλᾷ εἶναι, εἰς βλάβην μεθίστανται.

Θέλεις κοινωνῆσαι τῷ Θεῷ ἐν τῷ νοῦ σου ἐν τῇ λήψει τῆς αἰσθήσεως ἱκείνης τῆς ἡδονῆς, τῆς μὴ καταδεδουλωμένης ταῖς αἰσθήσεσιν; ἀκολούθησον τῇ ἐλεημοσύνῃ, ἥτις ὅταν εὐρεθῇ ἔνδον σου, εἰκονίζεται ἐν σοὶ ἐκείνο τὸ κάλλος τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ ὁμοιώθης. Τὸ καθολικὸν τοῦ πράγματος τῆς ἐλεημοσύνης, ⁽¹⁾ ἐν οὗ καιρῷ τινὶ μεσιτευομένῳ πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς δόξης τῆς λαμπρότητος, τῆς Θεότητος κοινωνίαν ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ.

Ἡ ἐνωσις ἡ πνευματικὴ ἐστὶ μνήμη ἀσφράγιστος· ἥτις ἐν διαπύρῳ πόθῳ ἀδιαστάτως ἐν τῇ καρδίᾳ πυρσεύεται, ἐκ τῆς διαμονῆς τῆς πρὸς τὰς ἐντολὰς δύναμιν λαμβάνουσα πρὸς τὸν δεσμὸν, οὐ καταχρηστικῶς, οὐδὲ φυσικῶς. Ἐκεῖ γὰρ εὐρίσκει ὕλην τῇ ψυχικῇ θεωρίᾳ ἐπιστηριχθῆ-

(1) Τὸ καθολικὸν τοῦ πράγματος τῆς ἐλεημοσύνης οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ὅτι μὴ ἡ ἀγάπη. Αὕτη μὲν γὰρ καθολικὴ ἀρετὴ, καὶ γενικὴ, καὶ τῆς ἐλεημοσύνης μήτηρ. «Ἐπεὶ οὖν ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ», (α. Ἰωάν. δ'. ις'.) διὰ τοῦτο εἶπε, τὸ τῆς ἐλεημοσύνης καθολικόν, οὐδενὸς χρόνου μεσιτεύοντος πρὸς τὸ ἐνώσαι ἡμᾶς τῇ τῆς λαμπρότητος δόξῃ, τὴν ψυχὴν κοινωνὸν τῆς Θεότητος ἀπεργάζεται. Ὅπερ δηλοῖ, ὅτι ὁ τὴν ἀγάπην κτησάμενος, ἔχει ἅμα καὶ τὸν Θεὸν μένοντα ἐν αὐτῷ. Καὶ ὅπου ἀγάπη, ἐκεῖ ἅμα καὶ Θεός.

ναι ὑπ' αὐτὴν ὑποστατικῶς. Διὰ τοῦτο ἔρχεται εἰς ἐκπληξιν ἡ καρδία τοῦ καμμύσαι τὰς διπλᾶς αἰσθήσεις αὐτῆς, τὰς σαρκικὰς, καὶ τὰς ψυχικὰς. Οὐκ ἔστιν ἄλλη τρίτος πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀγάπην, ἥτις εἰκονίζει τὴν ἀόρατον εἰκόνα, ἐὰν μὴ πρῶτον ἄρξηται τις τοῦ οἰκτεيرهσαι, καθὼς εἶρηκεν ὁ Κύριος ἡμῶν πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ πατρός. Καὶ γὰρ οὕτως ἐνετείλατο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ, τοῦ θείναι τοῦτο θεμέλιον. ⁽¹⁾

Ἄλλος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς πράξεως, καὶ ἄλλος ὁ καλὸς λόγος. Καὶ χωρὶς πείρας τῶν πραγμάτων, οἶδεν ⁽²⁾ ἡ σοφία κοσμησάτω τοὺς λόγους αὐτῆς, καὶ τοῦ λαλῆσαι ἀλήθειαν μὴ γινώσκουσα αὐτὴν, καὶ τοῦ φανερωθῆαι περὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ αὐτὸς μηδέποτε λαβὼν πῆραν τοῦ ἔργου αὐτῆς. Ὁ λόγος ὁ ἐκ τῆς πράξεως, ταμεῖον τῆς ἐλπίδος· καὶ ἡ ἀπρακτος σοφία, παραθήκη αἰσχύνης.

Ὡς περ τεχνίτης ἐστὶ ζωγραφῶν τὸ ὕδωρ ἐν τοῖς τοίχεσι, καὶ οὐ δύναται τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο τὴν διψαν αὐτοῦ ἀναψύξαι, καὶ ὥς περ ἀνθρώπος θεωρῶν ἐνύπνια καλὰ, οὕτω καὶ ὁ ἀπρακτος λόγος. Ὁ ἐκ τῆς πείρας τοῦ ἔργου αὐτοῦ λαλῶν περὶ ἀρετῆς, μεταδίδωσι τῷ ἀκούοντι αὐτοῦ, ὥς περ τις μεταδίδωσιν ἐκ τοῦ χρήματος τῆς πραγματείας αὐτοῦ. Καὶ ὥς ⁽³⁾ ὁ ἐκ τῶν κτημάτων αὐτοῦ σπεῖρει τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ ὦτα τῶν ἐνωτιζόντων αὐτόν, καὶ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν παρρησίᾳ μετὰ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων, καθὼς ὁ γηραιὸς Ἰακώβ τῷ σώφρονι Ἰωσήφ ἔφη (Γεν. μὴ'. κβ'.) αἰδοῦ δέδωκά σοι ἐν μέσσοις περισσώτερον τῶν ἀδελφῶν σου· ὅπερ ἔλαβον ἐκ τῶν Ἀγγλίων τῷ ξίφει μου, καὶ τῷ τόξῳ μου.

Ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ ἔχοντι πολιτείαν μεμολυσμένην ἢ πρόσκαιρος ζωὴ ποθεινὴ αὐτῷ ἐστί, καὶ τῷ τούτου δευτέρῳ, ⁽⁴⁾ τῷ ἐστερημένῳ γνῶ-

⁽¹⁾ «Ποῦ ἐνετείλατο τοῦτο ὁ Κύριος; ἐν τῷ, γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν οἰκτίρμων ἐστί. (Λουκ. 5'. λς'.) κἂν τῷ, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις ὑψηλαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. (Ματθ. 19'. κα'.) καὶ ἐν τῷ, ἔσσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥς περ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι». (Ματθ. 5'. μὴ'.)

⁽²⁾ Ἰσ. οὐκ οἶδεν ἡ σοφία.

⁽³⁾ Ἰσ. καὶ ὅς ἐκ τῶν κτημάτων αὐτοῦ σπεῖρει τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ ὦτα τῶν ἐνωτιζόντων αὐτόν, ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ κτ.

⁽⁴⁾ Ὁ μεμολυσμένος ἔχων τὸν βίον, ἐκεῖνός ἐστι καὶ φιλόζωος. Ἀλλὰ τίς χάριν ὁ ἐστερημένος γνώσεως, τοῦ φιλοζώου δευτέρου ἢ ὅτι καὶ ὁ ἄνα-

σεως. Καλῶς εἰρηκέ τις, ὅτι ὁ φόβος τοῦ θανάτου λυπεῖ ἄνδρα καταγνωσκόμενον ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ· ὁ δὲ ἔχων μαρτυρίαν ἀγαθὴν ἐν ἑαυτῷ, οὗτος ἐφίεται τοῦ θανάτου ὥσπερ ζωῆς. Μὴ ψηφίσῃς τιὰ σοφὸν ἀληθινόν, τὸν ὑπὲρ ταύτης τῆς ζωῆς τῇ δειλίᾳ καὶ τῷ φόβῳ καταδουλοῦντα αὐτοῦ τὴν διάνοιαν. Ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ τὰ συμβαίνοντα τῇ σαρκί, ἐνύπνια λογίζου εἶναι. Οὐκ ἐν τῷ θανάτῳ γὰρ μόνῳ ἔχεις λυθῆναι ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ πολλάκις πρὸ τοῦ θανάτου καταλιμπάνουσί σε, καὶ ἀπέρχονται. Ἐὰν δὲ τινα ἐξ αὐτῶν ἔχῃς τινα κοινωνίαν ἐν τῇ ψυχῇ σου, αὐτὰ νόμιζε ἔχειν κτήματά σου εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον, καὶ εἰς τὸν μέλλοντα μετὰ σοῦ ὑπάγουσι. Καὶ ἐὰν ᾧσι καλὰ, εὐφραίνου, καὶ εὐχαρίστησον τῷ Θεῷ ἐν τῇ διανοίᾳ σου· ἐὰν δὲ ᾧσι κακὰ, ἔσο περίλυπος, καὶ στέναζον, καὶ ζήτητον τὴν ἀπαλλαγὴν ἐξ αὐτῶν, ἐν ᾧ εἴ ἐν τῷ σώματι. Ἐκαστον ἀγαθὸν ἐνεργούμενον ἐν σοὶ νοητῶς, καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ ἔχε αὐτὸ ἀκριβῶς. Ὅτι τὸ βάπτισμα, καὶ ἡ πίστις γεγόνασί σοι μεσῖται πρὸς αὐτό, ἐν οἷς ἐκλήθης ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἀγαθὰ ἔργα αὐτοῦ σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι· ᾧ ἡ δόξα, καὶ τιμὴ, καὶ εὐχαριστία, καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β'.

ΠΕΡΙ

ΑΠΟΤΑΓΗΣ ΚΟΣΜΟΥ, ΚΑΙ ΑΠΟΧΗΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΠΑΡΡΗΣΙΑΣ

Ὅταν ἀγαπήσωμεν φυγεῖν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ξένοι τῶν κοσμικῶν γενέσθαι, οὐδὲν οὕτως ἡμᾶς χωρίζει ἐκ τοῦ κόσμου, οὐδὲ θανατοῖ τὰ πάθη ἐξ ἡμῶν, καὶ διεγείρει καὶ ζωογονεῖ ἡμᾶς εἰς τὰ πνευματικά, ὡς τὸ πένθος, καὶ ὁ καρδιακὸς πόνος ὁ μετὰ διακρίσεως. Πρόσωπον γὰρ αἰδήμονος, μιμεῖται τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἡγαπημένου.

ἐκείνου βελτίων. Ὁ γὰρ ἐν τοῖς κακοῖς δεύτερος, κρείττων τοῦ πρώτου. Ὁ δὲ πρῶτος, τοῦ δευτέρου χείρων. Ἡ καὶ ἄλλως. Δύο οἱ φιλόζωοι, ὁ, τε ἄφρων καὶ ὁ ἁμαρτωλός. Ὡν ὁ μὲν, ἤττον· ὁ δὲ, μᾶλλον ἐφίεται τῆς προσαίρου ζωῆς. Ἐκ τούτου οὖν ἐκείνον δεύτερον τούτου εἶπε.

Διηρησέντο Κωνσταντῖν Β' ἐκ Βυζανθίου ἐκ Βεροίας

Καὶ πάλιν οὐδὲν ἡμᾶς ποιεῖ συναναστραφῆναι τῷ κόσμῳ, καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ μεθυσταῖς καὶ ἀσώτοις, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς χωρίζει τῶν θησαυρῶν τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τῶν Θεοῦ μυστηρίων, ὡς ὁ γελοιασμός, καὶ ὁ μετὰ παρῥησίας μετεωρισμός. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐπιτήδευμα τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας. Ἐπειδὴ δέ σου πεπείραμαι τῆς φιλοσοφίας, ὦ ἀγαπητέ, παρακαλῶ σε ἐν ἀγάπῃ, παραφυλάττεσθαι ἐκ τῆς ἐπηρείας τοῦ ἐχθροῦ· ἵνα μὴ ἐν τῇ εὐτραπείᾳ τῶν λόγων ψυχράνης τὴν ψυχὴν σου ἐκ τῆς θερμότης τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, τοῦ διὰ σέ χολῆς γευσσαμένου ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἀντὶ τῆς γλυκειᾶς ἐκείνης μελέτης, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν παρῥησίας ἐμπλήσῃ αὐτὴν φαντασιῶν πολλῶν, καὶ σοῦ ἐγρηγορότος, καθεύδοντος δέ, αἰχμαλωτίσῃ αὐτὴν τοῖς ἀτόποις ἐνυπνίοις, ὧν τὴν δυσσομίαν οἱ ἅγιοι Ἀγγελοὶ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀνέχονται, καὶ γίνῃ ἄλλοις ὀλίγημα, καὶ σεαυτῷ σκόλοψ. Παραβιάσαι οὖν σεαυτὸν μιμῆσασθαι τὴν ταπεινωσιν τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μᾶλλον ἐξαφθῇ τὸ πῦρ τὸ ἐν σοὶ παρ' αὐτοῦ καταβληθέν· ἐν ᾧ ἐκριζοῦνται πᾶσαι αἱ κινήσεις τοῦ κόσμου, αἱ ἀποκτείνουσαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, καὶ μιαίνουσαι τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου τοῦ ἁγίου καὶ δυνατοῦ. Ἐγὼ γὰρ θαρρῶ λέγειν, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον, «ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐσμέν». (α. Κορινθ. γ'. ις'). ἀγνίσωμεν οὖν τὸν αὐτοῦ ναόν, ὡς αὐτὸς ἁγνός ἐστιν, ἵνα ἐπιθυμήσῃ κατασκευῆσθαι ἐν αὐτῷ. Ἀγιάσωμεν αὐτόν, ὡς καὶ αὐτὸς ἅγιός ἐστι. Καὶ κοσμήσωμεν αὐτόν ἐν πᾶσιν ἔργοις ἀγαθοῖς καὶ τιμίαις. Θυμιάσωμεν αὐτόν τῷ θυμιάματι τῆς ἀναπαύσεως τοῦ θελήματος αὐτοῦ διὰ καθαρᾶς καὶ καρδιακῆς προσευχῆς· ἣν τῇ κοινωνίᾳ τῶν κοσμικῶν συνεχῶν κινήσεων κτήσασθαι ἀδύνατον. Καὶ οὕτως (!) ἐπισκιάσει τῇ ψυχῇ ἡ νεφέλη τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ διαυγάσει τὰ φῶς τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ ἔνδοθεν τῆς καρδίας. Καὶ ἐμπλησθῆσονται χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πάντες οἱ οἰκήτορες τοῦ σκηνώματος τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ ἀναιδεῖς καὶ ἀναισχυντοὶ τῇ φλογὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκλείψουσιν.

Ὅνειδιζε οὖν σεαυτὸν ἀδελφεῖ διαπαντός, καὶ λέγε· οὐαί μοι, ὦ ἀθλία ψυχὴ, ἡ γυμνὸς ἢ ἐκ τοῦ σώματος διάλυσίς. Ἴνα τί εὐφραίνῃς ἐαυτὴν ἄ σήμερον μέλλεις καταλεῖψαι, καὶ ὧν τῆς θεᾶς στερηθήσῃς εἰς τοὺς αἰῶνας; πρόσεχε τοῖς ἔμπροσθέν σου, καὶ διαλογίζου ἃ ἔπραξας, πῶς καὶ τίνα εἰσὶ, καὶ μετὰ τίνος διήνυσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἢ τίς ἐδέξατο τὸν κόπον τῆς ἐργασίας τῆς γεωργίας σου, καὶ τίνα εὐφρανάς

(!) Τὸ Ε. Χ. καὶ πάντως ἐπισκιάσει.

ἐν τῇ σῇ παλαιστρᾷ, ἵνα πρὸς ἀπάντησίν σου ἐξέλθῃ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου σου. Τίνα δὲ ἔτερψας ἐν τῷ σῷ δρόμῳ, ἵνα ἐν τῷ λυμένῳ αὐτοῦ ἀναπαυθῇς. Τίνος δὲ χάριν ἐταλαιπώρησας κοπιῶσα, ἵνα φθάσῃς εἰς αὐτὸν ἐν χαρᾷ, τίνα τε ἐκτήσω φίλον ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἵνα σε ἄρτι ὑποδέξηται ἐν τῇ ἐξόδῳ σου, ἐν ποίῳ ἀγρῷ ἐθητεύσω, καὶ τίς ὁ μέλων σοι παρασχεῖν τὸ μίσθωμα ἐν τῇ δώσει τοῦ ἡλίου τοῦ χωρισμοῦ σου.

Σὺ ἐξέτασον σαυτήν, ὃ ψυχὴ, καὶ βλέπε πρὸς ποίαν γῆν ἡ μερίς σου, καὶ εἰ διεπέρασας τὸν ἀγρὸν τὸν καρποφοροῦντα πικρίαν τοῖς γεωργοῦσιν αὐτόν, κράζον καὶ βόησον ἐν στεναγμῷ καὶ ἀθμονίᾳ, τὰ ἀναπαύοντα τὸν Θεόν σου ὑπὲρ τὰς θυσίας, καὶ τὰ ὀλοκαυτώματα. Βρυέτω τὸ στόμα σου ὀδυνηρὰς φωνάς, αἷς οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι ἐπιτέρπονται. Βάψον σου τὰς παρειάς ἐν τῷ κλαυθμῷ τῶν ὀμμάτων σου, ἵνα ἐπαναπαύσῃται σοι τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ ἀπολούσῃ σε τοῦ ῥύπου τῆς κακίας σου. Ἐξιλέωσαί σου τὸν Κύριον ἐν δάκρυσιν, ἵνα πρὸς σὲ παραγένηται. Ἐπικάλῃσαι Μαρίαν καὶ Μάρθαν διδάξαι σε πενθικὰς φωνάς. Βόησον τῷ Κυρίῳ.

Εὐχὴ. Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐπὶ Λαζάρῳ κλαύσας, καὶ δάκρυα λύπης, καὶ συμπαθείας στάξας ἐπ' αὐτῷ, δέξαι δάκρυα πικρίας μου. Τοῖς πάθεσί σου, τὰ πάθη μου θεράπευσον. Τοῖς τραύμασί σου, τὰ τραύματά μου ἰάτρευσον. Τῷ αἵματί σου, τὸ αἷμά μου καθάγνισον, καὶ συγκέρασον τῷ σώματί μου τὴν ὁσμήν τοῦ ζωοποιοῦ σου σώματος. Ἡ χολή, ἣν παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἐποτίσθης, γλυκάναι μου τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς πικρίας, ἥς με ὁ ἀντίδικος ἐπότισε. Τὸ σῶμά σου τὸ ἐπὶ ξύλου Σταυροῦ ταυθὲν, διαπετάσαι μου τὸν νοῦν πρὸς σέ, τὸν ὑπὸ τῶν δαιμόνων κάτω ἐλκυσθέντα. Ἡ κεφαλὴ σου, ἣν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἐκλινας, ὑψώσαι μου τὴν κεφαλὴν τὴν κολαφισθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων. Αἱ πανάγιαί σου χεῖρες αἱ καθηλωθεῖσαι ὑπὸ ἀπίστων ἐν τῷ Σταυρῷ, ἀναγαγέτωσάν με πρὸς σὲ ἐκ τοῦ χάσματος τῆς ἀπωλείας, ὡς ὑπέσχετο τὸ πανάγιόν σου στόμα. Τὸ πρόσωπόν σου τὸ δεξιόμενον ῥαπίσματα καὶ ἐμπτύσματα ὑπὸ τῶν καταράτων, στυλβώσάτω μου τὸ πρόσωπον τὸ χρανθὲν ἐν ταῖς ἀνομίαις. Ἡ ψυχὴ σου, ἣν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὦν τῷ πατρί σου παρέδωκας, ὀδγησάτω με πρὸς σὲ ἐν τῇ χάριτί σου. Οὐκ ἔχω καρδίαν ὀδυνηρὰν πρὸς ἀναζήτησίν σου, οὐκ ἔχω μετάνοιαν, οὐδὲ κατάνυξιν, τὰ ἐπαναγοντα τὰ τέκνα πρὸς τὴν ἰδίαν κληρονομίαν. Οὐκ ἔχω δέσποτα δάκρυον παρακλητικόν. Ἐσιόεσθαι μου ὁ νοῦς ἐν τοῖς βιωτικαῖς, καὶ οὐκ ἰσχύει ἀπενίσταί πρὸς

σὲ ἐν ὁδῷ. Ἐψυκαί μου ἡ καρδία ἐκ τοῦ πλήθους τῶν πειρασμῶν, καὶ οὐ δύναται θερμανθῆναι τοῖς δάκρυσι τῆς πρὸς σὲ ἀγάπης. Ἀλλὰ σὺ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός, ὁ θηταυρὸς τῶν ἀγαθῶν, δώρησαί μοι μετάνοιαν ἐλόκληρον, καὶ καρδίαν ἐπίπονον, ἵνα ἐξέλθω ὁλοψύχως εἰς ἀναζήτησίν σου. Χωρὶς γὰρ σοῦ, παντὸς ἀγαθοῦ ξενωθήσομαι. Χάρι-
σαι οὖν μοι ὦ ἀγαθὲ τὴν χάριν σου. Ὁ πατὴρ ὁ προαγαγὼν σε ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ ἀχρόνως καὶ αἰδώς, ἀνακαινισάτω ἐν ἐμοὶ τὰς μορφὰς τῆς σῆς εἰκότος. Κατέλιπόν σε, μὴ με ἐγκαταλίπῃς. Ἐξῆλθον ἀπὸ σοῦ, ἐξελθε εἰς ἀναζήτησίν μου, καὶ εἰσάγαγέ με εἰς τὴν νομὴν σου, καὶ συγκαταριθμησόν με τοῖς προβάτοις τῆς ἐκλεκτῆς σου ποιμνης, καὶ διὰ-
θρεψόν με σὺν αὐτοῖς ἐκ τῆς χλόης τῶν θείων μυστηρίων σου· ὧν ἡ καθαρὰ καρδία καταγώγιόν σου ὑπάρχει, καὶ καθορεῖται ἐν αὐτῇ ἡ ἔλ-
λαμψις τῶν σὼν ἀποκαλύψεων, ἥτις ἐστὶ παράκλησις καὶ ἀναψυχὴ τῶν κοπιασάντων διὰ σὲ ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ ταῖς παντοδαπαῖς αἰκίαις.
Ἦς τινος ἐλλάμψεως καὶ ἡμεῖς ἀξιωθείμεν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ σοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ'.

ΠΕΡΙ

ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΩΣ

Καὶ ὅτι οὐ δεῖ δειλιάειν καὶ φοβεῖσθαι, ἀλλὰ στηριζέσθαι
τὴν καρδίαν τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει, καὶ θαρρύνειν τῇ ἀδιστάκτῳ
πίστει, ὥς ἔχοντας ψευδὸν καὶ ψύλλακα τὸν Θεόν.

Εάν ποτε εὐρεθῇς τῆς ἀναχωρήσεως ἄξιος, τῆς ἐχούσης ἐλαφρὰ
τὰ φορτία ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, μὴ κατεπιεί-
ξη σε ὁ λογισμὸς τοῦ φόβου κατὰ τὴν συνθήειαν αὐτοῦ ἐν πολλοῖς τρό-
ποις τῆς ἀλλοιώσεως τῶν λογισμῶν, καὶ τῆς ἀναστροφῆς αὐτῶν, ἀλλὰ
μᾶλλον ἔσο πιστεύων, ὅτι ὁ φύλαξ σου μετὰ σεαυτοῦ ἐστὶ, καὶ πλη-
ροφορήθητι ἐν τῇ σοφίᾳ σου ἀκριβῶς, ὅτι σὺ μετὰ πάσης τῆς κτίσεως
ὑπὸ ἐνὶ δεσπότῃ ἐστέ, ἐνὶ νεύματι τὰ πάντα κινῶντι, καὶ σαλεύοντι,
καὶ πρᾶνόντι, καὶ οἰκονομοῦντι. Καὶ οὐδεὶς σύνδουλος δύναται βλά-

ψαι τινὰ τῶν συνδούλων αὐτοῦ, δίχα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ προνοοῦντος τῶν πάντων, καὶ διθύνοντος. Καὶ εὐθὺς ἀνάστα, καὶ θάρσει. Καὶ ἐὰν ἐδόθῃ ἡ ἐλευθερία τισίν, ἀλλ' οὐκ ἐν παντὶ πράγματι. Οὔτε γὰρ οἱ δαίμονες, οὔτε τὰ θηρία τὰ φθαρτικά, οὔτε οἱ ἐν κακίᾳ ἄνθρωποι δύνανται πληρῶσαι τὸ θέλημα αὐτῶν εἰς φθοράν καὶ ἀπώλειαν, εἰ μὴ τὸ τοῦ κυβερνῶντος ἐπιτρέψει βούλημα, καὶ δοίῃ τόπον ποσότητος. Οὐ γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἐπιτρέπει ἐλθεῖν εἰς ἐνέργειαν ἁπασαν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ εἶχε ζῆσαι πᾶσα σάρξ. Οὐκ ἐξ γὰρ ὁ Κύριος τὴν κτίσιν αὐτοῦ, ἵνα πλησιάζῃ αὐτῇ ἡ τῶν δαιμόνων ἐξουσία καὶ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐνεργήσῃ ἐν αὐτῇ τὸ θέλημα αὐτῶν. Διὰ τοῦτο λέγε φεῖ τῇ ψυχῇ σου, ἔχω φύλακα φυλάσσοντά με, καὶ οὐ δύναται τι τῶν κτισμάτων φανῆναι ἐνώπιόν μου, μόνον εἰ μὴ ἄνωθεν γένηται κέλευσμα. Πίστευτον δέ, ὡς οὐδὲ θεαθῆναι τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκουτίσαι σου τὰς αὐτῶν ἀπειλὰς τολμῶσιν. Εἰ γὰρ εἶχον ἐπιτροπὴν ἄνωθεν ἐκ τοῦ ἐπουρανίου, οὐκ ἦν ἀνάγκη λόγου καὶ λόγων, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῶν θελήματι καὶ τὸ ἔργον ἐπηκολούθει.

Πάλιν δὲ λέγε σεαυτῷ, ὅτι, εἰ τὸ θέλημά ἐστι τοῦ δεσπότη μου τὸ κατεξουσιάζαι τοὺς πονηροὺς τοῦ πλάσματος, οὐδὲ ἐγὼ τουτὶ δέχομαι δυσχερῶς, ὥσπερ τις μὴ θέλων καταργῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐν τοῖς πειρασμοῖς σου χαρᾶς πλησθήσῃ, ὅστις γνούς, καὶ ἀκριβῶς αἰσθηθεῖς, ὅτι τὸ νεῦμα τοῦ δεσπότη διακυβερνᾷ σε, καὶ διευθύνει σε. Λοιπὸν στήριξον τὴν καρδίαν σου ἐν τῷ πεποιθέναι πρὸς Κύριον, καὶ μὴ φοβηθῇς, μήτε ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, μήτε ἀπὸ βέλους πετωμένου ἡμέρας. Ἡ πίστις γὰρ φησι τοῦ δικαίου, ἡ πρὸς τὸν Θεόν, ἐξημεροῦ τὰ θηρία τὰ ἄγρια, ὡς τὰ πρόβατα. ⁽¹⁾

Οὐκ εἰμὶ φησὶ δίκαιος, ἵνα πεποιθῶς ᾧ ἐπὶ Κύριον. Ἀλλὰ σὺ ἀληθῶς διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς δικαιοσύνης ἐξῆλθες εἰς τὴν ἔρημον τὴν πλήρη θλίψεων, καὶ διὰ τοῦτο ὑπήκοος ἐγένου τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν ματαίως κοπιᾷς, ὅταν βαστάζῃς τούτους τοὺς κόπους, οὐχ ὅτι ὁ Θεὸς θέλει τὸν κόπον τῶν ἀνθρώπων, εἰ μὴ σὺ προσφέρῃς αὐτῷ θυσίαν ἀγάπης, τὴν σεαυτοῦ θλίψιν. Ταύτην τὴν διάκρισιν δεικνύουσι πάντες οἱ ἀγαπῶντες τὸν Θεόν, θλίβοντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης. Οἱ γὰρ εὐδοκοῦντες ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ ζῆσαι ἐν Χριστῷ

⁽¹⁾ Ἰσ. ἐλήφθη ἐκ τοῦ, «οἱ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων». Ἑβρ. τα. λγ.

Ἰησοῦ, θλίψιν αἵρουσι, καὶ διωγμὸν ὑπομένουσι. Κἀκεῖνος ἐν ἐξουσίᾳ γενέσθαι ποιῇ αὐτοὺς τῶν ἑαυτοῦ κρυπτῶν θησαυρῶν.

Περὶ προκοπῆς, τῆς ἐκ τῶν πειρασμῶν γινομένης,
τοῖς μετὰ εὐχαριστίας, καὶ ἀνδρείας
αὐτοὺς ὑπομένουσιν. ⁽¹⁾

Εἶπε γὰρ τις τῶν ἀγίων, ὅτι ἦν τις τῶν ἀναχωρητῶν γέρων τίμιος, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτὸν ἀπαξ, καὶ ἦμην ἐν λύτῃ ἐκ τῶν πειρασμῶν. Αὐτὸς δὲ ἦν ἀσθενὴς, κατακείμενος, καὶ ὅτε ἡτπασάμην, αὐτόν, ἐκάθισα πρὸς αὐτόν, καὶ εἶπον αὐτῷ· εὗξαι ὑπὲρ ἐμοῦ πατέρα, ὅτι πάνυ λυποῦμαι ἐκ τῶν πειρασμῶν τῶν δαιμόνων. Ὁ δὲ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, προσέσχε μοι, καὶ εἶπε· τέκνον, σὺ νεώτερος εἶ, καὶ οὐκ ἀφίησιν ὁ Θεὸς ἐπὶ σὲ πειρασμούς. Κἀγὼ εἶπον αὐτῷ· καὶ νεώτερός εἰμι, πειρασμούς δὲ ἰσχυρῶν ἔχω ἀνδρῶν. Κἀκεῖνος πάλιν εἶπε· λοιπὸν θέλεισε ὁ Θεὸς σοφίσει. Κἀγὼ εἶπον· πῶς σοφίσει με; ἐγὼ γὰρ καθ' ἡμέραν γεύομαι τοῦ θανάτου. Κἀκεῖνος αὖθις· ὁ Θεὸς εἶπεν ἀγαπήσε, σιώπα. Μίλλει ὁ Θεὸς δυνάει σοι τὴν χάριν αὐτοῦ. (Οὗτος ὁ πόλεμος τοῦ ὕπνου ἦν). ⁽²⁾ Ἐφθ δὲ πάλιν, γινώθι τέκνον, ὅτι τριάκοντα χρόνους πόλεμον μετὰ τῶν δαιμόνων ἐποίησα, καὶ τὸν εἰκοστὸν παραδραμὼν, οὐκ ἐβοηθήθην τὸ σύνολον. Ἡνίκα δὲ καὶ τὸν πέμπτον τοῦτον παρελάσας ἐτύγχανον, ⁽³⁾ ἡρξάμην εὐρίσκειν ἀνάπαυσιν. Καὶ ὁδῷ τοῦ χρόνου βαδίζοντας, ἐπληθύνετο. Τοῦ δὲ ἐβδόμου παραρρύνετος, καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν ἐπιστάντος ὀγδόου, εἰς πληθὺς ἐπετείνετο πλεῖον. Παρατρέχοντος δὲ καὶ τοῦ τριακοστοῦ, καὶ πρὸς τὸ τέλος καταφθάνοντος, ἦδη, οὕτως ἐκρταιώθη ἡ ἀνάπαυσις, ὥς μηδὲ τὸ μέτρον αὐτῆς εἰς ὅσον προέβη γινώσκειν με. Καὶ ἐπέφερεν· ὅτι, ὅτε ἀναστῆναι θελήσω εἰς τὴν λειτουργίαν μου, μίαν δόξαν λειτουργῆσαι ἀφίεμαι, εἰς δὲ τὰ λοιπὰ, ἐὰν στῶ τρεῖς ἡμέρας, εἰς ἐκπληξιν μετὰ τοῦ Θεοῦ γίνομαι, καὶ τοῦ κόπου οὐδ' ὅλως αἰσθάνομαι. Ἰδοὺ τὸ ἔργον τοῦ πολλοῦ καιροῦ ποῖαν ἀνάπαυσιν ἀπλήρωτον ἀπεγέννησεν.

⁽¹⁾ Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην οὐδὲ ἐν τῷ ἐτέρῳ χειρογράφῳ εὑρομεν. (συνηνωμένον γὰρ ἦν τό, εἶπε γάρ τις τοῖς ἀνωτέρω.) Οὐδὲ ἐν τοῖς τῶν χειρογράφων πίναξιν. Ὡσαύτως καὶ τὴν ἐξῆς. Ταύτη τοι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτὰς ἐθέμεθα.

⁽²⁾ Καὶ τοῦτο ἐν τῷ ἄλλῳ τοῦ ἐτέρου τῶν χειρογράφων ἦν γεγραμμένον.

⁽³⁾ Τὸ Ε. Χ. ἡνίκα δὲ τὸ εἰκοστὸν πέμπτον τούτου, κοῦφος ἐτύγχανον, ἡρξάμην κτ.

“Ὅτι ἡ φυλακὴ τῆς γλώσσης οὐ μόνον ἐξυπνίζει τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐγκρατεῖα συμβάλλεται.

Ἦν τις τῶν πατέρων, καὶ ἦν ἐσθίων δεύτερον τῆς ἐβδομάδος, καὶ εἶπεν ἡμῖν, ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἣ λαλῶ τινί, τὸν κανόνα τῆς νηστείας κατὰ τὴν συνήθειάν μου, οὐ δυνατόν μοι φυλάξαι, ἀλλ’ ἀναγκάζομαι καταλύσαι. Καὶ ἐνόησαμεν, ὅτι ἡ φυλακὴ τῆς γλώττης οὐ μόνον ἐξυπνίζει τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις τοῖς φανεροῖς, τοῖς διὰ τοῦ σώματος ἐνεργουμένοις, ἰσχὺν μεγάλην κρυπτῶς παρέχει εἰς τὸ τελεσθῆναι αὐτά, φωτίζει τε καὶ ἐν τῇ κρυπτῇ ἐργασίᾳ, καθὼς εἶπον οἱ πατέρες· ὅτι ἡ φυλακὴ τοῦ στόματος ἐξυπνίζει τὴν συνείδησιν πρὸς τὸν Θεόν, ἐὰν ἐν γνώσει τις σιωπᾷ· οὗτος ὁ ἅγιος συνήθειαν εἶχε πολλὴν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν τῆς νυκτός· ἔλεγε γάρ, ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην, καθ’ ἣν ἴσταμαι ἕως πρωῒ, μετὰ τὴν ψαλμωδίαν ἀναπαύομαι, μετὰ δὲ τὸ τοῦ ὕπνου ἐξυπνισθῆναί με, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γίνομαι οὕτως, ὡς ἄνθρωπός τις μὴ ὢν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ λογισμοὶ γήινοι ἐν τῇ καρδίᾳ μου οὐδαμῶς ἀναβαίνουσιν, οὐδὲ τῶν ὠρισμένων κανόνων χρειὰς ἔχω, ἀλλ’ ἐν τῇ ἐκπλήξει γίνομαι ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἐν μίᾳ οὖν τῶν ἡμερῶν ἤμην ἐσθίων, τεσσάρων παρελθουσῶν πρότερον, μηδενὸς τὸ παράπαν γευσάμενος, καὶ ὅτε ἀνέστην εἰς τὴν τῶν ἐσπερινῶν λειτουργίαν, καὶ οὕτως ἵνα γεύσωμαι, ἔστην ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ κελλίου μου, ὅτε ἦν ἥλιος πολὺς, καὶ ἀρξάμενος μόνον εἰς μίαν δόξαν, ἡσθήθην τῆς λειτουργίας μου, καὶ ἔκτοτε ἔμεινα, μὴ γινώσκων ὅποι τυγχάνω, καὶ ἤμην οὕτως, ἕως τοῦ ἀνατεῖλαι πάλιν τὸν ἥλιον εἰς τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν, καὶ θερμᾶναι τὸ πρόσωπόν μου. Καὶ τότε, ὅτε ὁ ἥλιος ἐπὶ πλεῖον ἐβάρυνέ μου, καὶ κατέκαυσέ μου τὸ πρόσωπον, ἐστράφη ὁ νοῦς μου πρὸς ἐμέ, καὶ ἰδοὺ εἶδον, ὅτι ἄλλη ἡμέρα ἐστί, καὶ ἡ χαρὶς αὐτοῦ ὑπερεκχεῖται ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον, καὶ εἰς ποίαν μεγαλοσύνην ἀξιοῖ τοὺς καταδιώκοντας αὐτόν. Λοιπὸν αὐτῷ πρέπει μόνῳ ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Δ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΠΟΘΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ο λόγος τοῦ Κυρίου ὁ ἀληθινός, ὃν εἶρηκεν, ὅτι οὐ δύναταί τις μετὰ τοῦ πόθου τοῦ κόσμου τὴν ἀγάπην κτήσασθαι τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ μετὰ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ δυνατόν κοινωνίαν κεκτήσθαι πρὸς τὸν Θεόν, οὐδὲ σὺν τῇ μερίμνῃ αὐτοῦ ἔχειν τὴν μερίμναν τοῦ Θεοῦ. ⁽¹⁾ Ὅταν ταῦτα τὰ τοῦ Θεοῦ καταλείψωμεν διὰ τὴν κενοδοξίαν, ἢ πολ- λάκις διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς χρείας τοῦ σώματος, κλίνουσι πολλοὶ ἐξ ἡμῶν εἰς ἄλλα· οἵτινες ἐξωμολογήσαντο ἐργάσασθαι τὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ οὐ μνημονεύουσι τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Κυρίου, ἧς εἶ- ρηκεν· ἐὰν πᾶσαν μερίμναν ὑμῶν ποιήσητε περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρα- νῶν, οὐ στερήσω ὑμᾶς τῶν τῆς χρείας τῆς φύσεως τῆς ὀρωμένης, ἀλλ' ἔρχεται ὑμῖν πάντα μετὰ τῶν λοιπῶν. Οὐ γὰρ ἀφῆσω ὑμᾶς μεριμνῆ- σαι περὶ αὐτῶν. ⁽²⁾ Περὶ τῶν ἀψύχων πετεινῶν τῶν δι' ἡμᾶς κτισθέν- των μεριμνᾷ, καὶ ἡμῶν ἀμελήσειεν; Οὐδαμῶς. Τῷ μεριμνῶντι εἰς τὰ πνευματικά, ἢ περὶ τίνος ἐξ αὐτῶν, τὰ σωματικά εὐτρεπίζονται αὐτῷ χωρὶς τῆς περὶ αὐτὰ μερίμνης πρὸς τὴν στενοχωρίαν αὐτῶν, καὶ πρὸς τὸν καιρόν. ⁽³⁾ Ὁ δὲ ἐν τοῖς σωματικοῖς μεριμνῶν πέρα τοῦ δέοντος, ἀκουσίως ἐκπίπτει καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς σπουδάσωμεν μεριμνῆ- σαι εἰς ταῦτα, τὰ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, αὐτὸς μεριμνᾷ καὶ περὶ τῶν ἀμφοτέρων, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν.

⁽¹⁾ «Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. Ἡ γὰρ τὸν ἓνα μιμῆσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἐτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνα- »σθε Θεῷ δουλεύειν, καὶ μαμμωνᾷ». Ματθ. ζ'. κδ'.

⁽²⁾ «Αἰτεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, »καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.» Ματθ. ζ'. λγ'.

⁽³⁾ Τῆς περὶ αὐτὰ μερίμνης πρὸς τὴν στενοχωρίαν αὐτῶν, καὶ πρὸς τὸν καιρόν. Ἦτοι τοῦτό φησι. Τῆς περὶ αὐτὰ μερίμνης, ἣν καταβάλλειν δεῖ ὑπὲρ τῆς δυσχερείας τῆς κτήσεως αὐτῶν, καὶ τοῦ καιροῦ, καθ' ὃν ἔνεστιν ἕκαστον τούτων αἰρεῖν. Ἡ τοῦτο. Εὐτρεπίζονται αὐτῷ ἀναλόγως τῇ στενοχωρίᾳ αὐτοῦ. καὶ τῷ τῆς ἀνάγκης καιρῷ, χωρὶς τίνος περὶ αὐτὰ μερίμνης.

Ὅμως ἡμεῖς τὴν πείραν τοῦ Θεοῦ, μὴ ἐν τοῖς σωματικοῖς ζητήσωμεν, ἀντὶ τῶν ἔργων τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων τρέψωμεν πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν. Ὁ γὰρ προσάπαξ ἐξ ἀγάπης τῆς ψυχῆς ἑαυτοῦ ἐκδοὺς ἑαυτὸν εἰς ἀρετὴν, καὶ ἐπιθυμήσας τὴν ἐργασίαν αὐτῆς τελειῶται, οὐ μεριμνᾷ πάλιν περὶ τῶν σωματικῶν, εἴτε εἰσὶν, εἴτε καὶ μὴ. Περὶ ὧν πολλάκις παραχωρεῖ πειραθῆναι ἐν τοῖς τοιούτοις τοὺς ἐναρέτους, καὶ ἐκ παντὸς τόπου ἀφίησιν ἐξυπνισθῆναι κατ' αὐτῶν. ⁽¹⁾ καὶ πλήττει αὐτοὺς ἐν τῷ σώματι αὐτῶν, κατὰ τὸν Ἰώβ, καὶ εἰσφέρει αὐτοὺς εἰς πτωχείαν, καὶ εἰς ἀποστασίαν τῆς ἀνθρωπότητος, ⁽²⁾ καὶ πλήττει αὐτοὺς εἰς ἅπερ κέκτηνται· μόνον δὲ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν οὐ προσεγγίζει βλάβη. Οὐ δυνατόν γάρ, ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης ὅταν ὁδεύωμεν, μὴ ἀπαντῆσαι ἡμῖν στυγνότητα, καὶ τὸ σῶμα ἐν νόσοις μὴ κάμνειν καὶ πόνοις, καὶ ἀναλλοίωτον μένειν, εἴπερ ἐν τῇ ἀρετῇ ζῆν ἀγαπήσομεν. Ἀνθρώπος δὲ διάγων ἐν τῷ ἑαυτοῦ θελήματι, ἢ ἐν φόβῳ, ⁽³⁾ ἢ ἐν τῷ ἀφανισμῷ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἢ ἐντινὶ ἄλλῃ τῶν βλαπτόντων αὐτόν, κατὰκρισιν ἔχει. Ἐὰν δέ, ὅτε πορευθεῖ ⁽⁴⁾ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ποιεῖται τὴν πορείαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, πολλοὺς τε τοὺς ὁμοίους αὐτῷ κέκτηται, καὶ ⁽⁵⁾ ἀπαντήσῃ τί τῶν τοιούτων, οὐ πρέπει αὐτῷ ἐκκλῖναι ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς ὑποδέξασθαι δεῖ ἀνεξετάστως, καὶ εὐχαριστῆσαι τῷ Θεῷ, ὅτι ἔπεμψεν αὐτῷ τῷ Θεῷ, ὅτι ἔπεμψεν αὐτῷ τὴν χάριν ταύτην. Καὶ ἡξιώθη δι' αὐτόν εἰς πειρασμὸν ἐμπεσεῖν, καὶ κοινωνὸς γενέσθαι τῶν παθημάτων τῶν Προφητῶν τε καὶ Ἀποστόλων, καὶ τῶν λοιπῶν Ἀγίων, τῶν ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ ταύτης ὑπομεινάντων τὰς θλίψεις, εἴτε ἐξ ἀνθρώπων ἔλθωσιν, εἴτε ἐκ δαιμόνων, εἴτε ἐκ τοῦ σώματος. (Χωρὶς γὰρ ἑὐματος Θεοῦ ἔλθεῖν ταῦτα, καὶ παραχωρηθῆναι, οὐκ ἐνδέχεται.) Ἵνα γένηται αὐτῷ ἀφορμὴ εἰς δικαιοσύνην. Οὐ δυνατόν γάρ ⁽⁶⁾ ἄλλως πῶς

(1) Ἀφίησιν ἐξυπνισθῆναι κατ' αὐτῶν. Ἀλλὰ τί; ἢ ὅτι τοὺς διαφόρους πειρασμούς.

(2) Εἰς ἀποστασίαν ἀνθρωπότητος. Τοῦτο τυχὸν δηλοῖ, ὅτι συγχωρεῖ παρεμπεσεῖν αὐτοὺς εἰς πτωχείαν, καὶ εἰς ἀποστάτας, καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους.

(3) Τὸ Ε. Χ. ἐν φόβῳ, ἢ ἐν τῷ ἀφανισμῷ πτ.

(4) Ἵς. πορεύεται.

(5) Τὸ καί, περιττόν.

(6) Οὐ δυνατόν γάρ κτ. Ταῦτα σαφέστερον εἶποις ἂν οὕτως· οὐ γὰρ δύναται ὁ Θεὸς ἄλλως πῶς εὐεργετῆσαι τὸν ἐπιθυμήσαντα συνεῖναι αὐτῷ, ἢ τῷ ἐνέγκαι αὐτῷ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας πειρασμούς. Οὐδὲ γὰρ δύναται οὗτος ἀρ'

ποιῆσαι τὸν Θεὸν εὐεργετηθῆναι τὸν ἐπιθυμήσαντα εἶναι πρὸς αὐτόν, ἢ ἐνέγκαι αὐτῷ πειρασμούς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοῦτον ποιῆσαι ἑαυτὸν ἀξιωθῆναι τῆς μεγαλωσύνης ταύτης· ἀντὶ τῶν θείων τούτων εἰσελθεῖν εἰς πειρασμούς, καὶ χαρῆναι χωρὶς χαρίσματος παρὰ τοῦ Χριστοῦ. Μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ὁ ἅγιος Παῦλος. Τοσοῦτον γὰρ τοῦτο τὸ πρᾶγμα μέγα ἐστίν, ὡς φανερώς καλεῖν αὐτὸ χάρισμα, τὸ παρασκευάζεσθαι τινα ὑπὲρ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος παθεῖν. (Φιλιπ. α. ιθ.) Λέγει γάρ· «τοῦτο ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐδόθη ἡμῖν, τό, οὐ μόνον εἰς Χριστὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τό, ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν.» Καὶ ὥσπερ ὁ ἅγιος Πέτρος ἔγραψεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπιστολῇ, (α. Πέτρ. γ. ιδ.) ὅτι «ὅταν πάσχητε ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης, μακάριοι ἐστέ, ὅτι κοινωνοὶ τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ γεγόνατε. Λοιπὸν οὐχ ὅταν γένη ἐν πλατυσμῷ χαίρειν σε δεόν, ἐπὶ δὲ ταῖς θλίψεσι τῷ προσώπῳ ἐπιστυγνάζειν, καὶ ὡς ἀλλοτρίας τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ ταύτας λογιζέσθαι. Ἐξ αἰῶνος γὰρ καὶ ἀπὸ γενεῶν ἐν σταυρῷ καὶ θανάτῳ πατεῖται ἡ τρίβος αὐτοῦ. Πόθεν δὲ σὺ τοῦτο; (1) Ἵνα μαθήσῃ, ὡς ἔξωθεν τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ εἶ, καὶ ἐξ αὐτῆς λείπῃ. Οὐχὶ κατ' ἔχνος τῶν ἀγίων ἐθέλεις ὁδεύσαι ἢ ἄλλην ὁδὸν ἰδίαν ἑαυτῷ βούλει σκευάσαι, καὶ ἀπαθῶς διατρίψῃ ἐν αὐτῇ.»

Ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ σταυρὸς καθημερινός ἐστιν. (2) Οὐδεὶς γὰρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνῆλθε μετὰ ἀνέσεως. Τὴν γὰρ ταύτης ὁδὸν γινώσκουμεν ὅποι καὶ καταλύει. Τὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκδύντα ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, οὐδέποτε βούλεται ὁ Θεὸς ἀμέριμνον εἶναι. Τοῦτο δὲ μεριμνᾶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου γινώσκεται, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ προνοεῖται, ὅταν πέμψῃ αὐτῷ ξεῖ λύπας.

Οἱ ἐν πειρασμοῖς διάγοντες, οὐδέποτε παραχωροῦνται ὑπὸ τῆς προνοίας ἐλθεῖν εἰς τὰς χεῖρας τῶν δαιμόνων. Μάλιστα ἐὰν τοὺς πόδας καταφιλήσῃ τῶν ἀδελφῶν, καὶ σκεπάζωσι τὰς αἰτίας αὐτῶν, καὶ κρύπτωσιν αὐτάς, ὡς τὰς ἑαυτῶν. Ὁ θέλων ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶναι ἀμέριμνος, καὶ τοῦτο ἐπιθυμῶν, καὶ τῇ ἀρετῇ διατρίβειν ἐπιποθῶν, οὗτος κενός ἐστιν ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ. Οἱ δίκαιοι γὰρ οὐ μόνον τῷ ἑαυτῶν θελήματι ἀγωνίζονται ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν

ἑαυτοῦ ἀξιῶσαι ἑαυτὸν τῆς μεγαλωσύνης ταύτης, τοῦ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμούς, ἵνα τῶν θείων τούτων ἀπολαύσῃ, καὶ πλησθῇ χαρᾶς, χωρὶς τοῦ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἐπιβραβευομένου χαρίσματος.

(1) Ἵσα πόθεν δέσσοι τοῦτο;

(2) Τὸ Ε. Χ. θάνατος καθημερινός.

πειρασμῶν ἀκουσίως ἐν μεγάλῳ ἀγῶνι τυγχάνουσι, πείρας ἔνεκεν τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν. Ψυχὴ γὰρ ἡ κατέχουσα τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, οὐ φοβεῖται ἕκ τινος βλάπτοντος αὐτὴν τωματικῶς. Ὅτι ἐν αὐτῇ ἐλπίζει ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε΄.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΜΑΚΡΥΝΕΣΘΑΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, ΚΑΙ ΠΑΝΤΩΝ ΤΩΝ ΘΟΛΟΥΝΤΩΝ ΤΟΝ ΝΟΥΝ

Πολλὴν ὁ Θεὸς δέδωκε τοῖς ἀνθρώποις τὴν τιμὴν τῇ διπλῇ μαθήσει, ⁽¹⁾ δι' ἧς αὐτοῖς ἐχαρίσατο, ⁽²⁾ καὶ πανταχόθεν αὐτοῖς

⁽¹⁾ Τῆς διπλῆς μαθήσεως, ἣν ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις ἐχαρίσατο, ἡ μὲν, φυσικὴ ἐστίν. ἡ δὲ, ἐπικτητος. Καὶ φυσικὴ μὲν ἐστίν ὁ ὑπὸ Θεοῦ τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει ἐμφυτευθεὶς νόμος, δι' οὗ τὰ τοῦ Θεοῦ, ποιήματα νοοῦντες ἡμεῖς, τὰ ἀόρατα αὐτοῦ, τὴν αἰδίου δύναμιν καὶ θεϊότητα, καθορώμεν, καθάπερ ἔφη ὁ θεῖος Ἀπόστολος. (Ῥωμ. α. κ.) ἐνθεντοὶ καὶ ὁ θεοφόρος οὐτός πατήρ κατωτέρω φησὶν, ὁ ὑπὸ Θεοῦ δοθεὶς ἐν πρώτοις φυσικὸς νόμος τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ θεωρία ἐστὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ. Ὑπ' αὐτῆς δὲ τῆς μαθήσεως, ὅτε πρωτόπλαστος καὶ πάντες οἱ πρὸ νόμου προπάτορες ὁδηγούμενοι, τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἐπεγίνωσκον, καὶ τὴν προσκλήνησιν καὶ λατρείαν αὐτῷ προσέφερον. Ὅταν οὖν εἰς ἑαυτὸν τις ἔλθῃ μακρύνας ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς τῶν παθῶν συγχύσεως καὶ σκοτομήνης, οὐδενὸς διδασκάλου δεῖται. Καὶ γὰρ αὐτὴ διευθύνει αὐτὸν πρὸς τὴν σωτηρίαν, τὴν ἰσότητα, καὶ τοὺς ὁρους, καὶ νόμους, οἷς τὰ πάντα συνέχονται καὶ διοικοῦνται, οἷα χειραγωγός τις, ἐπιδεικνύουσα. Ἐπικτητος δὲ μάθησις, ὁ γραπτὸς νόμος ἐστίν, ὁ μετὰ τὴν ἀδαμιαίαν παράβασιν προστεθείς, ἵνα τὸν ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας νεκρωθέντα φυσικὸν νόμον ἀναζωοποιήσῃ. Καὶ οὗτός ἐστιν ὁ ἕτερος διδασκαλός, καὶ μάρτυς, ὁ ὁδηγῶν ἀπλανῶς πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας· ἣν γὰρ ἐπήγαγε πλάνην τῇ φύσει ἡ ἁμαρτία, ταύτην ἀποκρουόμεθα τῇ τούτου ὁδηγίᾳ.

⁽²⁾ Τί ἐχαρίσατο; φωτισμόν; διάκρισιν; σύνεσιν; ἐχαρίσατό φησι. Τὸ δὲ τί, παρασιωπεῖ. Εἰ οὖν οὐδὲν οἱ γραφεῖς παρέδραμον, ὀρθότερον ἂν εἶη. ἦν αὐτοῖς ἐχαρίσατο.

Ὁ Λατίνος· Multum honorem dedit Deus hominibus doctrinam duplicem, qua eis aperuit etc. Πολλὴν τιμὴν δέδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις τὴν διπλὴν μάθησιν, δι' ἧς ἡνοίξεν αὐτοῖς, κτ.

ἤνοιξε θύραν κεκλεισμένην, τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν σωτηριώδη ἐπίγνωσιν. Θέλεις δὲ μάρτυρα πιστὸν τῶν εἰρημένων, σὺ εἰς αὐτὸν γενοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀπόλλῃ. Εἰ δὲ καὶ ἔξωθεν βούλει τοῦτο γινῶναι, ἔχεις ἄλλον διδάσκαλον καὶ μάρτυρα ὁδηγοῦντάσε ἀπλανῶς πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.

Νοῦς ἐμπεφυρμένος οὐ δύναται φυγεῖν τὴν λήθην. Καὶ ἡ σοφία τὴν ἑαυτῆς θύραν τῷ τοιούτῳ οὐκ ἀνοίγει. Ὁ δυνηθεὶς καταλαβεῖν ἐν ἀκριβεῖ γνώσει πρὸς ποίαν ἰσότητά τὸ πέρας τῶν πάντων περαιοῦται, πρὸς ἀποταγὴν τῶν βιωτικῶν ἄλλου διδασκάλου οὐ δέεται. Ὁ ὑπὸ Θεοῦ δοθεὶς ἐν πρώτοις φυσικὸς νόμος τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ θεωρία ἐστὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ. Ὁ δὲ διὰ γραμμάτων νόμος, μετὰ τὴν παράβασιν προστίθεται.

Ὁ μὴ μακρύνων ἑαυτὸν τῶν αἰτίων τῶν παθῶν ἐκουσίως, ἀκουσίως ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἀνθέλκεται. Ταῦτα δὲ εἰσι τὰ αἷτια τῆς ἀμαρτίας. Ὁ οἶνος, καὶ αἱ γυναῖκες, καὶ ὁ πλοῦτος, καὶ ἡ εὐεξία τοῦ σώματος. Οὐχ ὅτι φυσικῶς ἀμαρτῖαι εἰσὶ ταῦτα, ἀλλ' ὅτι ἡ φύσις ἐξ αὐτῶν εὐκόλως κλίνει πρὸς τὰ πάθη τῆς ἀμαρτίας. Καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τούτων ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος παραφυλάττεσθαι σπουδαίως. Ἐὰν διαπαντὸς τῆς σῆς ἀσθενείας μνημονεύῃς, οὐ μὴ διαβῇς τὸν ὅρον τῆς παραφυλακῆς. Παρὰ μὲν ἀνθρώποις, βδελυκτὴ ἡ πενία· παρὰ δὲ Θεῷ, πολὺ πλεόν ψυχὴ ὑψηλοκάρδιος, καὶ νοῦς μετέωρος· παρὰ μὲν ἀνθρώποις, τίμιος ὁ πλοῦτος· παρὰ δὲ τῷ Θεῷ, ψυχὴ τεταπεινωμένη.

Ὅταν θέλῃς ἀρχὴν ποιήσασθαι καλῆς ἐργασίας, πρῶτον ἐτοιμάσων σεαυτὸν πρὸς τοὺς πειρασμοὺς τοὺς ἐπαγομένους σοι, καὶ μὴ διστάσῃς τῇ ἀληθείᾳ. Ἔθος γὰρ ἐστὶ τῷ ἐχθρῷ, ὅταν ἴδῃ τινὰ μετὰ θερμῆς πίστεως ἀρξάμενον ἀγαθῆς πολιτείας, προστυπαντᾶν αὐτῷ πικίλαις, καὶ φοβεροῖς πειρασμοῖς, ἵνα ἐνταῦθεν εἰς φόβον ἐλθὼν, φυγήσῃ τοῦ καλῆς προαιρέσεως, καὶ οὐδαμῶς ἔξῃ θερμὴν προσεγγίσει τῇ θεαρίστῳ ἐργασίᾳ. Οὐχ ὅτι δὲ τοιαύτην ἔχει δύναμιν ὁ ἀντικείμενος, (ἐπεὶ οὐκ ἄντις ἐδύνατό ποτε ποιεῖν τὸ ἀγαθόν) συγχωρεῖται δ' ὅμως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐπὶ τοῦ δικαίου Ἰώβ μεμαθήκαμεν. Σὺ οὖν ἐτοιμάσων σεαυτὸν ἀνδρείως ἀπαντῆσαι τοῖς πειρασμοῖς τοῖς ἐπαγομένοις ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τότε τῆς ἐργασίας τούτων ἀρξαι. Εἰ γὰρ μὴ προεутρεπισθῇς πρὸς τὴν τῶν πειρασμῶν ἀπάντησιν, τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας ἀπόσχου.

Ἀνθρώπος διστάζων βοηθῶν εἶναι τῆς καλῆς ἐργασίας Θεῷ, οὗτος ἐρῶν

ὑπὸ τῆς ιδίας σκιᾶς ἐκφοβεῖται, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐθηνείας, καὶ τῆς πλησμονῆς ἐκπεινός ἐστι, καὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ γαλήνῃ ζάλης πληροῦται. Ὁ δὲ πεποινῶς ἐπὶ τῷ Θεῷ, στερεοῦται τὴν καρδίαν. Καὶ ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους φανεῖται αὐτοῦ τὸ τίμιον· καὶ ὁ ἔπαινος αὐτοῦ, ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ.

Αἱ τοῦ Θεοῦ ἐντολαὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου. Καὶ ὁ ταύτας κτησάμενος ἐντὸς αὐτοῦ ⁽¹⁾ εὐρίσκει τὸν Θεόν. Ὁ ζεῖ κοιταζόμενος ἐν φροντίδι τοῦ Θεοῦ, τοῦτον ταμειοῦχον ἐκτήσατο. Καὶ ὁ ἐπιθυμῶν αὐτοῦ τὰ θελήματα, τοὺς ἐπουρανίους Ἀγγέλους ἔξει ὁδηγούς. Ὁ φοβούμενος τὰς ἁμαρτίας, ἀπροσκόπως διαπεράσει τὴν περίφοβον πορείαν, καὶ ἐν καιρῷ σκοτῶδει ἔμπροσθεν, καὶ ἔνδοθεν αὐτοῦ φῶς εὐρίσκει. Τοῦ φοβουμένου τὰς ἁμαρτίας, ὁ Κύριος διαφυλάσσει τὰ διαβήματα, καὶ ἐν καιρῷ ὀλισθήματος προφθάσει αὐτὸν τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος. Ὁ λογιζόμενος τὰ πλημμελήματα αὐτοῦ μικρὰ εἶναι, πίπτει εἰς χεῖρωνα τῶν πρώτων, καὶ ἐπταπλασίως ἀποτίσει τὴν δίκην.

Σπείρει τὴν ἐλεημοσύνην ἐν ταπεινώσει, καὶ θερίσεις ἔλεον ἐν τῇ κρίσει. Ἐν οἷς ἀπώλεσας τὸ ἀγαθόν, ἐν αὐτοῖς πάλιν κτῆσαι αὐτό. Ὁβολὸν χρεωστὲς τῷ Θεῷ, οὐ δέχεται ἐκ σοῦ ἀντ' αὐτοῦ μαργαρίτην. Οἶον, τὴν σωφροσύνην ἀπώλεσας, οὐ δέχεται ἐκ σοῦ ἐλεημοσύνην ὁ Θεός, σοῦ ἐπιμένοντος τῇ πορείᾳ. Διότι τὸν ἁγιασμὸν τοῦ σώματος θέλει ἀπὸ σοῦ. Ἐπεὶ παρέβης τὴν ἐντολήν, μὴ δοκῶν τὴν κτῆσιν καταλελοιπέναι τοῦ κόσμου, ὑπὲρ ἄλλων πολεμήσεις; τὸ φυτὸν κατέλιπες, καὶ ἄλλοις ἤλθες πολεμεῖν;

Εἶπεν ὁ ἅγιος Ἐφραίμ, ὅτι ἐν καιρῷ θέρους, οὐκ ἐν τοῖς ἡματίοις τοῦ χειμῶνος τῷ καύσωνι ἀνταγωνίζῃ. Οὕτως ἕκαστος ὁ σπείρει, τοῦτο καὶ θερίσει. Καὶ πᾶν ἀβρώττημα τοῖς οἰκείοις φαρμάκοις θεραπεύεται. Καὶ σὺ τυχὸν ὑπὸ τοῦ φθόνου νικώμενος, τί τῷ ὕπνῳ πολεμήσαι σπουδάξεις; ἐν ὅσῳ μικρόν, καὶ ἀνθηρὸν ⁽²⁾ τὸ παράπτωμα, ἐκτίλον αὐτό, πρὶν πλατυθῇ, καὶ περκαῇ. Μὴ ἀμελήσης, ὅταν μικρόν σοι φαίνεται τὸ ἐλάττωμα· ἐπεὶ ὑπερὸν εὐρήσεις αὐτὸ δεσπότην ἀπάνθρωπον, καὶ ὡς πᾶς δέσμιος ἔμπροσθεν αὐτοῦ δραμῇ. Ὁ δὲ ἐξ ἀρχῆς κατὰ τοῦ πάθους ἀνταγωνιζόμενος, ταχέως αὐτοῦ κατακυριεύσει.

Ὁ δυνάμενος ὑπενεγκεῖν τὴν ἀδικίαν μετὰ χαρᾶς, καὶ τοι ὑπὸ χεῖρα ἔχων τὸ ἀποκρούσασθαι, οὗτος θεόθεν τὴν παράκλησιν ἐδέξατο, διὰ

(1) Τὸ Ε. Χ. ἐντὸς αὐτῶν.

(2) Τὸ Ε. Χ. μικρόν, καὶ αὐτελὲς ἔχεις τὸ παράπτωμα.

τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Καὶ ὁ μετὰ ταπεινοφροσύνης τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ὑπομένων, οὗτος πρὸς τὴν τελείωσιν κατήντησε, καὶ ὑπὸ ἁγίων Ἀγγέλων θαυμάζεται. Οὐδεμία γὰρ ἄλλη τοιαύτη ἀρετὴ μεγάλη, καὶ δυσκατόρθωτος.

Μὴ πιστεύσης σεαυτῷ, ὅτι δυνατὸς εἶ, ἕως ἂν πειρασθῇς, καὶ εὖρης σεαυτὸν ἀναλλοιώτον. Οὕτω καὶ ἐν πᾶσι δοκίμασον σεαυτόν. Κτῆσαι πίστιν ὁρθὴν ἐν σεαυτῷ, ὅπως καταπατήσης τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ ἔχῃ τὸν νοῦν σου ἀμετέωρον, καὶ μὴ θαρβήσῃς τῇ σῇ δυνάμει, ἵνα μὴ παραχωρηθῇς εἰς τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν, καὶ τότε ἐκ τῆς οἰκείας πτώσεως μαθήσῃ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν. Μηδὲ τῇ σῇ γνώσει πιστεύσης, ἵνα μὴ μεσιτεύσας ὁ ἐχθρός, τῇ ἐαυτοῦ πανουργίᾳ παγιδεύσῃ σε. Ἐχε τὴν γλῶσσαν πραεῖαν, καὶ οὐ μήσοι παντελῶς ἀτιμία προσυπαντήσῃ. Κτῆσαι γλυκέα τὰ χεῖλη, καὶ πάντας φίλους ἔξεις. Μὴ καυχῇσθαι ποτὲ ἐν γλώσσῃ σου ἐν τοῖς ἔργοις σου, ἵνα μὴ καταισχυθῇς. Ἐκαστον γὰρ πρᾶγμα, εἰς ὃ καυχᾶται ὁ ἄνθρωπος, ἐν τούτῳ παραχωρεῖ αὐτῷ ὁ Θεὸς ἀλλοιωθῆναι, ἵνα ταπεινωθῇ, καὶ μάθῃ τὴν ταπείνωσιν. ⁽¹⁾ Διὰ τοῦτο δεῖσε πάντα τῇ τοῦ Θεοῦ προγνώσει παραχωρεῖν, καὶ μὴ πιστεύειν, ὅτι ἔστι τι ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀναλλοιώτον.

Οὕτω δὲ γενόμενος, διαπαντὸς τὸ σὸν ὄμμα πρὸς τὸν Θεὸν ἀνάτεινε. Ὅτι ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ πρόνοια κύκλοι ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους. Οὐχ ὁρᾶται δέ, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν καθαρισάντων ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ ἐν τῷ Θεῷ, καὶ μόνῳ ἐχόντων τὴν μελέτην αὐτῶν διηνηκῶς. Ἐξαιρέτως δὲ φανεροῦται τούτοις ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὅταν εἰσέλθωσιν εἰς πειρασμὸν μέγαν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ. Τότε γὰρ ταύτης αἰσθάνονται, ὥσπερ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες αὐτήν, ἕκαστος κατὰ τὴν ἀναλογίαν, καὶ αἰτίαν τοῦ συμβαίνοντος πειρασμοῦ. Ὅπως πρὸς ἀνδρείαν τοὺς ἀγωνιστάς ἀλείψῃ, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰακώβ, καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυτ, καὶ τῶν τριῶν Παίδων, καὶ Πέτρου, καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων. Οἱ ἐν ἀνθρωπίνῳ σχήματι τινὶ ἐφαίνετο, θαρσοποιούσα, καὶ στηρίζουσα πρὸς τὴν εὐσέβειαν. Εἰ δὲ λέγεις ταῦτα τοῖς ἁγίοις οἰκονομικῶς δεδοσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰδίως τῶν τοιούτων ὁπτασιῶν ἡξιοῦντο, ἑστῶσάν σοι πρὸς ἀνδρείας ὑποδείγματα οἱ ἅγιοι μάρτυρες. Οἵτινες πολλάκις μὲν πολλοί, ἐνίοτε δὲ εἰς καθεὶς, καὶ ἐν πολλοῖς τόποις, καὶ διαφοροῖς, διὰ Χριστὸν ἡγωνίσαντο, καὶ τῇ ἐν αὐτοῖς ἐληλυθυῖα δυνάμει ἀνδρείως ὑπέμειναν πηλίνοις σώμασι τὰς ξέσεις τοῦ σιδήρου, καὶ τὰς παντοδα-

(1) Τὸ Β. Χ. ἵνα ταπεινωθῇ ὁ ἄνθρωπος.

πάς κολάσεις, πράγματα ὑπὲρ φύσιν. Τοῖς τοιούτοις γὰρ φανερώς ἐφαίνοντο οἱ ἅγιοι Ἀγγελοι, ἵνα μάθῃ ἕκαστος, ὅτι δαψιλῶς ἡ θεία πρόνοια ἐπ' ἐκείνους πρόεισι, τοὺς κατὰ πάντα τρόπον, καὶ πάντα πειρασμόν, καὶ πᾶσαν θλίψιν δι' αὐτὸν ὑπομένοντας, πρὸς ἐπίδειξιν τῆς αὐτῶν ἀνδραγαθίας, καὶ αἰσχύνῃ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Καὶ γὰρ ὅσον οἱ ἅγιοι ταῖς ταιαύταις ὀπτασίαις ἠνδρίζοντο, τοσοῦτον οἱ ὑπεναντίοι τῇ αὐτῶν καρτερίᾳ ἐθυμομάχουν, καὶ ἐμαίνοντο.

Καὶ τί χρὴ λέγειν περίτε ἀσκητῶν, τῶν τοῦ κόσμου ξένων, καὶ ἀναχωρητῶν, οἵτινες τὴν ἔρημον ἐπόλισαν, καὶ Ἀγγέλων ἐποίησαν σκήνωμα, καταγώγιον; πρὸς οὓς αἰεὶ ἐφοίτων, διὰ τὴν τῆς πολιτείας αὐτῶν κατάστασιν, καὶ ὡς ἐνὸς δεσπότης ὑπασπισται κατὰ καιρὸν ἀλλήλοις, ὡς συνασπισται συνεγίνοντο. Οἵτινες πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν τὴν ἐρημίαν ἡσπάζοντο, καὶ ἐν ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς τὴν κατοίκησιν εἶχον, διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην. Καὶ καθὼς τὰ γήινα καταλιπόντες, τὰ οὐράνια ἠγάπησαν, καὶ Ἀγγέλων μιμηταὶ γεγονόνασι, κατὰ τοῦτο δικαίως, καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι Ἀγγελοι τὴν αὐτῶν θέαν οὐκ ἀπέκρυψαν ἐξ αὐτῶν, καὶ τὴν τούτων θέλησιν ἐπλήρουν πᾶσαν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ καιροὺς αὐτοῖς ἐφαίνοντο, τὸ ὅπως χρὴ αὐτοὺς πολιτεύεσθαι διδάσκοντες. Καὶ ποτὲ μὲν, ἀπορούμενά τινα αὐτοῖς ἐσαφηνίζον· ποτὲ δέ, οἱ ἅγιοι τούτους ἐπηρώτων τὸ δέον. Καὶ ποτὲ μὲν, καθ' ὁδὸν πλανωμένους τούτους ὠδήγουν· ποτὲ δέ, πειρασμοῖς περιπεσόντας ἐλυτροῦντο. Καὶ ποτὲ μὲν, αἰφνιδίου συμπτώματος, καὶ κινδύνου ἐπερχομένου, ἐκ μέσου τούτους διήρπαζον, ὡς ἐξ ὄφews, ἢ πέτρας, ἢ σχίδακος, ἢ λίθου βολῆς· ποτὲ δέ, φανερώς τοῦ ἐχθροῦ πολεμοῦντος τοῖς ἁγίοις, ὀφθαλμοφανῶς ἐδείκνυντο, καὶ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν ἀπεστάλθαι ἔλεγον, καὶ θάρσος, καὶ εὐτολμίαν, καὶ παραψυχὴν αὐτοῖς ἐνεποίουν. Καὶ ἄλλοτε μὲν, ἰάσεις δι' αὐτῶν ἐπετέλουν· ἐνίοτε δέ, αὐτοὺς τοὺς ἁγίους πάθεισι τισιν ἐμπεσόντας ἰδόντο. Καὶ ποτὲ μὲν, τὰ σώματα αὐτῶν ἀσιτεῖα καταπεσόντα, ἀφ' ἡ χειρός, ἢ λόγοις ὑπὲρ φύσιν ἐνεδυνάμουν, καὶ ἐνίσχουν· ποτὲ δέ, τροφὴν αὐτοῖς προσεκόμιζον, ἄρτους, ἔσθ' ὅτε καὶ Θέρμους, καὶ ἄλλα τινὰ προσφάγια. (1) Καὶ τισὶ μὲν αὐτῶν, τὴν μετὰστασιν προεδήλουν, τισὶ δέ, καὶ τὸν τρόπον τῆς μεταστάσεως. Καὶ τί δεῖ πολλὰ καταριθμεῖν, τὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς τῶν ἁγίων Ἀγγέλων ἀγάπην παριστῶντα, καὶ τὴν εἰς

(1) Τὸ Ε. Χ. ἀφ' ἡ χειρός, ἢ λόγοις ἐνεδυνάμουν ὑπὲρ φύσιν, καὶ ἰσχὺν ἐνετίθεσαν. Ποτὲ δέ, παρέχον ἄρτους, ἔσθ' ὅτε καὶ θερμούς, καὶ ἄλλα τινὰ.

τοὺς δικαίους ἀπάσαν ἐπιμέλειαν; καὶ γὰρ ὡς τινες ἀδελφοὶ τῶν μικροτέρων μεῖζονες, οὕτως ἡμῶν προνοοῦνται. (Ψαλμ. ρμδ'. ιθ'.) Ἐρρηται δὲ ταῦτα, ἵνα πᾶς τις μάθῃ, ὅτι ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ». Καὶ ὅσην πρόνοιαν ποιεῖται εἰς τοὺς ἐκδεδωκότας ἑαυτοὺς τῇ αὐτοῦ εὐαρεστήσει, καὶ ὁλοκαρδίως αὐτῷ ἀκολουθοῦντας.

Ἐὰν πιστεύσῃς, ὅτι ὁ Θεὸς πρόνοιάν σου ποιῆται, τὶ μεριμνᾷς, καὶ φροντίζεις περὶ προσκαιρῶν, καὶ τῶν τῆς σαρκὸς σου χρειῶν; Εἰ δὲ οὐ πιστεύεις, ὅτι πρόνοιάν σου ποιεῖται ὁ Θεός, καὶ διὰ τούτου φροντίζεις ἐκτὸς αὐτοῦ τὰ περὶ τῆς χρειᾶς σου, ταλαιπωρότερος εἶ πάντων ἀνθρώπων. (Ψαλ. νδ'. κε'.) Καὶ ἵνα τί, καὶ ζῇς, ἢ καὶ ζήσῃ; ἐπὶ ῥίψον ἐπὶ Κύριον τὴν μερίμνάν σου, καὶ αὐτός σε διαθρέψει. (Παρ. γ'. κε'.) καὶ οὐ μὴ πτοηθῇς πτόησιν ἐπερχομένην σοι.

Ὁ καθάπαξ ἑαυτὸν ἀφιερῶσας τῷ Θεῷ, ἐν ἀναπαύσει νοὸς διαγεί. Ἐκτὸς ἀκτημοσύνης οὐ δύναται ἡ ψυχὴ ἐλευθερωθῆναι ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν· καὶ ἐκτὸς τῆς ἡσυχίας τῶν αἰσθήσεων, τῆς εἰρήνης τῆς διανοίας οὐκ αἰσθηθήσεται. Ἐκτὸς τοῦ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμούς, τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος οὐ μή τις κτήσεται· καὶ ἐκτὸς ἐπιπόνου ἀναγνώσεως, τὴν λεπτότητα τῶν λογισμῶν οὐ γνώσεται· καὶ ἐκτὸς γαλήνης τῶν λογισμῶν, ὁ νοῦς ἐν ἀποκρύφους μυστηρίοις οὐ κινήσεται· καὶ ἐκτὸς τῆς διὰ πίστεως πεποιεθήσεως, οὐ δύναται ἡ ψυχὴ μετὰ θάρρους κατατολμῆσαι τῶν πειρασμῶν· καὶ ἐκτὸς δὲ πείρας τῆς σιέπης τοῦ Θεοῦ ἐναργυῶς, ἐλπίζει ἡ καρδία ἐπ' αὐτὸν οὐ δύναται· καὶ ἐκτὸς τοῦ γεύσασθαι τὴν ψυχὴν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ ἐν γνώσει, κοινωνίαν μετ' αὐτοῦ οὐ μὴ σχῇ.

Τοῦτον ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ λογίζου εἶναι, τὸν διὰ πολλὴν εὐσπλαγχνίαν ἑαυτὸν θανατώσαντα τῆς ἀναγκαίας χρειᾶς. Ὁ γὰρ ἐλεῶν πτωχόν, τὸν Θεὸν ἔχει μεριμνῶντα περὶ αὐτοῦ. Καὶ ὁ δι' αὐτὸν πτωχεύων, εὖρε θησαυροὺς ἀνελλιπέως.

Ὁ Θεὸς οὐ χρῆζει τινός. Εὐφραίνεται δὲ ὅταν ἴδῃ τινὰ ἀναπαύοντα τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ τιμῶντα αὐτὴν δι' αὐτόν. Ὅταν τις αἰτήσῃται ἐκ σοῦ ὅπερ ἔχεις, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἐλάσω τοῦτο τῇ ψυχῇ μου, ἵνα ἀναπαύσωμαι ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ Θεὸς μέλλει αὐτῷ χορηγῆσαι ἀλλαχόθεν τὴν χρειάν αὐτοῦ. Ἀδίκων γὰρ ἐστὶ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ μὴ γινωσκόντων τὸν Θεόν. Δίκαιος καὶ χρηστὸς ἄνθρωπος, τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν οὐ δίδωσιν ἄλλῳ, οὐδὲ τὸν τῆς χάριτος καιρὸν

ἀπράκτως συγχωρήτει παρελθεῖν· ὁ μὲν πτωχὸς καὶ ἐπιδεῆς ἄνθρωπος, χορηγεῖται ὑπὸ Θεοῦ· (διότι οὐδένα ἐγκαταλείπει Κύριος). Σὺ δέ, ἀπεστράφης τὴν ἐκ Θεοῦ τιμὴν σου, καὶ ἐμάκρυνας τὴν χάριν αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ, στρέψας τὸν πένητα. Ὅταν οὖν δῶς, εὐφραίνου, καὶ εἰπέ· δόξα σοι ὁ Θεός, ὅτι ἡξίωσάς με εὐρεῖν τινὰ ἀναπαύσαι. Εἰδὲ οὐκ ἔχεις ὁ δώσεις, μᾶλλον χάρηθι, καὶ εἰπέ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ· εὐχαριστῶ σοι ὁ Θεός μου, ὅτι ἔδωκάς μοι ταύτην τὴν χάριν, καὶ τὴν τιμὴν, τοῦ πτωχεῦσαι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός σου, καὶ ἡξίωσάς με γεύσασθαι τῆς θλίψεως τῆς ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν σου τεθείσης, ἔν τε ἀρρώστια καὶ πτωχείᾳ, καθὼς ἐγεύσαντο οἱ ἄγιοί σου, οἱ περιπατήσαντες ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ.

Καὶ ὅταν ἀσθενῆς, εἰπέ· μακάριος ὁ ἀξιωθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πειρασθῆναι ἐν οἷς κληρονομοῦμεν τὴν ζωὴν. Τὰς γὰρ ἀρρώστιας διὰ τὴν ὑγίαν τῆς ψυχῆς ἐπάγει ὁ Θεός. Εἶπε γάρ τις τῶν ἁγίων, (τοῦτο ἰσημειώσαμην) ὅτι μοναχὸς μὴ θεαρέστως δουλεύων τῷ κυρίῳ, καὶ μὴ σπουδαίως ἀγωνιζόμενος εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἀλλ' ἀμελῶς περὶ τὴν ἀσκήσιν τῶν ἀρετῶν διακείμενος, πάντως παραχωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πειρασμοῖς περιπεσεῖν, ἵνα μὴ ἀργήσῃ, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ἀργίας αὐτοῦ νεύσῃ ἐπὶ τὰ χεῖρονα. Διὰ τοῦτο γοῦν ἐπιβρίπτει ὁ Θεός πειρασμοὺς ἐπὶ τοὺς ῥαθυμούς καὶ ἀμελεῖς, ἵνα ἐν τούτοις μελετῶσι, καὶ μὴ ἐν τοῖς ματαίοις· ποιεῖ δὲ τοῦτο ὁ Θεός καὶ ἐν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ἵνα παιδεύσῃ, καὶ σοφίσῃ, καὶ διδάξῃ αὐτοὺς τὸ θέλημα αὐτοῦ. Καὶ ὅταν δεηθῶσιν αὐτοῦ, οὐκ εἰσακούει αὐτῶν ταχέως, ἕως ἄν ἀτονήσωσι, καὶ μάθωσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ἐκ τῆς ἀμελείας, καὶ ῥαθυμίας αὐτῶν συμβέβηκεν αὐτοῖς ταῦτα. (Ἦσ. α'. ιε'.) «Ἰέγραπται γάρ, ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν πρὸς με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπ' ὑμῶν. Καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν». Καὶ γὰρ εἰ καὶ περὶ ἄλλων τοῦτο εἴρηται, ἀλλ' οὖν περὶ τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου γέγραπται.

Ἐπειδὴ δὲ τὸν Θεὸν πολυέλεον εἶναι φάσκομεν, τίνος ἕνεκεν ἐν τοῖς πειρασμοῖς κρούοντες διηνεκῶς, καὶ δεόμενοι, οὐκ εἰσακουόμεθα, ἀλλὰ τὴν ἡμῶν δέησιν παρορᾷ; ἢ πάντως διδασκόμεθα τοῦτο παρὰ τοῦ Προφήτου λέγοντος· (Ἦσ. νθ. α.) «Οὐ μικρὰ ἡ χεὶρ Κυρίου τοῦ ἐξελέσθαι, οὐδὲ βαρύνουσιν ἐστὶ τοῦ ἀκούσαι, ἀλλ' αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν διεχώρισαν ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ, καὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ μὴ εἰσακούειν.» Μνημόνευε τοῦ Θεοῦ ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ μνημονεύσει σου καὶ αὐτός, ὅταν ἐμπέσῃς εἰς κακὰ.

Ἡ φύσις σου δεκτὴ τῶν παθῶν γέγονε, καὶ τοῦ παρόντος κόσμου οἱ πειρασμοὶ πολλοὶ γεγονάσι, καὶ οὐκ ἀπέχουσι ἀπὸ σοῦ τὰ κακά, ἀλλ' ἐνδοθέν σου βρύουσί σοι καὶ ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου. Ἐκ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἔστηκας, μὴ ἐξέλθης· καὶ ὅταν ὁ Θεὸς ἐπινεύσῃ, ἐλευθερωθήσῃ τούτων. Καὶ καθάπερ ἐγγίζουσιν ἀλήθιους τὰ βλέφαρα, οὕτω καὶ οἱ πειρασμοὶ ἐγγὺς τῶν ἀνθρώπων εἰσὶ. Ταῦτα δὲ ὠκονόμησεν ὁ Θεὸς ἐν σοφίᾳ, διὰ τὴν σὴν ὠφέλειαν· ὅπως ἐπιμόνως κρούῃς τὴν θύραν αὐτοῦ, καὶ τῷ φόβῳ τῶν θλιβερῶν ἐνσπαρῇ ἡ μνήμη αὐτοῦ ἐν τῇ σῇ διανοίᾳ, καὶ πλησιάσῃς αὐτῷ διὰ τῶν ἐντευξέων, καὶ ἀγασθῇ σου ἡ καρδιά τῇ διηνεκεῖ αὐτοῦ μνήμῃ. Καὶ δεομένου σου, εἰσακούσεται σου. Καὶ μαθήσῃ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ ἐξαिरούμενός σε· καὶ αἰσθηθήσῃ τοῦ πλάσαντός σε, καὶ προνοοῦντος, καὶ φυλάττοντος, καὶ τοῦ διὰ σὲ διττονὸν κόσμον πεποινηκότος. Ἐνα μὲν, ὡς διδάσκαλον, καὶ παιδευτὴν πρόσκαιρον· ἕτερον δέ, ὡς πατρικὸν δόμον, καὶ σὴν κληρονομίαν αἰώνιον. Οὐκ ἐποίησέ σε ὁ Θεὸς ἀνεπίδεκτον τῶν λυπηρῶν, ἵνα μὴ τῆς Θεότητος ἐπιέμενος, κληρονομήσῃς ὅπερ καὶ ὁ πρὶν ἑωσφόρος, ὕστερον δὲ διὰ τῆς ἐπάρσεως Σατανᾶς γενόμενος, ἐκληρονόμησεν. Ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἀκλινῇ, καὶ ἀκίνητόν σε ἐποίησεν, ἵνα μὴ γένη ὡς ἡ τῶν ἀψύχων φύσις. Καὶ γένηταί σοι τὰ ἀγαθὰ ἀκερδῇ, καὶ ἄμισθα, ὡς τοῖς ἀλόγοις τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα τὰ κτηνώδη. Ὅποση γὰρ ὠφέλεια, καὶ εὐχαριστία, καὶ ταπεινῶσις ἐντίκτεται ἐκ τῆς τῶν σκολόπων τούτων ἐπαγωγῆς, πᾶσι ῥᾶδιόν ἐστι καταμαθεῖν.

Φανερόν οὖν ἐστίν, ὅτι τὸ ἀγωνίσασθαι εἰς τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἐκκλίνει ἀπὸ τῶν κακῶν, ἐν ὑμῖν ἐστί. Καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ ἀτιμία, αἱ ἐκ τούτων γινόμεναι εἰς ἡμᾶς ἀναφέρονται. Τῇ μὲν γὰρ ἀτιμίᾳ αἰσχυρόμενοι, φοβούμεθα· τῇ δὲ τιμῇ, τὴν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ προσάγομεν, καὶ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπεκτεινόμεθα. Τούτους τοὺς παιδαγωγούς σοι ὁ Θεὸς ἐπλήθυνεν, ἵνα μὴ ἐλεύθερος ὢν ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀνεπίδεκτος τῶν θλιβερῶν, καὶ ὑπεράνω παντὸς φόβου, ἐπιλάβῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, καὶ ἐκκλίνῃς ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐμπέσῃς εἰς πολυθείαν, καθώσπερ καὶ ἄλλοι πολλοί, καίτοι ὁμοιοπαθεῖς σοι ὄντες, καὶ τοῖς τοιοῦτοις λυπηροῖς μαστιζόμενοι, ἐν μίᾳ καιροῦ ῥοπῇ διὰ πρόσκαιρον καὶ εὐτελῆ ἐξουσίαν, καὶ εὐξίαν, οὐ μόνον εἰς πολυθείαν ἐξέπεσον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς ἀφρόνως θεομηνίσαι κατετόλμησαν. Τούτου οὖν χάριν ἐν τοῖς θλιβεροῖς συνεχώρησέ σε εἶναι. Ἐνίοτε δέ, ἵνα μὴ ἐκκλίνας, παροργίσῃς αὐτόν· καὶ τῇ ἐπαγωγῇ τῆς τιμωρίας, ἐξολοθρεύσῃς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Ἐγὼ γὰρ

λέγειν τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὰς λοιπὰς βλασφημίας τὰς τικτομένας ἐκ τῆς τοῦ βίου εὐημερίας καὶ ἀφοβίας, καὶ τὰ προειρημένα μὴ τολμήσῃ τις εἰπεῖν. Τούτου χάριν, διὰ τε τῶν παθῶν, καὶ τῶν λυπηρῶν ἐπλήθυνε τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ τῷ φόβῳ τῶν ἐναντίων ἐξύπνισέ σε πρὸς τὴν τῆς εὐσπλαγγνίας αὐτοῦ πύλιν. Καὶ διὰ τῆς ἐκ τούτων ἀπολυτρώσεως, καὶ αἰτίας, τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην σοι ἐγκατέσπειρε. Καταβαλὼν δὲ τὴν ἀγάπην, τῇ τῆς υἱοθεσίας τιμῇ προσήγγισέ σε, καὶ τὴν πλουσίαν αὐτοῦ χάριν, ὅποση ἐστὶν ἐπιδείκνυσί σοι. Πόθεν γὰρ ἐγίνωσκεις τὴν τοιαύτην αὐτοῦ πρόνοιαν, καὶ κηδεμονίαν, εἰ μὴ σοι τὰ ἐναντία συνέβαινον; Διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τούτων δυνατὸν πληθυνθῆναι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ψυχῇ σου, τουτέστιν ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων, καὶ τῆς μνήμης τοῦ πλήθους τῆς προνοίας αὐτοῦ. Ταῦτά σοι πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῶν λυπηρῶν γεννῶνται, ἵνα μάθῃς εὐχαριστεῖν. ⁽¹⁾ Λοιπὸν μνημόνευε τοῦ Θεοῦ, ἵνα σου καὶ αὐτὲς πάντοτε μνημονεύσῃ. Καὶ μνημονεύσας, καὶ διασώσας σε, λήψῃ παρ' αὐτοῦ πάντα μακαρισμόν. Μὴ ἐπιλάβου αὐτοῦ, μετεωριζόμενος ἐν τοῖς ματαίοις, ἵνα μή σου ἐπιλάβηται ἐν τῷ καιρῷ τῶν πολέμων σου. Ἐν τῇ σῇ εὐθηνίᾳ γενοῦ αὐτῷ ὑπήκοος, ἵνα ἐν ταῖς θλίψεσι σχῇς πρὸς αὐτὸν παρρησίαν, διὰ τῆς καρδιακῆς καὶ ἐπιμόνου πρὸς αὐτὸν ἐντεύξεως.

Καθάρισον σεαυτὸν ἐνώπιον Κυρίου διαπαντός, ἔχων τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἵνα μὴ χρονίσας ἔξωθεν τῆς μνήμης αὐτοῦ, ἀπαρρησίαστος γένη, ὅταν εἰσέλθῃς πρὸς αὐτόν· διότι ἡ παρρησία ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν συνεχοῦς ὁμιλίας γίνεται, καὶ τῆς πολλῆς προσευχῆς. Ἡ πρὸς ἀνθρώπους σχέσις, καὶ διαμονή, διὰ τοῦ σώματος ἐστίν· ἡ δὲ πρὸς Θεὸν σχέσις, διὰ τῆς ψυχικῆς μνήμης, καὶ τῆς τῶν δεήσεων προσοχῆς, καὶ ὁλοκαυτώσεως, ἐκ δὲ τῆς πολλῆς διαμονῆς τῆς αὐτοῦ μνήμης, πρὸς ἐκπληξιν καὶ θαύματα κατὰ καιρὸν μετατίθεται. (Ψαλ. ρδ. γ.) εὐφρανθήσεται γὰρ καρδίᾳ ζητούντων τὸν Κύριον. Ζητήσατε τὸν Κύριον, ὧς κατὰ δίκαιον, καὶ κραταιώθητε τῇ ἐλπίδι, ζητήσατε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ μετανοίας, ἀγιασθήσεσθε τῷ ἁγιασμῷ τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν ἀποκαθαρισθήσεσθε. Δράμετε πρὸς Κύριον, ὅσοι ἐν ἁμαρτίαις ὑπεύθυνοι, τὸν δυνά-

(1) Ἐν τῷ ἐτέρῳ χειρογρ. εὗρομεν αὐτοῦ ἑναρξιν λόγου, ἐπιγεγραμμένου οὕτω. Περὶ μνήμης Θεοῦ, καὶ ἐξαγορεύσεως, καὶ μετανοίας, καὶ βίου διορθώσεως.

μενον συγχωρεῖν ἁμαρτήματα, καὶ παρορᾶν πλημμελήματα· μεθ' ὅρου γὰρ εἶρηκε διὰ τοῦ Προφήτου λέγων· (Ίεζ. λγ. ια) ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος· οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὥς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν· καὶ πάλιν (Ίησ. ξε. β.) ὅλην τὴν ἡμέραν διεπέτασα τὰς χεῖράς μου, πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα». Καὶ πάλιν· (Ίεζ. λγ. ια.) αἶνα τὶ θανάτῳ ἀποθνήσκετε οἶκος Ἰσραὴλ; (Μαλ. γ. ζ.) «ἐπιστράφητε πρὸς με, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς»· καὶ πάλιν· (Ίεζ. λγ. ιδ. ιε.) «ἐν ἡμέρᾳ ἐπιστραφῇ ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον, καὶ ποιήσῃ κρίμα καὶ «δικαιοσύνην, τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῶ· ζῶν δὲ ζήσεται, λέγει Κύριος. καὶ ὁ δίκαιος ἐὰν ἐγκαταλείψῃ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, «καὶ ἁμαρτήσας ἀδικήσῃ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῶ, ἀλλ' «ὀλίσθημα θήσω ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει τῶν ἔργων αὐτοῦ «ἀποθανεῖται ἐπιμείνας αὐτοῖς». τίνας ἔνεκεν; διότι ὁ ἁμαρτωλὸς οὐ σκελισθήσεται τῇ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἢ ἐν ἡμέρᾳ ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον. Καὶ τοῦ δικαίου ἡ δικαιοσύνη οὐ λυτρώσεται αὐτόν, ἢ ἐν ἡμέρᾳ ἁμαρτη, εἴγε ἐπιμείνῃ τῷ τοιοῦτῳ ἁμαρτήματι. Καὶ τῷ Ἱερεμίᾳ δὲ, οὕτως εἶρηκεν ὁ Θεός· ἀνάλαβε σὺ Βεμβράνην, καὶ ὅσα ἂν σοι εἶπον, γράψον. (Ίερεμ. λστ. β. γ.)· ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωαίου τοῦ βασιλέως Ἰουδα ἕμέχρι τῆς σήμερον πάντα τὰ κακὰ, ὅσα σοι εἶπον ἐπάξαι τῷ λαῷ «τούτῳ· ἵνα ἀκούσας, καὶ φοβηθεῖς, καταλείψῃ ἄνθρωπος τὴν ὁδὸν «αὐτοῦ τὴν πονηράν, καὶ ἐπιστραφέντες, μετανοήσωσι, καὶ ἀφέλωμαι «τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. καὶ ἡ σοφία εἶπεν· (Παροιμ. κη. ιγ.) ὁ κρύπτων «τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ, οὐ χρησιμεύσει· ὁ δὲ ὁμολογῶν τὰς ἑαυτοῦ «ἁμαρτίας, καὶ διαπεράσας αὐτάς, ἐλέους τεύξεται παρὰ τοῦ Θεοῦ. καὶ «ὁ Ἡσαΐας φησὶν, (Ίησ. νε. στ. ζ. η. θ.) ἐκζητήσατε τὸν Κύριον καὶ εὐ««ρόντες, ἐπικαλίσασθε αὐτόν· καὶ προσεγγίσαντες, καταλειψάτω τὴν «ἰδίαν ὁδὸν ὁ ἁμαρτωλὸς, καὶ ὁ ἄδικος ἀνὴρ τὰς ἑαυτοῦ ἐνθυμήσεις, «καὶ ἐπιστράφητε πρός με· ἐγὼ ἐλεήσω ὑμᾶς. αἱ γὰρ ἐνθυμήσεις μου «οὐ κατὰ τὰς ὑμετέρας ἐνθυμήσεις, οὐδὲ αἱ ὁδοί μου κατὰ τὰς ὑμετέ««ρας ὁδοὺς. (Ίησ. α'. θ'). Ἐὰν οὖν ἀκούσῃτέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς «γῆς φάγεσθε. (Ίησ. νε'. γ'). δεῦτε πρὸς με, καὶ ὑπακούσατέ μου, «καὶ ζήτεσθε τῇ ψυχῇ ὑμῶν». Ὅταν φυλάξῃς τὰς ὁδοὺς Κυρίου, καὶ ποιήσῃς τὰ θελήματα αὐτοῦ, τότε ἔλπισον ἐπὶ Κύριον, καὶ ἐπικάλισαι αὐτόν, καὶ ἐπιδοωμένου σου, ἐρεῖ σοι ἰδοὺ πάρειμι.

Ἐπελθόντος τῷ ἀδίκῳ πειρασμοῦ, οὐκ ἔχει πεποιθήσιν ἐπικαλίσαι-

σθαι τὸν Θεόν, οὐδὲ προσδοκῆσαι τὴν ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν. Διότι ἐν ἡμέραις ἀναπαύσεως αὐτοῦ ἐμακρύνθη ἀπὸ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Πρὶν τοῦ πολέμου ἄρξῃ, ἐπιζήτησον τὴν συμμαχίαν· καὶ πρὸ τοῦ ἀρβωτῆσαι, ἀναζήτησον τὸν θεραπευτήν. Καὶ πρὶν ἐπέλθῃ σοι τὰ θλιβερά, πρόσσευξαι, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν λυπηρῶν εὐρήσεις αὐτόν, καὶ ἐπακούσεται σου. Πρὸ τοῦ σε ὀλισθῆσαι, ἐπικάλεσαι, καὶ δεήθητι· καὶ πρὸ τοῦ σε εὐξασθαι, ἐτοίμασον τὰς ὑποσχέσεις, τὰ ἐντεῦθεν φημί ἐφ' ὅδ' ἐστι. Ἡ κιβωτός τοῦ Νῶε ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης κατασκευάσθη, καὶ πρὸ ἑκατοστοῦ ἔτους τὰ ξύλα αὐτῆς ἐφυτεύετο. Ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς ὀργῆς, οἱ μὲν ἄδικοι, ἀπώλοντο· τῷ δὲ δικαίῳ, σκέπη ἐγένετο.

Στόμα ἄδικον, διὰ προσευχῆς ἐμφράττεται, Ἡ γὰρ κατάγνωσις τῆς συνειδήσεως ἀπαρρησίαστον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον. Καρδία ἀγαθὴ, καταφέρει δάκρυα μετὰ χαρᾶς ἐν τῇ προσευχῇ. ⁽¹⁾ Οἷς ὁ κόσμος νεκρῶται, οὗτοι τὰς ἐπηρείας μετὰ χαρᾶς ὑπομένουσιν. Οἷς δὲ ζῇ ὁ κόσμος, οὗτοι οὐ δύνανται ἀδικίαν ὑπομεῖναι· ἀλλ' ἢ ὑπὸ τῆς κενοδοξίας κινούμενοι, ⁽²⁾ ὀργίζονται, καὶ ταραττονται ἀλόγως κινούμενοι, ἢ ὑπὸ τῆς λύπης ἀλίσκονται. Ὡς πῶς δυσκατόρθωτός ἐστιν ἡ τοιαύτη ἀρετὴ, καὶ πόσῃ δόξαν κέκτηται παρὰ τῷ Θεῷ. Ὁ θέλων τὴν ἀρετὴν ταύτην κατορθῶσαι, ἤγουν τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ μακροθυμεῖν, χρήζει μακρυνῆναι τῶν ιδίων αὐτοῦ, καὶ ξενητεῦσαι. Διότι οὐ δύναται αὐτὴν ἐν τῇ ιδίᾳ πατρίδι κατορθῶσαι. Τῶν γὰρ μεγάλων καὶ δυνατωτέρων ⁽³⁾ ἐστὶν ὑπομεῖναι τῆς ἀρετῆς ταύτης τὴν ἀλγηδόνα, μέσον τῶν ιδίων ὄντων, καὶ οἷς ὁ κόσμος οὗτος τέθηκε, πάσης τῆς παρούσης παρακλήσεως ἀπελπίσασιν.

Ὡς περ ἡ χάρις πλησιάζει τῇ ταπεινοφροσύνῃ, οὕτω καὶ τῇ ὑπερηφανίᾳ ὀδυνηκεῖ συμβάσεις. Ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς ταπεινόφρονας τοῦ εὐφραῖναι αὐτούς· πρόσωπον δὲ Κυρίου, κατ' ἐνώπιον ὑπερηφάνων, τοῦ ταπεινῶσαι αὐτούς. Ἡ ταπεινώσις διὰ παντός δέχεται παρὰ Θεοῦ τὸ ἔλεος· τῇ δὲ σκληροκαρδίᾳ καὶ ὀλιγοπιστίᾳ, συναντήματα φοβερά προσυπαντῶσι. Σμίκρυνον σεαυτὸν ἐν πᾶσι πρὸς πάντας ἀνθρώ-

(1) Ἐν τῷ ἐτέρῳ χειρογρ. ὥδε ἀρχὴ λόγου ἐτέρου, οὕτως ἐπιγεγραμμένου. Περὶ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας, καὶ ταπεινώσεως.

(2) Τὸ Ε. Χ. νικώμενοι.

(3) Τὸ Ε. Χ. καὶ δυνατῶν ἐστὶν ὑπομεῖναι τὴν ἀλγηδόνα ταύτην μέσον τῶν ιδίων, καὶ οἷς ὁ κόσμος τέθηκεν οὗτος, καὶ πᾶσαν παρούσαν παρακλήσιν ἀπῆλπισται. Τὸ δὲ ἀπῆλπισται, ἀναγνώστ. ἀπῆλπισε.

πους, καὶ ὑψωθήσῃ ⁽¹⁾ ἐπάνω τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου. Προκατάλαβε πάντας διὰ τοῦ σοῦ ἀσπασμοῦ, καὶ τῆς προσκυνήσεως, καὶ τιμηθήσῃ ὑπὲρ τοὺς δωροφοροῦντας χρυσίον σουφεῖρ.

Ἐξευτέλισον σεαυτὸν, καὶ ὅψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἐν σεαυτῷ. Ὅπου γὰρ βλαστάνει ἡ ταπείνωσις, ἐκεῖ ἡ τοῦ Θεοῦ δόξα βρύει. Ἐὰν φανερώς ἐξουδενωθῇ ἀγωνιστὴς ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, ποιεῖ σε δοξασθῆναι ὁ Θεός· ἐὰν δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ σου δείκνυσί σοι ὁ Θεὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ. Γενοῦ εὐκαταφρόνητος ἐν τῇ μεγαλωσύνῃ σου, καὶ μὴ μέγας ἐν τῇ ἐλαχιστίᾳ σου. ⁽²⁾ Σπούδατον τοῦ καταφρονηθῆναι, καὶ τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ ἐμπλησθῆσθαι. Μὴ ζητήσης τιμηθῆναι, πεπληρωμένος ὢν ἔσωθεν τραυμάτων. Ψέξον τὴν τιμὴν, ἵνα τιμηθῇς, καὶ μὴ ἀγαπήσης αὐτήν, ἵνα μὴ ἀτιμασθῇς. Ὁ τρέχων ὀπισθεν τῆς τιμῆς, φεύγει ἀπὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Καὶ ὁ φεύγων αὐτήν, καταδιώκεται αὐτόν, καὶ κῆρυξ γίνεται πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ. Εἰ καταφρονεῖς σεαυτοῦ, ἵνα μὴ τιμηθῇς, ὁ Θεὸς δημοσιεύσει σε· εἰ δὲ διὰ τὴν ἀληθεῖαν ψέξεις σεαυτὸν, ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς πᾶσι τοῖς κτίσμασιν αὐτοῦ, ἐπαινέσαι σε. Καὶ ἀνοίξουσιν ἔμπροσθέν σου τὴν θύραν τῆς δόξης τοῦ πλαστοργοῦ σου, καὶ ἐπαινέσουσί σε. Διότι τὸ ἐν ἀληθείᾳ κατ' εἰκόνα, καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ ὑπάρχεις.

Ἀνθρωπον ταῖς μὲν ἀρεταῖς διαλάμποντα, τοῖς δὲ ἀνθρώποις εὐτελῇ φαινόμενον, φωτεινὸν μὲν τῷ βίῳ, σοφὸν δὲ τῇ γνώσει, καὶ ταπεινὸν τῷ πνεύματι, τίς τεθέεται; Μακάριος ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν, ὅτι ὑψωθήσεται. Ὁ γὰρ διὰ τὸν Θεὸν ταπεινῶν ἑαυτὸν ἐν πᾶσι, καὶ σμικρύνων, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοξάζεται. Καὶ ὁ διὰ τὸν Θεὸν πεινῶν, καὶ διψῶν, μεθύσει αὐτὸν ὁ Θεὸς τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. Καὶ ὁ διὰ τὸν Θεὸν γυμνητεύων, ἐνδύεται ὑπ' αὐτοῦ στολὴν ἀφθαρσίας καὶ δόξης. Καὶ ὁ δι' αὐτὸν πτωχεύων, τῷ ἀληθινῷ αὐτοῦ πλούτῳ παρακαλεῖται. Ἐξουδένωσον σεαυτὸν διὰ τὸν Θεόν, καὶ σοῦ ἀγνοοῦντος, πληθυνθήσεται σοι ἡ δόξα ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου. Ἐχε σεαυτὸν ἀμαρτωλόν, ἵνα δικαιωθῇς ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου. Γίνου ἰδιώτης ἐν τῇ σοφίᾳ σου, καὶ μὴ φανῇς σοφός, ἰδιώτης ὢν. Καὶ ἐὰν τὸν ἀφελῇ, καὶ ἀμαθῇ ἡ ταπείνωσις ὑψοῖ, πόσῃς οἶει τιμῆς τοῖς μεγάλοις καὶ τιμίοις πρόξενον γίνεσθαι; ⁽³⁾

⁽¹⁾ Τὸ Ε. Χ. ἐν πᾶσι καὶ ἐπάνω κτ.

⁽²⁾ Καὶ ὥδε ἐπιγραφὴν εὐρομεν ἐν τῷ Ε. Χ. τοιάνδε· περὶ ταπεινοφροσύνης νοουθεσία δόξα.

⁽³⁾ Τὸ Ε. Χ. γενέσθαι τὴν ταπείνωσιν.

Φεῦγε τὴν κενοδοξίαν, καὶ δοξασιόθη· καὶ φοβήθητι τὴν ὑπερηφάνειαν, καὶ μεγαλυνθήσῃ. Οὐ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων διημαρτύθη ⁽¹⁾ ἡ κενοδοξία, οὐδὲ ἡ ὑψηλοφροσύνη τῷ γένει τῶν γυναικῶν. Εἰ ἐκουσίως ἀπετάξω πᾶσι τοῖς βίου πράγμασι, περὶ μηδαμινοῦ πράγματος μηδαμῶς μετὰ τινος φιλονικίης. Εἰ τὴν κενοδοξίαν ἐβδελύξω, φεῦγε τοὺς ἀγρεύοντας αὐτήν. Φεῦγε τοὺς φιλοκτήμενας, ὥς καὶ τὸ κτᾶσθαι. Μακρυνον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν σπαταλῶντων, ὥς καὶ ἀπὸ τῆς σπατάλης. Φεῦγε τοὺς ἀκολάστους, ὥς καὶ τὴν ἀκολασίαν. Εἰ γὰρ ἡ ψυχὴ τῶν εἰρημένων μνήμη ταραττει τὴν διάνοιαν, πόσῳ μᾶλλον ἡ θεωρία, καὶ ἡ μετ' αὐτῶν διαγωγή; Προσέγγισον τοῖς δικαίοις, καὶ δι' αὐτῶν τῷ Θεῷ πλησιάσεις. συναναστρέφου τοῖς ἔχουσι ταπεινώσιν, καὶ μαθήσῃ τοὺς τρόπους αὐτῶν. Εἰ γὰρ ἡ θεωρία τῶν εἰρημένων ὠφέλιμος, πόσῳ μᾶλλον ἡ διδασκαλία τοῦ στόματος αὐτῶν;

Ἀγάπησον τοὺς πτωχοὺς, ἵνα ⁽²⁾ δι' αὐτῶν καὶ σὺ τεύξῃ τοῦ ἐλέους. Μὴ προσεγγίσῃς τοῖς φιλονίκτοις, ἵνα μὴ ἀναγκασθῇς ἕξω γενέσθαι τῆς σῆς γαλήνης. Μὴ ἀηδῶς φέρε τὰς δυσοσμίας τῶν ἀβρώστων, καὶ μάλιστα τῶν πενήτων· ἐπειδὴ καὶ σὺ σῶμα περίκεισαι. Μὴ ἐπιπλήξῃς τοὺς τεθλιμμένους τῇ καρδίᾳ, ἵνα μὴ τῇ ῥάβδῳ αὐτῶν μαστιχθῇς, καὶ ζητήσῃς παρακαλοῦντας, καὶ οὐ μὴ εὖρης. Μὴ ἐκφραυλίσῃς τοὺς ἡκρωτηριασμένους, ὅτι πάντες εἰς τὸν ἔθνην ἰσοτίμως πορευσόμεθα. Ἀγάπησον τοὺς ἀμαρτωλοὺς, μίμησον δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ μὴ καταφρονήσῃς αὐτῶν διὰ τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, μή ποτε καὶ σὺ πειρασθῇς ἐν οἷς εἰσί. Μνήσθητι, ὅτι κοινωνὸς εἶ τῆς γενηρᾶς φύσεως, καὶ πᾶσιν εὖ ποίει. Μὴ ἐπίπληττε τοὺς δεομένους τῆς σῆς εὐχῆς, καὶ τῶν μαλθακῶν λόγων τῆς παρακλήσεως μὴ ἀποστέρει· ἵνα μὴ ἀπόλωνται, καὶ ἀπαιτηθῇς τὰς ψυχὰς αὐτῶν· ἀλλὰ μίμησαι τοὺς ἱατροὺς, οἵτινες τὰ θερμότερα πάθη ἰδῶνται τοῖς ψυχροτέροις φαρμάκοις, καὶ τὰ ψυχρότερα τοῖς ἐναντίοις.

Ἀνάγκασον σεαυτὸν, ὅταν ὑπαντήσῃς τῷ πλησίον σου, ἵνα τιμήσῃς αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ. Φίλησον δὲ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ τοὺς πόδας, καὶ κράτησον αὐτὰς πολλάκις μετὰ πολλῆς τιμῆς, καὶ ἐπίθες αὐτὰς ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἐπαίνεσον αὐτὸν καὶ εἰς ἄπερ οὐκ ἔχει. Ὅταν δὲ χωρισθῇ ἀπὸ σοῦ, λάλησον περὶ αὐτοῦ πᾶν ἀγαθόν, ⁽³⁾

⁽¹⁾ Τὸ Ε. Χ. διενεμήθη.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. ὅτι δι' αὐτῶν.

⁽³⁾ Περὶ αὐτοῦ πάλιν πᾶν ἀγαθὸν καὶ τίμιον.

καὶ εἴτι τίμιον. Ἐν γὰρ τούτοις, καὶ τοῖς τοιούτοις ἔλκεις αὐτὸν εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ ἀναγκάζεις αὐτὸν αἰσχύνεσθαι ἐκ τῆς προσηγορίας, ἧς προσηγόρευσας αὐτόν. Καὶ σπείρεις εἰς αὐτὸν σπέρματα ἀρετῆς. Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης συνηθείας, ἧς σεαυτὸν ἐθίζεις, τυποῦται ἐν σοὶ τύπος ἀγαθός, καὶ ταπεινῶσιν πολλὴν κτήσῃ ἐν σεαυτῷ, καὶ χωρὶς κόπου κατορθοῖς τὰ μεγάλα. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἔχῃ τινὰ ἐλαττώματα, τιμώμενος ὑπὸ σοῦ, εὐχερῶς δέχεται παρὰ σοῦ τὴν θεραπείαν, αἰσχυνόμενος ἐκ τῆς τιμῆς, ἧς ἐποίησας αὐτῷ. Οὗτος ὁ τρόπος ἔστω σοὶ ἀεί, τὸ εὐπροσήγορον καὶ τιμητικὸν εἶναι πρὸς πάντας. Καὶ μὴ παροξύνῃς τινὰ, ἢ ζηλώσῃς, μήτε διὰ πίστιν, μήτε διὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ κακὰ· ἀλλὰ φύλαττε σεαυτὸν, τοῦ μὴ μέμψασθαι, ἢ ἐλέγξει τινὰ ἐν τινι ἔχομεν γὰρ κριτὴν ἀπροσώποληπτον ἐν οὐρανοῖς. Εἰδὲ θέλεις ἐπιστρέψαι αὐτὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, λυπήθητι ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ μετὰ δακρύων, καὶ ἀγάπης εἰπὲ αὐτῷ λόγον ἓνα, ἢ δύο, καὶ μὴ πυρωθῇς τῷ θυμῷ κατ' αὐτοῦ, καὶ ὀψεται ἐν σοὶ σημεῖον ἔχθρας. Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐκ οἶδε θυμοῦσθαι, ἢ παροξύνεσθαι, ἢ μέμψεσθαι τινὰ ἐμπαθῶς. Ἐνδειξίς τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς γνώσεως ἔστιν ἡ ταπεινώσις, ἣτις τίκεται ἀπὸ συνειδήσεως ἀγαθῆς· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ς'.

ΠΕΡΙ

ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΓΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ισχυρός ἐστιν ἀληθῶς, καὶ δυσχερής, καὶ δύσκολος ὁ ἀγὼν γινόμενος ἐν τοῖς πράγμασι. Καὶ ὅσον ἐὰν δύνῃται ὁ ἄνθρωπος γενέσθαι ἀήττητος, καὶ ἰσχυρός, ὅταν πλησιάσωσιν αὐτῷ αἱ τῶν προσβολῶν αἰτίαι τῶν πολέμων, καὶ τῶν ἀγώνων, φόβος προσκαλλᾷται αὐτῷ, καὶ ταχὺς εἰς πτώσιν γίνεται, πολὺ πλέον τῆς ἀπαντήσεως τοῦ φανεροῦ πολέμου τοῦ διαβόλου. Διότι ὅσον οὐ μακρύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐξ ὧν

ἡ καρδία αὐτοῦ πτοεῖται, αἰεὶ γίνεται τῷ ἐχθρῷ αὐτοῦ τόπος κατ' αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν μικρὸν νυστάξω, εὐχερῶς ἀπόλλυσιν αὐτόν. Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ κρατηθῇ ἐν ταῖς βλαβεραῖς ἀπαντήσεσι τοῦ κόσμου, αὐταὶ αἱ ἀπαντήσεις γίνονται αὐτῇ σκόλοpes· καὶ ὡσανεὶ φυσικῶς ἡττᾶται, ὅταν αὐταῖς ἀπαντήσῃ. Καὶ τοίνυν οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ ἀρχαῖοι, οἱ πορευθέντες ἐν ταύταις ταῖς τρίβοις, ἐπιστάμενοι, ὥς οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ ὁ νοῦς ἔρρωται, οὐδὲ δύναται ἵστασθαι ἐν τάξει μιᾷ ἀκλινῶς, καὶ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ φρουράν, γίνεται δὲ ἐν καιρῷ μὴ δύνασθαι κατιδεῖν εἰς τὰ βλάπτοντα αὐτόν, διεσκέψαντο ἐν σοφίᾳ, καὶ ἡμφιάσαντο τὴν ἀκτημοσύνην, ὡς ὄπλον, τὴν ἐκ πολλῶν ἀγώνων ἐλευθέραν ὑπάρχουσαν, καθὼς γέγραπται, (ἵνα οὕτω διὰ τῆς ἐνδείας αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐξειλῇσαι δυνηθεῖ ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων). Καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν ἔρημον, ἐν ἧ οὐκ ἔστι πράγματα· ἅπερ εἰσὶν αἰτίαι τῶν παθῶν. Ἴνα μὴδὲ ὅταν ὥρα γένηται αὐτοὺς ἀσθενῆσαι, εὖρωσι τὰς αἰτίας τῶν πτώσεων· λέγω δὴ τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ τῆς μνησικαχίας, καὶ τῆς δόξης· ἀλλ' ἵνα ταῦτά τε καὶ τὰ λοιπὰ τούτων ἐλαφρὰ γίνωνται, διὰ τὴν ἔρημον ἐκείνην. Ἐν αὐτῇ γὰρ ὠχύρωσαν ἑαυτούς, καὶ ἐτείχισαν, ὡς πύργῳ ἀκαταμαχῆτῳ. Καὶ τότε ἡδυνήθησαν ἕκαστος αὐτῶν τελειῶσαι τὸν ἑαυτοῦ ἀγῶνα ἐν ἡσυχίᾳ· ὅπου αἱ αἰσθήσεις οὐχ εὖρον βοήθειαν συγγενέσθαι τῷ ἀντιπαλαίοντι ἡμῶς ἐν τῇ ἀπαντήσεϊ τῶν βλαπτόντων. Κρεῖσσον γὰρ ἡμῖν θάνατος, ἐν τῷ ἀγῶνι, ἢ ζῆσαι ἐν τῷ πτώματι.

ΛΟΓΟΣ Ζ'.

ΠΕΡΙ

ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΡΙΩΝ, ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΗΚΟΝΤΩΝ ΑΥΤΟΙΣ

Αὕτη ἐστὶν ἡ τάξις ἡ σώφρων, καὶ Θεῷ προσφιλές, τὸ μὴ περιελέπειν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὧδε ἀκχεῖσε, ἀλλὰ πάντοτε τοῖς ἐμ-προσθεν ἐπεκτείνεσθαι· καὶ μὴ ἀργολογεῖν, ἀλλὰ τὰ μόνᾳ ἀναγκαῖα λαλεῖν, καὶ ἐνδύμασι πενιχροῖς αὐταρκεῖσθαι πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος. Καὶ οὕτω τοῖς βρώμασι τοῖς συνστάνουσι τὸ σῶμα κεχρῆσθαι,

καὶ μὴ τῇ γαστριμαργίᾳ. Μεταλαμβάνειν ἀπὸ πάντων πρὸς ὀλίγον, καὶ μὴ τὰ μὲν ἐκπαυλίζειν, τὰ δὲ ἐκλέγεσθαι, καὶ ἐκ τούτων θέλειν ἐμπλῆσαι τὴν γαστέρα. Μείζων πάσης ἀρετῆς ἡ διάκρισις· οἴνου δέ, χωρὶς ἐταίρων, ἢ ἐκτὸς ἀσθενείας, ἢ ἀδυναμίας, μὴ μεταλαμβάνης. Μὴ ἐκκόψῃς τὸν λόγον τοῦ λαλοῦντος, καὶ ὡς ἀπαίδευτος ἀντιφθέγξῃ, ἀλλ' ὡς σοφὸς πάγιος ἔστω. Καὶ ὅπου δ' ἂν εὐρεθῇς, μικρότερον σεαυτὸν λογιζοῦ, καὶ ὑπηρετήν τῶν ἀδελφῶν σου. Μὴ γυμνώσῃς ἐμπροσθεν τινὸς τί τῶν μελῶν σου, μὴ δὲ προσεγγίσῃς σώματι τινός, ἐκτὸς ἀνγκηκαίας αἰτίας. Μὴδὲ τῷ σώματι τῷ σῶ τινὰ προτεγγίσαι ἐάσῃς, χωρὶς εὐλόγου, ὡς ἔφη, αἰτίας. Ἐκκλινον ἀπὸ τῆς παβήρσιος, ὡς ἀπὸ θανάτου. Κτῆσαι δὲ σώφρονα τάξιν τῷ ὕπνῳ σου, ἵνα μὴ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ σοῦ ἡ δύναμις ἡ περιφρουροῦσα σε, ὅπου δ' ἂν κοιμηθῇς, εἰ δυνατόν μηδεὶς σὲ θεάσῃται. Πτύελον ἐμπροσθεν τινός μὴ ρίψῃς, ἐὰν δέ σοι βῆξ ἐπέλθῃ καθήμενῳ στρέψον σου τὸ πρόσωπον εἰς τοῦπίσω, καὶ οὕτω βῆξον, μετὰ σωφροσύνης φάγε καὶ πίε, ὡς πρέπει τέκνοις Θεοῦ.

Μὴ ἐκτείνῃς σὴν χεῖρα τοῦ λαβεῖν τι ἀπ' ἐμπροσθεν τῶν ἐταίρων σου ἀναιδῶς. Ἐὰν δὲ καθίσῃ μετὰ σοῦ ξένος, πρότρεψον αὐτὸν ἀπαξ, καὶ δις εἰς τὸ φαγεῖν, καὶ εὐτάκτως παράθῃς τῇ τραπέζῃ, καὶ μὴ τεταραγμένως. Εὐτάκτως κάθισον, καὶ συνεσταλμένως, μὴ γυμνῶν τί τῶν μελῶν σου. Ὅταν χασιμῶσαι, σκεπάζει σου τὸ στόμα, τοῦ μὴ θεαθῆναι, κρατήσαντος γὰρ τὰς ἀναπνοὰς σου, παρελεύεταται. Ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς τὸ κελλίον τοῦ σοῦ ἐπιστάτου, ἢ φίλου, ἢ μαθητοῦ, παραφυλάττου τοὺς σοὺς ὀφθαλμοὺς, τοῦ μὴ ἰδεῖν τι τῶν ὄντων ἐκεῖ, ἐὰν δὲ ἀναγκασθῇς ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, πρόσχε, ἵνα μὴ ὑπακούσῃς καὶ ποιήσῃς τοῦτο· ὁ γὰρ ἐν τούτοις ἀναιδῶς διακείμενος, ξένος ἐστὶ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, καὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ τοῦτο τὸ σχῆμα⁽¹⁾ χαρισαμένου ἡμῖν. μὴ

(1) Τὸ σχῆμα, οὐ τὸ ἔξω καὶ σωματικόν, τὴν περικεφαλαίαν, καὶ τὸ παλλίον, καὶ τὸν χιτῶνα, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν μοναχῶν ἄμφια, ἀλλὰ τὸ ἔσω καὶ πνευματικόν, ὡς ὁ αὐτὸς πατήρ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ε'. λόγου ἐπιβεβαιῶν, λέγων· δεῖ οὖν τὸν μοναχὸν ἔχειν σχήματα ὡραία ἐκ πάντων τῶν μερῶν αὐτοῦ, ἡγοῦν ὑπεροψίαν τῶν ὁρωμένων, ἀκριβῆ ἀκτημοσύνην κτ. ὅρα δέ μοι, ὅπως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ταῖς θείαις παραγγελίαις, καὶ τῷ θεαρχικῷ αὐτοῦ ὑποδείγματι τὴν μοναδικὴν πολιτείαν εἰσηγγεσάμενος, τὰ τῆς μοναχικῆς ψυχῆς ἀνέδειξεν ὑπερφυῆ καὶ ἀφθάρτα περιδόλαια καὶ θέλεις, φησί, τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολουθε μοι. (Ματθ. 10'. κα'.) Ἴδου ἡ ὁλόκληρος τῶν ἐν κόσμῳ πραγμάτων ὑπεροψία, καὶ ἡ ἀποξένωσις, αἱ πρῶται τῆς τελείας ταύτης

πρόσχης τοῖς τόποις, ἐν οἷς κέκρυπται τὰ σκεύη τοῦ κελλίου τοῦ φίλου σου. Μετὰ γαλήνης ἀνοιξον σὴν θύραν, καὶ κλείτον, καὶ τὴν τοῦ ἐταίρου σου. Μὴ αἰφνιδίως πρὸς τινα εἰσέλθης, ἀλλὰ κρούσας ἔξωθεν, καὶ προτραπείς, τότε εἰσελθε εὐλαβῶς.

Μὴ σπουδάσης ἐν τῷ σῶ βαδίσματι, ἐκτὸς ἀναγκαίας χρείας κατεπειγούσης σε. Γενοῦ τοῖς πᾶσιν ὑπήκοος ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, πλὴν τοῖς φιλοκτήμοσιν, ἢ φιλαργύροις, ἢ κοσμικοῖς μὴ ἀκολουθήτης, ἵνα μὴ γένηται ἔργον διαβολικόν. Ἐν προόττητι πᾶσι διαλέγου, καὶ μετὰ σωφροσύνης πρὸς πάντας ἀτένισον, καὶ μὴ ἐμπλήσης σοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ προσώπου τινός. Πορευόμενος ἐν τῇ ὁδῷ, μὴ προκαταλάβῃς τοὺς μεζιζόνάς σου· ἐὰν δὲ προκαταληφθῇ ὁ ἐταῖρός σου, μικρὸν προλαβὼν, ἔκδεξαι τοῦτον. Ὁ γὰρ μὴ ποιῶν οὕτως, ἄφρων ἐστὶ, καὶ χοῖρῳ μὴ ἔχοντι νόμον παραπλήσιος. Ἐὰν λαλήσῃ ὁ ἐταῖρός σου τισὶν ἀπαντήσασιν, ἐκδέχου αὐτόν, καὶ μὴ κατεπείγῃς τοῦτον. Ὁ ὑγιὲς λεγέτω τῷ ἀσθενοῦντι πρὸ τοῦ καιροῦ, ἵ ῥησώμεν τὴν χρεῖαν.

Μὴ ἐλέγχῃς τινὰ ἐν τινι παραπτώματι, ἀλλὰ σεαυτὸν ἡγοῦ ἐν πᾶσιν ὑπεύθυνον, καὶ τοῦ πταισματος αἷτιον. Πᾶν ἔργον εὐτελὲς ποιεῖν μετὰ ταπεινοφροσύνης, μὴ ἀπαναίνου, μήτε μὴν παραιτοῦ. Ἐὰν δὲ παραβιασθῇς γελάσαι, μὴ ἀπαναίνου, μὴ φανῶσί σου οἱ ὀδόντες. Ἐὰν δὲ ἀναγκασθῇς λαλῆσαι γυναιξί, στρέψον σου τὸ πρόσωπον ἐκ τῆς θέας αὐτῶν, καὶ οὕτως αὐταῖς διαλέγου. Ἀπὸ δὲ Κανονικῶν ἀπέχου, ὡς ἀπὸ πυρός, καὶ ὡς ἀπὸ παγίδος διαβόλου, ἐκ τε τῆς ἀπαντήσεως αὐτῶν καὶ συνομιλίας καὶ θέας· ἵνα μὴ ψυχρανθῇ ἡ καρδία σου ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καὶ χράνης σου τὴν καρδίαν τῷ βορβόρῳ τῶν παθῶν, καὶ ὥς σου ἀδελφαὶ κατὰ σάρκα, ὡς ἀπὸ ξένων σεαυτὸν παρατήρησαι. Ἐκ τῆς μίξεως τῆς μετὰ τῶν ἰδίων σου παραφυλάττου, ἵνα

»της διαγωγῆς βαθμίδες. «Καὶ πάλιν· εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» (Ματθ. 19'. 1'.) Ἰδοὺ ἡ Παρθενία, τὸ τῶν μὲναχῶν ἐπάγγελμα, τὸ τοὺς γηίνους ἀνθρώπους τοῖς ἐπουρανίοις Ἀγγέλοις καθιστῶν ἐφαμιλλους. α' Ἀλλαχοῦ δέ· εἰ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν. Τοῦτο, τὴν τῶν σαρκικῶν παθῶν, καὶ τὴν πάσης ἡδυπαθεῶς ἐπιθυμίας ἀπονέκρωσιν σημαίνει. Καὶ ἀρῶν τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.» (Ματθ. 19'. κδ'.) τοῦτο δέ, τὴν διηνεκῇ σκληραγωγίαν, καὶ τὴν ἐν παθήμασιν ὑπομονήν, καὶ τὴν μέχρι θανάτου ὑπακοήν· ἅπερ δὴ τὰ συστατικά εἰσι τοῦ μοναδικοῦ πολιτεύματος. Τίνος δὲ χάριν ὁ Κύριος ἐν τῇ ἐρήμῳ παραγενόμενος, ἐνήστευσε· καὶ εἰς τὸ ὄρος ἀναβὰς, κατ' ἰδίαν, προσήύξατο; ἢ ὅτι τὰ τοῦ Ἀγγελικοῦ τούτου βίου θέμεθλα καταβάλλειν βουλόμενος.

μὴ ψυχρανθῇ ἡ καρδία σου ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Τὰς μετὰ νεωτέρων παρρησίας, καὶ συντυχίας φεῦγε, ὡς φιλίαν διαβόλου. Ἐνα ἔχε συνόμιλον, καὶ συμμύστην, τὸν φοβούμενον τὸν Θεόν, καὶ ἐαυτῷ προσέχοντα πάντοτε, πτωχὸν μὲν ὄντα, ἐν τῷ κατασκηνώματι αὐτοῦ, πλούσιον δέ, ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ μυστηρίοις. Ἀπὸ παντός κρύψον τὰ σὰ μυστήρια, καὶ τὰς σὰς πράξεις, καὶ τοὺς σοὺς πολέμους. Μὴ καθίσῃς ἄνευ ἐπιρρίπαριού ἐμπροσθεν τινός, ἐκτός ἀνάγκης· μετὰ δὲ σωφροσύνης εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν ἔξελθε, ὡς εὐλαβούμενος τὸν διατηροῦντά σε Ἀγγέλων καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ διατέλεσον, καὶ ἀνάγκασον σεαυτὸν ἕως θανάτου, κἄν ἡ καρδία σου ἀπαρέσκηται.

Κρεῖσσόν σοι φαγεῖν ἰὸν θανάσιμον, ἢ μετὰ γυναικὸς ἐσθίειν, κἄν γένηται σου μήτηρ, ἢ ἀδελφή. Κρεῖσσόν σοι συνοικῆσαι δράκοντι, ἢ συγκαθεύδειν νεωτέρῳ, καὶ συσκεπασθῆναι, κἄν γένηται σου ἀδελφὸς κατὰ σάρκα. Ἐάν εἴπῃ σοι πορευομένῳ ἐν ὁδῷ τις σοῦ μέλλων, ἔρχου ἵνα ψάλλωμεν, μὴ παρακούσης αὐτοῦ. Ἐάν δὲ μὴ εἴπῃ, τῇ μὲν γλώττῃ, σιώπησον· τῇ δὲ σῇ καρδίᾳ, τὸν Θεὸν δοξολόγησον. Μὴ ἀντιστῇς τινὶ περὶ τινος, μήτε μαχεσθῇς, μήτε ψεύσῃ, μήτε ἑμύνης ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. Καταφρονήθητι, καὶ μὴ καταφρονήσης. Ἀδικήθητι, καὶ μὴ ἀδικήσης. Κρεῖσσον διαφθαρῆναι τὰ σωματικὰ μετὰ τοῦ σώματος, ἢ ζημιωθῆναι τι τῶν τῆς ψυχῆς. Ἐν κρίσει μετὰ τινος μὴ εἰσέλθῃς, ἀλλ' ὑπόμεινον κατακριθεὶς, ἀκατάκριτος ὢν. Μὴ ἀγαπήσῃς τῇ σῇ ψυχῇ τι τῶν κοσμικῶν, ἀλλ' ὑποτάγητι τοῖς ἡγεμόσι καὶ ἀρχαῖσι, καὶ τῆς μετ' αὐτῶν μίξεως ἀπέχου. Αὕτη γὰρ παγίς ἐστι, παγιδεύουσα τοὺς ἀμελεστέρους εἰς ἀπώλειαν.

Ἦ γαστρίμαργε, ὁ τὴν ἰδίαν ζητῶν θεραπεῦσαι γαστέρα, κρεῖσσόν σοι βαλεῖν ἐν τῇ σῇ κοιλίᾳ ἄνθρακα πυρός, ἢ τὰ τηγανίσματα τῶν ἡγουμένων, καὶ ἀρχόντων. Ἐπίχεέ σου ἐπὶ πάντας τὸ ἔλεος, καὶ γενοῦ συνεσταλμένος ἀπὸ πάντων. Ἐκ τῆς πολυλογίας σεαυτὸν παρατήρητον. Αὕτη γὰρ σθένουσιν ἐκ τῆς καρδίας τὰς νοεράς κινήσεις τὰς ἐκ Θεοῦ φερόμενας. Φεῦγε τοῦ δογματίσαι, ὡς ἀπὸ λέοντος ἀτάκτου· μήτε μὴν μετὰ τῶν τροφίμων τῆς ἐκκλησίας εἰς τοῦτο συνεισέλθῃς, μήτε μετὰ τῶν ἄλλοτρίων. Καὶ εἰς τὰς πλατείας τῶν ὀργίλων, ἢ μαχίμων μὴ περάσῃς, ἵνα μὴ ἐμπλησθῇ σου ἡ καρδία θυμοῦ, καὶ κατακυριεύσῃ τῆς ψυχῆς σου τὸ τῆς πλάνης σκότος. Ὑπερηράνω μὴ συνοικῆσθαι, ἵνα μὴ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἡ ἐνέργεια ὀρθῇ ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου, καὶ γένηται οἰκητήριον παντός πονηροῦ πάθους. Ταύτας τὰς παραφυλακὰς ἐάν φυ-

λάξης, ὦ ἄνθρωπε, καὶ ἀσχολήτης σεαυτὸν διαπαντός ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ Θεοῦ, ἐν ἀληθείᾳ ὁψεται σου ἡ ψυχὴ ἐν ἑαυτῇ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα μὴ σκοτάσῃ. Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η'.

ΠΕΡΙ

ΤΑΞΕΩΣ ΛΕΠΤΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ

Πρόσεχε σεαυτῷ, ὦ ἀγαπητέ, αἰεὶ, καὶ ἴδε ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν ἔργων σου καὶ τὰς θλίψεις τὰς συναντῶσάς σοι, καὶ τὴν χάραν τῆς ἐρήμου τῆς διαγωγῆς σου, καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ νοῦ σου μετὰ τῆς στρυφνότητος τῆς γνώσεώς σου, καὶ τὸ μῆκος τὸ πολὺ τῆς ἡσυχίας σου μετὰ τῶν φαρμάκων τῶν πολλῶν, ἥτοι τῶν πειρασμῶν, τῶν ἐκ τοῦ ἀληθινοῦ ἱατροῦ ἐπαγομένων πρὸς ὑγίαν ἐκείνου τοῦ ἔσω ἀνθρώπου. Ἐν καιρῷ δὴ, ἐκ τῶν δαιμόνων· καὶ ἐν καιρῷ, ἐν νόσοις, καὶ ἐν τοῖς πόνοις τοῦ σώματος· καὶ ἐν καιρῷ, ἐν πτοήσει τῶν νοημάτων τῆς ψυχῆς σου, ἐν ταῖς μνήμαις ταῖς δειναῖς, ταῖς μελλούσαις εἶναι εἰς τὰ ἔσχατα· ἐν καιρῷ δέ, ἐν τῷ κεντρισμῷ, καὶ περιδέσμῳ τῆς χάριτος τῆς θερμῆς, καὶ τῶν γλυκίων δακρύων, καὶ τῆς χαρᾶς τοῦ πνεύματος μετὰ τῶν λοιπῶν, ἵνα μὴ πληθύνω τοὺς λόγους. Ἄρα ἐν πᾶσι τούτοις ἐντελῶς καθορᾶς, ὅτι τὸ ἔλκος σου ἤρξατο ὑγιαίνειν καὶ σφραγίζεσθαι; Τοῦτο δέ ἐστιν, ἄρα τὰ πάθη ἤρξαντο ἀσθενεῖν; Θεοῦ τεκμήριον, καὶ εἰσελθε ἐν ἑαυτῷ διαπαντός, καὶ ἴδε ποῖα μὲν τῶν παθῶν ὀρᾶς, ὅτι ἡσθένησαν κατενώπιόν σου, ποῖα δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπώλοντο, καὶ ἀπέστησαν παντελῶς, καὶ ποῖα ἐξ αὐτῶν ἤρξαντο σιωπᾶν ἐκ τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς σου, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀποστάσεως τῶν πτοούντων, καὶ ποῖα ἐκ τῆς διανοίας ἔμαθε κραταιοῦσθαι, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς στερήσεως τῶν αἰτιῶν. Καὶ πρόσεχε πάλιν εἰ ἄρα βλέπεις παντελῶς ἐντός τῆς σήψεως τοῦ ἔλκους σου, ὅτι ἤρξατο σάρξ ζῶσα ἀνέρχεσθαι, ⁽¹⁾ ὅπερ

(1) Ἡ μὲν πρὸ τῆς παραβάσεως τοῦ πρωτοπλάστου σάρξ, τοῖς διαβλητοῖς μὴ ὑπέκουσα πάθει, μὴδὲ ὑπὸ τῶν φθοροποιῶν παραφθοιρομένη ἡδονῶν, μὴδὲ ὑπὸ τῶν ὀλεθρίων νεκρουμένη ὀρέξεων, ἀπαθὴς ἦν, καὶ ἀφθαρτος, καὶ ζῶσα

ἔστιν ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς. Καὶ ποῖα μὲν τῶν παθῶν ἀκολούθως, καὶ ἡπειγμένως ἐκδιδόνται, καὶ ἐν ποίῳ καιρῷ, καὶ καιρῷ. ⁽¹⁾ Καὶ εἰ εἰσὶ ταῦτα σωματικά, ἢ ψυχικά, ἢ σύνθετα καὶ σύμμικτα· καὶ εἰ ὡς ἀσθενῇ ἐν τῇ μνήμῃ κινεῖνται σκοτεινῶς, ἢ ἰσχυρῶς κατὰ τῆς ψυχῆς ἐπανεστάνται· καὶ εἰ ἄρα ὡς ἐξουσιάζοντα, ἢ κλεψιμαίῳ τρόπῳ· καὶ πῶς προσέχει αὐτοῖς ὁ νοῦς ὁ βασιλεὺς, ὁ ἐξουσιάζων τῶν αἰσθήσεων. Ὅταν κύψωσι, καὶ συνάψωσι πόλεμον, πολεμεῖ μετ' αὐτῶν, καὶ ἐξατονεῖν αὐτὰ ποιεῖ ἐν τῇ ἰσχύϊ ἑαυτοῦ, ἢ οὐδὲ πάλιν ἐν ὁράσει καθορᾷ αὐτά, καὶ ψηφίζει αὐτά· ⁽²⁾ καὶ ποῖα μὲν αὐτῶν ἀπηλείφθησαν ἐκ τῶν παλαιῶν, ποῖα δὲ νεωστὶ ἐπλάσθησαν. Καὶ τὰ πάθη δέ, ἐν εἰκονισμῷ κινεῖνται, ἢ ἐν αἰσθήσει χωρὶς εἰκονισμῶν, καὶ ἐν μνήμῃ χωρὶς πάθους καὶ διαλογισμῶν, ἐκτὸς ἐρεθισμοῦ. Καὶ ἐκ τούτων πάλιν δυσιατὸν γινώσκειν τὸ μέτρον τῆς ψυχῆς πῶς ἴσταιται.

Ἐκεῖνα μὲν τὰ πρῶτα κατὰστασιν οὐ πεφθάρκασι. Διότι ἀκμήν ἀγῶν ἐπίκειται τῇ ψυχῇ, καὶ ἰσχυρότητα κατ' αὐτῶν δεικνύει. (ἀ'. Βασ. ζ'. α'.) «Ταῦτα δὲ καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ἐν χρήσει· ἐκάθισε» λέγουσα Δαβὶδ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ ἀνέπαυσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκ τῶν »περικύκλω αὐτοῦ πάντων.» ⁽³⁾ Ταῦτα, οὐ περὶ ἐνὸς τῶν παθῶν νοήσεις, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν παθῶν τῶν φυσικῶν, τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ

τὴν ὄντως ἀνεπαίσχυντον ζωὴν καὶ ἀνώδυνον· ἡ δὲ μετὰ τὴν παράβασιν, τοῖς αἰσχύστοις ὑπέβασα πάθεσι, καὶ ὑπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν διαφθαρείσας, ἐμπαθὲς γέγονε, καὶ νεκρὰ τῇ τῆς ἀρετῆς ἐργασίᾳ, κατὰ τὸ «ἢ ὅδ' ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε.» (Γεν. β'. ιζ'.) ἔμα γὰρ τῇ τοῦ ξύλου γεύσει ἀπονεκρῶται ἢ ἐν τῇ σαρκὶ τῶν προπατόρων πρὸς τὸ καλὸν βροπή. Ἄλλ' ἔστι πάλιν, πίστις καὶ χάριτι τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν σαρκωθέντος υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἀποδύσασθαι μὲν τὴν νεκρὰν ἐκείνην καὶ παθητὴν σάρκα, ἐνδύσασθαι δὲ τὴν ἀπαθὴ καὶ ζῶσαν. Νεκρωθέντων γὰρ τῶν παθῶν, αὐτίκα ἡ ζῶσα σὰρξ ἀνέρχεται, ὡς φησὶν ὁ ὁσιος. Ἐλκος μὲν γὰρ τὰ πάθη ἀνωτέρω καλέσας, ὑγίαν δὲ τούτου τὴν τῶν παθῶν ἀσθένειαν, προστίθῃσιν, ἐντὸς τῆς σήψεως τοῦ ἔλκους, εἰπὺν ἐν τῇ τῶν παθῶν ἀτονίᾳ, καὶ διαφθορᾷ, τὴν ζῶσαν »σάρκα ἀνέρχεσθαι. Περὶ ἧς ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἀπεφάνητο· «ὁ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.» Γαλ. β'. κ'.

(1) Τὸ καὶ καιρῷ περιττόν.

(2) Τὸ ἢ οὐδὲ πάλιν ἐν ὁράσει καθορᾷ αὐτά, καὶ ψηφίζει αὐτά, ταυτὸν οἶμαι τῷ, οὐδὲ ὅπως ὁρᾷ, οὐδὲ ἀναλογίζεται αὐτά.

(3) «Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐκάθισεν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ Κύριος »κατεκληρονόμησεν αὐτὸν κύκλῳ ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ τῶν κύκλῳ.» Οἱ ἔδοξ.

θυμοῦ, καὶ τὰ πάθη τῆς φιλοδοξίας τῆς εἰκονιζούσης τὰ πρόσωπα, καὶ φανταζούσης, καὶ εἰς ἐπιθυμίαν καὶ ἔφεισιν διεγειρούσης. Καὶ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας αὐθις, ὅταν κοινωνῇ αὐτῷ ἡ ψυχὴ χρυπτῶς, καὶ οὐ πείθεται εἰς ἔργον ἐλθεῖν, ἀλλὰ τὰ εἰδῶλα τῶν τῆς φιλαργυρίας πραγμάτων ἐν τῇ ὕλῃ τῆς συναγωγῆς τοῦ πλούτου εἰκονίζει ἐν τῷ νοί, καὶ τὴν ψυχὴν πείθει μελετῆσαι ἐν αὐτοῖς, καὶ πόθον ἐμποιεῖ κτήσασθαι αὐτὰ μετὰ τῶν λοιπῶν.

Οὐχὶ πάντα τὰ πάθη ἐν προσβολῇ πολεμοῦσιν. Ἔστι γὰρ πάθη, τὰς θλίψεις μόνον δεικνύοντα τῇ ψυχῇ· ἀμέλεια, καὶ ἀκηδία, καὶ λύπη, οὐκ ἐν προσβολῇ, οὐδὲ ἐν ἀνέσει προσβάλλουσιν, ἀλλὰ βάρος μόνον ἐπιτιθέασιν τῇ ψυχῇ. Ἡ δὲ ἰσχὺς τῆς ψυχῆς, ἐν νίκῃ κατὰ τῶν ἐν προσβολῇ πολεμούντων δοκιμάζεται, καὶ τούτων πάντων γινώσκων λαπτῆν, καὶ τεκμήρια χρὴ τῷ ἀνθρώπῳ ἔχειν, ὅπως αἰσθηθῇ εἰς ἕκαστον βῆμα, ὃ τίθησι, ποῦ ἔφθασε, καὶ ἐν ποίᾳ χώρᾳ ἤρξατο ἡ ψυχὴ αὐτοῦ πατῆσαι, ἐν τῇ γῇ τοῦ Χαναάν, ἢ ἔξωθεν τοῦ Ἰορδάνου.⁽¹⁾

Πρόσεχε δὲ καὶ τοῦτο. Ἐὰν διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ψυχῆς ἱκανὴ ἡ γινώσκων πρὸς διάκρισιν τούτων, ἢ ἐν σκότει διακρίνῃ αὐτὰ, ἢ παντελῶς ἐστέρηται ἐκ τῶν τοιούτων, εὐρίσκεις ἄρα παντελῶς, ὅτι ἤρξατο ὁ λογισμὸς καθαρεύεσθαι; δίδωσι τόπον ὁ μετεωρισμὸς ἐν τῇ διανοίᾳ κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς; καὶ ποῖον ἄρα πάθος ταράσσει ἐν τῷ προσεγγίσει τῇ προσευχῇ τὴν διάνοιαν; αἰσθάνῃ ἐν σεαυτῷ, ὅτι ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας ἐπεσκίασεν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἐν ἐπιεικείᾳ, καὶ γαλήνῃ, καὶ εἰρήνῃ, ἣν παρὰ τὸ ἔθος εἴωθε γεννᾶν ἐν τῇ διανοίᾳ; ἀρπάζεται ὁ νοῦς ἀπὸ ἔξωθεν τοῦ θελήματος εἰς τὰς ἐννοίας τῶν ἀσωμάτων, εἰς ἅπερ οὐκ ἐπετράπησαν αἱ αἰσθήσεις ἐρμηνεύσαι αὐτὰ; ἐξάπτεται ἐν σοὶ ἐξαίφνης χαρὰ, ἢ κατασιγάζουσα τὴν γλῶσσαν; ἐν τῇ ἀνομοίᾳ τρυφῇ

(1) «Τὰ ὅρια τῶν Χαναανίων ἀπὸ Σιδῶνος, ἕως ἐλθεῖν εἰς Γεραρά, καὶ Γαζάν, ἕως ἐλθεῖν ἕως Σοδόμων, καὶ Γομόρρας, Ἀδαμά, καὶ Σεβωὶν ἕως Δασά. » (Γεν. ι'. ιθ'.) Ἔστι δὲ ἡ γῇ Χαναάν αὐτὴ ἡ τῆς ἐπαγγελίας γῆ, ἣν ἀπέναντι μόνον ἰδεῖν κατηξιώθη ὁ προφήτης Μωϋσῆς. Ἀπέναντι, γὰρ φησιν, »ὄψει τὴν γῆν, καὶ ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύσῃ.» (Ἐξ. λβ'. νβ'.) Ἐξωθεν δὲ τοῦ Ἰορδάνου, τὰ Σόδομα, καὶ τὰ Γόμορρα. Οὐκοῦν ἡ μὲν τοῦ Χαναάν γῆ, τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς εἰρηναίαν κατάστασιν, καὶ τὴν ἐνδεχομένην τῷ ἀνθρώπῳ βίῳ ἐμφαίνει τελειότητα· τὰ δὲ ἔξωθεν τοῦ Ἰορδάνου, τὰς ἐκ τῶν παθῶν ἀκαθαρσίας, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ταραχὴν καὶ τὸ ἐμπαθὲς ὑπαινίσσεται πολίτευμα.

ἐαυτῆς βρῦει ἐκ τῆς καρδίας αἰὲς ἡδονήτις, καὶ ἔλκει τὸν νοῦν ὅλον ἐξ ὅλου ; (1)

Ἀνεπαισθήτως κατὰ καιρὸν, καὶ καιρὸν ἐμπίπτει εἰς ὅλον τὸ σῶμα τρυφήτις καὶ ἀγαλλίασις· ὥστε γλῶσσα σαρκίνη οὐ δύναται αὐτὰ ἐξειπεῖν, ἕως ἂν πάντα τὰ ἐπιγεία σποδὸν καὶ σκύβαλα ἡγήσεται. Ἐν τῇ μνήμῃ ταύτῃ, ἐκείνη γὰρ ἡ πρώτη ἡ τῆς καρδίας, (2) ἐν καιρῷ, ἐν ὥρᾳ τῆς προσευχῆς, καὶ ἐν καιρῷ ἐν τῇ ἀναγνώσει, καὶ ἐν καιρῷ πάλιν ἐκ τῆς διηνεκοῦς μελέτης, καὶ τοῦ μήκους τῆς διανοίας (3) θερμαίνεται ὁ νοῦς. Αὕτη δὲ ἡ ἐσχάτη, ὡς τὰ πολλὰ ἔξωθεν τούτων, καὶ ποσάκις ἐν ἔργῳ παρέργῳ, καὶ εἰς τὰ πολλὰ τῶν νυκτῶν ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ· ὅτε μεταξὺ τοῦ ὕπνου, καὶ τῆς ἐγρηγόρσεως, ὡς ὕπνων, καὶ ὡς μὴ ὕπνων καὶ ἐγρηγορώς, καὶ οὐκ ἐγρηγορώς ἐπισυμβαίνει. Ὅταν δὲ ἐπιδημήσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνη ἡ τρυφή ἡ σφύζουσα ἐν ὅλῳ τῷ σώματι αὐτοῦ, οὕτω νομίζει ὁ τοιοῦτος ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ὡς οὐκ ἔστιν ἄλλο τι ἢ τῶν οὐρανῶν βασιλεία, ἢ τοῦτο.

Βλέπε πάλιν εἰ ἡ ψυχὴ ἐκτήσατο δύναμιν ψιλοῦσαν τὰς μνήμας τὰς αἰσθητάς ἐν τῇ δυνάμει τῆς ἐλπίδος τῆς κατακρατούσης τῆς καρδίας, καὶ κραταιοῦσαν τὰς αἰσθήσεις τὰς ἐσωτικὰς ἐν ἀνερμηνεύτῳ πληροφωρίας πειθοῖ. Καὶ εἰ ἐξυπνίσθη ἡ καρδιά, χωρὶς τῆς περὶ αὐτῆς προνοίας, αἰχμαλωτισθῆναι τῶν ἐπιγείων, (4) ἐν τῇ ἀπαύστῃ διηγῆσαι μετὰ τῆς ἐργασίας αὐτῆς τῆς ἀδιαλείπτου, τῆς οὔσης μετὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

(1) Τό, ἐν τῇ ἀτομοίῳ τρυφῇ ἐαυτῆς βρῦει ἐκ τῆς καρδίας αἰὲς ἡδονήτις, καὶ ἔλκει τὸν νοῦν ἐξ ὅλου, ταυτὸν δοκεῖ τῷ, βρῦει ἐκ τῆς καρδίας ἡδονήτις ἀνόμοιος τῇ ἐαυτῆς τρυφῇ, (ταυτέστι τῇ σαρκικῇ) ἔλκουσα τὸν νοῦν ὅλον ἐξ ὅλου ;

(2) Δύο ἐκ τῆς τῶν παθῶν ἀπονεκρώσεως ἐκφύουσιν ἡδοναί. Ἡ μὲν, συνεχῆς, καὶ ἀδιάκοπος, καὶ ἐκ τῆς καρδίας βρύουσα (βρῦει, γὰρ φησιν, ἐκ τῆς καρδίας αἰὲς ἡδονήτις) καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ πρώτη. Ἡ δέ, ἐκ διαλημμάτων, καὶ διακεκομμένη, καὶ εἰς ὅλον τὸ σῶμα ἐμπίπτουσα. (Λέγει γάρ, κατὰ καιρὸν, καὶ καιρὸν ἐμπίπτει εἰς ὅλον τὸ σῶμα τρυφήτις) καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐσχάτη.

(3) Μῆκος διανοίας, ἢ παρατεταμένη καὶ ἐπὶ πλείστον διαρκούσα θεωρία.

(4) Τὸ χωρὶς τῆς περὶ αὐτῆς προνοίας αἰχμαλωτισθῆναι τῶν ἐπιγείων, ταυτοσήμαντον οἶμαι τῷ, ἐλευθέρα τῆς ὑπὲρ τοῦ μὴ αἰχμαλωτισθῆναι ὑπὸ τῶν ἐπιγείων προνοίας τε καὶ μερίμνης. Μόνοι δὲ οἱ τέλειοι, οἱ πόρρω πάσης τῆς τῶν γηίνων προσπαθείας καθεστηκότες, καὶ ὑψοῦ παντὸς κοσμικοῦ φρονήματος ὑπεραρθέντες, καὶ δεδιότες ἥκιστα τὴν τῶν ὑλικῶν αἰχμαλωσίαν, ταυτῇ τῆς φροντίδος τυγχάνουσιν ἀπηλλαγμένοι.

Κτῆσαι γνῶσιν τῆς διαφορᾶς τῆς κλήσεως αὐτῆς, καὶ τῆς διηγήσεως, ὅταν ἀκούσῃς. Ταχέως δὲ γεύσασθαι τούτων ποιεῖ τῇ ψυχῇ ἢ μὴ διακοπτομένη ἡσυχία ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ ἐργασίᾳ αὐτῆς, καὶ διαμενούσῃ. Ἀπόλλυνται γὰρ πάλιν μετὰ τὴν εὐρεσιν αὐτῶν ἐκ τῆς ἀμελείας τῶν δεχομένων, καὶ ἐν μακρῷ χρόνῳ αὖθις οὐχ εὐρίσκονται. Ἐν τούτοις γὰρ τολμᾷ τις τοῦ εἰπεῖν, θεθαρόντως τῇ μαρτυρίᾳ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, ὅπερ εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος φάσκων, (Ῥωμ. η'. λη'.) ἀπέπεισμαι, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε ποῦτε μέλλοντα, οὔτε τὰ λοιπὰ ἄλλα, χωρίσαι με τῆς ἀγάπης δύνανται τοῦ Χριστοῦ. Οὔτε γὰρ θλίψεις αἱ τοῦ σώματος, καὶ μετ' αὐτῶν αἱ τῆς ψυχῆς, οὔτε λιμός, οὐ διωγμός, οὐ γυμνότης, οὐ μόνωσις, οὐκ ἐγκλεισμός, οὐ κίνδυνος, οὐ μάχαιρα, ἀλλ' οὐδὲ οἱ Ἄγγελοι τοῦ Σατανᾶ, οὔτε αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἐν τοῖς κακοῖς τρόποις τῶν μηχανημάτων, οὔτε ἡ καταργουμένη δόξα ἐν τῇ ἐαυτῆς προσβολῇ, τῇ προσβαλλούσῃ αὐτῷ, οὔτε συκοφαντίαι, καὶ μέμψεις ἐν κολαφισμῷ, δωρεάν καὶ μάτην γινόμεναι.

Ἐὰν δὲ ταῦτα, ὦ ἀδελφέ, κατὰ τινὰ τρόπον πλεονάζειν, ἢ ὑστερεῖν, θεωρεῖσθαι ἐν τῇ ψυχῇ σου οὐκ ἤρξαντο, οἱ κάματοί σου, καὶ αἱ θλίψεις, καὶ ἡ ἡσυχία σου ἅπασα, μόχθος ἐστὶν ἀνόντητος. Καὶ οὐδὲ ἐὰν θαυμάσια ἐν ταῖς χερσίσου ἐργάζωνται, καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνιστῶσιν, εἰς ὁμοίωσιν τούτων λογίζονται. Καὶ δὴ ἀρτίως κίνησον τὴν ψυχὴν σου, καὶ ἐν δάκρυσιν πείσον τὸν σώζοντα τὰ πάντα, ἀφαιρεῖν τὸν βῆλον τῆς θύρας τῆς καρδίας σου, καὶ τὴν σκότωσιν τῆς καταγιγδὸς τῶν παθῶν ἐκτίλαι τοῦ ἐνδοθεν στερεώματος, τοῦ ἀξιώθηναί σε ἰδεῖν τὴν ἀκτίνα τῆς ἡμέρας, ἵνα μὴ γένη ὡς νεκρὸς καθημένος ἐν σκοτώσει εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἀγρυπνία διηνεκῆς μετὰ ἀναγνώσεως, καὶ μετάνοιαι συνεχεῖς ἐκ διαδοχῆς γινόμεναι ὑπὸ τινος, οὐ χρονίζουσι δοῦναι ταῦτα τὰ ἀγαθὰ τοῖς οὔσι σπουδαίοις. Καὶ ὁ εὐρών αὐτά, ἐν τούτοις εὔρεν αὐτά. (¹)

Καὶ οἱ θέλοντες πάλιν ταῦτα εὔρεῖν, χρήζουσιν ἐμμεῖναι τῇ ἡσυχίᾳ, σύναμα τῇ ἐργασίᾳ τούτων, καὶ πρὸς τούτοις μὴ δεσμευθῆναι τὴν αὐτῶν διάνοιαν ἐν τινι, μηδὲ ἐν ἀνθρώπῳ ἐκτὸς τῆς ψυχῆς ἐαυτῶν. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ δὲ τῆς τῇ ἔνδον, ἐργάζεσθαι. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐργοῖς, ἐπ' ἐνίοις τούτων εὐρίσκομεν μερικῶς ἐγγὺς ἡμῶν αἵσθησιν ἀκριβῆ, δι' ἧς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν βεβαιούμεθα.

(¹) Τὸ Ε. Χ. καὶ ὁ εὐρών, ἐν τούτοις εὔρεν αὐτά.

Ὁ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καθήμενος, καὶ πεῖραν τῆς χρηστότητος λαβὼν τοῦ Θεοῦ, οὐ χρήζει πολλῆς πιθανότητος, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τινα τρόπον ἀπιστίας νοσεῖ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ὥς οἱ διστάζοντες τῇ ἀληθείᾳ. Ἡ μαρτυρία γὰρ τῆς ἑαυτοῦ διανοίας ἱκανοὶ πείσαι ἑαυτὸν ὑπὲρ ἀπείρους λόγους, πείρας ὄντας χωρίς. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα, καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ'.

ΠΕΡΙ

ΤΑΞΕΩΣ ΚΑΙ ΜΟΝΑΧΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΣΥΝΤΟΜΙΑΣ ΤΕ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΑΣ

Καὶ πῶς τε καὶ ποίῳ τρόπῳ τίκονται αἱ ἀρεταὶ
ἐξ ἀλλήλων.

Ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς βιαίας τίκεται ἡ θέρμη ἡ ἄμετρος, ἡ πυρπολουμένη ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ θερμῶν ἐνθυμήσεων, τῶν καινῶς ἐπιπολεουσῶν τῇ διανοίᾳ. αὕτη δὲ ἡ ἐργασία, καὶ ἡ φυλακὴ λεπτόνουςι τὸν νοῦν ἐν τῇ θέρμῃ αὐτῶν, καὶ παρέχουσιν αὐτῷ ὄρασιν. Καὶ αὕτη ἡ ὄρασις τίκει τοὺς θερμοὺς λογισμοὺς, οὓς προεῖπον, ἐν τῷ βάθει τῆς ὀράσεως τῆς ψυχῆς. Ὅστις καλεῖται θεωρία. Αὕτη δὲ ἡ θεωρία τίκει τὴν θέρμην, καὶ ἐκ τῆς θέρμης ταύτης, τῆς ἐκ τῆς χάριτος τῆς θεωρίας ἐπιγινομένης, γεννᾶται ἡ ἐπιρρόσῃ τῶν δακρύων. Ἐξ ἀρχῆς μὲν μικρὸν κέρδος, ⁽¹⁾ τουτέστιν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ πολλάκις ἐπέρχεται τῷ ἀνθρώπῳ δάκρυα, καὶ αὖθις ἐλλείπει, καὶ ἐκ τούτου ἔρχεται τὸ ἀπαυστον δάκρυον, καὶ ἐκ τῶν ἀπαύστων δακρύων δέχεται ἡ ψυχὴ τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν. Ἐκ δὲ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν, ὑψοῦται εἰς τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ. Διὰ δὲ τῆς τοῦ νοῦ καθαρότητος, ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ βλέπειν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ καθαρότης ἐν τῇ ἀπὸ τῶν πολέμων εἰρήνῃ κεκρυμμένη ἐστί. Μετὰ δὲ ταῦτα φθάνει ὁ νοῦς ἰδεῖν ἀποκαλύψεις καὶ σημεῖα, ὥς εἶδεν

(1) Μικρόν τι μέρος τὸ Ε. Χ.

Ἰεζεκιήλ ὁ προφήτης. Ἄπερ εἰκονίζει τὰς τρεῖς τάξεις, (1) δι' ἃς προσ-
εγγίζει τῷ Θεῷ ἡ ψυχὴ. Τούτων ἀπάντων ἀρχὴ ἡ πρὸς Θεὸν ἀγαθὴ
πρόθεσις, καὶ τὰ εἶδη τῶν ἔργων τῆς ἡσυχίας, τὰ ἀμετάτρεπτα. Ἄπερ
τίκτεται ἐκ τῆς πολλῆς ἐκκοπῆς, καὶ τοῦ μακρυσμοῦ τῶν βιωτικῶν.
Οὐ τοσοῦτον δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι τὰ εἶδη τούτων τῶν ἔργων καθ' ἕκα-
στον εἰπεῖν. Διότι τοῖς πᾶσιν εἰσὶν ἐγνωσμένα. Ὅμως ἐπειδὴ ἀζήμιος
πέφυκεν ἡ τούτων ἐκθεσις τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ἐπικερδὴς δὲ μᾶλλον, ὡς
ἔγωγε φημί, οὐκ ὀκνητέον ἐκθέσθαι ταῦτα.

Ἄτινα εἰσὶν ἡ πεῖνα, ἡ ἀνάγνωσις, ἡ ὁλόνυχτος καὶ νήφουσα ἀγρυ-
πνία, κατὰ τὴν ἐκάστου δύναμιν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν μετανοιῶν, ὅπερ
ποιεῖν χρεῖσθες ἔντε ταῖς ὥραις τῆς ἡμέρας, καὶ ἐν νυκτὶ πολλάκις.
Ἔστω δὲ τὸ ἐλάχιστον τριάκοντα ποιῆσαι μετανόιας ἐπάπαξ, καὶ με-
τέπειτα προσκυνῆσαι τὸν τίμιον σταυρόν, καὶ ἀναχωρῆσαι. Εἰσὶ δὲ τι-
νες, οἵτινες προστιθέασιν τῷ μέτρῳ τούτων κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν.
Ἄλλοι ἐν μιᾷ εὐχῇ ποιῶσι τρεῖς ὥρας, ἔχοντες τὸν νοῦν νήφοντα, καὶ
ρίπτοντες ἑαυτοὺς χωρὶς βίας, καὶ μετεωρισμοῦ λογισμῶν ἐπὶ πρόσω-
πον. Καὶ ταῦτα τὰ δύο εἶδη δηλοῦσι καὶ ἐμφαίνουσι τοῦ πλούτου τὸ

(1) Ἄπερ εἰκονίζει τὰς τρεῖς τάξεις. Τούτων πρώτη μὲν, ὡς ἀνωτέρω ἔφη,
ἡ βιαία ἐργασία, εἴτουν ἡ πεῖνα, ἡ ἀνάγνωσις, ἡ ὁλόνυχτος καὶ νήφουσα
ἀγρυπνία, καὶ τὰ λοιπά, ὅσα τούτοις συγκαταλέγει· δευτέρα δέ, ἡ θεωρία·
τρίτη δέ, ἡ θέρμη, ἐξ ἧς τὸ ἄπαστον δάκρυον. Τρία δὲ καὶ τὰ σημεῖα, ἃ εἶ-
δεν Ἰεζεκιήλ ὁ Προφήτης. Πρῶτον, πνεῦμα ἐξαίρον ἀπὸ βορρᾶ ἐρχόμενον·
δεύτερον, φέγγος κύκλω αὐτοῦ· τρίτον, ἡλεκτρον ἐν μέσῳ τοῦ πυρός. (Ἐν
Κεφ. α'. ἐδ. δ'.) Καὶ τὸ μὲν πνεῦμα, τὴν ἐργασίαν εἰκονίζει· βίαιον γάρ, καὶ
ἐξαίρον τὸ ἀπὸ βορρᾶ ἐρχόμενον πνεῦμα, καθάπερ καὶ ἡ ἐργασία βιαία, ὡς βίαι-
σωματικῇ ἐπιτελουμένη. καὶ βιαίως πάσης σαρκικῆς προσπαθείας ἡμᾶς ἐξαί-
ρουσα. Ταύτην δὲ τὴν ἐργασίαν αἰνίττεται καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος εἰρημένον,
ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν. (Ματθ.
ια'. ιβ'.) Τὸ δὲ φέγγος, τὴν θεωρίαν. Τί γὰρ ἄλλο θεωρήσειεν ἄντις διὰ τῆς
θεωρίας ταύτης, εἰμὴ τὸν Θεόν; Φῶς δὲ ὁ Θεός. «Ἐγὼ εἰμί τὸ φῶς τοῦ κόσ-
μου. (Ἰωαν. η'. ιβ'.) Καὶ τοῖς τοῦτον θεωροῦσι φῶς ἀνατέλλει, φῶς γάρ
ἠφῆσιν ἀνέτειλε τῷ δικαίῳ. (Ψαλμ. ἧς'. ια'.) Καὶ φῶς διαπαντός ἐνώπιον τῶν
ὀφθαλμῶν αὐτῶν.» Φῶς δικαίως διαπαντός. (Παροιμ. ιγ'. θ'.) Τὸ δὲ καιόμε-
νον ἡλεκτρον, τὴν οὐράνιον τῆς χάριτος θέρμην, τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑπερφυσίως
συνισταμένην, καὶ υπερῆδιστα ὅλην τὴν ψυχὴν διαθερμαίνουσιν, καὶ θεοῦ πό-
θου, καὶ ἀγάπης ἐμπιπλῶσαν. Ὅπερ ὁ Κλεόπας σὺν τῷ συνοδοιπόρῳ ἐπαι-
νεσθόμενοι, πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον· οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν
ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διηγοίμεν ἡμῖν τὰς γραφάς. (Λουκ. κδ'. λβ'.

πλήθος τῆς χρηστότητος, ἥτοι τῆς χάριτος, ἥτις ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν οἰκίαν ἀξίαν διαιρεῖται. Τίς δὲ ὁ τρόπος τῆς ἐτέρας προσευχῆς, καὶ τῆς ἐν αὐτῇ τε διαμονῆς τῆς ἐλευθέρας ἀπὸ τῆς βίας, οὐ δίκαιον ἐλογισάμην ἐμφανίσαι, οὐδὲ λόγοις γλώττης, καὶ χαραγμαῖς ἐκφέρειν αὐτῆς τὴν τάξιν, ἵνα μὴ ὁ ἀναγινώσκων, καὶ μὴδὲν εὐρεθεὶς καταλαβὼν ὧν ἀναγινώσκει, νομίσῃ ἀνόνητα εἶναι τὰ γεγραμμένα, ἢ ἐὰν εὐρεθῇ εἰδὼς ταῦτα, γένηται ἐξευτελίζων τὸν μὴ εἰδότα τὴν τῶν πραγμάτων τάξιν. Καὶ ἐκ τούτου μὲν, μέμψις· ἐκ δὲ τοῦ ἐτέρου, γέλως. Καὶ εὐρεθήσομαι βάρβαρος ἐν τοῖς τοιούτοις πράγμασι, κατὰ τὸ τοῦ Ἀποστόλου λόγιον, ὅπερ περὶ τοῦ προφητεύοντος εἶρηκεν. Ὁ οὖν ἐπιθυμῶν μαθεῖν ταῦτα, διοδευέτω ἐν τῇ ὁδῷ τῇ προγεγραμμένῃ, καὶ ἀκόλουθον ποιεῖτω τὴν ἐργασίαν τῇ διανοίᾳ. Καὶ ὅταν ἐν τούτοις γένηται ἐν ἔργῳ, αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ μαθήσεται, καὶ οὐ δεηθήσεται πάντως τοῦ διδάξαντος. Καθέζου γάρ φησιν ἐν τῷ κελλίῳ σου, καὶ αὐτὸ καθ' αὐτὸ πάντα σε διδάξει. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ι'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΕΝ ΤΙΝΙ ΔΙΑΦΥΛΑΤΤΕΤΑΙ ΤΟ ΚΑΛΛΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΧΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ,

καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς τοῦ Θεοῦ δοξολογίας

Δεῖ τὸν μοναχὸν εἶναι ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ σχήμασι, καὶ πράγμασι τύπον ὠφελείας τοῖς ὁρῶσιν αὐτόν, ὅπως ἐκ τῶν πολλῶν ἀρετῶν αὐτοῦ τῶν διαλαμπουσῶν ὡς ἀκτίνων, βλέποντες οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροί, καὶ μὴ βουλόμενοι, ὁμολογήσωσιν, ὅτι ἔστι τοῖς χριστιανοῖς ἐλπίς σωτηρίας βεβαία, καὶ ἀμετάπτωτος, πανταχόθεν τε ἐπιδράμωσι πρὸς αὐτόν, ὡς καταφύγιον ὄντα. Ὡστε ὑψωθῆναι τὸ κέρας τῆς ἐκκλησίας κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, καὶ πολλοὺς κινήθηναι πρὸς ζῆλον τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς, καὶ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν, καὶ γενέσθαι αὐτὸν αἰδέσιμον ἐν πᾶσιν ἐκ τοῦ κάλλους τῆς πολιτείας αὐτοῦ. Καύχημα γάρ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας ἡ μοναχικὴ πολιτεία.

Δεῖ οὖν τὸν μοναχὸν ἔχειν σχήματα ὥρατα ἐκ πάντων τῶν μερῶν αὐτοῦ, ἤγουν ὑπεροψίαν τῶν ἐρωμένων, ἀκροβῆ ἀκτημοσύνην, καταφρόνησιν τελείαν τῆς σαρκός, νηπτερίαν ὑψηλήν, διαμονήν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, εὐταξίαν τῶν αἰσθήσεων, ὁράσεως παραφυλακὴν, πάσης ἐριδος περὶ πράγματος τοῦ αἰῶνος τούτου ἐκκοπήν, τὴν ἐν λόγοις βραχύτητα, τὴν ἐκ μνησικακίας καθαρότητα, τὴν μετὰ διακρίσεως ἀπλότητα, ἐκ μνησικακίας καθαρότητα, τὴν μετὰ διακρίσεως ἀπλότητα, ἀκραιότητα καὶ ἀφελότητα καρδίας μετὰ συνέσεως, καὶ ἐντρεχείας, καὶ ἀγχινοίας.

Τὸ γινώσκειν, ὅτι περιττὴ ἡ παρούσα ζωὴ, καὶ εὐπετής, καὶ ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ ζωὴ ἐκείνη ἡ ἀληθινή, καὶ πνευματικὴ. Τὸ μὴ γινώσκεισθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἢ καταγινώσκεισθαι. Τὸ μὴ δεσμεύειν ἑαυτὸν ἐν ἐταιρίᾳ, καὶ ἐνώσει τινὸς τῶν ἀνθρώπων. Τὸ ἔχειν τὸν τόπον τῆς οἰκίσεως ἡσυχον. Τὸ φεύγειν αἰετὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἀδιαλείπτως ἐγκαρτερεῖν ταῖς προσευχαῖς, καὶ ταῖς ἀναγνώσεσι. Τὸ μὴ ἀγαπᾶν τὴν τιμὴν, μηδὲ χαίρειν ξενίοις. Τὸ μὴ δεσμεύειν ἑαυτὸν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Τὸ ὑπομένειν γενναίως τοὺς πειρασμούς. Τὸ ἀπαλλαγῆναι τῶν κοσμικῶν ἐφέσεων, καὶ τῆς ἐξερευνήσεως, καὶ μνήμης τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Τὸ διηνεκῶς φροντίζειν καὶ μελετᾶν εἰς τὴν χώραν τὴν ἀληθινήν. Τὸ ἔχειν τὸ πρόσωπον στυγνόν, καὶ ἐρβικνωμένον. Τὸ δακρύειν διηνεκῶς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Καὶ τὸ πάντων τούτων πλέον, τὸ φυλάσσειν τὴν ἰδίαν σωφροσύνην, καὶ καθαρεύειν ἀπὸ τῆς γαστριμαργίας, καὶ ἀπὸ τῶν μικρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν μεγάλων. Αὗται γάρ εἰσιν αἱ ἀρεταὶ τοῦ μοναχοῦ ὡς συντόμῳ εἰπεῖν, αἱ μαρτυροῦνται αὐτῷ τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου παντελεῖ ἠνῆσιν, καὶ τὴν πρὸς ἐγγύτητα.

Δεῖ οὖν ἡμᾶς φροντίζειν αὐτῶν ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ κτήτασθαι αὐτάς. Ἐὰν δέ τις εἴπῃ, τίς ἦν ἡ χρεια τοῦ κατὰ μέρος ὀρίζειν αὐτά, καὶ μὴ καθόλου, καὶ ἐν συντόμῳ περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. Ἐρῶ, ὅτι τοῦτο ἀναγκαίως γέγονεν, ἵνα ὅταν ζητήτῃ ἐντι τῶν εἰρημένων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὁ ἐπιμελούμενος τῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ εὕρῃ ὅτι ἐνδεής ἐστιν ἐνὸς τούτων τῶν ὀρισμένων, γινώσκειται ἐντεῦθεν τὸ ἐλάττωμα αὐτοῦ ἐν πάσῃ ἀρετῇ, καὶ ἔσται αὐτῷ αὕτη ἡ τάξις ἐν μέρει ὑπομνήματος. Ὅταν δὲ κτήσῃται τὰ ὀρισμένα ἅπαντα ἐν ἑαυτῷ, τότε καὶ ἡ γνῶσις τῶν λοιπῶν, ὧν οὐκ ἐμνήσθην, δοθήσεται αὐτῷ. Καὶ ἔσται τοῖς ἀνθρώποις τοῖς ἁγίοις αἴτιος δοξολογίας, τῆς εἰς Θεόν. Κἄντεῦθεν ἐτοιμάσει τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τόπον ἀνέσεως πρὸ τοῦ ἐξελεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ δε τοῦ βίου. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴῃ δόξα εἰς Εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ'.

Π Ε Ρ Ι

ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΙΝ ΤΟΝ ΔΟΥΛΟΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΤΟΝ ΠΤΩΧΕΥΣΑΝΤΑ ΑΠΟ ΤΩΝ ΚΟΣΜΙΚΩΝ,

καὶ ἐξεληλυθότα εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἐφθακέναι τὴν κατάληψιν τῆς ἀληθείας, φόβῳ τούτου παύσασθαι τῆς ἀναζητήσεως, καὶ ψυχρανθῆναι τῆς θερμῆς τῆς τικτομένης ἀπὸ τοῦ πόθου τῶν θείων, καὶ τῆς ἐρευνήσεως τῶν μυστηρίων αὐτῶν. Δι' ὧν τρόπων πέφυκεν ὁ νοῦς φύρεσθαι ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παθῶν

Τρεῖς εἰσὶ τάξεις, ἐν αἷς προκόπτει ὁ ἄνθρωπος. Ἡ τάξις τῶν ἀρχαρίων, καὶ ἡ μέση, καὶ ἡ τῶν τελείων. Καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ὢν, εἰ καὶ τὸ φρόνημα αὐτοῦ εἰς τὸ ἀγαθὸν ῥέπει, ἀλλ' οὖν ἡ κίνησις τῆς διανοίας αὐτοῦ ἐν τοῖς πάθεσιν ἐστίν. Ἡ δὲ δευτέρα, μέση τίς ἐστιν ἐμπαθείας, καὶ ἀπαθείας. Καὶ οἱ δεξιοὶ λογισμοί, καὶ οἱ ἐξ εὐωνύμων ἐξίσσης κινεῖνται ἐν αὐτῷ. Καὶ οὐ παύεται ὅλως βρύων τὸ φῶς, καὶ τὸ σκότος, ὥς ἤδη εἴρηται. Ἐὰν δὲ παύσῃται πρὸ ὀλίγου ἀπὸ τῆς συνεχοῦς ἀναγνώσεως τῶν θείων γραφῶν, καὶ τῆς φαντασίας τῶν θείων νοημάτων, ἐν οἷς φανταζόμενος ἐξάπτεται ἐν τοῖς τρόποις τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν μετὰ τῆς παραφυλακῆς τῆς ἑξωθεν, ἐξ ἧς γίνεται καὶ ἡ ἐνδοτάτη φυλακή, καὶ τὸ ἔργον τὸ ἱκανόν, μέλλει ἀνθέλκεσθαι εἰς τὰ πάθη. Ἐὰν δὲ θρέψῃ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θερμὴν ἐν οἷς ἔφην, καὶ μὴ ἐάσῃ τὴν ἀναζήτησιν, καὶ τὴν ἐρευναν, καὶ τὸν πρὸς αὐτὰ πόθον μακρόθεν, κἄν οὐχ ἰώρακεν αὐτά, ἀλλ' ἐκ τοῦ νέυματος τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων γραφῶν τρέφων τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ, καὶ συνέχων, ἵνα μὴ κλίνωσιν εἰς τὰ ἀριστερά, καὶ μὴ δέξῃται σπόρον τινὰ διαβολικὸν ἐν σχήματι ἀληθείας, φυλάξῃ δὲ μᾶλλον τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μετὰ πόθου, καὶ αἰτήσῃται τὸν Θεὸν μετὰ ἐμπόνου προσευχῆς καὶ ὑπομονῆς, αὐτὸς παρέξει αὐτῷ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξει αὐτῷ τὴν θύραν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ταπει-

νωσιν αὐτοῦ. Τὰ γὰρ μυστήρια τοῖς ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτονται. Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι, εἰ καὶ μηδαμοῦ θεάσῃται τὴν γῆν ἐκείνην ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἀλλ' οἶμαι, ὅτι ἡ κληρονομία αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀρχαίων δικαίων ἔσται, τῶν ἐλπισάντων φθάσαι τὴν τελειότητα, καὶ μὴ θεασαμένων αὐτὴν κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον, ⁽¹⁾ ὅτι ἐπ' ἐλπίδι εἰργάσαντο πάσας τὰς ἡμέρας αὐτῶν, καὶ ἐκοιμήθησαν. Ἀλλὰ τί εἵπωμεν, ἐὰν μὴ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰσελθεῖν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἥτις ἐστὶ τύπος τῆς τελειώσεως, τουτέστι καταλαβεῖν τὴν ἀλήθειαν φανερώς, κατὰ τὸ μέτρον τῆς φυσικῆς δυνάμεως; ἄρα διὰ τοῦτο κωλύεται ἀπὸ τούτου, καὶ μένει ἐν τῇ ἐσχάτῃ τάξει, ἥς πᾶσα ἡ πρόθεσις ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ κέκλικεν; ἢ καὶ διὰ τὸ μὴ καταλαβεῖν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ἄρα ἐμμένει τῇ ἀγενότητι τῆς ἐσχάτης τάξεως, ἥτις οὐ γινώσκει, οὐδὲ ἐπιθυμεῖ τούτων; ἢ πρέπει αὐτὸν ὑψωθῆναι πρὸς ταύτην τὴν μέσσην ὁδόν, ἣν ἔφην; Κἄν γὰρ οὐκ ἐθεάσατο αὐτὴν, εἰ μὴ ὡς δι' ἐσώπτρου, ἀλλὰ ἤλπισε μακρόθεν, καὶ διὰ ταύτης τῆς ἐλπίδος συνετέθη τοῖς πατράσιν αὐτοῦ. Καὶ εἰ οὐκ ἀξιώθη τῆς τελείας χάριτος ἐνταῦθα, ἀλλὰ διὰ τὸ πάντοτε αὐτῇ ὁμιλεῖν, καὶ ὁλῶ τῷ νῷ ἐν αὐτῇ ἀναστρέφεσθαι, καὶ διὰ τὸ κεῖσθαι ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῆς ὅσον ζῇ, ἐδύνατο ἐκκόψαι τοὺς λογισμοὺς τοὺς πονηροῦς. Καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ἡ καρδιά αὐτοῦ πεπληρωμένη ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

Πᾶν ὅτι οὖν ⁽²⁾ ἔχον ταπεινώσιν, εὐπρεπὲς πέφυκεν. Ἡ γὰρ ἀδολεσχία ⁽³⁾ τοῦ νοῦς ἡ ἀσώματος εἰς τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ, ἥτις ὁδηγεῖται ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν θείων γραφῶν, περιφράττει τὴν ψυχὴν ἔσωθεν ἀπ' ἐμπροσθεν τῶν πονηρῶν λογισμῶν, καὶ τηρεῖ τὴν διάνοιαν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· ἵνα μὴ χαυνωθῇ ὁ νοῦς ἐν τῇ ἀμελείᾳ αὐτοῦ, καὶ σχολάσῃ ἀντὶ τῶν κρείττωνων, εἰς τὴν μνήμην τῶν κοσμικῶν πραγμάτων. Διότι ἐκ τούτων κατ' ὀλίγον ψυχραίνονται αἱ θερμότητες τῶν θαυμαστῶν κινήσεων αὐτοῦ, καὶ ἐμπίπτει εἰς ἐπιθυμίας ματαίας τε καὶ ἀλόγους. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα.

⁽¹⁾ Τοῦτο τυχὸν λέγει. «Καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ ἐκομίσαντο, τὴν ἐπαγγελίαν.» Ἑβρ. ια'. λθ'.

⁽²⁾ Ε. Χ. πᾶν οὖν τὸ ἔχον ταπεινώσιν.

⁽³⁾ Τὸ ἀδολεσχῶ, ἀντὶ τοῦ διηνεκῶς μελετῶ. «Ὡς τό, ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου ἀδολεσχήσω, (Ψαλμ. ριγ'. ιδ'.) καὶ τό, ὃ δὲ δουλός σου ἡβολέσχει ἐν τοῖς δικαίωμασί σου.» (Ψαλμ. ριγ'. κβ'.) ἔνθεντοι ἐνταῦθα, καὶ ἀλλαχοῦ ἀδολεσχία, ἡ διηνεκὴς μελέτη.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΠΩΣ ΟΦΕΙΛΕΙ Ο ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΟΣ
ΚΑΘΕΖΕΣΘΑΙ ΕΝ ΤΗ, ΗΣΥΧΙΑ,

Ακουσον ἀγαπητέ, ἐὰν θέλῃς, ἵνα μὴ γένωνται τὰ ἔργα σου μάταια, καὶ αἱ ἡμέραι σου ἀργαί, καὶ στερούμεναι τοῦ κέρδους τοῦ ἐλπιζομένου τοῖς διακριτικοῖς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, ἡ εἰσοδός σου ἐν αὐτῇ ἐν διακρίσει ἔστω· ἀλλὰ μὴ ἐξ ὑποδοχῆς τινός, ἵνα μὴ γένη, ὥς οἱ πολλοί· ἀλλὰ γενέσθω σκοπὸς τεθειμένος ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ἵνα πρὸς αὐτὸν εὐθύνης τὰ ἔργα τῆς πολιτείας σου. Καὶ ἐρώτησον τοὺς ἐπὶ πλέον γινώσκοντας ἐκ πείρας, καὶ οὐχὶ ἀπὸ γνώσεως μόνον· καὶ μὴ παύσῃ, ἕως ἂν γυμνασθῇς ἐν πάσαις ταῖς τρίβουσιν τῶν ἔργων αὐτῆς. Καὶ πᾶν βῆμα, ὅπερ τιθεῖς, γίνου ἐξετάζων, εἰ ἐν τῇ ὁδῷ πορεύῃ, ἢ ἔξωθεν αὐτῆς ἐξέλκινας, εἰς μίαν τρίβον ἔξωθεν αὐτῆς πορευόμενος. Καὶ μὴ πιστεύσῃς, ἐκ τῶν ἔργων μόνων τῶν φανερῶν, ὅτι τελειοῦται ἡ ἀκριβὴς πολιτεία τῆς ἡσυχίας.

Ἐὰν ἐπιθυμῇς εὐρεῖν τι, καὶ φθάσαι αὐτὸ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πείρᾳ, γενέσθω σοι σημεῖα καὶ τεκμήρια κρυπτῶς ἐν τῇ ψυχῇ σου εἰς ἕκαστον βῆμα, ὅπερ τιθεῖς, ⁽¹⁾ καὶ ἐξ αὐτῶν μέλλεις γινῶναι τὴν ἀλήθειαν τῶν πατέρων, ἢ τὴν πλάνην τοῦ ἐχθροῦ. Ἔστω δέ σοι ταῦτα τὰ ὀλίγα, ἕως ἂν σοφισθῇς ἐν τῇ ὁδῷ σου. Ὅτε ἐν τῇ ἡσυχίᾳ βλέπεις ἐν τῷ νοί σου τὴν διάνοιάν σου δυναμένην ἐλευθερίως ἐνεργεῖν ἐν τοῖς λογισμοῖς τοῖς δεξιotois, καὶ οὐκ ἔστι βία αὐτῇ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτῆς περὶ τινος αὐτῶν, γινῶθι, ὅτι ἡ ἡσυχία σου ὀρθή ἐστι.

Καὶ πάλιν, ὅταν λειτουργῇς, ἐὰν ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς λειτουργίας σου ⁽²⁾ πόρρω τοῦ μετεωρισμοῦ κατὰ τὸ δυνατόν ὑπάρχῃς, καὶ ἐξαί-

(1) Ὁρθότερ. Τίθης.

(2) Λειτουργίαν μὲν. τὴν προσευχὴν πάντως λέγει· διαφορὰν δὲ τῆς λειτουργίας, τοὺς διαφόρους τρόπους, οἷς τὸ θεῖον τῆς προσευχῆς ἔργον ἐκτελοῦμεν. Καὶ γὰρ καὶ ψάλλοντες, καὶ ἀναγινώσκοντες, καὶ ὄρθιοι, καὶ γόνυ κάμπτοντες, καὶ μετανοίας ποιῶντες, καὶ τὰς χεῖρας αἶροντες, προσευχόμεθα. Πάλιν. Ὅτε δέ, ἐκφώνως· καὶ ἄλλοτε μὲν, μόνῳ τῷ νῷ· ἄλλοτε δέ, καὶ τοῖς χεί-

φνης κόπτεται ὁ στίχος ἐκ τῆς γλώσσης σου, καὶ ἐκχέη κατὰ τῆς ψυχῆς σου τὰς πέδας τῆς σιωπῆς, ἔξωθεν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, καὶ αὐταὶ ἐξακολουθοῦσι τῇ διαμονῇ, γινῶθι, ὅτι εἰς τοῦμπροσθεν ἔρχη ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου· καὶ ἤρξατο ἡ πρῶτης διπλασιαζεσθαι ἐν σοί. Ἡ ἡσυχία γὰρ ἡ ἀπλῇ μεταξὺ τῆς δικαιοσύνης, ψεκτὴ ἐστίν. ⁽¹⁾ Ἡ πολιτεία ἡ ἀπλῇ, ὥσπερ μέλος μονογενὲς κεχωρισμένον ἐκ τῆς βοηθείας τῶν ἄλλων ψηφίζεται παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, καὶ διακριτικοῖς.

Καὶ ἐὰν πάλιν βλέπῃς τῇ ψυχῇ σου, ἐν ἐκάστῳ λογισμῷ κινουμένῳ ἐν αὐτῇ, καὶ πάσῃ μνήμῃ, καὶ ταῖς θεωρίαις ταῖς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου, πληρουμένους τοὺς ὀφθαλμούς σου δακρύων, καὶ βλέποντας κατὰ τῶν παρειῶν σου χωρὶς βίας, γινῶθι, ὅτι ἤρξατο γενέσθαι ἔμπροσθέν σου ἄνοιγμα τοῦ φραγμοῦ, εἰς κατάλυμα τῶν ἐναντίων.

Καὶ ἐὰν εὕρισκῃς ἐν ἐαυτῇ κατὰ καιρὸν, καὶ καιρὸν βαπτιζομένην τὴν διάνοιάν σου ἐντός σου, χωρὶς προνοίας τῆς περὶ αὐτὴν ἔξωθεν τῆς τάξεως τοῦ ἔθους, καὶ διαμένη τι τῆς ὥρας, ἡ ὅπερ ἐστὶ, καὶ μετὰ ταῦτα βλέπῃς τὰ μέλη σου ὡσανεὶ ἐν ἀσθενείᾳ πολλῇ, καὶ βασιλεύῃ ἡ εἰρήνῃ ἐπὶ τοὺς λογισμούς σου, καὶ αὐτό σοι τοῦτο διαμένη φέει, γινῶθι, ὅτι ἤρξατο ἡ νεφέλη ἐπισκιάσαι ἐπὶ τὴν σκηνὴν σου.

Ἐὰν δέ, ὅταν καιρὸν ποιήσῃς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, εὕρισκῃς εἰς τὴν ψυχὴν σου λογισμούς, σχίζοντας καὶ ἐξουσιάζοντας αὐτῆς, καὶ ὡς ἐν βίᾳ παραλαμβάνηται ἐξ αὐτῶν ἐν πάσῃ ὥρᾳ, καὶ ὁδηγῆται ἡ διάνοια αὐτῆς ἐν παντὶ καιρῷ εἰς ἅπερ ἐπράχθη ὑπ' αὐτῆς, ἡ ἐπιθυμὴ ἐξετάσαι τὰ μάταια, γινῶθι, ὅτι ματαίως κοπιᾷς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ ἐν τῷ μετεωρισμῷ διάγει ἡ ψυχὴ σου. Καὶ γίνονται αὐτῇ αἰτίαι ἔξωθεν, ἡ ἀπὸ ἀμελείας τῆς ἑνδον ἀπὸ τῶν καθηκόντων, μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς ἀγρυπνίας, καὶ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ εὐθέως κατάστησον τὸ πρᾶγμα σου.

Ἐὰν δέ, ὅταν εἰσέλθῃς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐταῖς, οὐχ' εὕρισκῃς εἰρή-

λεσι. Τί δὲ σημαίνει τό, καὶ ἐξαίφνης κόπτεται ὁ στίχος ἐκ τῆς γλώσσης σου, καὶ ἐκχέη κατὰ τῆς ψυχῆς σου τὰς πέδας τῆς σιωπῆς, ἔξωθεν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς; ἡ ὅτι ἄφνω ἀπολήγει ἡ διὰ τῆς γλώσσης τελουμένη προσευχή, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν εἰσδύσασα, καὶ νοερά ὅλη γενομένη, ἀναγκάζει αὐτὴν, μὴ περὶ τὰ ἔξω κατὰ τὴν εἰθισμένην αὐτῇ ἐλευθερίαν περισπᾶσθαι, ἀλλὰ πᾶσαν ἄλλην μέριμναν καὶ μελέτην καταλιποῦσαν καὶ παρασιωπήσασαν, μόνας, τὰς τῆς προσευχῆς ἐννοίας καὶ ἀναπολεῖν, καὶ κατασκευάζειν.

⁽¹⁾ Τοῦτο σημαίνει, ὅτι τὴν ἡσυχίαν μόνην, χωρὶς τινος ἄλλης ἀρετῆς, ψεκτὴν εὕρισκόμεν, δικαίως κρίνοντες.

νην ἐκ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ θαυμάσης. Ἐὰν γὰρ ὁ κόλπος τοῦ κόσμου, διαδραμουτῶν ἐξ αὐτοῦ τῶν ἀκτινῶν τοῦ ἡλίου, μετὰ ὥραν μακρὰν ἐν θερμότητι διατελῇ, καὶ ἡ ὁσμὴ πάλιν τῶν φαρμάκων, καὶ ὁ καπνὸς τοῦ μύρου, ὁ ἐκχεόμενος ἐν τῷ ἀέρι, ὥραν μακρὰν διαμένει πρὸ τοῦ διασκεδασθῆναι, καὶ ἀφανισθῆναι, πόσω μᾶλλον τὰ πάθη, τὰ ὡς δίκην κυνῶν εἰωθότων ἐν μακέλλῳ λείξαι τὸ αἷμα, ἡνίκα κωλυθεῖται τῆς ὕλης τοῦ ἔθους αὐτῶν, ἵστανται πρὸ τῶν θυρῶν ὑλακτοῦντα, ἕως ἂν διασκεδασθῇ ἡ δύναμις τῆς προτέρας αὐτῶν συνθηείας;

Ὅτε ἄρξεται ἡ ἀμέλεια κλοπιμαίῳ τρόπῳ εἰσελθεῖν ἐν τῇ ψυχῇ σου, καὶ εἰς τὰ ὀπίσω στρέφεται ἑαυτῆς ἐν σκοτώσει, καὶ ἐπλησίασεν ὁ οἶκος πληρωθῆναι σκοτώσεως, ταῦτα τὰ τεκμήρια πλησιάζουσιν· αἰσθάνη ἐν ἑαυτῷ κρυπτῶς, ὅτι ἐν τῇ πίστει σου ἀσθενεῖς, καὶ ἐν τοῖς ὄρατοῖς πλεονεκτεῖς, καὶ ἡ πεποίθησίς σου μειοῦται, καὶ ἐν τῷ πλησίον σου ζημιοῦσαι, καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ σου πληροῦται μέμψεως ἐν στόματι, καὶ καρδίᾳ κατὰ παντὸς ἀνθρώπου καὶ πράγματος, καὶ ἐν οἷς πράγμασιν ἀπαντᾷς ἐν τε λογισμοῖς καὶ αἰσθήσεσι, καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ ὕψι-
λου, ⁽¹⁾ καὶ πτοῇ ἐκ τῆς βλάβης τοῦ σώματος, δι' ἧς ἡ μικροψυχία κατακυριεύσει σου ἐν πάσῃ ὥρᾳ, καὶ κατὰ καιρὸν, καὶ καιρὸν κινεῖται ἡ ψυχὴ σου ἐν τῷ φόβῳ, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς σκιᾶς σου δειλιᾷ, καὶ κατε-
πιέγεται. Τὴν πίστιν γὰρ (οὐχὶ τὴν ὡς θεμέλιον τῆς ὁμολογίας τῶν πάντων λέγομεν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐκείνην τὴν νοητήν, τὴν ἐν τῷ φωτὶ τῆς διανοίας στηρίζουσιν τὴν καρδίαν, καὶ ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τῆς συνειδήσεως κινουμένην ἐν τῇ ψυχῇ πολλὴν πεποίθησιν πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα μὴ αὐτὴ φροντίζῃ ἑαυτῆς, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ ῥύψῃ τὴν φρον-
τίδα αὐτῆς ἀμερίμῳως ἐν παντί.) ἐκάλυψας ἐν τῇ ἀπιστίᾳ.

Ὅταν δὲ εἰς τὸ ἔμπροσθέν σου ἔλθῃς, ταῦτα τὰ φανερά σημεῖα ἐν τῇ ψυχῇ σου εὐρήσεις πλησίον. Ἐν τῇ ἐλπίδι κραταιοῦσαι ἐν πᾶσι, καὶ ἐν τῇ εὐχῇ πλουτήσεις, καὶ οὐχ ὕστερεῖ ὕλη κέρδους ⁽²⁾ ποτὲ ἐν τῇ

(1) Ὑψηλὸν δοκεῖ λέγειν τὸν Θεόν. Ἐμφαίνει δὲ διὰ τῆς ἐννοίας ταύτης, ὅτι ἐκ τῆς ἀμελείας, πληροῦται ἡ ψυχὴ μέμψεως καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τούτῃ κατακρίνεται καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν. Οἱ γὰρ ἀμελεῖς βαρὺν τὸν νόμον ἡγού-
μενοι καὶ ἐπίποννοι, τὸν δεδωκότα αἰτιάζονται, καὶ μέμψονται. Καθ' ὅσον οἱ ἐν εὐαγγελίοις ἐργάται, οἱ διὰ τὴν ἀμέλειαν αὐτῶν, ἄργοι ὄντες τὴν ἡμέραν ἐστή-
κοτες, εἶτα τοὺς μὴ μισθώσαντας αὐτοὺς αἰτιασάμενοι. «Τί, γάρ φησιν, ὡς ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἄργοι; λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώ-
σατο». Ματθ. κζ'.

(2) Ἰσ. οὐχ ὕστερῃ ὕλης κέρδους.

διανοίᾳ σου, ἐν οἷς ἀπαντᾷς ἅπασι, καὶ αἰσθάνῃ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἐξ ἐνός τούτων ἐκ τῆς ὑπερηφανίας φυλάττεσαι. Καὶ ἐν τῷ μέρει δὲ τῷ ἄλλῳ, τὰ ἐλαττώματα καταφρονοῦνται τοῦ πλησίον ἐν τοῖς ὀρθαλμοῖς σου. Καὶ γίγνη ἐν ἱπιθυμίᾳ, τοῦ ἐξελεῖν ἐκ τοῦ σώματος ἐν τῇ ἐφέσει, ἐν ᾗ μέλλομεν ἔσεσθαι ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ πάντα τὰ συμβαίνοντα ἡμῖν θλιβερά, τὰ συναντῶντά σοι φανερώς καὶ κρυπτῶς, εὐρίσκεις ἐν δικαιοσύνῃ. Τὰ πάντα ἐγγύς σου ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ, τῇ ἀπεχούσῃ ἀπὸ τῆς οἰήσεως. Καὶ ὑπὲρ πάντων ἐξομολόγησιν ἀποδώσεις, καὶ εὐχαριστίαν. Ταῦτα τὰ σημεῖα τῶν νηφόντων, καὶ παραφυλαττομένων, καὶ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ διαμενόντων, καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς πολιτείας ἐπιθυμούντων φθάσαι.

Οἱ χαῦνοι δέ, οὐ χρήζουσι τούτων τῶν τεκμηρίων τῶν λεπτῶν τῶν ἐνέδρων τῶν πτώσεων, διὰ τὸ ἀπέχειν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν κρυπτῶν ἀρετῶν. Ὅτε μία ἐκ τούτων παρακύψαι ἄρξεται ἐν τῇ ψυχῇ σου, νόησον αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ποίῳ μέρει ἤρξω ἐκκλίνειν. Εὐθύς γὰρ γινώσκεις ποίας συνοδίας ἐστίν. Ὁ Θεὸς δὴν ἡμῖν γινώσιν ἀληθῆ. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ'

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΟΤΙ ΩΦΕΛΙΜΟΣ ΤΟΙΣ ΗΣΥΧΑΣΤΑΙΣ

Η ΑΡΓΙΑ ΤΩΝ ΦΡΟΝΤΙΔΩΝ, ΚΑΙ ΕΠΙΖΗΜΙΟΣ

Η ΕΙΣΟΔΟΣ ΚΑΙ Η ΕΞΟΔΟΣ

Ανθρωπος πολυμέριμος, πρῶτος, καὶ ἡσύχιος γενέσθαι οὐ δύναται. Διότι αἱ ἀναγκαῖαι αἰτίαι τῶν πραγμάτων, ἐν αἷς ταλαιπωρεῖ, ἀναγκάζουσιν αὐτὸν κινεῖσθαι ἐν αὐταῖς, καὶ ἀσχολεῖσθαι εἰς αὐτὰ ἄκοντα, καὶ μὴ βουλόμενον, καὶ διασκορπίζουσι τὴν γαλήνην αὐτοῦ, καὶ ἡσυχίαν. Δεῖ οὖν τὸν μοναχὸν κατέναντι τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ στήσαι ἑαυτὸν, καὶ ἄει πρὸς αὐτὸν τὸ ὄμμα αὐτοῦ εἶναι ἀμετατρέπτῃ, εἰ ἀληθῶς βούλεται φρουρῆται τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ τὰς μικρὰς κινήσεις τὰς ἐρπούσας ἐν αὐτῷ καθαρίσαι, καὶ μεταβαλεῖν, καὶ μαθεῖν μετὰ γαλήνης διαλογισμῶν διακρίναι τὰ εἰσερχόμενα, καὶ ἐξερχόμενα. αἱ γὰρ πολλαὶ ἀσχολίαι τῶν μοναχῶν τεκμήριόν εἰσι τῆς χαυνότητος

αὐτῶν, πρὸς ἐτοιμότητα τῆς γεωργίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐκφαίνουσιν αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα πρὸς τὰ θεῖα.

Χωρὶς ἀμεριμνίας, φῶς ἐν τῇ ψυχῇ σου μὴ ζητήσης, μήτε γαλήνην καὶ ἡσυχίαν ἐν τῇ χαυνότητι τῶν αἰσθήσεών σου· καὶ ὅπου ἀσχολίας πραγμάτων, μὴ πληθύνῃς τὰς ἀσχολίας σου, καὶ οὐ μὴ εὖρης ρεμβασμὸν ἐν τῷ νῷ σου, ἢ ἐν τῇ εὐχῇ σου. Ἄνευ γὰρ ἀδιαλείπτου προσευχῆς, προσεγγίσαι τῷ Θεῷ οὐ δύνασαι. Τὸ δὲ μετὰ τὸν κόπον τῆς προσευχῆς, ἑτέραν μέριμναν ἐμποιῆσαι τῷ νῷ, σκορπισμὸν τῇ διανοίᾳ ἀπεργάζεται.

Τὰ δάκρυα, καὶ ὁ ῥαπισμὸς τῆς κεφαλῆς ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ τὸ κυλινδεῖσθαι μετὰ θερμότητος, ἐξυπνίζουσι τὴν θερμὴν τῆς γλυκύτητος αὐτῶν ἐνδοθεν τῆς καρδίας, καὶ μετὰ ἐπαινουμένης ἐκστάσεως πετάται » ἡ καρδία πρὸς τὸν Θεόν, (Ψαλ. μα'. γ'.) » καὶ βοᾷ, ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς σὲ τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα. » Πότε ἤζω, καὶ ὀφθίσομαι τῷ προσώπῳ σου Κύριε ; Ὁ ἐκ τοῦ οἴνου τούτου πιῶν, καὶ μετὰ ταῦτα στερηθεὶς αὐτοῦ, αὐτὸς μόνος οἶδεν ἐν ποίᾳ ταλαιπωρίᾳ κατελείφθη, καὶ τί ἀφῆρθε ἀπ' αὐτοῦ χάριν τῆς χαυνότητος αὐτοῦ.

Ὡ τί κακὴ ἡ θέα, καὶ ἡ ὁμιλία τοῖς ἐν ἡσυχίᾳ διαχούσιν. Ἐν ἀληθείᾳ, ὦ ἀδελφοί, πλεον τῶν λελυμένων τῆς ἡσυχίας. Ὅτι καθάπερ ἡ σφοδρότης τοῦ κρυστάλλου ἐξαίφνης ἐπιπесоῦσα τοῖς ἀκροδρύοις τῶν φυτῶν, ξηραίνει αὐτά, καὶ ἀφανίζει, οὕτω καὶ αἱ συντυχίαι τῶν ἀνθρώπων, καὶ μικραὶ παντελῶς ὥτι, καὶ ὡς τὸ δοκοῦν, πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐξηνεγμέναι, ξηραίνουνσι τὰ ἀνθη τῶν ἀρετῶν τὰ νεωστὶ ἀνθήσαντα ἐκ τῆς συγκράσεως τῆς ἡσυχίας, καὶ κυκλοῦντα μετὰ ἀπλότητος, καὶ τρυφερότητος τῷ φυτῷ τῆς ψυχῆς, τῷ φυτευθέντι ⁽¹⁾ ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων τῆς μετανοίας. Καὶ ὥσπερ ἡ σφοδρότης τῆς πάχνης, καταλαμβάνουσα τὰ νεωστὶ φυόμενα, κατακαίει αὐτά, οὕτω καὶ ἡ συντυχία τῶν ἀνθρώπων τὴν ῥίζαν τοῦ νοῦ, τὴν ἀρξάμενην χλοηφορεῖν τὴν τῶν ἀρετῶν χλόην. Καὶ εἰ ἡ ὁμιλία τῶν κατὰ μὲν ἐγκρατευσμένων, κατὰ τι δὲ ἐλαττώματα μικρὰ ἐχόντων βλέπτειν εἴωθε τὴν ψυχὴν, πόσῳ μᾶλλον ἡ λαλία, καὶ ἡ θέα τῶν ἰδιωτῶν, καὶ μωρῶν, ἵνα μὴ εἴπω τῶν κοσμικῶν ; ὥσπερ γὰρ εὐγενὴς ἄνθρωπος καὶ ἐντιμος, ὅταν μεθυσθῇ ἐπιλανθάνεται τῆς ἰδίας εὐγενείας, καὶ ἀτιμάζεται αὐτοῦ ἡ κατὰστασις, καὶ καταγελάσθαι αὐτοῦ τὸ τίμιον ἐκ τῶν ἄλλοτρίων λογισμῶν, τῶν ἐπεισελθόντων αὐτῷ ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ οἴνου,

(1) Ἀνάγν. τὸ φυτὸν τῆς ψυχῆς, τὸ φυτευθὲν κτ'.

οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη τῆς ψυχῆς θελοῦται ὑπὸ τῆς θείας, καὶ τῆς ὁμιλίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπιλανθάνεται τοῦ τρόπου τῆς παραφυλακῆς αὐτῆς καὶ ἀπαλείφεται ἀπὸ τῆς διανοίας αὐτῆς ὁ σκοπὸς τοῦ θελήματος αὐτῆς, καὶ ἐκρίζοῦται ἀπ' αὐτῆς πᾶσα βᾶσις καταστάσεως ἐπαυμένης.

Εἰ οὖν ἡ συντυχία, καὶ ὁ πλατυσμός, αἱ ἐν τῷ μετεωρισμῷ ἐπισυμβαίνουσιν τῷ ὄντι ἐν ἡσυχίᾳ, ἢ καὶ ἡ πλησιάζει (1) τούτων, ὥστε ἰδεῖν, ἢ ἀκοῦσαι, ἐπαρκοῦσι μόνον τούτῳ, τὰ εἰσερχόμενα διὰ τῶν πυλῶν τῆς ὄψεως, καὶ τῆς ἀκοῆς, τὰ ἐπεισιόντα πρὸς ψυχρότητα, καὶ θόλωσιν τῆς διανοίας ἀπὸ τῶν θείων αὐτῷ ἐμποιῆσαι· καὶ εἰ ἡ μικρὰ ὥρα τοσαύτην ζημίαν δύναται τῷ ἐγκρατεῖ μοναχῷ ποιῆσαι, τί φήσομεν περὶ τῆς διηγεοῦς ἀπαντήσεως, καὶ τοῦ πολλοῦ ἐν τούτοις ἐμποδισμοῦ χρονίου; (2) ἡ γὰρ ἀναθυμίασις, ἡ ἐκ τῆς γαστρὸς ἀνιοῦσα, τὸν νοῦν οὐκ ἐξ δέξασθαι τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, ἀλλὰ σκοτίζει αὐτόν, ὃν τρόπον, ἡ ἐκ τῆς ὑγρότητος τῆς γῆς ἀνιοῦσα ὁμίχλη, καὶ σκοτοῦσα τὸν ἀέρα. Καὶ ἡ ὑπερηφάνια δὲ οὐ κατανοεῖ, ὅτι ἐν τῇ σκοτίᾳ διαπορεύεται, καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς σοφίας οὐκ οἶδε. Πῶς γὰρ καὶ γινῶναι ἔχει ἡ ἐν τῷ σκοτασμῷ αὐτῆς ὑπάρχουσα; Διάτοι τοῦτο καὶ τῷ ἐσκοτισμένῳ λογισμῷ αὐτῆς ἐπαίρεται ὑπεράνω πάντων, οὔσα εὐτελεστέρα, καὶ ἀσθενεστέρα, καὶ τὰς ὁδοὺς Κυρίου μὴ δυαμένη μαθεῖν. Ὁ δὲ Κύριος κρύ-

(1) Τὸ Ε. Χ. τῷ ὄντι ἐν ἡσυχίᾳ ἢ πλησιάζει τούτων, ὥστε ἰδεῖν ἢ ἀκοῦσαι ἐπαρκοῦσι μόνον τούτῳ, τὰ εἰσερχόμενα διὰ τῶν πυλῶν τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς τὰ ἐπεισιόντα ψυχρότητι, καὶ θόλωσιν κτ. σαφέστερον δὲ τυχὸν οὕτως. Εἰ οὖν ἡ συντυχία καὶ ὁ πλατυσμός, τὰ ἐπισυμβαίνοντα τῷ μετεωριζομένῳ ἡσυχῳ, ἢ καὶ τὸ πλησιάζει μόνον τούτοις, τοῦ ἰδεῖν ἕνεκα, ἢ ἀκοῦσαι τὰ διὰ τῶν πυλῶν τῆς ὄψεως εἰσερχόμενα, καὶ διὰ τῆς ἀκοῆς εἰσιόντα, ἐπαρκαί πρὸς τὸ ἐμποιῆσαι ψυχρότητα καὶ θόλωσιν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ· καὶ εἰ μικρὰ κτ.

Ὁ Λατίν. Sergo colloquium, et dispersio supervenientes in solitudine commoranti, vel ipsorum propinquitates ad videndum et audiendum, sufficiunt inferre menti turbationem, et frígefactionem in divinis, propter multa quæ sunt ex visu et auditu, et in brevi hora hoc faciunt: quid dicemus etc. Εἰ οὖν ἡ συντυχία, καὶ ὁ πλατυσμός, καὶ ὁ περισπασμός ἐπισυμβαίνοντα τῷ ὄντι ἐν ἡσυχίᾳ, ἢ τὸ πλησιάζει τούτοις, ὥστε ἰδεῖν, ἢ ἀκοῦσαι, ἐπαρκοῦσιν εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν διάνοιαν θόλωσιν καὶ ψυχρότητα ἐν τοῖς θείοις, διὰ τὰ πολλὰ τὰ ἐκ τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς γενόμενα, καὶ ταχέως τοῦτο ποιῶσι, τί φήσομεν. κτ.

(2) Τὸ Ε. Χ. ἐν τούτοις ἐγχνονισμοῦ.

πτει ἐξ αὐτῆς τὸ θέλημα αὐτοῦ, καθότι ἐν τῇ ὁδοῦ τῶν ταπεινῶν οὐκ ἠδουλήθη πορεύεσθαι. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ'.

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΕΝΑΛΛΑΓΗΣ, ΚΑΙ ΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΓΙΝΟΜΕΝΗΣ
ΤΟΙΣ ΟΔΕΥΟΥΣΙΝ ΕΝ ΤΗ ΟΔῳ ΤΗΣ ΗΣΥΧΙΑΣ
Τῇ ΥΠΟ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΤΕΤΑΓΜΕΝῃ

Ο συνελθὼν τῷ νῷ αὐτοῦ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ πολιτεύεσθαι, ρυθμίζετω ἑαυτόν, καὶ ἐν τῇ γεωργίᾳ, καὶ τάξει τῆς ἡσυχίας διεξαγάγετω τὸ ἐπίλοιπον τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ. Ὅταν συμβῇ σοι, ὡς ἔστι σύνηθες τῇ τάξει τῆς ἡσυχίας τῇ ὠρισμένῃ ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, ἔνδοθεν συγκεχύσθαι τῷ σκότει τὴν ψυχὴν, καὶ ὥσπερ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας τὰς καλυπτομένας ἀπὸ τῆς γῆς ἐκ τῆς ἀχλύος τῶν νεφελῶν, πρὸς ὀλίγον χρόνον στερηθῆναι τῆς πνευματικῆς παρακλήσεως, καὶ τοῦ φωτός τῆς χάριτος ἔνδοθεν συγκεχύσθαι, ⁽¹⁾ διὰ τὸ ἐπισκιάζον νέφος τῶν παθῶν, καὶ συσταλῆναι ἀπὸ σοῦ μικρὸν τὴν χαροποιὸν δύναμιν, καὶ ἐπισκιάσαι τῷ νῷ ἀσυνήθην ἀχλύν, μὴ παραχθῆς τῇ διανοίᾳ, καὶ χεῖρα προτείνης τῇ ἀγνοίᾳ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ὑπόμεινον, καὶ ἀνάγνωθι εἰς ⁽²⁾ τὰς βίβλους τῶν διδασκάλων, καὶ βιάσαι σαυτὸν ἐν τῇ εὐχῇ, καὶ ἐκδέχου τὴν βοήθειαν. Καὶ εὐθέως ἐλεύσεται, σοῦ μὴ εἰδότος. Ὡσπερ γὰρ ἀποκαλύπτεται τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ταῖς ἀκτίσι τοῦ ἡλίου ἐκ τῆς κατασχούσης σκοτίας τοῦ ἀέρος, οὕτω δύναται καὶ ἡ εὐχὴ λύσαι, καὶ διασκεδάσαι ἐκ τῆς ψυχῆς τὰ νέφη τῶν παθῶν, καὶ διαυγάζσαι τῶν παθῶν, καὶ διαυγάζσαι τὸν νοῦν τῷ φωτὶ τῆς εὐφροσύνης, καὶ τῆς παρακλήσεως. Ὅπερ τίχτειν εἶωθεν ἐν τοῖς ἐνθυμήμασιν ἡμῶν, καὶ μάλιστα ὅταν σῇ ὕλην ἐκ τῶν θείων γραφῶν, καὶ ἐγρήγορσιν στίλβουσιν τὸν νοῦν. Ἡ γὰρ δινηεχὴς μελέτη ἐν ταῖς γραφαῖς τῶν ἁγίων, θαύματος ἀκαταλήπτου, καὶ θείας εὐφροσύνης τὴν ψυχὴν ἐμπίπλησι. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

(1) Τὸ ἔνδοθεν συγκεχύσθαι ἐπαναλαμβανόμενον, οὐ μόνον περιετὸν ἀλλὰ καὶ ἀσάφειας πρᾶξενον.

(2) Ἀνάγνωθι τὰς βίβλους.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ'.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΗΣΥΧΑΖΟΝΤΩΝ

Πότε ἄρχονται νοεῖν ποῦ ἔφθασαν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν, ἐν τῇ ἀπεράντῳ θαλάσῃ, ἥτοι τῇ διαγωγῇ τῆς ἡσυχίας, καὶ πότε δύνανται ἐλπίσαι μικρόν, ὅτι ἤρξαντο διδόναι αὐτοῖς οἱ κόποι αὐτῶν καρπούς.

Λέγω σοι πρᾶγμα, καὶ μὴ διστάσης τούτου, μηδὲ τοῖς λοιποῖς μου λόγοις καταφρονήσης, ὡς ἐλαχίστου, ⁽¹⁾ διότι ἀληθεῖς οἱ παραδεδωκότες μοι εἰσίν. Ὅτι ἀλήθειαν λέγω σοι καὶ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις μου, καὶ ἐν ἅπασιν. Ἐὰν κρεμάσης σαυτὸν ἀπὸ τῶν βλεφάρων τῶν ὀφθαλμῶν σου, ἕως ἂν φθάσῃς τὰ δάκρυα, μὴ νομήσης, ὅτι ἐφθασάς τι ἐν τῇ διαγωγῇ τῆς πολιτείας σου. Μέχρι γὰρ τῆς ἄρτι, τῷ κόσμῳ ὑπηρετοῦσι τὰ κρυπτάτου, τουτέστιν ἐν τῇ διαγωγῇ τῶν κοσμικῶν ἵστασαι, καὶ διὰ τοῦ ἕξω ἀνθρώπου ἐργάζῃ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ ἔσω ἄνθρωπος, ἀκμὴν ἀκαρπὸς ἐστίν. Ὁ γὰρ καρπὸς αὐτοῦ ἐκ τῶν δακρύων ἄρχεται. Ὅταν γὰρ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν φθάσῃς, τότε γίνωσκε, ὅτι ἐξῆλθεν ἡ διάνοιά σου ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ κόσμου τούτου, καὶ τέθεικε τὸν πόδα αὐτῆς εἰς τὴν πορείαν τοῦ καινοῦ αἰῶνος, ⁽²⁾ καὶ ἤρξατο ὀσφραίνεσθαι τοῦ καινοῦ ἀέρος ἐκείνου τοῦ θαυμαστοῦ. Καὶ τότε ἄρχεται καταφέρειν τὰ δάκρυα. Ἠγγικε γὰρ ἡ κύησις τοῦ πνευματικοῦ νηπίου. ⁽³⁾ διότι ἡ χάρις, ἡ κοινὴ πάντων μήτηρ κατεπείγεται τεκεῖν τῇ ψυχῇ θεῖον τύπον μυστικῶς πρὸς τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὅταν δὲ φθάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ τοκετοῦ, ⁽⁴⁾ τηνικαῦτα ὁ νοῦς ἄρχεται

⁽¹⁾ Τὸ Ε. Χ. καὶ μὴ διστάσης τούτου, ὡς ἐλαχίστου, μηδὲ τοῖς λοιποῖς μου λόγοις γελάσης.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. τοῦ καινοῦ ἀνθρώπου.

⁽³⁾ Τὸ Ε. Χ. Ἡ ὠδὸν τῆς ἐξόδου τοῦ πνευματικοῦ νηπίου.

⁽⁴⁾ Ὁ τοκετὸς τῆς ψυχῆς τοῦ τὰ δάκρυα καταφέροντος, ἡ αἴσθησις ἐπὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τῶν ἡμετέρων ψυχῶν καταστάσεως. Ἀνωτέρω μὲν γὰρ φησιν, ἡ κοινὴ πάντων μήτηρ κατεπείγεται τεκεῖν τῇ ψυχῇ θεῖον τύπον μυστικῶς πρὸς τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Τουτέστι κατεπείγεται ἐντυπῶσαι τῇ ψυχῇ τύπον τινὰ νοερόν, τοῦ καθορᾶν μυστικῶς τὰ ἐν τῷ μέλλοντι

κινεῖσθαι ἐν ἐνίοις τῶν ἐκεῖσε, ὥσπερ ἡ ἀναπνοή, ἣν ἀνιμᾶται τὸ βρέφος ἔσωθεν τῶν μελῶν, ἐν οἷς διατρέφεσθαι πέφυκε. Καὶ διὰ τὸ μὴ ὑπομένειν ὅπερ οὐκ ἔστιν αὐτῷ σύνηθες, ἐξαίφνης ἄρχεται κινεῖν τὸ σῶμα εἰς κλαυθμόν, μεμιγμένον τῇ τοῦ μέλιτος γλυκύτητι. Καὶ καθ' ὅσον τρέφεται τὸ ἐνδοθεν βρέφος, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ προσθήκη τῶν δακρύων γίνεται. Καὶ αὕτη ἡ τάξις τῶν δακρύων, ἣν ἔρην, οὐκ ἔστιν ἐκείνη, ἣ ἐκ διαλειμμάτων ἐπισυμβαίνουσα τοῖς ἡσυχάζουσι. ⁽¹⁾ διότι αὕτη ἡ παράκλησις ἡ γινομένη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, παντί ἐστι γινόμενῳ ἐν ἡσυχίᾳ μετὰ Θεοῦ. Καὶ ποτὲ μὲν, ὅντι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς διανοίας ⁽²⁾ ποτὲ δέ, ἐν τοῖς λόγοις τῶν γραφῶν ποτὲ δέ, ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῆς δεήσεως. Ἀλλὰ περὶ ταύτης λέγω, τῆς οὕσης τῷ ἀδιαλείπτως δακρύοντι νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Ὅστις δὲ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἀκριθείᾳ εὔρε τὴν ἀλήθειαν τῶν τρόπων τούτων, ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ταύτῃ εὔρε. Γίνονται γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ δίκην πηγῆς ὕδατος, μέχρι διημέρου χρόνου, ἣ καὶ πλείω. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰσέρχεται εἰς τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν· ἀπὸ δὲ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν, εἰσέρχεται εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, περὶ ἧς εἶπεν ὁ ἅγιος Παῦλος, ⁽³⁾ καθὼς χωρεῖ ἡ φύσις μερικῶς· ἀπὸ δὲ τῆς εἰρηνικῆς καταπαύσεως, ἄρχεται ὁ νοῦς θεωρεῖν τὰ μυστήρια. Καὶ τότε τὸ ἅγιον

αἰῶνι· κατωτέρω δέ, μετὰ τὰ δάκρυα, ἡ εἰρήνη· μετὰ τὴν εἰρήνην, ἡ κατάπαυσις· μετὰ τὴν κατάπαυσιν, ἡ θεωρία· μετὰ τὴν θεωρίαν, ἡ ἀποκάλυψις· μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν, ἡ θεία ἐνοίκησις· καὶ μετὰ ταύτην, ἡ τοῦ πνεύματος καρποφορία. Εἰτα προστίθῃσι, καὶ ἐκ τούτου αἰσθάνεται τῆς ἀλλοιώσεως, τῆς μελλούσης ὑποδέξασθαι τὴν φύσιν τὴν ἐσωτέραν (εἴτουν τὴν ψυχὴν), ἐν τῇ ἀνακαινίσκει τῶν ὅλων. Ἀνακαινισθήσεται γὰρ ἡ σύμπασα κτίσις κατὰ τὴν »τοῦ μακαρίου Πέτρου φωνήν, τὴν λέγουσαν· «καίνοὺς δὲ οὐρανοὺς, καὶ γῆν »κατὰ τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ προσδοκῶμεν.» (β. ἐπιστ. κέφ. γ. ἐδ. ιγ.) τὸν τοκετὸν τούτον, πνεῦμα σωτηρίας ἐκάλεσεν ὁ μεγαλοφρονότατος τῶν προφητῶν »Ἡσαΐας, λέγων· «διὰ τὸν φόβον σου Κύριε ἐν γαστρὶ ἐλάβομεν, καὶ ὠδινῆ-»σαμεν, καὶ ἐτέκομεν πνεῦμα σωτηρίας, ὃ ἐποιήσαμεν ἐπὶ τῆς γῆς.» (Κστ. ιη.) τοιαύτη οὖν ἡ ἐκ τοῦ θεοῦ τῶν δακρύων λουτροῦ καθάρσις. Τοιαύτην χάριν παρέχουσιν ἡμῖν τὰ τῶν δακρύων βεῖθρα, τό, καὶ πρὸ τοῦ ἀλλοιωθῆναι, τῆς μακαρίας ἐκείνης ἀλλοιώσεως, τῆς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐσομένης, ἐπαισθάνεσθαι.

⁽¹⁾ Τὸ Ε. Χ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τάξις τῶν δακρύων ἣν ἔρην· οὐκ ἔστιν ἐκείνη ἡ ἐκ λειμμάτων, ἣ καὶ διαλειμμάτων ἐπισυμβαίνουσα τοῖς ἡσυχάζουσι.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. ἐν τῷ καιρῷ τῆς θεωρίας ἐν διανοίᾳ.

⁽³⁾ Εἰσέρχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, Ἑβρ. α. γ.

Εἰρηνηστικὴ ἐπιστολὴ τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς ἐκκλησίας

πνεῦμα ἄρχεται ἀποκαλύπτειν αὐτῷ τὰ οὐράνια, καὶ ὁ Θεὸς οἰκεῖ ἐν αὐτῷ, καὶ τὸν καρπὸν τοῦ πνεύματος διεγείρει ἐν αὐτῷ. Καὶ ἐκ τούτου αἰσθάνεται τῆς ἀλλοιώσεως τῆς μελλούσης ὑποδέξασθαι τὴν φύσιν τὴν ἑσωτέραν ἐν τῇ ἀνακαινίσει τῶν ὅλων, ⁽¹⁾ ἀμυδρῶς πῶς, καὶ ὡς ἐν αἰνίγματι..

Ταῦτα ἔγραψα πρὸς ἀνάμνησιν ἐμήν, καὶ παντὸς ἐντυγχάνοντος τῷδε τῷ συγγράμματι, καθὼς κατέλιπα ἀπὸ τε τῆς θεωρίας τῶν γραφῶν, καὶ τῶν ἀληθινῶν στομάτων, καὶ μικρὸν ἀπ' αὐτῆς τῆς πείρας· ἵνα μοι γένηται βοήθεια, διὰ τῶν προσευχῶν τῶν ὠφελουμένων ἐξ αὐτῶν. Διότι οὐκ ὀλίγον μόχθον κατεβαλόμην εἰς αὐτά.

Ἄκουε δὲ πάλιν καὶ ὁ μέλλω σοι λέγειν νῦν. Ὁ μεμάθηκά παρὰ ἀψευδοῦς στόματος. Ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὴν χώραν τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν, τότε τὸ πλῆθος τῶν δακρύων ἀφαιρεῖται ἀπὸ σοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἔρχονται σοι τὰ δάκρυα ἐν μέτρῳ, καὶ καιρῷ τῷ προσήκοντι. Αὕτη ἐστὶν ἐν ἀληθείᾳ ἡ ἀκρίβεια, ⁽²⁾ ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν, καὶ παρὰ πάσης τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται.

ΛΟΓΟΣ ΙΣ'

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΤΩΝ ΑΡΕΤΩΝ

Η ἀσκησις μήτηρ τοῦ ἁγιασμοῦ ἐστίν. Ἐξ οὗ γεννᾶται ἡ πρώτη γεῦσις τῆς αἰσθήσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ. Ἦτις καλεῖται πρώτη τάξις τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ πνεύματος. Μηδεὶς πλανήσῃ ἑαυτὸν, καὶ φαντασθῇ μαντείας. ⁽³⁾ Ψυχὴ γὰρ ἡ μεμιασμένη οὐκ ἀνέρ-

⁽¹⁾ Τὸ Ε. Χ. ἐν τῇ ἀνακαινίσσει τοῦ νοός.

⁽²⁾ Ἐν ἀκρίβειᾳ ἢ ἀλήθειᾳ τὸ Ε. Χ.

⁽³⁾ Τίνος ἕνεκα μαντείας μὴ φαντασθῆναι παραγγέλλει; καὶ τίς ἂν εἴη ὁ μαντείας ἐν τοῖς μυστηρίοις, κἄν τῇ τοῦ πνεύματος ἐπιγνώσει φαντασθῆναι δυνάμενος; καὶ οἱ τῇ πλάνῃ τῶν εἰδώλων προσκείμενοι, τελετὰς ἐπετελοῦν καὶ μυστήρια, καίτοι παμβέβηλα, καὶ ἀκάθαρτα· καὶ τῶν μελλόντων δὲ πρόγνωσιν διὰ μαντειῶν, (ὅρα Ναζιανζ. λόγ. στηλιτευτ. α'.) καὶ τῆς Δωδωναίας Δρυός, καὶ τοῦ Δελφικοῦ τριπόδος, καὶ ἄλλων πολλῶν χρηστηρίων (ὅρα Πλουτάρχ. λόγ. περὶ τῶν ἐκτελειπ. χρηστηρ.) κτᾶσθαι ἐδύκουν. Τινες δὲ καὶ

χεται εἰς καθαρὰν βασιλείαν, οὐδὲ συνάπτεται τοῖς πνεύμασι τῶν ἀγίων. Ἔβλεπον τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης σου ἐν δάκρυσι, καὶ νηστεαῖς, καὶ τῇ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχίᾳ. Θλίψις μικρά διὰ τὸν Θεὸν γινομένη, κρείσσω ἐστὶ μεγάλου ἔργου, τοῦ ἀθλίπτως τελουμένου. Διότι ἡ ἐκούσιος θλίψις τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως τῇ ἀγάπῃ ἀνατέλλει. Τὸ δὲ ἔργον τῆς ἀναπαύσεως, ἐκ τοῦ κόρου ⁽¹⁾ τῆς συνειδήσεως γίνεται. Διὰ τοῦτο ἐν θλίψειν ἐδοκιμάσθησαν οἱ ἅγιοι περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐχὶ ἐν ἀνέσει. Διότι τὸ χωρὶς κόπου γινόμενον ἔργον, ἡ δικαιοσύνη ἐπὶ τῶν κοσμικῶν, οἵτινες ἐκ τῶν ἔξωθεν ποιοῦσιν ἐλεημοσύνην, καὶ οὐκ ἐν ἑαυτοῖς κερδαίνουσι. ⁽²⁾ Σὺ δέ, ὦ ἀγωνιστά, καὶ μιμητὰ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, ἐν σεαυτῷ ἀγωνίσαι, ἵνα ἀξιωθῇς γεύσασθαι τῆς δόξης αὐτοῦ. Εἴπερ γὰρ συμπάσχωμεν, καὶ συνδοξαζόμεθα. Οὐ συνδοξάζεται ὁ νοῦς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἐὰν μὴ συμπάσχη τὸ σῶμα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν ὁ καταφρονῶν τῆς ἀνθρωπίνης δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἀξιούμενος, καὶ δοξάζεται τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τῆς ψυχῆς. Ἡ γὰρ δόξα τοῦ σώματος, ὑποταγή ἐστὶ σωφροσύνης μετὰ τοῦ Θεοῦ. ⁽³⁾ Ἡ δόξα δὲ τοῦ νοῦ, ἡ θεωρία ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ περὶ τοῦ

πνεῦμα Πύθωνος ἔχοντες, ἐμάντευον, ὡς ἡ παιδίσκη ἡ ἐν τῷ Παύλῳ κατακοιλουμένη. Εἰπὼν οὖν ὁ Πατὴρ, γεῦσιν αἰσθήσεως μυστηρίων, καὶ ἐπίγνωσιν πνεύματος, ἵνα μή τις νομίῃ εἶναι διὰ μαντείας καὶ τούτων ἀπολαβεῖν, προσέθετο, μηδεὶς πλανήσῃ ἑαυτὸν, καὶ φαντασθῇ μαντείας.

⁽¹⁾ Ἰσ. ἐκ τοῦ κόρου τῆς συνειδήσεως.

⁽²⁾ Κοσμικοὺς ἐνταυθά φησι τοὺς τὰ τοῦ κόσμου, καὶ φρονούντας, καὶ πράτοντας. Ἔστιν οὖν καὶ ἐν αὐτοῖς εὑρεῖν ἰσότητά τινα, καὶ δικαιοσύνην. Οἶον, τὸ ἀγαπᾶν τοὺς ἀγαπῶντας, καὶ τὸ ἀγαθοποιεῖν τοὺς ἀγαθοποιούντας, καὶ δανείζειν παρ' ὧν ἐλπὶς ἀπολαβεῖν. Ἀλλ' οὐκ εὐπρόσδεκτος ἡ τοιαύτη δικαιοσύνη. «ποία γὰρ χάρις, φησὶν ὁ Κύριος, ὑμῖν ἐστίν;» (Λουκ. ζ'. λβ'.) καὶ ἄλλαχού «δέ» ἐὰν μὴ περισσέυῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλεῖον τῶν Γραμματέων, καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. (Ματθ. ε. κ.)

Τὸ δὲ ἐκ τῶν ἔξωθεν ποιεῖν ἐλεημοσύνην, τὸ πρὸς τὸ θεαθῆναι ἐστὶ καὶ τό, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ γὰρ τούτων ἕνεκα ἰλεοῦντες, οὐδὲν κέρδος ἔχουσιν. Ἀμὴν, γὰρ φησι, λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. «Ματθ. ζ'. δ'.»

⁽³⁾ Ὅτι μὲν ἡ ὑπακοὴ δόξης πρόξενος, δῆλον ἐξ ὧν περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν «Ἰησοῦ Χριστοῦ διαμαρτύρεται λέγων ὁ θεὸς Ἀπόστολος γενόμενος ὑπήκουος ἡμέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερέψωσε.» (Φιλίπ. β'. η'.) τί δὲ δηλοῖ τό, ὑποταγή ἐστὶ σωφροσύνης μετὰ τοῦ Θεοῦ; ἢ ὅτι τό, δόξα τοῦ σώματος ἐστὶν ἡ εἰς Θεὸν ὑποταγή, ἡ ἐκ τῆς σωφροσύνης, εἴτουν τῇ

Θεοῦ. Ἡ ἀληθινὴ ὑποταγὴ διπλὴ ἐστίν, ἐν ἔργοις, καὶ ὀνειδίσει. Ὅταν οὖν πάσῃ τῷ σώματι, καὶ ἡ καρδίᾳ συμπάσῃ αὐτῷ. Ἐὰν οὐ γινώσκῃς τὸν Θεόν, οὐ δυνατόν κινήσῃαι ἐν σοὶ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ· καὶ οὐ δύνασαι ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν, ἐὰν μὴ ἴδῃς αὐτόν. Ἡ ὄρασις δὲ τοῦ Θεοῦ, ἐκ τοῦ γινώσκειν αὐτόν ἐστίν. Οὐ προηγείται γὰρ ἡ θεωρία αὐτοῦ τῆς γνώσεως αὐτοῦ.

Εὐχὴ. Ἀξιώσόν με Κύριε γινώσκειν σε, καὶ ἀγαπᾶν, οὐκ ἐν τῇ γνώσει, τῇ ἐν τῷ σκορπισμῷ τοῦ νοῦ, τῇ ἐκ τῆς γυμνασίας γινομένη, ἀλλ' ἀξιώσόν με ἐκείνης τῆς γνώσεως, ἐν ἣ ὁ νοῦς θεωρῶν σε, δοξάζει τὴν φύσιν σου ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ κλεπτούσῃ τὴν αἴσθησιν τοῦ κόσμου ἀπὸ τῆς διανοίας. Ἀξιώσόν με ὑψωθῆναι ἐκ τῆς θέας τοῦ θελήματος τῆς γεννώσης τὰς φαντασίας, καὶ ἰδεῖν σε ἐν τῇ βίᾳ τοῦ δεσμοῦ τοῦ σταυροῦ, ἐν τῷ μέρει τῷ δευτέρῳ τῆς τοῦ νοῦ σταυρώσεως, τοῦ ἐν ἐλευθερίᾳ ἀποπαυομένου ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τῶν νοημάτων ἐν τῇ διηνεκεῖ σου θεωρίᾳ, τῇ ὑπὲρ φύσιν. Θὲς ἐν ἐμοὶ αὐξησθῇ τῆς ἀγάπης σου, ἵνα ὀπίσω τοῦ ἔρωτός σου ἔλθω ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Κίνησον ἐν ἐμοὶ τὴν κατανόησιν τῆς ταπεινώσεώς σου, ἐν ἣ ἐν τῷ κόσμῳ ἀνεστράφης, ἐν τῷ καταλύματι, ᾧ ἐφόρεσας ἐκ τῶν μελῶν ἡμῶν, μεσιτεία τῆς ἀγίας παρθένου· ἵνα ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ καὶ ἀνεπιλήστῳ μνήμῃ ταύτῃ, δέξωμαι μετὰ ἡδονῆς τὴν ταπείνωσιν τῆς φύσεώς μου.

Δύο τρόποι εἰσὶ, τοῦ ἀνελθεῖν ἐν τῷ σταυρῷ· ὁ εἰς, ἡ σταύρωσις τοῦ σώματος· καὶ ὁ δεύτερος, τὸ ἀνελθεῖν εἰς θεωρίαν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος, ἐκ τῆς ἐλευθερίας τῶν παθῶν· ὁ δὲ δεύτερος, ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ἔργων γίνεται τοῦ πνεύματος. Οὐχ ὑποτάσσεται ὁ νοῦς, ἐὰν μὴ τὸ σῶμα ὑποταγῇ αὐτῷ. Ἡ βασιλεία τοῦ νοῦ, ἡ σταύρωσίς ἐστι τοῦ σώματος. Καὶ οὐχ ὑποτάσσεται ὁ νοῦς τῷ Θεῷ, ἐὰν μὴ ὑποταγῇ τὸ αὐτεξούσιον τῷ λογικῷ. Δύσκολόν ἐστιν ἐκδοῦναι τινα ὑψηλὰ τῷ ἔτι ἀρχαρίῳ ὄντι, καὶ νηπίῳ τῇ ἡλικίᾳ. (Ἐκλῃσ. ι'. ις'). «Οὐαὶ σοὶ πόλις, ἥς ὁ βασιλεὺς σου νεώτερός ἐστιν. Ὅς τις ὑποτάξει ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, ἐγγύς ἐστι τοῦ ὑποταγῆναι αὐτῷ τὰ πάντα. Τῷ γόνοντι ἑαυτόν, ἡ γνώσις τῶν πάντων δίδεται αὐτῷ. Τὸ γὰρ γινώσκειν ἑαυτόν, πλήρωμα τῆς γνώσεως τῶν ἀπάντων ἐστί. Καὶ ἐν τῇ ὑποταγῇ τῆς ψυχῆς σου

φρονήσεως, γινομένη. Ἐκ γὰρ τῆς φρονήσεως ἡ ὑπακοή. Ὡν γὰρ αἱ φρένες σῶται, καὶ ἀνελλιπεῖς, καὶ ὑπὸ τῶν παθῶν ἥκιστα θεοροδοημένοι καὶ ἐξεστηκκυῖται, οὗτοι τοῖς θεοῖς προστάγμασιν ὑπέκουσιν. Ἐταῦτοι καὶ ὁ ψαλμωδὸς ἐψήχето, συνέτισόν με, καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου.» Ψαλμ. ρη'. σ.

ὑποταγέσεται σοι τὰ πάντα. Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ἡ ταπεινῶσις βασιλεύει ἐν τῇ διαγωγῇ σου, ὑποτάσσεται σοι ἡ ψυχὴ σου, καὶ μετ' αὐτῆς ὑποταγέσεται σοι τὰ πάντα. Διότι γεννᾶται ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰρήνη ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὅσον δ' εἰ ἔξω ταύτης, οὐ μόνον ἐκ τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν συμβάσεων συνεχῶς μέλλεις καταδιωχθῆναι. Ἀληθῶς, Κύριε, ἐὰν μὴ ταπεινωθῶμεν, οὐ παύη ταπεινῶν ἡμᾶς. Ἡ ἀληθὴς ταπεινῶσις γέννημά ἐστι τῆς γνώσεως. Καὶ ἡ γνῶσις ἡ ἀληθινὴ γέννημα τῶν πειρασμῶν.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ'.

ΠΕΡΙ

ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

Καὶ τίς ἡ ἰσχὺς ἐκάστου αὐτῶν, καὶ τίς ἡ διαφορὰ ἐκάστου αὐτῶν.

Η ἀρετὴ ἡ σωματικὴ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὸ σῶμα καθαίρει ἐκ τῆς ὕλης τῆς ἐν αὐτῷ. Ἡ δὲ ἀρετὴ τῆς διανοίας ταπεινοῖ τὴν ψυχὴν, καὶ διυλίζει αὐτὴν ἐκ τῶν διανοημάτων τῶν χονδρῶν, ⁽¹⁾ τῶν ἀπολλυμένων ἵνα μὴ διαλογίζηται ἐν τούτοις ἐμπαθῶς, ἀλλὰ μᾶλλον κινῆται ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτῆς. Αὕτη δὲ ἡ θεωρία προσεγγίζει αὐτὴν εἰς τὴν γύμνωσιν τοῦ νοῦ, ὅπερ ⁽²⁾ καλεῖται θεωρία ἄυλος. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ πνευματικὴ ἀρετὴ. Αὕτη γὰρ ἐπαίρει τὴν διάνοιαν ἐκ τῶν ἐπιγείων, καὶ προσεγγίζει αὐτὴν τῇ πρώτῃ θεωρίᾳ τοῦ πνεύματος, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν συνιστᾷ τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν θεωρίαν τῆς δόξης τῆς ἀνεκκλήτου, ἥτις ἐστὶ κίνησις νοημάτων τῆς μεγαλωσύνης τῆς φύσεως αὐτοῦ, καὶ χωρίζει αὐτὴν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ. Καὶ ἐκ τούτου πρὸς τὴν ἐλπίδα ἡμῶν ἐκείνην τὴν ἀποκειμένην διαβεβαιούμεθα, καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῆς τάξεως αὐτῆς γινόμεθα. (Γαλ. ε'. ἡ.) «Καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ πεισμονή, περὶ ἧς ὁ Ἀπόστολος εἶπε, τουτέστιν ἡ πληροφορία, ἐν ᾗ εὐφραίνεται ὁ νοῦς νοητικῶς, ἥτοι τῇ ἐλπίδι τῇ ἐπαγγελθείσῃ ἡμῖν. Τί δέ ἐστι ταῦτα, καὶ πῶς ἕκαστον τούτων ἐστὶν ἄκουσον. ⁽³⁾

⁽¹⁾ Ἰσ. χονδρωδῶν.

⁽²⁾ Ἀνάγν. ἥτις.

⁽³⁾ Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος Γαλάτας γράφων, φησὶν· «ἐν γὰρ Χριστῷ ἡ

Πολιτεία ἡ σωματική, ἡ κατὰ Θεόν. Σωματικά δὲ ἔργα καλεῖται τὰ γινόμενα εἰς τὴν κάθαρσιν τῆς σαρκὸς ἐν τῇ πράξει τῆς ἀρετῆς δι' ἔργων φανερῶν, ἐν οἷς διυλίζεται τις ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας τῆς σαρκὸς. Ἡ δὲ πολιτεία τῆς διανοίας ἐστὶ τὸ ἔργον τῆς καρδίας, τὸ γινόμενον ἀπαύστως ἐν τῇ φροντίδι τῆς κρίσεως, ἥτοι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν κριμάτων αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδιάλειπτος εὐχὴ τῆς καρδίας, καὶ ἡ ἔννοια τῆς προνοίας, καὶ τῆς ἐπιμελείας τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ ὁμοῦ γινομένης εἰδικῶς, καὶ ὀλικῶς· καὶ τὸ φυλάξαι τὰ πάθη τὰ κρυπτὰ, ἵνα μὴ ἀπαντήσῃ τι ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ κρυπτῇ, καὶ πνευματικῇ. Τοῦτο τὸ ἔργον τῆς καρδίας, ὅπερ καλεῖται πολιτεία τῆς διανοίας. Ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ τῆς πολιτείας, ὅπερ καλεῖται πῆξις ψυχική, λεπτύνεται ἡ καρδιά, καὶ χωρίζεται ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῆς ἡφανισμένης ζωῆς, τῆς παρὰ φύσιν οὔσης. Ἐξ ὧν ἄρχεται κινεῖσθαι ποτὲ συνιέναι, καὶ διανοεῖσθαι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν αἰσθητῶν, τῶν κτισθέντων εἰς τὴν χρεῖαν, καὶ αὐξητὴν τοῦ σώματος, καὶ πῶς ἐν τῇ διακονίᾳ αὐτῶν δίδεται δυνάμεις τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τοῖς ἐν τῷ σώματι. ⁽¹⁾

»σοῦ, οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη. Ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι; εἴτα »προστίθουσιν, ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. Ὅπερ δὲ, λίαν προσφυῶς ἀναπτύσσει ὁ ἱερὸς Θεοφύλακτος, λέγων· τουτέστι τὸ πείθεσθαι τοῖς »ἀπατῶσιν, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Χριστοῦ. Οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ὑμᾶς ἐκεῖνος, ἵνα »πειθῆσθε τοῖς συμβουλευούσιν Ἰουδαΐζειν». οὐκοῦν μόνῃ τὴν λέξιν (πεισμονή) παραλαβὼν ὁ πατὴρ Ἰσαάκ, καὶ (πληροφορία) διερμηνεύσας, τὰ λοιπὰ τὰ τὴν πληροφορίαν ἀναπτύσσοντα, αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ προσέθετο, τοῦ τοῦ Ἀποστόλου μὴδὲν τοιοῦτον περὶ τῆς πεισμονῆς ταύτης εἰπόντος.

Τὸ ἕτερον χειρόγρ. γράφει, καὶ τοῦτό ἐστιν ἡ πλησμονή, ὅπερ πάντῃ ἀκατάλληλον τῇ τοῦ πατρὸς εὐνοίᾳ· αἰρηται γὰρ ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ἐν τῇ πρὸς »Κολασ. Κεφ β'. ἐδ. κα'. ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρη»σκειᾷ, καὶ ταπεινοφροσύνῃ, καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινὶ πρὸς πλη»σμονὴν τῆς σαρκός.» Ἀλλ' ὁ λόγος οὗτος, ἐστὶ κατὰ τῶν ἀπέχεσθαι τῶν βρωμάτων δογματιζόντων.

⁽¹⁾ Ὅτι μὲν τὰ αἰσθητὰ τὰ κτισθέντα εἰς τὴν τοῦ σώματος χρεῖαν καὶ αὐξησιν, τουτέστι, τροφαί, καὶ πόσεις, καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα ἡ τοῦ σώματος χρεῖα ἀπαιτεῖ, μέτρῳ τῷ προσήκοντι, καὶ καιρῷ τῷ δέοντι, καὶ τῇ μετὰ ἐπικρίσεως ἐκλογῇ μεταλαμβάνόμενα, δυνάμεις παρέχουσι τοῖς ἐξ ὧν τὸ ἡμέτερον σῶμα σύγκειται τέσσαρσι στοιχείοις, τὴν ἐνδὸς ἐκάστου ἀνάλογον ποσότητα, καὶ τὴν μεταξύ ἀλλήλων ἀναγκαίαν ἰσορροπίαν διατηροῦντα, ἡ θύραθεν φιλοσοφία ἡμᾶς ἐκδιδάσκει. Ταύτην οὖν τυχὸν πολιτείαν τῆς διανοίας, καὶ πρῶξιν τῆς ψυχῆς καλεῖ ὁ ἅγιος. ἔστι γὰρ ἀληθῶς ἡ φιλοσοφία ἀσκησις νοῦς, καὶ μελέτη,

Ἡ δὲ πολιτεία ἡ πνευματικὴ ἐστὶ πρᾶξις χωρὶς αἰσθήσεων, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ὑπὸ τῶν πατέρων γραφεῖσα, ἣν ὅτε οἱ νόες τῶν ἀγίων δέξονται, ἥτε ὑποστατικὴ θεωρία καὶ ἡ παχύτης τοῦ σώματος ἐκ μέσου παραλαμβάνεται, καὶ ἔκτοτε ἡ θεωρία γίνεται νοητή. Θεωρίαν γὰρ ὑποστατικὴν καλῶν τὴν κτίσιν τῆς πρώτης φύσεως. ⁽¹⁾ Καὶ ἐκ ταύτης τῆς θεωρίας τῆς ὑποστατικῆς εὐκόλως ἀνάγεται εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς μοναδικῆς πολιτείας, ἥτις ἐστίν, ἐν τῇ ἐξηγήσει τῇ φανερᾷ, τὸ θαυμάσαι τὸν Θεόν. ⁽²⁾ αὕτη ἐστὶν ἡ κατάστασις ἡ μεγάλη τῶν μελλόντων ἀγα-

καὶ θεωρία λεπτύνουσα τὴν καρδίαν, καὶ χωρίζουσα ἀπὸ τῆς ἡφανισμένης ζωῆς, τῆς παρὰ φύσιν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἐμπαθὴς καὶ κτηνώδης. Εἰ δὲ ἀνωτέρω λέγει, ὅτι πολιτεία τῆς διανοίας ἐστὶ τὸ ἔργον τῆς καρδίας, τὸ γινόμενον ἀπαύτως ἐν τῇ φρονίδι τῆς κρίσεως. ἤτοι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ κτ. Ἀλλὰ δηλόν, ὅτι ἡ μὴ παρεφθαρμένη ἡθικὴ φιλοσοφία, καὶ περὶ δικαίου, καὶ περὶ προνοίας, καὶ περὶ τῆς τῶν παθῶν φυλακῆς πολὺν ποιεῖται τὸν λόγον. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ μὲν ψαλμοδός, καὶ ὀργίζεσθαι τὸν Θεόν φησιν, ἡμῶν παιδείας μὴ δραξαμένων (Ψαλ. β'. ι'). ὁ δὲ Ἀπόστολος διαμαρτύρεται, ὅτι καὶ εἰς σωτηρίαν αὕτη σοφίας δύναται. (Β'. Τιμ. γ'. ιε'.)

⁽¹⁾ Ἡ ψυχὴ χωρὶς τοῦ σώματος ἴδιαν ἔχει ὑπόστασιν ὁμοίως καὶ τὸ σῶμα χωρὶς τῆς ψυχῆς. Θάτερον δὲ τούτων, οὐκ ἔστιν ὁ ἄνθρωπος δίχα τοῦ ἐτέρου. Ἀμφοτέρα δὲ συνηνωμένα μίαν συνιστῶσιν ὑπόστασιν τὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐνθεν τοι ἡ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἑνώσις ὑποστατικὴ λέγεται. Θεωρίαν οὖν ὑποστατικὴν ὁ πατήρ, τὴν ἐν σώματι τῆς ψυχῆς θεωρίαν πάντως λέγει. Διὰ τοῦτο προστίθῃσιν, ὅτι τῆς ὑποστατικῆς ταύτης θεωρίας, καὶ τῆς τοῦ σώματος παχύτητος ἐκ μέσου παραλαμβανομένης, ἡ θεωρία γίνεται νοητή. Τῆς ψυχῆς γὰρ ἀπὸ τοῦ σώματος χωριθείσης, λήγει μὲν ἡ ὑποστατικὴ θεωρία, τούτεστιν ἡ ἐν σώματι, ἄρχεται δὲ ἡ νοερά, εἴτουν ἡ τῆς γυμνῆς ψυχῆς θεωρία. Τοῦτο δὲ μετὰ θάνατον γίνεται, ὡς κατωτέρω ὁ ἅγιος ἐπιβεβαίωσιν, λέγων· αὕτη ἐστὶν ἡ κατάστασις ἡ μεγάλη, ἡ δεδομένη ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ἀθανάτου ζωῆς. Κτίσιν δὲ τῆς πρώτης φύσεως οἶμαι λέγειν, αὐτὴν τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πλάσιν, πρώτην οὖσαν, οὐ τῇ τάξει, ἀλλὰ τῇ ἀξίᾳ, καὶ χάριτι. Καὶ γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ πλάσει ἡ ψυχὴ τῷ σώματι ὑποστατικῶς συνενωθεῖσα, νοεῖν τε καὶ θεωρεῖν ἤρξατο.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς μοναδικῆς πολιτείας, ἥτις ἐστὶν ἡ κατάσταση ἡ μεγάλη τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Ὅπερ ἐλλιπές ἐστιν· οὐ γὰρ ἡ ἐπίγνωσις τῆς μοναδικῆς πολιτείας ἐστὶν ἡ κατάστασις τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἀλλὰ τὸ θαυμάζειν τὸν Θεόν. «Τὸ δὲ θαυμάζειν τὸν Θεὸν ἐστὶν ἡ κατάστασις τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Θαυμαστός γάρ φησιν ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ.» (Ψαλμ. ξζ'. λδ'.) τὸ δέ, ἥτις ἐστὶν ἐν τῇ ἐξηγήσει τῇ φανερᾷ, ταῦτόν μοι δοκεῖ τῷ, ἥτις σαφῶς διερμηνευομένη, δηλοῖ τὸ θαυμάσαι τὸν Θεόν.

Ὁ Λατίνος, Ad agnitionem solitariae conversationis, quae est in expositi-

θῶν, ἡ διδομένη ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ἀθανάτου ζωῆς, ἐν τῇ διαγωγῇ τῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι οὐ παύεται ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη ἐκεῖσε ῥεῖ θαυμάζειν τὸν Θεόν· καὶ μὴ ἐννοοῦσά τι ὅλως περὶ τῶν κτισμάτων. ⁽¹⁾ Εἰ ἦν γὰρ τι ὅμοιον τῷ Θεῷ, εἶχον ἂν κινήσθαι πρὸς αὐτὸ ὁ νοῦς, ποτὲ μὲν, ἐν τῷ Θεῷ· ποτὲ δέ, ἐν τούτῳ. Ἐπεὶ δὲ πᾶσα ἡ ὠραιότης τῶν γινομένων ἐν τῇ καινότητι τῇ μελλούσῃ κατωτέρα τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ ἐστί, πῶς δύναται ἡ διάνοια ἐξελεῖν τῇ θεωρίᾳ αὐτῆς ἔξωθεν τῆς τοῦ Θεοῦ ὠραιότητος; τί οὖν; τὸ ἀποθανεῖν λυπεῖ αὐτόν; ἀλλὰ ἡ βάρησις τῆς σαρκός; ἀλλ' ἡ μνήμη τῶν ἰδίων αὐτοῦ; ἀλλ' ἡ χρεία τῆς φύσεως; ἀλλ' αἱ συμφοραί; ἀλλ' αἱ ἐναντιώσεις; ἡ μετεωρισμὸς ἄγνωστος; ἡ ἀτελειότης τῆς φύσεως; ἡ ἐν τοῖς στοιχείοις περικύκλωσις; ἡ συντυχία τινὸς μετὰ τινος; ἡ ἀκηδία; ἡ κατὰ σκοπὸν μόχθος τοῦ σώματος; οὐδαμῶς. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα, εἰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ γίνονται, ὅμως ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε ἐξαρθῇ τὸ κάλυμμα τῶν παθῶν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας, καὶ κατοπτρεύσῃ ἐκείνῳ τὴν δόξαν, εὐθὺς ὑψοῦται ἡ διάνοια ἐν ἐκπλήξει. Καὶ εἰμὴ, ὅτι ὁ Θεὸς ὅρον τέθεικεν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τοῖς τοιοῦτοις πράγμασι πόσον δεῖ βραδύνειν ἐν αὐτοῖς, καὶ ὅμως εἰ συνεχωρήθῃ ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου, ⁽²⁾ οὐκ εἶχον ἐξελεῖν ἐκείθεν ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῶν, πόσον μᾶλλον ἐκεῖ, ὅπου ταῦτα ὅλα οὐκ εἰσίν, (ἡ ἀρετὴ γὰρ ἐκείνη ἀόριστός ἐστί). Καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς

tione manifesta misericordiarum Domini. Εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς μοναδικῆς πολιτείας, ἣτις ἐστὶν ἐν τῇ ἐξηγήσει τῇ φανερᾷ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Κυρίου.

⁽¹⁾ Ἰσ. θαυμάζουσα τὸν Θεόν, καὶ μὴ ἐννοοῦσά τι ὅλως περὶ τῶν κτισμάτων· ἢ θαυμάζειν τὸν Θεόν, καὶ μὴ ἐννοεῖν τι ὅλως περὶ τῶν κτισμάτων.

Ὁ Λατίνος. Nec considerat quid omnino de creaturis, καὶ οὐδὲ ἐννοεῖ τι ὅλως περὶ τῶν κτισμάτων.

⁽²⁾ Τὸ ὅτι, καὶ τὸ ὅμως, οὐ μόνον περιττά, ἀλλὰ καὶ ἀσάφειαν ἐμποιεῖ. Εἴποι δ' ἂν τις οὕτω σαφέστερον. Καὶ εἰ μὴ ὁ Θεὸς ὅρον τέθεικεν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τοῖς τοιοῦτοις πράγμασι, (εἴτουν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Θεοῦ) πόσον δεῖ βραδύνειν ἐν αὐτοῖς, καὶ εἰ συνεχωρήθῃ ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ εἶχεν κτ.

Ὁ Λατίνος. Et nisi quem terminum Deus posuit in hac vita super huiusmodi rebus, et quantum deceat in ipsis morari, per totam viam hominis promissum esset, non haberet exire a contemplatione eorum, et quanto potius ostendimus, ubi haec omnia non sunt. Καὶ εἰμὴ ὅν ὁ Θεὸς τέθεικεν ὅρον ἐν ταύτῃ τῇ ζωῇ ἐπὶ τὰ τοιαῦτα πράγματα, καὶ πόσον δεῖ ἐν αὐτοῖς βραδύνειν, ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου ἐπηγγέλθη, οὐκ εἶχεν ἐξελεῖν ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῶν, καὶ πόσον μᾶλλον ἐπιδεικνύομεν, ὅπου ταῦτα πάντα οὐκ εἰσὶ. Δύσληπτα δέ, καὶ πάντῃ ἀσάφει εἰσὶ ταῦτα τὰ ἐκ τοῦ Λατίνου.

πράγμασιν ὑποστατικῶς ἐσόμεθα ἔνδοθεν βασιλικῶν αὐλῶν, εἰ ἀξιωθῶμεν διὰ τῆς πολιτείας ἡμῶν;

Πῶς οὖν δύναται πάλιν ἡ διάνοια ἐξελθεῖν, καὶ μακρυνθῆναι ἐκ τῆς θαυμαστῆς καὶ θεϊκῆς θεωρίας ἐκείνης, καὶ πεσεῖν ἐν ἄλλῃ πράγματι; Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι οὐ γνωρίζομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν, οὐδὲ εἰς ποίαν πολιτείαν ἐκλήθημεν, καὶ τὴν ζωὴν ταύτην τῆς ἀσθενείας, καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ζώντων, καὶ τὰς θλίψεις τοῦ κόσμου, καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ τὰς κακίας αὐτοῦ, καὶ τὰς ἀναπαύσεις αὐτοῦ λογιζόμεθα, ὅτι εἰσίτι.

Εὐχὴ. Ἄλλ' ὦ Χριστὲ ὁ μόνος δυνατός, μακάριος οὗ ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ σοί, καὶ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο. Σὺ Κύριε ἀπόστρεψον τὰ πρόσωπα ἡμῶν ἐκ τοῦ κόσμου ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ σου, ἕως ἂν ἴδωμεν αὐτὸν ὅπερ ἐστὶ, καὶ μὴ πιστεύσωμεν τῇ σκιᾷ, ὥσπερ τῇ ἀληθείᾳ. Καινοποιήσας, ἐγκαίνισον ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν Κύριε σπουδὴν πρὸ τοῦ θανάτου, ὅπως ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἐξόδου ἡμῶν γινώμεν, πῶς ἦν ἡ εἴσοδος ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξοδος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἕως ἂν τελειώσωμεν τὸ ἔργον, εἰς ὃ ἐκλήθημεν κατὰ τὸ θέλημά σου ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ πρῶτον, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλπίσωμεν ἐν διανοίᾳ πεπληρωμένῃ πεποιθήσεως δέξασθαι τὰ μεγάλα, κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν γραφῶν, ἃ ἡτοίμασεν ἡ ἀγάπη σου ἐν τῇ δευτέρᾳ καινουργίᾳ. Ὡν ἡ μνήμη αὐτῶν φυλάττεται ἐν τῇ πίστει τῶν μυστηρίων.

Περὶ καθάρσεως τοῦ σώματος, καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ νοῦ. (1)

Ἡ καθαρσις τοῦ σώματος ἐστὶν ὁσιότης ἐκ τοῦ μολυσμοῦ τῆς σαρκός. Ἡ καθαρσις τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἡ ἐλευθερία τῶν κρυπτῶν παθῶν, τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ συνισταμένων. Ἡ καθαρσις δὲ τοῦ νοῦ ἐστὶν ἐν τῇ τῶν μυστηρίων ἀποκαλύψει. Καθαίρεται γὰρ ἐκ πάντων τῶν ὑποπιπτόντων τῇ αἰσθήσει ἐν τῷ τρόπῳ τῆς παχύτητος αὐτῶν. Καὶ τὰ παιδία τὰ μικρὰ ἀγνά εἰσι τῷ σώματι, καὶ ἀπαθῇ τῇ ψυχῇ, καὶ οὐδεὶς καλεῖ αὐτὰ καθαρὰ τῷ νῷ. Ἡ καθαρότης γὰρ τοῦ νοῦ ἐστὶν ἡ τελειότης ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς οὐρανοῦ θεωρίας, τῆς ἐκτὸς τῶν αἰσθήσεων κινουμένων ἐν τῇ δυνάμει τῇ πνευματικῇ τῶν ἄνω κατακοσμήσεων τῶν ἀναριθμητῶν θαυμάτων τοῦ οὐρανοῦ κόσμου ἐκείνου. Ὡν ἡ διαγωγὴ μεμέρισται ἐξ ἀλλήλων τῶν λεπτῶν ἐν τῇ ἀοράτῳ διακονίᾳ αὐτῶν, τῶν ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὄντων τῶν θεϊκῶν ἀποκαλύψεων, τῶν συνε-

(1) Ἐν τῷ ἑτέρῳ χειρογρ., Ἀρχὴ τοῦ νῦ. λόγου.

χῶν ἐν τῇ ἀλλοιώσει αὐτῶν ἐν πάσῃ ὥρᾳ. Αὐτὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀξι-
ώσαι ἡμᾶς ἀεὶ θεωρεῖν αὐτὸν ἐν γυμνότητι νοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀμέ-
σως εἰς αἰῶνας αἰώνων. Αὐτῷ ἡ δόξα. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ'

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΠΟΣΟΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΤΟ ΜΕΤΡΟΝ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ,
ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Εστι γνώσις προηγουμένη τῆς πίστεως, καὶ ἔστι γνώσις τικτομένη
ἐκ τῆς πίστεως. Ἡ γνώσις ἡ προηγουμένη τῆς πίστεως, ἐστὶ
γνώσις φυσική· ἡ δὲ τικτομένη ἐκ τῆς πίστεως, γνώσις ἐστὶ πνευματική.
Ἔστι δὲ γνώσις φυσικὴ διακρίνουσα τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ, ἥτις καὶ
καλεῖται διάκρισις φυσική, ἐν ἣ γινώσκομεν τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ φυ-
σικῶς ἄνευ μαθήσεως. Ταύτην ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ λογικῇ φύσει. Ἐκ
δὲ τῆς μαθήσεως αὕξησιν καὶ προσθήκην λαμβάνει. Οὐκ ἔστι τις ὁ ταύ-
την μὴ ἔχων. Καὶ αὕτη ἡ δύναμις τῆς γνώσεως τῆς φυσικῆς τῆς λο-
γικῆς ψυχῆς, ἡ διάκρισις ἐστὶ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἡ κινουμένη
ἐν αὐτῇ ἀπαύστως. Καὶ οἱ στερηθέντες αὐτῆς, κάτωθεν τῆς λογικῆς
φύσεως εἰσίν. Οἱ δὲ ἔχοντες ταύτην, ὀρθῶς ἐν τῇ ψυχικῇ φύσει ἵσταν-
ται, καὶ οὐκ ἔχουσι τίνα ἀφανισμὸν ἐν οἷς ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῇ φύσει πρὸς
τιμὴν τῶν λογικῶν αὐτοῦ. Τοὺς δὲ ταύτην τὴν διὰ γνῶσιν ἀπολέσαντας,
τὴν διακρίνουσαν τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ, ὁνειδίζει ὁ Προφήτης λέγων·
ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν, οὐ συνῆκεν. (Ψαλμ. μὴ'. ιγ'.) Ἡ τιμὴ τῆς
λογικῆς φύσεως, ἡ διάκρισις ἐστίν, ἡ διακρίνουσα τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ.
Καὶ δικαίως τοὺς ἀπολέσαντας ταύτην, ὁμοίωσε τοῖς ἀνοήτοις κτήνεσι,
τοῖς μὴ ἔχουσι τὸ λογικόν, καὶ διακριτικόν. Ἐν ταύτῃ δυνατόν ἐστιν
ἡμῖν εὑρεῖν τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ γνώσις ἡ Φυσική,
καὶ αὕτη προηγείται τῆς πίστεως, καὶ αὕτη ὁδὸς ἐστὶ πρὸς τὸν Θεόν.
Καὶ ἐν ταύτῃ γινώσκομεν τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ διακρίναι, καὶ δέ-
ξασθαι τὴν πίστιν. Καὶ μαρτυρεῖ ἡ δύναμις τῆς φύσεως, ὅτι πρέπει
τῷ ἀνθρώπῳ πιστεῦσαι τῷ παραγαγόντι εἰς τὴν κρίσιν ταῦτα πάντα, ⁽¹⁾

(1) Τὸ Ε. Χ. εἰς κρίσιν τὰ πάντα.

καὶ πιστεῦσαι τοῖς λόγοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι αὐτούς. Καὶ ἐκ τοῦ πιστεῦσαι, τίκεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅτε ἀκολουθήσει τοῖς ἔργοις, καὶ πρὸς μικρὸν ἀνέλθῃ πρὸς ἐργασίαν, τίκει τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν, ἣν εἵπομεν τίκεσθαι ἐκ τῆς πίστεως.

Ἡ φυσικὴ γνῶσις, ἥτις ἐστὶν ἡ διακρίσις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐντεθεῖσα τῇ φύσει ἡμῶν, αὐτὴ πείθει ἡμᾶς, ὅτι δεῖ πιστεῦειν τῷ Θεῷ, τῷ παραγαγόντι τὰ πάντα. Καὶ ἡ πίστις ποιεῖ ἐν ἡμῖν τὸν φόβον, καὶ ἀναγκάζει ἡμᾶς ὁ φόβος μετανοῆσαι, καὶ ἐργασασθαι. Καὶ οὕτω δίδοται ἡ πνευματικὴ γνῶσις τῷ ἀνθρώπῳ, ἥτις ἐστὶν αἴσθησις τῶν μυστηρίων, ἥτις γεννᾷ τὴν πίστιν τῆς ἀληθοῦς θεωρίας. Οὐχ ἀπλῶς δὲ οὕτως ἐκ πίστεως μόνης ψιλῆς γεννᾶται ἡ γνῶσις ἡ πνευματικὴ, ἀλλ' ἡ πίστις φόβον Θεοῦ γεννᾷ, καὶ ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἀρξώμεθα ἐνεργεῖν ἐν αὐτῷ, ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ τίκεται ἡ γνῶσις ἡ πνευματικὴ, καθάπερ εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χριστόστομος· ὅτι, ὅτε τις κτήσεται θέλημα ἀκόλουθον τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ ὀρθῇ φρονήσει, ταχέως λαμβάνει τὴν ἀποκάλυψιν τῶν κρυπτῶν. Καλεῖ δὲ ἀποκάλυψιν τῶν κρυπτῶν, τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν.

Οὐχ ὁ φόβος δὲ τοῦ Θεοῦ τίκει ταύτην τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν, (διότι ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ φύσει κείμενον, γεννηθῆναι οὐ δύναται.) ἀλλὰ δόσις δίδοται αὕτη ἡ γνῶσις τῇ ἐργασίᾳ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Ἡνίκα ἐρευνήσεις καλῶς τὸ ἔργον τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, εὕρισκες ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μετάνοια, καὶ ἡ γνῶσις ἡ πνευματικὴ ἐνταῦθα. Αὕτη ἐστὶν ἡν εἵπομεν, ὅτι ὅνπερ ἐν τῷ βαπτίσματι ἐδεξάμεθα τὸν ἄρραθῶνα αὐτοῦ, διὰ τῆς μετανοίας πάντως δεχόμεθα τὸ χάρισμα αὐτοῦ. Καὶ τὸ χάρισμα, ὅπερ εἵπομεν, ὅτι διὰ τῆς μετανοίας λαμβάνομεν αὐτό. αὕτη ἐστὶν ἡ γνῶσις ἡ πνευματικὴ, ἡ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου διδομένη δόσις. (¹) Ἡ πνευματικὴ δὲ γνῶσις, ἐστὶν ἡ αἴσθησις τῶν κρυπτῶν. Καὶ ὅταν αἰσθηθῇ τις τούτων τῶν ἀοράτων, καὶ κατὰ πολὺ ὑπερβαλλόντων, ἐκ τούτων λαμβάνει ὄνομα τῆς πνευματικῆς γνώσεως, καὶ γεννᾶται ἐν τῇ αἰσθήσει ταύτης τῆς πίστεως ἄλλη, οὐκ ἐναντία οὐσα ἐκείνῃ τῇ πρώτῃ, ἀλλὰ βεβαιούσα τὴν πίστιν ἐκείνην. Καὶ καλοῦσιν αὐτὴν πίστιν τῆς θεωρίας. Ἔως ἐκεῖ, ἡ ἀκοή· νῦν δέ, θεωρία. Ἡ δὲ θεωρία, τῆς ἀκοῆς ἀσφαλεστέρα ὑπάρχει.

Ταῦτα πάντα ἐκ τῆς γνώσεως ἐκείνης, τῆς διακρινούσης τὸ καλὸν ἐκ

(¹) Τὸ Ε. Χ. τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ γινομένη δόσις.

τοῦ κακοῦ, τῆς ἐν τῇ φύσει οὔσης τίκτονται. Καὶ αὕτη ἐστὶν ὁ σπόρος ὁ ἀγαθὸς τῆς ἀρετῆς, ⁽¹⁾ καὶ ἤδη ἐλέχθη. Καὶ ὅτε ταύτην τὴν φυσικὴν γνῶσιν καλύψομεν τῷ θελήματι ἡμῶν τῷ φιληδόνῳ, ἐκ πάντων τῶν ἀγαθῶν τούτων ἐκπίπτομεν. Καὶ ἀκολουθεῖ ταύτῃ τῇ φυσικῇ γνώσει κέντησις διηνεκῆς τῆς συνειδήσεως, μνήμη τοῦ θανάτου ἀδιάλειπτος, καὶ φροντίς τις, βάσανος οὔσα ἕως τῆς ἐξόδου ταύτης. ⁽²⁾ Μετὰ ταύτην, ἡ λύπη, ἡ κατῆφεια, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἡ αἰδῶς ἡ ἐκ τῆς φύσεως, ἡ λύπη ἡ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ τῶν προτέρων, ἡ πρέπουσα σπουδὴ, ἡ μνήμη τῆς κοινῆς ὁδοῦ, καὶ φροντίς περὶ τῶν ἐφοδίων αὐτῆς, καὶ αἵτησις μετὰ πένθους παρὰ τοῦ Θεοῦ, καλῶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν πύλην ταύτην, ἥτις ἐστὶν ἡ διάβασις πάσης τῆς φύσεως, καταφρόνησις κόσμου, καὶ πολὺς ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς. Ταῦτα πάντα ἐν τῇ γνώσει τῇ φυσικῇ εὐρίσκεται. Συγκρινέτω οὖν τις τὰ ἔργα αὐτοῦ πρὸς ταῦτα. Ὅτε γὰρ εὐρεθῇ ἄνθρωπος ἐν τούτοις, ἐν τῇ ὁδῷ τῇ φυσικῇ πορεύεται· καὶ ὅταν ὑπεραρθῇ τούτων, καὶ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην, ὑπεραίρεται ὑπὲρ τὴν φύσιν, καὶ παρέρχεται ἐξ αὐτοῦ ὁ ἀγὼν, καὶ ὁ φόβος, καὶ ὁ κόπος, καὶ ὁ μόχθος ἐν πᾶσι. Ταῦτα τὰ παρεπόμενα τῇ φυσικῇ γνώσει. Καὶ ταῦτα εὐρίσκομεν ἐν ἑαυτοῖς, ὅταν μὴ καλύψωμεν αὐτὴν τῷ θελήματι ἡμῶν τῷ φιληδόνῳ. Καὶ ἐν τούτοις γινόμεθα, ἕως ἂν φθάσωμεν τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐλευθεροῖ ἡμᾶς ἐκ πάντων τούτων. Ἐκ τούτων τῶν ῥηθέντων συγκρινέτω τις, καὶ ἐξεταζέτω ἑαυτὸν ἐν ποίοις πορεύεται, ἐν τοῖς παρὰ φύσιν οὔσιν, ἢ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν, ἢ ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν. Ἐκ τῶν τρόπων τῶν ῥηθέντων, φανερώς, καὶ ταχέως δύναται τις εὐρεῖν τὴν κυβέρνησιν τῆς ὅλης ζωῆς αὐτοῦ. Καὶ ὅταν μὴ εὐρεθῇ τοῖς κατὰ φύσιν ῥηθεῖσιν ὑφ' ἡμῶν, ὡς ὠρίσαμεν, καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ

(1) Τὸ Ε. Χ. καὶ αὕτη ἐστὶν, ὅπερ ἐστὶ σπόρος ἀγαθὸς τῆς ἀρετῆς.

(2) Τρεῖς αἱ τοῦ ἀνθρώπου καταστάσεις, ὡς κατατέρω φησὶν ὁ ὁσιος. Ἡ κατὰ φύσιν, ἡ παρὰ φύσιν, καὶ ἡ ὑπὲρ φύσιν. Ἐπειδὴν οὖν τῆς κατὰ φύσιν ἐκπεσόντες, εἰς τὴν παρὰ φύσιν καταντήσωμεν, κεντᾷ διηνεκῶς τὴν συνείδησιν ἢ φυσικὴν γνῶσιν, καὶ τὴν τοῦ θανάτου μνήμην ἀδιάλειπτως ἐπεγείρει, καὶ φροντίδα τινά, τὴν ψυχὴν ἡμῶν βασανίζουσιν, οὐ παύεται τίκτουσα, ἕως τῆς ἐξόδου ταύτης, εἰπουν ἔχρησι οὐ ταυτησί τῆς παρὰ φύσιν καταστάσεως ἐξελθόντες, εἰς τὴν κατὰ φύσιν αὐθις ἐπανέλθωμεν. Τηνικαῦτα δὲ πάλιν ἡ φυσικὴ γνῶσις θλίψιν γεννᾷ, καὶ κατῆφειαν, καὶ φόβον Θεοῦ, καὶ αἰδῶ, καὶ λύπην, καὶ σπουδὴν, καὶ θανάτου μνήμην, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐφοδίων φροντίδα. Ἐτι δὲ καὶ ἀναπείθει ἡμᾶς, πένθει πολλῷ, καὶ δάκρυσιν ἐξατείσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πύλιν ταύτην, τουτέστιν εἰς τὴν ὑπὲρ φύσιν κατάστασιν.

φύσιν οὖσιν οὐχ ὑπάρχει, δηλόν ἐστιν, ὅτι ἐν τοῖς παρὰ φύσιν ὑπάρχει ἐβρόμμένος. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ'.

ΠΕΡΙ

ΠΙΣΤΕΩΣ ΚΑΙ ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗΣ

Ο ἄνθρωπε ἐλάχιστε, θέλεις εὐρεῖν τὴν ζωὴν; τὴν πίστιν, καὶ τὴν ταπείνωσιν κράτησον ἐν ἑαυτῷ, ὅτι ἐν αὐταῖς εὐρίσκεις τὸ ἔλεος, καὶ τὴν βοήθειαν, καὶ λόγους ἐν καρδίᾳ ἐκ τοῦ Θεοῦ λαλουμένους μετὰ τοῦ φύλακος τοῦ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ἐν τῷ φανερῷ παραμένοντός σοι. Θέλεις ταῦτα κτήσασθαι, ἅπερ εἰσὶν ὁμιλίας τῆς ζωῆς; Ἐν ἀπλότητι πορεύθητι, καὶ μὴ ἐν γνώσει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τῇ ἀπλότητι ἡ πίστις ἀκολουθεῖ· τῇ λεπτότητι δέ, καὶ τῇ ἀντιστροφῇ τῶν λογισμῶν, ἡ οἴησις· τῇ δέ, ἀπέχεσθαι τοῦ Θεοῦ.

Ὅτε προσεγγίσῃς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ προσευχῆς, οὕτω γενοῦ ἐν τῷ λογισμῷ σου, ὥσπερ μύρμηξ, καὶ ὥσπερ τὰ ἔρπετά τῆς γῆς, καὶ ὥσπερ βδέλλα, καὶ ὡς παιδίον ψελλίζον. Καὶ μὴ εἴπῃς ἔμπροσθεν αὐτοῦ τι ἐν γνώσει, ἀλλὰ τῷ νηπιᾶζοντι φρονήματι προσέγγισον τῷ Θεῷ, καὶ πορεύθητι ἐνώπιον αὐτοῦ, ἵνα ἀξιωθῇς τῆς προνοίας ἐκείνης τῆς πατρικῆς, τῆς γινομένης ὑπὸ τῶν πατέρων ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ νήπια. (Ψαλ. ριδ'. ε'.) «Ἐβρέθη, φυλάσσων τὰ νήπια ὁ Κύριος.» Προσεγγίζει ὁ νήπιος τῷ ὄφει, καὶ κρατεῖ αὐτὸν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ οὐ βλέπτει αὐτόν. Γυμνὸς πορεύεται ὁ νήπιος ὅλον τὸν χειμῶνα, ὅτε ἄλλοι ἐνδεδυμένοι, καὶ ἐσκεπασμένοι, καὶ ὑπαισέρχεται τὸ ψύχος ἐν ὅλοις τοῖς ἑαυτοῦ μέλεσιν. Αὐτὸς κάθηται γυμνὸς ἐν ἡμέρᾳ ψύχους, καὶ κρύους, καὶ πάχνης, καὶ οὐ πονεῖ. Διότι τὸ σῶμα τῆς ιδιωτείας αὐτοῦ κεκαλυμμένον ἐστὶν ἐν ἄλλῳ ἐνδύματι ἀοράτῳ ἐκ τῆς προνοίας ἐκείνης τῆς κρυπτῆς, τῆς τηρούσης τὰ τρυφερὰ αὐτοῦ μέλη, ἵνα μὴ ἐγγίση αὐτοῖς βλάβη ἔκτινος. (1)

(1) Νηπίους λέγει τοὺς διὰ τὴν προαιρετικὴν ἀπλότητα ἀκάκουρα ἔχοντας πτὴν καρδίαν, καὶ τὰ φρονήματα. «Περὶ ὧν ὁ μὲν ψαλμῶδός φησιν, ἡ δὴλωσις τῶν λόγων σου φωτίζει, καὶ συνετελεῖ νηπίους. (Ψαλμ. ρη'-ρλα').» Ὁ δὲ Κύ-

Νῦν πιστεύεις, ὅτι ἐστὶ πρόνοιά τις κρυπτή, ἥτινι τὸ τρυφερόν σῶμα τὸ ἑτοιμον ταχέως εἰς ἐκάστην βλάβην, διὰ τὴν τρυφερότητα καὶ ἀσθενῆ πολιτείαν αὐτοῦ, διαφυλάττεται ἐν μέσῳ τῶν ἐναντίων, καὶ οὐ καταπονέεται ὑπ' αὐτῶν· Φησί, φυλάσσω τὰ νήπια ὁ Κύριος. Καὶ οὐ τούτους μόνον τοὺς μικροὺς τῷ σώματι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν κόσμῳ σοφοὺς ὄντας, τοὺς καταλιμπάνοντας τὴν γνῶσιν αὐτῶν, καὶ ἐπ' ἐκείνην τὴν σοφίαν τὴν ἐπαρκουσαν ἐπερειδομένους, καὶ γινομένους ὡς νηπίους ἐν τῷ ἑαυτῶν θελήματι, καὶ τότε μαυθάνοντας ἐκείνην τὴν σοφίαν τὴν μὴ αἰσθανομένην ἐν ἔργοις γυμνασίας. Καὶ καλῶς εἶπεν ὁ σοφὸς τὰ θεῖα Παῦλος· (α'. Κορινθ. γ'. ιη'.) ἀόδοκῶν σοφὸς εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ πούτω, γενέσθω μωρός, ἵνα γένηται σοφός. ὅμως αἰτῆσαι τὸν Θεόν, δοῦναί σοι φθάσαι τὸ μέτρον τῆς πίστεως. Καὶ ἐὰν τῆς τρυφῆς αὐτῆς αἰσθηθῇς ἐν τῇ ψυχῇ σου, οὐκ ἔστι μοι δυσχερὲς εἰπεῖν πάλιν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ κωλύον σε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ οὐκ ἔστι σοι δυσχερὲς αἰχμαλωτισθῆναι ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἀπὸ τῶν γένων, Καὶ λαθεῖν τοῦτον τὸν κόσμον τὸν ἀσθενῆ, καὶ τὰς μνήμας τῶν πραγμάτων αὐτοῦ. (1) Ὑπὲρ

»ριος ἡμῶν, ἐξομολογοῦμαι σοι πάτερ Κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας τοῦτα ἀπὸ σοφῶν, καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.» (Ματθ. ια'. κε'.) Τούτους μὲν γὰρ τοὺς ἐθειλυσίως νηπιόσαντας, διὰ τὴν ἐκ Θεοῦ διδομένην αὐτῆς σοφίαν καὶ σύνεσιν, ὃ νοητὸς ὄφει παραβλέψαι οὐ δύναται, καθάπερ οὐδὲ τὸν πρωτόπλαστον, ἐν ὅσῳ αὐτὸς τῆς ἀπλότητος ἀντεχόμενος, ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ἔμενεν. Οὐδὲ δὴ, διὰ τὴν ἀόρατον τῆς τὰ πνευματικὰ ταῦτα νήπια φυλακτοῦσης προνοίας δύναμιν, ἡ χειμῶνι παρεικαζομένη τῶν παθῶν τοῦ βίου τύρβη, καὶ ἐξ αὐτῆς ἐπιγιννομένη νάρκητι καὶ ψυχρότητι, τὴν τῶν μελῶν ἀπαλότητα, τουτέστι τὸ τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ νοῦς αὐτῶν ἀέθραιοι λυμαίνουσι. «Φυλάσσω γάρ φησιν ὁ Κύριος τὰ νήπια.» (Ψαλμ. ριδ'. ς'.) Γυμνὸς φησι πορεύεται ὁ νήπιος ὅλον τὸν χειμῶνα. Καθαρὸς δὴθεν ὁ ἀπλοῦς ἀπάσης ῥαδιουργίας, καὶ τῆς τῶν παθῶν τυραννίδος ἐλεύθερος ὅλην διανύει τὴν τοῦ παραχώδους τούτου βίου περίοδον, ὅτε οἱ ἄλλοι τὴν πονηρίαν περιβέβληνται καὶ κεκαλυμμένοι τῷ τῶν ἡδυπαθειῶν σκότει τυγχάνουσι. Καὶ ἐπεισέρχεται μὲν ἡ τῶν παθῶν ψυχρότης ἐν τοῖς τοῦ ἀπλοῦ μέλεσιν ἐν ἡμέρᾳ ῥαθυμίας, καὶ ἀκηδίας, οὐ παραβλέπτει δὲ ταῦτα, διὰ τῆς χάριτος ἐπισκηνώσιν.

Ἄλλως Νηπίους, τοὺς ἀρχαρίους τυχὸν λέγει, τοὺς τὸ σῶμα, καὶ τὰ μέλη αὐτῶν τρυφερὰ ἔχοντας, διὰ τὸ μήπω τῇ σκληραγωγίᾳ, καὶ τοῖς ἀσκητικοῖς πόνοις ταῦτα καταζηράναι. Οὗτοι οὖν καὶ ψόχει, καὶ κρύει, καὶ πάχυν προσκαρτεροῦντες, καὶ τῷ νοητῷ ὄφει προσπαλαίοντες, οὐδόλως παραβλάπτονται, διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀόρατου προνοίας ἐπιχορηγομένην αὐτοῖς βοήθειαν.

(1) Ἐὰν αἰσθηθῇς φησὶ τῆς τρυφῆς τῆς πίστεως, οὐκ ἔστι τὸ κωλύον σε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ οὐκ ἔστι σοι δυσχερὲς αἰχμαλωτισθῆναι ἐν πάσῃ ὥρᾳ

τούτου ἀόκνως προσεύχου, καὶ ἐν θερμότητι ἐκέλευσται, καὶ ἐν σπουδῇ πολλῇ δεήθητι, ἕως ἂν λάθῃς. Καὶ πάλιν οὐ μὴ ἀτονήσῃς. Ἀξιώθησθαι δὲ τούτων, ἐάν πρῶτον βιάσῃς ἑαυτὸν τοῦ ἐπιβρίψαι ἐπὶ τὸν Θεὸν τὴν μεριμνάν σου μετὰ πίστεως, καὶ ἀνταλλάξῃς τὴν πρόνοιάν σου εἰς τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ. Καὶ τότε ὅταν ἴδῃ τὸ θέλημα σου, ὅτι ἐν πάσῃ καθαρότητι τοῦ φρονήματος ἐπίστειπταις αὐτῷ τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἑαυτόν, καὶ ἐδιόσω ἑαυτὸν ἐλπίσας ἐπὶ τὸν Θεόν, πλεόν τῆς ψυχῆς σου, τότε ἐκείνη ἡ δύναμις ἡ ἄγνωστος ὑπὸ σοῦ, ἐπισκηνῶι ἐπὶ σέ. Καὶ αἰσθητικῶς αἰσθηθήσῃ τῆς δυνάμεως τοῦ μετὰ σοῦ ἀνενδοιάττως· ἐκείνης τῆς δυνάμεως, ἧς αἰσθανόμενοι πολλοί, εἰτέρχονται εἰς τὸ πῦρ καὶ οὐ φοβοῦνται· καὶ ἐπὶ τὸ ὕδωρ πατοῦντες, οὐ διστάζουσι τῷ λογισμῷ ἑαυτῶν, μήπως καταποντισθῶσι. Διότι ἐνισχύει ἡ πίστις τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς, καὶ ὥσπερ τις ἀόρατον αἰσθάνεται, πείθοντος αὐτὸν μὴ προσέχειν τῇ ὁράσει τῶν φοβερῶν πραγμάτων, μηδὲ τῇ ὁράσει τῇ ὑπερβαλλούσῃ τῶν αἰσθήσεων βλέπειν.

Τάχα δοκεῖσι παντελῶς, ὅτι τὴν γινῶσιν τὴν πνευματικὴν ἐκείνην, ἐν ταύτῃ τῇ ψυχικῇ γνώσει δέχεται τις; Καὶ (1) οὐ μόνον ἀδύνατον ὑποδεχθῆναι ἐκείνην τὴν πνευματικὴν ἐν ταύτῃ τῇ γνώσει τῇ ψυχικῇ, ἀλλ' οὐδὲ αἰσθηθεῖ αἰσθηθῆναι αὐτῆς δυνατόν τινι, ἢ ἀξιωθῆναι αὐτῆς τῶν ἐν ταύτῃ σπουδαζόντων γυμνασθῆναι. Καὶ ἐάν τινες ἐξ αὐτῶν θέλωσι προσεγγίσει ἐκείνη τῇ γνώσει τοῦ πνεύματος, ἕως οὗ ἀπαρνήσωνται ταύτην, καὶ πᾶσαν ἀναστροφὴν τῆς λεπτότητος αὐτῆς, καὶ τὴν πολὺπλοκον αὐτῆς μέθοδον, καὶ σταθῶσιν εἰς τὸ νήπιον αὐτῆς φρόνημα, οὐδὲ πρὸς ὀλίγον ἐκείνη προσεγγίσει δύνανται. Ἀλλὰ πολὺς ἀναχαί-

ἀπὸ τῶν γηίνων. Ὡσπερ ἂν εἰ λέγει. Ὅταν αἰσθηθῇς τῆς τρυφῆς τῆς πίστεως, καὶ οὐδὲν ἔχῃς τὸ καλύον σε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἔστιν ὅμως δυσχερὲς αἰχμαλωτισθῆναι σε ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἀπὸ τῶν γηίνων. Ἀλλὰ τὸ ἐξῆς, καὶ λαθεῖν τοῦτον τὸν κόσμον τὸν ἀσθενῆ, καὶ τὰς μνήμας τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, ἀνασκευή, ἢ βέλτιον φάναι, ἐναντίον τοῦ προτέρου δοκεῖ, ἐάν μὴ συνταχθῇ οὕτως· καὶ τὸν κόσμον τοῦτον τὸν ἀσθενῆ, καὶ τὰς μνήμας τῶν πραγμάτων αὐτοῦ λαθεῖν σε. Ἐνθεν τοι καὶ ὅλην τὴν περίοδον ἀναγνωστίον οὕτως· καὶ οὐκ ἔτι σοι δυσχερὲς αἰχμαλωτισθῆναι ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἀπὸ τῶν γηίνων, καὶ τοῦτον τὸν κόσμον τὸν ἀσθενῆ, καὶ τὰς μνήμας τῶν πραγμάτων αὐτοῦ λαθεῖν σε. Ἡ οὕτω. Καὶ οὐκ ἔστι σοι δυσχερὲς αἰχμαλωτισθῆναι ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἀπὸ τῶν γηίνων, οὐδὲ δὴ δυσχερὲς τοῦτον τὸν κόσμον τὸν ἀσθενῆ, καὶ τὰς μνήμας τῶν πραγμάτων αὐτοῦ, λαθεῖν σε.

(1) Τὸ καὶ περιττὸν δοκεῖ.

τισμός γίνεται αὐτοῖς ἢ συνήθεια αὐτῆς, καὶ αἱ ἔννοιαι αὐτῆς, ἕως ἂν κατὰ μικρόν, καὶ μικρόν ἐξαλείψῃ αὐτά. Ἡ γνῶσις ἐκείνη τοῦ πνεύματος ἀπλή ἐστί, καὶ ἐν λογισμοῖς ψυχικοῖς οὐκ ἐπιλάμπει. Ἐως ἂν ἐλευθερωθῇ ἡ διάνοια ἐκ τῶν πολλῶν λογισμῶν, καὶ ἔλθῃ εἰς μίαν ἀπλότητα τῆς καθαρότητος, οὐ μὴ δυνηθῇ αἰσθηθῆναι τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς.

Αὕτη ἡ τάξις τῆς γνώσεως, τὸ αἰσθηθῆναι τῆς τρυφῆς ἐκείνης τῆς ζωῆς τοῦ αἰῶνος ἐκείνου. Ἐντεῦθεν τοὺς πολλοὺς λογισμοὺς ψέγει. Ἡ δὲ γνῶσις αὕτη ἡ ψυχικὴ ἐκτὸς πλήθους λογισμῶν γινῶναι τι ἄλλο, τὸ ἐν τῇ ἀπλότητι τῆς διανοίας δεχόμενον, οὐ δύναται, ⁽¹⁾ κατὰ λέγοντα. »(Ματθ. ιη'. γ'.) « Ἐὰν μὴ στραφῇτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, » εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, οὐ δύνασθε. » Ἄλλ' ἰδοὺ οἱ πολλοὶ εἰς τὴν τοιαύτην ἰδιωτείαν οὐ φθάνουσι, καὶ εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ ἐλπίζομεν, ὅτι τετῆρηται αὐτοῖς μέρος ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, καθὼς ἐκ τῆς συνέσεως τῶν μακαρισμῶν τῶν εὐαγγελίων, ὧν ἔθηκε διαφόρως, γνωσθῆναι ἡμῖν, ὅτι ἄλλοιῶσις πολλὰς ἐν διαφόροις πολιτείαις ἐγνώρισεν ἡμῖν ἐν αὐτοῖς τοῖς μακαρισμοῖς. Διότι ἕκαστος ἄνθρωπος εἰς ὅλα τὰ μέτρα ἐν πάσῃ ὁδῷ, ἢ πορεύεται πρὸς αὐτόν, αὐτὸς ἀνοίγει ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν πύλην τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ἄλλ' ἐκείνην τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν οὐ δύναται τις δέξασθαι, ἔὰν μὴ στραφῇ, καὶ γένηται ὡς παιδίον. Ἐντεῦθεν γὰρ αἰσθάνεται τῆς τρυφῆς ἐκείνης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν θεωρίαν πνευματικὴν λέγουσιν, ὅτι ἐστί. Καὶ αὕτη οὐκ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν λογισμῶν εὐρίσκεται, ἀλλ' ἐκ τῆς χάριτος γευθῆναι δύναται. Καὶ ἕως ἂν καθαρῇ ⁽²⁾ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ ἀκοῦσαι αὐτῆς ἔαν ἱκανοῖ. Διότι ἐκ μαθήσεως οὐδεὶς δύναται αὐτὴν κτήσασθαι. Ἐὰν φθάσῃ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας τὴν ἐκ πίστεως, ὃ τέκνον, προσγινομένην, τὴν ἐν ἡσυχίᾳ τῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ λάθῃς τὴν γνῶσιν τούτου τοῦ κόσμου, ὥστε σε μὴ αἰσθηθῆναι αὐτῆς, ἐξαίφνης εὐρεθήσεται αὕτη ἔμπροσθέν σου, χωρὶς ἐρεύνης τῆς περὶ αὐτήν. » Στῆσόν φησι στήλην, καὶ ἐπί- » χρε ἐπ' αὐτὴν ἔλαιον, καὶ εὐρήσεις θησαυρόν ἐν τῷ κόλπῳ σου ».

(1) Τοῦτο τυχὸν βούλεται αὐτῷ ὁ λόγος. Ὅτι, οἱ τὴν ψυχικὴν γνῶσιν ἔχοντες, τουτέστιν οἱ ἐν σαρκὶ σοφοί, ἄνευ πολλῶν συλλογισμῶν, καὶ συμπερασμάτων οὐδὲν χωροῦσι τῶν ὧν συνίσσιν οἱ διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀπλότητος τὴν πνευματικὴν κτησάμενοι γνῶσιν.

(2) Ἀνάγν. ἕως ἂν μὴ καθαρῇ.

Ἐάν δὲ τῇ ἀγχόνῃ τῆς γνώσεως τῆς ψυχικῆς κρατηθῇς, οὐκ ἄτοπόν μοι εἰπεῖν, ὅτι εὐχερές σοι ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ σιδήρου λυθῇναι, ἢ ἐξ αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἀπέχεις ἅλ' ἐκ τῶν παγίδων τῆς πλάνης, καὶ οὐδέποτε συνήσεις λαβεῖν παρρησίαν τε καὶ πεποίθησιν πρὸς τὸν Κύριον, καὶ ἐν πάσῃ ὄρα κατὰ στόμα τοῦ ζήρους πορεύῃ, καὶ ἐκτὸς λύπης γενέσθαι, παντελῶς οὐ δυνήσῃ. Ἐν ἀσθενείᾳ, καὶ ἀπλότῃ δεήθητι, ἵνα ζήσης καλῶς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκτὸς μερίμνης γενήσῃ. Καθάπερ γὰρ ἀκολουθεῖ ἡ σκιά τῷ σώματι, οὕτω καὶ τῇ ταπεινοφροσύνῃ τὸ ἔλεος. Λοιπὸν ἐάν ἐν τούτοις ἐθέλῃς ἀναστρέφεσθαι, μὴ ὧς χεῖρα τοῖς ἀσθενέσι λογισμοῖς παντελῶς. Καὶ ἐάν πᾶσαι αἱ βλάβαι, καὶ αἱ κακίαι, καὶ οἱ κίνδυνοι περικυκλώσωσι, καὶ ἐκφοβῶσί σε, μὴ φροντίσῃς περὶ αὐτῶν, μηδὲ ψηφήσῃς αὐτά. (1)

Ἐάν ἔπαξ ἐπίστευσας τῷ Κυρίῳ τῷ αὐταρκοῦντι πρὸς φυλακὴν σου, καὶ ἐάν πορεύῃς ὀπίσω αὐτοῦ, μὴ πάλιν φροντίσῃς εἰς τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' εἰπέ τῇ ψυχῇ σου, αὐταρκεῖ μοι εἰς πάντα ὧτιν τὴν ψυχὴν μου καθάπαξ παρέδωκα. Ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὧδε αὐτὸς γινώσκει. Καὶ τότε βλέπεις ἐν ἔργῳ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Πῶς ἐγγύς ἐστιν ἐν παντὶ καιρῷ λυτρώσασθαι τοὺς φοβουμένους αὐτόν. Καὶ πῶς ἡ πρόνοια αὐτοῦ περικυκλοῖ αὐτούς, καὶ οὐ καθορᾶται. οὐχ ὅτι οὐδὲ καθορᾶται τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ φρουρὸς ὁ μετὰ σοῦ, ὁφείλεις διττάσαι ἐν αὐτῷ ὅτι οὐκ ἔστι. Πολλάκις γὰρ καὶ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ἀποκαλύπτεται πρὸς τὸ σὲ θαρρῆσαι.

Ἦνίκα γὰρ ὁ ἄνθρωπος ρίψειν ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν ἀντίληψιν ὁρωμένην, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλπίδα, καὶ τῷ Θεῷ ἀκολουθήσει ἐν πίστει, καὶ καθαρᾷ καρδίᾳ, εὐθέως ἀκολουθεῖ αὐτῷ ἡ χάρις, καὶ ἀποκαλύπτει αὐτῷ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ἐν πολυτρόποις ἀντιλήψεσι. Πρῶτον μὲν, ἐν τοῖς φανεροῖς τούτοις, καὶ τοῖς τοῦ σώματος, καὶ δεικνύει αὐτῷ τὴν ἑαυτῆς ἀντίληψιν, διὰ τῆς περὶ αὐτόν προνοίας. Ὡς δύνασθαι αὐτόν ἐν τούτοις ἐπὶ πλέον αἰσθηθῆναι τῆς δυνάμεως τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τῆς περὶ αὐτόν. Καὶ ἐν τῇ συνέσει τῶν φανερῶν, βεβαιοῦται καὶ περὶ τῶν κρυπτῶν, καθὼς δεῖ τῇ νηπιότητι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ, καὶ τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ, ὅτι πῶς εὐτερπίζεται ἡ χρεία αὐτοῦ χωρὶς ἔργου, ἡνίκα οὐκ ἐφρόντισε· καὶ πολλὰς ἐπιφορὰς παρέρχασθαι ἐξ αὐτοῦ ποιεῖ,

(1) Τὸ ἕτερον χειρόγραφον ἐν τῷδε τῷ τόπῳ ἀρχὴν ἑτέρου λόγου ἔχει. Οὐ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη. Περὶ τοῦ ἀναθεμένου ἑαυτὸν τῷ Κυρίῳ διὰ πίστεως, καὶ μὴ ἔχοντος ἀλλαχοῦ ποιεῖν ἐλπίδα οἰανδήποτε.

προσεγγιζούσας αὐτῷ, πολλάκις πεπληρωμένας κινδύνων, ἥνικα αὐτὸς οὐκ ἐνόησεν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ἀνεπαισθήτως ἡ χάρις ἀποδιώκει ἀπ' αὐτοῦ ἐν θαύματι μεγάλῳ, καὶ φρουρεῖ αὐτὸν καθάπερ τροφός, ἥτις ἐκπετᾷ τὰς πτέρυγας ἐκυτῆς ἐπὶ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, τοῦ μὴ προσεγγίσει αὐτοῖς βλάβην τινός, καὶ δεικνύει αὐτῷ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, ὅτι πῶς προσήγγιζεν αὐτῷ ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ, καὶ ἀβλαβῶς (!) διέμεινεν. Οὕτω γυμνάζει αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς κρυπτοῖς, καὶ ἀνοίγει ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν ἐνέδραν τῶν ἐννοιῶν, καὶ τῶν λογισμῶν τῶν δυσχερῶν τῶν ἀκαταλήπτων. Καὶ εὐκόλως εὐρίσκεται αὐτῷ ἡ κατανόησις αὐτῶν, καὶ ἡ ἀκολουθία αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἡ πλάνη αὐτῶν καὶ τι μὲν αὐτῶν προσκολλᾶται, καὶ πῶς γεννῶνται εἰς ἑξ' ἐνός, καὶ ἀπολοῦσι τὴν ψυχὴν. Καὶ καταισχύνει ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πᾶσαν ἐνέδραν τῶν δαιμόνων, καὶ τὸ κατάλυμα τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ τίθησιν ἐν αὐτῷ σύνεσιν κατανοῆσαι τὰ ἐσόμενα, καὶ ἀνατέλλει ἐντὸς τῆς ἀπλότητος φῶς κρυπτόν, τοῦ αἰσθηθῆναι εἰς πάντα, καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐννοιῶν τῶν λογισμῶν τῶν λεπτῶν, καὶ δεικνύει αὐτῷ ὡς ἐν δακτύλῳ, ὅτι εἰ μὴ ταῦτα ἔγνω, τί ἔμελλε πάσχειν. Καὶ τότε γεννᾶται αὐτῷ ἐντεῦθεν, ὅτι ἕκαστον πρᾶγμα μικρὸν καὶ μέγα ἐν εὐχῇ δεῖ ἐξαιτήσασθαι παρὰ τοῦ δημιουργοῦ αὐτοῦ περὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἥνικα ἡ θεία χάρις βεβαιώσῃ τὸ φρόνημα αὐτοῦ εἰς πάντα ταῦτα, τοῦ πεπειθέναι, ἐπὶ τὸν Θεόν, τότε ἄρχεται εἰσερχεσθαι εἰς τοὺς πειρασμούς κατὰ μικρόν, καὶ μικρόν. Καὶ παραχωρεῖ πεμφθῆναι αὐτῷ πειρασμοὺς ἱκανοὺς πρὸς τὸ μέτρον αὐτοῦ, τοῦ βαστάζει τὴν ἰσχὺν αὐτῶν. Καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πειρασμοῖς προσεγγίζει αὐτῷ ἡ ἀντίληψις αἰσθητικῶς, ἵνα θαρρήσῃ· ἕως ἂν κατὰ μικρόν, καὶ μικρὸν γυμνασθῇ, καὶ κτήσῃται σοφίαν, καὶ περιφρονήσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐν τῇ πεποιθήσει τῇ πρὸς τὸν Θεόν. Οὐ δυνατὸν γὰρ ἐκτὸς τούτων σοφισθῆναι ἐν τοῖς πολεμίοις τοῖς πνευματικοῖς, καὶ γινῶναι τὸν ἑαυτοῦ προνοητήν, καὶ αἰσθηθῆναι τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ στερεωθῆναι ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ, κρυπτῶς, εἰ μὴ ἐν τῇ δυνάμει τῆς πείρας αὐτοῦ, ἥτις ἐδέξατο.

Καὶ ἥνικα ἴδῃ ἡ χάρις, ὅτι ἤρξατο ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ ἡ αἴησις μικρόν, καὶ ἤρξατο λογιζέσθαι μέγα περὶ ἑαυτοῦ, εὐθέως παραχωρεῖ τοὺς πειρασμούς κατ' αὐτοῦ ἰσχυροποιηθῆναι, καὶ κραταιωθῆναι, ἕως ἂν μάθῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, καὶ φύγῃ, καὶ κατὰσχῃ τὸν Θεὸν ἐν

ταπεινώσει. Καὶ ἐν τούτοις ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ μέτρα τοῦ τελείου ἀνδρός ἐν τῇ πίστει, καὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑψοῦται πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γὰρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅταν ποτὲ ἐν μέσῳ γένηται πραγμάτων τῶν διακοπτόντων τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ. Καὶ ἐκεῖσε δεικνύει ὁ Θεὸς τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῇ ἐπ' αὐτόν. Οὐδέποτε γὰρ μανθάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν δύναμιν τὴν θεϊκὴν ἐν ἀναπαύσει, καὶ πλατυσμῷ. Καὶ οὐδέποτε ἔδειξεν ὁ Θεὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν αἰσθητικῶς, εἰ μὴ ἐν χώρᾳ ἡσυχίας, καὶ ἐν ἐρήμῳ, καὶ ἐν τόποις ἐστερημένοις τῶν συντυχιῶν, καὶ τῆς ταραχῆς τῆς κατασκηνώσεως, τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων.

Μὴ θαυμάσης, ὅταν ἄρξῃ τῆς ἀρετῆς, καὶ βρῶσιν κατὰ σοῦ αἱ θλίψεις, αἱ σκληραί, καὶ ἰσχυραὶ ἐκ παντὸς τόπου. Διότι οὐδὲ ἀρετὴ λογίζεται ἐκεῖνη, ἥτις οὐκ ἀκολουθεῖ τῇ δυσχέρειᾳ τῶν ἔργων εἰς ἐνέργειαν αὐτῆς. Αὕτη γὰρ ἡ ἀρετὴ ἐξ αὐτοῦ τούτου ὀνομάσθη, καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης· σὺνηθὲς ἐστὶ φησὶ τῇ ἀρετῇ ἐπιπίπτειν τὰς δυσκολίας. «Ἐκεῖνη δὲ φησὶ ψεκτὴ ἐστίν, ἥνικα δεδόμευται τῇ ἀνέσει. Εἰπεν ὁ μακάριος Μάρκος ὁ μοναχός· πᾶσα ἀρετὴ γινομένη σταυρὸς ὀνομάζεται, ὅταν τὴν ἰντολὴν τοῦ πνεύματος πληροῖ.» Διὰ τοῦτο πάντες οἱ θέλοντες ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου ζῆται, καὶ ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, διωχθήσονται. (β'. Τιμ. γ'. ιβ'.) «Φησὶ γὰρ, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖτω μοι.» (Μάρκ. η'. ιδ'.) «Εἴ τις οὐ θέλει ζῆται ἐν ταῖς ἀναπαύσεσιν, ἀπολέσας τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν.» Διὰ τοῦτο οὖν προέλαβε, καὶ ἐβόηκεν ἔμπροσθέν σου τὸν σταυρόν, ἵνα τὸν θάνατον ὀρίσῃς καθ' ἑαυτοῦ, καὶ τότε ἀποστείλῃς τὴν ψυχὴν σου πορευθῆναι ὀπίσω αὐτοῦ.

Οὐδὲν ἰσχυρότερον τῆς ἀπογνώσεως. Αὕτη οὐ γινώσκει ἡττηθῆναι ὑπότινος, ἐὰν τοῖς δεξιotois, καὶ ἐὰν τοῖς ἀριστεροῖς. (¹) ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ διανοίᾳ ἑαυτοῦ κόψει τὴν ἐλπίδα ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, οὐδὲν θαρσαλέωτερον. Καὶ οὐδεὶς τῶν ἐχθρῶν δύναται ἀπαντῆσαι αὐτῷ, καὶ οὐκ ἔστι θλίψις, ἧς τινος ἡ φήμῃ ἐξασθενῆσαι τὸ φρόνημα αὐτοῦ ποιεῖ. Διότι πᾶσα θλίψις γινομένη, ὑποκίττει τὸ θανάτου ἐστὶ. Καὶ αὐτὸς ἐκύψε δέξασθαι καθ' ἑαυτοῦ τὸν θάνατον. Ἐὰν εἰς πάντα τόπον, καὶ εἰς πᾶν πρῶμα, καὶ εἰς πάντα καιρὸν, ἐν πᾶσιν οἷς θέλεις περιεργασασθαι, θῆς σκοπὸν ἐν τῷ φρονήματί σου εἰς ἔργον, καὶ λύπην, οὐχὶ μόνον εὐθαρ-

(¹) Ἰσ. ἕνας τοῖς δεξιotois, καὶ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς.

σῆς, καὶ ὅρκος εὐρεθήσῃ ἐν παντὶ καιρῷ, τοῦ ἀντιτάσσεσθαι πάσῃ δυσκολίᾳ νομιζομένῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ δυνάμει τῶν λογισμῶν σου φεύγουσιν ἀπὸ σοῦ αἱ πτοοῦσαι ἔννοιαι, καὶ ἐκφοβοῦνταί σε, αἱ ἐξ ἔθους τικτόμεναι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐξ ἐκείνων τῶν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν προσεχόντων λογισμῶν. Καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ, καὶ σκληρὰ τὰ συναντῶντά σοι, εὐχερῆ καὶ εὐκόλα ὄρωνταί σοι. Καὶ πολλάκις ἐξ ἐναντίας καταστήσει τὰ κατὰ σὲ ἐκείνων τῶν προσδοκῆθέντων ὑπὸ σοῦ, καὶ ἴσως οὐδὲν συναντήσεται σοι τῶν τοιούτων ποτέ.

Σὺ γινώσκεις, ὅτι ἡ ἐλπίς τῆς ἀναπαύσεως, ἐκ τῆς μνήμης τῶν μεγάλων, καὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τῶν ἀρετῶν στερίσκει ἐν παντὶ καιρῷ τοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλ' οὐδὲ οἱ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ἐν τῇ συναναστροφῇ τοῦ σώματος ὑπάρχοντες, φθάσαι δύνανται τὸ τέλειον τοῦ θελήματος αὐτῶν, εἰ μὴ κρίνωσιν ἐν τῇ ἑαυτῶν διανοίᾳ, τοῦ ὑπομείναι τὰ δυσχερῆ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πείρα μαρτυρεῖ περὶ τούτων, οὐ χρεῖα πῦσαι ἐν λόγοις. Ὅτι ἐν πάσῃ γενεᾷ τῶν πρὸ ἡμῶν, καὶ ἕως τοῦ νῦν, οὐκ ἔστιν ἄλλα δι' οὗ ἐξασθενῶσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ μὴ νικῆσαι, στερηθῆναι τε τῶν ἀρίστων πραγμάτων, εἰ μὴ τοῦτο. Διὸ καὶ συντόμως λέγομεν· ὅτι οὐ καταφρονεῖ τις τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ τῇ ἐλπίδι τῆς ἀνέσεως τῆς μικρᾶς, τῆς ἐνταῦθα. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο πάσχει, ἀλλὰ καὶ ἐπιφορὰ ἰσχυρὰ πολλάκις, καὶ πειρασμοὶ δεινοὶ ἐτοιμάζονται παντὶ ἀνθρώπῳ προσέχοντι τῷ ἑαυτοῦ θελήματι, καὶ πρὸς τοῦτο οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ πορεύονται· ὅτι ὁ κυβερνῶν αὐτόν, ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία.

Τίς ἐστὶν ὁ μὴ γινώσκων, ὅτι καὶ τὰ πετεινὰ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀναπαύσεως προσπελάζει τῇ παγίδι; μὴ ἴσως πολὺ ὑστερεῖ ἡ γνώσις ἡμῶν τῆς γνώσεως τῶν πετεινῶν ἐν τῇ ὁμοιώσει ἐν τοῖς κρυπτοῖς, ἢ ἐν τοῖς συμβεβηκόσι τοῖς κακαλυμμένοις ἐν τισι πράγμασιν, ἢ ἐν τόποις, ἢ τινί, ἐν οἷς καὶ ὁ διάβολος ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐπαγγελίᾳ, καὶ φρονήματι τῆς ἀναπαύσεως θηρεύει ἡμᾶς; ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι τὸ φρόνημα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν δραμεῖν τῷ λόγῳ, ἐσφάλην ἐκ τοῦ σκοποῦ, οὗ ἔθικα ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ λόγῳ μου. Ὅτι ἐν παντὶ καιρῷ τὸν σκοπὸν τῆς θλίψεως δεῖ ἡμᾶς τιθέναι τῷ φρονήματι ἡμῶν ἐν παντὶ πράγματι, ἐν ᾧ μέλλομεν ἄρξασθαι ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πρὸς τὸν Κύριον, καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς δεῖ ἐπερίδειν πρὸς τὴν ἀρχὴν σπουδαίως. Ποσάκις ἐρωτᾷ ἄνθρωπος, ὅτε θέλει ἄρξασθαι εἰς τι πρᾶγμα διὰ τὸν Κύριον, λέγων ἄρα ἔστιν ἀνάπαυσις ἐν τῷ πράγματι; ἢ πῶς δυνατόν πορεύεσθαι ἐν αὐτῇ χωρὶς ἔργου εὐκόλως; ἢ ἴσως ἔστιν ἐν αὐτῇ θλίψις πόνον ἐμποιοῦσα τῷ

σώματι; οὐκ ἰδοὺ ἄνω, καὶ κάτω, τὸ ὄνομα ζητοῦμεν τῆς ἀναπαύσεως; τί λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελθεῖν ἐθέλεις, καὶ τὴν ἐκεῖσε βασιλείαν λαβεῖν, καὶ τὴν κοινωνίαν τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος, καὶ τὴν μετὰ τῶν Ἀγγέλων κοινωνίαν, καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἀθάνατον, καὶ ἐρωτᾷς σὺ ἐὰν ἔχῃ ἡ ὁδὸς αὕτη ἔργον; ὦ θαῦμα. Οἱ ἐπιθυμοῦντες τῶν πραγμάτων τοῦ αἰῶνος τούτου τοῦ διαλυομένου, κατὰ τῶν κυμάτων τῶν φοβερῶν τῆς θαλάσσης διαβαίνουνσι, καὶ ἐν ὁδοῖς τραχέσι πορευθῆναι κατατολμῶσι, καὶ ὁλως οὐ λέγουσιν, ὅτι ἔστιν ἔργον ἐν τῷ πράγματι, ἢ λύπη ἐν ἡ θέλουσι ποιῆσαι. Καὶ ἡμεῖς ἐν παντὶ τόπῳ περὶ ἀναπαύσεως ἐξετάζομεν. Ἐὰν δὲ τὴν ὁδὸν τῆς σταυρώσεως κατὰ νοῦν λάβωμεν ἐν παντὶ καιρῷ, ἐννοήσωμεν ποία λύπη οὐκ ἔστιν εὐχερεστέρα ταύτης.

Ἡ ἴσως ἔστι τις παντελῶς ὁ μὴ ταῦτα πεπεισμένος, ὡς οὐδέποτε τις ἔλαβε νίκην ἐν τῷ πολέμῳ, ἢ τὸν στέφανον τὸν ἀφανιζόμενον ἐδίδεξάτο τις, ἢ ἦλθεν ἡ ἐπιθυμία τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἐπαινουμένων ἢ, ἢ διηκόνησέ τι ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς θεικοῖς, ἢ κατώρθωσέ τινα τῶν ἐπαινουμένων ἀρετῶν, εἰ μὴ πρῶτον εὐρέθη καταφρονήσας τῶν ἔργων τῶν θλίψεων, καὶ ἀπεδίωξεν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος αὐτοῦ τὸ φρόνημα τὸ ἐρεθίζον εἰς ἀνάπαυσιν, ὅπερ γεννᾷ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ὀκνηρίαν, καὶ τὴν πτόησιν, ἐξ ὧν χαύνωσις ἐν παντί;

Ὅταν ὁ νοῦς ζηλώσῃ ὑπὲρ ἀρετῆς, καὶ αἰσθήσεις αἰ φανεραί, ἦτοι ἡ ὄρασις, ἡ ἀκοή, ἡ ὁσφρησις, ἡ γεῦσις, καὶ ἡ ἀφῆ ἐξ ἐναντίας τῶν δυσχερῶν ἔργων τῶν ἀλλοτρίων, τῶν ἐξωθεν τοῦ ἔθους, καὶ τοῦ ὄρου τῆς δυνάμεως τῆς φυσικῆς νικηθῆναι οὐ γινώσκουσιν. Ἐπὶ δὲ ἐν καιρῷ ὁ θυμὸς ὁ φυσικὸς ἐνεργῇ τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν, τότε ἡ ζωὴ τοῦ σώματος εὐκαταφρόνητός ἐστιν ὑπὲρ τὰ σκύβαλα. Ἡνίκα γὰρ ἡ καρδία ζηλοτυπήσῃ ἐν πνεύματι, τὸ σῶμα οὐ λυπεῖται ἐν ταῖς θλίψεσιν, οὐδὲ ἐκ τῶν φόβων ποιεῖται καὶ συστέλλεται, ἀλλὰ συνίσταται αὐτῷ ὁ νοῦς πρὸς πάντας τοὺς πειρασμούς, ὡς ἀδάμας ἐν τῇ καρτερίᾳ αὐτοῦ. Ζηλώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ζῆλον τοῦ πνεύματος ὑπὲρ τοῦ θελήματος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀποδιωχθήσεται ἀφ' ἡμῶν πᾶσα ἀμέλεια, ἡ γεννώσκει ἐν τῷ φρονήματι ἡμῶν τὴν ῥαθυμίαν. Ζῆλος γὰρ γεννᾷ τὸ θάρρος, καὶ τὸ κράτος τῆς ψυχῆς, καὶ τὴν σπουδὴν τοῦ σώματος. Ποία δύναμις γίνεται ἐν τοῖς δαίμοσιν, ὅταν ἡ ψυχὴ κινήσῃ τὸν ἑαυτῆς ζῆλον τὸν σφοδρόν, τὸν φυσικὸν ἐξ ἐναντίας αὐτῶν; καὶ ἡ προθυμία πάλιν, τοῦ ζήλου γέννημα λέγεται. Καὶ ὅταν ἐξάγῃ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν εἰς πρᾶ-

ξιν, πᾶσαν ἰσχὺν ἀπτόητον γινομένην ἐν τῇ ψυχῇ βεβαιοῖ. Καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς στεφάνους τῆς ὁμολογίας, οὓς ὑποδέχονται οἱ ἀθληταί, καὶ οἱ μάρτυρες ἐν τῇ καρτερίᾳ αὐτῶν, ἐν ταῖς δυσὶν ἐργασίαις τοῦ ζήλου καὶ τῆς προθυμίας, τῶν τικτομένων ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ θυμοῦ τοῦ φυσικοῦ, κομίζονται. Γίνονται ἀπαθεῖς ἐν τῇ σφοδρᾷ λύπῃ τῶν βατάνων. Ὁ Θεὸς δῶκε καὶ ἡμῖν τοιαύτην προθυμίαν ἐν τῇ αὐτοῦ εὐαρεσθήτει. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Κ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΠΟΣΗΝ ΤΙΜΗΝ ΚΕΚΤΗΤΑΙ Η ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗ,

καὶ πόσον ἀνώτερός ἐστιν ὁ βαθμὸς αὐτῆς.

Θέλω ἀνοῖξαι τὸ στόμα μου ἀδελφοί, καὶ λαλῆσαι περὶ τῆς ὑψηλῆς ὑποθέσεως τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ πληροῦμαι φόβου καθάπερ τις ἐπιστάμενος, ὅτι μέλλει περὶ Θεοῦ διαλέγεσθαι ἐν τῷ τρόπῳ τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν. Στολὴ γὰρ Θεότητός ἐστιν. Ὁ γὰρ λόγος ὁ ἐνανθρωπήσας, αὐτὴν ἐνεδύσατο, καὶ ὠμίλησεν ἡμῖν δι' αὐτῆς ἐν τῷ σώματι ἡμῶν. καὶ πᾶς ἀμφιστάμενος αὐτήν, ἀληθῶς ἀφωμοιώθη τῷ καταβάντι ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ ὕψους, καὶ καλύψαντι τὴν ἀρετὴν τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ, καὶ σκεπάσαντι τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ· ἵνα μὴ ἡ κτίσις τῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ καταφλεχθῇ. Διότι ἡ κτίσις οὐκ ἠδύνατο θεάσασθαι αὐτόν, εἰ μὴ μέρος ἐξ αὐτῆς ἔλαβε, καὶ οὕτως ὠμίλησε μετ' αὐτῆς· οὔτε δὲ ἀκούσται τῶν λόγων τοῦ στόματος αὐτοῦ, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Διότι οὐδὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκοῦσαι ἠδυνήθησαν, ἥνικα ἐκ τῆς νεφέλης ἐλάλησε πρὸς αὐτούς, ἕως ἄν εἶπον πρὸς Μαῦσῃν· ("Εξοδ. κ'. ιθ'.) λαλεῖτω ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ, » καὶ τὸ ἀκύντισον πρὸς ἡμᾶς τοὺς λόγους αὐτοῦ, « καὶ μὴ λαλήσῃ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν. »

Πῶς οὖν φανερώς ἡ κτίσις ἠδύνατο δέξασθαι τὴν θεωρίαν αὐτοῦ; » ("Εξοδ. γ'. σ'.) « Οὕτω γὰρ φοβερὸν τὸ ὄραμα τοῦ Θεοῦ, ὥστε τὸν μεσίτην εἰπεῖν, ἔμβροδός εἰμι καὶ ἐντρομός » (Πράξ. ζ'. λθ'.) Ἐφάνη γὰρ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινεῖ αὕτη ἡ ἀρετὴ τῆς δόξης. Καὶ τὸ ὄρος ἦν κα-

πνιζόμενον, καὶ τρέμον ἐν τῷ φόβῳ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ἐν αὐτῷ, ὥστε καὶ τὰ θηρία τὰ πλησιάζοντα τοῖς κατωτέροις αὐτοῦ μέρεσιν ἀποθνήσκειν. Καὶ ἡτοιμάσθησαν, καὶ παρεσκευάσθησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἀγνίσαντες ἑαυτοὺς, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Μαυσέως, ἡμέρας τρεῖς· ὥστε γενέσθαι αὐτοὺς ἀξίους τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ὁράσεως τῆς ἀποκαλύψεως αὐτοῦ. Καὶ ὅτε ἔφθασεν ὁ καιρὸς, οὐκ ἠδυνήθησαν δέξασθαι τὴν ὄρασιν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς φωνῆς τῶν βροντῶν αὐτοῦ. Ἀλλὰ νῦν ὅτε τὴν χάριν ἑαυτοῦ ἐξέχεεν ἐπὶ τὸν κόσμον ἐν τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ, οὐκ ἐν σεισμῷ, οὐκ ἐν πυρί, οὐκ ἐν φωνῇ φοβερᾷ καὶ σφοδρᾷ κατῆλθεν, ἀλλ' ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον, καὶ ἡ σταγὼν ἡ σταζούσα ἐπὶ τὴν γῆν ἐν ἀπαλότῃ, καὶ ἐν ἄλλῳ τρόπῳ ὠράθη ὁμιλῶν ἡμῖν. Τοῦτο δέ ἐστιν, ἡνίκα ὡς ἐν θησαυρῷ ἐκέπασε τὴν μεγαλωσύνην ἑαυτοῦ ἐν τῷ σκεπάσματι τῆς σαρκὸς, καὶ ἐν ἡμῖν ὠμίλει μεθ' ἡμῶν, ἐν ἐκείνῳ, ὅπερ ἐτεκτῆναι αὐτῷ τὸ ἑαυτοῦ νεῦμα ἐκ τοῦ κόλπου τῆς παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, ὅπως ἰδόντες αὐτὸν τὸν ὄντα ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν, ὁμιλοῦντα μεθ' ἡμῶν, μὴ ὁρηθῶμεν ἐκ τῆς θεωρίας αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πᾶς, ὃς τὴν στολήν, ἐν ἣ ὠράθη ἐν τῷ σώματι ἐκείνῳ, ὃ ἐνεδύσατο ὁ κτίστης, ἀμφιεσθεῖν, αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἐνεδύσατο. Ὅτι τὴν ἀφομοίωσιν, ἐν ἣ ὠράθη τῇ κτίσει ἑαυτοῦ, καὶ συναναστρέφη, ἐπιθύμησεν ἐνδύσασθαι εἰς τὸν ἔσω αὐτοῦ ἄνθρωπον, καὶ ἐν αὐτῇ ὁράται τοῖς συνδούλοις αὐτῷ. Καὶ ἀντὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς τιμῆς, καὶ τῆς δόξης τῆς ἐξωτέρας, ἐν αὐτῇ ἐκοσμήθη. Διὰ τοῦτο πάντα ἄνθρωπον, τὸν τοῦτο τὸ ὁμοίωμα ἐνδεδυμένον, θεωροῦσα ἡ κτίσις ἡ λογικὴ, καὶ σιωπητικὴ κατὰ τὸν δεσπότην προσκυνεῖ αὐτῷ, διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἑαυτῆς δεσπότη, ὃν ἐθεάσατο ἐνδεδυμένον αὐτήν, καὶ συναναστρεφόμενον ἐν αὐτῇ. Ποία γὰρ κτίσις οὐκ αἰδεῖται τὴν θεωρᾶν τοῦ ταπεινοφρονος; Ὅμως δὲ ἕως ἂν ἀπεκαλύφῃ ἡ δόξα τῆς ταπεινοφροσύνης τοῖς πᾶσιν, εὐκαταφρόνητος ἦν ἡ θεωρία ἐκείνη, ἡ πλήρης ἀγιότητος. Νῦν δὲ ἀνέτειλεν ἡ μεγαλωσύνη αὐτῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ κόσμου. Καὶ πᾶς ἄνθρωπος τιμᾷ τὴν ὁμοιότητα ταύτην ἐν παντὶ τόπῳ ὁρωμένην. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ μεσίτῃ ἡξιώθη ἡ κτίσις δέξασθαι τὴν ὄρασιν τοῦ κτίστου ἑαυτῆς, καὶ δημιουργοῦ. Διὰ τοῦτο οὐδὲ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας ἐστὶν εὐκαταφρόνητος, εἰ καὶ ἐνδεής ἐστι πάσης τῆς γτίσεως ὁ ταύτην κτησάμενος, ἀλλ' ὡς ἐν στεφάνῳ καὶ πορφύρᾳ τιμᾶται ἐν αὐτῇ ὁ μαθὼν αὐτήν.

Τὸν ταπεινόφρονα, ἄνθρωπος ποτὶ οὐ μισεῖ, οὐ πλῆττει ἐν λόγῳ, οὐ

καταφρονεῖ. Διότι γὰρ ἀγαπᾷ αὐτὸν ὁ ἑαυτοῦ δεσπότης, ὑπὸ πάντων ἀγαπᾶται. Ἀγαπᾷ τοὺς πάντας, καὶ οἱ πάντες ἀγαπῶσιν αὐτόν. Πάντες ἐπιθυμοῦσιν αὐτόν, καὶ εἰς πάντα τόπον, ὅπου πλησιάζει, ὡς ἄγγελον φωτὸς ὁρῶσιν αὐτόν, καὶ τὴν τιμὴν αὐτῷ ἀφορίζουσι. Κἂν λαλήσῃ ὁ σοφός, καὶ ὁ διδάσκαλος, κατατιγασθήσονται. Διότι τῷ ταπεινόφρονι διδοῦσι τόπον τοῦ λαλεῖν. Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων τῷ στόματι αὐτοῦ προσέχουσιν, ὅποῦς λόγος ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ. Καὶ πᾶς ἄνθρωπος τοὺς λόγους αὐτοῦ προσδοκᾷ, ὥσπερ λόγους τοῦ Θεοῦ. Ἡ βραχυλογία αὐτοῦ, ὡς οἱ λόγοι τῶν σοφιστῶν, οἱ ἐξετάζοντες τὰ νοήματα αὐτῶν. Οἱ λόγοι αὐτοῦ ἡδεῖς τῇ ἀκοῇ τῶν σοφῶν πλέον κηρίου καὶ μέλιτος τῷ φάρυγγι. Καὶ πᾶσιν, ὡς Θεὸς ψηφίζεται, κἂν καὶ ἰδιώτης τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ ᾗ, ἐξυδενωμένος τε καὶ εὐτελής τῇ ἑαυτοῦ θεωρίᾳ.

Ὁ καταφρονητικῶς λαλῶν κατὰ τοῦ ταπεινόφρονος, καὶ οὐ ψηφίζων αὐτόν ὡς ζῶντα, ὡς ἀνοίξας ἐστὶ τὸ στόμα ἑαυτοῦ κατὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅσον καταφρονεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως, ἡ τιμὴ αὐτοῦ διαμένει. Προσεγγίζει ὁ ταπεινόφρων τοῖς φθορεῦσι θηρίοις. Καὶ ὅταν ἐπιβλέψῃ ἡ ὄρασις αὐτῶν ἐπ' αὐτῷ, ἡμεροῦται ἡ ἀγριότης αὐτῶν, καὶ προσπελάζουσιν αὐτῷ, ὡς δεσπότη ἑαυτῶν, καὶ σκίνοῦσι τὰς κεφαλὰς ἑαυτῶν, καὶ λείχουσι τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τοὺς πόδας. Διότι ἐκείνην τὴν ὁσμὴν τὴν ἐκπνεύσασαν ἐκ τοῦ Ἀδάμ πρὸ τῆς παραβάσεως, (ὅτε συνήχθησαν πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπέθηκέν αὐτοῖς ὀνόματα ἐν τῷ παραδείσῳ.) ὥσφράνθησαν ἐξ αὐτοῦ, ὅπερ ἐλήφθη ἐξ ἡμῶν. Καὶ πάλιν ἀνεκαίνισεν αὐτό, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν αὐτό ἐν τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ ὁ Ἰησοῦς. Αὐτό ἐστι τὸ μυρίσαν τὴν εὐωδίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Πάλιν προσεγγίζει τοῖς ἑρπετοῖς τοῖς θανατηφόροις, καὶ εὐθὺς ἡνίκα πλησιάζει ἡ αἴσθησις τῆς χειρὸς ἑαυτοῦ, καὶ ἄψεται τοῦ σώματος αὐτῶν, ἡ οἰζύτης καὶ ἡ σκληρότης τῆς πικρότητος αὐτῶν τῆς θανατηφόρου παύεται. Καὶ ἐν ἑαυτοῦ χερσὶν ὡς τὴν ἀκρίδα ψάχει αὐτά. Προσεγγίζει τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὡς τὸν Κύριον προσέχουσιν εἰς αὐτόν. Καὶ τί λέγω ἀνθρώπους; Ἀλλὰ καὶ οἱ δαίμονες μετὰ τῆς σφοδρότητος αὐτῶν, καὶ τῆς πικρίας, καὶ πάσης μεγαλαυχίας τοῦ φρονήματος ἑαυτῶν, ἡνίκα φθάσωσι πρὸς αὐτόν, γίνονται ὡς χοῦς. Καὶ μωραίνεται πᾶσα ἡ κακία αὐτῶν, καὶ καταλύονται αἱ μηχαναὶ αὐτῶν, καὶ ἀργοῦσι τὰ πανουργήματα αὐτῶν. Νῦν οὖν ἐπειδὴ ἐδείξαμεν τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς αὐτῆς, τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δύναμιν τὴν κεκρυμμένην ἐν αὐτῇ,

λοιπὸν δεῖξωμεν τί ἐστὶν αὕτη ἡ ταπείνωσις, καὶ πότε ἀξιοῦται δέξασθαι ταύτην ὁ ἄνθρωπος τελείως καθὼς ἐστὶ. Ποιήσωμεν δὲ διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ταπεινόφρονος ἐν προσώπῳ τοῦ ἀξιοθέντος τῆς ἀληθινῆς ταπεινοφροσύνης.

Ταπείνωσις ἐστὶ δύναμις τις μυστική, ἣν μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς πολιτείας ἀπάσης ὑποδέχονται οἱ τέλειοι ἄγιοι. Καὶ οὐ δίδεται αὕτη ἡ δύναμις, εἰ μὴ τοῖς τελείοις μόνοις ἐν ἀρετῇ, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς χάριτος, καθ' ὅσον ἱκανοὶ τῇ φύσει ἐν ὄρῳ. Διότι ἡ ἀρετὴ συγκλείει ἐν ἑαυτῇ πάντα. Διὰ τοῦτο οὐ δύναται τις ἕκαστον ἄνθρωπον, ὡς ἔτυχε, λογίσασθαι ταπεινόφρονα, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἀξιοθέντας ταύτης τῆς τάξεως, ἧς εἵπομεν.

Οὐχὶ πᾶς ὁ κατὰ φύσιν ἐπεικὴς καὶ ἡσυχίος, ἡ συνειδήσιμος, ἡ πρῶτος, οὗτος ἐφθασε τὸν βαθμὸν τῆς ταπεινοφροσύνης. Ἀλλὰ ταπεινόφρων ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν, ὅστις ἔχει ἐν τῇ κρυπτῇ τι ἄξιον ὑπερηφανίας, καὶ οὐχ ὑπερηφανεύεται, ἀλλ' ὡς χροὺν ἔχει αὐτὸ ἐν τῇ ἑαυτοῦ λογισμῷ. Ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παραπτωμάτων, καὶ πλημμελημάτων ταπεινοφρονοῦντα, καὶ μνημονεύοντα αὐτῶν, ἕως ἂν συντριβῇ ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ συγκαταβῇ ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐννοιῶν τῆς ὑπερηφανίας ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν, καλοῦμεν ταπεινόφρονα, καὶ καὶ ἡ τοῦτο ἐπαινετόν. Διότι ἀκμὴν ἔχει τὸν λογισμὸν τῆς ὑπερηφανίας, καὶ τὴν ταπείνωσιν οὐκ ἐκτέτατο, ἀλλὰ ταῖς μηχαναῖς ἐγγίζει αὐτὴν πρὸς ἑαυτόν. Καὶ εἰ τοῦτο ἐπαινετόν, καθὼς εἶπον, ἀλλ' ἰδοὺ ἀκμὴν οὐκ ἔστιν αὐτοῦ, ἀλλὰ θέλει αὐτήν, καὶ αὐτὴ οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. Ταπεινόφρων δὲ τέλειος ἐστὶν ὁ μὴ χρήζων μηχανᾶσθαι αἰτίας τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι τοῦ ταπεινοφρονεῖν. Ἀλλ' ὁ ἐν πᾶσι τούτοις τελείως, καὶ φυσικῶς αὐτὴν κτησάμενος ἄνευ ἔργου. Ὡς περ ὁ χάρισματι μέγα, καὶ ὑπερέχον πᾶσαν κτίσιν καὶ φύσιν δεξάμενος ἐν ἑαυτῷ. Αὐτὸς δὲ ὁρᾷ ἑαυτὸν ὡς ἁμαρτωλόν, καὶ εὐτελεῖ, καὶ εὐκαταφρόνητον τοῖς ἰδίοις ὀφθαλμοῖς. Καὶ ὡς ὁ εἰσελθὼν εἰς τὰ μυστήρια πασῶν τῶν φύσεων τῶν πνευματικῶν, καὶ τέλειος ὢν ἐν τῇ σοφίᾳ ἀπάσης τῆς κτίσεως ἐν πάσῃ ἀκριβεῖα, αὐτὸς δὲ ἑαυτὸν λογιζέται γινώσκοντα μηδὲ ἓν. Καὶ οὗτος οὐκ ἐν μηχαναῖς, ⁽¹⁾ ἀλλὰ χωρὶς βίας οὕτως ἐστὶν ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτοῦ.

(1) Τίνες αἱ μηχαναί, αἱ τὴν ταπείνωσιν ἐφέλκουσαι; Ἡ ὅτι τὸ μνημονεύειν τῶν παραπτωμάτων, καὶ τὸ χροὺν ἑαυτὸν ἀναλογίζεσθαι, καὶ τό, μηδὲν ἀγαθὸν διαπράξασθαι πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχειν, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. Ἐπαινετὴν οὖν εἶπε καὶ τὴν διὰ μηχανῶν προσεπικτωμένην ταπείνωσιν, ἀλλ' οὐ τελείαν. Ἐν-

Ἄρα δυνατόν γενέσθαι ἄνθρωπον οὕτω, καὶ ἐν τῇ φύσει οὕτως ἀλλάσσειν ἑαυτόν, ἢ οὐ;

Λοιπὸν μὴ δίσταζε, ὅτι ἡ δύναμις, ἣν ἐδέξατο, ⁽¹⁾ τῶν μυστηρίων τελειοῖ ταῦτα ἐν αὐτῷ, ἐν πάσῃ ἀρετῇ ἔργων χωροῦσα. Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις, ἣν ἐδέξαντο οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι ἐν τῇ ιδέᾳ τοῦ πυρός. (Πράξ. α'. δ'.) «Δι' αὐτὴν παρήγγειλεν αὐτοῖς ὁ-σωτήρ, μὴ χωρίζεσθαι ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ, ἕως ἂν τὴν ἐξ ὕψους δέξωνται δύναμιν. Ἱερουσαλὴμ, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρετὴ· δύναμις δέ, ἡ ταπεινώσις· ἡ ἐξ ὕψους δὲ δύναμις, ὁ πνευματικός ἐστιν, ὁ ἐρμηνευόμενος πνεῦμα παρακλήσεως. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ῥηθὲν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ περὶ αὐτοῦ, ⁽²⁾ ὅτι τὰ μυστήρια τοῖς ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτονται. ⁽³⁾ Τούτου δὲ τοῦ πνεύματος τῶν ἀποκαλύψεων, καὶ δεικνύοντος τὰ μυστήρια, ἀξιοῦνται οἱ ταπεινόφρονες δέξασθαι ἔνδον ἑαυτῶν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐρρήθη ὑπό τινων

θεν τοι τὸν τέλειον ἀναζωγραφήσας ταπεινόφρονα, φησὶν· οὗτος τὴν καρδίαν οὕτως ἔχει, οὐ μηχαναῖς, ἀλλὰ χωρὶς τινος ἐπιτηδεύσεως καὶ βίας. Ἐπεὶ δὲ μέγα, καὶ δυσκατόρθωτον τὸ τέλειον ὂντα ἐν σοφίᾳ, καὶ πάσῃ ἀρετῇ, μὴδὲν ἑαυτὸν λογιζέσθαι, εἰκότως τὴν ἀπορίαν προτίθησι, λέγων· Ἄρα δυνατόν γενέσθαι ἄνθρωπον οὕτω, καὶ ἐν τῇ φύσει ἀλλάσσειν ἑαυτόν, ἢ οὐ; Ὡσὺν εἰ λέγει· Ἄρα δύναται ὁ ἄνθρωπος γενέσθαι τοιοῦτος μεταβαλεῖν ἑαυτόν τῇ δυνάμει τῆς φύσεως, καὶ ἄλλο μὲν εἶναι πράγματι καὶ ἀληθεῖα, ἄλλο δὲ ἑαυτὸν ἀναλογίζεσθαι, ἢ οὐ;

⁽¹⁾ Ἐδέξατο ὀρθότερ.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. καὶ τοῦτο ἐστὶ τῶν θεωριῶν. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ῥηθὲν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, ὅτι τὰ μυστήρια κτ.

⁽³⁾ Τοῦτο οὐκ αὐτολεξεῖ ἐν τῇ θείᾳ κεῖται γραφῇ. «Ἐλήφθη δὲ τυχόν, ἥτοι «ἐκ τοῦ, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν, (παροιμ. γ'. λδ'.) ἡ ἐκ τοῦ, ἀπέκρυψας «ταῦτα ἀπὸ σοφῶν, καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.» (Ματθ. ια'. κε'.) Ἰστέον δέ, ὅτι εἰστίνας τῶν ἀρχαίων, μαρτυραὶς τισὶ χρώμενοι ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς μὴ κειμέναις οἷον ὁ θεοφόρος Ἰγνατίος ἐν τῇ πρὸς τοὺς Σμυρναίους ἐπιστολῇ φησὶν, ἰδοὺ γὰρ ἄνθρωπος, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ πρὸ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ Ἰουστίνος ὁ μάρτυς ἐν τῷ κατὰ τοῦ Τρύφωνος διαλόγῳ, εἶπεν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ἐν οἷς ἂν ἡμῶς καταλάβω, ἐν ταῖς καὶ κρινῶ. Τὸ αὐτὸ καὶ Ὡριγένης ἐν τῇ εἰς τὸν Ἱερυσὴν ὁμιλίᾳ, (τόμ. α'.) καὶ ὁ Κυπριανὸς ἐν τῷ περὶ θνητότητος. (ἐν ἀριθμ. κθ'.) Κλήμης δὲ ὁ ἀλεξανδρεὺς, (περὶ τὸ τέλος τοῦ α'. στρώμ.) καὶ Ὡριγένης, (εἰς τὸ κατὰ Ἰωάν.) καὶ Ἰερώνυμος, (ἐν τῇ πρὸς τὸν Μινέριον καὶ Ἀλέξανδρον ριβ'. ἐπιστολῇ) καὶ Ἰωάννης, ὁ Δαμασκηνὸς (ἐν τῷ ιη'. κεφ. τοῦ δ'. βιβλ. περὶ ὀρθοδ. πίς.) φασὶν, εἶπεν ὁ Κύριος γίνεσθε δόκιμοι τραπέζῃ. Καὶ ἄλλοι δὲ ἀλλοχρῶν (ὅρα τὸ προοίμ. τῆς συμφων. τῆς ὑπὸ Οὐγῶν, τοῦ Καρδινάλ. συνταχθ.) ὁμοίως.

ἀγίων, ὅτι ἡ ταπεινώσις ἐν ταῖς θείαις θεωρίαις τελειοῖ τὴν ψυχὴν. Λοιπὸν μὴ τολμήτῃ ἄνθρωπος ἐννοῇται κατὰ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ, ὅτι ἔφθασε τὸ μέτρον τῆς ταπεινοφροσύνης ἐν ἑαυτῷ· καὶ (1) δι' ἓνα λογισμόν κατανύξεως, τὸν ἀναδύνατον ἐν αὐτῷ ἐν καιρῷ τινί, ἢ ἐν ὀλίγοις δάκρυσι τοῖς ἐξεληθοῦσιν ἐξ ἑαυτοῦ, ἢ δι' ἓν ἀγαθόν, ὅπερ ἔχει φυσικῶς, ἢ ἐκράτησεν ἐν βίᾳ πρὸς ἑαυτόν, ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ ἐστὶ πλήρωμα πάντων τῶν μυστηρίων, καὶ φρούριον πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐστίν, ὅτι ἐν ἔργοις μικροῖς ἐκτῆσται ταῦτα πάντα ἐν τόποις τούτου τοῦ χαρίσματος.

Ἄλλ' ἐάν νικήτῃ πάντα τὰ πνεύματα τὰ ἐνκντία, καὶ οὐκ ἐξείλησεν (2) αὐτῷ ἐν τῶν ἔργων ἐκ πάσης ἀρετῆς, ὅπερ κατὰ πρόσωπον οὐκ εἰργάσατο, καὶ οὐκ ἐκτῆσται, καὶ ἐνίκησε, καὶ ὑπέταξε τὰ ὀχυρώματα πάντα τῶν ὑπεναντίων, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν πνεύματι αἰσθηθῇ ἐν αὐτῷ, ὅτι ἐδέξατο αὐτὸ τὸ χάρισμα, «ἡνίκα τὸ πνεῦμα μαρτυρεῖ τῷ πνεύματι αὐτοῦ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου,» (Ῥωμ. η'. ις.) τοῦτο ἡ τελειότης τῆς ταπεινοφροσύνης. Μακάριος ὁ κτησάμενος αὐτήν· ὅτι ἐν πάσῃ ὥρᾳ τὸν κόλπον ἀσπάζεται τοῦ Ἰησοῦ, καὶ περιλαμβάνει.

Ἐάν δὲ ἐρωτήσῃ ἄνθρωπος τί ποιήσω; πῶς κηττομαι; ποίῳ τρόπῳ, ἄξιός γένομαι δεξασθαι αὐτήν; ἰδοὺ ἐγὼ βιάζω ἐμυτόν, καὶ ἡνίκα νομίσω, ὅτι ἐκτῆσται αὐτήν, θεωρῶ, ὅτι οὐδὲ ἔννοια ἐνκντία αὐτῆς περιστρέφονται ἐν τῷ μέσῳ τῆς διανοίας μου. Καὶ ἄρτι πίπτω εἰς ἀπόγνωσιν ἔνθεν.

Τούτῳ τῷ ἐρωτῶντι, τοῦτο ἀποκριθήσεται αὐτῷ. (Ματθ. ι'. κε'.) «Ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ γενέσθαι κατὰ τὸν διδάσκαλον, καὶ τῷ δούλῳ, κατὰ τὸν ἑαυτοῦ κύριον.» Βλέπετε τὸν ἐντειλόμενον ταύτην, καὶ τὸν «δωρούμενον τὸ χάρισμα, ἐν ποίῳ τρόπῳ ταύτην ἐκτῆσται, καὶ ὁμοιωθήτι, καὶ εὐρήσεις αὐτήν.» Αὐτὸς γὰρ εἶπεν, ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει οὐδέν. (Ἰωαν. ιδ'. λ'.) Βλέ-

(1) Ἰσ. τὸ καί, περιττόν. Ἀναγνωστὴν δὲ οὕτω. Λοιπὸν, μὴ τολμήσῃ ἄνθρωπος ἐννοῇται κατὰ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ, ὅτι ἔφθασε τὸ μέτρον τῆς ταπεινοφροσύνης ἐν ἑαυτῷ, δι' ἓνα λογισμόν κατανύξεως, τὸν ἀναδύνατον ἐν αὐτῷ ἐν καιρῷ τινί, ἢ ἐν ὀλίγοις δάκρυσι τοῖς ἐξεληθοῦσιν ἐξ ἑαυτοῦ, ἢ δι' ἓν ἀγαθόν, ὅπερ ἔχει φυσικῶς, ἢ ἐκράτησεν ἐν βίᾳ πρὸς ἑαυτόν. («Ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ ἐστὶ πλήρωμα πάντων τῶν μυστηρίων, καὶ φρούριον πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐστίν.») Ὅτι ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς ἐκτῆσται ταῦτα πάντα ἐν τόποις τούτου τοῦ χαρίσματος.

(2) Τὸ ἐξείλησαι, οἱ Ἀλεξανδρεῖς φασὶν ἐπὶ τοῦ ἐκφυγεῖν ἀπὸ τῶν ἐν τῷ παλατεῖν ἀναλυόντων αὐτούς (στέρφαν. Ἑρρίκ. ἐν τῷ Λεξ.) οὐκοῦν δῆλον, ὅτι τὸ ἐξείλησεν, ἀντὶ τοῦ ἐξέφυγεν ἐλθῆσθαι.

πεις πῶς ἐν τελειότητι πατρῶν τῶν ἀρετῶν, κτήσασθαι δυνατόν τὴν ταπείνωσιν; τοῦτον τὸν ἐντειλάμενον ζηλώσωμεν. Αἱ ἀλώπεκες φησί, (Ματθ. η'. κ'.) φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· «ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνειν, ὁ ἔχων δόξαν ἐκ πάντων τῶν τελειωθέντων,» καὶ ἁγιασθέντων, καὶ πληρωθέντων ἐν πάσαις γενεαῖς μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ἀποστείλαντος αὐτόν, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΥΠΟ ΤΙΝΟΣ ΩΦΕΛΕΙΤΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΑΙ ΤΩ ΘΕΩ ΕΝ ΤΗ ΚΑΡΔΙΑ ΑΥΤΟΥ

Καὶ τίς ἡ ἀληθὴς αἰτία ἡ προσεγγίζουσα αὐτῷ κρυπτῶς
τὴν βοήθειαν· Καὶ τίς πάλιν ἡ αἰτία ἡ ἄγουσα
τὸν ἄνθρωπον εἰς ταπείνωσιν.

Μακάριος ἄνθρωπος ὁ γινώσκων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν. Διότι αὕτη ἡ γνῶσις γίνεται αὐτῷ θεμέλιος, καὶ ρίζα, καὶ ἀρχὴ πάσης ἀγαθοσύνης. Ὅταν γὰρ μάθῃ τίς, καὶ ἐν ἀληθείᾳ αἰσθηθῇ τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας, τῆνικαῦτα περισφίγγει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπὸ τῆς χαυνότητος τῆς ἀμαυρώσεως τὴν γνῶσιν καὶ θησαυρίζει ἑαυτῷ παραφυλακὴν. Οὐδεὶς δὲ δύναται αἰσθηθῆναι τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας, ἐὰν μὴ παραχωρηθῇ μικρὸν τοῦ πειρασθῆναι, ἢ ἐν τοῖς καταπονοῦσι τὸ σῶμα, ἢ τὴν ψυχὴν. Τότε γὰρ συγκρίνας τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ, τῆνικαῦτα γινώσκει ταύτης τὴν μεγαλωσύνην. Καὶ πάλιν ὅταν κατίδῃ τὸ πλῆθος τῶν μηχανημάτων αὐτοῦ, καὶ τὴν παραφυλακὴν, καὶ ἐγκράτειαν, καὶ σκέπην καὶ περίφραξιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δι' ὧν ἐλπίζει εὐρεῖν αὐτῇ πεποιθήσιν, καὶ οὐ κέκτηται. Ἡ καὶ ἐὰν ἡ καρδία γαλήνην μὴ ἔχῃ ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τρόμου, τῆνικαῦτα νοεῖται, καὶ γινωσκέται, ὅτι οὗτος ὁ φόβος τῆς καρδίας αὐτοῦ δηλοῖ, καὶ ἐμφαίνει, ὅτι ἐνδεής ἐστι πάντως ἐτέρου τινὸς βοηθοῦντος. Ἡ γὰρ καρδία μαρτυρεῖ ἑσθὲν τῷ φόβῳ τῷ βάλλοντι, καὶ παλαίοντι ἐνδοθεν αὐτῆς, καὶ ἐμφαίνει λείψιν τινος. Καὶ διὰ τοῦτο ἐλέγχεται, μὴ δυναμένη κατασκευ-

νώσαι μετὰ πεποιθήσεως. Ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ βοήθειά φησιν ⁽¹⁾ ἐστὶν ἡ σώζουσα. Ὅταν δέ τις γνῶ, ὅτι ἐνδεής ἐστὶ τῆς θείας βοηθείας, πολλὰς ποιεῖται τὰς εὐχάς. Καὶ ὅσον ταύτας πληθύνει, ταπεινοῦται ἡ καρδία. Οὐδεὶς γὰρ δεόμενος, καὶ αἰτῶν, δύναται μὴ ταπεινωθῆναι. Καρδίαν γὰρ συντετριμμένην, (Ψαλ. ν'. ιθ'.) καὶ τεταπεινωμένην, ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουθενώσκει. «Ἔως ἂν οὐκ μὴ ταπεινωθῇ ἡ καρδία, οὐ δύναται » παύσασθαι τοῦ μετεωρισμοῦ. » Ἡ γὰρ ταπεινώσις συνάγει τὴν καρδίαν. Ὅταν δὲ ταπεινωθῇ ὁ ἄνθρωπος, παραυτίκα κυκλοῖ αὐτὸν τὸ ἔλεος, καὶ τότε αἰσθάνεται ἡ καρδία τῆς θείας βοηθείας. Διότι εὐρίσκει δύναμιν τινα πεποιθήσεως κινουμένην ἐν αὐτῇ. Ὅταν δὲ αἰσθηταὶ ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας βοηθείας, ὅτι πάρεστι βοηθούσα αὐτῷ, τότε ἡ καρδία παραυτίκα ἐμπίπλεται πίστει, καὶ συνήτην ἐντεῦθεν, ὅτι ἡ προσευχὴ καταφύγιον πέφυκε βοηθείας, καὶ πηγὴ σωτηρίας, καὶ θησαυρὸς πεποιθήσεως, καὶ λιμὴν ρυόμενος ἀπὸ τρικυμίας, καὶ φῶς τοῖς ἐν σιότητι, καὶ στήριγμα τῶν ἀσθενῶν, καὶ σκέπη ἐν τῇ καιρῷ τῶν πειρασμῶν, καὶ βοήθεια ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νόσου, καὶ ἀσπίς λυτρώσεως, ἐν πολέμῳ, καὶ βέλος ἠκονημένον ἐξ ἐναντίας τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν τούτων διὰ τῆς προσευχῆς εὐρίσκεται ἔχον τὴν εἰσοδον. Καὶ λοιπὸν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐντροφᾷ ἐν τῇ τῆς πίστεως προσευχῇ. Ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ φαιδρύνεται τῇ πεποιθήσει, καὶ οὐδαμῶς τῇ πρὸ τέρψι πυρώσει, καὶ τῇ ψιλῇ λαλιᾷ τοῦ στόματος ἐναπομένει. Ἄλλ' ὅταν νοήσῃ ταῦτα οὕτω τότε κτήσεται τὴν προσευχὴν ἐν τῇ ψυχῇ, καθάπερ θησαυρόν. Καὶ ἀπὸ τῆς πολλῆς εὐφροσύνης τὸ σχῆμα τῆς προσευχῆς αὐτοῦ εἰς εὐχαριστηρίους φωνὰς ἀμείβει. Καὶ αὐτός ἐστιν ὁ λόγος ὁ ῥηθείς ὑπὸ τοῦ διορίσαντος ἐκάστῳ, τῶν πραγμάτων τὸ ἴδιον σχῆμα· ὅτι ἡ προσευχὴ χαρὰ ἐστίν, εὐχαριστίαν ἀναπέμπουσα. ⁽²⁾ εὐ-

⁽¹⁾ Ὁ Ψαλμωδὸς τυχόν, λέγων· «ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου» (Ψαλμ. ρκ'. β'.)

⁽²⁾ Σχῆμα προσευχῆς, τὸ εἶδος λέγει. Τρία γὰρ τὰ εἶδη αὐτῆς. «δοξολογία. » Ὡς τό, αἰνεῖ ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, αἰνέσω Κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου. (Ψαλμ. ρμε'. α'.) αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν. (Ψαλμ. ρμη'. α'.) Σπέρμα Ἰακώβ δοξάσατε αὐτόν. (Ψαλμ. κα'. κδ'.) καὶ δοξάσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα. » (Ψαλμ. πε'. ιβ'.) εὐχαριστία. Οἷον τό, ἐξαμολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαπᾷ. » (Ψαλμ. ριζ'. α'.) ἐπιστρέψον ψυχὴ μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι Κύριος » εὐεργέτησέ σε, (Ψαλμ. ριδ'. ε'.) τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν » ἀνταπέδωκέ μοι; (Ψαλμ. ριε'. γ'.) δέησις. Ὡς τό, ἐλέησόν με ὁ Θεός. (Ψαλμ. ρν'. α'.) ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες. (Ψαλμ. εθ'. α'.) Κύριε εἰσάκου- » σον τῆς προσευχῆς μου, ἐνώτισαι τὴν δέησίν μου. » (Ψαλμ. ρμθ'. α'.) ἢ δὲ ἐκ- »

χὴν δὲ ταύτην ἠνίξαστο, τὴν ἐν γνώσει τοῦ Θεοῦ ἀνυομένην, τουτέστι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ πεμπομένην. Διότι οὐκ ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ την-καῦτα προσεύχεται ὁ ἄνθρωπος, ὥς ἡ λοιπὴ προσευχὴ ἢ προσευχομένη πρὸ τοῦ αἰσθάνεσθαι ταύτης τῆς χάριτος, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς τῆς καρδίας, καὶ θαύματος, βρῦει τὰς εὐχαριστηρίους κινήσεις διηνεκῶς, ἀλαλήτοις γονυκλισίαις, καὶ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῆς κινήσεως αὐτοῦ εἰς τὴν γνῶσιν, καὶ τοῦ θαυμάζειν καὶ ἐκπλήττεσθαι τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐξαίφνης ὑψοῖ τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ὕμνολογῶν, καὶ δοξάζων αὐτὸν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπει, καὶ ἐκπληττόμενος λίαν, τὴν γλῶσσαν κινεῖ.

Εἴτις ἐνταῦθα ἔφθασεν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐ φαντασίᾳ, καὶ σημειώσεις πολλὰς τέθεικε τῷ πράγματι ἐν ἑαυτῷ, καὶ πολλὰς ἔγνω διαφορὰς διὰ τὴν πολλὴν δοκιμὴν αὐτοῦ, οὗτος οἶδε τί λέγω, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐναντίον. Καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν παυέσθω τοῦ ἐνθυμεῖσθαι τὰ μάταια, καὶ προσμενέτω τῷ Θεῷ διὰ τῆς διηνεκοῦς προσευχῆς, δειλῶν καὶ φοβούμενος, μήποτε στερηθῇ τοῦ πλήθους τῆς ἀρώγῃς τοῦ Θεοῦ.

Ταῦτα πάντα τὰ ἀγαθὰ τίκτονται τῷ ἀνθρώπῳ ἀπὸ τοῦ ἐπιγινῶναι τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν. (1) Ἐκ γὰρ τῆς πολλῆς ἐφέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, προσεγγίζει τῷ Θεῷ, διαμένων ἐν τῇ προσευχῇ. Καὶ ὅσον προσεγγίζει τῷ Θεῷ τῇ προθέσει αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς προσεγγίζει αὐτῷ διὰ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄρῃ ἀπ' αὐτοῦ τὴν χάριν, διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ταπεινώσιν· διότι ὥσπερ ἡ χήρα πρὸς τὸν κριτὴν ἀδιαλείπτως κράζει ἐκδικηθῆναι ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ οἰκτίρμων Θεὸς παρκατατέχει ἀπ' αὐτοῦ τὰς χάριτας, ἵνα

στῇ τῶν πραγμάτων ἴδιον σχῆμα διορίσας, ὁ τῶν ἀπάντων Θεός ἐστιν. Αὐτὸς γὰρ οὐ μόνον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὰ πάντα παρήγαγεν, ἀλλὰ καὶ χαρακτηῖρα ἴδιον ἐκάστῳ περιέθηκεν. Ἐξ οὐρανοῦ δὲ καταβάς ὁ μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος, καὶ ἐνανθρωπήσας, τὰ τρία τῆς προσευχῆς εἶδη παρέδωκε. Καὶ γὰρ καὶ ἐδοξολόγησε τὸν πατέρα αὐτοῦ εἰπὼν· ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς. (Ἰωάν. ιζ'. ε'.) καὶ νηύχαριστήσε λέγων· ἀπáter εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου. (Ἰωάν. ια'. μα'.) »καὶ ἐδεήθην οὕτως· ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ... πάτερ ἅγιε τήρησον αὐτοὺς ἐν »τῷ ὀνόματί σου.» (Ἰωάν. ιζ'. ιβ'.) τὸν λόγον δὲ τὸν ὑπ' αὐτοῦ ρηθέντα, δεῖ ἢ »προσευχὴ χαρὰ ἐστίν, εὐχαριστίαν ἀναπέμπουσα, ἔλαβε τυχὸν ὁ ἅγιος ἐκ »τοῦ, ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμέ- »νην ἐν αὐτοῖς.» (Ἰωάν. ιζ'. ιη'.) ἀναπτύσσων γὰρ ταύτην τὴν προσευχὴν, φη- »σιν, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ εὐχὴ ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ πεμπομένη, τουτέστιν ἡ χάρις, »ὡς κατωτέρω λέγει. Ἡ χάρις δ' ἐστὶν ἡ τὴν χαρὰν ἐν ἡμῖν πεπληρωμένην »φυλάττουσα, καὶ πρὸς εὐχαριστίαν τοῦ Θεοῦ τὴν ψυχὴν διεγείρουσα.

(1) Τὸ Β. Χ. ἀπὸ τοῦ ἐπιγινῶναι τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ.

γένηται αὐτῷ τοῦτο αἰτία τοῦ προσεγγίξιν αὐτῷ, καὶ ἔνεκεν τῆς χρείας αὐτοῦ παραμένῃ τῷ βρύνοντι τὰς ὠφελείας. Καί τινες μὲν τῶν αἰτήσεων, δίδωσιν αὐτῷ τάχιστα· ἐκεῖνας λέγω ὧν ἐκτός, οὐ δύναται τις σωθῆναι, τινὰς δὲ παρακατέχει ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ἔντισι μὲν τῶν πραγμάτων, ἀποσοβεῖ καὶ ἀποδιώκει τὸ καυσῶδες τοῦ ἐχθροῦ ἀπ' αὐτοῦ· ἔν τισι δέ, παραχωρεῖ πειράζεσθαι, ἵνα γένηται αὐτῷ ἐκεῖνο τὸ πειρατήριον αἰτία τοῦ προσεγγίξαι τῷ Θεῷ ὡς προεῖπον. Καὶ ἵνα παιδευθῇ, καὶ πείραν σχῇ τῶν πειρασμῶν. (Κριτ. γ'. α'. β'.) «Καὶ οὗτός ἐστιν ὁ λόγος τῆς γραφῆς, ὅτι Κύριος ἐγκατέλιπεν ἔθνη πολλά, τοῦ μὴ ἐξολοθρεῦσαι αὐτά, καὶ οὐ παρέδωκεν αὐτά εἰς τὰς χεῖρας Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ Ναυῆ, ἵνα παιδεύσῃ ἐν αὐτοῖς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ ἵνα διδάξῃ θῶσιν αἱ φυλαὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, καὶ μάθωσι τὸν πόλεμον.» Δίκαιος γὰρ μὴ συνειδῶς τὴν ἑαυτοῦ ἀσθενείαν, ἐπὶ ἀκμῆς ξυροῦ ἔχει τὰ πράγματα, καὶ οὐδαμῶς ἀπέστη ἀπὸ πτώσεως, οὔτε ἀπὸ τοῦ φθοροποιοῦ λέοντος, λέγω δὴ τοῦ δαίμονος τῆς ὑπερηφανίας. Καὶ πάλιν ὁ μὴ γινώσκων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθενείαν, ἐλλείπει ἐκ τῆς ταπεινώσεως· ὁ δὲ ταύτης ἐλλείπων, ἐλλιπής ἐστι καὶ ἀπὸ τῆς τελειώσεως· καὶ ὁ ἀπὸ ταύτης ἐλλιπής, αἰετὶ περίφοβός ἐστι. Διότι ἡ πόλις αὐτοῦ οὐ θεμελιώται ἐπὶ στύλους σιδηροῦς, οὔτε ἐπὶ φλοιᾷ χαλκῆς, λέγω δὴ τῆς ταπεινώσεως. Ταπεινώσιν δὲ οὐ δύναται τις κτήσασθαι, ἀλλ' ἢ διὰ τῶν τρόπων αὐτῆς, δι' ὧν πέφυκε γίνεσθαι ἡ καρδία συντετριμμένη, καὶ οἱ διαλογισμοὶ τῆς οἰήσεως ἐξουδενωμένοι. Διὰ τοῦτο οὖν πολλάκις εὕρισκει ἑαυτῷ ὁ ἐχθρὸς ἔχνος αἰτίας τοῦ ἐκκλίνειν τὸν ἄνθρωπον. Ἄνευ γὰρ ταπεινώσεως οὐ δύναται τελειωθῆναι τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ οὐδαμῶς ἐπετέθη τῷ γραμματεῖ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ἡ σφραγὶς τοῦ πνεύματος, μᾶλλον δὲ ἕως τοῦ νῦν δοῦλος ὑπάρχει, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, οὐχ ὑπερήρηται τοῦ φόβου. Καθότι οὐ διορθοῦται τις τὸ ἔργον αὐτοῦ ἄνευ ταπεινώσεως, καὶ οὐ παιδεύεται, εἰ μὴ διὰ πειρασμῶν, καὶ ἄνευ παιδείας, τὴν ταπεινώσιν οὐ καταλαμβάνει.

Διὰ τοῦτο ἀφίησιν ὁ Κύριος αἰτίας ταπεινώσεως, καὶ συντριμμοῦ καρδίας δι' ἐμπόνου προσευχῆς ἐπὶ τοὺς ἀγίους, ἵνα πρὸς αὐτὸν ἐγγίξωσι διὰ ταπεινώσεως οἱ αὐτὸν ἀγαπῶντες. Καὶ πολλάκις ἐκφοβεῖ αὐτοὺς ταῖς πάθεσι τῆς φύσεως, καὶ διολισθήμασιν αἰσχροῦ καὶ μικρῶν ἐνθυμήσεων· πολλάκις δέ, καὶ δι' ὀνειδισμῶν, καὶ δι' ὕβρεων, καὶ ἀνθρωπίνων κολαφισμῶν· ἐνίοτε δέ, νόσοις καὶ ἄρρωσθήμασι σωματικαῖς· καὶ ἄλλοτε, πτωχείᾳ, καὶ ἐνδείᾳ τῆς ἀναγκαίας χρείας. Καὶ ποτὲ μὲν,

πόνους φόβου δεινοῦ, καὶ ἐγκαταλείψει, καὶ πολέμῳ φανερῷ τοῦ διαβόλου, δι' ὧν αὐτοῦς ἐκφοβεῖν εἴωθε· ποτὲ δέ, διαφόροις φοβεροῖς πράγμασι. Καὶ ταῦτα πάντα γίνεται, ἵνα σχῶσιν αἰτίας τοῦ ταπεινωθῆναι, καὶ ἵνα μὴ συμβῇ αὐτοῖς ὁ τῆς ἀμελείας νυσταγμός· ἡ χάριν τῶν πραγμάτων, ἐν οἷς εὐρίσκεται ἀρρωστήσας ὁ ἀγωνιστής, ἡ διὰ τὸν φόβον τὸν μέλλοντα. Ὡστε ἐξ ἀνάγκης ἐπωφελεῖς εἰσὶ τοῖς ἀνθρώποις οἱ πειρασμοί. Οὐ λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι πρέπει τῷ ἀνθρώπῳ χαυνωθῆναι ἐκουσίως ὑπὸ τῶν αἰσχυρῶν λογισμῶν, ἵνα γένηται αὐτῷ πρόφασις ταπεινώσεως ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν, οὔτε ἵνα σπουδάσῃ εἰσελθεῖν εἰς τοὺς ἄλλους πειρασμούς· ἀλλ' ὅτι πρέπει αὐτῷ ἐν τῷ ἐργάζεσθαι τὸ ἀγαθὸν νήφειν ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ τηρεῖν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ διαλογίζεσθαι, ὅτι κτιστός ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο εὐμετάπτωτος. Ἐκαστος γὰρ κτιστός ἐνδεής ἐστι τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀντίληψιν· καὶ πᾶς τις ἐνδεής τῆς ἐτέρου ἀντιλήψεως, ἐκφαίνει φυσικὴν ἀσθένειαν· πᾶς δέ τις εἰδώς τὸ ἑαυτοῦ ἀσθενές, ἐξ ἀνάγκης δέεται τοῦ ταπεινωθῆναι, ἵνα ἀνύσῃ τὴν χρεῖαν αὐτοῦ παρὰ τοῦ δυναμένου διδόναι. Καὶ εἰ ἦν ἐξ ἀρχῆς εἰδώς, καὶ θεασάμενος τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, οὐκ ἂν ἡμέλησε· καὶ εἰ μὴ ὅτι ἡμέλησεν, οὐκ ἂν ὑπνώσε, καὶ παρεδόθη εἰς χεῖρας τῶν θλιβόντων αὐτόν, τοῦ ἐξυπνίσαι αὐτόν.

Λοιπὸν πρέπει τῷ πορευομένῳ ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Θεοῦ εὐχαριστῆσαι αὐτῷ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπερχομένοις αὐτῷ, καὶ μέμψασθαι, καὶ καθυβρίσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ γινῶναι, ὅτι οὐκ ἂν παραχωρήθῃ ὑπὸ τοῦ προνοητοῦ, εἰ μὴ διὰ τινὰ ἀμέλειαν, ἵνα ἐξυπνισθῇ ἡ διάνοια αὐτοῦ, ἡ διότι τετύφωται, καὶ μὴ θορυβηθῇ διὰ τοῦτο, μήτε ἐκπηδήσῃ τοῦ σταδίου καὶ τοῦ ἀγῶνος, μήτε ἄνευ μέμψεως ἑαυτὸν ποιήσῃ· ἵνα μὴ διπλοῦν γένηται αὐτοῦ τὸ κακόν. Διότι οὐκ ἔστι παρὰ τῷ βρίθοντι (1) Θεῷ τὴν δικαιοσύνην, ἀδικία. Μὴ γένοιτο. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ'.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΤΗΣ ΕΙΣ ΘΕΟΝ ΕΛΠΙΔΟΣ

Καὶ τίνα δεῖ ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεόν. Καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἀφρόνως,
καὶ ἀσυνέτως ἔχων τὴν ἐλπίδα.

Γίνεται ἐλπίς ἐπὶ τῷ Θεῷ διὰ τῆς καρδιακῆς πίστεως, ἥτις ἐστὶ καλὴ, καὶ μετὰ διακρίσεως, καὶ γνώσεως πέφυκε. Καὶ γίνεται ἄλλη παρηλλαγμένη, καὶ ἐξ ἀνομίας ὑπάρχουσα, ἥτις ἐστὶ ψευδής. Ἄνθρωπος ὁ μὴ παντελῶς φροντίδα ποιούμενος τῶν ἐπικήρων πραγμάτων, ἀλλ' ἐαυτὸν ὀλοτελῶς ἀναθέμενος τῷ Κυρίῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, μηδενὸς φροντίζων κοσμικοῦ διὰ τὴν πολλὴν ἐαυτοῦ ἐπιμέλειαν τὴν εἰς τὰς ἀρετάς, καὶ πᾶσαν τὴν σχολὴν αὐτοῦ εἰς τὰ θεῖα κεκτημένος, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελῶν εὐτρεπίσαι ἐαυτῷ τροφάς τε καὶ ἐνδύματα, καὶ ἐτοιμασίαν τόπου κατασκηνώσεως τοῦ σώματος, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, οὗτος καλῶς καὶ ἐπιστημόνως ἐλπίζει ἐπὶ Κύριον. Ὅτι αὐτὸς ἐτοιμάσει αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἀληθῶς ἡ ἀληθὴς καὶ σωφράτῃ ἐλπίς. Δίκαιον οὖν ἐστὶ τὸν τοιοῦτον ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεόν, καθότι δοῦλος αὐτοῦ κεχηρμάτικε, καὶ ἐπιμελῶς διάκειται ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, χωρὶς πάσης ἀμελείας τῆς ἑκτινος αἰτίας συμβαινούσης. Ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ἄξιόν ἐστιν ἐνδείκνυσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰδικῶς τὴν ἐπιμέλειαν. «Διότι ἐφύλαξε τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ τὴν λέγουσαν, (Ματθ. γ'. 12 γ'.) ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ῥωμ. ιγ'. 14.) καὶ »τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιῆσθε.» Ὅταν γὰρ οὕτω διατιθίμεθα, ὁ κόσμος ὥσπερ τις δοῦλος ἐτοιμάσει ἡμῖν πάντα, καὶ ὡς δεσπόταις ὑποταγήσεται ἀδιστάκτως τοῖς λόγοις ἡμῶν, καὶ τῷ θελήματι ἡμῶν οὐ μὴ ἐναντιωθῇ. Ἴνα γὰρ μὴ ἀργήσῃ ὁ τοιοῦτος ἐκ τῆς διηνεκοῦς στάσεως αὐτοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, οὐ παραδίδωσιν ἐαυτὸν φροντίζειν τῆς ἀναγκαιᾶς χρεῖας τοῦ σώματος. Καὶ οὐδενὸς ἐτέρου ἐπιμελεῖται, ἀλλ' ἡ μόνον ἀργὸς γενέσθαι ἀπὸ πάσης τοιαύτης φροντίδος μικρᾶς, καὶ μεγάλης, τῆς πρὸς ἡδονὴν συντεινούσης καὶ μετεωρισμόν, διὰ τὸν φόβον

τοῦ Θεοῦ. Τεύξεται δὲ ὁμῶς τούτων θαυμασίως, μήτε φροντίσας αὐτῶν, μήτε κοπιήσας εἰς αὐτά.

Ὁ μὲντοι ἄνθρωπος ὁ παντελῶς ἔχων τὴν καρδίαν συγκεχωσμένην ἐν τοῖς γήϊναις, καὶ αἰετὰ μετὰ τοῦ ὄψεως ἐσθίων χοῦν, καὶ μηδαμῶς ἐπιμελούμενος τῶν εὐαρεστούντων τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἐν πᾶσι τοῖς σωματικοῖς καταπεπονημένος, καὶ λελυμένος, καὶ ἀργὸς ἀπὸ πάσης ἀρετῆς, διὰ τὴν διηνεκὴ συντυχίαν, καὶ τὸν μετεωρισμὸν τῆς στρηνιάσεως, καὶ προφάσεις τινὰς προφασίζόμενος, ὁ τοιοῦτος ὄντως διὰ ταύτην τὴν ῥαθυμίαν, καὶ ἀργίαν ἔκπτωτός ἐστι τοῦ ἀγαθοῦ. Καὶ ἐνίοτε, ὅτε στενωθῇ ὑπὸ τινος ἐνδείας, ἢ θλιβῇ ὑπὸ τῆς ἐπικαρπίας τῶν ἀνομημάτων αὐτοῦ, ἐρεῖ δὲ πῶς οὗτος, ⁽¹⁾ ὅτι ἐλπιδῶ ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ ἀμέριμνόν με ποιήσῃ, καὶ ἀνεσίν μοι παρέξει; ἄφρων, μέχρι τῆς ἄρτι ὥρας οὐκ ἐμνήσθης τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καθύβριζες αὐτὸν τῇ καταλύσει τῶν σῶν πράξεων, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ διὰ σὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐβλασφημεῖτο, (Ῥωμ. β'. κδ'.) καθὼς γέγραπται, καὶ νῦν τολμᾷς λέγειν δι' ὅλου τοῦ στόματος, ἐπ' αὐτῷ ἐλπιδῶ, καὶ αὐτὸς βοηθήσει μοι, καὶ μέριμνάν μου ποιήσεται; καθὼς εἶρηκεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου, (Ἠσ. νη'. β'.) τοὺς τοιοῦτους ἐντρέπων· «ὅτι καθ' ἡμέραν ἐκζητοῦσί με, καὶ βούλονται μαθεῖν τὰς ὁδοὺς μου, ὥς τινες ποιῶντες τὴν δικαιοσύνην, καὶ » τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ αὐτῶν μὴ καταλιπόντες, αἰτοῦσί με κρίσιν, » καὶ δικαιοσύνην. Ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶν ὁ ἄφρων, ὁ μὴδὲ τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ προσεγγίζων τῷ Θεῷ, ὅταν δὲ κυκλωθῇ ὑπὸ τῶν θλίψεων, ἄφρων τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν μετὰ πεποιοήσεως. Ὁ τοιοῦτος δέεται καυστηριασθῆναι πολλάκις, ἵνα ἐνθεν κἀκείθεν παιδευθῇ. Οὐ γὰρ κέκτηται ἔργον ἄξιον τῆς εἰς Θεὸν πεποιοήσεως. Ἀλλὰ διὰ μὲν τὰς χαλεπὰς αὐτοῦ πράξεις, καὶ τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καθηκόντων, ἄξιος γίνεται παιδείας· διὰ δὲ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὁ Θεὸς μακροθυμῶν, ἀνέχεται αὐτοῦ. Μὴ οὖν ἐξαπατάτω ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος, καὶ ἐπιλανθανέσθω τῆς τάξεως τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ, καὶ λεγέτω ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεόν. Παιδευθήσεται γὰρ. Διότι οὐδαμοῦ τὸ τῆς πίστεως ἔργον κέκτηται. Μὴδὲ ταχυέτω τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐν τῇ ἀργίᾳ, καὶ λεγέτω, ὅτι πιστεύω τῷ Θεῷ ἐπιχορηγήσάι μοι τὰ πρὸς τὴν χρείαν, ὥς ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Θεοῦ πολιτευόμενος, ἢ ἀφρόνως ῥιπτέτω ἑαυτὸν ἐν φρεατί, μηδαμοῦ σχῶν τὸν Θεὸν κατ' ἐνθύμησιν. Τὰ νῦν δὲ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν ἐρεῖ, ἐλπιδῶ ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ αὐτός με ῥύσεται. Μὴ πλανῶ ὡς ἄφρων. Προηγού-

(1) Τὸ Ε. Χ. ἐρεῖ δὲ πῶς οὕτως.

μενός ἐστιν ὁ διὰ τὸν Θεὸν κόπος, καὶ ὁ ἰδρώς ὁ ἐν τῇ γεωργίᾳ αὐτοῦ τῆς εἰς αὐτὸν ἐλπίδος. Εἰ πιστεύεις τῷ Θεῷ, καλῶς ποιεῖς, ἀλλ' ἡ πίστις καὶ ἔργων δέεται, καὶ ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς ἐκ τῆς εἰς τὰς ἀρετὰς κακοπαθείας φαίνεται. Πιστεύεις, ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖται τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, καὶ δυνατός ἐστιν εἰς πάντα; ἀλλὰ τῇ πίστει σου ἐπακολουθεῖτω καὶ ἡ τρέπουσα ἐργασία, καὶ τότε σου ἐπακούσεται. Μὴ θέλε κρατεῖν ἀνέμους εἰς τὴν σὴν δράκα, πίστιν φημί χωρὶς ἔργων.

Πολλάκις τις ἀγνοῶν, διεισδύει ὁδὸν ἔχουσαν θηρίον πονηρόν, ἢ φονικούς τινας, ἢ τι παραπλήσιον. Καὶ αὕτη ἐστὶ κοινὴ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, τὸ ρύσασθαι ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπηρείας, ἢ το ἐμποδίσαι ἐκ τοῦ ὁρμήματος διὰ τινος αἰτίας, ἕως ἂν παρέλθῃ τὸ πονηρὸν θηρίον, ἢ τὸ ὑπαντῆσαι τινα, καὶ ὑποστρέψαι αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ. Καὶ πάλιν ἐνίοτε εὐρίσκεται ὄφις πονηρὸς ἐν τῇ ὁδῷ κατακείμενος, καὶ μὴ θεωρούμενος· καὶ μὴ βουλόμενος ὁ Θεὸς παραδοῦναι τὸν ἄνθρωπον τούτῳ τῷ πειρασμῷ, ἐξαίφνης ποιεῖ τὸν ὄφιν συρῆσαι, καὶ τοῦ τόπου ἀπελθεῖν, ἢ ἔρπειν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, κῆκεῖνος ἰδὼν, παραφυλάττεται, καὶ ῥύεται ἐξ αὐτοῦ, καίπερ μὴ ὦν ἄξιος διὰ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἀφανεῖς ὥς μόνος αὐτὸς ἐπίσταται· ἐξαιρεῖται δὲ ὅμως αὐτὸν ὁ Θεός, διὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ πάλιν συμβαίνει πολλάκις οἶκον ἢ τοῖχον, ἢ λίθον πίπτειν, καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου τόπου ὀλισθαίνειν μετὰ βοῆου, καὶ τινες εὐρίσκεσθαι ἐκεῖ καθημένους, καὶ φιλανθρώπως ἐντέλλεται Ἀγγέλῳ ὁ Θεὸς κατέχειν, καὶ κρατεῖν ἄπτωτον τὸν τόπον, ἕως ἂν ἀναστῶσιν ἐκεῖθεν, ἢ καὶ διὰ τινος αἰτίας ἐξάγει αὐτούς, ὥστε μηδένα εὐρεθῆναι ὑποκάτω. Ἀμα δὲ τὸ ἐξελθεῖν αὐτούς, παραυτίκα ἐξ πεσεῖν. Ἐὰν δὲ καὶ συμβῇ τινὰ κατενεχθῆναι, ⁽¹⁾ ποιεῖ μηδαμοῦ βλαβῆναι ἐν τούτῳ γὰρ βούλεται δεῖξαι τὸ ἄπειρον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Ταῦτα μὲν οὖν, καὶ τὰ τοιαῦτα, τῆς κοινῆς καὶ καθολικῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ δίκαιος, ταύτην ἔχει ἀχώριστον. Τοὺς μὲν γὰρ λοιποὺς ἀνθρώπους, διακριτικῶς ἐκέλευεν ὁ Θεὸς διοικεῖν τὰ κατ' αὐτούς, καὶ συγκεράσαι τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ τὴν γνῶσιν· ἀλλ' ὁ δίκαιος, διὰ ταύτης τῆς γνώσεως διοικῆσαι τὰ κατ' αὐτὸν οὐ δέεται. Διότι ἐκτίσαστο ἀντὶ ταύτης τῆς γνώσεως τὴν πίστιν, (β'. Κορινθ. ι'. ε'.) δι' ἧς »καθελεῖ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ.» Καὶ ἀπότινος τῶν ἀπηριθμημένων οὐ φοβηθήσεται, καθὼς γέγραπται· (Παρ. »κν'. α'.) ὅτι δίκαιος ὡς λέων πέποιθε, κατὰ παντὸς τολμῶν διὰ τῆς

(1) Κατατασχεθῆναι τὸ Ε. Χ.

πίστεως, οὐχ ὡς πειράζων τὸν Κύριον, ἀλλ' ὡς καθορῶν αὐτόν, ὥσπερ τις καθωπλισμένος, καὶ ἐνδεδυμένος τὴν τοῦ ἀγίου πνεύματος δύναμιν. Καὶ καθ' ὅσον διηνεκῇ ἔχει τὴν φροντίδα μετὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ Θεὸς ἐρεῖ περὶ αὐτοῦ, (Ψαλμ. κ'. ιε'. ις'.) μετ' αὐτοῦ »εἰμὶ ἐν θλίψει, ἐξελοῦμαι αὐτόν, καὶ δοξάσω αὐτόν,» μακρότητος ἡμερῶν ἐμπλήσω αὐτόν,» καὶ δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου. Ὁ μέντοι χαῦνος, καὶ ῥάθυμος εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ, ταύτην τὴν ἐλπίδα ἔχειν οὐ δύναται· ἀλλ' ὁ διηνεκῶς ἐμμένων τῷ Θεῷ ἐν πάσι, καὶ προσεγγίζων αὐτῷ διὰ τῆς καλλονῆς τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ἐκτείνων τὸ βλέμμα τῆς καρδίας αὐτοῦ (1) πρὸς τὴν χάριν αὐτοῦ ἀδιαλείπτως, (Ψαλ. δ'.) ὡς ἔφησεν ὁ θεῖος Δαβίδ, «ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ ἐλπίζεῖν »με ἐπὶ τὸν Θεόν μου.» Ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ'.

ΠΕΡΙ

ΑΓΑΠΗΣ ΘΕΟΥ, ΚΑΙ ΑΠΟΤΑΓΗΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΥΤΩ ΑΝΑΠΑΥΣΕΩΣ

Ψυχὴ ἡ τὸν Θεὸν ἀγαπῶσα, ἐν τῷ Θεῷ καὶ μόνῳ τὴν ἀνάπαυσιν κέκτηται. Προκατάλαβε λύειν πάντα σύνδεσμον ἐξωτικὸν ἀπὸ σεαυτοῦ, καὶ τότε δυνήσῃ συνδεθῆναι τῇ καρδίᾳ τῷ Θεῷ. Προηγείται γὰρ τοῦ συνδεθῆναι τῷ Θεῷ, τὸ λυθῆναι τῆς ὕλης. Ἡ τοῦ ἄρτου βρωσίς, μετὰ τὸ ἀπογαλακτισθῆναι δίδοται τῷ βρέφει. Καὶ ἄνθρωπος ὁ βουλόμενος ἐν τοῖς θεοῖς πλατυνθῆναι, πρότερον θέλει ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου ἀποξενῶσαι, ὥσπερ νήπιον ἀπὸ τῶν μητρικῶν ἀγκάλων, καὶ μαστῶν. Ἡ σωματικὴ γὰρ ἐργασία προηγείται τῆς ψυχικῆς, ὥσπερ ὁ χοῦς τῆς ἐμπνευσθείσης τῷ Ἀδὰμ ψυχῆς. Ὁ μὴ κτησάμενος τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, οὐδὲ τὴν ψυχικὴν ἔχειν δύναται. Διότι αὕτη ἐξ ἐκείνης γεννᾶται, ὥσπερ ὁ στάχυς ἐκ τοῦ γυμνοῦ κόκκου τοῦ σίτου. Καὶ ὁ μὴ ἔχων τὴν ψυχικὴν ἐργασίαν, ἐστέρηται τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων.

Οὐ συγκρίνονται οἱ πόνοι, οἱ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τοῦ παρόντος αἰῶνος, τῇ ἡτοίμασμένῃ τρυφῇ τοῖς κακοπαθοῦσιν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς. Ὡσπερ

(1) Τὸ ὄμμα τῆς διανοίας αὐτοῦ τὸ Ε. Χ.

ἔπεται τοῖς ἐν δάκρυσι σπεύρουσι τὰ δράγματα τῆς ἀγαλλιόσεως, οὕτως ἀκολουθεῖ χαρὰ τῇ διὰ Θεὸν κακοπαθείᾳ. Ὁ ἄρτος ὁ ἐξ ἰδρώτων ἀνυσθείς, ἡδὺς φαίνεται τῷ γεωργῷ, καὶ αἱ διὰ δικαιοσύνην ἐργασίαι τῇ δεξαμένῃ καρδίᾳ τὴν γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ. Ὑπόμεινον τὴν ἐξουδένωσιν καὶ τὴν ταπείνωσιν χρηστῷ θελήματι, ἵνα σχῆς παρρησίαν πρὸς τὸν Θεόν. Πάντα λόγον σκληρὸν ὑπομένων ἄνθρωπος ἐν γνῶσει, ἄνευ προηγησαμένης ἀνομίας ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν λαλήσαντα, στέφανον μὲν ἀκάνθινον ἐπιτίθησι τότε τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ, μακάριος δέ ἐστιν, ὅτι ἐν καιρῷ, ᾧ οὐκ οἶδεν, ἀφθάρτως στεφανοῦται.

Ὁ φεύγων τὴν κενὴν δόξαν ἐν γνῶσει, οὗτος ἤσθετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὁ λέγων, ὅτι καταλέλοιπε τὸν κόσμον, καὶ μαχώμενος τοῖς ἀνθρώποις ἕνεκεν χρείας τινός, ἵνα μὴ λείψῃ αὐτῷ τί τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ, οὗτος τυφλὸς τελείως ἐστί. Διότι τὸ μὲν σῶμα ἔκουσίως ὁλόκληρον κατέλιπε, περὶ ἐνὸς δὲ μέλους αὐτοῦ πολεμεῖ, καὶ μάχεται. Ὁ φεύγων τοῦ παρόντος βίου τὴν ἀνάπαυσιν, τούτου ὁ νοῦς κατεσκόπευσε τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ὁ δὲ συνδεδεμένος τῇ φιλοκτημοσύνῃ, δοῦλος τῶν παθῶν πέφυκε. Μὴ νομίσης, ὅτι τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργυρίου ἡ κτῆσις μόνη φιλοκτημοσύνη ἐστίν, ἀλλ' ἅπαν ὅτιοῦν, ἐν ᾧ αὐτόσου τὸ θέλημα κρέμαται. Μὴ ἐπαινέσης τὸν σωματικῶς μὲν κακοπαθοῦντα, λελυμένον δὲ τὰς αἰσθήσεις· λέγω δὴ τὴν ἀκοήν, καὶ τὸ κεχρησμένον στόμα καὶ ἀκρατές, καὶ τοὺς βεμβώδεις ὀρθαλμούς. Ὅταν τῇ ψυχῇ σου ὄρους βάλῃς τοῦ δι' ἐλέους οἰκονομηθῆναι σαυτόν, ἔθιζε τὴν ψυχὴν σου μὴ ζητεῖν τὸ δικαίωμα ἐν ἑτέροις πράγμασιν, ἵνα μὴ εὐρεθῇς τῇ μὲν μιᾷ χεὶρὶ ἐργαζόμενος, τῇ δὲ ἑτέρᾳ σκορπίζων. Ἐκεῖ μὲν γάρ, χρεῖα κηδεμονίας· ἐνταῦθα δέ, πλατυσμοῦ καρδίας. Γίνωσκε δέ, ὅτι τὸ ἀφιέναι τοῖς ὀφειλέταις τὰ ἁμαρτήματα ἐκ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης ἐστί. Τότε ᾄψει τὴν γαλήνην μετὰ λαμπρότητος πανταχόθεν ἐν τῷ νῷ σου. Ὅταν ὑπερανάβῃς τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, τότε προσκολληθήτη τῇ ἐλευθερίᾳ ἐν παντὶ πράγματι.

Τῆς τῶν ἀγίων ἐλάλησε περὶ τούτου, λέγων· ὅτι ὁ ἐλεήμων, ἐὰν μὴ γένηται δίκαιος, τυφλὸς ἐστί. Λέγω δὴ ἐξ ὧν αὐτὸς ἤνυσεν ἰδίαις πόνοις καὶ μόχθοις δοῦναι ἑτέρῳ, καὶ μὴ ἐκ τῶν ἀνυσθέντων διὰ ψεύδους, καὶ ἀδικίας, καὶ μηχανημάτων. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἑτέρῳ τόπῳ ἔφη. Εἰ βούλει σπεῖραι ἐν τοῖς πτωχοῖς, ἐκ τῶν οἰκείων σπεῖρον· εἰ δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλοτρίων σπεῖραι βουληθῇς, γίνωσκε ὅτι πικρότερόν ἐστι τῶν ζιζανίων. Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι ἐὰν μὴ γένηται ὁ ἐλεήμων ὑπεράνωθεν τῆς

δικαιοσύνης αὐτοῦ, οὐκ ἔστιν ἐλεήμων, τουτέστιν οὐ μόνον ὁ ἐκ τῶν οἰκείων ἐλεῶν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ μετὰ χαρᾶς ὑπομένων τὴν ἀδικίαν ὑπὸ τῶν ἐτέρων, καὶ ἐλεῶν αὐτούς. Ὅταν δὲ νικήσῃ τὴν δικαιοσύνην τῇ ἐλεημοσύνῃ, τότε στεφανοῦται, οὐ τοῖς στεφάνοις τῶν δικαίων τοῖς ἐν τῷ νόμῳ, ⁽¹⁾ ἀλλὰ τοῖς τῶν τελείων, τοῖς ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. Τὸ γὰρ διδόναι τινὰ τοῖς πτωχοῖς ἐκ τῶν οἰκείων, καὶ γυμνὸν ἐνδύειν, καὶ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, καὶ μὴ ἀδικεῖν, μηδὲ ψεύδεσθαι, ταῦτα καὶ ὁ παλαιὸς νόμος προηγόρευεν. ἡ δὲ τελειότης τῆς οἰκονομίας τοῦ εὐαγγελίου, οὕτω κελεύει· (Λουκ. 5'. λ'.) αὐτῷ αἵροντι »τὰ σά, μὴ ἀπαίτει, καὶ παντὶ τῷ αἰτοῦντίσε δίδου.« Καὶ οὐ μόνον τὴν ἀδικίαν τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐξωθεν δεῖ ὑπομένειν μετὰ χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν τιθέναι ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ἐλεήμων, καὶ οὐχ ὁ διὰ δόσεως μόνον ἐλεῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· ἀλλ' ὅστις ἐὰν ἀκούσῃ, ἢ θεάσῃται τι λυποῦν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· ἀλλ' ὅστις ἐὰν ἀκούσῃ, ἢ θεάσῃται τι λυποῦν τὸν ἀδελφὸν ⁽²⁾ αὐτοῦ, καὶ ἐκκαθί τὴν καρδίαν, καὶ οὗτος ἀληθῶς ἐλεήμων. Ὡσαύτως καὶ ὅστις ἐὰν ραπισθῇ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀναιδευθῇ ἀντιφθέγγεσθαι, καὶ λυπῆσαι αὐτοῦ τὴν καρδίαν.

Τίμησον τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγρυπνίας, ἵνα εὕρῃς παράκλησιν ἐγγίζουσιν τῇ ψυχῇ σου. Ἐπίμεινον ἀναγινώσκων ἐν ἡσυχίᾳ, ἵνα ὁδηγηθῇ ὁ νοῦς σου πρὸς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ διαπαντός. Ἀγάπησον ἐν ὑπομονῇ τὴν πτωχείαν, ἵνα συναχθῇ ὁ νοῦς σου ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ. Μίσσησον τὸν πλατυσμόν, ἵνα διαφυλάξῃς τοὺς διαλογισμούς σου ἀπαράχους. Σύστειλον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν, καὶ φρόντισον μόνῃς τῆς ψυχῆς σου, ἵνα σώσῃς αὐτὴν ἐκ τοῦ διασκορπισμοῦ τῆς ἐνδοτάτης γαλήνης, ἀγάπησον τὴν σωφροσύνην, ἵνα μὴ καταισχυνηθῇς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Κτῆσαι καθαρότητα ἐν τοῖς ἔργοις σου, ἵνα ἐξαστράψῃ σου ἡ ψυχὴ ἐν τῇ προσευχῇ σου, καὶ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ θανάτου ἐξαφθῇ ἡ χαρὰ ἐν τῇ διανοίᾳ σου. Παραφυλάττου ἐκ τῶν μικρῶν, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς τὰ μεγάλα. Μὴ ὀκλάσῃς ἐν τῇ ἐργασίᾳ σου, ἵνα μὴ καταισχυνηθῇς, ὅταν στῇς ἐν μέσῳ τῶν ἐταίρων σου. Καὶ μὴ εὐρεθῇς ἄνευ ἐφοδίων, ἵνα μὴ σε μόνον ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ καταλείψωσιν. Ἐν γνώσει διεξάγαγε τὰ ἔργα σου, ἵνα μὴ καταληφθῇς

(1) Τὸ Ε. Χ. οὐ τοῖς στεφάνοις τοῖς τῶν ἐν τῷ νόμῳ τοῦ κόσμου δικαίων ἀλλὰ τοῖς τῶν τελείων τῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

(2) Τὸ Ε. Χ. ἢ θεάσῃται τινὰ ἀδελφὸν λυπούμενον.

ἀπὸ ὅλου τοῦ δρόμου σου. Κτῆσαι ἐλευθερίαν ἐν τῇ ἀναστροφῇ σου, ἵνα τῆς ζάλης ἐλευθερωθῇς. Μὴ δεσμεύσῃς τὴν σὴν ἐλευθερίαν ἐν ταῖς αἰτιάσις τῆς τρυφῆς, ἵνα μὴ δούλος τῶν δούλων γένη. Ἀγάπησον τὰ πενιχρὰ ἱμάτια ἐν ἐνδύμασί σου, ἵνα ἐξουδενιώσῃς τὰς ἐπιφουούσας σοὶ ἐνθυμήσεις, λέγω δὴ τὴν τῆς καρδίας ὑψηλοφροσύνην. Ὁ γὰρ τὴν στυλνότητα ἀγαπῶν, οὐ δύναται κτήσασθαι ταπεινὰς ἐνθυμήσεις. Διότι ἡ καρδία ἔσῳθεν ὁμοίως τοῖς ἐξωτέροις σχήμασιν ἐνδιατυπῶνται.

Τίς ἀγαπῶν τὰς φλυαρίας δύναται κτήσασθαι καθαρὰν διάνοιαν; τίς προσποιούμενος θηρεῦσαι τὴν παρὰ ἀνθρώπων δόξαν, δύναται κτήσασθαι χθαμαλούς λογισμούς; ἢ τίς ἀκόλαστος ὢν, καὶ διακεχυμένος τοῖς μέλεσι, δύναται γενέσθαι καθαρὸς τὴν διάνοιαν, καὶ ταπεινὸς τὴν καρδίαν; ὅταν μὲν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων ἀνθέλκηται, τότε μετ' αὐτῶν τὴν τῶν θηρίων τροφήν ἔδεται. Ἡνίκα δὲ αἱ αἰσθήσεις ὑπὸ τοῦ νοῦς ἐλκυσθῶσι, τῆνικαὐτα μετ' αὐτοῦ τῆς τῶν Ἀγγέλων τροφῆς μεταλαμβάνουσι.

Τῇ μὲν ταπεινοφροσύνῃ, ἔπεται ἡ ἐγκράτεια, καὶ ἡ συστολή· ἡ δὲ κενοδοξία, ὑπὲρ τῆς ἐπὶ τῆς πορνείας, ἔργον δὲ τῆς ὑπερηφανίας. ἡ ταπεινοφροσύνη, διὰ τὴν διηνεκὴ αὐτῆς συστολήν, εἰς τὴν θεωρίαν ἀπαντᾷ, κοσμεῖ δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἐν τῇ σωφροσύνῃ· ἡ δὲ κενοδοξία, διὰ τὴν διηνεκὴ ταραχήν, καὶ φύρσιν τῶν ἐνθυμήσεων αὐτῆς ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πραγμάτων συνάγει θησαυροὺς ἱναγεῖς, καὶ μολύνει τὴν καρδίαν· καὶ αὕτη πάλιν, τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων ἀκολάστῳ θεωρίᾳ καθορᾷ, καὶ τὸν νοῦν ἐνασχολεῖ ἐν αἰσχαῖς φαντασίαις. Ἡ μὲν τοι ταπεινοφροσύνη διὰ τῆς θεωρίας πνευματικῶς συστέλλεται, καὶ κινεῖ τὸν κτησάμενον αὐτὴν πρὸς δοξολογίαν.

Μὴ συγκρίνης τοὺς ποιῶντας τὰ σημεῖα, καὶ τέρατα, καὶ δυνάμεις ἐν τῷ κόσμῳ τοῖς ἡσυχάζουσιν ἐν γνώσει. Ἀγάπησον τὴν ἀργίαν τῆς ἡσυχίας, ὑπὲρ τὸ ἐμπλῆσαι πεινῶντας ἐν κόσμῳ, καὶ ἐπιστρέψαι πολλὰ ἔθνη εἰς προσκύνῃσιν τοῦ Θεοῦ· κρεῖσσον γὰρ σοὶ σεαυτὸν λύσαι τοῦ συνδέσμου τῆς ἁμαρτίας, ἢ ἐλευθερῶσαι δούλους ἐκ δουλείας. Βέλτιόν σοι εἰρηνεῦσαι μετὰ τῆς ψυχῆς σου ἐν ὁμονοίᾳ τῆς ἐν σοὶ τριάδος, λέγω δὴ σώματος, καὶ ψυχῆς, καὶ πνεύματος, ἢ εἰρηνεῦν τῇ διδασκῇ σου τοὺς διεστῶτας. Γρηγόριος γὰρ φησι, καλὸν ἐστὶ τὸ διὰ Θεὸν θεολογῆσαι, κρεῖσσον δὲ τούτου, τὸ καθῆραι ἑαυτὸν τινα τῷ Θεῷ. Κρεῖσσόν σοι βραδύγλωσσον εἶναι, ⁽¹⁾ γνωστικῶ ὄντι, καὶ πεπειραμένῳ, ὑπὲρ τὸ

(1) Τὸ Ε. Χ. βραχύγλωσσον.

βρύειν ⁽¹⁾ ἐν ὀξύτητι τοῦ νοός σου ποταμῆδὸν τὴν διδασκαλίαν. Συμφέ-
ρει σοι μεριμνᾶν ἀναστῆσαι τὸ πεπτωκὸς τῆς ψυχῆς σου ἀπὸ τῶν πα-
θῶν, διὰ τῆς ἐν τοῖς θείοις κινήσεως τῶν ἐνθυμήσεών σου, ἢ τὸ ἀναστῆ-
ται τοὺς τεθνεῶτας.

Πολλοὶ δυνάμεις ἐπετέλεσαν, καὶ νεκροὺς ἀνέστησαν, καὶ ἐμόχθησαν
τοῦ ἐπιστρέψαι πεπλανημένους, καὶ ἐποίησαν θαύματα μεγάλα. Καὶ
διὰ τῶν χειρῶν ⁽²⁾ αὐτῶν πολλοὶ ὠδηγήθησαν πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ.
Καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοὶ οἱ ἄλλους ζωοποιήσαντες, πεπτώκασιν εἰς μιὰ
πάθη, καὶ βδελυκτά, καὶ ἑαυτοὺς ἐθανάτωσαν, καὶ σκάνδαλον τοῖς
πολλοῖς ἐγένοντο ⁽³⁾ ἐν τῇ φανερωθείσῃ ὑπ' αὐτῶν πράξει. Διότι ἀκμὴν
ἐν ἀρρώστια ἦσαν ψυχῆς, καὶ οὐκ ἐφρόντισαν περὶ τῆς υἰείας τῶν ψυ-
χῶν αὐτῶν, ἀλλὰ δεδώκασιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου
τούτου τοῦ ἰάσασθαι τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων, ἔτι ὄντες αὐτοὶ ἀρρώστοι
καὶ ἀπώλεσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καθ' ὃν τρό-
πον ἔφην. Ἡ γὰρ ἀσθένεια τῶν αἰσθήσεων οὐκ ἠδύνατο συναντῆσαι τῇ
φλογὶ τῶν πραγμάτων τῶν ἐχόντων συνήθειαν ἐξαγριοῦν τὸ δυσχερὲς
τῶν παθῶν, οὔτε μὴν ἀντισχεῖν. Ἔτι γὰρ ἐδέοντο παραφυλακῆς, λέγω
δή, τοῦ μὴ ἰδεῖν γυναικας ὅλως καὶ τοῦ θναπαύεσθαι, καὶ κτήσασθαι
ἀργύριον, καὶ πράγματα, ⁽⁴⁾ καὶ ἄρχειν ἐτέρων, καὶ ἐπαρθῆναι κα-
τάτινων.

Κάλλιον ὑποτευθῆναί σε ἄγροικον, διὰ τὸ μικρὸν τῆς γνώσεώς σου
πρὸς ἀντιλογίαν, καὶ μὴ ἀπὸ τῶν σοφῶν, διὰ τὴν ἀναίδειαν. Πτώχευ-
σον διὰ τὴν ταπεινῶσιν, καὶ μὴ γίνου πλούσιος τὴν ἀναίδειαν. Ἐλεγξον
τῇ δυνάμει τῶν ἀρετῶν σου τοὺς ἀντιδογματιζοντάς σοι, καὶ μὴ τῇ
πιθανολογίᾳ τῶν λόγων σου. Καὶ τῇ πραύτητι καὶ τῇ γαλήνῃ τῶν σῶν
χειλέων ἐπιστόμησον καὶ κατασίγησον τῶν ἀπειθῶν τὴν ἀναίδειαν. Ἐλεγ-
ξον τοὺς ἀκολάστους τῇ εὐγενείᾳ τῆς ἀναστροφῆς σου καὶ τοὺς κατὰ
τὰς αἰσθήσεις ἀναισχύντους, τῇ ἐποχῇ τῶν ὀμμάτων σου.

Ξένον σεαυτὸν ἴσθι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ὅπου ἂν εἰσέλ-
θῃς, ἵνα δυνηθῇς ῥυθῆναι ἐκ τῆς ζημίας τῆς τικτομένης ἐκ τῆς παρ-
ήρησίας. Ἐν παντὶ καιρῷ νόμιζε σεαυτὸν ⁽⁵⁾ μηδὲν εἰδέναι, ἵνα φύγῃς

⁽¹⁾ Τὸ Ε. Χ. ἢ τοῦ βρύειν ἐν ὀξύτητι νοός.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. τῶν χειλέων.

⁽³⁾ Τὸ Ε. Χ. τοῖς πολλοῖς ἐποίησαν.

⁽⁴⁾ Ἀργύριον, καὶ κόσμον, καὶ πράγματα τὸ Ε. Χ.

⁽⁵⁾ Τὸ Ε. Χ. μηδὲν εἶναι, μηδὲ εἰδέναι τί.

τῇ μέμψιν τὴν ἐπιγινομένην ἐξ ὑποψίας τοῦ βούλεσθαι συνιστάνειν θατέρου τὴν γνώμην. Ἐπίμεινον αἰεὶ εὐλογῶν τῷ στόματι, καὶ οὐ μὴ λοιδορηθῆς. Ἡ γὰρ λοιδορία, λοιδορίαν γεννᾷ· καὶ ἡ εὐλογία, εὐλογίαν. Ἐν παντὶ πράγματι νόμιζε σεαυτὸν ἐνδεῆ εἶναι διδασχῆς, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου σοφὸς εὐρεθήσῃ. Μὴ παραδῶς τινι ὅπερ οὐπω κατέλαβες, ἵνα μὴ καταισχυνηθῇς καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς σῆς διαγωγῆς ἀποκαλυφθῇ σου τὸ ψεῦδος. Ἐὰν δὲ λαλήσῃς τινί τι τῶν ὀφειλομένων, ἐν τάξει μανθάνοντος λάλησον, καὶ μὴ μετὰ αὐθεντίας, καὶ ἀναιδείας. Καὶ προκατάλαβε κατακρίνων σεαυτὸν, καὶ δεικνύων ὅτι ὑποδεέστερος αὐτοῦ εἶ, ἵνα δείξῃς τοῖς ἀκούουσι τὴν τάξιν τῆς ταπεινώσεως, καὶ νικήσης ⁽¹⁾ αὐτοὺς τοῦ ἀκοῦσαι τῶν σῶν ῥημάτων, καὶ δραμεῖν πρὸς τὴν ἐργασίαν, καὶ γίνῃ τίμιος ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. Εἴ τι δύνασαι ἐν τοῖς τοιούτοις πράγμασι μετὰ δακρύων λάλησον, ἵνα καὶ σεαυτὸν ὠφελήσῃς, καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου, καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ μετὰ σοῦ.

Εἰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ κατέλαβες, καὶ κατηξιώθης ἐντροφῆσαι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, ⁽²⁾ καὶ τῶν ὀρωμένων κτισμάτων, ἥτις ἐστὶ πρώτη τάξις τῆς γνώσεως, ἐτοιμάσον σεαυτὸν, καὶ καθοπλισθητι πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας. Χωρὶς δὲ ὀπλων μὴ στήῃ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἵνα μὴ ταχέως ἀποθάνῃς ἀπὸ τῶν ἐνεδρεούντων, καὶ πλανώντων σε. Ἔστωσαν δέ σοι ὅπλα τὰ δάκρυα, καὶ ἡ ἐνδελεχὴς νηστεία. Καὶ παραφυλάττου μὴ ἀναγνῶναι τὰ δόγματα τῶν αἰρετικῶν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ καθοπλίζον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ σοῦ τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας. Ὅταν δὲ ἐμπλήσῃς σὴν γαστέρα, μὴ ἀναιδευθῇς ἐξερευνησαί τι τῶν θείων πραγμάτων καὶ νοημάτων, ἵνα μὴ μεταμεληθῇς. Σύνες δὲ ὅ, σοι λέγω. Ἐν γαστρὶ πεπληρωμένη γνώπῃς μυστηρίων Θεοῦ οὐκ ἔστιν. Ἀνάγνωθι συνεχῶς καὶ ἀκορέστως ἐν ταῖς βίβλοις τῶν διδασκάλων περὶ προνοίας Θεοῦ. Διότι αὗται καθοδηγοῦσι τὸν νοῦν, εἰς τὸ ἰδεῖν τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ἐνδυναμοῦσιν αὐτὸς ἐξ αὐτῶν, καὶ κατασκευάζουσιν αὐτὸν κεκτῆσθαι νοήματα φωτολαμπῇ ἐκ τῆς λεπτότητος αὐτῶν, καὶ ὁδεῦσαι παιοῦσι μετὰ καθαρότητος πρὸς κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. Ἀνάγνωθι καὶ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τοῖς διατεθειμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐπίγνωσιν πάσης τῆς οἰκουμένης, ἵνα ἐφοδιασθῇ, ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς

(1) Τὸ Ε. Χ. κινήσης.

(2) Τὸ Ε. Χ. τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ.

προνοίας αὐτοῦ τῆς κατὰ πᾶσαν γενεάν, καὶ βυθισθῇ ὁ νοῦς σου εἰς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Ἡ τοιαύτη δὲ ⁽¹⁾ ἀνάγνωσις συμβάλλεται τῷ τκοπῷ σου. Ἔστω σου ἡ ἀνάγνωσις ἐν ἡρεμίᾳ ⁽²⁾ ἀπὸ πάντων, καὶ γενοῦ ἐλεύθερος ἀπὸ τῆς πολλῆς μερίμνης τοῦ σώματος, καὶ τῆς ταρχῆς τῶν πραγμάτων, ἵνα γεύσεως ἡδίστης ἐν τῇ ψυχῇ σου γεύσῃ διὰ γλυκείας κατανοήσεως, τῆς ὑπεράνωθεν οὔσης πάσης αἰσθήσεως, καὶ αἰσθηθῇ αὐτῶν ἡ ψυχὴ ἐν τῇ διαμονῇ αὐτῆς εἰς αὐτά. Μὴ ἔστωσαν οἱ λόγοι πρὸς σὲ τῶν δοκίμων, ὡς οἱ τῶν ἐπιπλάστων, καὶ ἀπεμπολούντων τὰ θεῖα λόγια, ἵνα μὴ μείνῃς ἐν τῷ σκότει μέχρι τέλους τῆς ζωῆς σου, καὶ στερηθῇς τοῦ κέρδους αὐτῶν, καὶ θορυβηθῇς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου, ὡς πεφυρμένος, καὶ εἰς βόθρον ἐμπέσῃς τρόπῳ δῆθεν χρηστότητος.

Τοῦτο τὸ σημεῖον ἔστω σοι ἐν οἷς πράγμασι βούλει ὑπαισθῆναι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ⁽³⁾ ἐνδοθεν τοῦ τόπου ἐκείνου. Ὄταν ἄρξηται ἡ χάρις ἀνοῖξαι τοὺς ὀφθαλμούς σου πρὸς τὸ αἰθάνεσθαι τῆς θεωρίας τῶν πραγμάτων ἐν ἀληθείᾳ, τότε παρ' αὐτὰ ἄρξονται οἱ ὀφθαλμοί σου ὀχετηδὸν δάκρυα ἐκχεῖν. Ὡστε πολλάκις ἐκπλύνεσθαι καὶ τὰς παρειὰς τῷ πλήθει αὐτῶν. Καὶ τότε ὁ πόλεμος τῶν αἰσθήσεων γαληνιᾶ, καὶ ἐνδοθέν σου συστέλλεται. ⁽⁴⁾ Ἐάν τις σε διδάξῃ τὰ ἐναντία τούτων μὴ πιστεύσῃς αὐτῷ. Χωρὶς γὰρ τῶν δακρύων μὴ ζητήσῃς ἕτερον σημεῖον φανερώτερον παρὰ τοῦ σώματος. Ἡνίκα δ' ἂν ἀνυψωθῇ ὁ νοῦς ἀπὸ τῶν κτισμάτων, τότε καὶ ἀπὸ τῶν δακρύων ἐξέρχεται τὸ σῶμα, καὶ ἀπὸ πάσης κινήσεως, καὶ αἰσθήσεως.

Ὄταν εὕρῃς μέλι, (Παροιμ. κέ'. ις'.) συμμέτρως φάγε ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐμπλησθῇς, ἐμέσῃς αὐτό. «Ἡ φύσις τῆς ψυχῆς πρᾶγμα ἐλαφρόν, καὶ κοῦφον πέφυκεν.» Ἐνίοτε γὰρ ἄλλομένη, ἐπιθυμεῖ ὑπερναεθῆναι. καὶ μαθεῖν τὰ ὑπὲρ τὴν ἰδίαν φύσιν. Πολλάκις γὰρ ⁽⁵⁾ ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν γραφῶν, καὶ τῆς θεωρίας τῶν πραγμάτων καταλαμβάνει τί. Ὄταν δὲ συγχωρηθῇ, καὶ συγκριθῇ τοῖς καταληφθεῖσιν ὑπ' αὐτῆς, ὑποδεστέρα, καὶ ἥττων εὐρίσκεται κατὰ τὸ μέτρον τῆς οἰκονο-

(1) Ε. Χ. ἡ τοιαύτη γάρ.

(2) Τὸ Ε. Χ. ἐν ἡρεμίᾳ.

(3) Ὁ Λατίν. ne de regione illa egrediaris. Ἴνα μὴ ἐξέλθῃς τοῦ τόπου ἐκείνου.

(4) Τὸ Ε. Χ. γαληνιᾶ, καὶ ἐμπροσθέν σου, τῆς καρδίας ἐνδοθεν συστέλλεται.

(5) Τὸ Ε. Χ. πολλάκις δέ.

μίας ⁽¹⁾ αὐτῆς, ὅτι πρὸς ποῖα ἡ γνῶσις αὐτῆς εἰσῆλθεν, ὥστε ἀμφιένυσθαι ἐν ταῖς ἐνθυμήσεσιν αὐτῆς φόβον καὶ τρόμον, καὶ πάλιν πτεύδειν αὐτὴν ὑποστρέφαι εἰς τὸ χθαμαλὸν αὐτῆς ἀπὸ τῆς δειλίας, ὡς ἀναιδευθεῖσαν, καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτὴν νοερῶν πραγμάτων κατατολμήσαν. Διὰ γὰρ τὸ ἐπιφοβὸν τῶν πραγμάτων δειλία τις αὐτῇ ἐγγίνεται, καὶ ἡ διακρίσις νεύει τῷ νοῖ τῆς ψυχῆς, τοῦ σιγὴν ἀσκήσαι, καὶ μὴ ἀναιδευθῆναι, ἵνα μὴ ἀπόλλυται, καὶ μὴ ζητῆσαι τὰ ὑπεραναβεβηκότα αὐτῆς, καὶ μὴ ἐξερευνῆσαι τὰ ὄντα αὐτῆς ὑψηλότερα. Ὅταν οὖν ἐξουσία σοι δοθῇ κατανοῆσαι, κατανόησον, καὶ μὴ ἀναιδευθῆς κατὰ τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ προσκύνησον, καὶ δοξολόγησον, καὶ μετὰ σιγῆς εὐχαρίστησον. (Παροιμ. κε'. κζ'.) «Ὡς γὰρ οὐκ ἔστι καλὸν μέλι πολὺ φαγεῖν,» οὕτως οὐδὲ ἐξερευνῆσαι περὶ τῶν θείων λογίων, ἵνα μὴ θέλοντες καθαρῶν τὰ μακρότερα ⁽²⁾ πράγματα, ἔτι μὴ καταλαβόντες αὐτὰ ἐκ τῆς τραχύτητος τῆς ὁδοῦ, ἐξασθενήσῃ ἡ ὀπτική δύναμις, καὶ βλαβῇ. Ἐνίστε γὰρ ἀντὶ τῆς ἀληθείας, φαντάσματά τινα καθορθῶνται. Καὶ ὅταν ἀκηδιάσῃ ὁ νοῦς ἐκ τῆς ἀναζητήσεως, ἐπιλανθάνεται τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. »Καλῶς οὖν ἔφησεν ὁ σοφὸς Σολομών· (Παροιμ. κε'. κη'.) «ὅτι καθάπερ πόλις ἀτείχιστος, οὕτως ἄνθρωπος ἀνυπομύνητος. ⁽³⁾ καθάρισον οὖν, ὦ ἄνθρωπε, τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ἀποσόβησον ἀπὸ σοῦ τὴν μέριμναν τῶν πραγμάτων, τῶν ὄντων ἔξωθεν τῆς φύσεώς σου, καὶ κρέμασον κατὰ τῶν σῶν νοημάτων καὶ κινημάτων καταπέτασμα σωφροσύνης καὶ ταπεινώσεως, καὶ διὰ τούτων εὐρήσεις τὸ ὄν ἔσωθεν τῆς φύσεώς σου. Τοῖς γὰρ ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτεται τὰ μυστήρια.

Εἰ βούλει δοῦναι τὴν σὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς, τῆς καθαριζούσης τὸν νοῦν, καὶ τῇ διαμονῇ εἰς τὴν ἐγρήγορσιν τῆς νυκτός,

(1) Μέτρον οἰκονομίας λέγων, τὸ μέτρον τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς ἔννοεῖ. Ἔστι δὲ ἡ ἔννοια αὕτη. Ὅταν ἡ ψυχὴ, Θεοῦ συγχωρήσει, συνιᾷσά τι τῶν ὑπὲρ φύσιν, παραβάλλῃ ἑαυτὴν τοῖς ἐπεγνωσμένοις, ἀναλογιζομένη εἰς ποῖά τε εἰσέδω, καὶ ὡς τὴν ἐπίγνωσιν ἔφθασε, τοσοῦτον ὑποδέεσθαι καὶ ἑλαττον ἐκείνων εὐρίσκει τὸ τῆς δυνάμεως αὐτῆς μέτρον, ὥστε φόβῳ καὶ τρόμῳ κατασχεθεῖσαν, σπεύδειν ὑποστρέφαι πάλιν εἰς τὸ χθαμαλὸν αὐτῆς, τουτέστιν εἰς τὸ φρονεῖν, μὴ δεῖν ἐρευνᾶν τὰ ὑπὲρ αὐτήν.

Ὁ Λατῖνος τό, μέτρον οἰκονομίας, mensuram dispositionis, τουτέστι μέτρον διαθέσεως, μετέφρασε.

(2) Τὸ Ε. Χ. μικρότερα.

(3) Ὡς περ πόλις τὰ τεῖχη καταβεβλημένη, καὶ ἀτείχιστος, οὕτως ἄνθρωπος, ὅς οὐ μετὰ βουλῆς τι πράσσει· οἱ ἔδωκεν.

ὅπως κτήσῃ διάνοιαν φωτεινὴν, μακρυνον σεαυτὸν ἀπὸ τῆς θέας τοῦ κόσμου, καὶ ἔκκοψον τὰς συντυχίας, καὶ μὴ θέλε ὑποδέχεσθαι ἐν συνηθείᾳ φίλους εἰς τὸ κελλίον σου, μηδὲ ἐν προσχήματι χρηστότητος, ἀλλὰ μόνους τοὺς σοὶ ὁμοτρόπους, καὶ ὁμογνώμονας, καὶ συμμύστας. Καὶ φοβοῦ τὴν φύσιν τῆς ψυχικῆς ὁμιλίας, ἥτις εἴωθεν ἀκουσίως κινεῖσθαι. Καὶ μετὰ τὸ κοπῆναι, καὶ λυθῆναι, καὶ παντελῶς παυθῆναι τὴν ἐξωτικὴν ὁμιλίαν, σύζευξον τῇ προσευχῇ σου τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ ὀψεταιί σου ἡ ψυχὴ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. Ὅσον γὰρ γαληνιῶ ἡ καρδία ἀπὸ τῶν ἐξωτικῶν πραγμάτων, τοσοῦτον δύναται ὁ νοῦς δέξασθαι τὴν ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν νοημάτων, καὶ τῶν θείων πραγμάτων κατάληψιν, καὶ κατάπληξιν. Ἔθος γὰρ τῇ ψυχῇ ταχέως μεταλλάξαι συντυχίας εἰς συντυχίαν, ἐὰν ἀγωνισώμεθα ἐπιδείξασθαι μικρὰν ἐπιμέλειαν. Σχόλασον τῇ ἀναγνώσει τῶν γραφῶν, τῇ ἐμφανίζούσῃ σοι τὴν ὁδὸν τῆς λεπτότητος τῆς θεωρίας, καὶ τοῖς βίοις τῶν ἁγίων, καὶ μὴ ἀπ' ἀρχῆς ἐπαισθάνῃ τῆς γλυκύτητος, διὰ τὴν ἐπισκοπίζουσαν ἐγγύτητα τῶν πραγμάτων, ἵνα μεταλλάξῃς ⁽¹⁾ συντυχίαν, εἰς συντυχίαν.

Καὶ ὅταν ἀναστῇς εἰς προσευχήν, καὶ εἰς τὸν κανόνα σου, ἀντὶ τῆς κοσμικῆς μελέτης ἦν εἶδες καὶ ἤκουσας, εὐρεθῇς εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων γραφῶν, ὧν ἀνέγνως. Καὶ διὰ ταύτης ἐπιλανθάνῃ τῆς μνήμης ἐκείνων. Καὶ οὕτως ἔρχεται ὁ νοῦς εἰς τὴν καθαρότητα. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ γεγραμμένον, ⁽²⁾ ὅτι ἡ ψυχὴ βοηθεῖται ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως, ὅταν στῇ εἰς προσευχήν. Καὶ πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς φωτίζεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Καὶ αὕτη πάλιν ἀντὶ τῆς ἐξωτερικῆς φύσεως εὐρίσκεται ὕλη τῶν τρόπων τῆς προσευχῆς, ὥστε αὖθις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως φωτίζεσθαι τὴν ψυχὴν, εἰς τὸ ἀόκνως, καὶ ἀφύρτως προσεύχεσθαι πάντοτε.

Δυσχρὸν ἐστὶ τοὺς φιλοσάρχους, καὶ γαστριμαργούς περὶ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων ἐρευνῆσαι, ὥσπερ καὶ πόρνην περὶ σωφροσύνης λαλῆσαι. Σῶμα μεγάλως ἀσθενοῦν, τὰ λιπώδη τῶν βρωμάτων ἀποστρέφεται, καὶ μισάττεται, καὶ νοῦς κοσμικοῖς πράγμασιν ἐνασχολούμενος,

⁽¹⁾ Τὸ Ε.Χ. ἵνα μὴ μεταλλάξῃς. Ἀλλὰ τό, ἵνα μεταλλάξῃς τῇ ἐννοίᾳ κατὰλληλον. Ἐπειδὴ γὰρ ἡνωτέρω εἶρηκεν, ἔθος γὰρ τῇ ψυχῇ ταχέως μεταλλάξαι συντυχίας, εἰς συντυχίαν, εἴτουν ταχέως μεθίστασθαι εἰς θεωρίαν, διὰ τοῦτο προσέθετο, σχόλασον τῇ τῶν γραφῶν ἀναγνώσει, ἵνα μεταλλάξῃς συντυχίαν εἰς συντυχίαν, τουτέστιν, ἵνα τῆς τῶν γηϊνῶν θεωρίας, εἰς τὴν τῶν οὐρανίων μεταβῇς. Καὶ ὁ Λατίνος, δὲ ut mutes colloquium in colloquium. Ὅπερ ἐστὶν ἵνα μεταλλάξῃς συντυχίαν εἰς συντυχίαν.

⁽²⁾ Ἰσ. ἐν τοῖς τῶν θεσπεσίων πατέρων βιβλίοις.

οὐ δύναται προσεγγίσει τῇ ἐξερευνήσει τῶν θείων. Πῦρ ἐν ὑγροῖς ξύλοις οὐχ ἄπτει, καὶ ἡ θεία θερμασία ἐν καρδίᾳ ἀγαπώσῃ τὴν ἀνάπαυσιν, οὐκ ἐξάπτεται. Ἡ πόρνη οὐκ ἐμμένει τῇ φιλίᾳ πρὸς ἓνα, καὶ ἡ ψυχὴ ἡ συνδεδεμένη πράγμασι πολλοῖς οὐ διαμένει ἐν τοῖς θείοις διδάγμασιν. Ὡς περ ὁ μὴ ἰδὼν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ τὸν ἥλιον, οὐ δύναται διηγῆσασθαι τινὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ἐκ μόνης ἀκοῆς, οὔτε μὴ αἰσθάνεται τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ μὴ γευσάμενος τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τῆς γλυκύτητος τῶν πνευματικῶν ἔργων.

Ἐάν τις ἐχῇ τι περισσώτερον τῆς ἡμερινῆς χρείας, διάδος αὐτὸ πτωχοῖς, καὶ δεῦρο μετὰ παύσεως πρόσφερε τὰς προσευχάς σου. Τουτέστι λάλησον μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς υἱὸς μετὰ πατρός. Οὐδὲν οὕτω προσεγγίσει τῷ Θεῷ τὴν καρδίαν δύναται, ὥς περ ἡ ἐλεημοσύνη. Καὶ οὐδὲν οὕτω γαλήνην ἐμποιεῖ τῷ νῷ, ὡς ἡ ἐκούσιος πτωχεία. Κρεῖσσόν σοι ἐστὶ καλεῖσθαι παρὰ τῶν πολλῶν ἰδιώτην διὰ τὴν ἀπλότητα, καὶ μὴ σοφὸν καὶ τέλειον τὸν νοῦν διὰ τὴν δόξαν. Ἐάν τις ἱππῶ ἐπιβεβηκώς ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα πρὸς σὲ τοῦ λαβεῖν ἐλεημοσύνην, μὴ ἀποστρέψῃς αὐτόν. Διότι πάντως ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπιδεῖξ ἦν, ὡς εἰς τῶν πτωχῶν. Ὅταν δὲ δῶς, μετὰ μεγαλοψυχίας δίδου, καὶ ἰλαρότητος προσώπου, καὶ πλεῖον οὐ ἐζήτησε παρέχε αὐτῷ. «Ἀπόστειλον γάρ φησι» τὸν ψωμόν σου κατὰ πρόσωπον τοῦ πένητος, καὶ μετ' οὐ πολὺν καιρὸν εὐρήσεις τὴν ἀντίδοσιν. (1) Μὴ διαχωρίτης πλούσιον ἀπὸ πένητος, καὶ μὴ θέλε μαθεῖν τὸν ἄξιον ἐκ τοῦ ἀναξίου· ἀλλ' ἔστωσαν πρὸς σὲ πάντες ἄνθρωποι εἰς τὸ ἀγαθὸν ἴσοι. Τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ καὶ τοὺς ἀναξίους δυνήσῃ ἐλκύσαι εἰς τὸ ἀγαθόν. Διότι ταχέως ἔλκεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῶν σωματικῶν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Κύριος, (2) τελώναις, καὶ πόρναις ἐκοινωνεῖ ἐν τραπέζαις, καὶ οὐκ ἐχώριζε τοὺς ἀναξίους, ἵνα τῷ τρόπῳ τούτῳ ἐλκύσῃ πάντας εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ (3) καὶ διὰ τῶν σωματικῶν, προσεγγίσωσι τοῖς πνευματικοῖς. Τούτου χάριν τῷ ἀγαθῷ καὶ τῇ τιμῇ πάντας ἀνθρώπους ἴσωσον, κὰν Ἰουδαῖος γέννηται, ἢ ἄπιστος, ἢ φονευτής, καὶ μάλιστα, ὅτι ἀδελφός σου ἐστί, καὶ ἐκ τῆς φύσεώς σου, καὶ ἄνευ γνώσεως ἐπλανήθη ἀπὸ τῆς ἀληθείας.

Ὅταν δὲ ποιήτης τινὶ ἀγαθόν, μὴ ἐκδέχου παρ' αὐτοῦ τὴν ἀμοι-

(1) Τὸ Ε. Χ. ὁ γὰρ Κύριος.

(2) Ἀπόστειλον τὸν ἄρτον σου ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ὕδατος, ὅτι ἐν πληθείᾳ ἡμερῶν εὐρήσεις αὐτόν. Παροιμ. ια'. α'.

(3) Τὸ Ε. Χ. εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ.

εἴην, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων τῶν πραγμάτων ἀμειψθήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἡ σοι δυνατόν, μὴδὲ διὰ τὴν μέλλουσαν ἀμοιβὴν τὸ ἀγαθὸν ποίει. Ἐὰν βάλῃς τῇ ψυχῇ σου τὸν ὄρον τῆς πτωχείας, καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐλευθερωθῇς ἀπὸ τῶν μεριμνῶν, καὶ ὑπεράνω τοῦ κόσμου γένη ἐν τῇ σῇ πτωχείᾳ, βλέπε μὴ διὰ φιλοπτωχείαν ἀγαπήσῃς τὴν κτῆσιν, ἵνα δῇθαι ποιήσῃς ἐλεημοσύνην, καὶ βάλῃς τὴν ψυχὴν σου εἰς τάραχον, τοῦ λαβεῖν ἀπὸ τινος, καὶ δοῦναι ἐτέρῳ, καὶ ἀφανίσῃς τὴν τιμὴν σου ⁽¹⁾ τῇ ὑποταγῇ τῆς αἰτήσεως τῆς παρὰ ἀνθρώπων, καὶ ἐκπέσῃς ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας, καὶ εὐγενείας τῆς διανοίας σου ἐν τῇ μερίμνῃ τῶν βιωτικῶν. Διότι ἡ βαθμὶς σου ὑψηλότερα ἐστὶ τῆς βαθμίδος τῶν ἐλεημόνων. Μὴ δέομαί σου, μὴ ὑποταγῇς. Ἡ ἐλεημοσύνη, ὁμοίᾳ ἐστὶ τῇ παιδοτροφίᾳ· ἡ δὲ ἡσυχία, ἀκρότης ἐστὶ τῆς τελειώσεως. Εἰ ἔχεις κτήσεις, ἐφάπαξ ταύτας διασκόρπισον· εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, μὴ θέλε ἔχειν. Καθαρίσον σου τὸ κελλίον ἀπὸ τῆς τρυφῆς, καὶ τῶν περισσευμάτων. Διότι τοῦτό σε ὑπάγει πρὸς τὴν ἐγκράτειαν ἄκοντα, καὶ μὴ βουλόμενον. Ἡ γὰρ σπάνις τῶν πραγμάτων διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τὴν ἐγκράτειαν. Ἐπεὶ ὅταν ἄδειαν λάβωμεν τῶν πραγμάτων, οὐ δυνάμεθα κατέχειν ἑαυτούς.

Οἱ τὸν ἐξωτικὸν πόλεμον νικήσαντες, ἐθάρρῃσαν ἀπὸ τοῦ ἐνδοτάτου φόβου, καὶ οὐδὲν ἀναγκαστικῶς κατεπείγει αὐτούς. Καὶ οὐ σιαινόνται ⁽²⁾ ἐν τῷ πολέμῳ, οὔτε ἀπ' ἐμπροσθεν, οὔτε ἐξόπισθεν. ⁽³⁾ Πόλε-

⁽¹⁾ Τοῖς καὶ πλοῦτον, καὶ τιμὴν, καὶ πάντα τὰ ἐν γῇ σκύβαλα ἡγησάμενοις, καὶ τοῖς σὺν ὅλῳ τῷ κόσμῳ τὸ χαῖρε εἰποῦσι, τὴν τιμὴν αὐτῶν μὴ ἀφανίσαι πάλιν μελήσει; Μηδαμῶς τοῦτο. Τιμὴν δὲ ἐνταυθα φησὶν αὐτὸ τὸ τῆς ἀρετῆς ὕψος, καὶ τῆς τελειότητος τὸν βαθμόν, εἰς ὃν ἀνῆλθον οἱ τὸν ἀκτῆμονα καὶ ἡσύχιον βίον διάγοντες. Λέγει γὰρ κατωτέρω, διότι ἡ βαθμὶς σου ὑψηλότερα ἐστὶ τῆς βαθμίδος τῶν ἐλεημόνων. Ὡς περ οὖν οἱ Θεοφόροι Ἀπόστολοι τοῦ λόγου τὴν διανομὴν προέκριναν τῆς τῶν τραπεζῶν διακονίας, εὐποιίας οὔσης, καὶ ἀνδράσι πνεύματος ἁγίου καὶ σοφίας πεπληρωμένοις ἐμπιστευθείσης ὕστερον. Οὕτω δὲ καὶ ὁ ὁσιος οὗτος πατήρ προτιμᾷ τὴν ἀκτῆμοσύνην καὶ ἡσυχίαν, τοῦ λαβεῖν ἀπὸ τινος, καὶ δοῦναι ἐτέρῳ, καί περ εὐαγούς τοῦ ἔργου ὄντος, καὶ τῷ Θεῷ εὐαρέστου. Ὅπερ δὲ καὶ ὁ Παῦλος ἐποίει τὰς λογίας συλλέγων, καὶ τοῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἁγίοις μετακομίζων. Ἐκ τούτων οὖν δῆλον, ὅτι ἀνίστων ὄντων τῶν θεοφιλῶν κατορθωμάτων, τὸ μείζον προτιμᾷν δεῖ τοῦ ἐλάττονος, ἐπειδὴν ἀμφοτέρα πράττειν ἀμύχανον.

⁽²⁾ Ἦτοι σείνεται, ἢ σαίνονται ἀναγνωστέον.

⁽³⁾ Τίς ἔρα ὁ ἀπ' ἐμπροσθεν πόλεμος, καὶ τίς ὁ ἐξ ὀπίσθεν; ἢ ὅτι ὁ ἀπ' ἐμπροσθεν μὲν, ὁ πρόδηλος καὶ πεπαθήσασμένος· ὁ ἐξ ὀπίσθεν δὲ, ὁ λεληθώς

μον δὲ λέγω, τὸν ἐξεγειρόμενον κατὰ τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων, καὶ τῆς ἀμελείας, οἷον, τοῦ δοῦναι καὶ λαβεῖν τῆς ἀκοῆς, τῆς γλώσσης, (1) ἅτινα ἐπαγόμενα τῇ ψυχῇ, τύφωσιν ἐμποιεῖ αὐτῇ, καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ταραχῆς τῆς ἔξωθεν, οὐ δύναται προσέχειν ἑαυτῇ ἐν τῷ λεληθότι πολέμῳ, τῷ κινουμένῳ κατ' αὐτῆς, καὶ διὰ τῆς γαλήνης νικῆσαι τοὺς ἐνδοθεν κινουμένους. Ὅταν γὰρ τις κλείσῃ τῆς πόλεως τὰς θύρας, τουτέστι τὰς αἰσθήσεις, τότε ἔσωθεν πολεμεῖ, καὶ τοὺς ἔξωθεν τῆς πόλεως ἐνεδρεύοντας οὐ πτοεῖται.

Μακάριος ὁ γινώσκων ταῦτα, καὶ μένων ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ μὴ θορυβούμενος ἐν τῷ πλήθει τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἀλλὰ πάσας τὰς σωματικὰς πράξεις μεταστρέψας εἰς τὸν κόπον τῆς προσευχῆς, καὶ πιστεύσας, ὅτι ὅσον μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐργάζεται, καὶ ἔχει τὴν μέριμναν εἰς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας, οὐ μὴ λείψῃ αὐτῷ τι τῶν πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν. Καθότι δι' αὐτὸν ἀπέχεται τοῦ περισπασμοῦ, καὶ τοῦ ἔργου. Ἐὰν δέ τις μὴ ὑπομείνῃ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἄνευ τοῦ ἐργοχείρου, ἐργαζέσθω, χρώμενος μὲν αὐτῷ ὡς βοηθῷ, μὴ πλεονεκτῶν διέ, διὰ τὸ κέρδος. Καὶ τοῦτο μὲν τοῖς ἀσθενέσι τίθεται· τοῖς δὲ τελειοτέροις, ταραχῶδες πέφυκε. Τοῖς γὰρ πτωχοῖς καὶ ῥαθύμοις οἱ πατέρες τὸ ἐργάζεσθαι ἐξέθεντο, καὶ οὐχ ὡς πρᾶγμα ἐπάναγκες.

Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς κατανύσσει τὴν καρδίαν σου ἔσωθεν, δίδου σεαυτὸν ἀδιαλείπτως μετανοαίαις, καὶ γονυκλισίαις, καὶ μὴ ἐάσεις

καὶ ἀπόκρυφος. Ἡ καὶ ἄλλως. Ὁ ἀπ' ἐμπροσθεν μὲν, εἴη ἂν ὁ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ βίου, καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος· ἐξ ὅπισθεν δέ, ὁ ἐν τῷ τέλει, καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ γήρατι.

(1) Οἷον τοῦ δοῦναι καὶ λαβεῖν τῆς ἀκοῆς, τῆς γλώσσης. Ἑλλίπεις δοκεῖ. Ἀναγνωστῆς δὲ τυχὸν οὕτως· οἷον τοῦ δοῦναι, καὶ λαβεῖν τι τῆς ἀκοῆς, καὶ τῆς γλώσσης. Καὶ λαλοῦντες μὲν, διδομέν τι τῆς γλώσσης ποίημα, τὸν ἑναρθρον λόγον· ἀκροώμενοι δέ, λαμβάνομεν τὸ παρὰ τῆς γλώττης διδόμενον. Εἰπὼν δὲ ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων, μόνον τὴν γλῶτταν, καὶ τὴν ἀκοὴν εἰς μέσον ἐπήγαγεν. Αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι αἰσθήσεις, λαμβάνειν πεφύκασιν· ἡ δὲ γλῶττα, καὶ διδοῦναι. Οἷον, ἡ μὲν θρασις, τὴν τοῦ φωτὸς προσβολήν, τοῦ ὑπὸ τῶν ὁρμμένων προφασχόντος· ἡ δὲ σφραγίς, τὰ τῶν σφραγιστῶν μόρια πληττόντα τὸ ἑαυτῆς σφραγιστήριον. Ἡ δὲ ἀκοή, τὰ ἐν τῷ ἀέρι ὑπὸ τοῦ ἡχοῦντος συνιστάμενα κύματα, κρούοντα τὸ ἐν αὐτῇ τύμπανον· ἡ δὲ ἀφή, τὴν ἐκ τῶν ψαυόντων πληγὴν· ἡ δὲ γλῶσσα, οὐ μόνον τοὺς τῶν χυμῶν κνισμοὺς δέχεσθαι πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑναρθρον τῇ ἀκοῇ διδοῦναι λόγον.

Ὁ Λατίνος οὕτω· Sicut est dare, et accipere, auditus et lingua. Τουτέστιν, οἷον ἐστὶ τὸ διδοῦναι καὶ λαμβάνειν, ἡ ἀκοή καὶ ἡ γλῶσσα.

τὴν καρδίαν σου μεριμνῆσαι τινος, ἐν τῷ ἄρξασθαι τοὺς δαίμονας πείθειν σε ἐν ἄλλοις ἀσχολεῖσθαι, καὶ τότε ἴδε καὶ θαύμασον, τί σοι μέλλει ἐκ τούτου τίκτεσθαι. Οὐδὲν ἕτερον τῶν πραγμάτων μεῖζον ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς ἀγῶσι, καὶ ἐπιπονώτερον, ὥς τοῖς δαίμοσιν ἐπιφθονον, ⁽¹⁾ τοῦ ῥίψαι τινα ἑαυτὸν ἔμπροσθεν τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ δέεσθαι νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ γενέσθαι δεδεμένον εἰς τοῦπίσω τὰς χεῖρας. Βούλει μὴ ψυχρανθῆναι σου τὴν θερμὴν, ⁽²⁾ καὶ μὴ πτωχεῦσαι ἀπὸ τῶν δακρύων; Ἐν τούτοις διοίκησον σεαυτὸν, καὶ μακάριος εἴ, ὦ ἄνθρωπε, ἐὰν φροντίσης τῶν λεγομένων σοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ μηδὲν ἕτερον αὐτῶν ζητήσης. Τότε γὰρ ἀνατελεῖ σοι τὸ φῶς ἐνδοθεν, καὶ ἡ δικαιοσύνη σου ταχέως ἐπιλάμψει, καὶ γενήσῃ ὡς παράδεισος ἡνθισμένος, καὶ ὡς πηγὴ ὕδατος ἀνελλιπούς.

Βλέπε ὅποια ἀγαθὰ τίκτεται τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τοῦ ἀγῶνος. Πολλὰκις εὐρίσκεται ὁ ἄνθρωπος κεκυφὼς ἐπὶ γόνασιν ἐν προσευχαῖς, καὶ τὰς χεῖρας τεταμένας ἔχων εἰς οὐρανοὺς, καὶ ἀτενίζων τῷ προσώπῳ εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ, καὶ συνάγων πάσας τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ ἐν ὅσῳ ἄνθρωπος δέεται τοῦ Θεοῦ μετὰ δακρύων, καὶ κατανύξεως, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ εὐθίως ἐξαίφνης κινεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ πηγὴ βρύουσα ἡδονήν· καὶ διαλύονται τὰ μέλη αὐτοῦ, καὶ συγκαλύπτονται αὐτοῦ οἱ ὀφθαλμοί, καὶ νεύει μὲν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, αἱ δὲ ἐνθυμήσεις αὐτοῦ ἐναλλάσσονται, ὥστε μὴ δύνασθαι ποιῆται μετανοίας ἐξ ἐναντίας τῆς χαρᾶς, τῆς κινουμένης ἐν ὅλῳ τῷ σώματι αὐτοῦ. Πρόσεχε οὖν ἄνθρωπε οἷς ἀναγινώσκεις. Ἐὰν γάρ μὴ ἀγωνίσῃ, οὐ μὴ εὕρῃ. Καὶ ἐὰν μὴ κρούσῃ μετὰ θερμότητος, καὶ ἐπαγρυπνήσῃ τῇ θύρᾳ διηνεκῶς, οὐ μὴ εἰσακουσθῇ.

Τίς ἀκούων ταῦτα, ἐπιθυμήσει τῆς ἐξωτικῆς δικαιοσύνης, ⁽³⁾ ἢ ὁ μὴ

(1) Τὸ Ε. Χ. ἐπιφθονον.

(2) Τὸ Ε. Χ. τὴν καρδίαν.

(3) Ἐξωτικὴν δικαιοσύνην, τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν ἐκάλεισε. Λέγει γὰρ κατωτέρω· ἵνα μὴ ἄμιρος γένηται τῶν δύο ὁδῶν τῆς ζωῆς. Αἱ δύο δὲ ὁδοὶ εἰσιν, ἡ θεωρία, ψυχικὴ ἐργασία οὖσα καὶ ἐσωτερικὴ, καὶ ἡ πρᾶξις, ἥτις σωματικὴ ἐστὶ, καὶ τοῖς θεαρέστοις πρακτικοῖς ἔργοις ἐνασχολεῖται. Καὶ τῆς μὲν, ἡ Μαρία διδάσκαλος, πᾶσαν ἀποθεμένην φροντίδα, καὶ παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ παρακαθίσασα, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ ἀκούουσα· τῆς δὲ, ἡ Μάρθα μεριμνῶσα πολλά, καὶ περὶ πολλὴν περισπωμένη διακονίαν. Ἐκατέρας δὲ τὸ ἔργον προσδεξάμενος ὁ Κύριος, τὸ τῆς Μαρίας προτετίμηκε. Περὶ δὲ τῶν δύο τούτων ὁδῶν, ταῦτα ἐρράψωδεν ὁ Θεολόγος Γρηγόριος.

δυναμικὸς ὑπομεῖναι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ; ἀλλ' ὅμως ἐάν τις μὴ δυναθῇ ταύτην ἐξασκήσαι, (διότι χάρις τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἔσωθεν τῆς θύρας,) μὴ ἐγκαταλειφθῇ τῆς ἐτέρας ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἄμειρος γένηται τῶν δύο ὁδῶν τῆς ζωῆς. Ἔως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἕξω ἄνθρωπος ἀπὸ πάντων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, οὐ μόνον ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάσης σωματικῆς ἐργασίας, ὁμοίως καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν πονηρῶν διανοιῶν, καὶ ἐξασθενήσῃ ἡ φυσικὴ κίνησις τοῦ σώματος, τοῦ μὴ κινῆσαι ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν γλυκύτητα τῆς ἁμαρτίας, ἡ γλυκύτης τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, οὐ μὴ κινήθῃ ἐν τῷ ἄνθρωπῳ, καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ οὐ μὴ ἀγνισθῇ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, καὶ τὰ θεῖα νοήματα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ οὐ μὴ εἰσέλθῃ, οὐδ' οὐ μὴ αἰσθηθῇ, οὐδ' οὐ μὴ θεαθῇ. Καὶ ἔως ἂν καταργήσῃ ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν μέριμναν τῶν βιωτικῶν, χωρὶς τῆς ἀναγκαίας χρείας τῆς φύσεως, καὶ ἕστη τὸν Θεὸν φροντίζαι τούτων, ἡ πνευματικὴ μέθη ἐν αὐτῷ οὐ μὴ κινήθῃ, καὶ τῆς παραπληξίας ἐκείνης, ὅφ' ἧς ὁ Ἀπόστολος παρεκαλεῖτο, οὐ μὴ αἰσθηθῇ. (1) ταῦτα δὲ εἶπον, οὐκ ἐκκόπτων τὴν ἐλπίδα· ὡς ὅτι, ἐάν μῆτις φθάσῃ τὴν ἀκρότητα τῆς τελειότητος, οὐ μὴ καταξιώθῃ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ μὴ ὑπαντήσῃ αὐτῷ παρακλήσις. Ἐν ἀληθείᾳ γὰρ ὅταν ἐκφρα-

Πράξιν προτιμήσεις, ἢ θεωρίαν;

Ὅψις, τελείων ἔργον· ἢ δέ, πλειόνων.

Ἀμφω μὲν εἰσι δεξιαί τε καὶ φίλαι.

Σὺ δὲ πρὸς ἡν πέφυκας, ἐκτείνου πλῆον.

(1) Τίς ἄρα ἡ παραπληξία, ὅφ' ἧς ὁ Ἀπόστολος παρεκαλεῖτο; Ἡ ὅτι τὸ συσταυροῦσθαι τῷ Χριστῷ, καὶ τὸ μὴ ζῆν ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν Χριστῷ, καὶ ἐνπίσται τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἕκστασις τις ἐστὶ, καὶ μωρία ὑπὸ τῶν ἐν σαρκὶ ὕζωντων νομιζέται. «Ἡμεῖς γάρ φησι μωροὶ διὰ Χριστόν.» (α'. Κορινθ. 8'. ι'.) Τοῦτο γοῦν οὐ μόνον παρεκάλει τὸν Ἀπόστολον, καὶ χαίρειν ἐποίει ἐν τοῖς παθήμασιν, ἀλλὰ καὶ τὸν θάνατον κέρδος ἡγεῖσθαι ἀνέπειθε, καὶ τῆς ζωῆς πολλῶν κρείττονα. «Ἐμοὶ γάρ ἔλεγε τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. (Φιλιπ. α'. κβ'.) καὶ πάλιν· συνέχομαι γὰρ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλύσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· πολλῶν μᾶλλον κρεῖσσον.»

Ὁ Λατῖνος οὕτω· *Spiritualis ebrietas in ipso non movebitur, et consolationem illam non sentiet, de qua erat Apostolus consolatus quando dicebat: nostra conversatio in Caelis est Et iterum: vivo ego, jam non ego, sed vivit in me Christus. Hoc autem dixi etc.* Ἡ πνευματικὴ μέθη ἐν αὐτῷ οὐ μὴ κινήθῃ, καὶ οὐ μὴ αἰσθηθῇ τῆς παρακλήσεως ἐκείνης, ὅφ' ἧς ὁ Ἀπόστολος παρεκαλεῖτο, ἡνίκα ἔλεγεν, ἡμῶν δὲ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ἐστὶ. Καὶ πάλιν· ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. Ταῦτα δὲ εἶπον κτ.

λίτη τις τὰ ἄτοπα, καὶ μακρυνθῇ ἀπ' αὐτῶν τελείως, καὶ προσδράμῃ τοῖς ἀγαθοῖς, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ αἰσθάνεται τῆς βοηθείας. Ἐὰν δὲ καὶ ἐπαγωνίστηται μικρόν, εὐρήτει παράκλησιν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ τεύζεται τῆς τῶν πταισμάτων ἀφέσεως, καὶ καταξιωθήσεται τῆς χάριτος, καὶ δέξεται πλῆθος ἀγαθῶν. Ὅμως ἥττων ἐστὶν οὗτος ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ ἀφορίσαντος ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ εὐρηκότες ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸ μυστήριον τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος, καὶ καταλαβόντος ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, δι' ὃ ἐπεδήμησεν ὁ Χριστός. Αὐτῷ ἡ δόξα σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ'.

ΠΕΡΙ

ΣΗΜΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Η ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θερμὴ ἐστὶ τῇ φύσει. Καὶ ὅταν ἀμέτρως ἐπί-
πέσῃ τινί, ποιεῖ ἐκείνην τὴν ψυχὴν ἐκστατικὴν. Διὰ τοῦτο οὐ
δύναται ἡ καρδία τοῦ αἰσθηθέντος αὐτῆς, χωρίσαι αὐτήν, καὶ καρτε-
ρῆσαι· ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ποιότητος τῆς ἐπελθούσης αὐτῷ ἀγά-
πης, ὁρᾶται ἐν αὐτῷ ἀλλοιώσις ἀσυνήθης. Καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα αὐτῆς
τὰ αἰσθητὰ· γίνεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου πυρρὸν, περιχαρές,
καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ θερμαίνεται. Ἀφίσταται ἀπ' αὐτοῦ ὁ φόβος, καὶ ἡ
αἰδώς, καὶ γίνεται ὡς ἐκστατικός. Καὶ ἡ δύναμις ἡ συνάγουσα τὸν νοῦν,
φεύγει ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὡς ἔκφρων γίνεται. Τὸν φοβερὸν θάνατον ἡγεῖται
χαράν, καὶ οὐδέποτε ἡ θεωρία τοῦ νοὸς αὐτοῦ διακοπὴν τινα παρέχει
ἐκ τῆς τῶν οὐρανίων διανοήσεως. καὶ ἀπὼν, ὡς παρὼν ὁμιλεῖ, μὴ ὁρώ-
μενος ὑπότινος. Ἡ γινῶσις, καὶ ἡ ὄρασις αὐτοῦ παρέρχεται ἡ φυσικὴ,
καὶ οὐκ αἰσθάνεται αἰσθητῶς τῆς κινήσεως αὐτοῦ, ἥς ἐν τοῖς πράγμασι
κινεῖται. Κἂν γὰρ πράττῃ τί, οὐ τελείως αὐτοῦ αἰσθάνεται, ὡς τὸν
νοῦν ἔχων ἐν τῇ θεωρίᾳ μετέωρον. Καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ ἀεὶ, ὡς μετὰ
ἄλλου ἀδολεσχεῖ.

Ταύτην τὴν πνευματικὴν μέθην ἐμεθύσθησάν ποτε οἱ Ἀπόστολοι, καὶ
οἱ Μάρτυρες. Καὶ οἱ μὲν, ὅλον τὸν κόσμον διῆλθον, κοπιῶντες, καὶ

ὀνειδιζόμενοι· οἱ δέ, τὰ μέλη κατακοπτόμενοι, ἐξέχεαν τὰ αἵματα αὐτῶν, ὥσπερ ὕδωρ, καὶ τὰ δεινότατα πάσχοντες, οὐκ ὠλιγόρησαν, ἀλλὰ γενναίως ὑπήνεγκαν, καὶ ὄντες σοφοί, ὡς ἄφρονες ἐνομίσθησαν. Καὶ ἄλλοι ἐν ἐρημίαις ἐπλανήθησαν, καὶ ὄρεσι, καὶ ἐν σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς, ἐν ἀταξίαις, εὐτακτοὶ ὄντες. Ταύτην τὴν ἄνοιαν ἀξιῶσαι ἡμεῖς ὁ Θεὸς φθάσαι. (1)

Περὶ ταπεινώσεως.

Πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν τῆς ταπεινώσεως, ἐὰν ἴδῃς σαυτόν, ὅτι ἀνεπαύθης ἐκ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ πιστεύσῃς σεαυτῷ· ἐνέδραν γὰρ τινα ἐνεδρεύει σοι ὁ ἐχθρός. Ἀλλ' ἐκδέχου μετὰ τὴν ἀνάπαυσιν πολλὴν ὄχλησιν, καὶ ταραχὴν. Εἰ μὴ γὰρ διέλθῃς τὰ καταλύματα τῶν ἀρετῶν, οὐκ ἀπαντᾷς ἀνάπαυσιν ἐκ τοῦ μόχθου σου, οὐδὲ ἐκ τῶν ἐπιβουλῶν ἀνεσιν ἐξεῖς, ἕως ἂν φθάσῃς τὸ κατάλυμα τῆς ἀγίας ταπεινώσεως. Ὁ Θεὸς τῇ σῇ χάριτι ἀξιώσον ἡμεῖς αὐτὸ φθάσαι. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ'.

ΠΕΡΙ

ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΠΩΣ Η ΑΝΤΙΑΝΨΙΣ ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ ΕΝ ΑΥΤῇ

Ὅσον καταφρονήσει ὁ ἄνθρωπος τούτου τοῦ νόμου, καὶ σπουδάσει εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον προσεγγίζει αὐτῷ ἡ θεία πρόνοια, καὶ τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς κρυπτῶς αἰσθάνεται, καὶ δίδονται αὐτῷ λογισμοὶ καθαροὶ εἰς τὸ συνιέναι αὐτήν. Καὶ ἐὰν τις ἐκουσίως στερηθῇ τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν, καθ' ὅσον στερεῖται ἐξ αὐτῶν, κατὰ τοσοῦτον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ καὶ βασιτάζει αὐτόν ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Δόξα τῷ ἐν τοῖς δεξιotois, καὶ ἀριστεροῖς σῶζοντι ἡμεῖς, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις παρεχοντι ἀφορμὴν, εἰς τὴν εὑρεσιν τῆς ζωῆς ἡμῶν.

(1) Τὸ Ε. Χ. ἄλλοι δὲ ἐν ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις κατόκησαν, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς. καὶ ἄλλοι εὐτακτοὶ ὄντες καὶ σοφοί, ὡς ἄφρονες ἐλογίσθησαν ἐν πεπλασμέναις ὑπ' αὐτῶν ἐξ ἐπίτηδες ἀταξίαις τισίν, ὡν τὴν τοιαύτην ἄνοιαν ὁ Θεὸς ἀξιῶσαι ἡμεῖς φθάσαι.

Τῶν γὰρ ἐκ τοῦ θελήματος αὐτῶν ἐξαπθενούντων κτήσασθαι τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐν λύπαις ἀκουσίαις, προσβιβάζει τὰς ψυχὰς αὐτῶν πρὸς τὴν ἀρετὴν. Καὶ γὰρ ὁ Ἀδάμ ἐκεῖνος ὁ πτωχὸς οὐκ ἦν ἐκ τοῦ θελήματος αὐτοῦ στερούμενος τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ πεπληγμένον ἦν τοῖς τραύμασι, καὶ δύο πάθη πικρὰ ἦσαν, ἐν αὐτῷ, ὧν περ ἕκαστον χειρόν τοῦ ἄλλου ἦν. Ὅμως ἐν ταῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ ἐτιμήθη ἐσχάτως. Ὁ Θεὸς ἐγγύς ἐστι τῆς λυπηρᾶς καρδίας τοῦ ἐν θλίψει βοῶντος πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐὰν εἰς τὰ σωματικά ποτε ὑστερήσῃ, ἢ ἄλλως θλίψῃ, (ἕως ἂν ὑπομένωμεν αὐτὰ εἰς ἀντίληψιν ἡμῶν ποιεῖται, ὥστερ ἱατρὸς ἐν βαρυτάτῃ νόσῳ χειρουργῶν, τὴν ὑγίαν πραγματεύεται), ἀλλ' ὁμως κατὰ ψυχὴν μεγάλως φιλανθρωπεύεται εἰς αὐτόν ὁ Κύριος πρὸς τὴν σκληρότητα τῶν πόνων τῆς λύπης αὐτοῦ.

Ὅτε οὖν ἡ ἐπιθυμία τοῦ πόθου τοῦ Χριστοῦ οὐχ οὕτως ἐκνικᾷ ἐν σοί, ὥστε εἶναί σε ἀπαθῇ ἐν πάσῃ θλίψει σου, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ χαράν, γινῶθι ὅτι ὁ κόσμος ζῇ ἐν σοὶ πλέον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅτε ἡ ἀρρώστια, καὶ ἡ ἔνδεια, ἢ ὁ ἀφανισμὸς τοῦ σώματος, ἢ ὁ φόβος τῶν βλαπτόντων αὐτὸ ταράσσει τὴν διάνοιάν σου ἐκ τῆς χαρᾶς τῆς ἐλπίδος σου, καὶ ἐκ τῆς κατὰ Κύριον, γινῶθι ὅτι τὸ σῶμα ζῇ ἐν σοί, καὶ οὐχ ὁ Χριστός. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν· οὐπερ γὰρ ὁ πόθος ἰσχύει, καὶ κατακρατεῖ ἐν σοί, ἐκεῖνό ἐστι τὸ ζῶν ἐν σοί. Ἐὰν δὲ γένῃ ἀνελλιπῶς ἔχων τὰς χρεῖας σου, καὶ ἔχῃς ἐρρωμένον, καὶ μὴ ἔχῃς φόβον ἐκ τῶν ἐναντίων, καὶ λέγῃς ὅτι δύνῃ τότε καθαρῶς ὀδεῦσαι πρὸς Χριστόν, γινῶθι ὅτι ἀρρώστεις κατὰ διάνοιαν, καὶ ὑστερεῖς τῆς γεύσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Οὐχ ὅτι δὲ τοιοῦτος εἶ, κρίνωσε, ἀλλὰ μάλλον, ἵνα γνῷς πόσον ὑστερεῖς τῆς τελειότητος, εἰ καὶ ἐν μέρει τινὶ τῆς πολιτείας τῶν ἀγίων πατέρων, τῶν πρὸ ἡμῶν εἶ. Καὶ μὴ εἴπῃς, ὅτι οὐχ εὐρέθῃ ἄνθρωπος, οὐτινος τελείως ἡ διάνοια αὐτοῦ ὑψώθη ἐκ τῆς ἀσθενείας, ὅταν τὸ σῶμα ναυαγῇ ἐν πειρασμοῖς, καὶ θλίψεσι, καὶ ἐκνικᾷ τὸ μέρος τοῦ πόθου τοῦ Χριστοῦ τὴν λύπην τῆς διανοίας. Σιωπήσω τοῦ ἐνέγκαι εἰς μνήμην τοὺς ἀγίους μάρτυρας, μήπως οὐ δυνήσομαι στῆναι ἐνώπιον τοῦ βῆθους τῶν παθῶν αὐτῶν. Καὶ ὅσον ἐνίκησε τὸ μέρος τῆς ὑπομονῆς, τὸ ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ τὴν πολλὴν θλίψιν, καὶ τὸν πόθον τοῦ σώματος. Ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι ταῦτα, καὶ μόνῃ τῇ μνήμῃ αὐτῶν, θλιβερά τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὅτι ταράσσουσιν ἐν τῇ μεγαλοσύνῃ τοῦ πράγματος, καὶ ἐν τῇ θαυμαστῇ θεωρίᾳ αὐτῶν, ἐάσωμεν ταῦτα.

Σκοπήτωμεν δὲ τοὺς ἀθέους φιλοσόφους λεγομένους. Εἰς γὰρ ἐξ αὐτῶν ἔθηκε νόμον ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ φυλάξαι τὴν σιωπὴν ὀλίγους χρόνους. Καὶ ὁ βασιλεὺς (1) τῶν Ῥωμαίων ἐθαύμασεν ἐκ τῆς ἀκοῆς τοῦ πράγματος, καὶ ἠθέλησε λαλεῖν τὴν πείραν αὐτοῦ. Ἐκέλευσεν οὖν ἀχθῆναι αὐτὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν σιωπῶντα πρὸς πᾶσαν ἐρώτησιν παντελῶς, ἦν ἠρώτησεν αὐτόν, καὶ μὴ ἀποκρινόμενον, ἐθυμώθη ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν τεθνᾶναι, ὅτι οὐκ ἠδέσθη τὸν θρόνον, καὶ τὸν στέφανον τῆς δόξης αὐτοῦ. Ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἐφοβήθη, ἀλλὰ τὸν ἴδιον τὸν νόμον ἐφύλαξε, καὶ παρεσκεύασεν ἑαυτὸν ἐν ἡσυχίᾳ πρὸς τὸν θάνατον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐντείλατο τοῖς σπεκουλάτορσιν, ὅτι ἐὰν φοβηθῇ τὸ ξίφος, καὶ λύσῃ τὸν νόμον αὐτοῦ, ἀποκτείνετε αὐτόν· εἰ δὲ τῷ ἰδίῳ ἐμμένει θελήματι, στρέψατε αὐτὸν πρὸς με ζῶντα. Ὅτε οὖν ἤγγισεν εἰς τὸν τόπον τὸν ὠρισμένον, καὶ οἱ ἐπιτραπέντες, θλίβοντες ἠνάγκαζον αὐτόν, ἵνα λύσῃ τὸν ἑαυτοῦ νόμον, καὶ μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς διελογίσατο· ὅτι κρεῖσσόν μοι ἀποθανεῖν ἐν μῆ ὥρᾳ, καὶ τὸ ἰδίον μου φυλάξαι θέλημα, δι' ὅπερ τοσοῦτον ἡγωνισάμην χρόνον, ἢ νικηθῆναι ἐκ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου, καὶ τὴν σοφίαν μου καθυβρίσαι, καὶ ὄκνον ὀφλῆσαι τοῦ ἐξ ἀνάγκης μοι ἀπαντήσαντος πράγματος. Καὶ ἠπλώσεν ἑαυτὸν ἀταράχως, ἐκτμηθῆναι ὑπὸ τοῦ ξίφους. Ἐμηνύθη οὖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ, καὶ θαυμάσας, ἀπέλυσεν αὐτὸν μετ' αἰδοῦς.

Ἄλλοι δὲ τὴν φυσικὴν ἐπιθυμίαν τέλεον κατεπάτησαν. (2) Ἔτεροι τὰς

(1) Οὐδὲ ἐκ τοῦ βασιλέως τὸν φιλόσοφον, οὐδὲ ἐκ τοῦ φιλοσόφου τὸν βασιλέα καταμαθεῖν ῥᾶδιον.

(2) Οἶον, Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων Βασιλεὺς, περὶ οὗ ὁ Ἀρειανός (ἐν »βιβλ. δ'.) φησιν. «Ἐνθα δὴ ἄλλων τε πολλῶν γυναῖκες, καὶ παῖδες ἐλήφθησαν, καὶ ἡ γυνὴ ἡ Ὁξυάρτου, καὶ αἱ παῖδες. Καὶ γὰρ ἦν Ὁξυάρτου παῖς ἐν ὥρᾳ γάμου, Ῥωξάνη ὀνόματι, ἦν δὴ καλλίστην τῶν Ἀσιανῶν γυναικῶν λέγουσιν ὀφθῆναι τῷ Ἀλεξάνδρῳ στρατεύσαντες, μετὰ γε τὴν γυναῖκα Δαρείου. Ταῦτην ἰδόντα Ἀλέξανδρον, εἰς ἔρωτα ἐλθεῖν αὐτῆς. Ἐρασθέντα δέ, οὐκ ἐβλήσθαι ὑβρίσαι, καθάπερ αἰχμάλωτον, ἀλλὰ γῆμαι γὰρ οὐκ ἀπηξίωσε. Καὶ τοῦτο κέγω Ἀλεξάνδρου τὸ ἔργον ἐπαινῶ, μᾶλλον τι, ἢ μέμφομαι. Καίτοι τῆς Δαρείου (ἢ καλλίστης δὴ ἐλέγετο τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ γυναικῶν) ἢ οὐκ ἦλθεν εἰς ἐπιθυμίαν, ἢ καρτερὸς αὐτὸς αὐτοῦ ἐγένετο, νέος τε ὢν, καὶ τὰ μάλιστα ἐν ἁκμῇ τῆς εὐτυχίας, ὁπότε ὑβρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι. Ὁ δὲ κατηδέσθη τε, καὶ κέφεισατο σωφροσύνη τε πολλῇ διαχρῶμενος, καὶ δόξης ἅμα ἀγαθῆς οὐκ ἀτόπως κέφεσει. Καὶ Κύρος δὲ ὁ τῶν Περσῶν Ἀναξ, ὅστις οὐδὲ ἰδεῖν ἠξίωσε Πάνθειαν τὴν τοῦ Ἀβραάτα τοῦ Σούσων Βασιλέως γυναῖκα, καίπερ ὑπὸ τοῦ Ἀράσπου ὑποτροπεύμενος, λέγοντος, εὖ ἴσθι ὦ Κύρε, ὡς ἐμοίγε ἔδοξε, καὶ τοῖς ἄλλοις

λοιδορίας ῥῆον ἐβάττασαν. ⁽¹⁾ Καὶ ἄλλοι ἐν ἀβρώσταις δειναῖς ἐκαρτέρησαν ἀθλίπτως. ⁽²⁾ Καὶ ἄλλοι ἐν θλίψει, καὶ συμφοραῖς μεγάλαις τὴν ὑπομονὴν αὐτῶν ἐπεδείξαντο. ⁽³⁾ Καὶ εἰ οὗτοι διὰ κενὴν δόξαν, καὶ ἐλπίδα ταῦτα ὑπέμειναν, πόσω μᾶλλον οἱ μοναχοὶ ὑπομῆναι ὀφείλομεν, κληθέντες πρὸς κοινωνίαν Θεοῦ; ἥς ἀξιοωθείμεν εὐχαῖς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἐν ἰδρωτί τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν ἀρεσάντων τῷ Χριστῷ. Ὡς πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις σὺν τῷ συνάρχῳ αὐτοῦ πατρὶ, καὶ τῷ συναϊδίῳ, καὶ ὁμοφυεῖ, καὶ ζωαρχικῷ πνεύματι νῦν τε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

»πᾶσι τοῖς ἰδοῦσι, μήπω, φῦναι, μηδὲ γενέσθαι γυναῖκα ἀπὸ θνητῶν τοιαύτην »ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Ἀλλὰ πάντως καὶ σὺ θεάσθαι αὐτήν. Καὶ ὁ Κύριος ἔφη. Ναὶ μὲν »Δία, πολὺγε ἤττον, εἰ τοιαύτη ἐστίν, οἶαν σὺ λέγεις. Ξενοφ. ἐν βιβλ. ε'. περὶ Κύρ. παιδ.

⁽¹⁾ Ὁ Περικλῆς ὑπὸ τινος τῶν βδελυρῶν καὶ ἀκολάστων πανῆμαρ ἐν τῇ ἀγορᾷ λοιδορούμενος, ὑπέμεινε σιωπῇ. Ἐσπέρας δὲ ἀπῆει κοσμίως οἴκαδε, παρακοιλουθόντος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πάσῃ χρωμένου βλασφημίᾳ πρὸς αὐτόν. Εἶτα ὑπὸ φωτὶ αὐτὸν παρέμπεψε, μόλις ἀπαλλαττόμενον, (Πλούταρχ. εἰς τὸν βίον.) Καὶ ὁ Σωκρατικὸς Εὐκλείδης θάνατον ὑπὸ τινος μεθ' ὅρκου ἀπειλούμενος, ἀντιώμωσεν ἱλεώσιν αὐτὸν χαλεπαίνοντα. (Πλούταρχ. ἐν τῷ περὶ φιλαδεφ. λόγ.) καὶ Κλεάνθης ὑπὸ τῶν συμμαθητῶν σκωπτόμενος, ἤνεχετο, καὶ ὄνος ἀκούων, προσεδέχετο. (Λαέρτ. εἰς τὸν βίον.) Καὶ Ἰππαρχία ἡ φιλόσοφος ἡ τοῦ Μητροκλέους ἑταίρῳ ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ πικλῆν ἁθέου περιωρισθεῖσα, οὔτε κατεπλάγη, οὔτε διατεράχθη. (Λαέρτ. εἰς τὸν βίον.)

⁽²⁾ Ἡράκλειτος ὁ φιλόσοφος ὑδρωπιάσας, βολβίταις ὄλον ἑαυτὸν ἔχρισεν. Εἶτα ἀποσπᾶσαι ταῦτα μὴ δυνηθεῖς, γενναίως ὑπέμεινεν. Ἀγνοηθεὶς δὲ διὰ τὴν μεταβολήν, κυνὸς βοῶντος ἐγένετο. (Κλεάνθης παρὰ Λαερτ. ἐν τῷ βίῳ.) Καὶ Ἰούλιος ὁ Καῖσαρ τὴν ἑξὶν ὧν ἰσχνός, καὶ τὴν σάρκα λευκὴν καὶ ἀπαλὴν, καὶ περὶ τὴν κεφαλὴν νοσώδης, καὶ τοῖς ἐπιληπτικοῖς ἔνοχος, τῇ στρατείᾳ, καὶ ταῖς εὐτελεῖσι διαίταις, καὶ ταῖς ἀτρύτοις ὁδοιπορίαις, καὶ ἄλλαις σκληραγωγίαις τῷ πάθει ἀπεμάχετο. Πλούταρχ. εἰς τὸν βίον.

⁽³⁾ Κράτης ὑποπιασθεὶς, οὐκ ἠμόνατο. Ἐπέγραψε δὲ τῷ μετόπῳ, Νικόδρομος ἐποίησεν. (Λαέρτ. εἰς τὸν βίον.) Καὶ Διογένης ὑπὸ τῶν ἐν συμποσίῳ νέων πληγὰς λαβὼν, τὰ ὀνόματα τῶν πληγάντων εἰς λεύκωμα ἐνέγραψε. (Μητροκλ. παρὰ Λαερτ. ἐν βιβλ. θ'.) Καὶ Ἀνάξαρχος ὁ Ἀβδηρίτης ὑπὸ Νικοκρέοντος τοῦ τυράννου τῆς Κύπρου εἰς ὄλμον βληθεὶς, σιδηροῖς ὑπέροις ἐτύπτετο τῆς τιμωρίας δὲ οὐ φροντίσας, πέισσε, ἐβόα, τὸν Ἀναξάρχου θύλακον, Ἀναξάρχον ῥὲ σὺ πλῆγεις. Λαέρτ. ἐν βιβλ. θ'.

ΛΟΓΟΣ Κς'.

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΑΔΙΑΛΕΙΠΤΟΥ ΝΗΣΤΕΙΑΣ

Καὶ τοῦ συνάξαι ἑαυτὸν ἐν ἐνὶ τόπῳ. Καὶ τὰ ἐκ τούτου
γενόμενα. Καὶ ὅτι ἐν γνώσει διακρίσεων ἐδιδάχθη
τὴν ἀκρίβειαν τῆς χρήσεως τῶν τοιούτων.

Εν πολλῇ καιρῷ πειραζόμενος ἐν τοῖς δεξιotois καὶ ἀριστεροῖς, καὶ ἑαυτὸν δοκιμάσας ἐν τοῖς δυσὶ τρόποις τούτοις πολλάκις, καὶ δεξάμενος ἐκ τοῦ ἐναντίου πληγὰς ἀναριθμήτους, καὶ ἀξιώθεὶς μεγάλων ἀντιλήψεων κρυπτῶς, ἐκομισάμην ἑαυτῷ πείραν ἐκ τῶν μακρῶν χρόνων τῶν ἐτῶν, καὶ ἐν δοκιμασίᾳ, καὶ Θεοῦ χάριτι ταῦτα ἔμαθον. Ὅτι ὁ θεμέλιος πάντων τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἡ ἀνάκλησις τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἡ ὁδὸς ἡ πρὸς τὸ φῶς καὶ τὴν ζωὴν φέρουσα, οὗτοι οἱ δύο τρόποι εἰσὶ. Τὸ συνάξαι ἑαυτὸν εἰς ἕνα τόπον, καὶ τὸ ἀεὶ νηστεῦσαι, τουτέστι τὸ κανονίσει ἑαυτὸν ἐν ἐγκρατεῖα γαστρὸς σφοδρῶς, καὶ φρονίμως ἐν ἀκινήτῳ καθέδρᾳ, καὶ ἀδιαλείπτῳ σχολῇ, καὶ μελέτῃ Θεοῦ. Ἐντεῦθεν ἡ τῶν αἰσθήσεων ὑποταγή. Ἐντεῦθεν ἡ τοῦ νοῦ νῆψις. Ἐντεῦθεν τὰ ἄγρια πάθη ἡμεροῦνται, τὰ ἐν τῷ σώματι κινούμενα. Ἐντεῦθεν ἡ πραότης τῶν λογισμῶν. Ἐντεῦθεν αἱ τῆς δικνοίας φωτειναὶ κινήσεις. Ἐντεῦθεν ἡ σπουδὴ, ἡ πρὸς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς. Ἐντεῦθεν τὰ ὑψηλὰ νοήματα, καὶ λεπτά. Ἐντεῦθεν τὰ ἄμετρα δάκρυα, τὰ ἐν παντὶ καιρῷ γινόμενα, καὶ τοῦ θανάτου ἡ μνήμη. Ἐντεῦθεν ἡ σωρησύνῃ ἡ καθαρὰ, ἡ τελείως ἀπέχουσα ἐκ πάσης φαντασίας, τῆς τὴν διάνοιαν πειραζούσης. Ἐντεῦθεν ἡ ὀξυδορκία, καὶ ἡ ὀξύτης τῶν μακρὰν ὄντων. Ἐντεῦθεν τὰ βαθύτερα τῶν μυστικῶν νοημάτων, ἅπερ ἡ διάνοια καταλαμβάνει ἐν τῇ δυνάμει τῶν θείων λογίων, καὶ οἱ ἐσωτεραι κινήσεις, αἱ ἐν τῇ ψυχῇ γινόμεναι, καὶ ἡ διαφορὰ, καὶ ἡ διάκρισις τῶν πνευματικῶν ἐκ τῶν ἀγίων δυνάμεων, καὶ τῶν ἀληθινῶν ὁράσεων, ἐκ τῶν ματαίων φαντασιῶν. Ἐντεῦθεν ὁ φόβος τῶν ὁδῶν, καὶ τῶν τρίβων, ὁ ἐν τῷ πελάγει τῆς διανοίας, ὁ κόπτων τὴν ραθυμίαν, καὶ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἡ φλόξ τοῦ ζήλου ἡ καταπατοῦσα πάντα κίνδυνον, καὶ διαβαίνουσα πάντα φόβον, καὶ ἡ θέρμη ἡ καταφρονοῦσα πᾶ-

σης ἐπιθυμίας, καὶ ἐκ τῆς διανοίας αὐτὴν ἐξαλείφουσα, καὶ λήθην ἐμποιοῦσα πάσης μνήμης τῶν παρερχομένων μετὰ τῶν ἄλλων. Καὶ ἵνα συντόμως εἴπω, ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ἀνάστασις ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Βασιλείᾳ.

Εἴτις δὲ ἀμελήσει τῶν δύο τούτων, γινώτω, ὅτι οὐ μόνον ἐκ πάντων τούτων τῶν προειρημένων ζημιῶσι ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ τὸν θεμέλιον πασῶν τῶν ἀρετῶν διασεύει ἐν τῇ καταφρονήσει τῶν δύο τούτων ἀρετῶν. Καὶ ὥσπερ εἰσὶν αὗται ἀρχή, καὶ κεφαλὴ τῆς θείας ἐργασίας ἐν τῇ ψυχῇ; καὶ θύρα καὶ ὁδὸς πρὸς τὸν Χριστόν, ἐάν τις κρατήσῃ αὐτάς, καὶ ἐν αὐταῖς ὑπομείνῃ· οὕτως ἐάν τις ἀναχωρήσῃ ἐξ αὐτῶν, καὶ ἀποπηδήσῃ ἀπ' αὐτῶν, πρὸς ταῦτα τὰ δύο τὰ ἐναντία τούτων καταντᾷ. Λέγω δὴ τὸν σωματικὸν μετεωρισμόν, καὶ τὸ γαστριμαργεῖν ἀστέμνως. Αὗται ἀρχαί εἰσι τῶν ἐναντίων τῶν προειρημένων, καὶ χώραν παρέχουσι τοῖς πάθεσιν ἐν τῇ ψυχῇ.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀρχὴ τῆς μιᾶς, ἐν πρώτοις τὰς αἰσθήσεις τὰς ὑποταγείσας ἀπολύει τῶν δεσμῶν τῆς συστολῆς. Καὶ τί λοιπὸν ἐκ τούτου γίνεται; ἐντεῦθεν ἄτοποι ἀπαντήσεις, καὶ ἀπροσδόκητοι, πλησιόχωροι τῶν πτώσεων. Ἡ ταραχὴ τῶν ἰσχυρῶν κυμάτων, ἡ ἐκ τῆς ὁράσεως ἐξυπνιζομένη. Τῶν ὀφθαλμῶν πύρωσις ὀξεῖα, κρατοῦσα τοῦ σώματος, καὶ συνέχουσα ὀλισθήματα εὐχερῇ, ἐν τῷ φρονήματι γινόμενα. Λογισμοὶ ἀκρατεῖς, πρὸς πτώσιν σπουδάζοντες. Ἡ χλιαρότης τοῦ πόθου τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ καὶ ἀτονία κατὰ μικρὸν μικρὸν τῆς διαφορᾶς τῆς ἡσυχίας, καὶ τοῦ τελείως καταλεῖψαι τὸν κανόνα τῆς πολιτείας αὐτοῦ. Ἐγκαινισμὸς τῶν ἐπιλησθέντων κακῶν, καὶ διδασχὴ ἐτέρων, ὧν οὐκ ἠπίστατο, ἐκ τῶν αἰεὶ ἐπιγινομένων αὐτῷ δι' ἀκουσίων πολυτρόπων ὁράσεων, τῶν ἐκ τῆς μεταναστάσεως ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον συναντουσῶν αὐτῷ, καὶ τὰ πάθη, ἅπερ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἤδη ἐκ τῆς ψυχῆς νεκρωθέντα, καὶ διὰ τῆς λήθης τῶν μνημῶν τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ ἀπολεσθέντα, πάλιν ταῦτα πρὸς κίνησιν ἄρχονται διεγείρεσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς ἐργασίαν αὐτῶν ἀναγκάζειν. Καὶ ἵνα μὴ ὅλα τὰ λοιπὰ λέγω, καὶ διηγῆσωμαι, ταῦτα μὲν ἐκ τῆς πρώτης ἐκείνης αἰτίας ἀνοίγονται ἐπ' αὐτῷ, τουτέστιν ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τοῦ σώματος, καὶ τοῦ μὴ ὑπομείναι τὴν τῆς ἡσυχίας ταλαιπωρίαν.

Τί δὲ ἐκ τῆς ἄλλης, τουτέστι τοῦ ἄρξασθαι ἐν τῷ ἔργῳ τῶν χοίρων; Καὶ τί ἐστὶ τὸ ἔργον τῶν χοίρων, ἢ τὸ ἀρίστον ἀφιέναι τὴν γαστέρα,

καὶ διαπαντός ἐμπιπλῶν αὐτήν, καὶ μὴ ἔχειν καιρὸν δεδηλωμένον πρὸς τὴν τοῦ σώματος χρείαν, καθὼς οἱ λογικοί; Καὶ τί λοιπὸν γίνεται ἐκ τούτου; Ἐντεῦθεν καρνηβαρία, καὶ βάρησις τοῦ σώματος πολλή μετὰ χαλασμοῦ τῶν ὤμων. Ὅθεν ἀνάγκη ἀπολειφθῆναι ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁκνηρία γὰρ ἐπιγίνεται εἰς τὸ μὴ ποιεῖν μετανοίας ἐν αὐτῇ ἀμέλεια τῶν συνήθων προσκυνήσεων· σκότωσις, καὶ ψυχρότης τῆς διανοίας· νοῦς παχύς, καὶ ἀδιάκριτος ἐκ τῶν ταραχῶν, καὶ τῶν πολλῶν σκοτώσεων τῶν λογισμῶν· γνόφος παχύς, καὶ ζοφώδης, ἡπλωμένος ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ· ἀκηδία πολλή ἐν παντὶ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ, ἀμα δὲ καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει, διὰ τὸ μὴ γεύσασθαι αὐτὸν τῆς ἡδύτητος τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ· ἀργία πολλή τῶν ἀναγκαίων· νοῦς ἀκράτητος, καὶ μετεωριζόμενος ἐν πάσῃ τῇ γῇ· χυμὸς πολὺς συναγόμενος ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσι· φαντασίαι ἀκαθάρτοι ταῖς νυξὶ διὰ φασμάτων βεβήλων, καὶ ἀτόπων εἰκόνων, πεπληρωμένων ἐπιθυμίας, ἐν τῇ ψυχῇ διαβαινούσης, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ τὰ ἑαυτῆς θελήματα ἀποπληρούσης ἀκαθάρτως. Καὶ ἡ στρωμνὴ δὲ τοῦ ἀθλήου, καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ὅλον μολύνεται διὰ τὸ πλῆθος τῆς αἰσχυρᾶς ρεύσεως, τῆς ὡς ἀπὸ πηγῆς ἐξ αὐτοῦ βλυζούσης. Καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν τῇ νυκτί, ἀλλὰ καὶ ἐν ἡμέρᾳ συμβαίνει αὐτῷ. Τὸ γὰρ σῶμα πάντοτε ῥέει, καὶ μιάινει τὴν διάνοιαν. Ὡστε αὐτὸν διὰ τούτων τῶν πραγμάτων τὴν σωφροσύνην ἀπαρνήσασθαι. Ἡ γὰρ ἡδύτης τῶν γαργαλισμῶν ἐνεργεῖται ἐν ὅλῳ τῷ σώματι αὐτοῦ ἐν ἀδιαλείπτῳ πυρώσει, καὶ ἀνυπομονήτῳ. Καὶ λογισμοὶ δὲ ἀπατηλοὶ συμβαίνουσιν αὐτῷ, εἰκονίζοντες κάλλος κατέναντι αὐτοῦ, καὶ ἐρεθίζοντες αὐτὸν ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ γαργαλίζοντες τὸν νοῦν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτῶν. Καὶ ἀδιστάκτως συνδυάζει αὐτοῖς ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῶν, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν, διὰ τὸ σκοτισθῆναι αὐτοῦ τὸ διακριτικόν. (Ίεζ. ιε. μθ). «Καὶ τοῦτό ἐστιν ὅπερ εἶπεν ὁ Προφήτης· »τοῦτο τὸ ἀνταπόδομα τῆς ἀδελφῆς Σοδόμων, ἥτις τρυφῶσα ἥσθιεν »ἄρτον εἰς πλησμονήν, καὶ τὰ ἐξῆς». Καὶ τοῦτο δὲ ἐρρήθη ὑπότινος τῶν μεγάλων σοφῶν, ὅτι εἴ τις θρέψει τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τρυφῇ μεγάλῳ, εἰς πόλεμον ἐμβάλλει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν. Καὶ ἐάν ποτε ἔλθῃ εἰς ἑαυτόν, καὶ ζητήσῃ βιάσασθαι εἰς τὸ κρατῆσαι ἑαυτοῦ, οὐ δύναται, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν πύρωσιν τῶν κινήσεων τοῦ σώματος, καὶ διὰ τὴν βίαν, καὶ τὴν ἀνάγκην τῶν ἐρεθισμῶν, καὶ τῶν γαργαλισμάτων, τῶν τὴν ψυχὴν αἰχμαλωτιζόντων ἐν τοῖς θελήμασιν αὐτῶν. Ὅρξες ὧδε λε-

πτότητα τούτων τῶν ἀθείων; ⁽¹⁾ καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει· ἡ τρυφή τοῦ σώματος ἐν ἀπαλότητι, καὶ ὑγρότητι, τῆς νεότητος τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ ὁξέως κτᾶσθαι παρασκευάζει, καὶ περικυκλοῦ αὐτὴν ὁ θάνατος, καὶ ἐμπίπτει οὗτος ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ.

Ψυχὴ δὲ ἡ ἀδολεσχοῦσα ζεῖ ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ὀφειλομένων, ἀναπαύεται ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ἑαυτῆς, ⁽²⁾ καὶ αἱ φροντίδες αὐτῆς μικραί, καὶ οὐ μεταμελεῖται ἐν τινι, πρόνοιαν ποιουμένη ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ἥνιοχοῦσα τὰ πάθη, καὶ φυλάττουσα τὴν ἀρετὴν, εἰς αὐξήσιν, καὶ χαρὰν ἀμέριμνον, καὶ ζωὴν ἀγαθὴν, καὶ λιμένα ἀκίνδυνον ἔχει. Ἀπολαύσεις γὰρ σωματικαὶ οὐ μόνον ἐνιτχύουσι τὰ πάθη, καὶ στερεοῦσιν αὐτὰ κατὰ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκριζοῦσιν αὐτὴν ἐκ τῶν ριζῶν αὐτῆς. Καὶ σὺν τούτοις ἐξάπτουσι τὴν γαστέρα εἰς ἀκρασίαν, καὶ ἀταξίαν ὅρων ἄκρας ἀσωτίας. Καὶ παρὰ καιρὸν τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος ἐκτελεῖν βιάζονται. Καὶ ὁ πολεμούμενος ἐν τούτοις οὐ θέλει ὑπομεῖναι μικρὰν πείναν, καὶ ἐξουσιάζει ἑαυτοῦ, διότι ἡχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν παθῶν.

Οὗτοί εἰσιν οἱ καρποὶ τῆς αἰσχύνης, οἱ ἐκ τῆς γαστριμαργίας. Καὶ οἱ πρὸ τούτων εἰσὶν οἱ καρποὶ τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἐν ἐνὶ τόπῳ, καὶ ἡσυχίᾳ διαγωγῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐχθρὸς τοὺς καιροὺς ἐπιστάμενος τῶν χρειῶν ἡμῶν τῶν φυσικῶν, δι' ὧν ἡ φύσις κινεῖται πρὸς τὴν χρεῖαν αὐτῆς, καὶ ὅτι ⁽³⁾ ὁ νοῦς ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ῥέμβεται, καὶ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως τῆς γαστρὸς, σπουδάζει καὶ ἀγωνίζεται ἐρεθίσαι ἡμᾶς προσθήκην ποιήσασθαι εἰς τὴν φυσικὴν χρεῖαν, καὶ σπεῖραι ἐν ἡμῖν σχήματα λογισμῶν πονηρῶν ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς. Ὡστε, ἐὰν ἐνδέχεται, ὑπερισχύσαι τὰ πάθη κατὰ τῆς φύσεως, διὰ τὴν περισσοτέραν συμπλοκὴν, καὶ καταποντίσαι τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς πτώμασι. Διὰ τοῦτο ἔδει ἡμᾶς, ὥσπερ ὁ ἐχθρὸς γινώσκει τοὺς καιροὺς, οὕτω καὶ ἡμᾶς γνωρίσαι τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, καὶ τὴν δύναμιν τῆς φύσεως

⁽¹⁾ Τίνες εἰσὶν οὗτοι οἱ ἄθεοι; Μήτις οἱ γαστριμαργοὶ, οἱ τὴν κοιλίαν Θεὸν ἔχοντες; Λεπτότητα δὲ φησὶ τὴν τῶν σαρκικῶν παθῶν, τῶν ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτῶν, ὁξύτητα; Ἡ ἀθέους μὲν, αὐτὰ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη ὀνομάζει, ἢ Θεὸν ὅλως μὴ αἰδούμενα· λεπτότητα δὲ, τὴν ἀκράτητον αὐτῶν πύρωσιν; Ἡ παρέλιπε μέρος τῶν εἰρημένων ὑπὸ τοῦ μεγάλου σοφοῦ, (ὅς δὴ τίς ἄδηλον) οὕτινος τοῖς βῆθεισι προστιθεμένου, ἐμφανὲς ἡ ἔννοια γίνεται; Μετὰ γὰρ τό, ὁρᾷς ὧδε λεπτότητα τούτων τῶν ἀθείων, ἐπαναλαμβάνει πάλιν τοὺς τοῦ μεγάλου σοφοῦ λόγους, λέγων, καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει, κτ.

⁽²⁾ Ἐν τῇ Θεωρίᾳ ἑαυτῆς τὸ Ε. Χ.

⁽³⁾ Ἰσ. καὶ ὅτε.

ἡμῶν, ὅτι ἀνίκανός ἐστι πρὸς τὰς ὀρμάς, καὶ τὰς κινήσεις ἐκείνων τῶν καιρῶν, καὶ πρὸς τὴν λεπτότητα τῶν λογισμῶν, τῶν ὡς χνοῦν ὄντων τῇ λεπτότητι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καὶ ὅτι οὐ δυνάμεθα ὀρᾶν ἑαυτούς, καὶ ἀπαντῆσαι τοῖς συμβαίνουσιν ἡμῖν· καὶ διὰ τὴν πολλὴν δοκιμασίαν, ἣν ἐπειράσθημεν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐν ταλαιπωρίᾳ ἐξ αὐτοῦ ἐλάβομεν πολλάκις, τοῦ λοιποῦ σοφίσασθαι, καὶ μὴ ἐκσαι ἑαυτοὺς ῥιφθῆναι τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημα τῆς ἡμῶν ἀναπαύσεως, καὶ ἡττᾶσθαι ἐκ τῆς πείνης, ἀλλὰ μᾶλλον κἂν καταπονήσῃ ἡμᾶς ἡ πείνα, ἢ στενώσῃ, μὴ σαλευθῶμεν ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἡτυχίας ἡμῶν, καὶ καταντήσωμεν ὅπου εὐχερῶς συμβαίνουσιν ἡμῖν τὰ τοιαῦτα, μηδὲ σκευάσωμεν ἑαυτοῖς ἀφορμάς, καὶ τρόπους, ὅπως ἐκ τῆς ἐρήμου ἐξέλθωμεν. Ταῦτα γὰρ εἰσι τὰ ἐπιτηδεύματα τοῦ ἐχθροῦ ⁽¹⁾ τὰ φανερά. Ἐάν δὲ ὑπομείνης ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐ μὴ πειρασθῇς. Οὐ γὰρ ὀρᾶς ἐν αὐτῇ γυναῖκα, οὔτε τι βλέπτον τὴν πολιτείαν σου, οὔτε φωνὰς ἀπρεπεῖς ἀκούεις.

«Τίσοι, καὶ τῇ ὁδοῖ τῆς Αἰγύπτου, ἵνα πῆγς τὸ ὕδωρ Γ'ηῶν ;» (Ἱερ. β. ιη.) Νόει τί σοι λέγω. Δείξον τῷ ἐχθρῷ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὸ δοκίμιόν σου ἐν τοῖς μικροῖς, ἵνα μὴ ζητήσῃ παρὰ σοῦ τὰ μεγάλα. Ὅρος δὲ ἔστωτάν σοι τὰ μικρὰ ταῦτα, ἵνα διὰ τούτων καταβάλῃς τὸν ἀντίπαλον. Ὅπως μὴ σχολάσῃ, καὶ ὀρύξῃ σοι παγίδας μεγάλας. Ὁ γὰρ μὴ πειθόμενος τῷ ἐχθρῷ, μηδὲ πέντε βήματα ἐξελεῖν ἐκ τοῦ ἡσυχαστηρίου αὐτοῦ, πῶς πείσαι δύναται ἑαυτὸν ἐκ τῆς ἱρήμου ἐξελεῖν, ἢ πλησιάζει κώμῃ ; Καὶ ὁ μὴ καταδεχόμενος παρακύψαι διὰ θυρίδος ἐκ τοῦ ἡσυχαστηρίου αὐτοῦ, πῶς πείσει ἑαυτὸν ἐξελεῖν ἐξ αὐτοῦ ; Καὶ ὁ μόλις ἐν ἐσπέρᾳ πειθόμενος μετασχεῖν τροφῆς ἐλαχίστης, πῶς πρὸ καιροῦ ἐσθίειν ὑπὸ τῶν λογισμῶν αὐτοῦ δελεασθήσεται ; Καὶ ὁ ἐκ τῶν εὐτελῶν ἐρυθριῶν ἐμπλησθῆναι, πῶς ἐκ τῶν μεγάλων ὀρεχθήσεται ; Καὶ ὁ μηδὲ πρὸς τὸ ἴδιον σῶμα πειθόμενος κατιδεῖν, πῶς πρὸς τὰ ἀλλότρια κάλλη τοῦτον δελεάσει περιεργάσασθαι ; ⁽²⁾

Δῆλον οὖν, ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς μικροῖς καταφρονῶν, ἡττᾶται τις, καὶ οὕτως ἀφορμὴν παρέχει τῷ ἐχθρῷ πολεμεῖν αὐτῷ ἐν τοῖς μεγάλοις. Ἐπεὶ ὁ τῆς προσκαίρου ζωῆς μὴ ποιούμενος πρόνοιαν τοῦ μηδὲ πρὸς βραχὺ ἐμμεῖναι ἐν αὐτῇ, πῶς φοβηθήσεται τὰς κακώσεις καὶ τὰς θλίψεις τὰς πρὸς τὸν θάνατον τὸν προσφιλῆ φερούσας ; Οὗτός ἐστιν ὁ πό-

⁽¹⁾ Τὸ Ε. Χ. τὰ ἐνεῶν τοῦ διαβόλου.

⁽²⁾ Τὸ Ε. πῶς τὰ ἀλλότρια κάλλη περιεργάσεται ;

λεμος τῆς διακρίσεως, ὅτι οἱ σοφοί (¹) οὐ συγχωροῦσιν ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας παρασκευάσασθαι· ἀλλ' ἡ ὑπομονή, ἡ ἐνδεικνυμένη ἐν τοῖς μικροῖς ὑπ' αὐτῶν, αὕτη ἐστὶν ἡ φυλάττουσα αὐτούς, τοῦ μὴ πεσεῖν εἰς τοὺς μεγάλους κόπους.

Πρῶτος μὲν οὖν ὁ διάβολος τὴν ἀδιαλείπτου προσοχὴν τῆς καρδίας ἀγωνίζεται καταργῆσαι. Εἴθ' οὕτω πείθει καὶ τοὺς δεδηλωμένους καιροὺς τῆς προσοχῆς, καὶ τοῦ κανόνος τοῦ σωματικῶς γενομένου καταφρονῆσαι. Καὶ οὕτω πρῶτον χαυνοῦται ὁ λογισμὸς, πρὸ τοῦ καιροῦ μετασχεῖν τροφῆς, ἐν τοῖς ἐλαχίστοις, καὶ μικροῖς, καὶ οὐδαμνοῖς. Καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς καταλύσεως τῆς ἐγκρατείας αὐτοῦ, διολισθαίνει εἰς ἀκρασίαν, καὶ ἀσωτείαν. Καὶ πρῶτον μὲν ἡττᾶται, μᾶλλον δὲ ἐλάχιστον ἡγεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀτενίσει εἰς τὴν γύμνωσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ καλλονὴν τῶν μελῶν αὐτοῦ ὅταν ἀποδύηται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἢ ὅταν ἐξέλθῃ ἔξω πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος, ἢ πρὸς ὕδωρ, καὶ χαυνώσῃ τὰ αἰσθητήρια αὐτοῦ, ἢ εἰσαγάγῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ θαρσαλέως ἔσωθεν τῶν ἱματίων αὐτοῦ, καὶ ψηλαφήσῃ τὸ σῶμα, αὐτοῦ· καὶ τότε ἀνακύψουσιν αὐτῷ ἄλλα, καὶ ἄλλα. (²) Καὶ ὁ πρῶτον τὴν ἀσφάλειαν τοῦ νοῦς φιλάστων, καὶ δι' ἐν τούτων λυπούμενος, τότε ἀνοίγει καθ' ἑαυτοῦ μεγάλας, καὶ χαλεπὰς εἰσόδους. Οἱ γὰρ λογισμοί, ἐν' ὧς ἐν ὑποδείγματι εἶπω, ὡς ὕδωρ εἰσὶ, καὶ ὅσον συνέχονται πάντοθεν, ἐν τῇ εὐταξίᾳ αὐτῶν πορεύονται. Ἐὰν δὲ ἐκείθεν μικρὸν ἐπὶ τὰ ἔξω ἐξέλθωσι, κατὰ λυσιν φραγμοῦ, καὶ ἐρήμωσιν πολλὴν κατεργάζονται. Ἰσταται γὰρ ὁ ἐχθρὸς κατανοῶν, καὶ παρατηρῶν, καὶ ἐκδεχόμενος νυχθημερῶς κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καὶ περισκοπεῖ διὰ ποίας εἰσόδου τῶν αἰσθητηρίων ἡμῶν ἀνοιχθείτης αὐτῷ εἰσέλθῃ. Ἀμελείας δὲ τινος εἰς ἐν τῶν προῤῥηθέντων ἡμῖν γενομένης, τότε καὶ αὐτὸς ὁ δόλιος, καὶ ἀναιδὴς κύων τὰ αὐτοῦ ἡμῖν ἐξαποστέλλει

(¹) Σοφοί, οἱ τὴν ὄντως σοφίαν, τουτέστι τὴν ἀρετὴν, κτησάμενοι.

(²) Τό, καὶ τότε, ἀντὶ τοῦ ἔπειτα πάντως ἐξέλθε· τὸ δὲ ἀνακύψουσιν, ἀναγνωστέον, ὥσπερ ἐν τῷ ἐτέρῳ κεῖται χειρογράφῳ. Ἄλλως μὲν γὰρ τό, καὶ πρῶτον μὲν ἡττᾶται ἀνανταπόδοτον. Ἀνάγνῃ οὖν ὅλην τὴν περίοδον οὕτω· καὶ πρῶτον μὲν ἡττᾶται, μᾶλλον δὲ ἐλάχιστον ἡγεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, ἀτενίσει εἰς τὴν γύμνωσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἢ εἰς ἄλλην τινὰ καλλονὴν τῶν μελῶν αὐτοῦ (ὅταν ἀποδύηται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἢ ὅταν ἐξέλθῃ ἔξω πρὸς τὴν χρείαν τοῦ σώματος, ἢ πρὸς ὕδωρ, καὶ χαυνώσῃ τὰ αἰσθητήρια αὐτοῦ, ἢ εἰσαγάγῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ θαρσαλέως ἔσωθεν τῶν ἱματίων αὐτοῦ, καὶ ψηλαφήσῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ.) Ἐπειτα δὲ, ἀνακύπτουσιν αὐτῷ ἄλλα, καὶ ἄλλα.

βέλη. Καὶ ποτὲ μὲν, αὐτὴ ἡ φύσις ἀφ' ἑαυτῆς τὴν ἀνάπαυσιν ἀγαπᾷ, καὶ τὴν παρρησίαν, καὶ τὸν γέλωτα, καὶ τὸν μετεωρισμόν, καὶ τὴν ῥαθυμίαν, καὶ γίνεται πηγὴ τῶν παθῶν, καὶ πέλαγος ταραχῆς· ποτὲ δέ, ὁ ἐναντίος ὑποβάλλει ταῦτα τῇ ψυχῇ. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀλλάξωμεν λοιπὸν τοὺς μεγάλους κόπους ἡμῶν ἐν τοῖς μικροῖς κόποις ἡμῶν, οὓς ἡγοῦμεθα οὐδέν. Εἰ γὰρ οὗτοι, ὡς ἐδείχθη, οἱ παρ' ἡμῶν καταφρονούμενοι, τοσούτους ἀγῶνας μεγάλους, καὶ κόπους δυσκατορθώτους, καὶ πάλας συγκεχυμένας, καὶ πληγὰς μεγίστας ἀποστρέφουσι, τίς μὴ σπεύσῃ διὰ τῶν μικρῶν τούτων τῆς εἰσαγωγῆς κόπων τὴν γλυκεῖαν εὐρεῖν ἀνάπαυσιν;

Ὡ σοφία, πόσον θαυμαστὴ ὑπάρχεις, καὶ πῶς προβλέπεις τὰ πάντα πόρρωθεν. Μακάριος ὁ εὐρών σε. Ἐκ γὰρ τῆς ῥαθυμίας τῆς νεότητος ἡλευθέρωται. Εἴ τις ἐμπορεύεται διὰ μικρὰς ἐμπορεύσεως, ἥτοι περιποήσεως, τὴν ἰατρειάν τῶν μεγάλων παθῶν, καλῶς ποιεῖ. Καὶ γὰρ ποτὲ τις τῶν φιλοσόφων ἐν χανότητι κινηθεὶς, καὶ αἰσθηθεὶς, θάκτον διωρθώσατο ἑαυτὸν καθήμενος ἐξαίφνης. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἄλλος, ἐγέλασε χάριν τούτου. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη, οὐ διὰ τοῦτο ἐφοβήθη, ἀλλ' ἐκ τῆς καταφρονήσεως φοβοῦμαι. Διότι πολλάκις καὶ ἡ μικρὰ καταφρόνησις, μεγάλων κινδύνων πρόξενος γίνεται. Τῷ δὲ παρὰ τάξιν γενέσθαι, καὶ ταχέως διορθώσασθαι ἑμαυτόν, ἔδειξα ἑμαυτόν νήφοντα, καὶ τὸ μὴδὲ ὄν ἄξιον φόβου καταφρονοῦντα. ⁽¹⁾ Τοῦτο γὰρ ἐστὶ φιλοσοφία, ἵνα τις καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις, καὶ μικροῖς, τοῖς γινομένοις παρ' αὐτοῦ, φείνηται. Ἀναπαύσεις γὰρ μεγάλας θησαυρίζει ἑαυτῷ, καὶ οὐχ ὕπνοι, ἵνα μὴ συμβῇ αὐτῷ τί ἐναντίον· ἀλλὰ τὰς αἰτίας κόπτει πρὸ καιροῦ, καὶ διὰ τῶν ἐλαχίστων πραγμάτων ὑποφέρει τὴν μικρὰν λύπην, ἐξαφανίζων δι' αὐτῆς τὴν μεγάλην.

Οἱ δὲ ἄφρονες προτιμῶσι τὴν μικρὰν ἀνάπαυσιν τὴν ἐγγύς, ὑπὲρ τὴν ἀπέχουσαν βασιλείαν, ἀγνοοῦντες, ὅτι κρεῖσσον ὑπομεῖναι κολάσεις ἐν τῷ ἀγῶνι, ὑπὲρ τὸ ἀναπαυθῆναι ἐν τῇ στρωμνῇ τῆς ἐπιγείου βασιλείας ἐν κατακρίσει ῥαθυμίας. Τοῖς σοφοῖς γὰρ ποθητός ἐστιν ὁ θάνατος, ὑπὲρ τοῦ μὴ κατηγορηθῆναι, ὅτι ἄνευ νήψεως ἐτέλεσάν τι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν. «Διὸ καὶ λέγει ὁ σοφός·» γενοῦ ἐγρήγορος καὶ νηφάλιος ὑπὲρ τῆς ζωῆς σου. Συγγενὴς γὰρ ἐστὶν ὁ ὕπνος τῆς διανοίας, καὶ εἰκὼν τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου. Ὁ δὲ θεοφόρος Βασίλειός φησιν, «ὅστις εἰς τὰ μικρὰ ἑαυτοῦ ὀκνηρός ἐστι, μὴ πιστεύσῃς αὐτῷ εἰς τὰ μεγάλα διαπρέψαι.»

Ὑπὲρ ὧν μέλλεις ζῆν, μὴ ἀκηδιάσης, μὴδὲ ὀκνήσης ὑπὲρ αὐτῶν

(¹) Ἰσ. μὴ καταφρονοῦντα.

ἀποθανεῖν. Σημεῖον γάρ ἐστι τῆς ἀκηδίας ἡ μικροψυχία. Μήτηρ δέ ἐστι τῶν δύο τούτων ἡ καταφρόνησις. Δειλὸς ἄνθρωπος σημαίνει, ὅτι ὑπὸ δύο νόσων νοσεῖ. Λέγω δὴ ὑπὸ φιλοσωματίας, καὶ ὀλιγοπιστίας. Ἡ δὲ φιλοσωματία σημεῖόν ἐστι τῆς ἀπιστίας. Ὁ δε τούτων καταφρονῶν, βεβαιούται, ὅτι τῷ Θεῷ πιστεύει ὀλοψύχως, καὶ τὰ μέλλοντα ἐκδέχεται.

Ἐάν τις ἐκτὸς κινδύνων, καὶ ἀγώνων, καὶ πειρασμῶν τῷ Θεῷ προσήγγιτε, καὶ σὺ αὐτὸν μίμηται. ⁽¹⁾ Ἡ εὐτολμία τῆς καρδίας, καὶ ἡ καταφρόνησις τῶν κινδύνων ἀπὸ ἐνὸς τῶν δύο ἀφορμῶν τούτων γίνεται, ἢ ἐκ τῆς σκληροκαρδίας, ἢ ἐκ τῆς πολλῆς πίστεως τῆς πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ τῇ μὲν σκληροκαρδίᾳ, ἀκολουθεῖ ὑπερηφανία, τῇ δὲ πίστει, ταπεινοφροσύνη καρδίας. Οὐ δύναται ἄνθρωπος κτήσασθαι ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν, εἰ μὴ πρῶτον ἐτελειώσῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ κατὰ μέρος. Ἡ γὰρ ἐλπίς, ἢ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἡ τῆς καρδίας ἀνδρεία ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως γεννῶνται, καὶ διὰ τῆς ἀληθινῆς μαρτυρίας τῆς διανοίας ἡμῶν τὴν πρὸς τὸν Θεόν πεποίθησιν ἔχομεν. Ἡ μαρτυρία δὲ τῆς διανοίας γίνεται ἐν τῷ μὴ κατακρίνεσθαι τίνα ἐν μηδενὶ ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ὅτι ἡμέλησεν εἰς τὸ ὀφειλόμενον κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἡ καρδιά ἡμῶν μὴ κατακρίνῃ ἡμᾶς, παρῆρσιν πρὸς τὸν Θεόν ἔχομεν. Ἡ παρῆρσία οὖν ἐκ τῶν κατορθωμάτων τῶν ἀρετῶν, καὶ τῆς καλῆς συνειδήσεως προσγίνεται. Σκληρὸν γοῦν ἐστὶ τὸ δουλεῦσαι τῷ σώματι. Ὅστις δὲ ὀλίγον ἐκ πολλοῦ αἰσθηται τῆς ἐλπίδος τῆς πρὸς τὸν Θεόν, οὐκ ἔτι πεισθήσεται κατ' ἀνάγκην δουλεῦσαι τῷ σκληρῷ τούτῳ δεσπότη τῷ σώματι.

⁽¹⁾ Σταυρὸν αἶρειν, καὶ ἐστυοὺς ἀπαρνήσασθαι, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀπολέσαι ὁ τῶν ἀπάντων δεσπότης τοῖς ἀκολουθεῖν αὐτῷ αἰρουμένοις προσέταξεν. Ἡ καὶ τοῦ πνεύματος μεγαλόφωνος σάλπιγξ διαβρῆδην βοᾷ, «πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται.» (β'. Τιμ. γ'. ιγ'). Τίς οὖν ὁ ἄνευ κινδύνων, καὶ ἀγώνων, καὶ πειρασμῶν τῷ Θεῷ προσεγγίσει δυνάμενος; Καὶ τίς ποτε τῶν ἀπ' αἰῶνος δικαίων ἀκινδύνως τὴν πολυτάραχον τοῦ κόσμου τούτου διέπλευσε θάλασσαν; Ἡ τίς ἄνευ παλαίστρας, καὶ σκαμμάτων καὶ πόνων τὴν τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων φλόγα κατέσβεσεν; Ἡ τίς ταῖς ποικίλαις τοῦ παμμηχάνου βελίαις παγίσι μὴ προσβαλὼν, ἀπείραστος τὸ πάνταθλον τῆς ἀρετῆς διήνυσεν στάδιον; Πῶς οὖν ὁ Ἀβδᾶς φησὶν. *ἐάντις ἐκτὸς κινδύνων κτ.* Ἡ ὅτι τὸ ἀδύνατον τοῦ πράγματος διὰ τῆς ἐπ' ἀδυνατοῦ υποθέσεως ἀποδείκνυσιν, ἐπειρωνεύων πῶς καὶ ἀστειζόμενος. Ὡς περ ἂν εἰ τις λέγοι, εἶπερ καὶ ἄλλος τίς ποτε ἐπέτασε, καὶ σὺ πετασθήσῃ μιμητὴς αὐτοῦ γενόμενος. Τὸ δὲ εἰς εἰς ἀναγνώστεον.

Περὶ σιωπῆς καὶ ἡσυχίας. (¹)

Τὸ αἰεὶ σιωπᾶν, καὶ ἡ φυλακὴ τῆς ἡσυχίας ἐκ τῶν τριῶν τούτων αἰτιῶν ἔν τινι γίνονται, ἢ διὰ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, ἢ διὰ τὴν θερμότητα τοῦ ζήλου τῆς ἀρετῆς, ἢ ὅτι ὁμιλίαν τινὰ θεῖαν τις ἔχει ἐν τὸς ἑαυτοῦ, καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ ἔλκεται πρὸς αὐτήν. Εἴ τις γοῦν μίαν τῶν ἐσχάτων οὐκ ἔχει ἐξ ἀνάγκης τὴν πρώτην ἀσθένειαν ἀσθενεῖ. Ἀρετὴ ἐστίν, οὐχ ἡ φανέρωσις τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων πράξεων, τῶν διὰ τοῦ σώματος ἐπιτελουμένων, ἀλλ' ἡ σοφωτάτη καρδία ἐν τῇ ἐλπίδι αὐτῆς. Συνάπτει γὰρ αὐτὴν τοῖς κατὰ Θεὸν ἔργοις ὁ ὀρθὸς σκοπός. Ἡ μὲν γὰρ διάνοια, δύναται χωρὶς πράξεων σωματικῶν ἐπιτελέσαι τὸ ἀγαθόν, τὸ δὲ σῶμα, ἐκτὸς τῆς σοφίας τῆς καρδίας, κἂν ἐργάσῃται, οὐ δύναται ὠφελῆσθαι, ὅμως οὐχ ὑποφέρει ὁ ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἄδειαν εὖρη ἀγαθοεργίας, εἰ μὴ δείξῃ τὴν ἀγάπην ἐν κόπῳ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ μὲν πρώτη τάξις, πάντοτε κατευοδοῦται· ἡ δὲ δευτέρα, πολλάκις κατευοδοῦται, ποτὲ δὲ καὶ οὐ. Μὴ νομίσης δέ, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο μικρόν ἐστιν, ἵνα τις ἐκ τῶν αἰτιῶν τῶν παθῶν μακρὰν ἀπέχῃ πάντοτε. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ'.

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

Η δὲ κίνησις τῶν κάτω μελῶν τοῦ σώματος, ἡ ἐκτὸς λογισμῶν ὀξυτέρων γινομένη τῆς ἀτόπου ἡδονῆς, ἥτις κινεῖται μετὰ πυρώσεως, καὶ ἔλκει τὴν ψυχὴν εἰς ταλαιπωρίαν ἀπροαιρέτως, ἀδιστακτως ἐκ τῆς πλησμονῆς τῆς γαστροῦ ἐστίν. Εἰδέγε ἴσως ἡ μὲν γαστήρ εὐτακτεῖ ἐν τῇ διαίτῃ, τὰ δὲ μέλη ἀπροαιρέτως, εἴτε κἂν ὅπως οὖν κινούνται, γινῶθι, ὅτι ἐν τῷ σώματι βρῦει τὸ πάθος, καὶ ὅπλον ἰσχυρόν καὶ ἀκαταμάχῃον λογίζου εἶναι ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ, τὸ ἀπέχεσθαι ἐκ τῆς θέας τῶν γυναικῶν. Διότι ὁ ἐναντίος οὐ δύναται ἐνεργῆσαι ἐν ἡμῖν ἅπερ ἡ φύσις δύναται πράξει ἐν τῇ δυνάμει αὐτῆς. Μὴ γὰρ νομίσης, ὅτι ἡ φύσις ἐπιλανθάνεται τῶν ἐν αὐτῇ φυσικῶς ἐνσπαρέντων ἐκ τοῦ

(¹) Ὡδε ἔναρξιν λόγου εὕρομεν ἐν τῷ ἐτέρῳ χειρογρ.

Θεοῦ πρὸς τεκνογονίαν, καὶ δοκιμασίαν τῶν ἐν τῷ ἀγῶνι. Ἄλλ' ἡ ἀποχὴ τῶν πραγμάτων νεκροῖ τὴν ἐπιθυμίαν ἐν τοῖς μέλεσι, καὶ λήθην καὶ ἀπώλειαν ἐμποιεῖ αὐτοῖς.

Ἄλλοι εἰσὶν οἱ λογισμοὶ τῶν μακρὰν ἀπεχόντων πραγμάτων, καὶ ἀπλῶς παρερχομένων ἐν τῇ διανοίᾳ, καὶ κίνησιν μικρὰν καὶ ἀμυδρὰν ἐμποιούντων ἀφ' ἑαυτῶν. Ἄλλοι δὲ εἰσὶν οἱ λογισμοὶ οἱ ἐν ὁράσει τῆς ὕλης βυθίζοντες τὴν διάνοιαν ἀληθαργῆτως, καὶ ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ κινούντες τὰ πάθη καὶ τρέφοντες τὸν ἄνθρωπον, ὡς τὸ ἔλαιον τρέφει τὴν ἑξαψιν τοῦ λύχνου, καὶ τὸ πάθος τὸ ἤδη νεκρωθὲν καὶ σβεσθὲν ἐξάπτοντες, καὶ ταράσσοντες τὸ πέλαγος τοῦ σώματος διὰ τῆς κινήσεως τοῦ πλοίου τῆς διανοίας. Αὕτη δὲ ἡ κίνησις ἡ φυσικὴ, ἡ ἐν ἡμῖν κατοικοῦσα διὰ τὴν προαίρεσιν ταράττει ἐκ τῆς καθαρότητος, καὶ ὀχλῆσαι τὴν σωφροσύνην, οὐ δύναται. Οὐ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεὸς δύναμιν τῇ φύσει νικῆσαι τὴν προαίρεσιν τὴν πρὸς αὐτόν, τὴν καλὴν, ἀλλ' ὅταν τις κινήθῃ, ἢ ἐκ τοῦ θυμοῦ, ἢ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας, οὐχ ἡ φυσικὴ δύναμις αὐτὸν ἐξελεῖν ἐκ τοῦ ὅρου τῆς φύσεως, καὶ γενέσθαι ἐξωθεν ἐκ τῶν ὀφειλομένων βιάζεται, ἀλλ' ἡ προσθήκη, ἣν ποιοῦμεν ἐπὶ τῇ φύσει διὰ τῶν ἀφορμῶν τοῦ θελήματος. Ὁ γὰρ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καλῶς καὶ ἐμμέτρως ἐποίησε. Καὶ ὅσον τὸ μέτρον τῆς ἀναλογίας τῶν φυσικῶς ὀρθῶς ἐν ἡμῖν φυλάττεται. τοσοῦτον αἱ φυσικαὶ κινήσεις οὐ δύνανται βιάσασθαι ἡμᾶς, ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐξελεῖν· ἀλλὰ μόνον ἐν εὐτάκτοις κινήσει κινεῖται τὸ σῶμα. Ὡστε εἰδέναι μόνον, ὅτι ἐστὶν ἐν ἡμῖν τὸ πάθος τὸ φυσικόν, καὶ οὐκ εἰς τὸ γαργαλίσαι καὶ ὀχλῆσαι, ὥστε ἐμποδίσαι τὸν δρόμον τῆς σωφροσύνης. Οὔτε πάλιν τὸ σκοτῶσαι τὸν νοῦν ἀπὸ θυμοῦ, καὶ ἐκ τῆς εἰρήνης εἰς ὀργὴν κινήσαι. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς συναπαχθῶμέν ποτε τοῖς αἰσθητοῖς, (δι' ὧν τινων καὶ ὁ θυμὸν παρὰ φύσιν εἴωθε λαβεῖν ὀρμὴν) ἢ ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἐν ὑπερβαλλούσῃ ποσότητι, ⁽¹⁾ ἢ ἐν πλησιασμῷ γυναικων, καὶ θεωρῶν τούτων σχολάζαι, ἢ ἐν ταῖς ὁμιλίαις ταῖς περὶ αὐτῶν, ἐξ ὧν φλοῖς ἐπιθυμίας ἀναφλέγεται, καὶ σκιρτᾷ ἐν τῷ σώματι, ἐντεῦθεν τὴν πραότητα τὴν φυσικὴν, εἰς ἀγριότητα μετεβάλλομεν, ἢ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χυμοῦ, ἢ διὰ τὰς διαφόρους ὁράσεις τῶν πραγμάτων.

Ἔστι δὲ ποτε ἡ κίνησις τούτων, καὶ ἐκ παραχωρήσεως, τῆς διὰ τὴν οἴησιν ἡμῶν γινομένης. Καὶ αὕτη οὐκ ἔστιν, ὡς ἐκείνη. Ἐκείνους γὰρ τοὺς πολέμους τῆς ἐλευθερίας καλοῦμεν, οἵτινές ἐστιν ὁδὸς τῆς κοινῆς

(1) Ὁ Λατίν. vel in suprabundantia quantitatis ἢ ἐν ὑπερβολῇ ποσότητος.

φύσεως τὸν δὲ πόλεμον τὸν ἐκ παραχωρήσεως, τὸν ἐξ αἰτίας τῆς οἰήσεως ἡμῶν γινόμενον, γινώσκουμεν, ὅτε ἐν προσοχῇ, καὶ κόποις ἐν πλείονι χρόνῳ γενώμεθα, καὶ οἰόμεθα τι κατωρθωκέναι, παραχωρούμεθα πολεμηθῆναι, ἵνα μάθωμεν τὴν ταπεινώσιν. Οἱ δὲ λοιποί, οἱ ἄνευ τῆς αἰτίας ταύτης γινόμενοι ἡμῖν ὑπὲρ δύναμιν, ἐκ τῆς ῥαθυμίας ἡμῶν γίνονται. Διότι ἡ φύσις, ὅταν τινὰ προσθήκῃ τῶν αἰσθητῶν διὰ τῆς γαστριμαργίας δέξεται, οὐ πείθεται λοιπὸν φυλάξαι τὴν τάξιν, τὴν ἐκ τῆς διαπλάσεως αὐτῆς. Ὁ γὰρ τὰς θλίψεις, καὶ τὸ ἀπρόϊτον ἀποφάλλων ἑκουσίως, τὰς ἁμαρτίας ἀγαπᾷ βιάζεται. Ἄνευ γὰρ τούτων χωρισθῆναι ἐκ τῶν κολακευμάτων τοῦ φρονήματος, οὐ δυνάμεθα. Ὅσον γὰρ οἱ πόνοι πληθύνονται, οὗτοι ἐλαττοῦνται, ἐπειδὴ αἱ θλίψεις καὶ οἱ κίνδυνοι ἀποκτείνουσι τὴν ἡδυπάθειαν τῶν παθῶν, ἡ δὲ ἀνάγκαις τρέφει καὶ αὔξει αὐτά.

Λοιπὸν σαφῶς ἐγνώσθη, ὅτι ὁ Θεός, καὶ οἱ Ἄγγελοι αὐτοῦ ἐν ἀνάγκαις χαίρουσιν· ὁ δὲ διάβολος, καὶ οἱ ἐργάται αὐτοῦ, ἐν ἀναπαύσει. Εἰ δὲ ἐν θλίψει, καὶ στενοχωρίαις τελειοῦνται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ, ἡμεῖς δὲ ταύτας ἐξουδενώσαμεν, λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ ἐντειλαμένου τῶν ἐντολῶν καταφρονεῖν μηχανώμεθα, διὰ τὰ πάθη, ἅπερ γεννῶνται ἐκ τῆς ἀναπαύσεως ἡμῶν. Καὶ καταργοῦμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἀρετῆς, ἥγουν τὴν στένωσιν, καὶ τὴν θλίψιν. Καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀναπαύσεως τῆς προσαγομένης ἡμῖν, κατὰ τοσοῦτον τόπον ποιοῦμεν τοῖς πάθεσιν ἐν ἡμῖν. Διότι ἐν σώματι στενοχωρουμένῳ οὐ δύνανται οἱ λογισμοὶ μετεωρηθῆναι εἰς τὰ μάταια. Ὅταν δὲ τις ἐν χαρᾷ ὑπομένη τοὺς κόπους καὶ τὰς θλίψεις, καὶ τοὺς λογισμοὺς κραταιῶς χαλινῶσαι δύναται. Διότι αὐτοὶ οἱ λογισμοὶ ἀργοῦσιν ἐν κόποις. Ὅταν δὲ ὁ ἄνθρωπος μνημονεύσῃ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, καὶ κολάσῃ ἑαυτόν, τότε καὶ ὁ Θεὸς φροντίδα ποιῆται τοῦ ἀναπαῦσαι αὐτόν. Διότι χαίρει ὁ Θεός, ὅτι αὐτὸς ἑαυτῷ τὸ ἐπιτίμιον δέδωκε, διὰ τὴν παράβασιν τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅπερ σημεῖόν ἐστι τῆς μετανίας. Καὶ ὅσον αὐτὸς πολλὰ βιάσεται τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τοσοῦτον πληθύνεται ἐκ τοῦ Θεοῦ ἡ τιμὴ αὐτοῦ. Πᾶσα δὲ χαρὰ, ἥτις οὐκ ἔχει ἐξ ἀρετῆς τὴν αἰτίαν, ἡ τοιαύτη παρατυχῶς κινήσεις ἐπιθυμιῶν ἐν τῷ εὐρηκότι αὐτὴν διεγείρει. Σύνες δὲ τοῦτο, ὅτι ἐπὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἐμπαθῇ, οὐκ ἐπὶ τὴν φυσικὴν τοῦτο εἰρήκαμεν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ'.

ΠΕΡΙ

ΑΓΡΥΠΝΙΑΣ ΤΩΝ ΝΥΚΤΩΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΥΤΗΣ

Οταν θελήσης στῆναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἀγρυπνίας σου, συνεργούντός σοι τοῦ Θεοῦ, ποιήσον ὡς λέγω σοι. Κλῆνόν σου τὰ γόνατα κατὰ τὸ ἔθος, καὶ ἀνάστα, καὶ μὴ εὐθέως ἄρξῃ τῆς λειτουργίας σου, ἀλλ' ὅταν προσεύξῃ πρῶτον, καὶ τελειώσης αὐτήν, καὶ σφραγίσῃ τὴν καρδίαν σου, καὶ τὰ μέλη σου ἐν τῷ ζωοποιῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ, στῇθι ὡς ἐν ῥοπῇ ὥρας σιωπῶν, ἕως ἂν ἀναπαυθῶσιν αἱ αἰσθήσεις σου, καὶ οἱ λογισμοί σου γαληνιάσωσι. Καὶ μετὰ τοῦτο ὑψώσον τὴν θεωρίαν σου τὴν ἐσωτέραν πρὸς Κύριον καὶ πείσον αὐτὸν ἐν λύπῃ, ἐνισχύσαι τὴν ἀσθενείαν σου, καὶ γενέσθαι τὴν στιχολογίαν σου, καὶ τὰς εὐνοίας τῆς καρδίας σου εὐαρέστους τῷ θελήματι αὐτοῦ τῷ ἀγίῳ. Καὶ εἰπὲ ἡσύχως ἐν τῇ εὐχῇ τῆς καρδίας σου οὕτω.

Εὐχή. Κύριε Ἰησοῦ ὁ Θεός μου, ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν κτίσιν σου, ᾧ δῆλα τὰ πάθη μου, καὶ ἡ ἀσθένεια τῆς φύσεως ἡμῶν, καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ ἀντιπάλου ἡμῶν, σὺ αὐτὸς σκέπασόν με ἐκ τῆς κακίας αὐτοῦ. Διότι ἡ δυνάμις αὐτοῦ κραταιά, καὶ ἡ φύσις ἡμῶν ταλαίπωρος, καὶ ἡ δύναμις ἡμῶν ἀσθενής. Σὺ οὖν ἀγαθέ, ὁ ἐπιστάμενος τὴν ἀσθενείαν ἡμῶν, ὁ καὶ βαστάζων τὴν δυσκολίαν τῆς ἀδυναμίας ἡμῶν, φύλαξόν με ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν, καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν παθῶν, καὶ ἄξιον ποιήσόν με ταύτης τῆς λειτουργίας τῆς ἀγίας· μήπως ἐν τοῖς πάθεσί μου φθείρω τὴν γλυκύτητα αὐτῆς, καὶ εὐρεθῶ ἀναιδὴς ἐνώπιόν σου, καὶ τολμηρός.

Δεῖ δὲ ἡμᾶς ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ πορεύεσθαι ἐν τῇ λειτουργίᾳ ἡμῶν, ἔξωθεν πάσης διανοίας νηπιώδους τεταραγμένης. Ἐὰν δὲ ἴδωμεν, ὅτι ὦρα οὐκ ἔστι πολλή, καὶ ὀρθρίζωμεν πρὸ τοῦ τελειῶσαι ἡμᾶς, ἐκώσωμεν ἐκουσίως ἐν γνώσει δόξαν μίαν, ἣ καὶ δύο ἐκ τοῦ ἔθους, ἵνα μὴ γένηται τόπος τῇ ταραχῇ, ἀφανίσαι τὴν γεῦσιν τῆς λειτουργίας ἡμῶν, καὶ θολώσωμεν τοὺς ψαλμοὺς τῆς πρώτης ὥρας.

Ἐὰν, ἥνικα λειτουργεῖς, προσλαλήσῃ σοι, καὶ ψιθυρίσῃ ὁ λογισμὸς λέγων σοι, τάχυνον ὀλίγον, καὶ πληθύνεσθαι τὸ ἔργον, καὶ ἐκλυτρίσῃ

ταχέως, μὴ κανονίσῃς σεαυτόν· ἐὰν δὲ σφοδρτέρως ὀχλῇ ἐν τούτῳ, στράφητι εὐθέως εἰς τὰ ὀπίσω δόξαν μίαν, ἢ ὅσον ἐθέλεις, καὶ ἕκαστον στίχον, βασιτάζοντα τὸν τρόπον τῆς εὐχῆς μετὰ κατανοήσεως στιχολόγησον αὐτὸν πολλὰς βολὰς· καὶ ἐὰν πάλιν ταράξῃ σε, ἢ σφίγῃ κατὰ σοῦ, ἄφες τὴν στιχολογίαν, καὶ τοῦ γόνου εἰς προσευχήν, καὶ εἰπέ, ἐγὼ οὐ ῥήματα θέλω μετῆσαι, ἀλλὰ τὰς μονὰς καταφθάσαι. ⁽¹⁾ Ἐν πάσῃ γὰρ τρίβῳ μου, ἢ ὁδηγήσεις με, ταχέως ἐγὼ ἐν αὐτῇ πορεύσομαι. Ἐκεῖνος ὁ λαὸς ὁ χωνεύσας τὸν μόσχον ἐν τῇ ἐρήμῳ, τεσσαράκοντα ἔτη ἐπορεύθησαν αὐτὴν διερχόμενοι, ἀνερχόμενοι, καὶ κατερχόμενοι τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνούς, καὶ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας οὐδὲ μακρόθεν ἐθεάσαντο.

Ἐὰν δὲ ὅταν ἀγρυπνῇς, ἡ στάσις νικήσῃ σε ἐκ τοῦ μήκους τῆς ἐκτάσεως, καὶ ἀσθενήσῃς ἐκ τῆς ἀτονίας, καὶ εἴπῃ σοι ὁ λογισμὸς, μᾶλλον δὲ ὁ κακομήχανος προσλαλήσῃ τῷ λογισμῷ, καθὼς καὶ τῷ ὄφει, τελείωσον ἐπεὶ οὐ δύνασαι στῆναι, εἰπὲ αὐτῷ, οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καθίσαιμι ⁽²⁾ κάθισμα ἐν, (καὶ αὐτὸ κρεῖττον τοῦ ὕπνου.) Καὶ ἐὰν ἡ γλῶσσά μου σιωπῇ, καὶ οὐ λέγῃ ψαλμόν, ἡ διάνοιά μου δὲ ἀδολεσχῇ μετὰ τοῦ

⁽¹⁾ « Ἀλλὰ τὰς μονὰς καταφθάσαι. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαὶ εἰσιν, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔφη. (Ἰωάν. ιδ'. β'.) ὁ δὲ Θεολόγος ἡ Γρηγόριος, ἔστι τι τὸ ταύτας προξενούν τὰς μονὰς, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, (εἰρηκε ἡγάρ ἄνωτέρῳ μονὴν εἶναι τὴν ἐκεῖθεν ἀνάπαυσίν τε καὶ ὁδόν, τὴν ἀποκειμένην τοῖς μακαρίοις.) Ἡ οὐδέν; ἔστι πάντως. Τὶ τοῦτο; τὸ διαφόρους εἶναι πολιτείας, καὶ προαιρέσεις, καὶ ἄλλην ἄλλαχού φέρειν κατὰ τὴν ἀναλογίαν πτῆς πίστεως· ὅπερ καὶ ὁδοὺς ὀνομάζομεν. Πάσας οὖν ὀδεύειν, ἢ τινὰς τῶν ὀδῶν τούτων; εἰ μὲν οἶόν τε, τὸν αὐτὸν πάσας· εἰδὲ μὴ, ὅτι πλείστας· εἰ δὲ ἡμῇ, τινὰς· εἰδὲ μὴδὲ τοῦτο, μέγα χᾶν εἰ μίαν διαφερόντως, ὡς γε μοι φαίνεται. » (Ἐν τῷ α'. περὶ Θεολογ. Λόγ.) τοῦτο οὖν παραινεῖ ὁ ὁστος εὐχεσθαι, τὸ πάσας τὰς διαφορούς τῆς ἀρετῆς πολιτείας μετελθεῖν. Μετὰ γὰρ τὸ εἰπεῖν τό, τὰς μονὰς καταφθάσαι, προστίθησι, καὶ τό, ἐν πάσῃ γὰρ τρίβῳ μου, ἢ ὁδηγήσεις με, ταχέως ἐγὼ ἐν αὐτῇ πορεύσομαι. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξῆς τοῦ λαοῦ, τοῦ τὸν μόσχον χωνεύσαντος ὑπόδειγμα πάνυ κατάλληλον. Ὡς περὶ γὰρ οἱ τῷ μόσχῳ θύσαντες πολλὰς μὲν ὁδοὺς περιῆλθον, εἰς τὴν τῆς ἐπαγγελίας γῆν ἀφορῶντες, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν, ὑπὸ Θεοῦ μὴ ὁδηγούμενοι, τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ πλανηθέντες, οὐδὲ ἰδεῖν αὐτὴν ἠξιώθησαν· οὕτω δὲ καὶ οἱ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ λατρεύοντες, εἰς τὴν ἐπαγγελθεῖσαν τοῖς μακαρίοις ἀνάπαυσιν εἰσελθεῖν ἐπιέμενοι, εἴγε μὴ ὑπὸ Θεοῦ κατευθύνονται πρὸς τὸ τὰς προξενούσας ταύτην τρίβους μετὰ πίστεως διελθεῖν, ἀποτυχάνουσι δὴπουθεν ταύτης, ἐν τῇ τῶν ἀρετῶν ἐρημίᾳ πλανώμενοι.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. κάθισαί μοι. Ἰσ. κάθισμαί.

Θεοῦ ἐν τῇ εὐχῇ, καὶ τῇ ὁμιλίᾳ τῇ μετ' αὐτοῦ, ἡ ἐγρήγορσις ἐκ παν-
 τὸς τοῦ ὕπνου ὠφελιμωτέρα ἐστίν. Οὐχὶ ἡ σιτάσις δέ, ὅλη ἡ ἀγρυπνία
 ἐστίν, οὐδὲ πάλιν ἡ στιχολογία τῶν ψαλμῶν μόνων, ἀλλ' ἐστὶν α'. ὁ
 ἐν ψαλμοῖς ἐκφέρων ὅλην τὴν νύκτα. β'. Καὶ ἐστὶν ὁ ἐν μετανοίᾳ, καὶ
 εὐχαῖς κατανύξεως, καὶ κατακλίσεσιν ἐπὶ τῆς γῆς. γ'. Καὶ ἐστὶν
 ὁ ἐν κλαυθμῷ, καὶ δάκρυσι, καὶ θρήνοις ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ παραπτώμα-
 σιν. (ἐρρέθη περὶ τινος τῶν πρώτων ἡμῶν, ὅτι τεσσαράκοντα ἔτη εἰς
 λόγος ἦν ἡ εὐχὴ αὐτοῦ· ἐγὼ ὡς ἄνθρωπος ἡμάρτον, σὺ δὲ ὡς Θεὸς
 συγχώρησον. Καὶ ἤκουον αὐτοῦ οἱ πατέρες μελετῶντος τὸν στίχον ἐν
 λύπῃ· ὅτε ἔκλαιε, καὶ οὐχ ἡσύχαζε, καὶ ἀντὶ τῆς λειτουργίας ἦν αὐτῷ
 αὕτη ἡ εὐχὴ μόνη νυκτὸς καὶ ἡμέρας.) δ'. καὶ ἐστὶν ὁ ὀλίγα ἐσπέρας
 στιχολογῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς νυκτὸς διατρίβων εἰς τροπάρια, ε'.
 Καὶ ἐστὶν ὁ εἰς δοξολογίαν καὶ ἀνάγνωσιν. ς'. Καὶ ἐστὶ πάλιν ὁ τιθεὶς
 ἑαυτῷ ὅρον μὴ κλῖναι γόνυ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, μεθ' οὗ ἐπολέμει
 ὁ λογισμὸς τῆς πορνείας. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα, καὶ κράτος εἰς τοὺς
 αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ'.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΟΔΩΝ, ΤΩΝ ΠΛΗΣΙΑΖΕΙΝ ΤΩ ΘΕΩ ΠΟΙΟΥΣΩΝ

Καὶ φανερουμένων τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τῶν ἡδέων ἔργων τῆς
 νυκτερινῆς ἀγρυπνίας. Καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ διαγωγῇ ταύ-
 τη ἐργαζόμενοι, μέλι τρέφονται πάσας τὰς ἡμέ-
 ρας τῆς ζωῆς αὐτῶν.

Μὴ νομίσης, ὦ ἄνθρωπε, ὅτι ἐν πάσῃ τῇ ἐργασίᾳ τῶν μονα-
 χῶν ἐστὶ τις διαγωγὴ μείζων τῆς ἀγρυπνίας τῆς νυκτὸς. Ἀ-
 ληθῶς ἀδελφέ, καὶ μείζον ἐστὶ καὶ ἀναγκαιότατον τῷ ἐγκρατεῖ. Ἐὰν
 μὴ γένηται τῷ ἀσκητῇ σκορπισμὸς, καὶ ταραχὴ ἐν τοῖς σωματικαῖς
 πράγμασι, καὶ ἐν τῇ μερίμνῃ τῶν παρερχομένων, ἀλλὰ παρατηρήσῃται
 ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ φυλάξῃ ἑαυτὸν μετὰ ἀγρυπνίας, τούτου
 ὡς διὰ πτερύγων πέταται ἡ διάνοια ἐν βραχεῖ καιρῷ, καὶ ὑψωθήσεται

πρὸς τὴν τερπνότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ ταχέως καταντή-
σει, καὶ ἐν τῇ γνώσει τῇ ὑπὲρ ἀνθρωπίνην ἔννοιαν νήχεται διὰ τῆς
ἐλαφρότητος καὶ κουφότητος αὐτῆς. Μοναχὸν διαμένοντα ἐν τῇ ἀγρυ-
πνίᾳ μετὰ διακρίσεως νοός, τοῦτον μὴ ἴδης ὡς σαρκοφόρον. Τάξεως
γὰρ ἀγγελικῆς ὡς ἀληθῶς τοῦτο τὸ ἔργον. Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἐν τῇ
διαγωγῇ ταύτῃ διαπαντὸς πολιτευομένους, ἄνευ χαρισμάτων μεγάλων
παρὰ Θεοῦ ἀρεθῆναι διὰ τὴν νῆψιν αὐτῶν, καὶ ἐγρήγορσιν τῆς καρδίας,
καὶ διὰ τὴν ἐμμέριμον διαγωγὴν τῶν λογισμῶν αὐτῶν πρὸς αὐτόν.
Ψυχὴ ἡ ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ τῆς ἀγρυπνίας κοπιῶσα, καὶ διαπρέ-
πουσα, ὀφθαλμοὺς χερουβικοὺς ἔξει, τοῦ διαπαντὸς ἀτενίζειν καὶ κα-
τοπτρεύειν τὴν ἐπουράνιον θεωρίαν.

Ἐγὼ μὲν οἶμαι ἀδύνατον εἶναι, τὸν μετὰ γνώσεως, καὶ διακρίσεως
ἐκλεξάμενον ἑαυτῷ τοῦτον τὸν κόπον τὸν μέγαν καὶ θεῖον, καὶ τὸ βάρ-
ρος τοῦτο προαιρησάμενον βαστάσκει, μὴ ἀγωνίσασθαι ἐν τούτῳ τῷ δε-
δοξασμένῳ μέρει, ᾧ ἐξελέξατο, καὶ ἐν ἡμέρᾳ διαφυλάξει ἑαυτὸν ἀπὸ
τῆς ταραχῆς τῶν συντυχιῶν, καὶ τῆς τῶν ἔργων μερίμνης, ἵνα μὴ κε-
νὸς γένηται ἀπὸ τῆς ἐπικαρπίας τῆς θαυμαστῆς, καὶ τῆς μεγάλης τρυ-
φῆς, τῆς προσδοκωμένης τρυγηθῆναι ἐξ αὐτῆς. Ὁ μὲντοι ἀμελῶν τού-
του, θαρρῶ λέγειν, ὅτι ἀγνοεῖ τίνος χάριν κοπιᾷ, καὶ τοῦ ὕπνου ἀπέ-
χεται. Καὶ ἐν τῇ στιχολογίᾳ τῇ πολλῇ, καὶ τῷ μόχθῳ τῆς γλώττης,
καὶ τῇ ὁλονύκτιᾳ στάσει κακοπαθεῖ, μὴ ἔχων τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐν τῇ
ψαλμῳδίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ προσευχῇ, ἀλλ' ὡς ἀπὸ συνηθείας ἀγόμενος
κοπιᾷ ἀδιακρίτως. Καὶ εἰ μὴ ταῦτα οὕτως ἐστίν, ὡς ἔφην, πῶς ἂν ἐστέ-
ρηται τοῦ θερίζειν ἀπὸ τοῦ διηνεκοῦς σπέρματος αὐτοῦ, τοῦ ἐν τῷ κόπῳ,
τὰς μεγίστας εὐεργεσίας, καὶ ἐπικαρπίας; (1) εἰ γὰρ ἀντὶ τούτων τῶν
φροντίδων ἐξησχόλει ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων γραφῶν, τὴν
ἐνδυναμοῦσαν τὸν νοῦν, καὶ μάλιστα οὔσαν ἀρδεῖαν τῆς προσευχῆς, καὶ
βοηθοῦσαν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, καὶ ταύτης μὲν ὁμόζυγον, φῶς δὲ τῆς
διανοίας ὑπάρχουσαν, εὖρεν ἂν αὐτὴν ὁδηγὸν εἰς τὴν εὐθεῖαν τρίβον, καὶ
σπερματικὴν τῆς ὕλης τῆς θεωρίας ἐν τῇ προσευχῇ, τὴν δεσμεύουσαν (2)
τὰς ἐνθυμήσεις ἀπὸ τοῦ μετεωρισμοῦ, τοῦ μὴ ῥέμβεσθαι, καὶ νέμε-
σθαι ἐν τοῖς ματαίοις, καὶ σπεύρουσαν τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ψυχῇ
ἀδιαλείπτως, καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν ἁγίων, τῶν εὐαρεστησάντων αὐτῷ,

(1) Τὸ Ε. Χ. ἐργασίας καὶ ἐπικαρπίας.

(2) Ἰσ. καὶ δεσμεύουσαν.

τὴν ἐμποιοῦσαν ⁽¹⁾ τὸν νοῦν κτήσασθαι λεπτότητα καὶ σοφίαν, εὖρεν ἄν πέπειρον τὸν καρπὸν τῶν τοιούτων ἐργασιῶν.

Τίνος οὖν ἔνεκεν, ὦ ἄνθρωπε, οὕτως ἀδιακρίτως διοικεῖς τὰ κατὰ σεαυτὸν; ὅτι νυκτὸς μὲν παννύχιον στάσιν ἐπιτελεῖς καὶ καταπονεῖς σεαυτὸν ἐν τε ψαλμωδίαις, καὶ ὕμνωδίαις, καὶ δεήσεσι· βαρὺ δέ σοι καὶ οὐ μικρὸν φαίνεται, διὰ βραχυτάτης ἐπιμελείας τῆς ἡμέρας καταξιωθῆναι τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, χάριν τῆς σῆς κακοπαθείας ἐν τοῖς ἐταίροις; ⁽²⁾ τίνος χάριν καταπονεῖς σεαυτὸν, ⁽³⁾ καὶ νυκτὸς μὲν σπείρεις, ἡμέρας δὲ πετάζεις τὸν κόπον σου, καὶ εὕρισκῃ ἄκαρπος, καὶ σκορπίζεις τὴν ἐγρήγορσιν, καὶ νῆψιν, καὶ θέρμην, ἣν ἐκτήσω, καὶ ἀπολύεις τὸν κόπον σου μάτην ἐν ταῖς ταραχάδεσιν ὁμιλίαις τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν πραγμάτων, ἄνευ τινὸς εὐλόγου προφάσεως; εἰ γὰρ τῇ νυκτερινῇ μελέτῃ ἀκόλουθον ἐποίεις τὴν ἡμερινὴν γεωργίαν, καὶ τὴν θέρμην τῆς καρδιακῆς ὁμιλίας, καὶ μὴ διάστασιν ἐν τῷ μέσῳ ἐτίθεις, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ συμπλακῆναι τῷ στήθει τοῦ Ἰησοῦ εἶχες. Ἄλλ' ἐντεῦθεν φανερόν ἐστιν, ὅτι ἀδιακρίτως πολιτεύῃ, καὶ οὐκ οἶδας τίνος χάριν χρῇ τοὺς μοναχοὺς ἐγρηγορέναι. Σὺ μὲν νομίζεις, ὅτι χάριν τοῦ κοπιᾶν σε καὶ μόνον τέθινται ταῦτα, καὶ οὐ δι' ἕτερόν τι τικτόμενον ἐκ τούτων· ὁ δὲ καταξιωθεὶς ὑπὸ τῆς χάριτος μαθεῖν, χάριν ποίας ἐλπίδος ἀνθίστανται οἱ ἀγωνισταὶ τῷ ὕπνῳ, καὶ ἐκδιάζονται τὴν φύσιν, καὶ διὰ τῆς ἐγρηγόρσεως τῶν σωματῶν αὐτῶν, καὶ τῶν ἐνθυμήσεων προσφέρουσι τὰς ἐντεῦξεις αὐτῶν καθ' ἐκάστην νύκτα, ἐκεῖνος ἐπίσταται τὴν δύναμιν, τὴν γινόμενῃ ἀπὸ τῆς ἡμερινῆς φυλακῆς, καὶ ὁποῖαν βοήθειαν δίδωσι τῷ νῷ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῆς νυκτός, καὶ ποῖαν ἐξουσίαν κατὰ τῶν λογισμῶν λαμβάνει, καὶ ποίας καθαρότητος συνίει, καὶ πῶς ὁ ἐσμὸς τῶν ἀρετῶν ἀδιάστωσ καὶ ἀμάχως αὐτῷ χαρίζεται, καὶ μετὰ ἐλευθερίας ποιεῖ ἐννοῆσαι τὴν εὐγένειαν τῶν λογισμῶν. ⁽⁴⁾ Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι ἐάν τὸ σῶμα ἀτονίσῃ διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ, καὶ μὴ δυναθῇ νηστεῦσαι, δύναται καὶ μόνη τῇ ἀγρυπνίᾳ κτήσασθαι ὁ νοῦς τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς, καὶ δοῦναι τῇ καρδίᾳ νόησιν, τοῦ καταμαθεῖν τὴν δύναμιν τὴν πνευματι-

⁽¹⁾ Ἰσ. καὶ ἐμποιοῦσαν.

⁽²⁾ Ἰσ. ἑτέροις.

⁽³⁾ Καταπονεῖς σεαυτὸν. Διατὶ σκορπίζεις τὴν ἐγρήγορσιν κτ. Τὸ Ε. Χ.

⁽⁴⁾ Τὸ Ε. Χ. καὶ ποῖαν ἐξουσίαν κατὰ τῶν λογισμῶν, καὶ ποῖαν καθαρότητα καὶ σύννοιαν ἀδιάστωσ αὐτῷ χαρίζεται, καὶ ἀμάχως, καὶ ὅτι μετὰ ἐλευθερίας αὐτὸν ποιεῖ ἐννοῆσαι τὴν εὐγένειαν τῶν λόγων.

κῆν, μόνον ἐὰν μὴ γένηται αὐτῷ ἀφανισμὸς ἐκ τοῦ πλατυσμοῦ τῶν ἡμερινῶν αἰτιῶν.

Διὸ παρακαλῶ σε τὸν ἐφιέμενον κτήσασθαι νοῦν νηφάλιον πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐπίγνωσιν τῆς καινῆς ζωῆς, ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου μὴ ἀμελήσης τῆς ἀγρυπνίας τὴν πολιτείαν. Διότι ἐξ αὐτῆς ἀνοίγονται σου οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς τὸ ἰδεῖν πᾶσαν τὴν δόξαν τῆς πολιτείας, καὶ τὴν δύναμιν τῆς ὁδοῦ τῆς δικαιοσύνης. Ἐὰν δὲ γένηταί σοι πάλιν, ὅπερ μὴ γένοιτο, λογισμὸς χαυνότητος, καὶ ἐμφωλεύσει σοι τυχὸν ἐκ πείρας τοῦ ἀντιλήπτορός σου, τοῦ συνήθως σε παραχωροῦντος ἀλλοιωθῆναι ἐν τοῖς τοιοῦτοις, εἴτε ἐν θερμότητι, εἴτε ἐν ψυχρότητι, ἢ ἐξ αἰτίας τινός, ἢ ἀσθενείας σώματος, ἢ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι σε ὑπομεῖναι τὸν κόπον τῆς συνήθως παρὰ σοῦ γινομένης πολλῆς ψαλμωδίας, καὶ τῆς εὐτόνου εὐχῆς, καὶ τῆς πολλῆς γονυκλισίας, ἃ εἴωθας αἰεὶ ἐκτελεῖν, παρακαλῶ σε ἐν ἀγάπῃ, ἐὰν καταληφθῇς ἐκ τούτων, καὶ μὴ δυνηθῇς αὐτὰ διαπραξασθαι, κἂν καθήμενος γρηγόρησον, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ πρόσευξαι, καὶ μὴ ὑπνώσης, καὶ πάσῃ μηχανῇ διεξάγαγε τὴν νύκτα, καθήμενος, καὶ διαλογιζόμενος ἐννοίας ἀγαθὰς. Καὶ μὴ σκληρύνῃς τὴν καρδίαν σου, καὶ σκοτώσης αὐτήν ἐν τῷ ὕπνῳ, καὶ πάλιν ἤξει σοι διὰ τῆς χάριτος ἡ πρώτη ἐκείνη θερμὴ, καὶ ἡ ἐλαφρότης, καὶ ἡ δύναμις, καὶ σκιρτήσας χαρὶς, εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ. Ἡ γὰρ ψυχρότης, καὶ τὸ τοιοῦτον βάρος, πρὸς πείραν καὶ δοκιμὴν παραχωρεῖται τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ ἐὰν διεγείρῃ ἑαυτὸν μετὰ θερμότητος, καὶ ἐκτινάξῃ αὐτὰ ἀφ' ἑαυτοῦ μικρὸν ἀναγκασθεὶς, τηνικαῦτα πλησιάζει αὐτῷ ἡ χάρις, ὥσπερ ἦν, καὶ ἔρχεται αὐτῷ ἄλλη δύναμις, ἔχουσα πᾶν ἀγαθὸν ἐν ἑαυτῇ κεκρυμμένον, καὶ τὰ εἶδη τῆς ἀντιλήψεως. Καὶ θαυμάσει ἐκπληττόμενος ὁ ἄνθρωπος, μνημονεύων τοῦ προτέρου βάρους, καὶ τῆς ἐπελθούσης ἐλαφρότητος καὶ δυνάμεως, καὶ τὴν διαφορὰν καὶ ἐλαφρότητα ἐννοῶν, καὶ πῶς αἰφνιδίως τοιαύτην ἐδέξατο ἀλλοίωσιν. Καὶ ἔκτοτε σοφίζεται, ἵνα ἐὰν ἐπέλθῃ αὐτῷ τοιοῦτον βάρος, γνωρίσει αὐτὸ ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ πείρας. Ἐὰν γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ καιρῷ μὴ ἀγωνίσῃται ὁ ἄνθρωπος, ταύτην τὴν πείραν (1) οὐ δύναται κτήσασθαι. Ὅρξεν πόσον σοφίζεται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἐξυπνίσῃ ἑαυτὸν μικρὸν, καὶ ὑπομείνῃ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου; μόνον εἰ μὴ ἡ φύσις τοῦ σώματος ἐξησθένησε, καὶ οὐκ ἔστι συμφέρον πολεμῆσαι τὴν φύσιν. Ἐν μέντοι τοῖς λοιποῖς, καλὸν ἔστι τὸ ἀναγκάσαι τινα ἑαυτὸν ἐν πᾶσι τοῖς ὠφελούσιν αὐτόν.

(1) Τὸ Ε. Χ. ταύτην τὴν γνώσιν.

Ἡ διηνεκὴς γοῦν ἡσυχία ἢ μετὰ ἀναγνώσεως, καὶ ἡ σύμμετρος τῶν βρωμάτων μετὰληψις, καὶ ἡ ἀγρυπνία ταχέως τὴν διάνοιαν ἐξυπνίζουσιν εἰς ἐκπληξιν τῶν πραγμάτων, ἐὰν μὴ γένηται αἰτία, λύουσα τὴν ἡσυχίαν. Αἱ ἔννοιαί αἱ κινούμεναι ἐν τοῖς ἡσυχάζουσιν, αὐτομάτως, χωρὶς τκέψεως ποιοῦσιν ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς δίκην κολυμβήθρας βαπτισμοῦ ἐν τοῖς χεομένοις δάκρυσι, καὶ τὰς παρειὰς βάπτουσι τῷ πλήθει ἐαυτῶν.

Ὅταν δι' ἐγκατείας δαμασθῇ σου τὸ σῶμα καὶ ἀγρυπνίας, καὶ τῇ προσοχῇ τῆς ἡσυχίας, ⁽¹⁾ καὶ αἰσθάνῃ τοῦ σώματός σου τῇ ὀξύτητι τοῦ πάθους τῆς πορνείας ἔξωθεν τῆς φυσικῆς κινήσεως γινομένου, γίνωσκε ὅτι ἀπὸ λογισμῶν ὑπερηφανίας ἐπειράθης. Καὶ μῖζον τῇ τροφῇ σου σποδόν, καὶ προσκόλλησον τῇ γῇ τὴν σὴν γαστέρα, καὶ ἐξευρεύνησον τί ἐννενοήσας, καὶ μάθε τὴν ἀλλοίωσιν τῆς φύσεώς σου, καὶ τὰ παρὰ φύσιν σου ἔργα, καὶ ἴσως ἐλεήσεις ὁ Θεός, καὶ ἐξαποστείλῃ σοι φῶς τοῦ μαθεῖν ταπεινωθῆναι, ἵνα μὴ αὕξηθῇ ἡ κακία σου. Μὴ οὖν παυσώμεθα ἀγωνιζόμενοι, καὶ σπουδάζοντες, ἕως ἂν ἐν ἡμῖν μετάνοιαν ἴδωμεν, καὶ εὐρωμεν τὴν ταπείνωσιν, καὶ ἐπαναπαύσεται ἡ καρδία ἡμῶν ἐν τῷ Θεῷ. Ὡς ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Λ'.

ΠΕΡΙ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ ΘΕΟΥ, ΕΝ Ω ΚΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΕΙΣ

Η εὐχαριστία τοῦ λαμβάνοντος ἐρεθίζει τὸν δίδοντα τοῦ δοῦναι δωρήματα μείζονα τῶν προτέρων. Ὁ μὴ εὐχαριστῶν ἐπὶ τοῖς μικροτέροις, καὶ ἐπὶ τοῖς μείζοσι ψεύστης ἐστί, καὶ ἄδικος. Ὁ ἀσθενῶν, καὶ γινώσκων τὴν ἀρρώστιαν αὐτοῦ, ζητεῖν ὀφείλει τὴν ἰατρείαν. Ὁ δὲ ὁμολογῶν τὸν πόνον αὐτοῦ, ἐγγίζει τῇ θεραπείᾳ αὐτοῦ, καὶ εὐκόλως εὐρήσει αὐτήν. Σκληρὰ καρδίᾳ πληθύνονται οἱ πόνοι αὐτῆς, καὶ τοῦ ἀρρώστου τοῦ τῷ ἱατρῷ ἀντιτασσομένου, ἡ κόλασις αὐτοῦ πε-

ρῖσσεύεται. Οὐκ ἔστιν ἁμαρτία ἀσυγχώρητος, εἰ μὴ ἡ ἀμετανόητος. Οὐδὲ δῶρημα διαμένει χωρὶς προσθήκης, εἰ μὴ τὸ στερούμενον εὐχαριστίας. Τοῦ ἄφρονος τὸ μέρος, μικρὸν ἔστιν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

Μνημόνευε αἰ τῶν ὑπερεχόντων σου τῇ ἀρετῇ, τοῦ ἰδεῖν σεαυτὸν λειπόμενον τοῦ μέτρου αὐτῶν διαπαντός. Καὶ γενοῦ κατανοῶν αἰ τὰς ἰσχυροτέρας θλίψεις τῶν τεθλιμμένων, καὶ κεκακωμένων, ὅπως τὴν προτήκουσαν εὐχαριστίαν ἀποδώσῃς ὑπὲρ τῶν μικρῶν, καὶ εὐτελῶν τῶν παρὰ σοὶ εὐρισκομένων, καὶ δυνηθῇς μετὰ χαρᾶς ὑπομεῖναι αὐτάς. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς σῆς ἡττης, καὶ χαυνότητος, καὶ ὀκνηρίας δεδομένος ὢν καὶ κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐν ἐπιπονωτέρῳ ταλαιπωρίᾳ, καὶ μοχθηρῷ ἔργῳ τῆς ἁμαρτίας, ἐνόησον ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸν πρότερον καιρὸν τῆς σπουδῆς σου, καὶ πῶς ἦσθα φροντίζων ἕως καὶ τῶν λεπτοτέρων, καὶ τὸν ἀγῶνα ὃν ἐπεδείκνυες, καὶ πῶς ἐν ζήλῳ ἧς κινούμενος ἐξ ἐναντίας τῶν καλύσαι θελόντων τὴν ὁδοποιρίαν σου. Πρὸς τοῦτοις δέ, λογίζου καὶ τοὺς στεναγμούς, οὓς ὑπὲρ τῶν ἐλαττωμάτων ἐστέναζες, τῶν προσγινομένων σοὶ ἐκ τῆς ἀμελείας σου, καὶ πῶς ἐν πᾶσι τούτοις τὸν στέφανον τῆς νίκης ἐλάβανες. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις, καὶ τηλικαύταις μνήμαις, ἐξυπνίζεται ἡ ψυχὴ σου ὡς ἀπὸ βάθους, καὶ ἐνδύεται τὴν φλόγα τοῦ ζήλου, καὶ ὡς ἐκ νεκρῶν ἀνίσταται ἐκ τοῦ ποντισμοῦ αὐτῆς, καὶ ὑψοῦται, καὶ στρέφεται εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν αὐτῆς, διὰ θερμοῦ ἀγῶνος ἐξ ἐναντίας τοῦ διαβόλου, καὶ τῆς ἁμαρτίας.

Μνήσθητι τῆς πτώσεως τῶν δυνατῶν, καὶ ταπεινοῦσαι ἐν ταῖς ἀρεταῖς σου. Μνημόνευε τῶν σκληρῶν παραπτωμάτων τῶν πάλαι παραπεσόντων, καὶ μεταγρόντων, καὶ τοῦ ὕψους καὶ τῆς τιμῆς, ἧς μετὰ ταῦτα ἡξιώθησαν, καὶ λήψῃ θάρσος ἐν τῇ μετανοίᾳ σου. Καταδιώξον σεαυτὸν, καὶ καταδιωχθήσεται ὁ ἐχθρός σου ἀπὸ τῆς ἐγγύτητός σου. Εἰρήνευσον ἐν σεαυτῷ, καὶ εἰρηνεύσει σοὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ. Σπούδασον εἰσελθεῖν εἰς τὸ ταμεῖον τὸ ἐνδοθὲν σου, καὶ ὅψει τὸ ταμεῖον τὸ οὐράνιον· ἐν γὰρ ἔστι τοῦτο ἀκείμενον. Καὶ ἐν μιᾷ εἰσόδῳ θεωρεῖς τὰ ἀμφοτέρω. Ἡ κλίμαξ τῆς βασιλείας ἐκείνης ἐνδοθὲν σου ἐστί, κεκρυμμένη ἐν τῇ ψυχῇ σου. Βάπτισον σεαυτὸν ἐν ἑαυτῷ ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ⁽¹⁾ καὶ εὐρήσεις ἐκεῖ ἀναβάσεις, ἐν αἷς ἀναβαίνειν δυνήσῃ.

(1) Τὶ δηλοῖ τό, βάπτισον σεαυτὸν ἐν ἑαυτῷ ἐκ τῆς ἁμαρτίας; ἢ ὅτι τό, βαθεῖα θεωρεῖα, καὶ μελέτη ἐνδομύχῳ ἀναλογίζου τὴν σεαυτοῦ ἁμαρτίαν. Ἐκ τούτου γὰρ αἱ ἀναβάσεις. Καὶ γὰρ ὁ ἄσωτος υἱὸς εἰς ἑαυτὸν ἐλθὼν, καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ εἰς νοῦν ἀναλαβὼν, τὴν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ εὐρεν ἀνάβαιναι.

Ἡ γραφὴ οὐκ ἐξηγήσατο ἡμῖν, τί εἰσι τὰ πράγματα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Πῶς δὲ τὴν αἴσθησιν τῆς τρυφῆς αὐτῶν δεξόμεθα ἐντεῦθεν, δίχα τῆς φυσικῆς ἀλλοιώσεως, καὶ τῆς ἐξόδου τοῦ κόσμου τούτου; Εὐκόλως ἐδίδαξεν ἡμᾶς, εἰ καὶ ἐν ὀνόματι ποθενῶν πραγμάτων, καὶ ἐνδόξων, τῶν παρ' ἡμῖν ἡδέων καὶ ἐντίμων ἔθηκεν ἡμῖν, πρὸς τὸ ἐρεθίσαι ἡμᾶς εἰς τὸν πόθον αὐτῶν, ἐν τῷ λέγειν· ἃ ὀφθαλμοὶ οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ τὰ ἐξῆς. (ἀ. Κορινθ. β'. θ')., ἀνήγγειλε δὲ ἡμῖν ἐν τούτῳ, ὅτι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ, ἀκατάληπτά εἰσι, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὁμοιότητά τινος τῶν ἐνταῦθα.

Ἡ πνευματικὴ τρυφή οὐκ ἔστιν ἡ χρεῖα τῶν πραγμάτων τῶν ὑποστατικῶς ἔξωθεν τῆς ψυχῆς τῶν λαμβανόντων (2) εὐρισκομένη. (Λουκ. ιζ'. κα'). Εἰ δὲ μή, τό, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐνδοθεν ὑμῶν ἐστί, (Ματθ. ζ'. ι'). καὶ τό, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, λοιπόν, «ὑλὴν πραγμάτων αἰσθητῶν ἡμεῖς ἐκτησάμεθα ἐνδοθεν ἡμῶν πρὸς ἀβράβωνα τῆς τρυφῆς, τῆς ἐν αὐτοῖς. Ἀναγκαῖον γάρ ἐστιν ὅμοιον εἶναι τὸ κτῆμα τῷ ἀβράβωνι, καὶ τὸ ὅλικόν τῷ μέρει. Καὶ τὸ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ, εἰ καὶ οὐχ ὑποστατικῶς δεικνύει, ἀλλὰ πάντως κτῆμα ὁμοιώσεως δηλοῖ. Ἐὰν δὲ ὡς ἀληθῆς μαρτυρία τῶν ἐρμηνευσάντων τὰς γραφάς, ὅτι αὕτη ἡ αἴσθησις ἐνέργεια νοερά τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐστί, καὶ αὕτη λοιπὸν μέρος ἐστὶν ἐκείνου τοῦ ὅλου.

Φιλᾶρετός ἐστιν, οὐχ ὁ ποιῶν τὰ καλὰ ἀγωνιστικῶς, ἀλλ' ὁ ὑποδεχόμενος τὰ ἀκολουθοῦντα κακὰ μετὰ χαρᾶς. Οὐκ ἔστι μέγα τὸ ὑπομεῖναι τινὰ θλίψεις τὰς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ὡς τὸ μὴ ἀπορῆσαι τὸν νοῦν ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ ἀγαθοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἐν τῇ κολακείᾳ τοῦ γαργαλισμοῦ. Πᾶσα μεταμέλεια γινομένη μετὰ τὴν τοῦ αὐτεξουσίου ἀφαιρέσιν, οὔτε χαρὰ βρῦει ἐν αὐτῇ, οὔτε ψηφίζεται πρὸς ἀμοιβὴν τῶν κτησαμένων αὐτήν.

Σκέπασον τὸν πταίοντα, ὅταν οὐκ ἔχῃς ζῆμιαν ἐξ αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸν μὲν, θαρρύνει παρασκευάζεις· σὲ δέ, βαστάζει τὸ ἔλεος τοῦ δεσπότου σου. Στήριζον τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τοὺς λελυπημένους τῇ καρδίᾳ τῷ λόγῳ, καὶ ὅσον ἡ χεὶρ σου εὐπορεῖ, καὶ ὑποστηρίξει σε ἡ δεξιὰ ἡ βα-

(2) Τὸ Ε. Χ. τῶν ὑποστατικῶς ἔξωθεν τῆς ψυχῆς λαμβανόντων. Ὁρθότερον ὅμως λαμβανομένων, ἢ ὑπαρχόντων. Τὸ δὲ ἐξῆς ἐλλιπὲς ἂν εἴη, εἰ μή τι προστεθῇ. Ἀναγνώστεον δὲ τυχὸν οὕτω. Εἰ δὲ μή, τό, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐνδοθεν ὑμῶν ἐστί, καὶ τό, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου ἐμφαίνουσι λοιπόν, ὅτι ὕλην πραγμάτων κτ.

σταζούσα τὰ πάντα. Γίνου κοινωνὸς μετὰ τῶν τῇ καρδίᾳ λελυπημένων, ἐν τῷ πόνῳ τῆς προσευχῆς, καὶ τῇ συνοχῇ τῆς καρδίας σου, καὶ ἀνοίγεται ἔμπροσθεν τῶν αἰτημάτων σου πηγὴ ἐλέους. Κοπίασον σεαυτὸν ἐν ταῖς λιταῖς αἰ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐν καρδίᾳ βασταζούσῃ λογισμὸν καθαρὸν, πεπληρωμένον κατανύξεως, καὶ ὁ Θεὸς φυλάττει τὴν διάνοιάν σου ἐκ τῶν ἀκαθάρτων τε καὶ ῥυπαρῶν λογισμῶν, ἵνα μὴ ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ ἐνουβρισθῇ ἐν σοί. Σχόλασον σεαυτὸν διαπαντός ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων γραφῶν, ἐν ἀκριβεῖ κατανοήσει, ἵνα μὴ προφάσει τῆς ἀργίας τοῦ νοῦ μολυνθῇ ἡ ὁρασίς σου ἐν ἀκολάστοις ἄλλοτρίοις μολυσμοῖς. Μὴ θελήσῃς πειράσαι τὴν διάνοιάν σου ἐν ἀκολάστοις λογισμοῖς, ἢ προσώποις τοῖς πειράζουσί σε, ἥνικα νομίζεις μὴ ἡττηθῆναι ὑπ' αὐτῶν. Διότι οἱ σοφοί, ἐν τούτῳ τρόπῳ ἐσκοτίσθησαν, καὶ ἐμωράνθησαν. Μὴ ταμιεύσῃς τὴν φλόγα ἐν τῷ κόλπῳ σου ἀνευ ἰσχυροτέρων θλίψεων τῆς σαρκὸς σου.

Δύσκολόν ἐστι τὴν νεότητα χωρὶς γυμνασίας δεσμευθῆναι ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ ἁγιασμοῦ. Ἡ ἀρχὴ τοῦ σκοτασμοῦ τοῦ νοῦ, (ἥνικα ὁρᾶται τὸ σημεῖον αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ) ἐν πρώτοις, εἰς τὴν ὀκνηρίαν τῆς λειτουργίας, καὶ τῆς προσευχῆς. Ἄλλη γὰρ ὁδὸς τῆς πλάνης τῆς ψυχῆς οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ πρῶτον ἐκεῖθεν ἐκπέσῃ, ἥνικα γὰρ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ στερηθῇ, εὐχερῶς ὑποπίπτει εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀντιπάλων αὐτῆς. Καὶ ἄλλο. Ὅταν ἡ ψυχὴ πάλιν ἀμέριμνος γένηται ἐκ τῶν τῆς ἀρετῆς ἔργων, πάντως εἰς τὰ ἐναντία τούτων διασύρεται. Ἡ μετάβασις ἐκ ποίου πλαγίου γίνεται, ⁽¹⁾ ἀρχή ἐστι τοῦ ἐξ ἐναντίας μέρους. Εἰ πράξῃ τὰ τῆς ἀρετῆς, καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ φροντίσῃ τῶν ματαίων, δεῖξον τὴν ἀσθένειάν σου ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ διαπαντός, καὶ οὐ μὴ δοκιμασθῇς ὑπὸ τῶν ἄλλοτρίων, ὅποταν μονωθῇς ἀπὸ τοῦ ἀντιλήπτου ρός σου.

Ἡ πράξις τοῦ σταυροῦ διπλῇ ἐστί, καὶ τοῦ πρὸς τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως, τὸ διαιρούμενον εἰς δύο μέρη. Καὶ ἡ μὲν, πρὸς τὸ ὑπομεῖναι τὰς θλίψεις τῆς σαρκὸς, τὰς πληρουμένας τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ θυμακοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἐστί, καὶ καλεῖται πράξις· ἡ δέ, ἐν τῇ λεπτῇ ἐργασίᾳ τοῦ νοῦ, καὶ ἐν τῇ θείᾳ εὐρίσκεται ἀδολεχία, ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇ διαμονῇ τῆς

(1) Τὸ ἐκ ποίου πλαγίου, τὸ ἐξ ὁποίου μέρους τυχὸν σημαίνει. Ὡς περ ἂν εἰ λέγοι. Ἡ μετάβασις ἐξ ὁποίου ἂν μέρους γένοιτο, εἴτε ἐκ τῆς ἀρετῆς, εἴτε ἐκ τῆς κακίας, ἀρχή ἐστι τοῦ ἐναντίου μέρους. Εἴπουν, ἐὰν μὲν ἐκ τῆς ἀρετῆς μεταβῇ τις, ἄρχεται τῆς κακίας· ἐὰν δὲ ἐκ τῆς κακίας, ἄρχεται τῆς ἀρετῆς.

προσευχῆς, καὶ εἰς τὰ ἐξῆς, ἥτις διαπράττεται ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ μέρει, καὶ καλεῖται θεωρία. Καὶ ἡ μία μὲν, ἤγουν ἡ πρῆξις, τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς καθαρίζει ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ζήλου, ἡ δ' ἄλλη, τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀγάπης τῆς ψυχῆς, ἥτις ἐστὶν ἐπιπόθησις φυσικῇ, ἥτις διυλίζει τὸ νοητὸν μέρος τῆς ψυχῆς. Ἐκαστος οὖν πρὸ τῆς τελείας γυμνασίας ἐν τῷ πρώτῳ μέρει διαβαίνων πρὸς ἐκείνην τὴν δευτέραν διὰ τὴν ἡδονὴν αὐτῆς ἐρωτικῶς, ἵνα μὴ λέγω ἐξ ὀκνηρίας ἢ ὀργῇ ἐπέρχεται αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ νεκρῶσαι πρῶτον τὰ μέλη αὐτοῦ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τουτέστι τὸ ἰσασθαι τὴν ἀσθενείαν τῶν λογισμῶν ἐν τῇ ὑπομονῇ τῆς ἐργασίας τῆς ὕβρεως τοῦ σταυροῦ. Ἐτόλμησε γάρ τοῦ φαντασθῆναι ἐν τῷ νοὶ αὐτοῦ τὴν δόξαν τοῦ σταυροῦ. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀγίων· ὅτι πρὸ τοῦ ἡσυχάσαι τὰ αἰσθητήρια ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, εἰ βουληθῇ ὁ νοῦς ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν σταυρόν, ἢ ὀργῇ τοῦ Θεοῦ ἔρχεται ἐπ' αὐτόν. Ἡ ἀνάβασις ἢ ἐπιφέρουσα τὴν ὀργὴν τοῦ σταυροῦ, οὐχὶ τῷ πρώτῳ μέρει τῆς ὑπομονῆς τῶν θλίψεων, ἥτις ἐστὶ σταύρωσις τῆς σαρκός, ἀλλὰ τὸ ἀνελθεῖν εἰς τὴν θεωρίαν, ἥτις ἐστὶ δεύτερον μέρος τὸ μετὰ τὴν ἔασι τῆς ψυχῆς γινόμενον. Οὐτινος ἢ διάνοια μεμολυσμένη ἐν τοῖς τῆς ἀτιμίας πάθεσι, καὶ τρέχει τοῦ φαντασθῆναι ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν, ἐπιτιμίῳ ἐπιστομίζεται, διὰ τὸ μὴ πρότερον καθαρεῦσαι τὴν διάνοιαν ἐν θλίψει, καὶ ὑποτάξαι τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός. Ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκοῆς τῶν ὧτων, καὶ τοῦ μέλανος τῶν γραμμάτων, ἔδραμε κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ πορευθῆναι ἐν ὁδῷ πεπληρωμένη γνόφων, καὶ αὐτὸς τυφλὸς τοῖς ὀμμασι. Καὶ γὰρ οἱ τῇ ὁράσει ὑγιαίνοντες, καὶ πεπληρωμένοι φωτός, καὶ κεκτημένοι ὁδηγούς τῆς χάριτος, καὶ αὐτοὶ ἐν κινδύνῳ εἰς νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἥνικα οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν πεπληρωμένοι δακρύων, καὶ ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ τῷ κλαυθμῷ ἐξυπηρετῶσιν ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ τῇ νυκτί, διὰ τὴν πτόησιν τῆς ὁδοπορίας, καὶ διὰ τοὺς κρημνοὺς τοὺς ἰσχυροτέρους τοὺς ἀπικνώνοντας αὐτοῖς, καὶ τὰ σχήματα τῆς ἀληθείας, τὰ εὐρισκόμενα μεμιγμένα μετὰ τῶν ὑποκρινομένων σχημάτων.

Τὰ τοῦ Θεοῦ, φησὶν, ἀφ' ἐαυτῶν ἔρχονται, σοῦ μὴ αἰσθανομένου. Ναί. Ἀλλ' εἰς ὁ τόπος καθαρὸς, καὶ οὐ ῥυπαρὸς. Ἐὰν δὲ μὴ ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς ψυχῆς σου καθαρὰ ᾖ, μὴ τολμήσης, ἀτενίσαι εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἡλίου, ἵνα μὴ στερηθῇς καὶ αὐτῆς τῆς μικρᾶς αὐγῆς, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀπλή πίστις, καὶ ἡ ταπείνωσις, καὶ ἡ ἐξομολόγησις ἢ καρδιακή, καὶ τὰ μικρὰ ἔργα τὰ κατὰ τὴν δυνάμιν σου, καὶ ἀπορρίψῃς ἐν

ἐν ἐνὶ χώρῳ τῶν νοητῶν. Ὅς ἐστὶ τὸ ἐξώτερον σκότος, τὸ ἐξῶθεν τοῦ Θεοῦ, τύπον φέρον τοῦ ἄδου, ὡς ἐκεῖνος ὁ ἀναισχυντήσας εἰσελθεῖν εἰς τὸν γάμον ἐν ῥυπαροῖς ἱματίοις.

Ἐκ τῶν καμάτων καὶ τῆς φυλακῆς βρῦει ἡ καθαρότης τῶν λογισμῶν. Καὶ ἐκ τῆς καθαρότητος τῶν λογισμῶν τὸ φῶς τοῦ φρονήματος. Καὶ ἐντεῦθεν ἐκ τῆς χάριτος ὁδηγεῖται ὁ νοῦς εἰς ἐκεῖνο, εἰς ὅπερ οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν αἱ αἰσθήσεις, οὔτε διδάσκουσιν, οὔτε διδάσκονται.

Λόγισαι παρὰ σεαυτῷ τὴν ἀρετὴν, εἶναι σῶμα· τὴν δὲ θεωρίαν, ψυχὴν· τὰ δὲ ἀμφοτέρω, εἰς ἄνθρωπος τέλειος ἐν πνεύματι ἡνωμένος, ἐκ δύο μερῶν, αἰσθητῶν. Καὶ ὥσπερ ἀδύνατον, ἵνα ἔλθῃ ἡ ψυχὴ εἰς γένεσιν, καὶ γέννησιν χωρὶς τελειότητος τῆς διαπλάσεως τοῦ σώματος σὺν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ, οὕτως ἀδύνατον εἰσελθεῖν τὴν ψυχὴν εἰς τὴν θεωρίαν τὴν δευτέραν, ἥτις ἐστὶ πνεῦμα τῆς ἀποκαλύψεως, ἡ εἰκονιζομένη ἐν τῇ γαστρὶ τῆς μήτρας, τῆς δεχομένης τὴν ὕλην τοῦ πνευματικοῦ σπέρματος, χωρὶς τελειώσεως τοῦ ἔργου τῆς ἀρετῆς· ὅπερ ἐστὶν οἶκος τῆς διαγνώσεως, τῆς δεχομένης τὰς ἀποκαλύψεις.

Θεωρία ἐστὶν αἴσθησις τῶν θείων μυστηρίων τῶν κεκρυμμένων ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ ταῖς αἰτίαις. Ὅταν ἀκούσῃς ἀπόστασιν τοῦ κόσμου, ἢ κατὰληψιν, ἢ τὴν καθαρότητα τοῦ κόσμου, ἐξ ἀρχῆς χρῆζεις μαθεῖν, καὶ γινῶναι οὐκ ἰδιωτικῶς, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς νοηταῖς, τί ἐστὶν ἡ ἐπωνυμία τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ πόσων διαφορῶν συνίσταται τοῦτο τὸ ὄνομα, καὶ τότε δυνήσῃ γινῶναι τὴν ψυχὴν σου, πόσον ἀπέχει ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ πόσῃ μίξιν ἔχει πρὸς τὸν κόσμον.

Κόσμος ἐστὶν ὄνομα περιεκτικὸν ἐπιπίπτον ἐπὶ τὰ εἰρημένα πάθη. Ἐὰν γὰρ μὴ πρῶτον γινῶ ὁ ἄνθρωπος τί ἐστὶν ὁ κόσμος, οὐδὲ φθάνει γινῶναι εἰς πόσα μέλη ἀπέχει ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ εἰς πόσα δέδεται ἐν αὐτῷ. Πολλοὶ ἐστὶν οἵτινες ἐν ὅσῳ, καὶ τρισὶ μέλεσιν ἀπέστησαν ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἐκώλυσαν ἑαυτοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ ἐνόμισαν ἑαυτοὺς ξένους εἶναι τοῦ κόσμου ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτῶν, διὰ τὸ μὴ συνιέναι, καὶ ἰδεῖν σοφῶς, ὅτι ἐν δυσὶ μέλεσι τῷ κόσμῳ ἀπέθανον, καὶ τὰ λοιπὰ μέλη αὐτῶν ζῶσιν ἐνδοθεν τοῦ σώματος τῷ κόσμῳ. Ὅμως οὐδὲ εἰς τὰ πάθη αὐτῶν ἠδυνήθησαν αἰσθηθῆναι. Καὶ ὅτε οὐκ ἠσθήθησαν αὐτῶν, οὐδὲ περὶ τῆς θεραπέας αὐτῶν ἐφρόντισαν.

Ὁ κόσμος λέγεται ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς θεωρίας καὶ σύστασις τοῦ περιεκτικοῦ ὀνόματος, τοῦ ἐπιπίπτοντος ἐπὶ τὰ πάθη τὰ μεμερισμένα. Καὶ ὅτε θέλομεν ὀνομάσαι ὀλικῶς τὰ πάθη, ὀνομάζομεν αὐτὰ κόσμον.

Καὶ ὅτε θέλομεν ἀφορίσαι αὐτὰ εἰς τὴν διαίρεσιν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, πάθη ὀνομάζομεν αὐτά. Καὶ τὰ πάθη μέρη εἰσὶ τοῦ δρόμου τῆς διαδοχῆς τοῦ κόσμου, ⁽¹⁾ καὶ ὅπου λήγουσι τὰ πάθη, ἐκεῖ ὁ κόσμος ἡσθήθη ⁽²⁾ ἐκ τῆς διαδοχῆς αὐτοῦ. Τὰ δὲ πάθη, εἰσὶ ταῦτα. Ὁ πόθος τοῦ πλούτου, τὸ συνάξει πράγματα τινα, ἡ τρυφή τοῦ σώματος, ἀφ' ἧς τὸ πάθος τῆς συζυγίας, ὁ πόθος τῆς τιμῆς, ἐξ ἧς ὁ φόβος βρύει, ἡ οἰκονομία τῆς ἀρχῆς, ἡ φυτίωσις τῆς εὐπρεπειᾶς τῆς ἐξουσίας, ἡ κόσμησις καὶ ἡ περπερότης, ἡ ἀνθρώπινη δόξα, ἥτις ἐστὶν αἰτία τῆς μνησικακίας, ὁ φόβος τοῦ σώματος. Ὅπου ταῦτα παύονται τοῦ δρόμου, ἐκεῖ ἀπέθανεν ὁ κόσμος. Καὶ καθ' ὅσον ἐκεῖ τινὰ μέρη ὑπολιμπάνεται ἐκ τούτων, κατὰ τοσοῦτον ἔξω μένει ὁ κόσμος, ἀργῶν ἐκ τῆς συστάσεως αὐτοῦ. Καθὼς περὶ τῶν ἀγίων ἔφη τις, ὅτι ὅτε ἔζων, ἦσαν τεθνηκότες. Ζῶντες γὰρ τῇ σαρκί, οὐ σαρκικῶς ἔζων. Καὶ σὺ βλέπε ἐν ποίοις τούτων ζῆς, καὶ τότε γνώσῃ ἐν ποίοις ⁽³⁾ μέρεσι ζῆς τῷ κόσμῳ, καὶ ὅπως ⁽⁴⁾ τέθνηκας. Ὅταν μάθης τί ἐστὶν ὁ κόσμος, ἐκ τῆς διαφορᾶς τούτων μανθάνεις ἐν τίσι δέδεσσαι ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐν τίσι λέλυσαι ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ἵνα συντόμως εἴπω, ὁ κόσμος ἐστὶν ἡ διαγωγὴ ἡ σαρκική, καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκός. Διὰ τὸ ἀπᾶραι δὲ ἑαυτὸν τινα ἐκ τούτων γινώσκειται ὅτι ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου. Καὶ τὸ ἀπαλλοτριωθῆναι ἐκ τοῦ κόσμου, ἐκ τῶν δύο τούτων γινώσκειται, ἐκ τῆς καλλίστης διαγωγῆς, καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν νοημάτων αὐτοῦ τοῦ νοός. Λοιπὸν ἐξ ὧν βλαστάνει ἐν τῇ διανοίᾳ σου περὶ τῶν πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν μετεωρίζεται ἡ διάνοια ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτοῖς, καὶ ἐκ τούτων φθάνεις τὸ μέτρον τῆς διαγωγῆς σου· ἐν ποίοις ἐπιποθεῖ ἡ φύσις χωρὶς κόπου, καὶ ποῖα εἰσι βλαστήματα, τὰ ἀδιάλειπτα, καὶ ποῖα εἰσι τὰ κινούμενα ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος· καὶ εἰ ἡ διάνοια ἔλαβεν αἵσθησιν τὴν τῶν νοημάτων παντελῶς τῶν ἀτωμάτων, καὶ ἐὰν ὅλη ὕλικῶς κινῆται. Καὶ ταῦτα τὰ ὑλικά, ἐμπαθῆ εἰσὶν. Αἱ σφραγίδες γὰρ τῆς τῶν ἔργων σωματώσεως, ἐν αἷς φαντάζεται ἡ διάνοια ἀκουσίως ἐν πᾶσιν οἷς διαπράττεται, εἰσὶν αἱ ἀρεταί. Καὶ ἐξ αὐτῶν χωρὶς ἀσθενείας λαμβάνει τῆς θέρμης αἰτίαν, καὶ τῆς συναγωγῆς τῶν λογισμῶν ἐν τῷ ἀγαθῷ σκοπῷ τοῦ καμεῖν σωματικῶς, διὰ τὴν γυμνασίαν αὐτῆς, ἐὰν οὐκ ἐμ-

(1) Τὸ Ε. Χ. καὶ τὰ πάθη μέρη εἰσὶ τοῦ κόσμου.

(2) Τὸ Ε. Χ. ὁ κόσμος ἡσθήθη ἐκ τῆς διαδοχῆς αὐτοῦ.

(3) Ἐν ποίοις τὸ Ε. Χ.

(4) Τὸ Ε. Χ. καὶ ἐν ποίοις.

παθῶς ἐργάζεται αὐτά. Καὶ βλέπε ἐὰν οὐκ ἀρρώστῃ ἡ διάνοια ἐν τῇ ἀπαντήσῃ τῶν σφραγίδων τῶν κρυπτῶν λογισμῶν, διὰ τὴν φλόγα τὴν κρείττονα τὴν κατὰ Θεόν· ἥτις συνήθης ἐστὶ τοῦ κόπτειν τὰς μνήμας τὰς ματαίας.

Ταῦτα τὰ σημεῖα τὰ μικρὰ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἀρκοῦσι τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ φωτίσαι αὐτόν, ἐὰν ἡσυχάζῃ, καὶ ἡ ἀφωρισμένος, ἀντὶ πολλῶν βιβλίων. Οὕτω κραταιότερός ἐστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁ φόβος τοῦ σώματος, ὥστε πολλάκις ἐκ τῶν ἐνδόξων, καὶ ἐντίμων πραγμάτων μένειν ἄπρακτον ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ὅτε παρακύνει ἐπὶ τῷ φόβῳ τοῦ σώματος ὁ φόβος τοῦ σώματος ὁ φόβος τῆς ψυχῆς, τότε ἐξασθενεῖ ὁ φόβος τοῦ σώματος ἀπὸ ἐμπροσθεν τοῦ φόβου τῆς ψυχῆς, ὡς κηρὸς ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς φλογὸς τῆς ἐν αὐτῷ. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ'.

ΠΕΡΙ

ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΕΝ ΗΣΥΧΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ

Καὶ περὶ τῆς τοῦ νοὸς ἐξουσίας, καὶ μέχρι τίνος ἔχει ταύτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ κινῆσαι τὰς ἰδίας κινήσεις ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν τῆς προσευχῆς σχημάτων. Καὶ τίς ὁ τῇ φύσει δεδομένος ὅρος τῆς προσευχῆς· καὶ τίνος μέχρι ἐξουσιάζει ἐν αὐτῇ προσεύχεσθαι καὶ ὃν διαβαινούσης ὅρον, μὴ εἶναι ταύτην προσευχήν, εἰ καὶ προσηγορίᾳ προσευχῆς λέγεται τὸ τελούμενον.

Δόξα τῷ ἐκχέαντι πλουσίως τὰς ἐαυτοῦ δωρεὰς ἐν ταῖς ἀνθρώποις. Ὅτι σαρκικοὺς ὄντας, ἐποίησεν αὐτοὺς λειτουργεῖν αὐτῷ ἐν τάξει τῶν ἀσωμάτων φύσεων, καὶ κατηξίωσε τὴν τῶν χοικῶν φύσιν λαλῆσαι περὶ τοιούτων μυττυρίων· καὶ μάλιστα ἀμαρτωλοὺς, καθ' ἡμᾶς, τοὺς μὴ ὄντας ἀξίους, μήτε ἀκοῦσαι τοιούτων λόγων. Ἀλλὰ τῇ χάριτι αὐτοῦ διήνοξε τὴν πᾶρωσιν τῆς καρδίας ἡμῶν, τοῦ κατανοῆσαι ἐκ τῆς θεωρίας τῶν γραφῶν, καὶ διδασχῆς τῶν μεγάλων πατέρων. Οὐ γὰρ ἡξιώθη ἐξ οἴκετου ἀγῶνος ἔχειν παῖραν ἐνός ἐξ ἑλπίων, ὧν ἐν ταῖς

ἑμαῖς χεροῖ διεθέμην. Καὶ μάλιστα ἐν τῷ δε τῷ συγγράμματι, ὅπερ μέλλω ἐκθέσθαι, πρὸς ἐρεθισμόν, καὶ φωτισμὸν τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ τῶν ἐντυγχανόντων αὐτῷ, ἵσως ἂν ἐξυπνίσθῃσι προσεγγίσει (1) ἐξ ἐπιθυμίας τούτου.

Ἄλλο ἐστὶν ἡ ἡδονὴ τῆς προσευχῆς, καὶ ἕτερόν ἐστιν ἡ θεωρία τῆς προσευχῆς. Τιμιωτέρα δὲ τῆς πρώτης ἢ δευτέρᾳ, ὅσον ὁ τέλειος ἄνθρωπος τοῦ ἀτελοῦς παιδίου. Ἐνίοτε ἐφηδύνονται οἱ στίχοι ἐν τῷ στόματι, καὶ στιχολογία ἀναρίθμητος γίνεται ἐνὸς στίχου ἐν τῇ προσευχῇ, μὴ συγχωροῦσα ἐπ' ἄλλον στίχον δραμεῖν, καὶ κόρον οὐκ οἶδεν. Ἐνίοτε δὲ ἐκ τῆς προσευχῆς τίκεται θεωρία τίς, καὶ τὴν προσευχὴν τῶν χειλέων ἐκκόπτει, καὶ γίνεται ἐκεῖνος τῇ θεωρίᾳ σῶμα ἄπνουν, ἐκπεπληγμένος. Τὸ τοιοῦτον λέγομεν τὴν τῆς προσευχῆς θεωρίαν, καὶ οὐχὶ καθὼς οἱ ἄφρονες λέγουσιν εἶδος τινός, καὶ μορφὴν, ἢ σχῆμα φαντασθέν. Καὶ πάλιν ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτης τῆς προσευχῆς μέτρον ἐστί, καὶ διάκρισις χαρισμάτων, καὶ μέχρι τούτου προσευχή ἐστι. Διότι οὕτω διέβη ἡ διάνοια, τοῦ μὴ εἶναι προσευχήν, ὅπερ ἐστὶν ὑψηλότερον αὐτῆς. Αἱ γὰρ κινήσεις τῆς γλώττης καὶ τῆς καρδίας ἐν τῇ προσευχῇ, κλειδὲς εἰσι. Τὰ μέντοι μετὰ ταῦτα, εἰσοδοεῖς τὰ ταμεῖα. Πausάσθω ἐνταῦθα πᾶν στόμα, καὶ πᾶσα γλῶσσα, καὶ καρδία, ἡ τῶν λογισμῶν ταμειοῦχος, καὶ νοῦς ὁ τῶν αἰσθήσεων κυβερνήτης, καὶ ἡ διάνοια, τὸ ταχυπετὲς ὄρνεον καὶ ἀναιδέστατον, καὶ πᾶσα τούτων μηχανὴ παυσάσθω. Κἀνταῦθα μενέτωσαν οἱ ζητοῦντες· διότι παρέστη ὁ οἰκοδεσπότης.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Β.

Π Ε Ρ Ι

ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΑΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Καθὼς περ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν νόμων, καὶ τῶν ἐντολῶν τῶν δοθεισῶν τοῖς ἀνθρώποις παρὰ Θεοῦ μέχρι τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας διορίζεται κατὰ τὸν λόγον τῶν πατέρων, οὕτω καὶ πάντες οἱ τρόποι, καὶ τὰ χρήματα τῆς προσευχῆς, ἅτινα τῷ Θεῷ προσεύχονται οἱ ἄνθρωποι, μέχρι τῆς καθαρᾶς προσευχῆς διορίζονται. Οἷτε γὰρ στεναγμοί, καὶ αἱ γονυπετήσεις, καὶ αἱ καρδιακαὶ δεήσεις, καὶ οἱ γλυ-

(1) Τὸ Β. Χ. προσεγγίσει τῇ ἐργασίᾳ.

κῦτατοι κλαυθμοί, καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ προσευχῇ σχήματα, καθὼς ἔφην, ἕως τῆς καθαρᾶς εὐχῆς τὸν ὅρον κέκτνται, καὶ ἐξουσίαν ἔχει κινεῖσθαι. Ἀπὸ δὲ τῆς καθαρότητος τῆς προσευχῆς, καὶ μέχρι τῶν ἔνδον, ἡνίκα τὸν ὅρον τοῦτον διαβῇ, οὐκ ἔτι ἔξει ἄδειαν ἢ διάνοια, οὔτε εἰς προσευχήν, οὔτε εἰς κίνητιν, οὔτε κλαυθμόν, οὔτε ἐξουσίαν, οὔτε αὐτεξουσιότητα, οὔτε δέησιν, οὔτε ἐπιθυμίαν, ἢ τινος ἡδονὴν τῶν ἐν τῷ δε τῷ βίῳ ἐλπίζομένων, ἢ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν καθαρὰν προσευχήν, ἄλλη προσευχή οὐκ ἔστι. Καὶ πᾶσα ταύτης κινήσις, καὶ πάντα τὰ σχήματα ἕως ὧδε τὸν νοῦν ἀπάγουσι τῇ ἐξουσίᾳ τῆς αὐτεξουσιότητος. Διὰ τοῦτο ἄγων ἐν αὐτῇ. Μετὰ δὲ τοῦτον τὸν ὅρον, ἐκπληξίς ἐσται τότε, καὶ οὐχὶ προσευχή. Διότι πέπαυται τὰ τῆς προσευχῆς, καὶ θεωρία τις ἐστί, καὶ οὐχὶ προσευχήν προσεύχεται ὁ νοῦς. Πᾶς τρόπος προσευχῆς γινόμενος, διὰ κινήσεων γίνεται. Ἡνίκα δὲ ὁ νοῦς εἰσέλθῃ εἰς τὰς πνευματικὰς κινήσεις, ἐκεῖ προσευχήν οὐκ ἔχει. Ἄλλο ἐστὶν ἡ προσευχή, καὶ ἄλλο ἡ ἐν αὐτῇ θεωρία, εἰ καὶ ἐκ ἀλλήλων τὰς ἀφορμὰς λαμβάνουσιν. Ἐκείνη μὲν γάρ, σπῆρος· αὕτη δέ, δραγμαίων ἄρσις. Ἐνθα θεῶς ἀνεκλαλήτῳ ἐξίσταται ὁ θερίζων, πῶς ἐξ ἐλαχίστων, καὶ γυμνῶν κόκκων, ὧν ἔσπειρε, τοιοῦτοι ἀνθηροὶ στάχυες ἐνώπιον αὐτοῦ ἐξαίφνης ἐβλάστησαν. Οὗτος μένει ἐν τῇ ἰδίᾳ γεωργίᾳ ἐκτὸς πάσης κινήσεως. Διότι πᾶσα προσευχή γινομένη, δέησις ἐστίν, ἢ αἰτήσεις, ἢ εὐχαριστία, ἢ αἰνεσις. Ἐξερεύνητον εἰ ἔστι μία τούτων, ἢ τινος αἰτησις, ὅταν διαβῇ ὁ νοῦς τὸν ὅρον τοῦτον, καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην. Τὸν γὰρ εἰδὸτα τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ ἐρωτῶ. Διότι οὐ πᾶσιν αὕτη ἡ διάκρισις, ἀλλ' ἐκείνοις τοῖς θεαταῖς, καὶ λειτουργοῖς τούτου τοῦ πράγματος γεγεννημένοις, ἢ παιδευθεῖσιν ὑπὸ τοιούτων πατέρων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν διδδαγμένοις, καὶ ἐν ταύταις, καὶ ταῖς τοιαύταις ζητήσεσι διαπεράσας τὸν βίον αὐτῶν.

Κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀποκρίσιν περὶ τῆς ἀληθείας

Ὡς περ μόλις ἐκ μυριάδων ἀνθρώπων εἰς εὕρισκεται πληρώσας τὰς ἐντολάς, καὶ τὰ νόμιμα μικρόν, ἐνδεῶς, καὶ φθάσας εἰς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, οὕτως εἰς ἐκ χιλίων εὕρισκεται, καταξιωθείς φθάσαι μετὰ πολλῆς παραφυλακῆς εἰς τὴν καθαρὰν προσευχήν, καὶ διαβῆναι τὸν ὅρον τοῦτον, καὶ τυχεῖν ἐκείνου τοῦ μυστηρίου. Διότι πολλοὶ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς οὐδαμῶς ἠξιώθησαν, ἀλλ' ὀλίγοι. Πρὸς δὲ τὸ μυστήριον

ἐκεῖνο, καὶ μετ' ἐκείνην, καίπερ ἂν ὁ φθάσας, μόλις εὐρίσκεται γενεὰ καὶ γενεὰ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ.

Προσευχὴ ἐστὶ δέησις καὶ φροντίς, καὶ τινος ἐπιθυμία, ἢ λυτρώσεως τῶν ἐνθάδε πειρασμῶν, ἢ τῶν μελλόντων, ἢ ἐπιθυμία τῆς τῶν πατέρων κληρουχίας, δέησις δὲ δι' ἧς ὑπὸ Θεοῦ βοηθεῖται ἄνθρωπος. Ἐντὸς τούτων τῶν κινήσεων περιορίζονται αἱ τῆς ψυχῆς κινήσεις. Ἡ μέντοι καθαρότης αὐτῆς, καὶ ἡ μὴ καθαρότης, οὕτως ἔχει. Ὅταν ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ εὐτρέπισται ὁ νοῦς προσενέγκαι μίαν τῶν κινήσεων αὐτοῦ, ὧν εἰπομεν, συμμιγῇ αὐτῷ ἐννοιά τις ξένη, ἢ ῥεμβασμός ἐν τινι, τότε οὐ καθαρὰ λέγεται ἐκείνη προσευχή. Διότι ἐκ τῶν μὴ καθαρῶν ζώων ἀνῆνεγεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον Κυρίου· ὅπερ ἐστὶν ἡ καρδιά τὸ νοητὸν Θεοῦ θυσιαστήριον. Ἐὰν δὲ τις μνήμην ἄγῃ ἐκείνης τῆς ὑπὸ τῶν πατέρων καλουμένης πνευματικῆς προσευχῆς, καὶ μὴ συνιῶν τὴν δύναμιν τῶν λογίων τῶν πατέρων, καὶ εἴποι, αὕτη ἐκ τῶν τῆς πνευματικῆς προσευχῆς ὄρων ἐστίν, ἐγὼ μὲν οἶμαι, εἰ πρὸς τὴν τῆς κατανοήσεως ἔρευναν ἔλθῃ βλασφημία ἔσται τὸ λέγειν τινὰ τῶν κτισμάτων, ὅτι ἡ πνευματικὴ προσευχή ὅλως κλίνει. Ἡ γὰρ κλίνουσα, κάτωθεν ἐστὶ τῆς πνευματικῆς. Πᾶσα δὲ πνευματικὴ κινήσεως ἡλευθίρωται. Καὶ εἰ μετὰ καθαρότητος μόλις τις προσεύχεται, τί εἵπωμεν περὶ τῆς πνευματικῆς; Διότι ἔθος ἦν τοῖς ἁγίοις πατράσι πάσας τὰς ἀγαθὰς κινήσεις, καὶ τὰς πνευματικὰς ἐργασίας τῷ τῆς προσευχῆς ὀνόματι προσαγορεύειν. Οὐ μόνοις δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς πεφωτισμένοις τῇ γνώσει, τὰς καλὰς ἐργασίας παραπλησίως τῇ προσευχῇ λογίζεσθαι εἴθε, καὶ τούτου φανεροῦ ὄντος ὅτι ἕτερόν ἐστι προσευχή, καὶ ἕτερα ἐστὶ τὰ ἐκ τελούμενα πράγματα. Ἐνίοτε δὲ ταύτην τὴν λεγομένην πνευματικὴν προσευχήν, ἐντισιν ὁδὸν προσαγορεύουσι· καὶ ἐν ἄλλοις, γινώσιν· ἐν ἑτέροις δὲ, ὀπτασίαν νοεράν· ὁρᾷς πῶς διαλλάττουσιν οἱ πατέρες τὰς προσηγορίας ἐν τοῖς πνευματικοῖς πράγμασιν; Αὕτη γὰρ ἡ ἀκρίβεια τῶν ὀνομάτων τοῖς ἐνταῦθα συνίσταται πράγμασιν. Ὑγιὲς δὲ, ἢ ἀληθινὸν ὄνομα τοῖς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος πράγμασιν οὐδαμῶς. Ἀλλὰ μία γνώσις ἀπλῇ, ὑπεράνω πάσης προσηγορίας, καὶ παντὸς στοιχείου, καὶ μορφῆς, καὶ χροῖας καὶ σχήματος, καὶ συνθέτων ὀνομάτων. Διὰ τοῦτο ἡνίκα ὑψωθῇ ἡ γνώσις τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ ὁρατοῦ κόσμου, ὡς βούλονται οἱ πατέρες χρῶνται τοῖς δηλωτικοῖς αὐτῆς, καθότι τὰ ὀνόματα αὐτῆς ἐν ἀκριθείᾳ οὐδεὶς ἐπίσταται. Ἀλλ' ἵνα ἐπιστηρίξωσιν αὐτῇ τοὺς ψυχικοὺς διαλογισμούς, προσηγορίας χρῶνται, καὶ παραβολαῖς, κατὰ τὸ

πλόγιον τοῦ ἐν ἁγίοις Διονυσίου εἰπόντος, ὅτι ἐν παραβολαῖς, καὶ συλλαβαῖς, καὶ ὀνόμασιν ἐνδεχομένοις, καὶ ῥήμασι χρώμεθα τῶν αἰσθήσεων ἕνεκα. » (¹) Ἦνίκα δὲ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ πνεύματος κινήθῃ ἡ ψυχὴ πρὸς ἐκεῖνα τὰ θεῖα, περιττὸν ἡμῖν ἐστὶ τότε αἶ τε αἰσθήσεις, καὶ αἱ δι' αὐτῶν ἐνέργειαι. Ὡσπερ αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς τῆς πνευματικῆς περιτταὶ εἶναι, ἡνίκα ἡ ψυχὴ ὁμοίᾳ τῇ θεότητι κατασταθῇ, τῇ ἀκαταλήπτῳ ἐνότητι, καὶ φωτισθῇ, τῇ ἀκτίνι τοῦ ὑψηλοῦ φωτός ἐν ταῖς ἑαυτῆς κινήσεσι.

Λοιπὸν ἀδελφεὲ πίστευε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει διακρίνειν ὁ νοῦς τὰς ἑαυτοῦ κινήσεις, ἕως τοῦ τόπου τῆς ἐν προσευχῇ καθαρότητος. Ὄταν δὲ φθάσῃ ἐκεῖ, καὶ μὴ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω ἢ καταλείψῃ τὴν προσευχὴν, τότε γίνεται ἡ προσευχὴ ὥσπερ τις μεσίτις μεταξὺ τῆς ψυχικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς. Ὄταν μὲν κινήθῃ, ἐν τῇ ψυχικῇ χώρᾳ ἐστίν· ὅταν δὲ εἰς ἐκείνην τὴν χώραν εἰέλθῃ, παύεται τῆς προσευχῆς. Οἱ γὰρ ἅγιοι ἐν τῇ μέλλοντι αἰῶνι, οὐ προσευχῇ προσεύχονται, ὅταν ὁ νοῦς αὐτῶν καταποθῇ ὑπὸ τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ μετὰ καταπλήξεως ἐναυλίζονται ἐν τῇ εὐφραυνούσῃ δόξῃ. Οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν. Ἦνίκα ἀξιωθῇ ὁ νοῦς αἰσθάνεσθαι τῆς μελλούσης μακαριότητος, καὶ ἑαυτοῦ ἐπιλανθάνεται, καὶ πάντων τῶν ἐνθάδε, καὶ οὐκ ἔτι ἔξει κινήσιν ἐν τισι. Τοῦτου ἕνεκεν μετὰ πεποιοήσεως θαρρῶς τις λέγειν, ὅτι πᾶσαν ἀρετὴν γινομένην, καὶ πᾶσαν τάξιν προσευχῆς, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐν διανοίᾳ, τὸ αὐτεξούσιον τοῦ θελήματος ὁδηγεῖ, καὶ κινεῖ· καὶ αὐτὸν τὸν νοῦν τὸν ὄντα βασιλέα τῶν παθῶν, διὰ τῶν αἰσθήσεων. Ἦνίκα δὲ τοῦ πνεύματος ἡ διοίκησις, καὶ ἡ οἰκονομία κυριεύει τοῦ νοός, τοῦ τῶν αἰσθήσεων καὶ λογισμῶν οἰκονόμου, ἀφαιρεῖται τὸ αὐτεξούσιον ἀπὸ τῆς φύσεως, καὶ ὁδηγία ὁδηγεῖται τότε, καὶ οὐχ ὁδηγήσει. Καὶ ποῦ τότε ἐσται ἡ προσευχή, ἡνίκα ἡ φύσις μὴ ἰσχύῃ ἐξουσίαν ἔχειν καθ' ἑαυτῆς, ἀλλ' ἐτέρᾳ δυνάμει ὁδηγεῖται ἔνθα οὐ γινώσκει, οὐδὲ τὰς κινήσεις τῆς διανοίας κατορθῶσαι δυναθῇ ἐν οἷς ἂν βούληται, ἀλλ' αἰχμαλωσίᾳ κατακρατεῖται ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ὑπ' αὐτῆς ὁδηγεῖται ἔνθα οὐκ αἰσθάν-

(¹) Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης ἐν τῇ περὶ θεῶν ὀνομάτων (κεφ. α'). φησί. «ἐννὴν μὲν ἀναλόγως ἡμῖν διὰ τῶν ἱερῶν παραπετασμάτων τῆς τῶν λογίων καὶ ἡρώων ἱεραρχικῶν παραδόσεων φιλανθρωπίας, αἰσθητοῖς τὰ νοητά, καὶ τοῖς οὐσι πρὸς ὑπερούσια περικαλυπτούσης, καὶ μορφᾶς καὶ τύπους τοῖς ἀμορφώτοις τε καὶ ἀτυπωτοῖς περιτιθεῖσι, καὶ τὴν ὑπερφυῆ, καὶ ἀτχημάτιστον ἀπλότητα τῇ ποικιλίᾳ τῶν μεριστῶν, μεθόλων, πληθυνούσης τε καὶ διαπλαττούσης.

νεται ; Ἄλλ' οὐδὲ θέλησιν ἔξει τηνικαῦτα, (β. Κορινθ. ιβ. β.) οὔτε οὐκ ἐν σώματι ἐστίν, ἢ ἐκτὸς τοῦ σώματος οἶδε, κατὰ τὴν τῆς γραφῆς μαρτυρίαν. » Λοιπὸν ἔσται ἄρα τῷ οὕτως αἰχμαλωτισθέντι, καὶ ἐκτον μὴ εἰδῶτι προσευχή ; Διὰ τοῦτο μηδεὶς βλαττημείτω, καὶ λέγειν θαρρείτω, δυνατὸν εἶναι προσεύχεσθαι τὴν πνευματικὴν προσευχήν. Ταύτη γὰρ τῇ τόλμῃ καταχρῶνται οἱ μετὰ ἀλαζονείας προσευχόμενοι, καὶ ἰδιῶται τῇ γνώσει, καὶ ἑαυτοῖς καταψεύδονται· ὅτι ὅταν βούλωνται, προσεύχονται τὴν πνευματικὴν προσευχήν. Οἱ δὲ ταπεινόφρονες καὶ νοήμονες συγκαταβαίνουνσι μαθεῖν παρὰ τῶν πατέρων, καὶ γινῶναι τοὺς ὁρους τῆς φύσεως, καὶ ταύτῃ τῇ τόλμῃ τὰς ἑαυτῶν διανοίας δοῦναι οὐκ ἀνέχονται.

Ἐρώτ. Καὶ τίνος ἕνεκεν, ἐπεὶ οὐκ ἔστι προσευχή, τῇ τῆς προσευχῆς ἐπιωνυμία προσαγορεύεται αὕτη ἡ ἀνεκλάλητος χάρις ;

Ἀπόκρ. Τὸ αἷτιον οὕτως εἶναι λέγομεν· διότι ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς δίδεται τοῖς ἀξίοις, καὶ ἐκ τῆς προσευχῆς ἔχει τὴν ἀφορμήν. Καθότι οὐκ ἔστι ταύτῃ τῇ ἐπιδόξῳ τόπος ἐπιφοιτήτεως, ἀλλ' ἢ τὸν τοιοῦτον καιρὸν, κατὰ τὴν τῶν πατέρων μαρτυρίαν. Διὰ τοι τοῦτο τῇ ἐπιωνυμία τῆς προσευχῆς προσαγορεύεται, διότι ἐκ τῆς προσευχῆς ὁδηγεῖται ὁ νοῦς πρὸς ἐκείνην τὴν μακκρίτητα, καὶ διὰ τὸ τὴν προσευχήν, ταύτην εἶναι αἰτίαν, καὶ ἐν ἄλλοις καιροῖς χώρην οὐκ ἔχειν, ὡς δηλοῦσι τὰ συγγράμματα τῶν πατέρων. Ἰδωμεν γὰρ πολλοὺς τῶν ἁγίων, ὡς καὶ ἐν ταῖς βίαις αὐτῶν ἐστίν, ἱσταμένους εἰς προσευχήν, καὶ ἀρπαγέντας τὸν νοῦν.

Ἄλλ' ἐάν τις ἐρωτήσῃ, τίνος χάριν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ μόνον γίνονται ταῦτα τὰ μεγάλα, καὶ ἀνεκλάλητα χαρίσματα ; Ἐροῦμεν· διότι ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, πλέον παντός καιροῦ ὁ ἄνθρωπος ἡτρεπισμένος, καὶ συνηγμένος τυγχάνει, τοῦ προσέχειν τῷ Θεῷ, καὶ ἐπιθυμῶν καὶ ἐκδεχόμενος παρ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, καιρὸς ἐστὶ στάσεως τῆς ἐπὶ τοῦ βασιλείως πύλης, εἰς τὸ δῖεσθαι. Καὶ ἡ αἵτησις τοῦ δεομένου, καὶ παρακαλοῦντος ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ πρέπει δοθῆναι. Ποῖος γὰρ ἄλλος καιρὸς ἐστίν, ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος ἡτρεπισμένος, καὶ ἐν παραφυλακῇ τυγχάνει, ὡς ὁ καιρὸς ἐν ᾧ προσεύχεσθαι μέλλει ; ἢ πρέπον ἐστὶν ἴσως ἐν τῷ καιρῷ ἐν ᾧ καθεύδει, ἢ ἐργάζεται τι, ἢ πεφυρμένος τὸν νοῦν γίνεται, τυχεῖν ἐνός τῶν τοιούτων ; Ἰδοὺ γάρ, εἰ καὶ οἱ ἅγιοι καιρὸν ἀργίας οὐκ ἔχουσι, διότι ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἡσχολημένοι εἰσὶν ἐν τοῖς πνευματικοῖς, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὅταν μὴ ἐν ἐπιμασίᾳ τῆς προσευχῆς

ιστάμενοι ὧσι. Πολλὰκις γάρ, ἢ μελετῶσιν ἐν τισι τῶν ἐν τῷ βίῳ, ἢ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν κτισμάτων, μετὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὄντων ἐπωφελῶν. Ἄλλ' ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, τῷ Θεῷ μόνῳ προσέχει τοῦ νοὸς ἡ θεωρία, καὶ πρὸς αὐτὸν τείνει πάσας τὰς κινήσεις αὐτοῦ, καὶ δεήσεις ἐκ καρδίας, μετὰ σπουδῆς καὶ θέρμης διηνεκοῦς προσάγει αὐτῷ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ μονωτάτῃ φροντίς ἔγκειται τῇ ψυχῇ, πρέπον ἐστὶν ἐξ αὐτοῦ βρῦειν θείαν εὐμένειαν. Ἰδοὺ γὰρ βλέπομεν, ὅτι ἡνίκα ὁ ἱερεὺς εὐτρεπισθῇ, καὶ εἰς προσευχὴν στῇ, ἐξευμενιζόμενος τὸ θεῖον, καὶ δεόμενος καὶ συνάγων τὸν νοῦν τότε ἐπιφοιτᾷ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τῷ ἄρτιῳ, καὶ τῷ οἶνῳ τῷ ἐπιτεθειμένῳ ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ. Καὶ τῷ Ζαχαρίᾳ δέ, ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ὤφθη ὁ Ἄγγελος, καὶ τὸν Ἰωάννου τόκον προευγγελίσατο. Ὁμοίως καὶ τῷ Πέτρῳ ἐπὶ τῷ δωματίῳ προτευχόμενῳ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐκτῆς ὥρας, ὤφθη ἡ ὀπτασία ἡ ὁδηγήσασα ἐπὶ τὴν τῶν ἱερῶν πρόσκλησιν, διὰ τῆς κατενεχθείσης οὐρανόθεν ὁθόνης, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ζώων. Καὶ τῷ Κορνηλίῳ προτευχόμενῳ ὤφθη Ἄγγελος, καὶ εἶπεν αὐτῷ τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα. Καὶ πάλιν Ἰησοῦ τῷ υἱῷ Ναυῇ, ἐπὶ πρόσωπον κεκυφότεν ἐν προσευχῇ, ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Θεός. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου τοῦ ἄνωθεν τῆς κιβωτοῦ, ἐξ οὗ ὁ ἱερεὺς ἐμμεῖτο θεόθεν τὰς ὀπτασίας ἐκάστου τῶν ὀφειλομένων ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ ἀρχιερεὺς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσέρχεται ἐν τῷ φρικώδει καιρῷ τῆς προσευχῆς, τῶν φυλῶν πασῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ συνηγμένων, καὶ ἐν τῇ ἐξωτέρᾳ ἱσταμένων σκηνῇ εἰς προσευχὴν, ἡνίκα εἰσέρχεται ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ ἔρριπτεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον, ἤκουε τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, δι' ὀπτασίας φοβερᾶς καὶ ἀνεκλαλήτου. Ὡς τί φοβερόν ἐκεῖνο τὸ μυστήριον, ὃ ἐλειτουργεῖτο ἐν ἐκείνῳ τῷ πράγματι. Οὕτω καὶ πᾶσαι αἱ ὀπτασίαι αἱ ἐν τοῖς ἁγίοις φανεῖσαι, ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς γίνονται. Ποῖος γὰρ καιρὸς ἕτερος ἅγιος, καὶ τῷ ἁγιασμῷ πρέπων ἐν ἐν τῇ εἰσδοχῇ τῶν χαρισμάτων, ὡς ὁ τῆς προσευχῆς καιρὸς, ἐν ᾧ συνδιαλέγεται τις τῷ Θεῷ; ἐν τούτῳ γὰρ τῷ καιρῷ ἐν ᾧ αἱ πρὸς Θεὸν λιταί, καὶ δεήσεις, καὶ αἱ μετ' αὐτοῦ συντυχίαι γίνονται, πάσας τὰς κινήσεις καὶ ἐνθυμήσεις πανταχόθεν μετὰ βίας συνάγει ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐν τῷ Θεῷ μόνῳ διαλογίζεται, καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐμπιπλάμεν ἔξ αὐτοῦ ἔχει. Κἀντεῦθεν συνίησι τὰ ἀκατάληπτα. Τὸ γὰρ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ τὸ μέτρον ἐκάστου κινεῖται ἐν αὐτῷ. Καὶ ἐξ ὧν τις προσεύχεται ὕλην λαβὼν, κινεῖται ἐν αὐτῷ. Ὡστε ἐν τῇ προσυχῇ ἡ

προσευχὴ ἐκκόπτεται τῆς κινήσεως, καὶ ἐν τῇ ἐκπλήξει καταπλήττεται, καὶ καταποθεῖται ὁ νοῦς, καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἰδίου αἰτήματος ἐπιλανθάνεται. Καὶ ἐν βαθείᾳ μέθῃ βαπτίζονται αἱ κινήσεις αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, καὶ τότε οὐκ ἔσται ἐκεῖ διαφορὰ ψυχῆς, οὐδὲ σώματος, οὔτε τινὸς μνήμη, ἀκαθῶς ἔφη ὁ θεὸς καὶ μέγας »Γρηγόριος. Προσευχὴ ἔστι, καθαρότης νοός, ἥτις μόνῃ ἐκ τοῦ φωτός »τῆς ἁγίας Τριάδος μετ' ἐκπλήξεως τέμνεται.» Ὅρξ πῶς τέμνεται ἡ προσευχὴ διὰ τῆς ἐκπλήξεως τῆς κατανοήσεως ἐκείνων τῶν ἐξ αὐτῆς τικτομένων ἐν τῷ νοῖ, καθὼς προέφην ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος, »καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τόποις; καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἔχει. Καθαρότης »νοός ἐστι μετεωροπορία τῶν νοητῶν, ἥτις ἀμιλλᾶται τῇ οὐρανίῳ »χρoιᾷ, ἐφ' ἣ διαυγάζει ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς τὸ φῶς τῆς ἁγίας »Τριάδος.»

Ἐρῶν. Καὶ πότε ἀξιοῦται τις ταύτης τῆς χάριτος ὅλης;

Ἀπόκρ. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς φησὶν, ὅταν ὁ νοῦς ἀποδύηται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐνδύηται τὸν νέον τῆς χάριτος, τότε τὴν ἑαυτοῦ καθαρότητα ὀψεται ὁμοίαν τῇ ἐπουρανίῳ χρoιᾷ, ἥτις Θεοῦ τόπος ὑπὸ τῆς γερουσίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὠνόμασται, ἡνίκα ὤφθη αὐτοῖς ἐν τῷ ὄρει. Οὐκοῦν, ὡς εἶπον, οὐχὶ πνευματικὴν προσευχὴν δεῖ καλεῖν ταύτην τὴν δωρεὰν τὴν χάριν, ἀλλὰ τοκετὸν τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, τῆς διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος καταπεμπομένης. Τότε ὁ νοῦς ἐκείσε ὑπεράνω τῆς προσευχῆς γίνεται, καὶ ἐν τῇ εὐρέσει τῆς κρείττονος, ἡ προσευχὴ καταλείπεται. Καὶ τότε οὐ προσευχῇ προσεύχεται, ἀλλ' ἐν ἐκτάσει γίνεται ἐν τοῖς ἀκαταλήπτοις πράγμασι, τοῖς ὑπερκείμενοις τοῦ τῶν θνησκόντων κόσμου, καὶ σεσίγηται ἐν ἀγνοίᾳ πάντων τῶν ἐνθάδε. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγνοία, ἡ ὑπερτέρα τῆς γνώσεως, ἥτις εἴρηται. Αὕτη ἐστὶ περὶ ἧς εἴρηται, μακάριος ὁ καταλαβὼν τὴν ἀγνοίαν, τὴν τῆς προσευχῆς ἀχώριστον, ἧς ἀξιοθνήσκῃ χάριτι τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· ὃ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΤΗΣ ΕΥΧΗΣ,

Καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐξ ἀνάγκης ζητουμένων περὶ τῆς διηνεκοῦς μνήμης, καὶ πολυμερῶς ὠφελουμένων ἐάν τις ἐν διακρίσει ἀναγνώσκων φυλάττη αὐτά.

Τὸ βεβαιωθῆναί τινα ἐν τῇ αἰτήσῃ τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, ἐν τῇ ἐλπίδι τοῦ Θεοῦ, τοῦτο μέρος ἄριστον τῆς χάριτος τῆς πίστεως. Βεβαίωσις δὲ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως οὐκ ἔστιν ἡ ὑγεία τῆς ὁμολογίας, εἰ καὶ μῆτηρ ἐστὶ τῆς πίστεως, ἀλλὰ ψυχὴ ἡ θεωροῦσα τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς τῆς πολιτείας δυνάμεως. Ὅταν εὕρῃς ἐν ταῖς ἀγίαις γραφαῖς τὴν πίστιν μεμιγμένην ταῖς πολιτείαις, οὐχὶ περὶ τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας θήτεις τὴν περὶ αὐτῆς θεωρίαν. Οὐδέποτε γὰρ καταλαμβάνεται ἡ πίστις, ἡ παρέχουσα πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος, ἐκ τῶν ἀβαπτίστων, ἢ ἐκ τῶν ἐφαρμμένων τὴν διάνοιαν ἐκ τῆς ἀληθείας. Πληροφορία γὰρ τῆς πίστεως ἀποκαλύπτεται τοῖς ὑψηλοῖς ἐν τῇ ψυχῇ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν τρόπων, τῶν προσεχόντων εἰς τὴν διαγωγὴν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου.

Ἡ διηνεκὴς μελέτη ἐν τῇ γραφῇ τὸ φῶς ἐστὶ τῆς ψυχῆς. Αὕτη γὰρ ἐνσημαίνει τῇ ψυχῇ μνήμας ὠφελίμους, τοῦ παραφυλάξασθαι ἐκ τῶν παθῶν, τοῦ διαμένειν τε ἐν τῷ πρὸς Θεὸν πόθῳ, ἐν τῇ ἀγνείᾳ τῆς προσευχῆς. Ἀλλὰ καὶ κατευθύνει ἔμπροσθεν ἡμῶν ὁδὸν εἰρήνης τῶν ἰχνῶν τῶν ἀγίων. Ὅμως μὴ διστάσῃς εἰς τὰς εὐχὰς ἡμῶν τῶν στίχων, ὅτε οὐκ ἀκολουθεῖ αὐταῖς πολὺς ἐξυπνισμός, καὶ κατάνυξις διηνεκῆς, ἢ ἐν ταῖς εὐχαῖς, ἢ ἐν τῇ ἀναγνώσει κατὰ πᾶσαν ὥραν.

Λόγους ἀπὸ πείρας λεγομένους, ἐξ ἀνάγκης δέχου, εἰ καὶ ὁ λαλῶν αὐτοὺς ἰδιώτης ἐστί. Διότι οἱ θησαυροὶ τῶν βασιλέων οἱ μεγάλοι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, οὐ καταφρονοῦσι δέξασθαι προσθήκην ὀβολοῦ ἀπαιτητοῦ, καὶ ἐκ τῶν ρυάκων τῶν μικρῶν πλημμυροῦνται οἱ ποταμοί, καὶ μεγαλύνονται ἐν τῇ ῥύσει αὐτῶν. (Περὶ φυλακῆς μνημῶν.) Ἐάν γὰρ ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ἀνακαινίζῃ ἐν ἡμῖν τὴν ἀρετὴν, ὅταν ταῦτα διαλογιζώμεθα, δῆλον, ὅτι καὶ ἡ μνήμη τῆς ἀκολασίας ἀνακαινίζει ἐν τῇ διανοίᾳ

ἡμῶν ἐπιθυμίαν αἰσχροῦ, ὅταν αὐτῆς μνημονεύσωμεν. Διότι ἡ ἐκάστου τούτων μνήμη διαφορὰν τῶν πραγμάτων ἐνημαίνει, καὶ διαγράφει ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἡμῶν, καὶ δεικνύει ἡμῖν ὥσπερ ἐν δακτύλῳ, ἢ τὴν τῶν λογισμῶν ἡμῶν αἰσχύροτητα, ἢ τὸ τῆς πολιτείας τῆς ἡμετέρας ὑψηλόν, καὶ κραταίῳ ἐν ἡμῖν τοὺς λογισμούς, καὶ τὰς κινήσεις, ἧτοι τῶν δεξιῶν, ἢ τῶν ἀριστερῶν. Καὶ γινόμεθα μελετῶντες ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς διανοίας ἡμῶν. Καὶ εἰκονίζεται ὁ μερισμὸς τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐν τῇ μελέτῃ τῆς διανοίας ἡμῶν, ἵνα ἐξ ἀνάγκης θεωρῶμεν ἑαυτοὺς διαπαντός. Λοιπόν, οὐχὶ ἡ μελέτη μόνη βλέπτει τὸν ἔχοντα αὐτὴν, ἀλλὰ σὺν αὐτῇ καὶ ἡ θεωρία, καὶ ἡ μνήμη πάλιν ἡ ταῦτα ἀναπληροῦσα. Καὶ οὐ μόνη ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς βοηθεῖ τῷ τελειοῦντι αὐτὴν μεγάλως, ἀλλὰ καὶ ἡ φαντασία τῆς διανοίας, ἡ εἰκονιζομένη ἐκ τῆς μνήμης τῶν προσώπων τῶν ἐργασαμένων αὐτὴν.

Καὶ ἐκ τούτου γνωστόν ἐστιν, ὅτι οἱ πλεῖστοι, οἱ τὴν τάξιν τῆς καθαρότητος φθάσαντες, πρὸς θεωρίαν τινῶν ἀγίων ἀξιοῦνται ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς νυκτὸς πάντοτε, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ κατὰ πᾶσαν ὥραν ὕλη αὐτοῖς χαρὰς ἐγγίνεται ἐν τῇ τῆς διανοίας νοητῇ ἀδολεσχίᾳ ἢ τούτων θεωρία σφραγισθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν. Καὶ τούτου χάριν ἐν θερμότητι προσέρχονται τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἀρετῶν, καὶ φλόξ περισσὴ ἐμπίπτει ἐν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν. Καὶ λέγουσιν ὅτι οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι λαμβάνουσι τὰ ὁμοιώματα τινῶν ἀγίων, τῶν τιμίων καὶ ἀγαθῶν, καὶ δεικνύουσιν αὐτὰ ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ ὕπνου τῇ ψυχῇ ἐν τῇ μετεωρισμῷ τῶν διαλογισμῶν αὐτῆς, εἰς χαρὰν, καὶ περιποίησιν, καὶ ἀγαλλίαμα. Καὶ ἐν ἡμέρᾳ κινουσιν αὐτὰ αἶ ἐν τῇ τῶν λογισμῶν αὐτῶν θεωρίᾳ καὶ ἐλαφρύνεται ἡ ἐργασία αὐτῆς ἐκ τῆς χαρᾶς τῶν ἀγίων. Οὕτω καὶ ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν πολέμων. Ὁ ἔχων συνήθειαν μελετᾶν ἐν τοῖς κακοῖς, ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐν τῇ ὁμοιότητι ταύτῃ φαντάζεται. Λαμβάνουσι γὰρ ὁμοίωσιν, καὶ δεικνύουσι τῇ ψυχῇ φαντασίας πτοούσας αὐτὴν, πλέον ἐν τῇ μνήμῃ τῇ ἡμερινῇ, ἐν τούτοις μεσάζοντες. Καὶ ποτὲ μὲν, ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ τῇ φοβερᾷ, τῇ πτοούσῃ τὴν ψυχὴν, ἀσθενεῖν αὐτὴν ποιοῦσι· ποτὲ δὲ πάλιν, δεικνύουσιν αὐτῇ τὴν δυσχέριαν τῆς πολιτείας, τὴν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ τῇ μονῳσί, καὶ ἕτερά τινα.

Καὶ ἡμεῖς οὖν ἀδελφοί, περὶ τοῦ προσέχειν ταῖς μνήμαις, καὶ τούτων τεκμαίρεσθαι τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς, λάβωμεν ἄρτι τὸ διακρίνειν αἶ ἐν ταῖς μνήμαις τῆς μελέτης ἡμῶν, ποίαις ὁμιλοῦμεν αὐτῶν, καὶ ποίας ἀποδιώκομεν ἀπ' ἡμῶν ταχέως, ὅταν προσεγγίσωσι τῷ προ-

νήματι ἡμῶν, ἐὰν ταῖς ἐκ τῆς προνοίας δαιμόνων, τῶν ῥιπτόντων τὴν ὕλην τοῖς πάθεσιν εἴτε ταῖς ἐκ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ τοῦ θυμοῦ, ἢ ταῖς ἐκ τῶν ἀγίων Ἀγγέλων, τῶν παρεχόντων τὸ νεῦμα τῆς χαρᾶς, καὶ τῆς γνώσεως, τὰς μνήμας τε τὰς ἐν τοῖς λογισμοῖς τὰς ἐξυπνιζούσας ἡμᾶς ἐν τῷ πρὸς ἡμᾶς αὐτῶν πλησιασμῷ, ἢ ταῖς ἐκ τῶν προλήψεων τῶν προλαβουσῶν ἐν αἰσθήσει, ἐξ ὧν κινεῖνται ἐν τῇ ψυχῇ οἱ λογισμοί, οἱ ἀρπάζοντες ἐν τῷ μέρει τῷ ἐνὶ ἐξ αὐτῶν. Τὴν δὲ πείραν τῶν δύο τούτων ἐν τῇ διαγνώσει τῆς διακρίσεως κτητόμεθα, τὴν θεωρίαν τε αὐτῶν καὶ τὴν ἐργασίαν ⁽¹⁾ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἀκολουθεῖν ποιήσομεν εὐχὴν ἀφωρισμένην.

Περὶ διαφορᾶς τῆς ἀγάπης

Ἡ ἀγάπη ἢ ἐκ τινων γινομένη πραγμάτων, ὡς λαμπράς ἐστι μικρὰ ἐκ τοῦ ἐλαίου ἐκτρεφομένη, καὶ οὕτω συνίσταται τὸ φῶς αὐτῆς· ἢ καὶ ὡς χεῖμαρ ῥέων ἐκ τοῦ ὕδατος, οὐπὲρ ἡ ῥεῦσις καταπαύεται, τῆς συνιστάσεως αὐτὸν ὕλης λεῖψιν παθούσης. Ἡ ἀγάπη δὲ ἢ τὸν Θεὸν αἶτιον ἔχουσα, ὡς πηγὴ ἐστὶ βρύουσα, καὶ οὐδέποτε τὰ ρεύματα αὐτῆς ἀνακόπτεται, (αὐτὸς γὰρ μόνος ἐστὶ τῆς ἀγάπης πηγὴ) καὶ ἀνελλιπὴς ἢ ὕλη αὐτῆς.

Πῶς οφείλεις εἶχεσθαι ἀρεμβάτως.

Θέλεις τρυφῆσαι ἐν τῇ στιχολογίᾳ τῆς λειτουργίας σου, καὶ λαβεῖν αἰσθησιν τῶν λόγιων τοῦ πνεύματος τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων; τελείως τὴν ποσότητα ἄφες, καὶ τὴν γνώσιν τῶν μέτρων τῶν ἐν αὐτοῖς μὴ στήσης, καὶ τοὺς στίχους ἵνα λέγῃς ὡς ἐν τοῖς τρόποις τῆς εὐχῆς, καὶ τὸν ἐκστησιμὸν τὸν συνήθη κατὰλειψαι, καὶ νόητον ὅπερ σοὶ λέγω, καὶ ὅπερ ἱστορικῶς εἴρηται, ὡς ἐν ἀναγνώσει ⁽²⁾ τινὸς τῶν ὑπὸ Θεοῦ κυβερνωμένων. Ἔστω ἡ διάνοιά σου θεωροῦσα ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῶν, ἕως ἂν εἰς τὰς κατανοήσεις αὐτῶν τὰς μεγάλας ἐξυπνισθῇ σου ἡ ψυχὴ τῇ ἐκπλήξει τῆς οἰκονομίας, καὶ ἐκ τούτου κινήθῃ, ἢ εἰς δοξολογίαν, ἢ εἰς λύπην ἐπωφεληθῇ. Καὶ εἴτι ἐστὶν εἰς εὐχὴν, καθ' ἑαυτοῦ ⁽³⁾ λάβε, καὶ ὅταν βεβαιωθῇ ἡ διάνοια ἐν τούτοις, ἡ σύγχυσις ἔκτοτε δίδωσι τόπον, καὶ ἀπέρχεται. Οὐκ ἐστὶ γὰρ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῇ δουλικῇ εἰρήνη τῆς διανοίας, οὐδὲ ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν τέκνων σύγχυσις τῆς ταραχῆς. Ἔθος

⁽¹⁾ Καὶ τὴν ὁμιλίαν, καὶ τὴν ἐργασίαν. Τὸ Ε. Χ.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. ἐν γνώσει.

⁽³⁾ Ἰσ., καθ' ἑαυτοῦ.

γὰρ ἔχει ἡ σύγχυσις ἀφαιρεῖν τὴν γεῦσιν τῆς συνέπειας, καὶ τῆς κατανοήσεως, καὶ σκυλεῦσαι τὰ νοήματα τὰ ἐν αὐτοῖς, καθάπερ βδέλλα ἡ συμπίνουσα τὴν ζωὴν τῶν σωμάτων ἐν τῷ αἵματι τῶν μελῶν αὐτῶν. Καὶ γὰρ ὄχημα διαβόλου, εἰ δυνατόν, πρέπει ὀνομάζεσθαι τὴν σύγχυσιν. Διότι ὁ Σατανᾶς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ἡνιόχου ἔθος ἔχει αἰεὶ ἐπιβαίνειν τῷ νῷ, καὶ λαμβάνειν τὸ ἄθροισμα μετ' αὐτοῦ τῶν παθῶν, καὶ εἰσερχεσθαι εἰς τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν, καὶ καταποντίζειν αὐτὴν ἐν συγχύσει. Καὶ τοῦτο δὲ ἐν διακρίσει νόησον. Μὴ γίνου ἐν τοῖς στίχοις τῆς ψαλμωδίας σου, ὡς παρ' ἄλλου δεχόμενος τοὺς λόγους, ἵνα μὴ οἰηθῇς τὸ ἔργον τῆς μελέτης πληθύνειν ἀδιαλείπτως, καὶ ἐκ τῆς κατανύξεως, καὶ τῆς χαρᾶς τῆς ἐν αὐτοῖς παρέλθης τελείως· ἀλλ' ὡς ἐξ ἑαυτοῦ, ἵνα λέγῃς τοὺς λόγους σου ἐν τῇ δεήσει σου ἐν κατανύξει, καὶ κατανοήσῃς τῆς διακρίσεως, ὡς ὁ συνιών τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀληθῶς.

Σημειῶσαι πόθεν τίκεται ἡ ἀκηδία, καὶ πόθεν ὁ μετεωρισμός.

Ἡ ἀκηδία ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῆς διανοίας. Καὶ οὗτος ἐκ τῆς τῶν ἔργων ἀργίας, καὶ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ τῆς ματαίας συντυχίας· ἡ γίνεταί, τῆς γαστροῦς πεπληρωμένης.

Ὅτι οὐ δεῖ ἀντιλέγειν τοῖς λογισμοῖς, ἀλλὰ παραῤῥιπτεῖν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ.

Ὁ μὴ ἀντιλέγων τοῖς ἐν ἡμῖν ὑποσπειρομένοις ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ λογισμοῖς, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἰκεσίας τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁμιλίαν ἐκκόπτων, τοῦτο σημεῖόν ἐστιν, ὅτι εὗρεν ὁ νοῦς σοφίαν παρὰ τῆς χάριτος, καὶ ἐκ πολλῶν ἔργων ἡλευθέρωσεν αὐτὸν ἡ γνῶσις αὐτοῦ, ἡ ἀληθινή. Καὶ ἐν τῇ εὐρέσει τῆς συντόμου τρίβου, ἦν ἔφθασε, τὸν πολὺν μετεωρισμὸν τῆς μακρᾶς ὁδοῦ ἐξέκοψε. Διότι οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ ἔχομεν δύναμιν ἀντιλέγειν πᾶσι τοῖς λογισμοῖς, τοῖς ἀντικειμένοις ἡμῖν, ὥστε παῦσαι αὐτούς, ἀλλὰ πολλάκις λαμβάνομεν πληγὴν ἐξ αὐτῶν, τὴν μὴ θεραπευομένην ἐν πολλῷ καιρῷ. Ἐξ ἐναντίας γὰρ τούτων ⁽¹⁾

(1) Ἐξ ἐναντίας γὰρ τούτων, τῶν δαιμόνων· δηλαδή. Οὗς ἐξακισχιλιοῖταις φησὶν, ἅμα τοῖς σύμπασιν τὸ εἶναι λαβεῖν ὑποτιθέμενος. Κἂν γὰρ ἐν τῷ Ἰωβ «λέγῃ, «ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με πάντες Ἄγγελοί μου. (Ἐν Κεφ. λη'. πῆδ. ζ'.) καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος φησι, πρῶτον μὲν ἐννοεῖ τὰς ἀγγελικὰς πδυνάμεις, καὶ οὐρανίους, καὶ τὸ ἐννόημα ἔργον ἦν λόγῳ συμπληρούμενον, καὶ «πνεύματι τελειούμενον,» (ἐν τῷ εἰς τὰ Γενέθλ. τοῦ σωτῆρ. λόγ.) οὐ μόντοιγε πολλῷ πρότερον τῶν ἄλλων κτισμάτων, καὶ τούτους σὺν πάσαις ταῖς ἀγγελικαῖς στρατιαῖς παραχθῆναι ὑπέλαβεν ὁ ὁσῖος. Ἐνθεντοι καὶ καταμαθεῖν ῥάδιον, ὅτι ἔτος ἦν ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἐξακισχιλιοστόν, ὅτε τοῦτον συνέγραφε τὸν λόγον.

τῶν ἐχόντων ἐξακισχιλίους χρόνους εἰσφέρει ἐαυτὸν δογματίζει. Καὶ γίνεται τοῦτο αὐτοῖς παρασκευή, ἐν ἣ δυνήσονται πληξαί σε ὑπέρμετρα τῆς σοφίας σου, καὶ τῆς φρονήσεώς σου. Ἀλλὰ καὶ ὅτε νικήσεις αὐτοὺς σύ, ὁ ῥύπος τῶν λογισμῶν μολύνει τὴν διάνοιάν σου, καὶ ἡ ὁσμὴ τῆς δυσωδίας αὐτῶν πολλὴν ἐναπομένει καὶρὸν τῇ ὁσφρήσει σου. Ἐν τῷ πρώτῳ δὲ τρόπῳ, ἐκ τούτων ἀπάντων μετὰ τοῦ φόβου γίνῃ ἐλεύθερος. Διότι οὐκ ἔστι βοήθεια ἄλλη, ὡς ὁ Θεός.

Περὶ δακρύων.

Τὰ δάκρυα τὰ ἐν τῇ εὐχῇ σημειῖόν ἐστι τοῦ ἔλεους τοῦ Θεοῦ, οὐπερ ἠξιώθη ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ἐαυτῆς μετανοίᾳ· καὶ ὅτι προσεδέχθη, καὶ ἤρξατο εἰσέρχεσθαι εἰς πεδιᾶδα τῆς καθαρότητος ἐν τοῖς δάκρυσιν. Ἐὰν γὰρ μὴ ἄρθωσιν οἱ λογισμοὶ τῶν παρερχομένων, καὶ ῥίψωσιν ἐξ ἐαυτῶν τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου, καὶ κινηθῇ ἐξ αὐτῶν ἡ καταφρόνησις αὐτοῦ, καὶ ἄρξωνται ἀγαθὰ ἐφόδια τῆς ἐξόδου αὐτῶν παρασκευάζειν, καὶ ἄρξωνται ἀγαθὰ ἐφόδια τῆς ἐξόδου αὐτῶν παρασκευάζειν, καὶ ἄρξωνται ἐν τῇ ψυχῇ λογισμοὶ κινεῖσθαι τινῶν ὄντων ἐκεῖσε, οὐ δύνανται οἱ ὀφθαλμοὶ δακρύειν. Τὰ δάκρυα γὰρ ἐκ τῆς ἀκραίφνου ἀδολεσχίας καὶ ἀμετεωρίστου, τῶν λογισμῶν τε τῶν πολλῶν καὶ συνεχῶν, καὶ ἀκλινῶς γινομένων, καὶ ἐκ μνήμης τινὸς λεπτοῦ γινομένου ἐν τῇ διανοίᾳ, καὶ λυποῦντος τὴν καρδίαν ἐκ τῆς μνήμης αὐτοῦ. Καὶ ἐκ τούτων τὰ δάκρυα πληθύνονται, καὶ ἐπὶ πλεον αὐξάνονται.

Περὶ ἐργοχείρου, καὶ φιλαργυρίας.

Ὅταν στραφῇς εἰς τὸ ἔργον τῶν χειρῶν ἐν τῇ διαμονῇ τῆς ἡσυχίας σου, μὴ θήσῃς τὴν ἐντολὴν τῶν πατέρων ἀλύμματα τῆς φιλαργυρίας σου. Ἔργον μικρὸν ἔστω σοι χάριν τῆς ἀκηδίας σου, τὸ μὴ ταράσσειν τὸν νοῦν. Ἐὰν δὲ διὰ τὴν ἐλεημοσύνην τῷ ἔργῳ χρήσασθαι πλεον ἐπιθυμῇς, γινώθι, ὅτι ἡ εὐχὴ ἀνωτέρα ταύτης ἐστὶν ἐν τῇ τάξει αὐτῆς. Ἐὰν δὲ διὰ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματός σου, εἰ μὴ ἀπληστος ᾖ, ἀρκεῖ σοι εἰς πληρώσιν τῆς χρεῖας σου ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Θεός οἰκονομεῖ σοι. Οὐδέποτε γὰρ ἀφῆκεν ὁ Θεός τοὺς ἐργάτας αὐτοῦ ἐνδεεῖς γενέσθαι τῶν παρερχομένων. Ζητεῖτε γὰρ πρῶτον, (Ματθ. σ'. λγ.) εἶπεν ὁ Κύριος, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, «καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα »προσθεθήσεται ὑμῖν, πρὸ τοῦ αἰτήσασθαι ὑμᾶς.»

Εἰπε γὰρ τις τῶν ἀγίων, ὅτι οὐχὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τάξις τῆς πολιτείας σου, τοῦ κορέσαι τοὺς πεινῶντας, καὶ γενέσθαι τὸ κελλίον σου ξενοδο-

χεῖτον τῶν ξένων. Αὕτη γὰρ ἡ πολιτεία τῶν κοσμικῶν ἐστί, καὶ μᾶλλον αὐτοῖς πρέπει ὡς καλόν, οὐχὶ τοῖς ἀναχωρηταῖς, καὶ ἐλευθέροις τῶν ὀρωμένων, καὶ φυλάττουσι τὸν νοῦν αὐτῶν ἐν τῇ προσευχῇ.

Λ Ο Γ Ο Σ Λ Δ'.

ΠΕΡΙ

ΜΕΤΑΝΟΙΩΝ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΙ ΛΟΓΟΙ

Μὴ ψηφίσῃς ἀργίαν τὴν ἔκτασιν τῆς εὐχῆς τῆς ἀμετεωρίστου, τῆς συνηγμένης καὶ μακρᾶς, διὰ τὸ καταλείψαι σε τοὺς ψαλμοὺς. Πλέον δὲ τῆς μελέτης τῆς στιχολογίας, τὰς μετανοίας ἐν τῇ προσευχῇ ἀγάπησον. Ὅτε δώσει σοι χεῖρα αὕτη, τὸν τόπον τῆς λειτουργίας ἀναπληροῖ. Καὶ ὅτε ἐν αὐτῇ τῇ λειτουργίᾳ δοθῇ σοι τὸ χάρισμα τῶν δακρύων, μὴ ψηφίσῃς τὴν ἐν αὐτοῖς τρουφήν, ἀργίαν ἐξ αὐτῆς. Πλήρωμα γὰρ τῆς εὐχῆς ἡ χάρις ἡ τῶν δακρύων.

Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ἡ διάνοιά σου ἐσκορπισμένη ἐστί, πλέον τῆς εὐχῆς, τῇ ἀναγνώσει ἔμμεινον. Οὐ πᾶσα δὲ γραφὴ ὠφέλιμος, καθὼς ἐρρήθη. Πολὺ πλέον τῶν ἔργων, τὴν ἡσυχίαν ἀγάπησον. Τίμητον τὴν ἀνάγνωσιν, εἰ δυνατόν, κρεῖττον τῆς στάσεως. Αὕτη γὰρ πηγὴ ἐστὶ τῆς καθαρᾶς εὐχῆς. Μὴ οὖν ἀμελήσῃς παντελῶς, νῆφε δὲ ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ. Τῆς γὰρ πολιτείας ρίζα ἡ ψαλμωδία. Ὅμως καὶ τοῦτο γινώθι, ὅτι τῆς στιχολογίας τῆς μετὰ τοῦ μετεωρισμοῦ, τὰ ἔργα τοῦ σώματος πλέον ὠφελοῦσι, ⁽¹⁾ τὸ δὲ λυπεῖσθαι κατὰ διάνοιαν, τὸν κόπον ὑπερβάλλει τοῦ σώματος. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀμελείας νῆφε, καὶ κίνησον μικρὸν τὸν ζῆλον. Μεγάλως γὰρ ἐξυπνίζει τὴν καρδίαν, καὶ διαθερμαίνει τὰ νοήματα τῆς ψυχῆς. ⁽²⁾ Ἐξ ἐναντίας τῆς ἐπιθυμίας, ἐν τῷ τῆς ἀμελείας καιρῷ, τῇ φύσει ὁ θυμὸς βοηθεῖ. Λύει γὰρ τὴν ψυχρότητα τῆς ψυχῆς, Ἐκ τούτων γὰρ τῶν αἰτίων εἴωθεν ἔρχεσθαι καθ' ἡμῶν ἡ ἀμέλεια· ἢ ἐκ τοῦ βάρους τῆς γαστρος, ἢ ἐκ τῶν πολλῶν ἔργων.

⁽¹⁾ Τὸ Ε. χ. ὅτι τῆς μετὰ τοῦ μετεωρισμοῦ ψαλμωδίας καλλίω τὰ ἔργα τοῦ σώματος.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. Ὡσπερ ἐξ ἐναντίας τῆς ἐπιθυμίας ἐν τῷ τῆς ἀμελείας καιρῷ τῇ φύσει ὁ θυμὸς βοηθεῖ, οὕτως ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀμελείας ὁ ζῆλος. Λύει γὰρ κτ.

Ἡ εὐταξία τῆς ἐργασίας, τὸ φῶς ἐστὶ ἐπὶ τοῦ φρονήματος. Οὐκ ἔστιν ἄλλοτι, ὥς ἡ γυνῶσις. Πᾶσα εὐχὴ ἣν προσφέρεις ἐν τῇ νυκτί, πασῶν τῶν τῆς ἡμέρας πράξεων ἔστω ἐν ὀφθαλμοῖς σου τιμιωτέρα. Μὴ βαρύνῃς τὴν γαστέρα σου, ἵνα μὴ συγχυθῇ ἡ διάνοιά σου, καὶ ἔσῃ τεταραγμένος ἐν τῷ μετεωρισμῷ, ὅταν ἀναστῇς νυκτός, καὶ ἐκλυθῶσι τὰ μέλη σου, καὶ αὐτὸς εὐρεθῇς γυναικώδους πεπληρωμένος χαυνώσεως, οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ σου ἐσκοτισμένη, καὶ τὰ νοήματα σου τεθλωμένα, καὶ οὐ δύνη συνάξαι αὐτὰ παντελῶς ἐν τῇ στιχολογίᾳ διὰ τὴν σκότωσιν, καὶ μωραίνηται ἐν σοὶ ἡ τῶν πάντων γεῦσις, ⁽¹⁾ καὶ οὐ γλυκαίνεται σοὶ ἡ στιχολογία τῆς ψαλμωδίας, ἥς διὰ τῆς ἐλαφρότητος, καὶ λαμπρότητος τῆς διανοίας ὁ νοῦς εἴωθε γεύεσθαι μεθ' ἡδονῆς τῆς ἐν αὐτῇ διαφορᾶς. Ὅταν γὰρ ἡ εὐταξία τῆς νυκτός ταραχθῇ, τότε καὶ ἐν τῇ ἡμερινῇ ἐργασίᾳ γίνεται ὁ νοῦς συγκεχυμένος, καὶ ἐν σκοτώσει διαπορευόμενος, καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει καθῶς εἴωθεν, οὐ τρυφᾷ. Ἐπιπίπτει γὰρ ὡς καταιγὶς ἐπὶ τὰ νοήματα, καὶ ἐὰν εἰς εὐχὴν κινηθῇ, καὶ ἐὰν εἰς μελέτην. Ἡ ἡδονὴ γὰρ ἡ ἐν ἡμέρᾳ διδομένη τοῖς ἀσκηταῖς ἐκ τοῦ φωτός τῆς ἐργασίας τῆς νυκτός βρῦει ἐπὶ τῷ νῷ τῷ καθαρῷ. Ἐκαστος ἀνθρώπος, ὃς οὐκ ἔλαβε πείραν τῆς ἡσυχίας τῆς μακρᾶς, μὴ προσδοκῆται μαθεῖν ἐξ ἑαυτοῦ τί πλέον ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τῆς ἀσκήσεως, εἰ καὶ μέγας ἐστί, σοφός, καὶ διδάσκαλος, ἔχων πολλὰ κατορθώματα.

Παραφύλαξαι, μὴ ἐπὶ πλέον ἐξασθενήτῃ τὸ σῶμά σου, ἵνα μὴ ἐνδυναμωθῇ κατὰ σοῦ ἡ ἀμέλεια, καὶ ψυχράνῃ τὴν ψυχὴν σου ἐκ τῆς γεύσεως τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Ὡς ἐν ζυγῷ ἀρμόζει σταθμίσαι ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ πολιτείαν. Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ κορέννυσαι, παραφύλαξαι ὀλίγον ἐκ τῆς πρὸς ἑαυτὸν παρόρησίας. Ἐν σωφροσύνῃ ἔστω τὸ κάθισμά σου καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς χρείας σου. Μάλιστα δὲ γίνου σώφρων, καὶ καθαρὸς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ δειπνου σου, ⁽²⁾ καὶ παρατετηρημένος, οὐ μόνον ἐν τῷ λογισμῷ σου, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μέλεσί σου. Φυλάττου ἐκ τῆς οἰήσεως ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν καλῶν ἀλλοιώσεων. Τὴν ἀσθeneiάν σου, καὶ τὴν ἰδιωτείαν σου πρὸς τὴν λεπτότητα αὐτῆς τῆς οἰήσεως ἐν προσευχῇ σπουδαίως δεῖξον τῷ Κυρίῳ, ἵνα μὴ καταληφθῇς πειραθῆναι ἐν τοῖς αἰσχροῖς. Ἡ πορνεία γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ ὑπερηφανίᾳ· καὶ τῇ οἰήσει, ἡ πλάνη.

(1) Ἡ τῶν πάντων γεῦσις. Εἰ δὲ γένηται εὐτακτος ἐργασία λαμπρύνεται τὸ φῶς τοῦ φρονήματος, καὶ γλυκαίνεται σοὶ ἡ στιχολογία τῆς ψαλμωδίας, ὃν νοῦς εἴωθε γεύεσθαι μεθ' ἡδονῆς τῆς ἐν αὐτῇ διαφορᾶς. Τὸ Ε. Χ.

(2) Τὸ Ε. Χ. τοῦ ὕπνου σου.

Ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν σου πρὸς τὴν χρεῖαν σου ἔργασαι, μᾶλλον δὲ πρὸς δεσμὸν τὸν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου. Μὴ ἀσθενήσης ἐν πεποιθήσει σου πρὸς τὸν προνοητὴν σου. Οἰκονομαίαι γὰρ θαυμασταὶ γίνονται ἐν τοῖς οἰκειοῖς αὐτοῦ. Διότι ἐν ἐρήμῳ οἰκότητι οἰκονομεῖ τοὺς ἐν πεποιθήσει αὐτοῦ καθημένους, οὐκ ἐν χερσὶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ἐπισκέψηταί σε ὁ Κύριος ἐν ταῖς σωματικοῖς χωρὶς ἔργου, ὅτε σὺ ἀγωνίζῃ ἐν τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς ψυχῆς σου. κινεῖται τότε ἐν σοὶ καὶ λογισμὸς ἐκ τῆς μηχανῆς τοῦ διαβόλου τοῦ φρονετοῦ· ὅτι ἡ αἰτία τῆς προνοίας ταύτης ἀπάσης, πάντως ἐκ σοῦ ἐστί. Καὶ τότε συνάμα τούτῳ τῷ λογισμῷ παύεται ἐκ σοῦ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ βρύουσι κατὰ σοῦ πλεῖστοι πειρασμοί, εἴτε ἐκ τῆς ἀμελείας τοῦ προνοητοῦ, εἴτε ἐκ τῶν ἀνυπακομῶν τῶν πόνων, καὶ τῶν νοσημάτων τῶν κινουμένων ἐν τῷ σώματί σου. Οὐκ ἐκ μόνης δὲ τῆς κινήσεως τοῦ λογισμοῦ ἀμελεῖ ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ διαμεῖναι τὴν διάνοιαν ἐν αὐτῇ. Ἐκ τῆς κινήσεως γὰρ τῆς ἀκουσίου, οὐ παιδεύει, καὶ κρίνει ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲ ἐὰν πρὸς ὥραν συμφωνήσωμεν αὐτῇ. Καὶ ἐὰν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κεντήσωμεν τὸ πάθος, καὶ ἡ κατάνυξις φθάσῃ ἡμᾶς, οὐ λογοθετεῖ ὁ Κύριος εἰς τὴν τοιαύτην ἀμέλειαν ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς ἐκείνην, ἣν ἡ διάνοια ἀληθῶς ἐδέξατο, καὶ ἀνεπαίσθητως προσβλέπει αὐτῇ, καὶ ὡς καθήκουσαν, καὶ ὠφελοῦσαν ἐδέξατο αὐτήν, καὶ οὐκ ἐλογίσατο αὐτήν φροντίδα δεινὴν. Ἡμεῖς αἰ τοῦτο προσευζώμεθα τῷ Κυρίῳ.

Εὐχὴ. Χριστὲ τὸ πλήρωμα τῆς ἀληθείας ἀνατειλᾷτω ἡ ἀλήθειά σου ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν· καὶ κατὰ τὸ θέλημά σου γινώμεν πορευθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ σου.

Ὅτε λογισμὸς τις πονηρὸς ἐνσπαρεῖ σοι, εἴτε τούτων τῶν ἀπὸ μακρὰν ὄντων, εἴτε τῶν προλήψεων, καὶ συνεχῶς δεικνύει ἑαυτὸν τῷ νοῖ, γινώθι ἀληθῶς, ὅτι παγίδα κρύψει σε· ἀλλ' ἐξυπνίσθητι, καὶ νῆρε ἐν καιρῷ. Εἰ δέ ἐστιν ἐκ τούτων τῶν τοῦ μέρους τῶν δεξιῶν, καὶ τῶν ἀγαθῶν, γινώθι· ὅτι τρόπον τινὰ ζωῆς θέλει ὁ Θεὸς δοῦναί σοι, καὶ διὰ τοῦτο αἰ ἐξῶθεν τοῦ ἔθους κινεῖται ἐν σοί· ἐὰν δὲ σκοτεινὸς λογισμὸς ᾖ, καὶ δισταζῆς ἐν αὐτῷ, ὅτι οὐ δύνη τηλαυγῶς φθάσαι, ἐὰν τε οἰκείος, ἢ κλέπτῃς, ἢ ἀντιλήπτῳ, ἢ ἐνεδρευτῇς, ὅς ἐν σχήματι ἀγαθῷ ἐκρύβῃ, ἐν εὐχῇ ἐκτενεῖ καὶ ὀξύτατη, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐν ἀγρυπνίᾳ πολλῇ παρασκευασθῶμεν κατ' αὐτοῦ. Μὴ ὠθήσῃς αὐτόν, μὴ δὲ συμφωνήσῃς αὐτῷ, ἀλλ' εὐχὴν ἐν σπουδῇ, καὶ θερμότητι ποιήσῃς ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ

μὴ σιωπῆσης ἐπικαλέσασθαι τὸν Κύριον. Καὶ αὐτὸς δεικνύει σοι αὐτὸν πόθεν ἐστίν.

Περὶ σιωπῆς.

Ἵπὲρ πάντα τὴν σιωπὴν ἀγάπητον, ὅτι προσεγγίζει σοι πρὸς καρπόν. Ἡ γλῶσσα γὰρ ἀσθενεῖ πρὸς τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ. Πρῶτον μὲν, βιασώμεθα ἑαυτοὺς σιωπᾶν, καὶ τότε ἐκ τῆς σιωπῆς γεννᾶται ἡμῖν τι ὀδηγοῦν ἡμᾶς εἰς αὐτὴν τὴν σιωπὴν. Δῶν σοι ὁ Θεὸς αἰσθηθῆναι τινος γεννωμένου ἐκ τῆς σιωπῆς. Ἐὰν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ ἄρξῃ, οὐκ ἐπίσταμαι ἐγὼ πόσον φῶς ἀνατελεῖ σοι ἐντεῦθεν. Μὴ λογίτη, ὦ ἀδελφέ, ὅτι ὅπερ ἐβρέθη ἐπὶ τοῦ θαυμασίου ἐκείνου Ἀρσενίου, ὅτε παρέβαλον αὐτῷ οἱ πατέρες, καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ἐρχόμενοι τοῦ θεάσασθαι αὐτόν, καὶ ἐκαθέζετο μετ' αὐτῶν σιωπῶν, καὶ ἐν τῇ σιωπῇ ἦν ἀπολύων αὐτούς, ἐν θελήματι μόνον τοῦτο ἐποίει, ἀλλ' ἐπεὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς τοῦτο ἑαυτὸν ἐβίασατο. Ἦδονή τις τίκεται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς γυμνασίας τῆς ἐργασίας ταύτης μετὰ καιρόν, καὶ ἐν βίᾳ ὀδηγεῖ τὸ σῶμα ὑπομεῖναι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ. Καὶ πλήθος δακρύων τίκεται ἡμῖν ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ. Καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ θαυμαστῇ αἰσθάνεται τις ἐν αὐτοῖς ἡ καρδία διακριτικῶς ἐν καιρῷ μετὰ πόνου, καὶ ἐν καιρῷ ἐκ τοῦ θαύματος. Σμικρύνεται γὰρ ἡ καρδία, καὶ γίνεται ὡς νήπιον. Καὶ ὅτε ἄρξεται ἐν τῇ εὐχῇ, προεπιβρέουσι τὰ δάκρυα. Μέγας ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ ἐν ὑπομονῇ τῶν μελῶν ἑαυτοῦ συνήθειαν κτώμενος θαυμαστὴν ἔσω ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ. Ὅτε πάντα τὰ ἔργα τῆς πολιτείας ταύτης εἰς ἓν μέρος θήσεις, καὶ τὴν σιωπὴν ἐν ἄλλῳ, εὐρίσκεις αὐτὴν ὑπερβάλλουσιν ἐν σταθμῷ. Παραίνεσις εἰσὶ πολλαὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὅτε ἡνίκα τῇ σιωπῇ τις προσεγγίσει, περιστῇ αὐτῷ ἡ ἐργασία τῆς φυλακῆς αὐτῶν. Καὶ εὐρίσκονται γενόμενοι περισσὰ αἱ ἐργασίαι. Καὶ αὐτὸς εὐρίσκεται ὑπερυψωθείς αὐτῶν, ὅτι τῇ τελειότητι προσήγγισε. Καὶ γὰρ βοηθεία ἐστι τῇ ἡσυχίᾳ. Πῶς δὲ τοῦτο; ὅτι ἀδύνατον ἐν τῇ τῶν πολλῶν κατασκευῇ ὄντων ἡμῶν, μὴ ἀπαντηθῆναι ἡμᾶς ὑπὸ τινος. Οὐδὲ γὰρ ὁ ἱσχυγέλος Ἀρσένιος, ὃς ὑπὲρ ἅπαντας ἡγάπησε τὴν ἡσυχίαν, ἡδυνήθη ἀποστῆναι τούτων. Τὸ γὰρ συναντηθῆναι ἡμᾶς ὑπὸ τῶν πατέρων, καὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ὄντων μεθ' ἡμῶν, καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτῶν ἡ ἀπροσδοκήτως γινομένη, καὶ τὸ ἀπέρχεσθαι αὐτόν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἢ ἀλλαχοῦ, ταῦτα πάντα ὅτε εἶδεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ ἀξιομακάριστος, ὅτι οὐ δυνατόν ἐστιν ἀποστῆναι τούτων, ὅσον ἐστὶ πλησίον τῆς κατοικήσεως

τῶν ἀνθρώπων· ἡνίκα δὲ ἦν ⁽¹⁾ πολλάκις, μὴ δυνάμενος μακρυνθῆναι ἐν τόπῳ τῆς ἑαυτοῦ κατοικίας ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐκ τῶν μοναστῶν τῶν κατοικούντων ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, τοῦτον τὸν τρόπον ἔμαθον ἐκ τῆς χάριτος, τὴν διηνεκῇ σιωπῇ. Καὶ εἴποτε ἐξ ἀνάγκης ἤνοιγε τὴν θύραν ἑαυτοῦ τισιν αὐτῶν, ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ μόνον ἐνηυφραίνοντο· ἡ δὲ ὁμιλία τοῦ λόγου, καὶ ἡ χρεία αὐτοῦ, περιττὴ ἐγίνετο μετὰ αὐτῶν.

Πολλοὶ τῶν πατέρων ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ ἦλθον εἰς κατάστασιν, εἰς τὸ παραφυλάσσασθαι ἑαυτούς, τοῦ λαβεῖν αὐτούς προσθήκην τοῦ πλούτου τοῦ πνευματικοῦ ἐκ τῆς μαθήσεως, ἧς ἐδέξαντο ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ μακαρίου. Καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐν λίθῳ, ἢ ἐν σχοινίῳ ἐδέσμου ἑαυτούς, ἢ ἐν λιμῷ ἔτηξαν ἑαυτούς, ἐν τῷ καιρῷ, ἡνίκα ἦλθον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐξελεῖν. Διότι ἡ πείνα πολὺ ὠφελεῖ εἰς τὴν συστολὴν τῶν αἰσθήσεων.

Πολλοὺς πατέρας εὖρον, ἀδελφέ, μεγάλους καὶ θαυμαστούς, πλεῖον τῶν ἔργων, εἰς τὴν εὐταξίαν τῶν αἰσθήσεων πρόνοιαν ποιουμένους, καὶ εἰς τὸ ἦθος τοῦ σώματος. Ὅτι ἐξ αὐτῶν γεννᾶται ἡ εὐταξία τῶν λογισμῶν. Αἰτίαι πολλαὶ ἔξωθεν τοῦ θελήματος συναντῶσι τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ποιοῦσιν αὐτὸν ἐξελεῖν ἔξωθεν τοῦ ὅρου τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Καὶ εἰ μὴ εὐρεθῇ παραφυλαττόμενος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ αἰσθήσεσιν ἐν τῇ ἀδι-αλείπτῳ συνηθείᾳ, τῇ προσηγασμένη ἐν αὐτῷ, εἶχον ποιῆσαι αὐτὸν ἐν πολλῷ χρόνῳ μὴ ἐλθεῖν εἰς ἑαυτόν, καὶ εὐρεῖν τὴν πρώτην εἰρηνικὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν.

Προκοπὴ τῆς καρδίας ἀδολεσχία ἐστὶν ἐν τῇ ἑαυτῆς ἐλπίδι. Προκοπὴ τῆς πολιτείας, ἡ ἐκ πάντων λύσις. Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, δεσμός ἐστιν ἀγαθὸς τῶν μελῶν τῶν ἔξωθεν. Δέλεαρ ψυχῆς ἐστὶν ἡ χαρὰ, ἡ ἐκ τῆς ἐλπίδος τῆς ἐξανθρώσεως ἐν τῇ καρδίᾳ. Αὕξησις τῆς γνώσεως, αἱ διηνεκεῖς δοκιμασίαι εἰσὶν, ὅς ἐκ τῶν δύο ἀλλοιώσεων λαμβάνει ὁ νοῦς ἔσθωθεν καθ' ἡμέραν. Ἐὰν γὰρ καὶ ἀκηδία ἡμῖν κατὰ καιρὸν ἐγγένηται διὰ τὴν μόνωσιν, (καὶ τοῦτο ἴσως οἰκονομικῶς παραχωρεῖται

(1) Τὸ Ε. Χ. ἡνίκα ἦν πολλάκις κτ. σαφέστερον δὲ τυχὸν οὕτω· ταῦτα πάντα ὅτε εἶδεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ ἄξιωμακάριστος, (καὶ ἐπέγνω) ὅτι οὐ δύνατον ἀποστῆναι τούτων, ὅσον ἐστὶ πλησίον τῆς κατοικήσεως τῶν ἀνθρώπων, (ἡνίκα ἦν πολλάκις, (πλησίον τῶν ἀνθρώπων) μὴ δυνάμενος ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἑαυτοῦ κατοικίας μακρυνθῆναι ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐκ τῶν μοναστῶν τῶν κατοικούντων ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις) τοῦτον τὸν τρόπον ἔμαθον ἐκ τῆς χάριτος, τὴν διηνεκῇ σιωπῇ.

γενέσθαι.) Ἄλλ' ἔχομεν παράκλησιν τῆς ἐλπίδος ὑπερβάλλουσιν τὸν λόγον τῆς πίστεως, ὃν ἔχομεν ἐν ταῖς καρδίας ἡμῶν. Καὶ καλῶς εἰπέ τις τῶν θεοφόρων, ὅτι ἱκανοὶ ὁ πόθος τοῦ Θεοῦ τῷ πιστῷ γενέσθαι παράκλησις καὶ ἐν τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. Τί γὰρ φησι βλάπτουσιν αἱ θλίψεις τὸν τὴν τρυφήν, καὶ τὴν ἀνάπαυσιν καταπεφρονημένας ἔχοντα, διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ;

Καὶ τοῦτο δὲ ἀδελφεὶ παραγγέλλω σοι· ἔστω ἐν σοὶ αἰ ἐκνικῶν ὁ τῆς ἐλεημοσύνης σταθμὸς ἕως ἀναισθηθῆς ἐν ἑαυτῷ ἐκείνου τοῦ ἐλέους, οὗ ἔχεις πρὸς τὸν κόσμον. (1) Ταῦτα γὰρ τὰ ἡμέτερα ἔσοπτρα γενέσθω, τοῦ ἰδεῖν ἐν ἑαυτῷ τὴν ὁμοιότητα, καὶ τὸν τύπον τὸν ἀληθινόν, τὸν τῇ φύσει ὑπάρχοντα, καὶ τῇ οὐσίᾳ ἐκείνῃ τοῦ Θεοῦ. Ἐν τούτοις καὶ τοιούτοις φωτισθῶμεν κινήθῃναι κατὰ Θεὸν ἐν διαυγείᾳ προαιρέσει. Καρδία ἀπότομος καὶ ἀνηλεῆς, οὐδέποτε καθαίρεται. Ἀνθρώπος ἐλεήμων, ἱατρός ἐστι τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. Τὴν σκότῳσιν γὰρ τῶν παθῶν, ὡς ἐν πνεύματι βιαίῳ καταδιώκει ἐκ τῶν ἔνδον ἑαυτοῦ. Χρέος ἀγαθὸν πρὸς τὸν Θεὸν τοῦτό ἐστι, (2) κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον τῆς ζωῆς.

Ὅταν προσεγγίσῃς τῇ στρωμνῇ σου, εἰπὲ αὐτῇ, ὦ στρωμνή, ἔσως ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ τάφος μοι γίνῃ. Καὶ οὐ γινώσκω, μήπως ἀντὶ τοῦ προσκαίρου ὕπνου, ἐκείνος ὁ αἰώνιος ὁ μέλλων εἰσέλθῃ ἐν ἐμοὶ ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ. Ἐν ὅσῳ οὖν ἔχεις πόδας, δράμε ὀπίσω τῆς ἐργασίας, πρὸ τοῦ δεσμευθῆναι ἐν ἐκείνῳ τῷ δεσμῷ, τῷ μὴ ἐνδεχομένῳ πάλιν λυθῆναι. Ἐν ὅσῳ ἔχεις δακτύλους, σταύρωσον ἑαυτὸν ἐν προσευχῇ, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν θάνατον. Ἐν ὅσῳ ἔχεις ὀφθαλμούς, πληρώσον αὐτοὺς δακρύων, πρὸ τοῦ σκεπασθῆναι αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ. Καθάπερ γὰρ τὸ ῥόδον, τὸ ὑπ' ἀνέμου ἐκπνεόμενον, καὶ μαραινόμενον, οὕτως ἔσωθεν σου ἐν τῶν στοιχείων τῶν ἐν σοί, καὶ ἀποθνήσκεις. Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου τοῦ ἀπελθεῖν, ὦ ἄνθρωπε, ἐν τῷ λέγειν σε αἰεὶ, ἔδε ἐφθασε τὴν θύραν ὁ

(1) «Τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ. (Ψαλμ. λβ'. ε').) δεῖ οὖν καὶ τὸν θεαρέστως πολιτευόμενον ἄνθρωπον, καὶ ἀνθρώπῳ τοῦ κόσμου διάγῃ, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν ἔχοντα, οἰκτεῖρουν τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐλεεῖν. Καὶ τοῦτο ἐστὶν οἶμαι ὅπερ φησὶ ὁ ὁσῖος, ὥς ἂν αἰσθηθῆς ἐν ἑαυτῷ ἐκείνου τοῦ ἐλέους, οὗ ἔχεις πρὸς τὸν κόσμον. Ἡνίκα δ' ἂν τὸ τοιοῦτον ἔλεος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐνοικήσῃ, τῇ καὶ ταῖς ἔσοπτρον ἐν ἑαυτῷ ἔχει, ἐν ᾧ τὸν ἀληθινὸν τοῦ ἐλέους αὐτοῦ καθορᾷ, αὐτοῦ ἐν τῇ φύσει. καὶ οὐσίᾳ, τοῦ Θεοῦ ὑπάρχοντος. Οἰκτιρμῶν «γὰρ καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος. Ψαλ. ρβ'. η'.

(2) «Τοῦτο ἐστὶν, εἰπὺν τὸ οἰκτεῖρουν. Γίνεσθε, γὰρ φησιν, οἰκτιρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν οἰκτιρμων ἐστί. Λουκ. γ'. λς'.

ἀπόστολος, ὁ ἐρχόμενος ὀπίσω μου. Τὶ κάθημαι; ἀποδημία ἐστὶν αἰώνιος, μὴ ἔχουσα πάλιν ἐπάνοδον.

Ὁ ἀγκπῶν τὴν ὁμιλίαν τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀγαπᾷ γενέσθαι μοναστικός ὁ δὲ ἀγκπῶν ὑπολειφθῆναι μετὰ τῶν πολλῶν, οὗτος φίλος τοῦ κόσμου τούτου. Ἐὰν ἀγαπᾷ τὴν μετάνοιαν, ἀγάπητον καὶ τὴν ἡσυχίαν. Ἐξῴθεν γὰρ τῆς ἡσυχίας οὐ τελειοῦται ἡ μετάνοια. Καὶ ἐάν τις ἀντιλέγῃ ἐν τούτῳ, μὴ φιλονικήτης μετ' αὐτοῦ. Ἐὰν ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχίαν τὴν μητέρα τῆς μετάνοίας, ἀγάπητον ἐν ἡδονῇ καὶ τὴν μικρὰν ζημίαν τοῦ σώματος, καὶ τὰς βρυούσας μέμψεις, καὶ τὰς ἀδικίας τὰς ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐκτός γὰρ ταύτης τῆς παρασκευῆς, ζῆσαι ἐν ἡσυχίᾳ μετ' ἐλευθερίας ἀταράχως, οὐ δυνήσῃ. Ἐὰν δὲ τούτων καταφρονήσης, μέτοχος γενήτῃ τῆς ἡσυχίας, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ μενεῖς καθήμενος ἐν αὐτῇ, ὡς θέλει ὁ Θεός. Πόθος ἡσυχίας ἐστὶ προσηκούσα διηνεκῆς τοῦ θανάτου. Ὁ ἐκτός ταύτης τῆς μελέτης εἰσερχόμενος ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, οὐ δύναται βαστάξαι ἅπερ ὀφείλομεν καρτερεῖν, καὶ βαστάζειν ἐκ παντὸς τρόπου.

Καὶ τοῦτο δὲ γινώθι, ὦ διακριτικέ, ὅτι οὐχὶ διὰ τὰ ἔργα τὰ περισσὰ τῶν κανόνων, ὅπως ταῦτά γε ἐργασώμεθα, τὴν κατοίκησιν μοναστικῶς μετὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν, καὶ τὴν ἡσυχίαν, καὶ τὸν ἐγκλεισμόν ποιοῦμεν. Γινώριμον γὰρ ἐστὶν, ὅτι μᾶλλον ἢ μετὰ τῶν πολλῶν κοινωνία χειρὰ παρέχει εἰς τοῦτο, διὰ τὴν προθυμίαν τοῦ σώματος. Καὶ εἰ ἦν ἀναγκαῖον τοῦτο, οὐκ ἦσαν τινες τῶν πατέρων τὴν συντυχίαν καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων ἐάσαντες, καὶ ἄλλοι ἐν τάφοις οἰκήσαντες, τινὲς δὲ τὸν ἐγκλεισμόν ἐκλεξάμενοι ἐν οἴκῳ μοναστικῷ, ἐν ἐκείνῳ μάλιστα τὸ σῶμα ἐκλύοντες, καὶ ἀφιέντες αὐτό, μὴ δυνάμενον πληρῶσαι τοὺς κανόνας ἑαυτοῦ, σὺν πάσῃ ἀσθενείᾳ, καὶ μόχθῳ σωματικῷ· ἀλλὰ καὶ τὰ βάρεια νοσήματα τὰ φθάνοντα αὐτούς, ἐν ἡδονῇ ὑπέφερον ἐν πάτῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν. Ἐξ ὧν οὕτε κἂν στῆναι ἐν τοῖς ποσὶν ἑαυτῶν, ἢ τὴν προσευχὴν τὴν συνήθη προτρέφειν, ἢ δοξολογεῖν ἐν τῷ ἑαυτῶν ἡδύναντο στόματι· ἀλλ' οὐδὲ ψαλμόν, οὔτε ἄλλο τι τῶν ἐν σώματι τελουμένων ἐποιοῦν. Καὶ ἤρκεσεν αὐτοῖς μόνῃ ἡ τοῦ σώματος ἀσθενεία, καὶ ἡ ἡσυχία ἀντὶ πάντων τῶν κανόνων. Καὶ οὗτος ὁ τρόπος ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις τῆς ζωῆς αὐτῶν. Καὶ ἐν ταύτῃ πάσῃ τῇ νομιζομένῃ ἀργίᾳ, οὐδεὶς ἐπεθύμησεν ἐξ αὐτῶν καταλείψαι τὸ καλλίον ἑαυτοῦ, καὶ διὰ τὴν ἀργίαν τῆς ἐργασίας τῶν κανόνων αὐτοῦ ἔξω ποῦ περιάγειν, ἢ

ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐνευφραίνεσθαι ταῖς φωναῖς, καὶ ταῖς λειτουργίαις τῶν ἄλλων.

Ὁ αἰσθηθεὶς τῶν ἐαυτοῦ ἁμαρτιῶν, κρείττων ἐστὶ τοῦ ἐγείροντος τοὺς νεκροὺς ἐν τῇ ἐαυτοῦ προσευχῇ, ὅταν εὗρεθῇ ἡ κατοίκησις αὐτοῦ ἐν μέσῳ πολλῶν. Ὁ στενάζων μίαν ὥραν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἐαυτοῦ, κρείττων ἐστὶ τοῦ ὠφελοῦντος ὅλον τὸν κόσμον ἐν τῇ θεωρίᾳ ἐαυτοῦ. Ὁ ἀξιωθεὶς ἰδεῖν ἐαυτόν, αὐτὸς κρείττων ἐστὶ τοῦ ἀξιωθέντος ἰδεῖν τοὺς Ἀγγέλους. Οὗτος γὰρ ἐν τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς κοινωνεῖ· ἐκεῖνος δὲ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς ψυχῆς. Ὁ ἀκολουθῶν τῷ Χριστῷ ἐν πένθει μοναστικῷ, οὗτος κρείττων ἐστὶ τοῦ ἐπαινοῦντος ἐαυτόν ἐν ταῖς συναγωγαῖς. Καὶ μηδεὶς ἐνέγκῃ εἰς μέσον τὸ τοῦ Ἀποστόλου, (Ῥώμ. ۱1'. γ.) «τὸ ἀνάθεμα εἶναι ἐγὼ φησιν ἡγχομένη ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ.» Τῷ γὰρ λαβόντι τὴν δύναμιν τοῦ Παύλου, καὶ ἐκεῖνο ποιῆσαι ἐπιτάττεται. Παῦλος δὲ ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐν ἐαυτῷ ἐλαμβάνετο, εἰς ὠφέλειαν τοῦ κόσμου, καθὼς αὐτὸς ἐμαρτύρησεν. α' Ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἐαυτοῦ θελήματι τοῦτο ἐποίει. Ἀνάγκη γὰρ μοι φησὶν ἐστὶ, (α. Κορινθ. θ. 15'.) «καὶ οὐαί μοι ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι.» Καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Παύλου, οὐ τῆς ἐαυτοῦ μετανοίας ἐθεώρει τὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸ εὐαγγελίσασθαι τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ δύναμιν περισσὴν ἔλαβεν.

Ὅμως τὴν ἡσυχίαν ἀγαπήσωμεν ἡμεῖς ἀδελφοί, ἕως ἂν νεκρωθῇ ὁ κόσμος ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν. Καὶ μνημονεύσωμεν τοῦ θανάτου αἰεί, καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ μελέτῃ προσεγγίσωμεν τῷ Θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, καὶ καταφρονήσωμεν τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου, καὶ περιφρονήθῃ ἡ ἡδονὴ αὐτοῦ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, καὶ ὑπομείνωμεν ἐν ἡδονῇ ἐν σώματι νοσηρῷ τὴν ἀργίαν τὴν διηνεκῇ, τὴν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ. Ὅπως ἀξιωθώμεν τῆς τρυφῆς, τῆς μετὰ τῶν ἐν σπηλαίοις, καὶ ὁπαῖς τῆς γῆς προσδοκῶντων τὴν ἀποκάλυψιν τὴν ἐπαινετὴν τοῦ Κυρίου, τὴν ἐξ οὐρανοῦ. Ὅτι αὐτῷ, καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ πνεύματι ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΕ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΔΙΑΤΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΟΙ ΨΥΧΙΚΟΙ ΕΝ ΤΗ
ΓΝΩΣΕΙ ΠΕΡΙΒΑΛΠΟΥΣΙΝ ΕΙΣ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΤΙΝΑ

Κατὰ τὴν τῶν σωμάτων παχύτητα. Καὶ πῶς δύναται ὑψωθῆναι ἡ διάνοια ἐκ ταύτης. Καὶ τίς ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι ἐξ αὐτῆς. Καὶ πότε, καὶ ἐν ποίῳ δυνατόν ἐμμεῖναι τὴν διάνοιαν ἐκτὸς φαντασίας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς λιτῆς.

Εὐλογημένη ἡ τιμὴ τοῦ Κυρίου, τοῦ ἀνοίγοντος θύραν ἐμπροσθεν ἡμῶν, ἵνα μὴ σχῶμεν αἵτησιν, εἰ μὴ τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιθυμίαν. Οὕτω γὰρ καταλιμπάνομεν πάντα, καὶ εἰς τὴν καταδίωξιν αὐτοῦ μόνον ἐξέρχεται ἡ ψυχὴ, ὡς μὴ ἔχειν τινὰ μέριμναν κωλύουσαν αὐτὴν κατέναντι τῆς θεωρίας ἐκείνης τοῦ Κυρίου. Καθ' ὅσον γάρ, ἀγαπητοί, ἀφίησιν ἡ διάνοια τὴν μέριμναν τούτων τῶν ὁρατῶν, καὶ φροντίζει ἐν τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑψώσεως αὐτῆς ἐκ τῆς μερίμνης τοῦ σώματος, καὶ τῆς μελέτης αὐτῆς ἐν ἐκείνῃ, κατὰ τοσοῦτον λεπτύνεται, καὶ γίνεται διαυγῆς ἐν τῇ εὐχῇ. Καὶ καθ' ὅσον ἐλευθεροῦται τὸ σῶμα ἐκ τῶν δεσμῶν τῶν πραγμάτων, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ διάνοια, Καὶ καθ' ὅσον ἡ διάνοια τῶν δεσμῶν τῶν φροντίδων ἐλευθεροῦται, κατὰ τοσοῦτον τηλαυγῆς γίνεται. Καὶ καθ' ὅσον τηλαυγῆς γίνεται, λεπτύνεται καὶ ὑψοῦται ἐκ τῶν νοημάτων τοῦ αἰῶνος τούτου, τοὺς βαστάζοντας τοὺς τρόπους τῆς παχύτητος. Καὶ τότε γινώσκει ἡ διάνοια θεωρεῖν ἐν Θεῷ κατ' αὐτόν, ⁽¹⁾ καὶ οὐ καθὼς ἡμεῖς. Ἐὰν γὰρ μὴ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀποκαλύψεως ἄξιος γένηται, οὐ δύναται γινῶναι ⁽²⁾ αὐτήν. Καὶ ἐὰν μὴ ἔλθῃ εἰς καθαρότητα, οὐ δύναται εἶναι τὰ νοήματα ⁽³⁾ τηλαυγῇ, τοῦ θεωῆσαι τὰ κρυπτά. Καὶ ἕως ἂν ἐλευθερωθῇ ἐκ πάντων τῶν ὁρατῶν τῶν ὁρωμένων ἐν τῇ κτίσει αὐτῶν, οὐκ

⁽¹⁾ Θεωρεῖν ἐν Θεῷ κατ' αὐτόν, ταυτοσήμαντον δοκεῖ τῷ θεωρεῖν τὸν Θεὸν θεοπρεπῶς, καὶ οὐ καθὼς ἡμεῖς, τουτέστι παχυλῶς τε καὶ ἀνθρωπίνως.

⁽²⁾ Τὸ Ε. Χ. οὐ δύναται θεωρεῖν αὐτήν.

⁽³⁾ Οὐ γίνονται τὰ νοήματα. Τὸ Ε. Χ.

ἐλευθεροῦται ἐκ τῶν νοημάτων τῶν περὶ αὐτῶν, οὐδὲ ἀργὸς γίνεται ἐκ τῶν λογισμῶν τῶν σκοτεινῶν. Καὶ ἐνθα ἡ σκοτία, καὶ ἡ πλοχὴ τῶν λογισμῶν. καὶ τὰ πάθη ἐκεῖ. ἐὰν γὰρ μὴ ἐλευθερωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τούτων, ὧν εἵπομεν, καὶ τῶν αἰτιῶν αὐτῶν, οὐ μὴ θεάσεται ἐν τοῖς κρυπτοῖς ἢ διάνοια. Διὰ τοῦτο πρὸ πάντων τὴν ἀκτημοσύνην ἐκέλευεν ὁ Κύριος κρατῆσαι, καὶ ἀποστῆναι τῆς ταραχῆς τοῦ κόσμου, (Λουκ. ιδ'. λγ.) καὶ λυθῆναι ἐκ τῆς μερίμνης πάντων τῶν ἀνθρώπων. α' Ὅστις, «λέγων, οὐκ ἀποτάσσεται πάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι, καὶ πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ ἀρνῆται ἑαυτόν, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής.»

Ἵνα γὰρ μὴ ἡ διάνοια ἐν πᾶσι βλαθῇ, ἐν θεωρίᾳ, ἐν ἀκοῇ, ἐν μερίμνῃ τῶν πραγμάτων, ἐν ἀφανισμῷ αὐτῶν, ἐν αὐξήσει αὐτῶν, ἐν ἀνθρώπῳ, καὶ διὰ τὸ δεσμεῖσθαι αὐτὴν ⁽¹⁾ ἐν τῇ ἐλπίδι μόνῃ τῇ πρὸς αὐτόν, ἔτρεψε πᾶσαν μερίμναν τοῦ φρονήματος ἐν τῇ λύπῃ πάντων ἵνα ἐκ τούτου ὀρεγώμεθα τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ. Ἀλλὰ γυμνασίας πάλιν χρῆζει ἡ εὐχή ἵνα διὰ τοῦ μακροῦ χρόνου τοῦ ἐν αὐτῇ, σοφισθῇ ἡ διάνοια. Μετὰ γὰρ τὴν ἀκτημοσύνην τὴν λύουσιν τὰ νοήματα ἡμῶν ἐκ τῶν δεσμῶν, διαμονὴν θέλει ἡ εὐχή. Ὅτι ἐκ τῆς διαμονῆς τοῦ καιροῦ λαμβάνει ἡ διάνοια τὴν γυμνασίαν, καὶ γινώσκει ἀποδιῶξαι τὸν λογισμὸν ἀπ' αὐτῆς, καὶ μαρθάνει ἐκ τῆς πολλῆς πείρας ὅπερ παρ' ἄλλου διέξασθαι οὐ δύναται. Ἐκάστη γὰρ πολιτεία γινομένη, αὐξητικὴν λαμβάνει ἐκ τῆς πολιτείας τῆς πρὸ αὐτῆς καὶ τὰ πρὸ αὐτῆς ζητεῖται εἰς εὐρεσιν τῶν μετ' αὐτήν. Τὴν εὐχὴν, προλαμβάνει ἀναχώρησις. Καὶ αὕτη ἡ ἀναχώρησις, διὰ τὴν εὐχὴν. Καὶ αὕτη ἡ εὐχή, ἵνα κτησώμεθα τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐξ αὐτῆς εὐρίσκονται αἱ αἰτίαι, ἵνα ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν.

Καὶ τοῦτο δὲ πρέπον γινώσκει ἡμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι ἐκάστη ὁμιλία ἐν κρυπτῷ γινομένη, καὶ πᾶσα μερίμνα ἀγαθῆς διανοίας ἐν Θεῷ, καὶ πᾶσα τῶν πνευματικῶν μελέτη, ἐν τῇ εὐχῇ ὀρίζεται· καὶ ἐν τῇ ὀνόματι τῆς εὐχῆς ψηφίζεται, καὶ ἔσωθεν τούτου συνάγεται τοῦ ὀνόματος. Ἐἴτε ἀναγνώσεων εἴποις διαφοράς, εἴτε φωνὰς στόματος εἰς δοξολογίαν Θεοῦ, εἴτε λυπηρὰν ἐν Κυρίῳ φροντίδα, εἴτε σώματος προσκυνήσεις, εἴτε ψαλμωδίας στιχολογίας, εἴτε τὰ λοιπὰ ἄλλα, ἐξ ὧν ἡ διδασχὴ ⁽²⁾

(1) Τὸ Ε. Χ. καὶ διὰ τὸ δεσμεῖσθαι τὴν διάνοιαν ἡμῶν ἐν τῇ ἐλπίδι μόνῃ τῇ πρὸς αὐτόν, ἔτρεψε πᾶσαν μερίμναν τῶν λογισμῶν. Καὶ ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν μερίμναν ἐδέσμησε τοῦ φρονήματος ἐν τῇ λύσει πάντων ἵνα ἐκ τούτου ὀρεγώμεθα τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ ἐν τῇ διαμονῇ τῆς μερίμνης ἡμῶν, τῆς περὶ αὐτόν. Ἀλλὰ καὶ γυμνασίας κτ. (2) Διαδοχὴ ὀρθότερον. Ἦς καὶ κατωτέρω μένεται.

ἐπιγίνεται τῆς εὐχῆς τῆς εὐλικρινοῦς. Ἐξ ἧς ἡ ἀγάπη γεννᾶται τοῦ Θεοῦ. Ἡ γὰρ ἀγάπη, ἐκ τῆς εὐχῆς. Καὶ ἡ εὐχή, ἐκ τῆς διαγωγῆς τῆς ἀναχωρήσεως. Ταύτης δὲ τῆς ἀναχωρήσεως εἰς τοῦτο χρήζομεν, ⁽¹⁾ εἰς τὸ ἔχειν ἡμᾶς τόπον ἀδολεσχεῖν μόνους μετὰ τοῦ Θεοῦ. Τῆς δὲ ἀναχωρήσεως προηγείται ἡ τοῦ κόσμου ἀποταγή. Ἐὰν γὰρ ὁ ἀνθρώπος μὴ ἀποτάσσεται τῷ κόσμῳ πρῶτον, καὶ εὐκαιρήσῃ ἐκ πάντων τῶν αὐτοῦ, οὐ δύναται μονωθῆναι. Καὶ οὕτω πάλιν τῆς ἀποταγῆς τοῦ κόσμου, προηγείται ἡ ὑπομονή. Καὶ τῆς ὑπομονῆς, τὸ μῖσος τοῦ κόσμου. Καὶ τοῦ μίσους τοῦ κόσμου, ὁ φόβος καὶ ὁ πόθος. Ἐὰν γὰρ μὴ ἐκφοβῇ τὴν καρδίαν ⁽²⁾ ὁ φόβος τῆς γενένης, καὶ εἰς ἔφεσιν τῶν μακαρισμῶν ἔλθῃ ὁ πόθος ποιήσῃ, οὐ κινηθήσεται ἐν αὐτῇ τὸ μῖσος τούτου τοῦ κόσμου. Καὶ ἐὰν μὴ μισήσῃ τὸν κόσμον, οὐχ ὑπομενεῖ ἐκτὸς εἶναι τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν μὴ προηγήσῃται ἡ ὑπομονὴ ἐν τῇ διανοίᾳ, οὐ δύναται ἐκλέξασθαι τόπον πεπληρωμένον ἀγριότητος, καὶ κενὸν τῶν ἐν αὐτῇ οἰκούντων. Καὶ ἐὰν μὴ ἐκλέξῃται ἑαυτῇ ζῶν ἀναχωρήσεως, οὐ δύναται διαμεῖναι ἐν τῇ εὐχῇ. Καὶ ἐὰν μὴ μείνῃ ἀδολεσχῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ διαμείνῃ ἐν τούτοις τοῖς διανοήμασι τοῖς μειγμένοις ἐν τῇ εὐχῇ καὶ ἐν τοῖς εἵδεσι τῆς διαδοχῆς, ἧς εἰρήκαμεν, οὐ μὴ αἰσθανθῇ τῆς ἀγάπης.

Λοιπὸν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῆς μετ' αὐτοῦ ὁμιλίας. Ἡ δὲ ἀδολεσχία καὶ ἡ μελέτη τῆς εὐχῆς, διὰ τῆς ἡσυχίας, καὶ ἡ ἡσυχία, ἐν τῇ ἀκτημοσύνῃ. Καὶ ἡ ἀκτημοσύνη, ἐν τῇ ὑπομονῇ, καὶ ἐν τῇ μίσει τῶν ἐπιθυμιῶν. Καὶ τὸ μῖσος τῶν ἐπιθυμιῶν, ἐκ τοῦ φόβου τῆς γενένης, καὶ τῆς τῶν μακαρισμῶν προσδοκίας. Μισεῖ δὲ τὰς ἐπιθυμίας ὁ γινώσκων τὸν καρπὸν τὸν ἐξ αὐτῶν, τὴν εὐτρεπίζει αὐτῇ, καὶ ἐκ ποίου μακαρισμοῦ καλύεται δι' αὐτάς. Οὕτως ἐκάστη πολιτεία ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς δεδεμένη ἐστί, καὶ ἐξ αὐτῆς λαμβάνει προσθήκην, καὶ μεταβαίνει εἰς ἄλλην ὑψηλοτέραν αὐτῆς. Καὶ ἐὰν μία ἐξ αὐτῆς ὑπολείπεται, οὐ δύναται στήναι τὸ ὀπίσω αὐτῆς, καὶ ὀρθῶσαι. Ὅτι πάντα λύονται, καὶ ἀπόλλυνται. Τὸ δὲ πλεον τούτων, μέτρον ἐστὶ τῶν λόγων. ⁽³⁾ τῇ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα, καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

(1) Τὸ Ε. Χ. αὐτὴ δὲ ἡ ἀναχώρησις εἰς τοῦτο, εἰς τὸ ἔχειν κτ.

(2) Τὸ Ε. Χ. τὴν διάνοιαν.

(3) Ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ, λοιπὸν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἄχρι τοῦ, καλύεται δι' αὐτάς, ἐπαναλήψιν τινα πεποιτικῶς, καὶ ἕτερ' ἅττα ἐπισύναψεν ὕστερον, διὰ τοῦ τυγόν φησι, τὸ δὲ πλεον τούτων, μέτρον ἐστὶ τῶν λόγων. Ὡς περ εἰ λέγοι, τὸ δὲ τοῖς ἄρτι ἐπαναληφθεῖσι προστεθέν, ὅρος ἐστὶ τῶν εἰρημένων. Καὶ γὰρ ἀληθῶς ὅρος τίς ἐστὶν ἡ προσθήκη. Λέγει γάρ, ἐάν μία ἐξ αὐτῶν ὑπολείπεται, οὐ δύναται στήναι τὸ ὀπίσω αὐτῆς, καὶ ὀρθῶσαι.

ΛΟΓΟΣ Λ΄.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΜΗ ΔΕΙΝ ΧΩΡΙΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΕΠΙΘΥΜΕΙΝ
 Η ΕΠΙΖΗΤΕΙΝ ΣΗΜΕΙΑ ΤΙΝΑ ΦΑΝΕΡΑ
 ΕΧΕΙΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΧΕΡΣΙΝ ΗΜΩΝ

Εν παντί καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ Κύριος ἐγγύς εἰς ἀντίληψιν τῶν ἑαυτοῦ ἁγίων, χωρὶς ἀνάγκης οὐ δεικνύει τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ φανερώς ἐν ἔργῳ τινί, καὶ σημείῳ αἰσθητῷ, ἵνα μὴ μωρανθῇ ἡ ἀντίληψις ἡμῶν, καὶ εἰς βλάβην παρασκευασθῇ ἡμῶν. Καὶ τοῦτο ποιεῖ, πρόνοιαν τῶν ἁγίων ποιούμενος, θέλων δεῖξαι αὐτοῖς, ὅτι οὐδὲ πρὸς ὄραν λήγει ἐξ αὐτῶν ἡ κρυπτὴ αὐτοῦ ἐπιμελία, ἀλλ' ἐν παντί πράγματι ἀφήσιν αὐτοὺς κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, ἀγῶνα ἐνδείξασθαι, καὶ ἐν τῇ προτευχῇ κοπιᾶσαι. Εἰ δέ ἐστι πρᾶγμα νικῶν ἐκ τῆς δυσκολίας αὐτοὺς, ὅταν ἀσθενήσωσι, καὶ ἀπολειφθῶσιν ἐξ αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἱκανὴν εἶναι τὴν φύσιν πρὸς αὐτό, τελειοῖ ⁽¹⁾ αὐτὸς κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἑαυτοῦ κράτους, κατὰ τὸ ὀφειλόμενον, καὶ ὡς γινώσκει, ὅτι βοηθοῦνται. Καὶ κατὰ τὸ δυνατόν, ἐν κρυπτῷ ἐνισχύει αὐτοὺς, ἕως οὐ ἐνδυναμωθῶσι κατέναντι τῆς θλίψεως αὐτῶν. Ἐν γινώσκει γὰρ τῇ δωρουμένη αὐτοῖς ὑπ' αὐτοῦ ποιεῖ λυθῆναι τὸ πολὺπλοκον τῆς θλίψεως αὐτῶν, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτῆς ἐξυπνίζει αὐτοὺς εἰς δοξολογίαν ὠρελοῦσταν κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους. Εἰ δὲ φανερωθῆναι τὸ ἔργον δέεται, καὶ τὸ πρᾶγμα, τότε ἐξ ἀνάγκης ποιεῖ τοῦτο. Οἱ τρόποι αὐτοῦ σοφώτατοί εἰσι, καὶ ἐν τῇ ἐνδείᾳ καὶ ἀνάγκῃ διακρούσι, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχεν.

Ὁ χωρὶς ἀνάγκης κατατολμῶν ἐν τούτῳ, ἢ παρακαλῶν τὸν Θεόν, καὶ ἐπιθυμῶν θαυμάσια, καὶ δυνάμεις γενέσθαι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ γελοιαστοῦ εὐρίσκεται δαίμονος ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, καὶ καυχώμενος καὶ ἀσθενῶν ἐν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ. Ἐν τῇ θλίψει γὰρ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ αἰτεῖσθαι ἡμᾶς δέον. Χωρὶς ἀνάγκης πειράσσει τὸν Θεόν, κίνδυνος. Καὶ οὐκ ἔστιν ἀληθεῖα δίκαιος ὁ ἐφίμενος τούτου. Ἐκεῖνο δέ, ὅπερ ὁ Κύριος οὐκ εὐδοκῶν ἐποίησε, ⁽²⁾ τοῖς πολ-

(1) Τὸ Ε. Χ. καὶ ὡς γινώσκει τελειοῖ αὐτός.

(2) Ἰσ. ὁ Κύριος εὐδοκῶν.

λοῖς τῶν ἁγίων εὐρίσκεται. Ὁ δὲ θέλων, καὶ ἐπιθυμῶν τοῦτο ἐν τῷ ἑαυτοῦ θελήματι, μὴ οὔσης ἀνάγκης, πτώμα πίπτει ἐκ τῆς φυλακῆς, καὶ ὀλισθαίνει ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας. Ἐὰν γὰρ ἐν τούτῳ εἰσακουσθῇ ὁ αἰτῶν, καθὼς κατατολμᾷ πρὸς τὸν Θεόν, εὐρίσκει ἐν αὐτῷ τύπον ὁ πονηρός, καὶ εἰς μείζονα τούτων μεταφέρει αὐτόν. Οἱ γὰρ ἀληθινοὶ δίκαιοι, οὐ μόνον οὐκ ἐπιθυμοῦσι τούτων, ἀλλὰ καὶ διδομένων αὐτοῖς, ἀποστρέφονται. Καὶ οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνθρώπων ὀφθαλμοῖς τοῦτο οὐ θέλουσιν, ἀλλὰ καὶ κρυπτῶς ἐν ἑαυτοῖς.

Ἴδου γὰρ τις τῶν πατέρων τῶν ἁγίων, ἐκ τῆς καθαρότητος ἑαυτοῦ, ἔλαβε πρὸ τῆς χάριτος χάρισμα τοῦ προγινώσκειν τοὺς ἐρχομένους πρὸς αὐτόν, καὶ ἠτήσατο τὸν Θεόν, εὐχόμενων καὶ ἄλλων ἁγίων, δεηθέντων πρὸς τοῦτο παρὰ τοῦ γέροντος, ὅπως ληφθῇ τὸ χάρισμα ἀπ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ τινες ἐξ αὐτῶν ἐδέξαντο χαρίσματα, ἐξ ἀνάγκης ἐδέξαντο ἢ ἐξ ἀπλότητος αὐτῶν. Ἐν τοῖς λοιποῖς δέ, τὸ νεῦμα τὸ θεῖον οὐκ ἐκί-
νει, ⁽¹⁾ ἀλλ' οὐχ ὥς ἔτυχε παντελῶς.

Ὁ μακάριος ἐκεῖνος ὁ Ἀμμοῦν ὁ ἅγιος, ὅτε ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἀσπασμόν τοῦ ἁγίου μεγάλου Ἀντωνίου, καὶ ἐπλανήθη τὴν ὁδόν, βλέπε τι εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· καὶ πάλιν, τί ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Θεός. Καὶ μνήσθητι καὶ τοῦ ἁββᾶ Μακαρίου, καὶ τῶν λοιπῶν. Οἱ δίκαιοι οἱ ἀληθινοὶ αἰεὶ τοῦτο λογίζονται ἐν ἑαυτοῖς· ὅτι οὐκ εἰσὶν ἄξιοι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐν τούτῳ δοκιμάζονται, ὅτι ἀληθινοὶ εἰσιν, ὅτι ταιλαιπώρους ἔχουσιν ἑαυτούς, καὶ οὐκ εἰσὶν ἄξιοι τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ. Καὶ τοῦτο ἐξομολογοῦνται κρυπτῶς, καὶ φανερώς, καὶ τοῦτο σοφίζονται ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ἵνα μὴ ἀπολειφθῶσιν ἐκ τῆς πεποιθήσεως αὐτοῖς φροντίδος, καὶ τοῦ ἐργάσασθαι ὅσον εἰσὶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Τὸν καιρὸν δὲ τῆς ἀναπαύσεως, ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐτήρησε. Καὶ οἱ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὸν Κύριον οἰκοῦντα, διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιθυμοῦσιν εἶναι ἐν ἀναπαύσει, καὶ ἀπαλλαγῇ τῶν θλίψεων, εἰ καὶ παράκλησις κατὰ καιρὸν αὐτοῖς δίδεται ἐν τοῖς πνευματικοῖς μυστικῶς.

Καὶ οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ ἀρετή, ἵνα ὅταν φθάσῃ αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ἀπολειφθῇ τῆς μερίμνης, καὶ τοῦ κόπου αὐτῆς· ἀλλὰ τοῦτο ἔστι τὸ σκῆνωμα τοῦ πνεύματος, ὅπως αἰεὶ ὑποτάσσῃν ἑαυτὸν βιάζεται, εἰ καὶ τρόπος ἐστὶ ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα ἐν ἀναπαύσει. Ὅτι τοῦτο τοῦ πνεύματος θέλημα ἐν οἷς κατοικεῖ, μὴ τῇ ὀκνηρίᾳ ἐνεθίξῃν αὐτούς. Ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀνάπαυσιν ζητεῖν προτρέπεται αὐτούς, ἀλλὰ μᾶλλον τῇ ἐργα-

(1) Τὸ Ε. Χ. οὐκ ἐκκλίνει.

σίᾳ, καὶ ταῖς περισσᾷς ἐκδοῦναι ἑαυτοὺς θλίψεσι. Καὶ ἐν τοῖς πειρασμοῖς κρατύνει αὐτούς, καὶ τῇ σοφίᾳ προσεγγίσει ποιεῖ. Τοῦτο τὸ θέλημα τοῦ πνεύματος, ἵνα ἐν κόποις γένωνται οἱ ἀγαπητοὶ αὐτοῦ.

Οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ κατοικεῖ ἐν τοῖς ἐν ἀναπαύσει διάγουσιν, ἀλλὰ τὸ τοῦ διαβόλου, καθὼς τις τῶν ἀγαπώντων τὸν Θεὸν εἶπεν ὤμωσα, ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποθνήσκω. Ἐν τούτῳ ἀφορίζονται οἱ υἱοὶ τοῦ Θεοῦ, ἐκ τῶν λοιπῶν· ἵνα αὐτοὶ μὲν, ἐν θλίψεσι ζῶσιν· ὁ δὲ κόσμος, ἐν τρυφῇ καὶ ἀναπαύσει λαμπρύνεται. Οὐκ ἠδόκησε γὰρ ὁ Θεός, ἵνα ἀναπαυθῶσιν οἱ ἀγαπητοὶ αὐτοῦ, ἕως οὗ εἰσὶν ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ μᾶλλον ἠθέλησεν εἶναι αὐτούς, ἐν ὧν εἰσὶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐν θλίψει, ἐν βάρει, ἐν μόχθοις, καὶ ἐν ἐνδείᾳ, καὶ γυμνῶσει, καὶ μονῶσει. καὶ χρειᾷ, καὶ ἀβρώστῃ, καὶ ἐξουδενῶσει, καὶ κολαφισμοῖς, καὶ καρδίας συντριβῇ, καὶ σώματι κατακόπῳ, καὶ ἀποταξίᾳ τῶν συγγενῶν, ἐν φρονήματι λυπηρῇ, καὶ παρηλλαγμένη θεωρίᾳ πάσης τῆς κτίσεως, καὶ καθίσματι ἀνομοίῳ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώματι μοναστικῷ, καὶ ἡσυχαστικῷ, καὶ τῇ θεωρίᾳ τῶν ἀνθρώπων μὴ φαινομένῳ, ἀπηλλαγμένῳ, ἀπὸ παντὸς πράγματος εὐφραίνοντος ἐνταῦθα. Αὐτοὶ κλαίουσι, καὶ ὁ κόσμος γελᾷ· αὐτοὶ στυγνάζουσι, καὶ ὁ κόσμος ἱλαρύνεται· αὐτοὶ νηστεύουσι, καὶ ὁ κόσμος τρυφᾷ. Ἐν ἡμέρᾳ μοχθοῦσι, καὶ νυκτὸς εἰς ἀγῶνας ἑαυτοὺς προτρέπονται ἐν στενοχωρίᾳ καὶ κόποις, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἐν ἐκουσίαις θλίψεσιν· ἄλλοι, ἐν κόποις τῶν παθῶν αὐτῶν ἕτεροι, διωκόμενοι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἄλλοι, ἐν κινδύνοις παθῶν, ὑπὸ τε δαιμόνων καὶ τῶν λοιπῶν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἐδιώχθησαν· οἱ δὲ ἐρονεύθησαν· ἄλλοι, περιῆλθον ἐν μελωταῖς, καὶ τοῖς λοιποῖς. Καὶ ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ἐπληρώθη ἐν αὐτοῖς, ὁ λέγων, (Ἰωάν. ις'. γ'). «ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ, θλίψιν ἔξετε, ἀλλ' ἐν ἐμοὶ χαρήσεσθε.» Γινώσκει ὁ Κύριος, ὅτι οὐκ ἔστι δυνατόν ἐν ἀναπαύσει τοῦ σώματος ὄντας, ἐμμεῖναι ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ· καὶ διὰ τοῦτο ἐκώλυσε αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀναπαύσεως, καὶ τῆς ἡδονῆς αὐτῆς· ὁ Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, οὐτινος ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ὑπερισχύει ὑπὲρ θανάτου τοὺς σωματικούς. Αὐτὸς φανερώσει ἡμῖν τὴν ἰσχὺν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ.

ΛΟΓΟΣ ΛΖ'.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΓΓΙΣΤΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΖΩΝΤΩΝ, ΚΑΙ ΕΝ ΤΗ ΖΩΗ
ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ ΤΑΣ ΗΜΕΡΑΣ ΑΥΤΩΝ ΔΙΑΓΟΝΤΩΝ

Γέρων τις ἔγραψεν εἰς τὰ τεῖχη τοῦ κελλίου αὐτοῦ λόγους, καὶ ἐν-
νοίας πολυτρόπους. Καὶ ἠρωτήθη, τί ἐστι ταῦτα; καὶ εἶπεν,
οὗτοί εἰσιν οἱ λογισμοὶ τῆς δικαιοσύνης, οἱ ἐρχόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου
τοῦ παραμένοντός μοι, καὶ οἱ διαλογισμοὶ τῆς φύσεως οἱ εὐθεῖς, οἱ κι-
νούμενοι ἐν ἐμοί. Καὶ διηγράφω αὐτούς ἐν τῷ καιρῷ αὐτῶν τῆς κινή-
σεως· ὅπως ἐν τῷ καιρῷ τῆς σκοτώσεώς μου ἀδολεσχήσω ἐν αὐτοῖς,
καὶ λυτρώσωνταί με τῆς πλάνης.

Ἄλλος γέρων μακαριζόμενος ὑπὸ τῶν ἐαυτοῦ λογισμῶν, ὅτι ἀντί
τοῦ παρέρχοντος κόσμου ἠξιώθη τῆς μὴ ἀφανιζομένης ἐλπίδος, ἀπε-
κρίθη ὁ γέρων, ἀκμήν ἐν ᾧ εἰμὶ ἐν τῇ ὁδῷ, μάτην ἐπαινεῖτέ με.
Ἀκμήν οὐκ ἐτελείωσα τὴν ὁδόν.

Ἐὰν ποιήσης ἀρετὴν καλὴν, καὶ μὴ αἰσθανθῇς τῆς γεύσεως τῆς ἀν-
τιλήψεως αὐτῆς, μὴ θαυμάσης. Ἐως γὰρ ἂν ταπεινωθῇ ὁ ἄνθρωπος,
οὐ λαμβάνει τὸν μισθὸν τῆς ἐαυτοῦ ἐργασίας. Ἡ δὲ ἀμοιβή, οὐ τῇ
ἐργασίᾳ δίδεται, ἀλλὰ τῇ ταπεινώσει. Ὁ ἀδικῶν τὴν δευτέραν, τὴν
πρώτην ἀπόλλυσιν. Ὁ προλαβὼν, καὶ λαβὼν τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἀγα-
θῶν, οὗτος ὑπερέχει τὸν ἔχοντα τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἀρετὴ
μήτηρ τῆς λύπης ἐστὶ· καὶ ἐκ τῆς λύπης γεννᾶται ἡ ταπείνωσις· καὶ
τῇ ταπεινώσει δίδεται ἡ χάρις. Λοιπὸν ἡ ἀνταπόδοσις, οὐ τῇ ἀρετῇ,
οὐδὲ τῷ ὑπὲρ αὐτῆς πόνῳ, ἀλλὰ τῇ τικτομένῃ ἐξ αὐτῶν ταπεινώσει
ἐστίν. Ἐὰν δὲ αὕτη ὑστερηθῇ, τὰ πρῶτα ματαίως γίνονται.

Ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς, ἡ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν ἐστὶ τοῦ Κυρίου. Ἡ
περίσσεια τῆς ἐργασίας, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγαθὴ κατασκευὴ τῆς διανοίας·
ἥτις συνίσταται ἐκ τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ ἐκ τῆς φυλακῆς. Ὅταν
ἡ τῶν πρώτων δύναμις ὑστερηθῇ, αὕτη ἀντ' αὐτῶν ἀπόδεκτος γίνεται.
Ὁ Χριστὸς δέ, οὐ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ τὴν διόρθωσιν ἀπαι-
τεῖ τῆς ψυχῆς. (1) Δι' ἣν τὰς ἐντολάς τοῖς νομικοῖς ἐνομοθέτησε. Τὸ

(1) Οὐχ ὥς ἔτυχε πάντως τὴν τῶν ἐντολῶν ἐργασίαν παρ' ἡμῶν ἀπαιτεῖ ὁ
Κύριος, οὐδὲ διὰ τοῦτο καὶ μόνον, διὰ τὸ ἐντολὰς αὐτοῦ εἶναι, ἐνετειλατο τὴν

μὲν σῶμα ἐργάζεται ἐν τοῖς δεξιόις, καὶ τοῖς ἀριστεροῖς ἐπίσης· ἡ δὲ διάνοια, καθὼς θέλει, ἡ δικαιοῦται, ἡ πλημμυλεῖ. Ἔστιν ὁ ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς ἀριστεροῖς ἐργαζόμενος τὴν ζῶν ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ· καὶ ἔστιν ὁ τὴν ἀμαρτίαν πραγματευόμενος, ὡς ἐν προσώπῳ τῶν θεϊκῶν. ⁽²⁾

Τὰ ἐλαττώματα ⁽³⁾ ἐντισι τοῖς φυλάττουσιν ἑαυτοὺς, φύλακες εἰπὶ τῆς δικαιοσύνης. Χάρισμα ἄνευ πειρασμῶν, ἀπώλεια τῶν δεχομένων αὐτό ἐστιν. Ἐὰν ἐργάζῃ ἀγαθὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ δῶ σοι χάρισμα, πείτον αὐτὸν δοῦναί σοι ἐπίγνωσιν, πῶς ἀρμόζει σοι ταπεινωθῆναι, ἢ στῆσαι σοι φρουρὸν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἢ λαβεῖν αὐτὸ ἀπὸ σοῦ, ἵνα μὴ πρόξενον ἀπωλείας σοι γένηται. Οὐ πάντων γὰρ ἐστὶ τὸ φυλάξαι τὸν πλοῦτον ἐκτὸς βλάβης.

Ψυχὴ ἡ λαβοῦσα μέριμναν τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐν ἀκριθείᾳ, καὶ φόβῳ ζῶσα Θεοῦ, οὐ δύναται εἶναι χωρὶς λύπης καθ' ἡμέραν. Διότι συμπεπλεγμένως ἔχουσιν αἱ ἀρεταὶ τὰς λύπας ἐν αὐταῖς. Ὁ ἐξερχόμενος ἐκ τῶν θλίψεων, πάντως καὶ τῆς ἀρετῆς ἀδιστακτικῶς χωρίζεται. Ἐὰν ἐπιθυμῇ τὴν ἀρετὴν, παράδος ἑαυτὸν εἰς πᾶσαν θλίψιν. Αἱ γὰρ θλίψεις γεννῶσι τὴν ταπείνωσιν. Οὐ θέλει ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν εἶναι δίχα μερίμνης. Καὶ ὁ θέλων ἀμεριμεῖν, ἔξωθεν τοῦ θελήματος εὐρίσκεται τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι. Μέριμναν δέ, οὐ τὴν περὶ τῶν σωματικῶν λέγομεν, ἀλλὰ τὴν περὶ τῶν καταπονούντων, τῶν ἀκολουθούντων ⁽⁴⁾ τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς. Ἔως ἐὰν φθάσωμεν τὴν ἀληθινὴν

ἀκριθεὶς τούτων τήρησιν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῆς ψυχῆς χαλιναγωγίαν, καὶ παιδεύσιν, καὶ ἐπανάρθωσιν. «Διὸ ὁ Παῦλος τὸ τοῦ Χριστοῦ στόμα ἀπεφώνητο, δι-
«καίῳ νόμος οὐ καίται. Ἀνόμοις δέ, καὶ ἀνυποτάκτοις κτ. (ρ. Τιμ. α. θ.) καὶ
«ἀλλαχοῦ, κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος.» Γαλ. ε. κδ.

⁽²⁾ Τὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερά, τὰς εὐπραγίας σημαίνουσι, καὶ δυσπραγίας.
«Ἄπερ ὁ θεὸς Ἀπόστολος ὅπλα καλεῖ, λέγων· διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύ-
νης τῶν δεξιῶν, καὶ ἀριστερῶν.» (β. Κορινθ. ε. γ.) τὸ δέ, ὡς ἐν προσώπῳ
τῶν θεϊκῶν, τί ἂν ὑπεμφανίῃ ἄλλο, εἰ μὴ τὸ, προφασιζόμενος τὴν ὑπὸ Θεοῦ
ἐπενεχθεῖσαν αὐτῷ θλίψιν καὶ στενοχωρίαν, παραίτιον εἶναι τῆς ἀμαρτίας;

⁽³⁾ Τὰ ἐλαττώματα, τὰ φυσικὰ δηλαδή, οἷον ἡ ἀδυναμία, ἡ μικροψυχία, ἡ ἀφύα, ἡ ἀμορφία, καὶ τὰ τούτους ἐφάμιλλα. Ἄπερ γὰρ τοῖς γε ἑαυτοὺς ἐπιγι-
νώσκουσι, ταπεινοφροσύνης παραίτια, καὶ τοῖς προσέχουσιν ἑαυτοῖς, ἀρετῆς ἀ-
πάσης φύλακες.

⁽⁴⁾ Ἰσ. τὴν περὶ τῶν καταπονούντων τοὺς ἀκολουθοῦντας τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς.

γνώσιν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων, ἐν πειρασμοῖς προσεγγίζομεν τῇ ταπεινώσει. Τῷ ἄνευ θλίψεως ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀρετῇ εὕρισκομεν, θύρα ὑπερηφανίας ἡνοίχθη αὐτῷ.

Καὶ τίς ἐστι λοιπὸν ὁ ἐπιθυμῶν ἄλυπος εἶναι ἐν τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι; οὐ δύναται ἡ διάνοια χωρὶς αἰτίας τῶν κολαφισμάτων ἐν τῇ ταπεινώσει ἑμμεῖναι, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῆς δεήσεως πρὸς τὸν Θεὸν καθαρῶς, ἐκτὸς ταπεινοφροσύνης. Πρῶτον μὲν ἐκ τῆς καθηκούσης μερίμνης μακρύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι, καὶ μετὰ ταῦτα προσεγγίζει ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα τῆς ὑπερηφανίας. Καὶ ἐμμένοντος αὐτῇ τοῦ ἀνθρώπου, τότε ὁ Ἄγγελος τῆς προνοίας μακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ, ὅς ἐστι πλησίον αὐτοῦ, κινῶν ἐν αὐτῷ τὴν μερίμναν τῆς δικαιοσύνης. Καὶ ὅτε ἀδικήσει τοῦτον καὶ ἐξ αὐτοῦ μακρυνθῇ, τότε ὁ ἀλλότριος προσεγγίζει αὐτῷ. Καὶ ἔκτοτε οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ μίᾳ μερίμνᾳ δικαιοσύνης.

Πρὸ τῆς συντριβῆς, (Παροιμ. ις'. ιθ'.) ὑπερηφανία λέγει ὁ σοφός· «καὶ πρὸ τοῦ χαρίσματος, ἡ ταπεινώσις.» Κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑπερηφανίας τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ὀρωμένης, κατὰ τὸ μέτρον τῆς συντριβῆς τῆς παιδείας τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ γινομένης αὐτῇ. Ὑπερηφανία ἐστίν, οὐχ ὅταν ἐν τῇ διανοίᾳ ὁ ταύτης περᾶση λογισμός, οὐδὲ ἐὰν νικᾷται τις ἐξ αὐτῆς κατὰ καιρόν, ἀλλ' ἐκείνη ἡ διαμένουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἐκείνῳ μὲν τῷ πρώτῳ, ἡ κατάνυξις ἀκολουθεῖ. Οὗτος δὲ ὅτε αὐτὴν ἀγαπήσειεν, οὐκ οἶδε κατάνυξιν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα, καὶ μεγαπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΗ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΣΥΝΙΕΝΑΙ ΕΝ ΠΟΙΩ ΜΕΤΡῳ ΙΣΤΑΤΑΙ ΤΙΣ
ΕΚ ΤΩΝ ΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΕΝ ΑΥΤῳ
ΛΟΓΙΣΜΩΝ

Ανθρωπος ὅσον ἐστὶν ἐν ἀμελείᾳ, ἐκ τῆς ὥρας τοῦ θανάτου φοβεῖται. Ὅτε δὲ ἀπαντήσῃ (¹) τῷ Θεῷ, ἐκ τῆς ἀπαντήσεως;

(¹) Τὸ Ε. Χ. καὶ ὅτε δὲ προσεγγίσει τῷ Θεῷ.

τῆς κρίσεως· ὅταν δὲ ὀλοτελῶς ⁽¹⁾ ἔλθῃ εἰς τοῦμπροσθεν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ταῦτα τὰ δύο καταπίνονται. Πῶς δὲ τοῦτο ; ὅτι ὅτε ἐν τῇ γνώσει καὶ τῇ πολιτείᾳ τοῦ σώματος ἵσταται τις, ἐκ τοῦ θανάτου πτοεῖται· καὶ ὅταν ἐν τῇ γνώσει τῇ ψυχικῇ, καὶ τῇ ἀγαθῇ πολιτείᾳ γέννηται, ἐν τῇ μνήμῃ τῆς κρίσεως τῆς μελλούσης κινεῖται ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὥρᾳ. Διότι ἐν αὐτῇ τῇ φύσει ὀρθῶς ἵσταται, καὶ ἐν τῇ τάξει τῇ ψυχικῇ κινεῖται, καὶ ἀναστρέφεται ἐν τῇ γνώσει ἐκυτοῦ, καὶ τῇ πολιτείᾳ, καὶ πρὸς τὸν πλησιασμὸν τοῦ Θεοῦ καλῶς καθίσταται. Ὅταν δὲ φθάσῃ τὴν γνώσιν ἐκείνην τῆς ἀληθείας ἐν τῇ κινήσει τῆς αἰσθήσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τῇ στερεώσει τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων, ἐν τῇ ἀγάπῃ καταπίνεται ἐκεῖνος ὁ σωμάτειος, καὶ καθ' ὁμοιότητα τοῦ ζώου φοβούμενος τὴν θυσίαν· ὁ λογικὸς δέ, ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ φοβεῖται· ὁ δὲ γενόμενος υἱός, εἰς τὴν ἀγάπην καλλωπίζεται, ⁽²⁾ καὶ οὐκ ἐν τῇ πτοούσῃ ῥάβδῳ παιδαγωγεῖται. (Ἰησ. κδ'. ιε'.) Ἐγὼ «δὲ, καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς μου τῷ Κυρίῳ δουλεύσωμεν.

Ὁ φθάσας τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔτι πάλιν ἐπιθυμεῖ διαμεῖναι ἐνταῦθα. Ἡ ἀγάπη γὰρ καταργεῖ τὸν φόβον. Ἀγαπητοί, διότι γέγονα μωρός, οὐχ ὑπομένω φυλάξαι τὸ μυστήριον ἐν σιωπῇ, ἀλλὰ γίνομαι ἄφρων, διὰ τὴν τῶν ἀδελφῶν ὠφέλειαν. Διότι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἡ ἀληθινή, ἥτις οὐ δύναται ὑπομεῖναι ἔντινι μυστηρίῳ ἐκ τῶν ἀγαπητῶν αὐτῆς. Πολλὰκις ὅτε ταῦτα ἔγραφον, ὑπέλειποντόμου οἱ δάκτυλοι ἐπὶ τὸν χάρτην, καὶ οὐχ ὑπέφερον κατέναντι τῆς ἡδονῆς τῆς ἐμπιπτούσης ἐν τῇ καρδίᾳ μου, καὶ τὰς αἰσθήσεις κατασιγαζούσης. Ὅμως μακάριος, οὐ ἡ ἀδολεσχία ἐν τῷ Θεῷ αἰεὶ, καὶ ἑαυτὸν ἐκ πάντων κατέσχε τῶν κοσμικῶν, καὶ πρὸς αὐτὸν μόνον γέγονεν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῆς γνώσεως αὐτοῦ. Καὶ εἰ μακροθυμήσειεν, οὐ βραδύνει μακρὸν ἰδέσθαι καρπόν. ⁽³⁾

Ἡ χαρὰ ἡ ἐν Θεῷ, ἰσχυροτέρα ἐστὶ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς. Καὶ ὁ εὐρών αὐτήν, οὐ μόνον εἰς τὰ πάθη οὐ περιδύλεται, ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ τὴν

(1) Ὁρθότερ. οὕτως· ὅταν δὲ προσεγγίσῃ τῷ Θεῷ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῆς κρίσεως, καὶ ὅταν ὀλοτελῶς ἔλθῃ κτ.

(2) Περὶ τριῶν ὁ λόγος αὐτοῦ ἐστὶ. Τοῦ φοβούμενου, τὸν θάνατον, τοῦ ἀναλογιζομένου τὴν κρίσιν, καὶ τοῦ ἔχοντος τὴν ἀγάπην. Ὁν τὸν μὲν, ἀμελῇ ὀνομάζει καὶ σωμάτειον, καὶ φοβεῖσθαι φησι τὸν θάνατον, καθάπερ πτοεῖται τὸ ζῶον τὴν σφαγὴν καὶ θυσίαν· τὸν δέ, λογικόν, ὅστις δὴ μετὰ λόγου τὴν τοῦ Θεοῦ κρίσιν δεδίδτεται· τὸν δέ, υἱόν, ὡς τῇ ἀγάπῃ καλλωπιζόμενον, καὶ τὴν παιδαγωγούσαν ῥάβδον μὴ πτοούμενον, καὶ αὐθαιρέτως τῷ Κυρίῳ δουλεύοντα.

(3) Τὸ Ε. Χ. οὐ βραδύνει πολὺν καρπὸν ἰδεῖν.

ἐαυτοῦ ζῶν ἐπιστραφῆσεται, οὐδὲ αἰσθησις ἐτέρα γενήσεται ἐκεῖθεν, εἰ ἐξ ἀληθείας γέγονεν αὕτη. Ἡ ἀγάπη γλυκυτέρα τῆς ζωῆς. Καὶ γλυκυτέρα ἢ κατὰ Θεὸν σύνοσις, ἐξ ἧς ἡ ἀγάπη τίκτεται ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. Οὐκ ἔστι λύπη τῇ ἀγάπῃ, δέξασθαι ὑπὲρ τῶν ἀγαπῶντων αὐτὴν μέγαν θάνατον. Ἡ ἀγάπη γέννημά ἐστι τῆς γνώσεως. Καὶ ἡ γνώσις, γέννημά ἐστι τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς. Ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς ἐστὶ δύναμις, ἥτις ἐκ τῆς ὑπομονῆς τῆς μακροῦς γέγονεν.

Ἐρώτ. Καὶ τί ἐστὶν ἡ γνώσις;

Ἀπόκρ. Αἰσθησις τῆς ζωῆς τῆς ἀθανάτου.

Ἐρώτ. Καὶ τί ἐστὶν ἡ ζωὴ ἡ ἀθάνατος;

Ἀπόκρ. Αἰσθησις ἐν Θεῷ. Ὅτι ἐκ τῆς συνέσεως ἡ ἀγάπη. Ἡ δὲ κατὰ Θεὸν γνώσις, βασιλεὺς ἐστὶ πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τῇ δεχομένη καρδίᾳ αὐτήν, πᾶσα ἐν τῇ γῇ γλυκύτης περίσση ἐστὶ. Τῇ γὰρ γλυκύτητι τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ὅμοιον.

Εὐχὴ. Κύριε πλήρωσον τὴν καρδίαν μου ζωῆς αἰωνίου.

Ζωὴ αἰωνίος ἐστὶ παράκλησις εἰς Θεόν. Καὶ ὁ εὐρὼν παράκλησιν ἐν Θεῷ, περιττὴν ἡγεῖται τὴν κοσμικὴν.

Ἐρώτ. Πόθεν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἐδέξατο σοφίαν ἐκ τοῦ πνεύματος;

Ἀπόκρ. Ἐξ ἐκείνης τῆς διδασκούσης αὐτὸν ἐν τῷ κρυπτῷ αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τοὺς τρόπους τῆς ταπεινώσεως. Καὶ ἀποκαλύπτεται αὐτῷ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, πῶς δεχθήσεται ἡ ταπείνωσις.

Ἐρώτ. Πόθεν δὲ αἰσθάνεται τις, ὅτι ἔφθασεν αὐτήν;

Ἀπόκρ. Ἐξ ὧν ἀνδίδεται ἀρεσθῆναι τῷ κόσμῳ ἐν ταῖς ἀναστροφαῖς αὐτοῦ, ἢ τῷ λόγῳ, καὶ μισητὴ ἐστὶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἡ δόξα τοῦ κόσμου τούτου.

Ἐρώτ. Καὶ τί εἰσι τὰ πάθη;

Ἀπόκρ. Προσβολαὶ εἰσιν, αἵτινες ἐν τοῖς πράγμασι τοῦ κόσμου τούτου ἐτέθησαν, κινεῖσαι τὸ σῶμα πρὸς τὴν χρεῖαν αὐτοῦ τὴν ἀναγκαστικὴν. Καὶ οὐ παύονται προσβάλλουσαι, ὅσον οὗτος ὁ κόσμος ἐστίν. Ἄνθρωπος δὲ ἀξιωθεὶς τῆς χάριτος τῆς θείας, καὶ γευσάμενος, καὶ αἰσθηθεὶς τινὸς ὑπερέχοντος τούτων, οὐκ εἰσέρχεται ταύτας εἰς τὴν ἐκαστοῦ καρδίαν ἀφήσιν. Ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τῶν προσβολῶν κατεκράτησεν ἄλλη ἐπιθυμία, κρείττων αὐτῶν. Καὶ οὔτε δὲ αὗται προσεγγίζουσι τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, οὔτε τὰ τιχτόμενα ἐξ αὐτῶν. Ἀλλ' ἴστανται ἔξω ἀργαί· οὐχ ὅτι προσβολαὶ οὐκ εἰσὶ τῶν παθῶν, ἀλλ' ὅτι ἡ καρδία ἡ

δεχομένη αὐτάς, νεκρά ἐστὶν ἐν αὐταῖς, καὶ ζῇ ἔντινι ἄλλῃ· οὐχ ὅτι ἔληξεν ἐκ τῆς φυλακῆς τῆς διακρίσεως, καὶ τῶν ἔργων, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ὄχλησις τινός. Ἐκορέσθη γάρ ἡ συνειδήσις αὐτοῦ ἀπὸ τρυφῆς ἄλλου τινός.

Καρδία ἡ δεξαμένη αἴσθησιν τῶν πνευματικῶν, καὶ τῆς θεωρίας τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐν ἀκριθείᾳ, ἐν τοιοῦτῳ τρόπῳ γίνεται τῇ συνειδήσει ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παθῶν, οἷα ἂν κεκορεσμένοι· ἄνθρωπος τροφῆς τιμίας γένοιτο ἐπὶ τροφῇ ἄλλῃ μὴ τοιαύτῃ παρακειμένη ἐνώπιον αὐτοῦ, μὴ προσέχων αὐτῇ τὸ παράπαν, μηδὲ ἐπιθυμῶν, ἀλλὰ μάλλον βδελυττόμενός τε καὶ ἀποστρεφόμενος. Οὐ μόνον διὰ τὸ ἐαυτῆς βδελυρόντε καὶ ἔμμυτον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν κόρον τῆς προτέρας καλλίστης, ἥς ἐτρέφη τροφῆς. Οὐχ ὥσπερ ὁ σκορπίσας τὸ μέρος αὐτοῦ, καὶ ἐπιθυμῶν τῶν κερατίων διὰ τὸ προφθάσαι σκορπίσαι τὸν πατρικὸν πλοῦτον, ὃν εἶχε. Καὶ πάλιν οὐκ ἐστὶν ὁ ἐμπιστευθεὶς θησαυρόν, καθεύδων.

Ἐὰν φυλάξωμεν τὸν νόμον τῆς νήψεως, καὶ τὸ ἔργον τῆς διακρίσεως ἐν γνώσει, ἐξ ὧν καρποῦται ἡ ζωὴ, παντελῶς ὁ ἀγὼν τῶν προσβολῶν τῶν παθῶν τῇ διανοίᾳ οὐ προσεγγίζει. Οὐκ ἐκ τοῦ ἀγῶνος δὲ καλύονται εἰς τὴν καρδίαν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόρου τῆς συνειδήσεως, καὶ ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ψυχῆς, ἥς ἐπληρώθη, καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῶν θεωριῶν τῶν θαυμασίων τῶν εὐρισκομένων ἐν αὐτῇ. Ταῦτα ἐκώλυσαν τὰς προσβολάς, μὴ προσεγγίσει αὐτῇ· οὐχ ὅτι ἰχωρίσθη ἐκ τῆς φυλακῆς, καθὼς εἶπον, καὶ τῶν ἔργων τῆς διακρίσεως, ἅπερ φυλάττουσι τὴν γνώσιν τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ φῶς τὸ ψυχικόν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔχει ἀγῶνα ἢ διάνοιαν, διὰ τὰς αἰτίας, ἃς προείπεμεν. Τὸ βρῶμα γὰρ τῶν πτωχῶν, τοῖς πλουσίαις βδελυκτόν ἐστίν. Ὁμοίως καὶ τὸ βρῶμα τῶν ἀρρώστων, τοῖς ὑγιαίνουσιν. Ἀλλ' ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ὑγεία, ἐκ τῆς νήψεως καὶ τῆς ἐπιμελείας συνίσταται. Ὅσον γὰρ ζῇ τις, χρήζει τῆς νήψεως, καὶ τῆς ἐπιμελείας, καὶ τοῦ ἐξυπνισμοῦ, τοῦ φυλάξαι τὸν ἑαυτοῦ θησαυρόν. Ἐὰν δὲ τὸν ὅρον αὐτοῦ καταλείψῃ, νοσήσῃ ἔχει καὶ κλαπῆναι. Οὐ μέχοι δὲ τοῦ τὸν καρπὸν ἰδέσθαι δέον ἐργάζεσθαι, ἀλλ' ἕως τῆς ἐξόδου χρεῶν ἀγωνίζεσθαι. Πολλάκις γὰρ τὸν καρπὸν πεπανθέντα, καταβάλλει ἐξάπινα χάλαζα. Ὁ μιτρώμενος ἐν πράγματι, καὶ λύων ἑαυτὸν εἰς ὁμιλίαν, οὐκ ἔτι πιστεύεται, ὅτι ἡ ὑγεία αὐτοῦ προσμεῖναι ἔχει ἐν αὐτῷ.

Εὐχὴ. Ὅταν προσεύχῃ, ταύτην τὴν προσευχὴν εἰπέ. Κύριε ἀξιῶσόν με νεκρωθῆναι τῇ συνουσίᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου ἐν ἀληθείᾳ.

Καὶ γίνῃ, ⁽¹⁾ ὅτι πᾶσαν δέησιν συνήγαγες. Ἀγωνίσαι δὲ τὸ ἔργον τοῦτο πληρῶσαι ἐν σοί. Ἐὰν γὰρ τὸ ἔργον ἀκολουθήσῃ τῇ εὐχῇ, ἀληθῶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ἔστηκας τοῦ Χριστοῦ. Νέκρωσις δὲ τοῦ κόσμου ἐστίν, οὐ τὸ ἀποστῆναι τῆς κοινωνίας τῆς ὁμιλίας τινὰ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ μόνων, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐπιθυμῆσαί τινος τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῆς διανοίας αὐτοῦ.

Ἐὰν ἐν τῇ μελέτῃ τῇ ἀγαθῇ ἐθίσωμεν ἑαυτούς, αἰσχυρόμεθα ἐκ τῶν παθῶν, ὅταν αὐτοῖς ἀπαντήσωμεν. Καὶ γινώσκουσι τοῦτο οἱ κησάμενοι πείραν ἐν ἑαυτοῖς. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰτιῶν τῶν παθῶν αἰσχυρόμεθα ἔχομεν προσεγγίσει αὐτοῖς. Ὅταν εἰς ἔργον τινός ⁽²⁾ ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἀκολουθήσῃ ἐπιθυμία, δὸς κατὰ τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ τὸν ὅρον τοῦ θανάτου. Καὶ οὕτως ἐν τῷ πράγματι εἰς τὸν βαθμὸν τῆς μαρτυρίας ἀξιώθηται ἀναδραμεῖν ἐφ' ἑκαστον πάθος, καὶ βλάβην τινὰ τῶν ἀπαντῶντων σοι ἔσθω ἐκείνου τοῦ ὅρου, οὐ μὴ καταλάβῃς, ἐὰν μέχρι τέλους ὑπομείνης, καὶ μὴ χαυνώθῃς. Ἡ μελέτη τοῦ ἀσθενοῦς λογισμοῦ, ἀσθενῇ ποιεῖ τὴν ἰσχὺν τῆς ὑπομονῆς· ἡ δὲ στερεὰ διάνοια, καὶ τὴν δύναμιν, ἣν οὐκ ἔχει ἡ φύσις παρέχει τῷ ἀκολουθοῦντι τῇ μελέτῃ αὐτῆς.

Εὐχή. Κύριε ἀξιώσόν με μισῆσαι τὴν ζωὴν μου, διὰ τὴν ζωὴν τὴν ἐν σοί.

Ἡ πολιτεία τοῦ κόσμου τούτου ὁμοία ἐστὶ τοῖς σχεδιάζουσί τινα γράμματα τῶν ἐν σχεδίοις ἀκμὴν ὑπαρχόντων. Καὶ ὅτε θέλει τις, καὶ ἐπιθυμεῖ, προστίθῃσιν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἀφαιρεῖται, καὶ ποιεῖ ἐναλλαγὴν ἐν τοῖς γράμμασιν. Ἡ πολιτεία δὲ τῶν μελλόντων, ὁμοία ἐστὶ τοῖς χειρογράφοις, τοῖς γραφεῖσιν ἐν σωματίοις καθαροῖς, καὶ σφραγισθεῖσιν ἐν τῇ σφραγίδι τῇ βασιλικῇ, ἐν οἷς οὔτε προσθήκη, οὔτε ἔλλειψις. Ὅσον οὖν ἐσμὲν ἐν μέσῳ τῆς ἀλλοιώσεως, προσέχωμεν ἑαυτοῖς. Καὶ ἡνίκα ἐξουσιάζομεν εἰς τὸ χειρόγραφον τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὅπερ διὰ τῶν χειρῶν ἡμῶν γεγραφήκαμεν, ἀγωνισώμεθα ποιῆσαι ἐν αὐτῷ προσθήκην ἐν πο-

⁽¹⁾ Ἰσ. γινώσκε.

⁽²⁾ Ὅταν εἰς ἔργον τινός κτ. τοῦτο δοκεῖ αἰνίττεσθαι. Ὅταν ἐπιθυμῇ τις ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἔργον ἐργάσασθαι, δεῖ αὐτὸν ὑπολαβόντα καὶ τὴν ζωὴν χρῆν ὑπὲρ τούτου δοῦναι, μέχρι θανάτου παρεσκευάσθαι. Οὕτω μὲν γὰρ οὐ μόνον παντὸς πάθους νικητὴς, καὶ βλάβης τῶν ἐπισυμβαίνόντων ὑπέρτερος ἔσται, ἀλλὰ καὶ βαθμοῦ καὶ τάξεως μαρτύρων ἀξιωθήσεται, ἅτε δὴ καὶ θανεῖν ἐλθόμενος ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης.

λιτεία ἀγαθῇ, καὶ ἀπαλείψωμεν ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐλαττώματα τῆς πρώτης πολιτείας. Ὅσον γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐσμέν, οὐ τίθησιν ὁ Θεὸς τὴν σφραγίδα, οὔτε ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς, οὔτε ἐπὶ τοῖς κακοῖς, ἕως τῆς ὥρας τῆς ἐξόδου, ἐν ἣ τελειοῦται τὸ ἔργον τῆς πατρίδος ἡμῶν, καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἀποδημίαν. Καὶ καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος Ἐφραίμ· πρέπει λογιζέσθαι ἡμᾶς, ὅτι ὁμοία ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡμῶν πλοίῳ ἐτοιμῷ, μὴ γινώσκοντι πότε ἐπέρχεται αὐτῷ ὁ ἄνεμος. Καὶ στρατῷ, μὴ εἰδῶτι πότε σαλπίζει ἡ πολεμικὴ σάλπιγξ. Καὶ ἐὰν ταῦτά φησι, διὰ τὴν διαφορὰν τὴν μικρὰν οὕτως, ἃ καὶ ἴσως στρέφονται πάλιν, πόσον δεόν ἄρα ἡμᾶς εὐτρεπίζεσθαι, καὶ προπαρασκευάζεσθαι πρὸ ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῆς ἀποτόμου, καὶ γεφύρας, καὶ θύρας τοῦ καινοῦ αἰῶνος; δόξη ἡμῖν ὁ Χριστὸς ὁ μεσίτης τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐτοιμασίαν, ἐπερείδεσθαι ἐκείνην τῇ ἀποφάσει τῆς προσδοκίας· ὁ ἔχων τὴν δόξαν, καὶ τὴν προσκύνησιν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΘ'.

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ

Τῆς πρὸς προκοπὴν τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἐξυπνιζομένης ἐν ἡμῖν.

Πρώτη ἔννοια ἡ ἐκ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἐμπίπτουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ ὀδηγοῦσα τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ζωὴν, περὶ τῆς ἐξόδου τῆς φύσεως ταύτης, ἐμπίπτει τῇ καρδίᾳ. Τούτῳ τῷ λογισμῷ ἀκολουθεῖ φυσικῶς ἡ καταφρόνησις τοῦ κόσμου. Καὶ ἐκ τούτου ἔρχεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πᾶσα κίνησις ἀγαθῇ, ἡ ὀδηγοῦσα αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὥσπερ θεμέλιός τινα τίθησιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἡ θεικὴ δύναμις ἡ ἀκολουθοῦσα αὐτῷ, ὅτε θελήσει φανερωῖσθαι ἐν αὐτῷ τὴν ζωὴν. Ταύτην τὴν ἔννοιαν, ἣν εἰρήκαμεν, ἐὰν μὴ σβέση αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος ἐν ταῖς συμπλοκαῖς ταῖς βιωτικαῖς καὶ τῇ ματαιολογίᾳ, ἀλλὰ αὐξήσῃ ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ διαμίνῃ ⁽¹⁾ ἐν αὐτῷ θεωρῶν, καὶ σχολάζων ἐν αὐτῇ, πρὸς τὴν θεωρίαν τὴν βεβαίαν τὴν μὴ δυναμένην

(1) Τὸ Ε. Χ. ἐν ἡσυχίᾳ καὶ δυνάμει ἐν αὐτῷ, σχολάζων κτ.

ἐκφρασθῆναι ὑπὸ τινος ἄγει αὐτόν. Τοῦτον τὸν λογισμόν ὁ σατανᾶς πολλὰ μισεῖ, καὶ ἐν πάσῃ δυνάμει αὐτοῦ πολεμεῖ ἐκτίλαι αὐτὸν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ εἰ δυνατόν ἦν, εἰδίδου αὐτῷ τὴν βασιλείαν ὅλου τοῦ κόσμου, μόνον ἵνα τῷ περισπασμῷ ἀπαλείψῃ ἐκ τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου τὸν τοιοῦτον λογισμόν. Καὶ εἰ ἐδύνατο, ὡς εἴρηται, ἐποίει τοῦτο προθύμως. Γινώσκει γὰρ ὁ δόλιος, ὅτι ἐὰν ὁ λογισμὸς οὗτος διαμεῖνῃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἔτι ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ ταύτῃ τῆς πλάνης ἵσταται. Καὶ αἱ μηχαναὶ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγίζουσι. Οὐχὶ περὶ τοῦ πρώτου ἐκείνου λογισμοῦ τοῦ κινουντος ἐν ἡμῖν τὴν μνήμην τοῦ θανάτου ἐν τῇ ὑπομνήσει αὐτοῦ λογισόμεθα τοῦτον, ἀλλὰ περὶ τοῦ πληρώματος τοῦ πράγματος τούτου, τοῦ ἐντιθεμένου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀχωρίστως, καὶ ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ αὐτοῦ, εἰς τὸ θαυμάσαι αὐτὸν συνιστῶντος αὐτὸν πάντοτε. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ λογισμὸς, ἐστὶ σωματικός. οὗτος δέ, θεωρία ἐστὶ πνευματική, καὶ χάρις θαυμαστή. Καὶ ἐννοίαις λαμπραῖς ἡ θεωρία αὕτη ἐνδεδυμένη ἐστί. Καὶ ὁ ἔχων αὐτήν, τὸν κόσμον τοῦτον πάλιν οὐκ ἐξετάζει, καὶ πρὸς τὸ σῶμα αὐτοῦ οὐκ ἐμμένει.

Ἀληθῶς ὄντως, ὃ ἀγαπητοί, εἰ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τὴν ἀληθῆ ταύτην θεωρίαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὀλίγον καιρόν, εἶχεν ἂν ὁ κόσμος οὗτος διαμεῖναι ἀδιάρχοις. Αὕτη ἡ θεωρία δεσμός ἐστιν, οὗτινος ἔμπροσθεν ἡ φύσις οὐ δύναται στήναι, καὶ τῷ λαμβάνοντι ταύτην τὴν ἀδολεσχίαν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, χάρις ἐστὶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἰσχυροτέρα πασῶν ἐργασιῶν τῶν ἰδικῶν, ἥτις δίδεται τοῖς ἐν τῇ τάξει τῇ μέσῃ οὔσι, τοῖς ἐν εὐθύτητι καρδίας ἐπιθυμοῦσι τὴν μετάνοιαν. Καὶ δίδεται ἀκριβῶς οἷς γινώσκει ὁ Θεός, ὅτι πρέπει αὐτοὺς ἀναχωρῆσαι ἀληθῶς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὴν κρείττονα ζωὴν, διὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ τὸ ἀγαθόν, ὅπερ εὗρεν ἐν αὐτοῖς, αὐξάνει δέ, καὶ διαμένει πρὸς αὐτοὺς ἐν τῇ οἰκῇ τῇ ἀναχωρητικῇ, καὶ ἰδιαζούσῃ. Ταύτην ἐν εὐχαρίᾳ αἰτητῶμεθα. Ὑπὲρ τούτης ἀγρυπνίας μακρὰς ποιήσωμιν. Καὶ ὡς χάριν μὴ ἔχουσιν ὁμοίωσιν, μετὰ δακρύων παρὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα παράσχῃ αὐτὴν ἡμῖν αἰτήσωμεν. Καὶ οὐκ ἔτι πάλιν ἀτονήσωμεν ἐν τῷ μόχθῳ τοῦ κόσμου τούτου. Αὕτη ἡ ἀρχὴ τῶν λογισμῶν τῆς ζωῆς, ἡ τελειοῦσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ πλήρωμα τῆς δικαιοσύνης.

ΛΟΓΟΣ Μ'.

ΠΕΡΙ

ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝ
ΤΩΙ ΑΝΘΡΩΠΩΙ

Εργασία ἑτέρα μετὰ ταύτην, ὅτε πορεύεται ἄνθρωπος καλῶς ἐν πολιτείᾳ ἀγαθῇ, καὶ φθάσει ἀνελθεῖν τὸν βαθμὸν τῆς μετανοίας, καὶ ἐγγίσει γεύσασθαι τῆς θεωρίας, καὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ὅταν καταλάβῃ αὐτὸν χάρις ἀνωθεν, γεύσασθαι τῆς ἡδύτητος τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος. Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐντεῦθεν· προηγουμένως περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ τῆς ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ βεβαιοῦται, καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν κτίστην φωτίζεται, καὶ τῇ συστάσει τῶν λογικῶν, καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ τῇ πολλῇ περὶ αὐτῶν ὁμοῦ θαυμάζει. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἐν αὐτῷ ἡ ἡδύτης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ πύρρωσις τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ καιομένης, τῆς καιούσης τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος. Καὶ ταύτης τῆς δυνάμεως αἰσθάνεται τις, ὅτε ἐν πάσαις φύσει τῆς κτίσεως, καὶ ἐν παντὶ πράγματι συναντῶντι αὐτῷ ἀδολεσχῇσει συνετῶς, καὶ ἐξετάσει, καὶ διακρίνει ἐν αὐτοῖς πνευματικῶς. Ὅθεν διὰ πολλῆς καὶ θείας τοιαύτης ἐπιμελείας, καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, τότε ἄρχεται ὁ ἄνθρωπος κινεῖσθαι εἰς θεῖον ἔρωτα, καὶ ἀπαξ μεθύσκειται ἐν αὐτῇ, ὡς ἐν οἴνῳ· καὶ διαλύονται αὐτοῦ τὰ μέλη· καὶ διαμένει ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐκ πληττομένη· καὶ αἰχμαλωτίζεται ἡ καρδία αὐτοῦ ὀπίσω τοῦ Θεοῦ. Καὶ γίνεται οὕτω, καθὼς εἶπον, ὥσπερ τις μεθύσκόμενος ἀπὸ οἴνου. Καὶ ὅσοι ἐνδυναμοῦνται αἱ αἰσθήσεις αἱ ἑσωπικαί, τοσοῦτον ἐνδυναμοῦνται καὶ αὕτη ἡ θεωρία. Καὶ ὅσον ἀγωνίζεται πολιτεῦσθαι καλῶς, καὶ φυλάξαι, καὶ ἐργάζεσθαι ἐν τῇ ἀναγνώσει, καὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς, τοσοῦτον στερεοῦται, καὶ βεβαιοῦται ἐν αὐτῷ ἡ δύναμις αὐτῶν. Ὅντως ἀληθῶς, ὡς ἀδελφοί, τοῦτο ἔρχεται ἐν καιρῷ τοῦ μνημονεῦσαι ἑαυτοῦ, ὅτι φορεῖ τὸ σῶμα τοῦτο, καὶ οὐ γινώσκει ὅτι ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Αὕτη ἡ ἀρχὴ τῆς θεωρίας τῆς πνευματικῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ αὕτη ἡ ἀρχὴ πασῶν τῶν ἀποκαλύψεων τῆς διανοίας, καὶ ἐν αὐτῇ ἡ διάνοια αὐξάνεται ἐν τοῖς κρυπτοῖς, καὶ ἐνδυναμοῦται, καὶ ἐν αὐτῇ

ἐκδιδάσκεται πρὸς τὰς ἄλλας τὰς ὑπερβαινούσας τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην. Καὶ συντόμως λέγω, ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς μετανίστανται πρὸς τὸν ἄνθρωπον πᾶσαι αἱ θεῖαι θεωρίαι, καὶ ἀποκαλύψεις τοῦ πνεύματος, ἃς δέχονται οἱ ἄγιοι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἅπερ ἡ φύσις γινώσκει δύναται ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ χαρίσματα, καὶ ἀποκαλύψεις. Αὕτη ἡ ρίζα τῆς αἰσθήσεως ἡμῶν, ἡ παρὰ τοῦ δημιουργοῦ ἡμῶν ἐν ἡμῖν τιθεμένη. Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς ἐφύλαξε τοῦτον τὸν σπόρον τὸν ἀγαθόν, ὅταν πέσῃ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ ἠύξησεν αὐτόν, καὶ οὐκ ἐσκόρπισεν αὐτόν ἐξ ἑαυτοῦ ἐν τοῖς ματαίοις, καὶ ἐν τῷ μετεωρισμῷ τῶν παρερχομένων. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ΄.

ΠΕΡΙ

ΑΜΑΡΤΙΩΝ ΕΚΟΥΣΙΩΝ, ΚΑΙ ΑΚΟΥΣΙΩΝ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΠΟ ΤΙΝΟΣ ΣΥΜΒΕΒΗΚΟΤΟΣ ΓΙΝΟΜΕΝΩΝ

Εστιν ἀμαρτία ἀπὸ ἀσθενείας γινομένη, εἰς τὴν ἀκουσίως ὁ ἄνθρωπος ἀνθέλκεται, καὶ ἔστιν ἀμαρτία ἐκουσίως γινομένη, καὶ ἀπὸ ἀγνοίας. Συμβαίνει δὲ πάλιν καὶ ἀπὸ τίνος συμβεβηκότος ποιησαί τινα ἀμαρτίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς διαμονῆς, καὶ τῆς ἐν τῷ κακῷ ἔξεως. Οὗτοι δὲ πάντες οἱ τρόποι, καὶ τὰ εἶδη τῶν ἀμαρτιῶν, εἰ καὶ πάντες ἄξιοι μομφῆς εἰσὶν, ἀλλ' οὖν εὐρίσκεται κατὰ σύγκρισιν τὴν πρὸς ἐκδίκησιν, εἰς μείζων τοῦ ἑτέρου. Καὶ τινος μὲν, ἡ μέμψις μεγίστη, καὶ μετὰ κόπου προσδέχεται τούτου ἡ μετάνοια· τινὸς δέ, ἐγγυτέρα ἐστὶν ἡ ἀμαρτία τῆς συγχωρήσεως. Καὶ ὥσπερ ὁ Ἀδάμ, καὶ ἡ Εὕα, καὶ ὁ ὄφις, πάντες μὲν ἐδέξαντο παρὰ Θεοῦ τῆς ἀμαρτίας τὴν ἀμοιβήν, διαφορᾷ δὲ πολλῇ τὴν κατάραν ἐκληρώσαντο, οὕτω καὶ ἐν τοῖς υἱοῖς αὐτῶν· ἑκάστω κατὰ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ, καὶ τὸν πόθον τὸν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, οὕτω καὶ τὸ σφοδρὸν τῆς κολάσεως. Ἐὰν δὲ τις μὴ βουλόμενος μὲν ἀκολουθῇ τῇ ἀμαρτίᾳ, ὑπὸ δὲ τῆς ἀμελείας, τῆς εἰς τὴν ἀρετὴν ἀνθέλκεται πρὸς ἐκείνην, ἐκ τοῦ μὴ σχολάσαι ταύτῃ, εἰ καὶ βαρὺ ἐστὶν αὐτῷ συνεῖναι τῇ ἀμαρτίᾳ, ἀλλ' οὖν ἡ κόλασις αὐτοῦ ἐπιβαρῆς. Ἐὰν δὲ συμβῇ τινὶ ἐπιμελουμένῳ τῆς ἀρετῆς πειρασθῆναι ἐν τινὶ πλημμελήματι, ὅμως τὸ ἔλεος ἐγγύς ἐστι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτοῦ ἀδιστακτως.

Ἄλλη ἐστὶν ἡ ἀμαρτία ἡ γινομένη, ὅταν εὐρεθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐπιμελούμενος τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐμμένων τῇ ἐργασίᾳ, καὶ νυκτὸς μὲν οὐ καθεύδει, φροντίζων μηδὲν ζημιωθῆναι, ὧν ἐπιμελεῖται· ἡμέρας δέ, περιερχόμενος καὶ βαστάζων τὸ βάρος. Καὶ πᾶσα ἡ φροντίς αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρετῇ. Καὶ ἐν ὅσῳ ἐστὶν ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις, ἡ διὰ τινὰ ἄγνοιαν, ἢ ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῶν ἐναντιουμένων ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ἦτοι τῆς ἀρετῆς, καὶ τῶν κυμάτων τῶν ὑψουμένων ἐν παντὶ καιρῷ ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐκκλίσιν τὴν ἐνδεχομένην εἶναι ἐν αὐτῷ εἰς τὸ δοκιμάζεσθαι αὐτοῦ τὸ αὐτεξούσιον, κλίνει ἡ πλάστιγξ τοῦ ζυγοῦ αὐτοῦ μικρὸν εἰς τὰ ἀριστερά, καὶ ἀνθέλκεται ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος εἰς ἕν εἶδος τῆς ἀμαρτίας, ἐν οἷς λυπεῖται, καὶ ἀδημονεῖ, καὶ στενάζει μετὰ πόνου κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, διὰ τὴν ταλαιπωρίαν τὴν ἐπισυμβᾶσαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἐναντίων.

Ἐτέρα δέ, ὅταν εὐρεθῇ ὁ ἄνθρωπος χαῦνος, καὶ ἀμελὴς εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς, καὶ παντελῶς τὴν ὁδὸν ἐγκαταλιπὼν, καὶ δραμὼν δουλικῶς εἰς τὴν ὑπακοὴν πάσης ἡδονῆς τῶν ἀμαρτημάτων, καὶ ζῆλον ἐνδεικνύμενος, μηχανὰς εὐρῆσαι εἰς ὁλοκληρίαν αὐτῆς, καὶ ὧν ἔτοιμος, ὥσπερ τις δοῦλος, εἰς τὸ ἐπιμελῶς ποιῆται τὸ θέλημα τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ, καὶ ἐτοιμάσαι τὰ μέλη αὐτοῦ ὅπλα τῷ διαβόλῳ ἐν πάτῃ ὑπακοῇ αὐτοῦ, καὶ μηδαμῶς βουλόμενος προσέγειν τῇ μετανοίᾳ, μήτε προσεγγίσει τῇ ἀρετῇ, μήτε ποιῆσαι ἐκκοπὴν καὶ τέλος τῆς ὁλεθρίας ὁδοῦ αὐτοῦ.

Καὶ ἄλλη μὲν ἐστὶν ἡ ἐξ ὀλισθήσεων, καὶ ἐκπτώσεων τῶν ἐνδεχομένων γενέσθαι ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐν τῇ τρίβῳ τῆς δικαιοσύνης, κατὰ τὰ τῶν πατέρων λόγια τὰ φάσκοντα, ὅτι εὐρίσκονται ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐν τῇ τρίβῳ τῆς δικαιοσύνης ἐκπτώσεις, καὶ ἐναντιώσεις, καὶ ἀναγκασμοί, καὶ τὰ αὐτοῖς ὅμοια.

Ἐτέρα δέ ἐστὶν ἡ πτώσις τῆς ψυχῆς, καὶ ἡ ὁλόκληρος ἀπώλεια, καὶ ἡ τελεία ἐγκατάλειψις. Καὶ φανερός ἐστι τις ἐκ τούτων, ὅταν πείσῃ, μὴ ἐπιλάβηται τῆς ἀγάπης τοῦ οἰκείου πατρός, ἀλλ' ἐὰν συμβῇ αὐτῷ ποικίλοις ἐμπεσεῖν παραπτώμασιν, ἔσται ἀμελῶν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τοῦ δρόμου αὐτοῦ στάσιν μὴ ποιῶν, ἀλλὰ καὶ νικώμενος, πάλιν ἀνίσταται πρὸς ἄρῳνα τὸν κατὰ τῶν ἐναντίων αὐτοῦ, καὶ τῆς καταλυθείσης οἰκοδομῆς καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀρχὴν θεμελίω ἐμβάλλει, τὸ προφητικὸν λόγιον κατὰ στόμα ἔχων, μέχρι τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦδε τοῦ κόσμου· (Μιχ. ζ'. η'). αὐτὴ ἐπιχαρὴς μοι ὁ ὑπερναντίος μου, ὅτι πέπτω-

»κα. Πάλιν γὰρ ἐγὼ ἀναστήσομαι. Καὶ ἐὰν ἐν τῷ σκότει καθήσω, ὁ
 »Κύριος ἐπιλάμψει μοι.» Καὶ μηδαμοῦ τοῦ πολέμου παύσεται μέχρι
 τοῦ θανάτου, καὶ οὐ μὴ προδῶ τῇ ἡττῇ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν ὧσιν ἐστὶν
 αὐτῷ πνοή, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡττῇ αὐτός. Ἄλλὰ καὶ ἐὰν καθ' ἡμέραν
 κλασθῇ αὐτοῦ τὸ σκάφος, καὶ ναυαγήσῃ τὰ ἀγώγιμα αὐτοῦ, οὐ μὴ
 παύσεται περιποιούμενος, καὶ φροντίζων, ἅμα δὲ καὶ δανειζόμενος, καὶ
 εἰς ἕτερα πλοῖα ἀναβαίνων, καὶ ἐπ' ἐλπίδι πλέων, ἕως ἂν ὁ Κύριος κα-
 τιδῶν αὐτοῦ τὸν ἀγῶνα, καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐπὶ τῇ συντριβῇ αὐτοῦ,
 καταπέμψῃ ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ δῶ αὐτῷ κινήσεις ἰσχυράς,
 εἰς τὸ ὑπομεῖναι καὶ ἀπαντῆσαι τοῖς καυστικαῖς βέλεσι τοῦ ἐχθροῦ.
 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ δεδομένη σοφία παρὰ Θεοῦ. Καὶ οὗτός ἐστιν ὁ σοφὸς
 ἄρρωστος, ὁ μὴ ἐκκόψας τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ. Κρεῖσσον κατακριθῆναι
 ἡμᾶς ἐν ἐνίοις τῶν πραγμάτων, καὶ μὴ ἐπὶ τῇ καταλείψει τῶν πάντων.
 Καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἁβθαῶς Μαρτινιανὸς παρεγγυᾷ, μὴ ῥαθυμῆσαι πρὸς τὸ
 πλῆθος τῶν ἀγώνων, καὶ πρὸς τὸ ποικίλον τοῦ πολέμου, καὶ συνεχές τὸ
 ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης, καὶ μὴ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ πα-
 ραδοῦναι τῷ ἐχθρῷ τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐν ἐνὶ τῶν αἰσχυρῶν τρόπων.
 Ὡς περ γὰρ τις φιλότεκνος πατὴρ εὐτάκτως καὶ στοιχηδὸν διορίζων.
 ταῦτα λέγει.

Παραίνεσις τοῦ ὁσίου Μαρτινιανοῦ

Τέκνα, εἰ ἐστὲ ἐν ἀληθείᾳ ἀγωνισταὶ προσέχοντες τῇ ἀρετῇ, καὶ
 »ἐσθὶν ὑμῖν ἐπιμέλεια ψυχική, παραστῆσαι θελήσατε τὸν νοῦν ὑμῶν τῷ
 »Χριστῷ καθαρὸν, καὶ ἐργάζεσθε πρᾶξιν τὴν οὖσαν αὐτῷ εὐάρεστον.
 »Δέον γὰρ ὑμᾶς πάντως ἀναδέξασθαι ὑπὲρ τούτου πάντα πόλεμον ἐγει-
 »ρόμενον ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς φύσεως, καὶ τῆς ἀνθροπικῆς τοῦ κόσμου
 »τούτου, καὶ τῆς διαμονῆς, τῆς τε συνεχείας τῶν κακιῶν τῶν δαιμό-
 »νων, ἐν οἷς εἰώθασι προσαπαντᾶν ὑμῖν, καὶ πάσης τούτων ἐνέδρας.
 »Καὶ μὴ φοβηθῆτε διὰ τὸ συνεχές, καὶ ἐπίμονον τῆς σφοδρότητος τοῦ
 »πολέμου, καὶ μὴ διστάσητε διὰ τὸ διαρκές τοῦ ἀγωνίσματος, καὶ μὴ
 »ὀκλάσητε, μήτε τρομάξητε ἀπὸ τῶν στρατευμάτων τῶν ἐχθρῶν, καὶ
 »μὴ ἐμπέσητε εἰς βόθυνον ἀνελπιδίας, εἰ συμβῇ ὑμῖν ἴσως ὀλισθηναί
 »πρὸς καιρὸν, καὶ ἁμαρτῆσαι. Ἄλλ' ἂν τι πάθῃτε ἐν τούτῳ τῷ με-
 »γίστῳ πολέμῳ, καὶ κατὰ πρόσωπον ἂν λάβῃτε, καὶ τραυματισθῇτε,
 »μηδαμῶς ἐμποδίσῃ ὑμᾶς τοῦτο τοῦ ἀγαθοῦ σκοποῦ ὑμῶν, μᾶλλον δὲ
 »ἐν τῇ ἡρετισμένη ὑμῖν ἐργασίᾳ διαμείνατε, καὶ κτήσασθε τοῦτο τὸ
 »ἐπιθυμητόν, καὶ ἐπαινετόν, τὸ φανῆναι λέγω δὴ ἐν τῷ πολέμῳ ἰδραῖ-

οι, καὶ ἀμετακίνητοι, καὶ τῷ αἵματι τῶν τραυματισμῶν ὑμῶν πεφοινιγμένοι, καὶ μὴ παύσησθε παντελῶς ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν ἀντιδίκων ὑμῶν παλαίστρας.»

Αὗται εἰσιν αἱ παρενέσεις τοῦ μεγάλου γέροντος. Ὡστε οὐ χρὴ ὑμᾶς χαυνοῦσθαι, ἢ ῥαθυμῆσαι, δι' οὓς τρόπους ἔφημεν. Ἐάν δὲ τῷ μοναχῷ ἐκείνῳ ψευδομένῳ ἐν τῇ ὑποσχέσει αὐτοῦ, καὶ προτείνοντι χεῖρα τῷ διαβόλῳ ἐν τῷ καταπατεῖν τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, τοῦ ἐπαρθῆναι αὐτὸν κατ' αὐτοῦ ἐν τινι μικρῷ, ἢ μεγάλῳ τῶν τῆς ἀμαρτίας τρόπων, καὶ μὴ δυναμένῳ πάλιν στήναι κατ' ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἐν τῷ διεβρώγоти μέρει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ἐν ποίῳ ἄρα προσώπῳ μέλει ὑπαντῆσαι τῷ κριτῇ, ἡνίκα οἱ ἐταῖροι αὐτοῦ καθηγησμένοι προσυπαντήσουσιν ἀλλήλοις; ἐκεῖνοι, ἄφ' ὧν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἀφώρισε, καὶ τὴν τρίβον τῆς ἀπωλείας ἐβαδισε, καὶ τῆς παρρησίας ἐκπέπτωκεν, ἥτις ἐστὶ τοῖς ὁσίοις πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῆς προσευχῆς τῆς ἀνιούσης ἀπὸ τῆς καθαρᾶς καρδίας, καὶ ὑψουμένης, καὶ διαπερώσης τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, καὶ μὴ κωλυομένης, ἕως ἂν τεύξηται τῆς αἰτήσεως αὐτῆς, καὶ ὑποστρέψῃ μετὰ χαρᾶς πρὸς τὸ ἐκπέμψαι αὐτὴν στόμα; καὶ τὸ δὴ φοβρώτερον πάντων, ὅτι ὥσπερ αὐτὸς ἐνταῦθα τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἀπ' αὐτῶν ἀφώριτεν, οὕτως ἀφορίσει αὐτὸν ἀπ' αὐτῶν ὁ Χριστὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἡνίκα βαστάζει ἡ φωτεινὴ νεφέλη ἐπὶ νῶτα αὐτῆς τὰ διαστίλθοντα σώματα ἀπὸ τῆς καθαρότητος, καὶ εἰσάξει εἰς τὰς οὐρανίους πύλας. (Ψαλμ. α'. 5'.) «Διὰ γὰρ τοῦτο οὐκ ἀναστήσονται ἄσεβεῖς ἐν κρίσει, διότι ἀπ' ἐντεῦθεν ἡ πρᾶξις αὐτῶν κέκριται, οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων ἐν τῇ ἀναστάσει τῆς κρίσεως.

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Β.

Π Ε Ρ Ι

ΔΥΝΑΜΕΩΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΚΙΩΝ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

*Υπὸ τίνων συνίσταται, καὶ ὑπὸ τίνων παύονται.

Εως ἂν μὴ ἐκ καρδίας ἀληθῶς μισήσῃ τις τὴν αἰτίαν τῆς ἀμαρτίας, ἐκ τῆς ἡδονῆς τῆς ἐνεργείας αὐτῆς οὐκ ἐλευθεροῦται. Οὗτός ἐστιν ὁ ἀγὼν ὁ σφοδρότατος, ὅστις ἀντικαθίσταται τῷ ἀνθρώπῳ

μέχρις αἵματος, ἐν ᾧ δοκιμάζεται αὐτοῦ τὸ αὐτεξούσιον ἐν τῇ ἐνάδει τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τῶν ἀρετῶν. Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις, ἥτινα καλοῦσιν ἐρεθισμόν, καὶ παρατάξιν. Ἀφ' ὧν τινων τῆς ὁπῆς ἐξασθενεῖ ἡ ψυχὴ ἢ ταλαίπωρος χάριν τῆς ἀπαραιτήτου παρατάξεως, τῆς οὔσης ἐν αὐτῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις τοῦ μεγέθους τῆς ἁμαρτίας, ἐν ᾗ τὰς ψυχὰς τῶν σωφρόνων ὁ ἐχθρὸς συμφύρειν εἴωθε, καὶ τὰς καθαρὰς κινήσεις ἀναγκάζει πεῖραν λαβεῖν, ὧν ὅλως οὐδέποτε εἰλήφασιν. Ἐνταῦθα δεικνύομεν τὴν ὑπομονὴν ἡμῶν, ᾧ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ τὸν ἀγῶνα, καὶ τὴν σπουδὴν. Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ καιρὸς τῆς ἀφανοῦς ἀθλήσεως, δι' ἧς λέγεται, ὅτι ἡ τάξις τῶν μοναχῶν νικᾷ. Τῇ προσαπαντήσει τούτου τοῦ πολέμου ταχέως συμφύρεται ὁ εὐσεβὴς νοῦς, ἐάνμῃ μεγάλως παρατάσσεται.

Εὐχή. Δυνατὸς εἰ Κύριε ἡ πηγὴ τῆς πάσης βοηθείας ὑποστηρίξαι ἐν τοῖς τοιοῦτοις καιρῶσι, οἵτινες εἰσι μαρτυρίας καιροὶ τὰς νυμφευσαμένους σοι ἑαυτὰς μετὰ χαρᾶς ψυχὰς τῷ οὐρανίῳ νυμφίῳ, καὶ δεδωκυίας τὰς συνθήκας τῆς ἀγιότητος ἐν συνέσει μετὰ εὐκρινείας κινήσεων, καὶ οὐ μετὰ πανουργίας. Διὸ δώρησαι αὐταῖς δύναμιν μετὰ παβήσεως καθελεῖν ὠχυρωμένα τείχη, καὶ πᾶν ὑψώμα ἐπαιρόμενον κατὰ τὰς ἀληθείας, ἵνα μὴ τοῦ ἰδίου ἀστοχήσῃσι βίᾳ ἀνυποκρίπτῳ, καὶ ἀνυπομονήτῳ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ περὶ αἵματος ἀνταγώνισμα γίνεται.

Οὐ πάντοτε δὲ γίνεται ἀγώνισμα σωφροσύνης ἐν τούτῳ τῷ σφοδρῷ πολέμῳ. Γίνεται γὰρ ἐγκατάλειψις καὶ πρὸς δοκιμασίαν. Οὐαὶ δὲ τῷ δοκιμαζομένῳ ἐν τούτῳ τῷ διακριτικῷ πολέμῳ. Διότι μεγίστην ἰσχὺν κέκτηται οὗτος ὁ πόλεμος ἐκ τῆς συνηθείας, ἧς ἔλαβεν ἐξ ἐκείνων τῶν παραδεδωκότων ἑαυτὸν τῇ ἡττῇ, ἐν συγκαταθέσει τῶν ἰδίων λογισμῶν,

Παραφυλάττεισθε, ᾧ ἀγαπητοί, ἀπὸ τῆς ἀργίας. Διότι ἐγκέκρυπται ἐν αὐτῇ ἐγνωσμένος θάνατος. Καθότι χωρὶς αὐτῆς ταῖς χερσὶ τῶν αἰχμαλωτίσαι τὸν μοναχὸν τῶν σπυδόντων ἐμπίπτειν οὐκ ἔστιν. Οὐ περὶ ψαλμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κατακρινεῖ ἡμᾶς ὁ Θεός, οὐδὲ περὶ τῆς ἐκ τῆς προσευχῆς ἀργίας, ἀλλ' ὅτι τῇ καταλείψει τούτων, εἰσδοὺς γίνεται τοῖς δαίμοσιν. Ἡνίκα δ' ἂν εὕρωσι χώραν, καὶ εἰσέλθωσι, καὶ συγκλείσωσι τὰς θύρας τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, τότε πληρώσουσιν εἰς ἡμᾶς τυραννικῶς, καὶ ἀκαθάρτως ἄτινα ὑπὸ τὴν θείαν ἀπόφρασιν σενέχουσι τοὺς ἐργάτας αὐτῶν μετὰ ἐκδικήσεως σφοδρότατης. Καὶ γινόμεθα ὑποχείριοι, χάριν τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν μικρῶν τούτων, ἄτινα διὰ τὸν Χριστὸν φροντίδος ἀξιοῦνται, ὡς γέγραπται παρὰ τῶν σοφωτάτων. Ὁ μὴ ὑποτάσσων τῷ Θεῷ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, ὑποταγήσει

ται τῷ ἀντιδίκῳ αὐτοῦ. Ὡστε ταῦτα τὰ μικρά σοι φαινόμενα, ὡς τείχῃ σοι λογισθήσονται κατέναντι τῶν αἰχμαλωτίζοντων ἡμᾶς. Ὡντινῶν ἡ τελείωσις ἐνδοθεν τοῦ κελλίου ὑπὸ τῶν κρατούντων τῇ τάξει τῆς ἐκκλησίας σοφῶν τέθεται, (1) πρὸς φυλακὴν τῆς ἡμετέρας ζωῆς ἐν πνεύματι ἀποκαλύψεως. Ὡν ἡ κατάλειψις ὑπὸ τῶν ἀσώφων μικρά λογίζεται. (2) τὴν δὲ ὑπ' αὐτῶν ζημίαν μὴ λογιζομένων τούτων, ἥτε ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἡ μεσότης, ἐλευθερία ἀπαίδευτος, ἥτις ἐστὶ μήτηρ τῶν παθῶν. Κρεῖσσον γὰρ ἀγωνίσασθαι μὴ ἐγκαταλείψαι τὰ μικρά, ἢ τόπον δοῦναι τῇ ἁμαρτίᾳ (3) ἐν τῷ πλατυσμῷ αὐτῶν. Ταύτης γὰρ τῆς ἀκαίρου ἐλευθερίας, δουλεῖα τὸ τέλος ἀπότομος.

Ἐν ὅσῳ τὰς αἰσθήσεις ζώτας ἔχειν πρὸς ἀπάντησιν τῶν συμβεβηκότων, νεκρὸν σαυτὸν ὑπολάμβανε. Διότι οὐ μήτοι λείψῃ ἐκκαυτὶς ἁμαρτίας ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσί σου, καὶ οὐ μὴ δυνήσῃ κτήσασθαι σεαυτῷ σωτηρίαν. Ἐάντις τῶν μοναχῶν εἶπη ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι παραφυλάττεται ἐκ τούτων, οὗτος οὐ θέλει μαθεῖν πότε ῥαπίζεται. Ὅστις ἀπατήσῃ τὸν ἑαυτοῦ ἑταῖρον, τῆς κατάρχεις ἡζιῶται τοῦ νόμου. Ὁ δὲ ἑαυτὸν ἐξαπατήσας, ποίας τεύζεται ἐκδικήσεως; διότι ἐπιστάμενος τὴν κακίαν τοῦ πονηροῦ ἔργου, ἄγνοιαν προσποιεῖται. Ὅτι δὲ ἐπίσταται, δείκνυσιν ὁ ἔλεγχος τοῦ συνειδότος. Καὶ τοῦτο δύσκολον αὐτῷ φαίνεται, διότι ἐπίσταται ὁ ἀγνοεῖν προσποιεῖται. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

(1) Τὸ Ε. Χ. ὑπὸ τῶν τῆς Ἐκκλησίας σοφῶν τέθεται.

(2) Ὡν ἡ κατάλειψις, ἡ ὑπὸ τῶν ἀσώφων, μικρὰν λογίζεται τὴν ζημίαν τὴν ἀπ' αὐτῶν μὴ λογιζομένων τούτων κτ. τὸ Ε. Χ.

(3) Τὸ πᾶν δοῦναι τῇ ἁμαρτίᾳ. τὸ Ε. Χ.

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Γ'.

ΠΕΡΙ

ΦΥΛΑΚΗΣ, ΚΑΙ ΤΗΡΗΣΕΩΣ, ΤΗΣ ΕΚ ΤΩΝ
ΧΑΥΝΩΝ ΚΑΙ ΑΜΕΛΩΝ

Καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ αὐτῶν βασιλεύει ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀμέλεια καὶ ἡ χαυνότης, καὶ πληροῦται ἀπὸ παντὸς πάθους ἀκαθάρτου. Καὶ περὶ τοῦ φυλάσσειν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος τῶν νεωτέρων· ἵνα μὴ μολυνθῇ ὁ νοῦς ἐν τοῖς ἀκολάστοις λογισμοῖς.

Ο κωλύων τὸ στόμα αὐτοῦ ἐκ τῆς καταλαλιᾶς, φυλάττει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐκ τῶν παθῶν. Ἐν πάσῃ ὥρᾳ θεωρεῖ τὸν Κύριον, (οὗτινος ἡ μελέτη διαπαντός ἐστίν ἐν τῷ Θεῷ) φυγαδεύει τοὺς δαίμονας ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐκρίζοι τὸ σπέρμα τῆς κακίας αὐτῶν. Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐν πάσῃ ὥρᾳ, εὐφραίνεται ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσιν ἡ καρδία αὐτοῦ. Καὶ ὁ συνάγων τὴν θεωρίαν τοῦ νοῦς αὐτοῦ ἔσωθεν αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωρεῖ τὴν αὐγὴν τοῦ πνεύματος. Ὅστις ἐβδελύξατο πάντα μετεωρισμόν, θεωρεῖ τὸν δεσπότην αὐτοῦ ἔσωθεν τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ἐὰν ἀγαπᾷ τὴν καθαρότητα, ἐν ἧ καθοράται ὁ τῶν ὅλων δεσπότης, μὴ καταλαλήτης τινός, μὴ δὲ ἀκούσης τινὸς καταλαλοῦντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν διαμάχωνται τινες ἔμπροσθέν σου, κλεῖσον τὰ ὦτά σου, καὶ φεῦγε ἐκεῖθεν, ἵνα μὴ ἀκούσης ῥημάτων ὀργῆς, καὶ ἀποθάνῃ ἡ ψυχὴ σου ἐκ τῆς ζωῆς. Καρδία θυμῶδης διάκενός ἐστιν ἐκ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ πρᾶυς καὶ ταπεινόφρων, πηγὴ ἐστὶ τῶν μυστηρίων τοῦ καινοῦ αἵματος.

Ἰδοὺ ὁ οὐρανὸς ἔσωθέν σου, εἰ καθαρὸς ἔσῃ, καὶ ἐν πεαυτῷ ὄψει τοὺς Ἀγγέλους σὺν τῷ φωτὶ αὐτῶν, καὶ τὸν δεσπότην αὐτῶν μετ' αὐτῶν τε καὶ ἔσωθεν αὐτῶν. Ὁ ἐπαινούμενος δικαίως, οὐ ζημιούται. Ἄλλ' ἐὰν ἡδυνθῇ αὐτῷ ὁ ἔπαινος, ἐργάτης ἐστὶν ἄμισθος. Ὁ θησαυρὸν τοῦ ταπεινόφρονος ἔσωθεν αὐτοῦ ἐστίν, ὃς ἐστὶν ὁ Κύριος. Καὶ ὁ τηρούμενος τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα οὐ συληθήσεται ἐξ αὐτῆς. Στόμα σιωπηλὸν ἐρμηνεύει τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ταχύλαλος μακρύνεται ἀπὸ τοῦ πλάσαντος αὐτόν. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀγαθοῦ λαμπρὴ

ὑπὲρ τὸν ἥλιον, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν ἀποκαλύψεων ἐν πάτῃ ὥρα εὐφραίνεται. Καὶ ὁ ἀκολουθῶν τῷ ἀγαπῶντι τὸν Θεόν, πλουτήσῃ ἐκ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ ἀκολουθῶν τῷ ἀδίκῳ, καὶ ὑπερηφάνῳ μακρυνθήσεται ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τῶν φίλων αὐτοῦ μισηθήσεται. Ὁ τῇ γλώσσῃ σιγηλός, ἐν πᾶσι τοῖς σχήμασιν αὐτοῦ κτήσεται τάξιν ταπεινόφρονα. Καὶ οὗτος χωρὶς κόπου ἐξουσιάζει τῶν παθῶν. Τὰ πάθη ἐκριζοῦνται καὶ φυγαδεύονται ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ ἐν Θεῷ μελέτῃ. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ξίφος τὸ ἀποκτείνον αὐτά. Καθάπερ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ τῆς αἰσθητῆς θαλάσσης κινεῖται καὶ νήχεται ὁ Δελφίς, οὕτω. Καὶ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ τῆς θαλάσσης τῆς καρδίας ἐκ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς, ἐν παντὶ καιρῷ κινεῖται ἐν αὐτῇ τὰ μυστήρια, καὶ αἱ θεῖαι ἀποκαλύψεις, πρὸς εὐφροσύνην αὐτῆς.

Ὁ θέλων ἰδεῖν τὸν Κύριον ἐντὸς αὐτοῦ, μηχανᾶται καθαρίσαι ἑαυτοῦ τὴν καρδίαν ἐν ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ. Καὶ οὕτως ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὥρᾳ ὀφθαλμοῦ τὸν Κύριον. Ὅπερ συμβαίνει τῷ ἰχθυὶ ἐξεληλυθότι ἐκ τοῦ ὕδατος, τοῦτο καὶ τῷ νοῖ συμβαίνει ἐξεληλυθότι ἐκ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ, καὶ μετεωριζομένῳ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ κόσμου. Ὅσον μακρύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων, τοσοῦτον ἀξιοῦται τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ παρόρησίας ἐν τῷ νοῖ αὐτοῦ. Καὶ καθ' ὅσον κόπτεται ἐξ αὐτοῦ τὴν παράκλησιν τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τοσοῦτον ἀξιοῦται τῆς χαρᾶς τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Καὶ καθάπερ ἀπόλλυνται οἱ ἰχθύες ἐκ τῆς λείψεως τοῦ ὕδατος, οὕτω καὶ ἐκ τῆς καρδίας τοῦ μοναχοῦ αἱ νοεραὶ κινήσεις, αἱ διὰ τοῦ βλαστάνονται, τοῦ συνεχῶς μετὰ τῶν κοσμικῶν ἀναστρεφομένου, καὶ διάγοντος.

Κρείστων κοσμικὸς ταλαιπωρῶν ἐν τοῖς κοσμοῖς, καὶ τοῖς βιωτικοῖς κακοπαθῶν, μοναχοῦ κακοπαθοῦντος, καὶ τοῖς κοσμοῖς συνδιὰγοντος. Φοβερός ἐστι τοῖς δαίμοσι, καὶ ποθητός τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ ὁ μετὰ θερμοῦ ζήλου ἐκζητῶν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὸν Θεόν ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ, καὶ ἐκριζῶν ἀπ' αὐτῆς τὰς προσβολὰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ φερόμενας. Τοῦ καθαροῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἡ χώρα ἡ νοητὴ, ἐνδοθεν αὐτοῦ ἐστὶ. Καὶ ὁ ἥλιος ὁ λάμπων ἐν αὐτῷ, τὸ φῶς τῆς ἀγίας Τριάδος ὑπάρχει. Καὶ ὁ ἀήρ, ὃν πνέουσιν οἱ οἰκήτορες αὐτῆς, τὸ παράκλητον καὶ πανάγιον πνεῦμα ἐστίν. Οἱ δὲ συγκαθήμεροι αὐτοῦ, αἱ ἄγιοι καὶ ἀσώματοι φύσεις. Καὶ ἡ ζωὴ, καὶ ἡ χαρὰ, ἡ εὐφροσύνη αὐτῶν, ὁ Χριστός ἐστι, τὸ ἐκ φωτός τοῦ πατρὸς φῶς. Ὁ τοιοῦτος καὶ ἐν

τῇ θεωρίᾳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐφραίνεται, καὶ ἐν τῷ κάλλει ἑαυτοῦ θαυμάζει, τηλαυγέστερῳ ὄντι ἐκατονταπλασίως τῆς τοῦ ἡλίου λαμπρότητος. Αὕτη ἐστὶν ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ βασιλεία, ἐντὸς ἡμῶν κεκρυμμένη, κατὰ τὸ τοῦ Κυρίου λόγιον. Αὕτη ἡ χώρα, (Λουκ. ιη'. κα'.) νεφέλη ἐστὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, εἰς ἣν μόνοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ εἰσελεύσονται, τοῦ θιάσασθαι τὸ πρόσωπον τοῦ ἰδίου δεσπότη, καὶ καταυγασθῆναι τοὺς νόας αὐτῶν, διὰ τῆς ἀκτίνος τοῦ φωτός αὐτοῦ.

Ὁ δὲ θυμῶδης, καὶ ὁ ὀργίλος, καὶ ὁ φιλόδοξος, καὶ ὁ πλεονέκτης, καὶ ὁ γαστρίμαργος, καὶ ὁ κοσμικοῦς συνκινεσθόμενος, καὶ ὁ τὸ ἴδιον θέλημα στήσαι θέλων, καὶ ὁ ὀξύχολος, καὶ ὁ παθῶν πλήρης, οἱ τοιοῦτοι ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ διάγουσι, καὶ σκότος ψηλαφοῦσιν, ἔξωθεν ὄντες τῆς χώρας τῆς ζωῆς, καὶ τοῦ φωτός. Ἐκείνη γὰρ ἡ χώρα τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ ταπεινόφροσι, καὶ τοῖς καθαρίσασι ἑαυτῶν καρδίαν, κεκλήρωται. Οὐ δύναται ἄνθρωπος θεάσασθαι τὸ κάλλος τὸ ἐν ἑνδοθεν αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἀτιμάσει, καὶ βδελύξηται πᾶν κάλλος ἔξωθεν αὐτοῦ. Καὶ οὐ δύναται ἀτενίσαι γυνσίως πρὸς τὸν Θεόν, ἕως ἂν ἀπαρνήσῃται τελείως τὸν κόσμον. Ὁ ἐξευτελίζων καὶ σμικρύνων ἑαυτόν, ὑπὸ τοῦ Κυρίου σοφισθῆται. Καὶ νομίζων ἑαυτόν εἶναι σοφόν, τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἀποπεσεῖται. Ἐν ὅσῳ ἡ γλῶττα τῆς πολυλογίας ἀπέχεται, ἐν τασούτῳ καταυγάζεται τοῦ διακρίναι τὰ διανοήματα. Ἐκ γὰρ τῆς πολυλογίας, συμφύρεται καὶ ὁ λογικώτατος νοῦς.

Ὁ πτωχεύων ἐκ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, πλουτίζει ἐν τῷ Θεῷ. Καὶ ὁ φίλος τῶν πλουσίων, πτωχεύσει ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὁ σωφρονῶν, καὶ ταπεινοφρονῶν, καὶ βδελυττόμενος τὴν παρρησίαν, καὶ τὸν θυμὸν ἐκ τῆς καρδίας ἀπωσάμενος, ἐγὼ πιστεύω, ὅτι ὅταν ἀναστῇ ἐν τῇ προσευχῇ, καθορᾷ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ σκιρτᾷ ἐν ταῖς λαμπηδόσιν αὐτοῦ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ φωτός, καὶ εὐφραίνεται ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς δόξης αὐτῆς, καὶ ἐν τῇ ἐκότητι ἀλλοιώνει πρὸς τὴν αὐτοῦ ὁμοίότητα. (1) Οὐκ ἔστιν ἄλλη ἐργασία δυναμένη οὕτω

(2) Καὶ ἐν τῇ ἐκότητι ἀλλοιώνει πρὸς τὴν αὐτοῦ ὁμοίότητα. Ἡ λαμπηδὼν, καὶ τὸ φῶς, καὶ ἡ δόξα τοῦ ἁγίου πνεύματος φύσει μὲν, ἀχώρητα τῷ νῷ διὰ τὸ ἄπειρον, καὶ ἀθέατα τοῖς ὀφθαλμοῖς διὰ τὸ ἅλυν. συγκαταβάσει δὲ θεῖα, καὶ ἀγαθότητι, χωρητὰ ἐπισυμβαίνει γίνεσθαι καὶ θεατὰ. Τοῦτο γοῦν τυχὸν ἀλλοίωσιν τῆς δόξης τοῦ πνεύματος εἴρηκε, προσθεὶς καὶ τό, πρὸς τὴν αὐτοῦ ὁμοίότητα, καθότι τοιαῦτα γινόμενα, τῷ ὁρατῷ, καὶ χωρητῷ ἀνθρώπῳ, ἔχουσι

καταλύσαι τὰς παρεμβολὰς τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων ὡς ἡ ἐν τῷ Θεῷ θεωρία.

Διήγησις ἀγίου ἀνδρός.

Διηγῆσατο γάρ μοι τις τῶν πατέρων οὕτως· ὅτι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὡς ἐκαθήμεν, ἤχημαλωτίσθη ὁ νοῦς μου ἐν τῇ θεωρίᾳ. Καὶ ὅτε ἐν ἐμαυτῷ γέγονα, ἐστέναξα ἐν ἰσχύϊ. Ὁ δὲ κατ' ἐναντίας ἰστάμενος δαίμων, ὡς ἤκουσεν, ἐφοβήθη, καὶ ὥσπερ ὑπὸ ἀστραπῆς τινος κατεπόθη, ἔκ τε τῆς ἀνάγκης κράξας, καὶ ὡς ὑπὸ τινος διωχθεὶς, φυχὰς ὤχετο.

Μακάριος ὁ μνημονεύων τῆς ἐξόδου αὐτοῦ, τῆς ἐκ τοῦδε τοῦ βίου, καὶ ἀπέχων αὐτοῦ τὴν σχέσιν ἐκ τῆς τοῦ κόσμου τούτου τρυφῆς. Διότι πολλαπλάσιως λήφεται τὸν μακαρισμὸν ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐκλείπει ἐξ αὐτοῦ ὁ μακαρισμὸς οὗτος. Οὗτός ἐστιν ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα τυγχάνει τροφὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ θηλάζει τὴν ζωτικὴν τροφήν, καὶ ὁσφραίνεται τῆς ὁσμῆς αὐτοῦ πρὸς εὐφροσύνην αὐτοῦ. Ὁ δὲ τοῖς κοσμικοῖς συνδεδεμένος, καὶ τῷ κόσμῳ καὶ τῇ τούτου ἀναπαύσει, καὶ ἀγαπῶν τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, οὗτος ἐστέρηται τῆς ζωῆς, καὶ οὐκ ἔχω τι εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἡ μετὰ κλαυμοῦ πενθῆσαι πένθος ἀπαραμύθητον, οὐ ἡ ἀκοὴ συντρίβει τὰς τῶν ἀκουόντων καρδίας.

Οἱ ἐν τῷ σκότει διακείμενοι, ὑψώσατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν ἵνα λάμψωσι τὰ πρόσωπα ὑμῶν ἐν τῷ φωτί. Ἐξέλθετε ἐκ τῶν παθῶν τοῦ κόσμου, ἵνα ἐξέλθῃ πρὸς ὑπάντησιν ὑμῶν τὸ ἐκ τοῦ πατρὸς φῶς, καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῶν μυστηρίων αὐτοῦ προτρέψῃται τοὺς δεσμοὺς ὑμῶν λύται, τοῦ περιπατεῖν ἐν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν πατέρα. Οὐαὶ ἐν ποίοις ἐσμὲν συνδεδεμένοι, καὶ ἀπὸ τίνος ἐσμὲν καθειργμένοι, τοῦ μὴ ἰδεῖν τὴν δόξαν αὐτοῦ. Εἴθε διεκόπτοντο ἡμῶν οἱ δεσμοί, ἵνα ζητήσαντες εὐρωμεν τὸν Θεὸν ἡμῶν. Εἰ θέλεις γινῶναι τὰ τῶν ἀνθρώπων μυστήρια, καὶ οὕτω κατέλαβες μαθεῖν ἐκ τοῦ πνεύματος, ἔκ τε τῶν λόγων ἐκάστου, καὶ τῆς διαγωγῆς καὶ τῆς διακλήσεως μαθήσῃ, εἰ σοφὸς κεχηρημάτικας. Ὁ καθαρὸς τὴν ψυχὴν καὶ ἄγνους τὴν διαγωγὴν, οὗτος πάντοτε μετὰ σωφροσύνης λαλεῖ τὰ λόγια τοῦ πνεύματος, καὶ κατὰ τὸ οἰκεῖον μέτρον περίτε τῶν θείων διαλέγεται, καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ. Ὁ δὲ τοῖς πάθεσι συντετριμμένος τὴν καρδίαν, ὑπ' αὐτῶν ἔχει καὶ τὴν γλῶσσαν κινουμένην. Καὶ κἄν περὶ πνευματικῶν λαλῇ, ἀλλ' ὅμως ἐμπαθῶς διαλέγεται, ἵνα ἀδίκως νικήσῃ. Τὸν τοιοῦτον ὁ σοφὸς

ἐκ μόνης ἀπαντήσεως σημειοῦται, καὶ ὁ καθαρὸς ἐνοσφραίνεται τῆς δυσσομίας αὐτοῦ.

Ὁ ἐμμένων ταῖς ματαιολογίαις, καὶ τοῖς μετεωρισμοῖς ψυχῇ καὶ σώματι, πόρνος ἐστὶ, καὶ ὁ συνευδοκῶν αὐτῷ καὶ ὁ συνασχολούμενος, μοιχὸς ἐστὶ, καὶ ὁ συγκοινωνῶν αὐτῷ, εἰδωλαλάτρης, ἐστίν. Ἡ πρὸς τοὺς νεωτέρους φιλία, βδελυκτὴ πορνεία παρὰ τῷ Θεῷ. Τῇ συντριβῇ τοῦ τοιούτου οὐκ ἐστὶν ἐπίπλασμα, ⁽¹⁾ ὁ δὲ πάντας ἐξίστου ἀγαπῶν συμπαθῶς, καὶ ἀδιακρίτως, οὗτος ἔφθασε τὴν τελειότητα. Νέος νεωτέρῳ ἀκολουθῶν, ποιεῖ τοὺς διακριτικούς ἐπ' αὐτοὺς πενθεῖν, καὶ κλαίειν. Γέρον δὲ ἀκολουθῶν νεωτέρῳ, δυσωδέστερον τοῦ τῶν νεωτέρων κέκτηται πάθος, κἂν περὶ ἀρετῶν διαλεχθῇ πρὸς αὐτούς, ἀλλ' ἡ καρδιά αὐτοῦ πεπληγμένη ὑπάρχει. Νέος ταπεινόφρων καὶ ἡσύχιος, καθαρὸς τε τὴν καρδίαν ἀπὸ ζήλου καὶ θυμοῦ, ἀπεχόμενός τε ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ ἐαυτῷ προσέχων, ταχέως, συνιεῖ τὰ πάθη τοῦ ἀμελοῦς γέροντος. Γέροντα μὴ ἐξίστου ἔχοντα τὸν γέροντα καὶ τὸν νεώτερον, τῷ τοιούτῳ πάσῃ δυνάμει μὴ συναναστραφῆς ἀλλὰ μᾶλλον μακρύνθητι ἀπὸ αὐτοῦ.

Οὐκὶ τοῖς ἀμελεστέροις, τοῖς προσποιουμένοις ἐν σχήματι καθαρῷ διαστρέφειν τὰ ἴδια πάθη. Ὁ δὲ τὴν πολιὰν φθάσας ἐν καθαρότητι λογισμῶν, καὶ πολιτείᾳ, καὶ ἐπικρατείᾳ τῆς γλώττης, ἐνταῦθα μὲν κατατρυφᾷ τῆς γλυκύτητος τοῦ καρποῦ τῆς γνώσεως, ἐν δὲ τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ τῇ ἐκ τοῦ δε τοῦ σώματος δέχεται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Οὐδὲν οὕτω ψυχραίνει τὸ πῦρ τὸ ἐκ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐμπνεόμενον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ μοναχοῦ πρὸς ἁγιασμὸν τῆς ψυχῆς, ὡς ἡ συναναστροφή, καὶ ἡ πολυλογία, καὶ ἡ συντυχία, ⁽²⁾ ἐκτὸς τῆς μετὰ τῶν τέκνων τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς αὔξησιν τῆς γνώσεως αὐτοῦ, καὶ πλησιασμὸν. Ἡ τοιαύτη γὰρ συντυχία ἐξυπνίζει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν τὴν ζωὴν, καὶ ἐκρίζει τὰ πάθη, καὶ τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς κατακοιμίζει ὑπὲρ πάσας τὰς ἀρετάς. Μὴ κτήσῃ φίλους, μηδὲ συμμύστας ἀλλ' ἢ τοὺς τοιούτους ἵνα μὴ πρόσκομμα ποιήτης τῇ εἰς ψυχῇ, καὶ ἐκκλίνῃς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ Κυρίου. Μεγαλυνθήτω ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἡ τῷ Θεῷ ἐνοῦσά σε, καὶ συνάπτουσα ἀγάπη, ἵνα μὴ αἰχμαλωτεύσῃ σε ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου, ἧς τὸ αἷτιον καὶ τὸ τέλος φθορά. Ἡ μετὰ τῶν ἀγωνιστῶν διχαγωγία, καὶ συναναστροφή πλουτῆσαι ἀμφοτέρους ποιεῖ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ· ἡ δὲ πρὸς τοὺς βαθύμους καὶ ὀκη-

(1) Ἐμπίπλασμα τὸ Ε. Χ.

(2) Τὸ Ε. Χ. καὶ ἡ πολιτεία τῆς πολυλογίας, καὶ τῆς συντυχίας.

ροὺς ἀγάπη, ἐμπλήσαι τὴν γαστέρα κατακόρως, καὶ ἀπλήστως ποιεῖ ἐν τῇ μετεωρισμῷ τῇ μετ' ἀλλήλων γινομένῳ. Τῷ τοιούτῳ ἀνδρὶ φαίνεται τὰ βρώματα χωρὶς τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ· καὶ φησιν, οὐαί τῷ ἐσθίνοντι τὸν ἄρτον αὐτοῦ μόνως, ὅτι οὐχ ἡδυνήσεται αὐτῷ. Οἵτινες καλοῦνται ἀλλήλους πρὸς εὐωχίας, καὶ ἀμείβονται ἀλλήλους, ὡς μισθωτοί. Φεῦγε, ὦ ἀδελφέ, τοὺς ἐθισθέντας τοῖς τοιούτοις, καὶ μηδαμῶς τοῦτοις συνεσθίειν θέλε, μηδὲ ἐάν σοι ἀνάγκη συμβῇ. Ἡ γὰρ τράπεζα αὐτῶν ἐναγῆς, καὶ τοὺς δαίμονας ὑπηρέτας κέκτηνται. Οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου Χριστοῦ ταύτης οὐ γεύονται.

Ὁ τὰς εὐωχίας συνεχῶς ἐκτελῶν, ἐργάτης ἐστὶ τοῦ τῆς πορνείας δαίμονος, καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος μολύνει. Ἄρτος εὐτελὴς ἀπὸ τραπέζης ἀγνοῦ, ἀγνίζει τὴν ψυχὴν τοῦ ἐσθίνοντος ἀπὸ παντὸς πάθους. Ὁσμὴ τραπέζης γαστριμάργου, ἡ δαψίλεια τῶν ἐδεσμάτων, καὶ τῶν τηγανισμάτων. Ὁ δὲ ἄφρων καὶ ἀσύνετος ἀνθέλκεται πρὸς αὐτήν, ὥσπερ κύων πρὸς μάκελλον. Τοῦ δὲ τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντος διαπαντὸς ἡ τράπεζα ἡδυτέρα πάσης ὁσμῆς μόσχου, καὶ μυρωδίας. Ὁ δὲ φιλόθεος ταύτην ἐπιποθεῖ, ὥσπερ θησαυρὸν ἀτίμητον.

Ἀπὸ τραπέζης νηστευόντων, καὶ ἀγρυπνούντων, καὶ κοπιώντων ἐν Κυρίῳ λάβε σεαυτῷ φάρμακον ζωῆς, καὶ διέγειρον τῆς ψυχῆς σου τὴν θνηξίν. Ὁ γὰρ ἡγαπημένος ἀνακέκληται ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀγιαζων, καὶ τὸ πικρὸν τῆς κακουχίας αὐτῶν μεταβάλλει εἰς τὴν γλυκύτητα αὐτοῦ τὴν ἀνεκδιήγητον. Οἱ δὲ πνευματικοὶ καὶ ἐπουράνιοι λειτουργοὶ αὐτοῦ ἐπισκιάζουσιν αὐτούς, καὶ τὰ ἅγια αὐτῶν βρώμκτα. Οἶδα ἐγὼ τινα τῶν ἀδελφῶν, ὀφθαλμοφανῶς τοῦτο βλέποντα.

Μακάριος ὁ ἀποστομίσας ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης ἡ दुπαθείας, τῆς χωριζούσης αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Μακάριος ὁ ἔχων τροφήν τὸν ἄρτον τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντα, καὶ ζωὴν δεδοκότα τῷ κόσμῳ. Μακάριος ὁ ἐν τῇ πεδιάδι αὐτοῦ ἐωρακώς τὴν ἄρδειαν τῆς ζωῆς, τὴν ἐξ ἐλείους προΐουσαν ἐκ τῶν κόλπων τοῦ πατρός, καὶ πρὸς αὐτήν τὸ ὄμμα διατείνας. Ὅταν γὰρ πίνη ἐξ αὐτῆς, εὐφρανθήσεται, καὶ ἀναθάλλει ἡ καρδιά αὐτοῦ, καὶ ἐν εὐπροσύνῃ, καὶ ἀγαλλιάσει ἔσται. Ὁ ἐωρακώς ἐν τῇ ἰδίᾳ τροφῇ τὸν ἑαυτοῦ Κύριον, ὑποκλέπτει ἑαυτόν, καὶ μόνος αὐτοῦ μεταλαμβάνει, μὴ κοινωνῶν τοῖς ἀναξίοις, ἵνα μὴ συμμεταλάβῃ αὐτοῖς, καὶ γυμνωθῇ τῆς ἀκτίνος αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἔχων μεμιγμένον ἰὸν θανάτου ἐν τῇ βρώσει αὐτοῦ, οὐ δύναται ἡδέως ταύτης μεταλαμβάνειν χωρὶς τῶν ἐταίρων αὐτοῦ. Λύκος θνησιμῶν γευόμενος ἐστὶν ὁ τὴν φιλίαν

ἔχων διὰ τὴν ἰδίαν γαστέρα. Πόσον σου τὸ ἀκόρεστον, ὦ ἄφρον, ὅτι ἐμπλήσται τὴν γαστέρα βούλει ἐκ τῆς τραπέζης τῶν ἀμελῶν, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ σου παντὸς πάθους πληροῦται. Αὗται αἱ παραφυλακαὶ αὐτὰρ κοῦσι τοῖς δυναμένοις κατακρατῆσαι τῆς γαστρὸς.

Ὅσμη νηστευτοῦ ἡδυτάτη, καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ εὐφραίνει καρδίας διακριτικῶν· τῷ δὲ γαστριμαργῷ ἐκ τῆς συναναστροφῆς αὐτοῦ ἐπιπεσεῖται φόβος, καὶ μηχανᾶται μὴ συνεσθίειν αὐτῷ. (1)

Προσφιλὴς τῷ Θεῷ ἡ διαγωγὴ τοῦ ἐγκρατοῦς, οὗ ἡ γειτνίασις βαρυτάτη τῷ φιλοκτήμονι. Λίαν ἐπαινεῖται παρὰ τοῦ Χριστοῦ ὁ σιγηλός. Τοῖς δὲ αἰχμαλωτισθεῖσιν ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἔντε παιγνίοις καὶ μετεωρισμοῖς, οὐχ ἡδυνθήσεται ὁ πλησιασμὸς αὐτοῦ. Τίς οὐκ ἀγαπᾷ τὸν ταπεινόφρονα καὶ πρᾶον; ἀλλ' ἢ, ὑπερήφανοι καὶ κατάλαλοι οἱ ὄντες ξένοι τῆς αὐτοῦ ἐργασίας.

Διήγησις Ἀγίου τινός.

Διηγῆσάτο μοι τις ἐξ ὧν ἐδοκίμασεν, ὅτι ἐν αἷς ἡμέραις συναναστρέφομαί τισιν, ἐσθίω τρεῖς παξαμάτας, ἢ τέσσαρας τῆς ἡμέρας· ἐὰν δὲ παραβιάσω ἑμαυτὸν εἰς τὴν προσευχὴν, παρρησίαν ὁ νοῦς μου οὐκ ἔχει πρὸς τὸν Θεόν, οὐδὲ δύναμαι πρὸς αὐτὸν ἀτενίσαι. Ὅταν δὲ ἑμαυτὸν χωρίσω ἐκ τούτων εἰς τὴν ἡσυχίαν, τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ, παραβιάζω ἑμαυτὸν ἐσθίειν ἓνα ἥμισυ· τῇ δὲ δευτέρᾳ, ἓνα. Ὅταν δὲ παγιωθῇ ὁ νοῦς μου εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἀγωνίζομαι φαγεῖν ἓνα ὀλόκληρον, καὶ οὐ δύναμαι. Ὁ δὲ νοῦς μου ἀκαταπαύστως μετὰ παρρησίας διαλέγεται πρὸς τὸν Θεόν, ἐμοῦ μὴ ἀναγκάζοντος. Καὶ ἡ ἔλλαμψις αὐτοῦ ἀδιαλείπτως με καταυγάζει, καὶ καθέλκει με ἰδεῖν, καὶ εὐφρανθῆναι ἐν τῷ κάλλει τοῦ θείου φωτός. Ἐὰν δὲ συμβῇ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡσυχίας ἐλθεῖν τινὰ καὶ συνδιαλεχθῆναι μοι, κἂν μίαν ὥραν, ἀδύνατόν μοι τότε μὴ προσθεῖναι εἰς τὴν βρωσιν, λείψαι δὲ ἐκ τοῦ κανόνος, χαυνωθῆναί τε τὸν νοῦν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ φωτός ἐκείνου. Ἴδού ὁρᾶτε ἀδελφοί μου τί καλὴ καὶ ὠφέλιμος ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ μόνωσις, καὶ οἷαν δύναμιν παρέχει καὶ εὐκολίαν τοῖς ἀγωνισταῖς. Μακάριος ὁ διὰ τὸν Θεὸν ὑπομένων

(1) Πραῦνουςίπως τὸν τῆς συνειδήσεως ἔλεγχον οἱ τῶν παθῶν τῷ βορβόρῳ ἐγκαλινδούμενοι, καὶ ἄλλους τοῖς αὐτοῖς καθορῶντες συυφερομένους πάθεσι. Καὶ ὁ γαστριμαργὸς ἄρα συνεστιάτορας ἔχειν μηχανᾶται, πρὸς θεραπείαν τοῦ τῆς γαστριμαργίας ἄλγους, καὶ θάρσος τοῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐπιπίπτοντος αὐτῷ φόβου. Διὸ μᾶλλον τῇ ἐννοίᾳ κατάλληλον τό, μηχανᾶται συνεσθίειν αὐτῷ, ὥς ἐν τῷ ἐτέρῳ κεῖται χειρογράφῳ.

ἐν τῇ ἡσυχίᾳ. καὶ ἐσθίων μόνος τὸν ἄρτον αὐτοῦ, ὅτι διαπαντὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ διαλέγεται. Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος νῦν, καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ'.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ, ΕΝ ΩΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΠΕΙΡΑΣΜΩΝ

Αἱ αἰσθήσεις αἱ σώφρονες καὶ συνηγμέναι εἰρήνην γεννῶσι τῇ ψυχῇ, καὶ οὐκ ἐῷσιν αὐτὴν πεῖραν λαβεῖν τῶν πραγμάτων. Ὅταν δὲ αἵσθησιν τῶν πραγμάτων οὐ λάβῃ, τότε γενήσεται νίκη δίχα ἀγῶνος. Εἰ μέντοι ἀμελήσει ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὰς προσβολὰς εἰσελθεῖν ἐν αὐτῷ παραχωρήσει, τότε ἀναγκάζεται πολεμῆσαι. Ταράττεται δὲ ἡ πρώτη καθαρότης, ἣτις ἐστὶν ἀπλουστάτη, καὶ ὁμαλή. Οἱ πλεῖστοι γὰρ τῶν ἀνθρώπων, ἡ καὶ ὁλος ὁ κόσμος, διὰ τὴν ἀμέλειαν ταύτην ἐξέρχονται ἐκ τῆς φυσικῆς, καὶ καθαρᾶς καταστάσεως. Διὰ τοῦτο οἱ ἐν κόσμῳ, καὶ τοῖς κοσμικοῖς συμφορόμενοι, οὐ δύνανται καθαρθῆναι τὴν διάνοιαν, διὰ τὴν πολλὴν τῆς κακίας ἐπίγνωσιν. Ὅλιγοι δὲ εἰσιν οἱ δυνάμενοι ὑποστρέψαι εἰς τὴν πρώτην καθαρότητα τῆς διανοίας. Διὰ τοῦτο χρὴ ἀσφαλῶς τηρεῖν ἕκαστον ἄνθρωπον τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ, καὶ τὴν διάνοιαν ἐκ τῶν προσβολῶν ἀεὶ. Νήψεως γὰρ χρεῖα πολλῆς, καὶ φυλάκῃς καὶ τηρήσεως.

Ἡ πολλὴ ἀπλότης πέφυκεν εὐπρεπής. Φόβου χρεῖα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἵνα τοὺς ὄρους τῆς ὑπακοῆς, τῆς πρὸς τὸν Θεὸν φυλάξῃ. Ἡ δὲ ἀγάπη ἡ πρὸς Θεὸν κινεῖ πρὸς πόθον τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν, καὶ δι' αὐτῆς ἀρπάζεται πρὸς ἀγαθοεργίαν. Ἡ πνευματικὴ γνῶσις δευτέρα ἐστὶ τῇ φύσει τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν. Προηγεῖται δὲ ἀμφοτέρων ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ πάλιν προηγεῖται τῆς ἀγάπης ὁ φόβος. Πᾶς τις ἀναιδῶς λέγων, ὅτι δυνατόν κτήσασθαι τὰς τελευταίας πρὸ τῆς τῶν πρώτων ἐργασίας, πρῶτον ἀνενδοιάστως θεμέλιον ἀπωλείας τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ τίθεικεν. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ὁδὸς τοῦ Κυρίου. Ὅτι αὐταὶ ὑπ' ἐκείνων γεννῶνται.

Μὴ ἀλλάξης τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ σου ἀγάπῃ τινὸς τῶν πραγμάτων. Διότι τὸν τῶν πάντων τιμιώτερον λεληθότως ἐνδοθεν κέκτηται. Κατάλειψον τὰ μικρά, ἵνα εὕρης τὰ τίμια. Γενοῦ θενωδὲς ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ ζήτη μετὰ θάνατον. Δίδου σεαυτὸν θανεῖν ἐν τοῖς ἀγωνίσμασι, καὶ μὴ ζῇν ἐν ἀμελείᾳ. Οὐ μόνον γὰρ οἱ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν δεξάμενοι τὸν θάνατον μάρτυρές εἰσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ διὰ τὴν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τήρησιν ἀποθνήσκοντες. Μὴ γίνου ἄφρων ἐν τοῖς σοῖς αἰτήμασιν, ἵνα μὴ τὸν Θεὸν καθυδρίσῃς τῇ σμικρότητι τῆς σῆς γνώσεως. Γενοῦ σοφὸς ἐν ταῖς σαῖς προσευχαῖς, ἵνα τῶν ἐνδόξων καταξιωθῇς. Ζήτησον τὰ τίμια παρὰ τοῦ μὴ φθονοῦντος, ἵνα καὶ τὴν τιμὴν παρ' αὐτοῦ δέξῃ, διὰ τὸ σοφόν σου θέλημα. Σοφίαν ἠτήσατο ὁ Σολομών, καὶ σὺν αὐτῇ βασιλείαν γῆς ἐδέξατο, καθότι σοφὸς ἠτήσατο, λέγω δὴ παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ἐλίσσαιε διπλὴν ἠτήσατο τὴν χάριν τοῦ πνεύματος, τὴν οὖσαν τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ, καὶ οὐδαμῶς τῆς αἰτήσεως ἀπέτυχεν. Ὁ γὰρ παρὰ βασιλέως ζητῶν τὰ εὐτελῆ, τούτου τὴν τιμὴν ἐξευτελίζει. Ὁ Ἰσραὴλ ἠτήσατο τὰ εὐτελῆ, καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἐδέξατο. Ἀφῆκε γὰρ τοῦ θαυμάσαι ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Θεοῦ τὰ φοβερά θαυμάσια αὐτοῦ, καὶ ἐξήτησε τὰς ἐπιθυμίας τῆς γαστρὸς αὐτοῦ. (Ψαλμ. ος'. λδ'.) Ἔτι δὲ οὔσης τῆς βρώσεως ἐν τῇ στόματι αὐτῶν, καὶ ἡ »ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἀνέβη ἐπ' αὐτούς. Πρόσφερε τῷ Θεῷ κατὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ τὰς αἰτήσεις σου· ἵνα σου μεγαλυνθῇ πρὸς αὐτὸν ἡ ἀξία, καὶ ἐπιχαρῇ σοι. Ὡσπερ γὰρ ἐὰν τις αἰτήσῃται παρὰ τοῦ βασιλέως μικρὰν κόπρον, (1) οὐ μόνον αὐτὸς ἀτιμάζεται χάριν τῆς εὐτελείας τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ, καθότι πολλὴν ἀγνωμοσύνην ἐπεδείξατο, ἀλλ' ὅτι καὶ ὕβριν τῷ βασιλεῖ, χάριν τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ ἐπέθηκεν· οὕτω καὶ ὁ τὰ γήϊνα ζητῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς αὐτοῦ παρὰ Θεοῦ. Ἴδου γὰρ Ἀγγελοι, καὶ Ἀρχάγγελοι, οἵτινές εἰσι τοῦ βασιλέως μεγιστάνες, εἰς σὲ ἀτενίζουσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς σου, ὅποιαν αἴτησιν αἰτῇ παρὰ τῷ δεσπότῃ αὐτῶν, καὶ ἐκπλήττονται καὶ ἀγάλλονται, ὅταν ἴδωσι τὸν γεῶδη καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ σάρκα, καὶ τὰ οὐράνια αἰτοῦντα. Ὡσπερ δὴ ἀνιδνῶνται αὐθις πρὸς τὸν ἐκσάντα τὰ οὐράνια, καὶ αἰτοῦντα τὴν ἑαυτοῦ κόπρον.

Μὴ αἰτήσῃς παρὰ Θεοῦ πρᾶγμα, ὅπερ αὐτὸς ἄνευ αἰτήσεως ἡμῖν διδόναι προνοεῖται, καὶ οὐ μόνον τοῖς ἰδίοις καὶ προσηλείσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς οὐσι ξένοις τῆς αὐτοῦ γνώσεως. (Ματθ. ε'. ζ'.) «Μὴ γίνεσθε γάρ

»φησιν ὡς τὰ ἔθνη, βαττολογοῦντες ἐν ταῖς προσευχαῖς. Ταῦτα γὰρ »τὰ σωματικά, τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν, ἔφη ὁ Κύριος.» (Ματθ. ζ'. λα'.) ὑμεῖς δὲ μὴ μεριμνήσητε, τί φάγητε. ἢ τί πίνητε, ἢ τί ἐνδύσθηθε. Ὁ γὰρ πατὴρ ὑμῶν εἶδεν, ὅτι χρεῖαν ἔχετε τούτων.» Ὁ υἱὸς οὐκ ἔτι αἰτεῖ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἄρτον, ἀλλὰ ζητεῖ τὰ μέγιστα, καὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς οἰκίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Διὰ γὰρ τὴν ἀσθένειαν τῆς διανοίας τῶν ἀνθρώπων ἐνετείλατο ὁ Κύριος αἰτεῖσθαι τὸν καθημερινὸν ἄρτον. Ὅρα γὰρ τί ἐντέταλται τοῖς τελείοις τὴν γνῶσιν, καὶ ὑγιεινοῖς τὴν ψυχὴν. «Μὴ μεριμνήσητε, γὰρ φησι, περὶ βρώματος, ἢ ἐνδύματος. (Ματθ. ζ'. »κη'.) Εἰ γὰρ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ τῶν πετεινῶν, καὶ αὐτῶν δὴ »τῶν ἀψύχων ἐπιμελεῖται, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἡμῶν; (Ματθ. ζ'. λγ'.) »ἀλλὰ ζητήσατε μᾶλλον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ,» καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθῆσεται ὑμῖν.

Ἐὰν δεηθῇς τοῦ Θεοῦ περὶ πράγματος, καὶ μακροθυμήσῃ τοῦ μὴ ταχέως ἐπακοῦσαί σου, μὴ λυποῦ. Οὐ γὰρ εἰ σὺ τοῦ Θεοῦ σοφώτερος. Τοῦτο δὲ συμβαίνει σοι, ἢ διὰ τὸ ἀνάξιόν σε ὄντα τυχεῖν τῆς αἰτήσεως, ἢ διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰς ὁδοὺς τῆς καρδίας σου ἐφραμέλλους τοῖς αἰτήμασί σου, ἀλλ' ἐναντίας, ἢ διὰ τὸ μήπω ἐρθακέναισε τὸ μέτρον τοῦ δέξασθαι τὸ χάρισμα, ὅπερ αἰτεῖς. Καθότι οὐ δεῖ ἡμᾶς εἰς μέτρα μεγάλα πρὸ καιροῦ ἐπιβάλλειν ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀχρειωθῇ τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ταχύτητι τῆς ὑποδοχῆς αὐτοῦ. Πᾶν γὰρ τὸ ῥαδίως καταλαμβανόμενον, ταχέως καὶ ἀπόλλυται. Ἐκαστον πρᾶγμα μετὰ πόνου καρδίας εὐρισκόμενον, μετὰ παραφυλακῆς καὶ φυλάττεται.

Διὰ Χριστὸν δίψησον, ἵνα σε μεθύσῃ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. Κάμμυτον τοὺς ὀφθαλμούς σου ἀπὸ τῶν τερπνῶν τοῦ βίου, ἵνα καταξιωθῇς παρὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ βασιλεύειν ἐν τῇ σῇ καρδίᾳ τὴν αὐτοῦ εἰρήνην. Ἐγκρατεῦν ἀπὸ τῶν πραγμάτων, ὧν τὰ σὰ ὄμματα θεωρεῖ, ἵνα τῆς πνευματικῆς χαρᾶς καταξιωθῇς. Ἐὰν μὴ ἀρέσῃσι τῷ Θεῷ τὰ ἔργα σου, μὴ ζητήσης παρ' αὐτοῦ τὰ ἐπίδοξα, ἵνα μὴ γένῃ ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν Θεόν. Κατὰ τὴν διχωγὴν σου, δέον εἶναι καὶ τὴν εὐχὴν σου. Ἀδύνατον γὰρ τινα συνδεδεμένον τοῖς γῆνιαις, ζητεῖν τὰ ἐπουράνια. Ἀμύχανόν τε τὸν ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀσχολούμενον, τὰ θεῖα αἰτήσασθαι. Διότι ἐκαστοῦ ἀνθρώπου ἡ ἐπιθυμία, ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ δείκνυται. Καὶ ἐν οἷς τισι πράγμασι δείκνυσι τὴν αὐτοῦ σπουδὴν, ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωνίζεται ἐν τῇ προσευχῇ. Ὁ τὰ μέγιστα θέλων, οὐκ ἐνασχολεῖται τοῖς εὐτελεστέροις.

Γενοῦ ἐλεύθερος, συνδεδεμένος ὦν τῷ σώματι, καὶ δεῖξόν σου τῆς ὑπακοῆς τὴν ἐλευθερίαν διὰ τὸν Χριστόν. Γενοῦ δὲ καὶ νουεχῆς ἐν τῇ σῇ πραότητι, ἵνα μὴ κλαπῇς. Ἀγάπησον τὴν ταπείνωσιν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἵνα ῥυθῇς τῶν ἀκαταλήπτων παγίδων, αἵτινες εὐρίσκονται αἰεὶ ἔξωθεν τῆς ὁδοῦ τῶν ταπεινοφρόνων. Μὴ ἀπαναίνου τὰς θλίψεις, διότι δι' αὐτῶν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας εἰσέρχῃ. Καὶ μὴ φοβηθῇς τοὺς πειρασμούς, διότι ἐν αὐτοῖς εὐρίσκεις τὰ τίμια. Πρόσευξαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τοὺς ψυχικοὺς πειρασμούς, πρὸς δὲ τοὺς σωματικοὺς εὐτρεπίζου ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. Ἐκτὸς γὰρ τούτων, οὐ δύνασαι προσπελάσαι τῷ Θεῷ. Διότι ἐνδοθεν αὐτῶν ἀπόκειται ἡ θεία ἀνάγκαις. Ὁ φεύγων τοὺς πειρασμούς, φεύγει τὴν ἀρετὴν· πειρασμὸν δὲ λέγω, οὐ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἀλλὰ τῶν θλίψεων.

Ἐρώτ. Καὶ πῶς ὁμοφωνήσει τό, εὗξασθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν, καὶ τό, ἀγωνίσασθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης; (Ματθ. κς'. μα'.) καὶ πάλιν μὴ φοβηθῇτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, (Λουκ. ιγ'. κδ'.) καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν; (Ματθ. ι'. κη'. λθ'.) πῶς οὖν πανταχοῦ προτρέπεται ἡμᾶς ὁ Κύριος πρὸς τοὺς πειρασμούς, ἐνταῦθα δὲ προσέταξεν εὗξασθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς αὐτούς; ποία γὰρ ἀρετὴ γίνεται ἄνευ θλίψεως, καὶ πειρασμοῦ; ἡ ποῖος πειρασμὸς μείζων τοῦ ἀπολέσαι τινὰ ἑαυτόν, εἰς ὃν εἰσελθεῖν ἡμᾶς ἔνεκεν αὐτοῦ διεκελεύετο; αὖστις γὰρ φησι μὴ ἄρη τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθῇ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. (Ματθ. ι'. λη'.) Πῶς οὖν ἐν πάτῃ τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ προστάξας εἰσελθεῖν εἰς τοὺς πειρασμούς, ἐνταῦθα μὴ εἰσελθεῖν προσεύξασθαι ἐνετείλατο; διὰ πολλῶν γὰρ φησι θλίψεων δεῖ ὑμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. (Ἰωάν. ις'. λγ'.) Καὶ ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε. Καὶ ἐν τῇ τοῦτων ὑπομονῇ, (Λουκ. κα'. ιθ',) κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Ὡ τῆς λεπτότητος τῆς ὁδοῦ τῶν σῶν διδασκάλων Κύριε, ἥς ἔξωθεν πάντοτε καθέστηκεν ὁ μὴ συνετῶς, καὶ μετὰ γνώσεως ἀναγινώσκων. Ἡνίκα ἐπεθύμησαν οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου, καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν τῆς μετὰ σοῦ καθέδρας εἰς τὴν βασιλείαν, «ταῦτα εἶπες αὐτοῖς· δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον τῶν πειρασμῶν, (Ματθ. κ'. κβ'.) ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι; καὶ πῶς ἐνταῦθα, ὡ δέσποτα, ἐπιτρέπεις ἡμῖν εὗξασθαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν; περὶ ποίων πειρασμῶν κελεύεις ἡμῖν εὗξασθαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν;

Ἀπόκρ. Εὐξαί φησι, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν πρὸς τοὺς εἰς τὴν πίστιν πειρασμούς. Εὐξαι, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν πρὸς τοὺς ἐν τῇ οἰήσει τοῦ νοός σου πειρασμούς μετὰ τοῦ δαίμονος τῆς βλασφημίας, καὶ τῆς ὑπερηφανίας. Εὐξαι, μὴ εἰσελθεῖν κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ εἰς πειρασμὸν φανερόν τοῦ διαβόλου, διὰ τὰς κακὰς ἐνθυμήσεις, αἱ ἐνεθυμήθης ἐν τῇ διανοίᾳ σου, δι' ἧς καὶ παρεχωρήθης. Εὐξαι, μὴ ἀποστῆναι ἀπὸ σοῦ τὸν Ἄγγελον τῆς σωφροσύνης σου, ἵνα μὴ ἐμπύρῃ πολέμῳ πολεμηθῇς τῆς ἀμαρτίας, καὶ χωρισθῇς ἀπ' αὐτοῦ. Εὐξαι, μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν ἐρεθισμοῦ τινός κατὰ τινος, ἢ εἰς πειρασμὸν διψυχίας καὶ δισταγμοῦ, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ εἰς μέγαν ἀγῶνα ἐκβιάζεται. ⁽¹⁾ Τοὺς μὲν τει πειρασμούς τοῦ σώματος, ὁλοψύχως ὑποδέξασθαι εὐτρεπίζου, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσί σου διάπλευσον ἐν αὐτοῖς, καὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου δακρύων πλήρωσον, ἵνα μὴ ἀποστῇ ὁ φυλάσσων σε ἀπὸ σοῦ. Ἐκτός γάρ πειρασμῶν, ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ οὐχ ὁρᾶται, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν παρρησίαν ἀδύνατον κητέσθαι, καὶ τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος ἀδύνατον μαθεῖν, καὶ τὸν θεῖον πόθον ἐν τῇ ψυχῇ σου βεβαιωθῆναι ἀνένδεκτον. Πρὸ γὰρ τῶν πειρασμῶν, ὥσπερ τις ξένος ὁ ἄνθρωπος εὐχεταὶ τῷ Θεῷ. Ἐπὰν δὲ εἰσέλθῃ εἰς πειρασμούς διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, καὶ μὴ δέξηται ἀλλοίωσιν, τηνικαῦτα καθάπερ τις ὑπόχρεων ἔχων τὸν Θεόν, καὶ ὡς γνήσιος φίλος λογίζεται παρὰ τῷ Θεῷ. Διότι ἔνεκεν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐπολέμησε τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ, καὶ ἐνίκησεν αὐτόν. Τοῦτό ἐστι τό, εὐξασθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. Καὶ πάλιν εὐξαι, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὸν πειρασμὸν τὸν φοβερόν τοῦ διαβόλου, διὰ τὴν ἀλαζονείαν σου, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀγαπᾶν σε τὸν Θεόν. Ἴνα ἡ δύναμις αὐτοῦ συνεργήσῃ σοι, καὶ ἐν σοὶ νικήσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Εὐξαι, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τοὺς πειρασμούς τούτους, διὰ τὴν κακίαν τῶν λογισμῶν σου, καὶ τῶν πράξεων, ἀλλ' ἵνα δοκιμασθῇ σου, ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπη, καὶ δοξασθῇ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπομονῇ σου. Δύσῃ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

(1) Τὸ Ε. Χ. ἐκβιάζεται.

ΛΟΓΟΣ ΜΕ'.

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΕΥΣΠΛΑΧΝΙΑΣ ΤΟΥ ΔΕΣΠΟΤΟΥ

Δι' ἧς ἐκ τοῦ ὕψους τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀσθενείαν τῶν ἀνθρώπων συγκατέβη. Καὶ περὶ πειρασμῶν

Καὶ πάλιν ὁ Κύριος ἡμῶν κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ἐλέους αὐτοῦ πρόνοιαν ποιησάμενος, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐὰν συνετῶς πρόσχῃς, καὶ περὶ τῶν σωματικῶν πειρασμῶν προσέταξε προσεύξασθαι. Ἰδὼν γὰρ τὴν φύσιν ἡμῶν ἀσθενῆ οὖσαν, διὰ τὸ γεῶδες καὶ σαθρὸν τοῦ σώματος, καὶ μὴ δυναμένην ἀντιστῆναι τοῖς πειρασμοῖς, ὅταν ἐν μέσῳ αὐτῶν γένηται, καὶ διὰ τοῦτο ἐκπίπτουσιν τῆς ἀληθείας, καὶ νῶτα παρέχουσιν, καὶ νικωμένην ὑπὸ τῶν θλίψεων, προσέταξε προσεύξασθαι, μὴ ἐμπεσεῖν ἐξαίφνης εἰς τοὺς πειρασμούς, εἰ δυνατόν ἐστιν ἄνευ αὐτῶν εὐαρεστεῖν τῷ Θεῷ. Ἐὰν μέντοι αἰφνιδίως ἕνεκα μεγίστης ἀρετῆς εἰς φοβεροὺς πειρασμούς ἐμπέσῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ μὴ ὑπομείνῃ οὐδὲ τελειῶσαι τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ δύναται.

Οὐ γὰρ ἡμᾶς πρόσωπον λαμβάνειν, οὔτε ἡμῶν αὐτῶν, οὔτε ἄλλων. Οὐδὲ χάριν φόβου καταλιπεῖν τὸ εὐγενές, καὶ τίμιον πρᾶγμα, ἐν ᾧ ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς ταμιεύεται, καὶ προφάσεις φέρειν, καὶ δόγματα τῆς χαυνότητος. Οἷον, εὐξασθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. Περὶ τῶν τοιούτων γὰρ εἴρηται, ὅτι διὰ τῆς ἐντολῆς κρυπτῶς ἀμαρτάνουσιν. Ἐὰν οὖν συμβῇ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐπέλθῃ αὐτῷ πειρασμός, καὶ ἀναγκασθῇ καταλύσαι μίαν τῶν ἐντολῶν μου τούτων, ἤγουν καταλεῖψαι τὴν σωφροσύνην, ἢ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν, ἢ ἀρνῆσασθαι τὴν πίστιν, ἢ μὴ ἀγωνίσασθαι διὰ Χριστόν, ἢ καταργῆσαι μίαν τῶν ἐντολῶν, οὗτος ἐὰν δειλιάσῃ, καὶ μὴ ἀντιστῇ γενναίως πρὸς τοὺς πειρασμούς, ἐκπεσεῖται τῆς ἀληθείας.

Λοιπὸν ⁽¹⁾ πάσῃ δυνάμει περιφρονῆσωμεν τοῦ σώματος, καὶ παραδῶμεν τῷ Θεῷ τὴν ψυχὴν, καὶ εἰσέλθωμεν ἐν ὀνόματι Κυρίου εἰς τὸν

(1) Τὸ Ε. Χ. λοιπὸν ἀπὸ τοῦ νῦν.

ἀγῶνα τῶν πειρασμῶν. Καὶ ὁ διασώσας τὸν Ἰωσήφ ἐν γῇ Αἰγύπτου, καὶ ἀναδείξας αὐτὸν εἰκόνα καὶ τύπον τῆς σωφροσύνης, καὶ ὁ τὸν Δα-
νιὴλ ἀλώβητον φυλάξας ἐν τῇ λάκκῳ τῶν λεόντων, καὶ τοὺς τρεῖς νε-
ανίας ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρός, καὶ τὸν Ἱερεμίαν ἐκ τοῦ λάκκου τῶν
βορβόρων, καὶ ὁ ρυτάμενος αὐτόν, καὶ χαρισάμενος αὐτῷ ἔλεος ἐν μέσῳ
τοῦ στρατοπέδου τῶν Χαλδαίων, καὶ ἐξαγαγὼν τὸν Πέτρον ἐκ τοῦ
δεσμωτηρίου, κεκλεισμένων τῶν θυρῶν, καὶ τὸν Παῦλον διασώσας ἐκ
τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὁ πάντοτε ἐν παντὶ
τόπῳ καὶ χώρᾳ συνὼν τοῖς δούλοις αὐτοῦ, καὶ δεικνύων αὐτοῦ τὴν δύ-
ναμιν καὶ νίκην ἐν αὐτοῖς, καὶ διατηρῶν αὐτοὺς ἐν πολλοῖς τεραστίοις,
καὶ ἐμφανίζων αὐτῶν, τὸ σωτήριον αὐτοῦ ἐν πάσαις ταῖς θλίψεσιν
αὐτῶν, αὐτὸς καὶ ἡμεῖς ἐνισχύσοι, καὶ διασώσοι ἐν μέσῳ τῶν κυμάτων
τῶν περικυκλούντων ἡμᾶς. Ἀμήν.

Ἔστω οὖν ἡμῖν ζῆλος ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κατὰ τοῦ διαβόλου,
καὶ τῶν αὐτοῦ ταξεωτῶν, οἷον εἶχον οἱ Μακκαβαῖοι, καὶ οἱ ἅγιοι Προ-
φῆται, καὶ οἱ Ἀπόστολοι, καὶ Μάρτυρες καὶ Ὅσιοι καὶ Δίκαιοι. Οἵτι-
νες συνεστήσαντο τοὺς θείους νόμους, καὶ τὰς ἐντολάς τοῦ πνεύματος
ἐν χώραις φοβεραῖς, καὶ πειρασμοῖς χαλεπωτάτοις, καὶ ἀπέβριψαν τὸν
κόσμον, καὶ τὸ σῶμα ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ὑπέμειναν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ
αὐτῶν, μὴ ἡττηθέντες ὑπὸ τῶν κινδύνων τῶν κυκλωσάντων σὺν ταῖς
ψυχαῖς αὐτῶν καὶ τὰ σώματα, ἀλλὰ νικήσαντες ἀνδρείως. Ὡν τὰ ὀνό-
ματα γέγραπται ἐν βίβλῳ ζωῆς μέχρι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ. Καὶ
ἡ διδασκαλία αὐτῶν τετήρηται διὰ προσταγῆς Θεοῦ πρὸς ἡμετέραν διδα-
σκαλίαν, καὶ ἀνάβρωσιν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ μακάριος Ἀπόστολος, (1) ἵνα
σοφοὶ γενώμεθα, καὶ μάθωμεν τὰς ὁδοὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπ' ὅψιν ἔχω-
μεν τὰ διηγήματα, καὶ τοὺς βίους αὐτῶν, ὡς ἐμψύχους καὶ ζώσας εἰ-
κόνας, καὶ λάβωμεν ἐξ αὐτῶν τύπον, καὶ δράμωμεν ἐν τῷ δρόμῳ αὐ-
τῶν, καὶ ὁμοιωθῶμεν αὐτοῖς. Ὡς ἡδέα τὰ θεῖα λόγια τῇ συνετωτάτῃ
ψυχῇ, ὥσπερ τροφή θάλπουσα τὸ σῶμα. Ἐπιθυμητὰ δὲ τὰ διηγήματα
τῶν δικαίων ἐν τοῖς ὥτι τῶν πραέων, ὡς διηνεκὴς ἀρδεΐα τῷ νεωστὶ
πεφυτευμένῳ φυτῷ.

Ἐχε οὖν, ἀγαπητέ, κατὰ νοῦν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐξ ἀρχῆς
καὶ μέχρι τοῦ νῦν προνοεῖται, ὥσπερ τι καλὸν φάρμακον τοῖς ἀσθενέ-
σιν ὀμμασι, καὶ κάτχε πνεῦρα σεαυτοῦ τούτου τὴν μνήμην ἐν πάσῃ ὥρᾳ,

»Ὅσα γὰρ προεγράφη, «εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη. Ῥωμ.
»ιε'. δ'.

καὶ διαλογίζου, καὶ φρόντισον, καὶ παιδεύθητι ἐν αὐτοῖς, ἵνα μάθῃς λαβεῖν μνήμην ἐν τῇ σῇ ψυχῇ τῆς μεγαλωσύνης τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐρῆς τῇ σῇ ψυχῇ ζῶν ἀιώνιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, τῷ γενομένῳ μεσίτῃ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὡς ἐξ ἀμφοτέρων ἡνωμένῳ, οὗ τῇ δόξῃ τῇ περικυκλούσῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ τῆς τιμῆς, αἱ τῶν Ἀγγέλων τάξεις προσπελάσαι οὐ δύναται, δι' ἡμᾶς δὲ φανέντι, ἐν κόσμῳ ἐν εὐτελεῖ καὶ ταπεινῷ προσχήματι, καθὼς φησιν ὁ Ἑσαΐας· (Ἑσ. ιγ'. β'.) εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος. Ἐκεῖνος »ὁ πάση τῇ τῇ κτιστῇ φύσει ἀόρατος, καὶ σῶμα ἐνδυσάμενος, καὶ »τελειώσας τὴν οἰκονομίαν εἰς σωτηρίαν, καὶ ζῶν πάντων τῶν καθαρισθέντων δι' αὐτοῦ ἐθνῶν. Ὡς ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Μς'.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΕΙΡΑΣΜΩΝ

καὶ πόσῃν ἔχουσιν ἡδύτητα οἱ πειρασμοί, οἱ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας γινόμενοι, καὶ ὑπομενόμενοι. Καὶ βαθμοὶ καὶ τάξεις, ἐν αἷς ὁ ἄνθρωπος ὁ συνετὸς πορεύεται.

Αἱ ἀρεταὶ ἀλλήλας διαδέχονται, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἐπαχθῇ καὶ βαρεῖαν, καὶ διὰ τὸ κατὰ τάξιν αὐτάς κατορθοῦσθαι, καὶ οὕτω προσφιλεῖ ἔσεσθαι τὰ δυσχερῆ τὰ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, ὡς τὰ ἀγαθὰ. Οὐδεὶς γὰρ δύναται κτήσασθαι τὴν ἀκτημοσύνην ἐν ἀληθείᾳ, εἰ μὴ πείσῃ ἑαυτόν, καὶ ἐτοιμάσῃ ἑαυτὸν ὑπομεῖναι τοὺς πειρασμοὺς μετὰ χαρᾶς, Καὶ οὐδεὶς δύναται ὑπομεῖναι τοὺς πειρασμούς, εἰ μὴ ὁ πιστεύσας, ὅτι ἔστι τι ὑπερέχον τὴν σωματικὴν ἀνάπαυσιν, ἀντὶ τῶν θλίψεων, ὧν ἐν μετοχῇ γενέσθαι παρεσκεύασεν ἑαυτὸν ὑποδέξασθαι. (1) Πᾶς οὖν ὁ τῇ ἀκτημοσύνῃ ἑαυτὸν ἐτοιμάσας, πρῶτον μὲν ἡ ἀγαπὴ τῶν θλίψεων κινεῖται ἐν αὐτῷ, καὶ τότε ἐπέρχεται αὐτῷ λο-

(1) Ἀνάγνωθι. ἤτοι ὧν ἐν μετοχῇ γενέσθαι παρεσκεύασεν ἑαυτόν, ἢ ὧν ἐν μετοχῇ γενέσθαι παρεσκεύασεν ἑαυτόν καὶ ὑποδέξασθαι, ἢ ἄς παρασκεύασεν ἑαυτόν ὑποδέξασθαι, ὡς καὶ ὁ Λατίνος μετέφρασε pro tribulationibus, ad excipiendas se praeparavit.

γισμός τοῦ ἀκτημονεῖν τῶν τοῦ κόσμου τούτου. Καί πᾶς ὁ ἐγγίζων τῇ θλίψει, πρῶτον μὲν διὰ πίστεως στερεοῦται, καὶ τότε προσεγγίζει ταῖς θλίψεσιν. Ὅστις στερήσῃ ἑαυτὸν τῶν ὕλικῶν πραγμάτων, καὶ μὴ στερήσῃ ἑαυτὸν τῆς ἐνεργείας τῶν αἰσθήσεων, ὁράσεως λέγω, καὶ ἀκοῆς, διπλὴν θλίψιν προξένησεν ἑαυτῷ, καὶ διπλασίως ταλαιπωρῆται καὶ θλιβήσεται· μᾶλλον δέ, τί ὄφελος στερηθῆναι τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, καὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐνεδύνεσθαι ἐν αὐτοῖς; τὸ αὐτὸ γὰρ πάσχει ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς παθῶν, ὅπερ ἔπασχε πρῶην πρακτικῶς. Διότι ἡ μνήμη τῆς συνηθείας αὐτῶν οὐκ ἀφίσταται τῆς διανοίας αὐτοῦ. Εἰ γὰρ αἱ φαντασίαι αὐτῶν νοητῶς γινόμεναι, ὀδύνην τῷ ἀνθρώπῳ παρέχουσιν ἄνευ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, τί ἔχομεν εἰπεῖν περὶ τῆς συνυπάρξεως τῆς ἐγγιζούσης; Λοιπὸν καλὴ ἡ ἀναχώρησις, λίαν γὰρ συνεργεῖ. Τοὺς γὰρ λογισμοὺς γενναίως καταπραΰνει, καὶ δύναμιν ἐν τῇ διατριβῇ ἐντίθησι, καὶ ὑπομονὴν καὶ μεγάλην διδάσκει τὸν ἀνθρώπον τῶν ἐπερχομένων αὐτῷ ἀναγκαίων θλίψεων.

Μὴ ζητήσης λαβεῖν βουλὴν παράτινος, μὴ ὄντος ἐν τῇ διαγωγῇ σου, καὶν λίαν σοφὸς ὑπάρχη. Ἀνάθου δὲ μᾶλλον τὸν λογισμὸν σου ἰδιώτῃ ἐν πείρᾳ γεγρονότι τῶν πραγμάτων, ἥπερ φιλοσόφῳ λογίῳ ὁμιλοῦντι ἐκ τῆς ἐξετάσεως, ἄνευ τῆς πείρας τῶν πραγμάτων. Τί δέ ἐστι πείρα; ἡ πείρα ἐστίν, οὐχὶ τὸ εἰσελθεῖν τινὰ καὶ κατασκοπεῦσαί τινα τῶν πραγμάτων, μὴπω λαβόντα τὴν γνῶσιν αὐτῶν εἰς ἑαυτόν, ἀλλὰ τὸ αἰσθηθῆναι τῆς πείρας τῆς ὠφελείας αὐτῶν, καὶ τῆς ζημίας ἐνεργῶς διὰ τὸ χρονίσαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ γὰρ πολλάκις φαίνεται πρᾶγμα ζημίαν ἔχον, ἔνδον δὲ αὐτοῦ εὐρίσκεται πᾶσα πραγματεία γέμουσα ὠφελείας. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον νόει καὶ ἐν τῷ ἐναντίῳ τούτου. Τουτίστι, πολλάκις φαίνεται πρᾶγμα ὠφέλειαν ἔχον, ἔσωθεν δὲ ἐστὶ μεμεστωμένον ζημίας. Διὸ καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων πάλιν ἐκ τῶν φαινομένων ἐπικερδῶν πραγμάτων ζημίαν εὐρίσκουσι. Καὶ οὐδὲ ἐκ τούτων ἡ μαρτυρία τῆς γνώσεως ἀληθινή ἐστίν. Ἐκείνῳ οὖν συμβούλῳ χρῆται, τῷ ἐπισταμένῳ δοκιμάσαι ἐν ὑπομονῇ τὰ πράγματα τῆς διακρίσεως. Διὰ τοῦτο οὐχὶ ἕκαστος ἐστὶν ἀξιόπιστος τοῦ δοῦναι βουλὴν, εἰ μὴ ὅστις πρῶτος καλῶς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ ἐκυβέρνησῃ, καὶ οὐ φοβεῖται κατηγορίας καὶ σικοφαντίας.

Ὅταν γὰρ εὖρης εἰρήνην ἐν τῇ ὁδῷ σου ἀναλλοίωτο, τότε φοβήθητι. Διότι μακρὰν ἀπέχεις ἐκ τῆς εὐθείας τρίβου τῆς πατομένης ὑπὸ τῶν μοχληρῶν ποδῶν τῶν ἀγίων. Ὅσον γὰρ διαβαίνεις ἐν τῇ ὁδῷ τῆς

πόλεως τῆς βασιλείας, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ πόλει πλησιάζεις, τοῦτο ἔστω σὺ τὸ σημεῖον· ἡ ἰσχὺς τῶν πειρασμῶν ἀπαντᾷ σοι. Καὶ ὅσον πλησιάζεις καὶ προκόπτεις, τοσοῦτον οἱ πειρασμοὶ πληθύνονται κατὰ σοῦ. Ὅταν οὖν αἰσθῇ ἐν τῇ ψυχῇ σου διαφόρους, καὶ ἰσχυροτέρους πειρασμοὺς ἐν τῇ ὁδῷ σου, γινώθι ὅτι ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ὄντως ἐδέξατο ἡ ψυχὴ σου βαθμὸν ἐν τῷ κρυπτῷ ἄλλον ὑψηλόν, καὶ προσετέθη αὐτῇ χάρις ἐν τῇ καταστάσει, ἐν ἣ ἵστατο ἐν αὐτῇ. Κατὰ γὰρ τὸ μέτρον τῆς χάριτος, κατὰ τοσοῦτον εἰς τὴν θλίψιν τῶν πειρασμῶν εἰσφέρει ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν. Οὐχὶ εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοὺς κοσμικοὺς, οἵτινες γίνονται τισι, διὰ τὸ χαλινῶσαι τὴν κακίαν, καὶ τὰ φανερά πράγματα· μηδὲ σωματικὰς ταραχὰς νόει τούτους, ἀλλὰ πειρασμοὺς ἀρμύζοντας μοναχοῖς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ αὐτῶν, οὓς περ ὕστερον μέλλομεν διαιρεῖν. Ἐὰν δὲ ἔχη ἡ ψυχὴ ἀσθένηαν, καὶ οὐχ ἱκανοὶ πρὸς τοὺς πειρασμοὺς τοὺς μεγάλους, καὶ αἰτῇται μὴ εἰσελθεῖν εἰς αὐτούς, καὶ εἰσκούσῃ αὐτῆς ὁ Θεός, γινώθι σαφῶς, ὅτι καθ' ὅσον ἀνικανοὶ πρὸς τοὺς μεγάλους πειρασμοὺς, κατὰ τοσοῦτον καὶ πρὸς τὰ μεγάλα χαρίσματα. Οὐ δίδωσι γὰρ ὁ Θεὸς χάρισμα μέγα, χωρὶς μεγάλου πειρασμοῦ. Κατὰ γὰρ τοὺς πειρασμοὺς, καὶ τὰ χαρίσματα ὠρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν σοφίαν αὐτοῦ, ἣν οὐ καταλαμβάνουσι οἱ δημιουργηθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Λοιπὸν ἐκ τῶν δυσχερῶν θλίψεων τῶν συμβαινουσῶν σοι ὑπὸ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, καταλαμβάνεις πόσῃ ἐδέξατο ἡ ψυχὴ σου ⁽¹⁾ ἐκ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ τιμὴν. Κατὰ γὰρ τὴν λύπην, καὶ ἡ παράκλησις.

Ἐρώτ. Τί οὖν λοιπόν, πρῶτον ὁ πειρασμός, καὶ τότε τὸ χάρισμα· ἢ τὸ χάρισμα πρῶτον, καὶ οὕτως ὀπίσω αὐτοῦ ὁ πειρασμός;

Ἀπόκρ. Οὐκ ἔρχεται ὁ πειρασμός, εἰ μὴ πρῶτον δέξεται ἡ ψυχὴ ἐν τῷ κρυπτῷ μέγεθος ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτῆς, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος, ὅπερ ἐδέξατο πρῶτον. Καὶ μαρτυρεῖ περὶ τούτου ὁ πειρασμός τοῦ Κυρίου, ὁμοίως καὶ οἱ πειρασμοὶ τῶν Ἀποστόλων. Οὐ γὰρ παρεχωρήθησαν εἰσελθεῖν εἰς πειρασμοὺς, ἕως ἂν ἐδέξαντο τὸν παράκλητον. Οἱ γὰρ κοινωνοῦντες τοῖς ἀγαθοῖς, ἀρμύζει αὐτοῖς ὑπομεῖναι τοὺς πειρασμοὺς αὐτῶν· ὅτι μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἡ θλίψις αὐτῶν. Οὕτω γὰρ ἤρεσε τῷ σοφῷ Θεῷ ἐν πᾶσι ποιεῖν. Καὶ εἰ τοῦτο οὕτω, τουτέστιν ἡ χάρις πρὸ τοῦ πειρασμοῦ, ἀλλ' ὅμως πάντως προηγῆσατο ἡ αἰσθησις

(1) Καταλαμβάνει σου· ἡ ψυχὴ, πόσῃ ἐδέξατο ἐκ Θεοῦ τὴν τιμὴν. Τὸ Ε. X.

τῶν πειρασμῶν τῆς αἰσθήσεως τῆς χάριτος, διὰ τὴν δοκιμὴν τῆς ἐλευθερίας. Οὐδέποτε γὰρ ἡ χάρις προλαμβάνει εἰς τινα, πρὸ τοῦ γεύσασθαι τῶν πειρασμῶν. Προηγείται μὲν οὖν ἡ χάρις ἐν τῷ νοί, ἐν δὲ τῇ αἰσθήσει βραδύνει. Λοιπὸν πρέπει ἡμεῖς ἐν τοῖς καιροῖς τούτων τῶν πειρασμῶν ἔχειν δύο τινὰ ἐναντία ἀλλήλοις, καὶ κατὰ μὴδὲν ὁμοιοῦντα. Ταῦτα δὲ εἰσὶ χαρὰ, καὶ φόβος. Χαρὰ μὲν, ὅτι ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πατηθείσῃ ὑπὸ τῶν ἁγίων, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ ζωοποιούντος τὰ πάντα, εὐρέθης βαδίζων. Καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῆς διαγνώσεως τῶν πειρασμῶν. Τὸν φόβον δὲ ὀφείλομεν ἔχειν, ὅτι μήπως ἐκ τῆς αἰτίας τῆς ὑπερηφανίας πειραζόμεθα ἐν τούτοις. Ὅμως σοφίζονται ὑπὸ τῆς χάριτος οἱ ταπεινόφρονες τοῦ δύνασθαι ταῦτα πάντα διακρίναι, καὶ γινῶναι τίς ἐστὶν ὁ πειρασμὸς ὁ ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς ὑπερηφανίας, καὶ τίς ὁ ἐκ τῶν ῥαπισμάτων τῶν τυπτομένων ἐκ τῆς ἀγάπης· διακρίνεται γὰρ οἱ πειρασμοὶ τοῦ ἐκδιδασμοῦ, καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς πολιτείας ἐν τῷ ἀγαθῷ, ἐκ τῶν πειρασμῶν τῆς παραχωρήσεως τῆς εἰς παιδείαν, διὰ τὴν ὑπερηφανίαν τῆς καρδίας.

Οἱ πειρασμοὶ τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ, οἱ τινὲς εἰσὶν οἱ ταπεινόφρονες.

Οἱ ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ῥάβδου εἰς προκοπὴν καὶ αὐξήσειν τῆς ψυχῆς γινόμενοι πειρασμοί, ἐν οἷς γυμνάζεται, καὶ δοκιμάζεται ἡ ψυχὴ, καὶ ἀγωνίζεται, εἰς τὶν οὗτοι· ἡ ὀκνηρία, βάρος τοῦ σώματος, ἡ χαύνωσις τῶν μελῶν, ἡ ἀκηδία, ἡ σύγχυσις τῆς διανοίας, ὑπόνοια ἀσθενείας τοῦ σώματος, τὸ κόψαι τὴν ἐλπίδα πρὸς ὦραν, ἡ σκότῳσις τῶν λογισμῶν, ἡ ἐκλειψις τῆς ἀνθρωπίνης βοηθείας, ἡ ἔνδειξ τῆς σωματικῆς χρείας, καὶ τὰ ὅμοια τούτων. Ἐκ τούτων τῶν πειρασμῶν κτάται ὁ ἀνθρώπος ψυχὴν μεμονωμένην καὶ ἀπροστάτευτον, καὶ καρδίαν νεκρωμένην, καὶ ταπεινωσιν. Καὶ ἐκ τούτου δοκιμάζεται τίς ἔλθειν εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ κτίσαντος. Καὶ ταῦτα πρὸς τὴν δύναμιν ὁ προνοητὴς οἰκονομεῖ, καὶ πρὸς τὴν χρεῖαν τῶν ὑποδεχομένων αὐτά. Τούτοις συγκρίκονται ἡ παρὰ κλησις καὶ αἱ ἐπιφοραί, τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, οἱ πόλεμοι καὶ αἱ ἀντιλήψεις, καὶ συντόμως εἰπεῖν, σ. ἐνώσεις καὶ πλατυσμός. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον τῆς προκοπῆς τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ.

Οἱ πειρασμοὶ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ, οἱ τινὲς εἰσὶν οἱ ὑπερήφανοι.

Οἱ δὲ πειρασμοὶ οἱ γινόμενοι ἐκ τῆς παραχωρήσεως τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἀναισχυντούντων, καὶ ἐπαιρομένων ἐν ταῖς διανοίαις αὐτῶν ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀδικούντων τὴν ἀγαθότητα τοῦ

Θεοῦ, ἐν τῇ ὑπερφηφάνίᾳ αὐτῶν, εἰσὶν οὗτοι· οἱ πειρασμοὶ αἱ φανεροὶ τῶν δαιμόνων, οἱ καὶ ὑπὲρ τὸν ὄρον τῆς δυνάμεως ὑπάρχοντες τῆς ψυχῆς, ἡ στέρησις τῶν δυνάμεων τῆς σοφίας τῆς οὔσης ἐν αὐτοῖς, αἰσθησις δριμύτια τῆς ἐννοίας τῆς πορνείας τῆς παραχωρουμένης κατ' αὐτῶν εἰς ταπείνωσιν τῆς ἐπάρσεως αὐτῶν, τὸ θυμοῦσθαι ταχέως, τὸ θέλειν στῆσαι τὸ ἴδιον θέλημα, τὸ φιλονικεῖν ἐν λόγοις, τὸ ἐπιτιμῆσαι, ἡ καταφρόνησις τῆς καρδίας, πλάνη τοῦ νοῦ τελεία, βλασφημίαι κατὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἔννοιαι μωραὶ πεπληρωμέναι γέλωτος, μᾶλλον δὲ κλαυθμοῦ, τὸ καταφρονεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀφανίζεσθαι τὴν τιμὴν αὐτῶν, τὸ γενέσθαι αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐν πολλοῖς τρόποις κρυπτῶς καὶ φανερώς, ἐπιθυμία τοῦ μιγῆναι καὶ συναστραφῆναι τῷ κόσμῳ, τὸ λαλεῖν καὶ ληρεῖν ἀφρόνως πάντοτε, τὸ εὑρεῖν ἑαυτῷ καινισμόν· αἰεὶ σὺν ψευδοπροφητείᾳ, τὸ ἐπαγγέλλεσθαι πολλὰ ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ψυχικά.

Ἐν δὲ τοῖς σωματικαῖς, συμβαίνουσιν αὐτῷ συμβάσεις ὀδυνηραί, διαμένουσαι αἰεὶ συμπεπλεγμέναι καὶ δύσλυτοι, ἀπαντήσεις κακῶν αἰεὶ καὶ ἀθλίων ἀνθρώπων, τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θλιβόντων ἀνθρώπων, τὸ κινεῖσθαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ αἰεὶ ἀναιτίως ὑπὸ τοῦ θεοῦ φόβου ἐξαίφνης, τὸ πολλάκις πάσχειν αὐτοὺς πτώματα μεγάλα ἐκ πετρῶν, καὶ ἀπὸ ὑψηλῶν τόπων, καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις τῷ γινόμενων εἰς συντριβὴν τοῦ σώματος. ⁽¹⁾ Καὶ τέλος ἔνδεια τῶν ἀντιλαμβανομένων τὴν καρδίαν ὑπὸ τῆς θεϊκῆς δυνάμεως, καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς πίστεως αὐτῶν. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὅσα ἀδύνατα, καὶ ὑπὲρ δύναμιν ἐπάγονται αὐτοῖς σὺν τοῖς ἑαυτοῦ. Ταῦτα γὰρ πάντα ὅσα ἐτάξαμεν, καὶ ἡριθμήσαμεν εἰσὶν ἐκ τῶν τρόπων τῶν πειρασμῶν τῆς ὑπερφηφάνιας.

Φαίνεται δὲ ἡ ἀρχὴ τούτων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅταν τις ἀρξῇται ἔχειν σοφὸν ἑαυτὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Καὶ οὗτος μετακινεῖται ἐν πᾶσι τοῖς κακοῖς τούτοις κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑποδοχῆς τῶν τοιούτων λογισμῶν τῆς ὑπερφηφάνιας. Λοιπὸν ἐκ τῶν εἰδῶν τῶν πειρασμῶν σου καταλάβεθαι τὰς ὁδοὺς τῆς λεπτότητος τῆς διανοίας σου. Ἐὰν δὲ ἴδῃς τινὰς τούτων τῶν πειρασμῶν μεμιγμένους μετὰ τῶν πρὸ τούτων τῶν εἰρημίων πειρασμῶν, γινώθι ὅτι καθ' ὅσον ἔχεις ἐκ τούτων, κατὰ τοσοῦτον ἡ ὑπερφηφάνια ἐν σοὶ ἐνέσκηψεν.

Περὶ ὁπομονῆς.

"Ἀκουσον δὲ πάλιν καὶ τρόπον ἄλλον. Πᾶσαι αἱ περιστάσεις, καὶ αἱ

Δημοῦσια Κατηχητικὴ Βιβλιοθήκη Ἑβροῦσας
⁽¹⁾ Ε. Χ. καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, τὰ γινόμενα εἰς συντριβὴν τοῦ σώματος.

θλίψεις αἱ μὴ μετέχουσαι ὑπομονῆς, διπλῇ ἐστὶν ἡ βάσανος αὐτῶν. Ὑπομονὴ γὰρ ἀνθρώπου, ἀποβάλλει τὰς συμφορὰς αὐτοῦ. Μικροψυχία δέ, μήτηρ ἐστὶ τῆς κολάσεως. Ὑπομονὴ ἐστὶ μήτηρ τῆς παρακλήσεως, καὶ δυνάμεις τις, ἥτις ἐκ τῆς εὐρυχωρίας τῆς καρδίας ἀποτίκτεσθαι πέφυκεν. Ἦν τινα δύναιμι δυσχερὲς τὸν ἄνθρωπον εὑρεῖν ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ θείου χαρίσματος, τοῦ ἐκ τῆς καταδιώξεως τῆς εὐχῆς, καὶ τῆς ἐκχύσεως τῶν δακρύων εὐρισκόμενου.

Περὶ μικροψυχίας.

Ὅταν βουλευθῇ ὁ Θεὸς ἐπὶ πλεόν ὀλίψαι ἄνθρωπον, παραχωρεῖ αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὰς χεῖρας τῆς μικροψυχίας. Καὶ αὕτη τίττει ἐν αὐτῷ κραταιὰν δύναιμι τῆς ἀκηδίας, ἐν ἣ γέυεται τοῦ ψυχικοῦ πνιγμοῦ, ὅπερ ἐστὶ γεῦσις τῆς γεέννης. Καὶ ἐκ τούτου ἐπάγεται τὸ πνεῦμα τῆς ἐκστάσεως, ἐξ οὗ πηγάζουσιν οἱ μύριοι πειρασμοί· ἡ σύγχυσις, ὁ θυμὸς, ἡ βλασφημία, ἡ μεμψιμοιρία, οἱ διεστραμμένοι λογισμοί, ἡ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν μετástασις, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. Ἐὰν δὲ εἴπῃς ἡ αἰτία τούτων τίς ἐστι; λέγω σοι, ὅτι ἡ σὴ ἀμέλεια. Οὐ γὰρ ἐμερόμνησας ἐκζητῆσαι τὴν ἰατρειάν αὐτῶν. Ἡ ἰατρεία γὰρ τούτων πάντων μία ἐστίν, ἐν ἣ ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς εὐρίσκει τις παράκλησιν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ εὐθίως. Καὶ τίς ἐστὶν αὕτη; ἡ ταπεινοφροσύνη τῆς καρδίας. Καὶ ἐκτὸς ταύτης καταλύσαι τὸν φραγμὸν τῶν κακιῶν τούτων οὐ δύναται τις, ἀλλὰ μᾶλλον εὐρίσκει αὐτὰς ὑπερίσχυούσας κατ' αὐτοῦ.

Μὴ θυμωθῇς κατ' ἐμοῦ, ὅτι λέγω σοι τὴν ἀλήθειαν. Οὐκ ἐζήτησας ταύτην ἐν ὅλῃ σου τῇ ψυχῇ ποτε. Ἐὰν δὲ θέλῃς, γενοῦ ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῆς, καὶ ὅψαι πῶς δώσει σοι τὴν λύσιν τῆς κακίας σου. Πρὸς γὰρ τὸ μέτρον τῆς ταπεινοφροσύνης δίδοταί σοι καὶ ὑπομονὴ ἐν ταῖς συμφοραῖς σου. Καὶ κατὰ τὴν ὑπομονὴν σου, ἐλαφρύνεται τὸ βάρος τῶν θλίψεων σου, καὶ τῆς παρακλήσεως τεύξῃ. Κατὰ δὲ τὴν παράκλησίν σου, μεγαλύνεται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη σου. Καὶ κατὰ τὴν ἀγάπην σου, μεγαλύνεται ἡ χαρὰ σου ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Τῶν δὲ ἐν ἀληθείᾳ υἱῶν ὄντων, ὁ οἰκτίρων, ὅτε εὐδοκήσῃ ἐκβᾶσιν ποιήσασθαι τῶν πειρασμῶν αὐτῶν, οὐχὶ λήψαι λαμβάνει τοὺς πειρασμοὺς ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ὑπομονὴν παρέχει αὐτοῖς ἐν τοῖς πειρασμοῖς αὐτῶν. Καὶ ταῦτα πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐν τῇ χειρὶ τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν δέχονται, πρὸς τελειότητα τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Ἀξιώσαι δὲ ἡμεῖς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἐν τῇ χάριτι αὐτοῦ ὑπομένειν τὰ κακὰ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἐνεύχαριστίᾳ τῆς καρδίας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΖ'.

Π Ε Ρ Ι

ΤΟΥ ΟΤΙ ΤΟ ΣΩΜΑ ΦΟΒΟΥΜΕΝΟΝ ΤΟΥΣ
ΠΕΙΡΑΣΜΟΥΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΦΙΛΟΣ ΤΗΣ
ΑΜΑΡΤΙΑΣ

Εἰπέ τις τῶν ἁγίων, ὅτι γίνεται τὸ σῶμα φίλος τῆς ἀμαρτίας φοβούμενον τοὺς πειρασμούς, ἵνα μὴ στενωθῇ, καὶ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καταναγκάζει αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀποθανεῖν. Γινώσκει γὰρ ὅτι ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ, οὐ νικᾷ τὴν ἀμαρτίαν. Εἴ τις θέλει ἵνα κατοικήσῃ ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος, τὸ σῶμα αὐτοῦ βιάζεται, καὶ λειτουργεῖ τῷ Κυρίῳ, καὶ δουλεύει ἐν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ πνεύματος ταῖς γεγραμμέναις ἐν τῷ Ἀποστόλῳ, καὶ φυλάττει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς σαρκός, ὧν ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος. Σῶμα δὲ συμμεμιγμένον τῇ ἀμαρτίᾳ ἀναπαύεται ἐν τοῖς ἔργοις τῆς σαρκός, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀναπαύεται ἐν τοῖς καρποῖς αὐτοῦ. Ὅτε γὰρ ἀσθενεῖ τὸ σῶμα ἐν νηστείᾳ καὶ ταπεινώσει, ἡ ψυχὴ ἐνδυναμοῦται ἐν τῇ προσευχῇ. Ἔθος ἔχει τὸ σῶμα ὅταν στενωθῇ πολλαχῶς ἐν θλίψεσι τῆς ἡσυχίας, καὶ ὑστερηθῇ, καὶ δεηθῇ, ὥστε ἐγγίζειν τοῦ ἀποθανεῖν ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, τότε παρακαλεῖται, λέγον· ἄφες με ὀλίγον, ἵνα συμμέτρως πολιτεύσωμαι, ἄρτι ὀρθοποδῶ, διότι ἐπειράθην τῶν τοιούτων κακῶν. Καὶ ὅταν ἀναπαύσῃς αὐτὸ ἐκ τῶν θλίψεων, καὶ παράσχῃς αὐτῷ μικρὰν ἄνεσιν, διότι συνεπάθησας αὐτῷ, καὶ κἂν πρὸς μικρὸν μικρὸν ἀναπαύσῃται, τότε ψιθυρίζει σοι κολακευτικῶς μικρόν, ἕως ἂν ποιήσῃ σε ἐξελεῖν ἐκ τῆς ἐρήμου, (πάνυ γὰρ εἰσι τὰ κολακεύματα αὐτοῦ ἰσχυρά.) Καὶ λέγει σοι, δυνάμεθα καλῶς πολιτεύεσθαι καὶ πλησίον τοῦ κόσμου. Πολλὰ γὰρ ἐπειράθημεν. Δυνάμεθα οὖν ἐν οἷς ἴσμεν, ἐκεῖσε πολιτεύεσθαι. Δοκίμασόν με μόνον, καὶ ἐὰν οὐ γίνωμαι ὡς θέλεις, δυνάμεθα ὑποστρέψαι. Ἴδου ἡ ἔρημος οὐ φεύγει ἐξ ἡμῶν. Μὴ οὖν πιστεύσῃς αὐτῷ, κἂν σφόδρα παρακαλέσῃ, καὶ ὑποσχέσῃς πολλὰς ποιήσῃ. Διότι οὐ ποιεῖ ἃ εἶπε. Μετὰ τὸ δοῦναι σε αὐτῷ τὴν αἵτησιν αὐτοῦ, ῥίπτει σε εἰς μεγάλα πτώματα, ἐξ ὧν οὐ δύνη ἀναστῆναι, καὶ ἐξελεῖν ἐξ αὐτῶν.

Ὅταν ἀκηδιάσῃς ἐκ τῶν πειρασμῶν. καὶ χορταθῇς ἐξ αὐτῶν, εἰπὲ αὐτῷ, σὺ πάλιν τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν αἰσχροὴν ζωὴν ἐπιθυμεῖς. Καὶ ἐὰν εἴπῃ σοι, ἁμαρτία μεγάλη ἐστὶ τὸ φονεῦσαι ἑαυτόν, εἰπὲ σὺ αὐτῷ, φονεύω ἑαυτόν, διότι οὐ δύναμαι ἀκαθάρτως ζῆσαι. (1) Ἀποθάνω ὧδε, καὶ μὴ πάλιν θεάσωμαι τὸν θάνατον τὸν ἀληθινὸν τῆς ψυχῆς μου, τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ. Συμφέρει μοι, ἵνα ἀποθάνω ὧδε, ὑπὲρ τῆς ἀγνείας, καὶ μὴ κακὴν ζωὴν ζήσω ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸν θάνατον τοῦτον προαιρέσει ἐξελεξάμην ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν μου. Ἀποκτενῶ ἑαυτόν, διότι ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ, καὶ μηκέτι αὐτὸν παροργίσω. Τὶ θέλω ζωὴν ἀπέχουσαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ; τὰς κακώτερας ταύτας ὑπομένω, ἵνα μὴ ἀλλοτριωθῶ ἐκ τῆς ἐπουρανίου ἐλπίδος. Ποίαν ὠφέλειαν ἔχει ὁ Θεὸς ἐκ τῆς ἐμῆς ζωῆς τῆς ἐν τῷ βίῳ, ἐὰν ἐν αὐτῷ ζήσω κακῶς, καὶ παροργίσω αὐτόν;

Λ Ο Γ Ο Σ Μ Η'.

Π Ε Ρ Ι

ΤΟΥ ΔΙΑ ΠΟΙΑΣ ΑΙΤΙΑΣ ΑΦΙΗΣΙΝ Ο ΘΕΟΣ
ΤΟΥΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΥΣ

Ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν.

Εκ τῆς ἀγάπης, ἣν ἔδειξαν οἱ ἅγιοι πρὸς τὸν Θεόν, ὑπὲρ ὧν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάσχουσιν, ὅτε στενοχωρεῖ αὐτούς, καὶ οὐκ ἀφίσταται τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀγαπωμένων, κτᾶται ἡ καρδιά αὐτῶν παρρησίαν, τοῦ ἰδεῖν πρὸς αὐτόν ἀπερικαλύπτως, καὶ ἐν πεποιθήσει αἰτῆσθαι αὐτόν. Μεγάλη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς εὐχῆς τῆς παρρησίας. (2) Διὰ τοῦτο ἀφίησιν ὁ Θεὸς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ πειρασθῆναι ἐν πάσῃ λύπῃ, καὶ λαβεῖν πάλιν τὴν πείραν, καὶ τὴν δοκιμὴν τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ, καὶ ὅσην πρόνοιαν ἔχει περὶ αὐτῶν, ὅτι κτῶνται ἐκ τῶν πειρασμῶν σοφίαν. Ἴνα μὴ γενόμενοι ἰδιῶται, στερηθῶσι τῆς τῶν δύο γυνασίας μερῶν· ἵνα κτήτωνται ἐκ τῆς δοκιμῆς τὴν γνῶσιν τῶν ἀπάντων, μήπως καταχλεσθῶσιν ὑπὸ τῶν δαιμόνων. Ὅτι εἰ ἐν τοῖς ἀγα-

(1) Καθαρῶς ζῆσαι. Τὸ Ε. Χ.

(2) Ἰσ. τῆς μετὰ παρρησίας.

θαῖς ἐγύμναζον αὐτούς, ἦσαν τῆς γυμνασίας τῆς ἐτέρας λειπόμενοι, καὶ ἐγένοντο ἂν ἐν τοῖς πολέμοις γυμνοί. ⁽¹⁾

Καὶ ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι αὐτὸ γυμνάζει αὐτοὺς χωρὶς τῆς αὐτῶν ἐπιγνώσεως, λοιπὸν λέγομεν, ὅτι θέλει αὐτοὺς γενέσθαι κατὰ τοὺς βόας καὶ τὰς ὄνους, καὶ τοὺς μὴ ἔχοντας ἐλευθερίαν ἐν τινι· καὶ ὅτι οὐ γίνεται γεῦσις ἐν τῷ ἀγαθῷ τῷ ἀνθρώπῳ, εἴπερ μὴ πειρασθεῖη πρῶτον ἐν τῇ τῶν κακῶν δοκιμῇ. Ἰνα ὅταν ἀπαντήσῃ ἐν αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ, ἐν γνώσει καὶ ἐλευθερίᾳ χρήσωνται αὐτοῖς, ὡς ἰδιοῖς. Πόσον ἡ γνώσις, ἡ ἐκ τῆς τῶν ἔργων πείρας, καὶ ἐκ τῆς γυμνασίας προσληφθεῖσα ἡδεῖα πέφυκε, καὶ πόσῃ δυνάμει παρέχει τῷ ἐκ πολλῆς πείρας αὐτοῦ ἐκυτῷ εὐρόντι αὐτήν, τούτοις γινώσκεται τοῖς πεπεισμένοις καὶ εἰδότες τὴν συνεργίαν αὐτῆς, ὡς δὲ καὶ τὴν ἀσθενείαν τῆς φύσεως, καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς θεϊκῆς δυνάμεως. Τότε γὰρ γινώσκουσιν, ὅτε πρῶτον κωλύσας τὴν ἑαυτοῦ δυνάμει ἐξ αὐτῶν, αἰσθηθῆναι ποιῆται τὰς ἀσθενείας τῆς φύσεως, καὶ τῆς δυσχερείας τῶν πειρασμῶν, καὶ τῆς πονηρίας τοῦ ἐχθροῦ· καὶ πρὸς ποῖον παλαιστὴν ἔχουσι, καὶ ποῖαν ἐνδευμένοι φύσιν εἰσὶ, καὶ πῶς· εἰσι πεφυλαγμένοι ἐν τῇ δυνάμει τῇ θεϊκῇ· καὶ πόσον ἔδραμον, καὶ πόσον ὑψώθησαν ἐν αὐτῇ· καὶ ὅτι ὅτε μακρυθεῖη ἡ θεϊκὴ δυνάμει ἐξ αὐτῶν, πῶς ἀσθενοῦσι κατέναντι πάθους παντός, ἵνα καὶ ἐκ τούτων πάντων ταπεινώσιν κτήσωνται, καὶ τῷ Θεῷ προσπελάσωσι, καὶ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ προσδοκήσωσι, καὶ εἰς τὴν προτευχὴν ὑπομένωσι. Καὶ ταῦτα πάντα πόθεν ἔλαβον, εἰ μὴ ὅτε πείραν ἐκτήσαντο τῶν πολλῶν κακῶν, ἐν οἷς παραχωρήτει Θεοῦ ἐνέπασσον; (β. Κορινθ. ιβ'. ζ.) καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος, «ἵνα μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, » ἄγγελος Σατάν. » Ἀλλὰ καὶ πίστιν βεβαίαν κτῆται τις ἐκ τῶν πειρασμῶν ἐν τῇ πείρᾳ τῆς ἀντιλήψεως τῆς θεϊκῆς, ἣν ἔσχε πολλάκις. Ἐντεῦθεν ἄφοβος γίνεται, καὶ θάρσος· κτῆται ἐν τοῖς πειρασμοῖς, καὶ ⁽²⁾ ἐκ τῆς γυμνασίας ἣν ἐκτήσατο.

Παντὶ ἀνθρώπῳ ὠφελεῖ ὁ πειρασμός· Ἐὰν γὰρ τὸν Παῦλον ὠφελεῖ ὁ πειρασμός, πᾶν στόμα φραγῆται, καὶ ὑπόδικος γενήσεται ὁ κόσμος τῷ Θεῷ. Οἱ ἀγωνισταὶ πειράζονται, ἵνα προσθήτωσι τῷ πλούτῳ αὐτῶν· οἱ χαῦνοι, ἵνα ἐκ τῶν βλαπτόντων φυλάξωνται ἑαυτούς· καὶ οἱ ὑπνώτοντες, ἵνα εἰς ἐξυπνισμόν εὐτρεπισθῶσι· καὶ οἱ μακρὰν ὄντες, ἵνα προσ-

(1) Τὸ Ε. Χ. ἐν τοῖς πολέμοις τυφλοί.

(2) Τὸ καὶ ἴσ. περὶ τὸν.

γγίσωσι τῷ Θεῷ· οἱ δὲ οἰκεῖτοι, ἵνα ἐν παρρησίᾳ εἰσοικισθῶσι. Πᾶς υἱὸς ἀγύμναστος οὐ δέχεται τὸν πλοῦτον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἰς τὸ βοηθεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο λοιπόν, πρῶτον πειράζει ὁ Θεὸς καὶ βασανίζει, εἴτα δεικνύει τὸ χάρισμα. Δόξα τῷ δεσπότῃ, τῷ ἐν φαρμάκοις στρυφνοῦς τὴν τρυφὴν τῆς υἰείας ἡμῶν προσάγοντι.

Οὐκ ἔστιν ὅς τις ἐν καιρῷ τῆς γυμνασίας μὴ ἄχθεται. Καὶ οὐκ ἔστι τίς, ὃ οὐ πικρὸς ὁ καιρὸς, ἐν ᾧ τὸν ἰὸν ποτιζέται τῶν πειρασμῶν, καταφαίνεται. Χωρὶς τούτων οὐ δυνατόν κράσιν προσκτησασθαι ἰσχυράν. Καὶ τὸ ὑπομεῖναι δέ, οὐχ ἡμῶν ἐστὶ. Πόθεν γὰρ ἔχει τὸ κεράμιον τὸ ἀπὸ πηλοῦ ὑπομεῖναι τὴν ῥύσιν τοῦ ὕδατος, εἰ μὴ τὸ πῦρ τὸ θεῖκόν αὐτὸ στερεώσκειν; ἐὰν ὑποταγῶμεν αἰτούμενοι ἐν ταπεινώσει μετὰ ἐπίσεως ἀδιαλείπτου ἐν καρτερίᾳ, πάντα λαμβάνομεν. Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΘ'.

ΠΕΡΙ

ΤΗΣ ΑΛΗΘΟΥΣ ΓΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΠΕΙΡΑΣΜΩΝ

Καὶ περὶ τοῦ ἀκριβῶς γινώσκειν, ὅτι οὐχὶ μόνον τινὲς ἐλάχιστοι, καὶ ἀσθενεῖς, καὶ ἀγύμνοστοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀξιωθέντες τῆς ἀπαθείας χρονικῶς, καὶ ἠθάσαντες τὴν τελειότητα τοῦ φρονήματος, καὶ πλησίον γενόμενοι τῆς καθαρότητος μερικῶς, τῆς μετὰ τῆς νεκρώσεως συνευγμένης, γίνεται πρὸς αὐτοὺς παραχώρησις ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πτώσιν τῆς ὑπερηφανίας.

Κατὰ μίαν, καὶ μίαν ποσάκις παραβαίνουσιν τινες, καὶ ἐν τῇ μετανοίᾳ ἰατρεύουσι τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν, καὶ ἡ χάρις ὑποδέχεται αὐτούς. Ἐν πάσῃ γὰρ τῇ φύσει τῇ λογικῇ ἡ τροπὴ ἀδιορίστως διέρχεται. Καὶ ἀλλοιωσεις διέρχονται κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἐν πάσαις ταῖς ὥραις αὐτοῦ, ἐξ ὧν πολλῶν εὕρισκε ὁ διακριτικὸς συνίεναι τοῦτο. Ἄλλ' αἱ δοκιμασίαι αἱ μετ' αὐτοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, μάλιστα δύνανται σοφίσαι αὐτὸν ταῦτα, ἐὰν νήφῃ, ἵνα καὶ παρατηρήσῃται ἑαυτὸν ἐν τῇ νήφει, καὶ μάθῃ πρὸς τὴν ἀλλοιωσιν πρᾶκτικῆς, καὶ ἐπισκευῆς ὑποδεί-

χεται ἡ διάνοια καθ' ἐκάστην ἡμέραν, καὶ πῶς ἐκ τῆς εἰρήνης αὐτῆς ἐξαίφνης εἰς θόλωσιν στρέφεται, ὅταν αἰτία τις ἐκ τόπου μὴ ᾗ αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν κινδύνῳ μεγάλῳ καὶ ἀρρήτῳ γίνεται.

Καὶ τοῦτό ἐστιν ὅπερ ὁ ἅγιος Μακάριος ἔγραψε φανερώς ἐν πολλῇ προνοίᾳ καὶ σπουδῇ, εἰς μνήμην τῶν ἀδελφῶν καὶ διδασκαλίαν, τοῦ μὴ ἐκκλίνειν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν ἐναντιώσεων εἰς τὴν ἀπόγνωσιν. Ὅτι τοῖς ἐν τῇ τάξει τῆς καθαρότητος ἱσταμένοις αἰεὶ συμβαίνει αὐτοῖς πτώματα, καθὼς συμβαίνει τῷ ἀέρι ψύχος, καὶ χωρὶς τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν ἀμελείᾳ, ἢ ἐν λύσει, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἡνίκα κατὰ τάξιν αὐτῶν πορεύονται συμβαίνειν αὐτοῖς πτώματα ἐναντιούμενα τῷ σκοπῷ τοῦ ἑαυτῶν θελήματος. Ἀλλὰ καὶ ὁ μακάριος Μάρκος μαρτυρεῖ περὶ τούτου, ὡς ἐκ πείρας ἀκριβοῦς ὑπάρχων, καὶ τίθησιν αὐτὸ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ γράμμασιν εἰς σύστασιν περισσὴν, ἵνα μὴ νομίσῃ ἄνθρωπος, ὅτι ὡς ἔτυχε, καὶ οὐχὶ ἐν πείρᾳ ἀληθινῇ ἔθηκεν αὐτὸ ὁ ἅγιος Μακάριος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπιστολῇ, καὶ ἵνα ἐκ παντὸς ἐκ τῶν δύο μαρτύρων τῶν τοιούτων γένηται ἡ διάνοια δεχομένη ἀδιστακτικῶς τὴν παράκλησιν αὐτῆς »ἐν τῷ καιρῷ τῆς χρείας. «Τὶ οὖν ἐστὶν ἄρτι; ἀλλοιώσεις, φησί, γίνονται εἰς ἕκαστον κατὰ τὸν αἴρα » τῶν ἐκεῖνο τὸ εἰς ἕκαστον· ὅτι καὶ ἡ φύσις μία ἐστίν, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι περὶ τῶν ὑποδεεστέρων, καὶ ἐλαχίστων μόνον εἶπε, καὶ οἱ τέλειοι ἐλεύθεροι τῆς ἀλλοιώσεως, καὶ ἐν μιᾷ τάξει ἀκλινῶς ἵστανται οὗτοι χωρὶς ἐμπαθῶν λογιμῶν, καθὼς καὶ οἱ Εὐχῆται (!) λέγουσι. Διὰ τοῦτο ἔθηκε τό, πρὸς ἕκαστον.

(¹) » Μεσσαλιανοὶ δὲ τοῦνομα τοῦτο μεταβαλλόμενον εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν, τοὺς Εὐχίτας σημαίνει τὸ μὲν βάπτισμα φασὶ μὴδὲν ὀνινάναι τοὺς προσιόντας, ξηροῦ γὰρ δίκην ἀφαιρεῖται τῶν ἁμαρτημάτων τὰ πρότερα τὴν δὲ ὀρίζαν οὐκ ἐκκόπτει τῆς ἁμαρτίας, ἢ δὲ ἐνδελεχῆς προσοχή, καὶ τὴν ῥίζαν τῆς ἁμαρτίας πρόρριζον ἀνασπᾷ καὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς συγκληρωθέντα πονηρὸν δαίμονα τῆς ψυχῆς ἐξελαύνει· ἕκαστῳ γὰρ φασιν ἀνθρώπῳ τικτομένῳ παραυτίκα κουνέπεσθαι δαίμονα, καὶ τοῦτον εἰς τὰς ἀτόπους πράξεις παρακινεῖν. Τοῦτον οὐδὲ οὔτε τὸ βάπτισμα, οὔτε ἄλλο τι δύναται τῆς ψυχῆς ἐξελάσαι, ἀλλὰ μόνη »τῆς προσευχῆς ἡ ἐνέργεια. ἐξίεναι δὲ φασὶ τὸν ἑνοικον δαίμονα διὰ κορύζης, καὶ τῶν περιπτωμάτων τοῦ πτόσματος, οὕτως ἐξαπατηθέντες οἱ τρισάθλιοι, ἔργον μὲν οὐδὲν μετιᾶσι, πνευματικούς γὰρ ἑαυτοὺς ὀνομάζουσι, τῇ δὲ εὐχῇ οὐδὲν ἐσχολακότες, τῆς ἡμέρας τὸ πλεῖστον καθεδουοῦσιν. Βίτα ὑπὸ τοὺς σφᾶς »ἐκβακχεύσαντος δαίμονος ἐξαπατηθέντες, ἀποκαλύψεις ἐωρακέναι φασί, καὶ »τὰ ἐσόμενα προλέγειν ἐπιχειροῦσιν. Ἐλέγχονται δὲ τῶν πραγμάτων ψευδόμενοι. Βρενθιόνται δὲ καὶ τὸν πατέρα βλέπειν, καὶ τὸν υἱόν, καὶ τὸ πανάγων »πνεῦμα τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς, καὶ τῆς γινομένης τοῦ πνεύματος ἐπι-

Πῶς οὖν τοῦτο ὁ Μακάριος; ὅμως σὺ λέγεις τὸ ψύχος, καὶ μετὰ μικρόν, καύσων, καὶ ἴσως χάλαζα, πόλεμος, καὶ εὐδία. Καὶ ἐν τῇ γυμνασίᾳ ἡμῶν οὕτω γίνεται· πόλεμος, καὶ ἀντίληψις τῆς χάριτος, καὶ ἐν καιρῷ γίνεται ἡ ψυχὴ ἐν χειμῶνι, καὶ ἐπανίστανται ἐπ' αὐτὴν κύματα σκληρά. Καὶ πάλιν ἀλλοίωσις, ἐπισκεπτομένης τῆς χάριτος, καὶ πληρούσης τὴν καρδίαν αὐτοῦ χαρᾶς τε καὶ εἰρήνης τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ λογισμῶν σωρρόνων καὶ εἰρηνικῶν. Τούτους τοὺς λογισμοὺς τῆς σωφροσύνης ἐκφαίνει ὧδε, αἰνιττόμενος τοὺς πρὸς τούτων κτηνώδεις ὄντας, καὶ ἀκαθάρτους, καὶ παραίνει λέγων ἐὰν οὖν μετὰ τούτους τοὺς λογισμοὺς τοὺς σώφρονας καὶ ἐπεικεῖς ἀκολουθῇ ἐπιφορὰ, μὴ λυπηθῶμεν, καὶ ἀπογνῶμεν· καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναπαύσεως τῆς χάριτος μὴ καυχησώμεθα· πάλιν, ἀλλ' ἐν τῷ καιρῷ τῆς χαρᾶς ἐκδεξώμεθα τὴν θλίψιν. Τὸ δὲ μὴ λυπεῖσθαι ἡμεῖς, ἀκολουθήσῃ συμπτώματα, παραινέει· οὐχὶ τὸ μὴ κτᾶσθαι κατ' ἐναντίον ἡμῶν, ἀλλὰ τὸ μετὰ χαρᾶς, ἐμφαίνων ὡς φυσικὰ ταῦτα καὶ ἡμέτερα τὴν διάνοιαν δέχεσθαι. Καὶ μὴ στῶμεν ἐν ἀπογνώσει, ὡς τις προσδοκῆσας τι ὑπὲρ τὸν ἀγῶνα, καὶ ἀνάπαυσιν τελείαν καὶ ἀναλλοίωτον καὶ πάλιν μὴ δεχόμενος ἀγῶνας καὶ λύπας· μηδὲ γενέσθαι ἐν αὐτῷ κίνησιν τινος τῶν ἐναντίων τούτων, τῶν μὴ προσκηκόντων Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν ταύτῃ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ.

Καὶ τοῦτο ποιεῖ, ἵνα μὴ γενώμεθα ἄργοι ἐκ τῶν ἔργων τελείως, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ διανοίᾳ χαυνωθῶμεν ἐν τῇ ἀπογνώσει, καὶ ἀκίνητοι ἐκ τοῦ δρόμου ἡμῶν μείνωμεν. Καὶ φησι· γινώθι, ὅτι πάντες οἱ ἄγιοι ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ ἐγένοντο. Ὅσον ἐσμὲν ἐντῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἡ παράκλησις ἡ περισσὴ μετὰ τούτων γίνεται ἡμῖν ἐν τῷ κρυπτῷ. Διότι ἐν πάσῃ ἡμέρᾳ καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἐκζητεῖται παρ' ἡμῶν ἡ δοκιμὴ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης· ἡμῶν ἐν πάλῃ, καὶ ἀγῶνι πρὸς τοὺς πειρασμοὺς. Καὶ τοῦτό ἐστι

ὑφοιτήσεως τὴν αἴσθησιν δέχεσθαι. Πρόχειροι δὲ εἰσιν εἰς ἄρνησιν, καὶ βιασθῶσι, ἀναθεματίζουσιν εὐπετῶς τοὺς τούτων τι λέγοντας. Καὶ μετ' ὀλίγα. Καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ φρενιτιδὸς ἔργα τολμῶσι. Καὶ γὰρ ἐξαπίνης πηδῶσι, καὶ δαίμονας ὑπερπηδηκέναι νεανιεύονται· καὶ τοῖς δακτύλοις τὸ τῆς τοξείας ἐπιτελοῦσι σχῆμα τοὺς δαίμονας τοξεύειν ἰσχυρίζόμενοι. καὶ ἕτερα ἅττα δρῶσι παραπλησίως, παραπληξίως μεστά. Διὸ δὲ καὶ τῶν ἐνθουσιαστῶν ἐσχάχασιν ὄνομα. Ταύτης ἡγήσατο τῆς αἵρέσεως Σάββας, καὶ Ἀδελφίος, καὶ Δαυίδος, καὶ Συμεώνης, καὶ Ἑρμᾶς, καὶ ἄλλοι τινές. Θεόδωριτ. Ἐν Τομ. δ. Βιβλ. δ. περὶ αἵρετικ. κακομυθ. σελ. σμγ. ὅρα καὶ Ἐπιφαν. Βιβλ. γ. Τομ. β. αἵρεσ. π.

»τὸ μὴ λυπεῖσθαι ἡμᾶς, τὸ μὴ ἀκηδιᾶν ἐν τῷ ἀγῶνι. Καὶ οὕτω κα-
 »πτευθύνεται ἡ ὁδὸς ἡμῶν. Ὁ δὲ θέλων ἐκ τούτων τραπήναι, ἢ κλίνειν,
 οὗτος τῶν λύκων μέρος ἐστίν. Ὡς θαῦμα ἐκ τούτου τοῦ ἀγίου. Πῶς
 ἐν λόγῳ μικρῷ ἐβεβαίωσε τὴν χρῆσιν ταύτην, καὶ ἀπέδειξεν αὐτὴν
 πεπληρωμένην συνέσεως, καὶ ἐξέβαλε τὸν διαταγμὸν τελείως ἐκ τῆς
 διανοίας τοῦ ἀναγινώσκοντος, ἐκεῖνος δέφησιν ὁ ἐκκλίνων ἐκ τούτων,
 καὶ μέρος τῶν λύκων ὢν, ἐν οὐχ ὁδῷ θέλει πορεύεσθαι. Καὶ τοῦτο ἐθη-
 κεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ κτήσασθαι, καὶ ἐν τρίτῳ ἰδικῇ τῇ μὴ πατη-
 θείσῃ ὑπὸ τῶν πατέρων πορεύεσθαι βούλεται. Τὸ δὲ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς χα-
 ρᾶς ἐκδέχεσθαι θλίψεις, τοῦτο ἐκδιδάσκει. Ὅταν ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς
 χάριτος ἐξείφνης γένωνται ἐν ἡμῖν λογισμοὶ μεγάλοι, καὶ ἐκπλήξεις τῆς
 θεωρίας τῆς διανοίας τῆς ὑψηλοτέρας τῆς φύσεως, καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος
 Μάρκος. Ὅταν οἱ ἅγιοι Ἀγγελοι πλησιάζωσιν ἡμῖν, πληροῦσιν ἡμᾶς
 θεωρίας πνευματικῆς. Καὶ ταῦτα πάντα τὰ ἐναντία ἀναχωροῦσι, καὶ
 γίνεται εἰρήνη, καὶ γαλήνη ἄρρητος ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ τις διάγει ἐν
 τοῖς τοιοῦτοις. Ὅτε ἐπισκιάσειεν ἡ χάρις, καὶ οἱ ἅγιοι Ἀγγελοι σοὶ
 πλησιάζουσι περιτεγχίζοντες, καὶ παρὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ πλησιασμοῦ σου
 πάντες οἱ πειράζοντες ἀποστήσονται, μὴ ἐπαρθῆς, καὶ νομίσης ἐν τῇ
 ψυχῇ σου, ὅτι τὸν λιμένα τὸν ἀχέμαστον ἔφθασας, καὶ εἰς τὸν ἄερα
 τὸν ἀναλλοίωτον, καὶ τελείως ὑπερῆρθης ἐκ τούτου τοῦ κόλπου ἐξ
 ἐναντίας τῶν ἐμπνεύσεων τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐκ ἔστι πάλιν ἐχθρός, οὐδὲ
 ἀπάντησις κακῇ. Διότι πολλοὶ ταῦτα ἐνεθυμήθησαν, καὶ ἔπεισαν εἰς κιν-
 δύνους, καθάπερ εἶπεν ὁ μακάριος Νεῖλος. Ἡ πάλιν ὡς ὑπάρχων ὑπὲρ
 τοὺς πολλοὺς μέγας, καὶ ὡς σὲ καθήκει εἶναι ἐν τούτοις, καὶ ἄλλους
 οὐδαμῶς, διὰ τὸ ὑστέρημα τῆς πολιτείας αὐτῶν, ἢ ὅτι οὐχ ἰκανοὶ, φησίν,
 ἢ γινώσκουσιν αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο τῶν τοιοῦτων στεροῦνται, ἐγὼ δὲ ἐν
 τῷ καθήκοντι, καὶ ὡς ἐφθασε τὴν τελειότητα τῆς ἀγιότητος, καὶ τὸν
 βαθμὸν τὸν πνευματικόν, καὶ εἰς τὴν χαρὰν τὴν ἀναλλοίωτον. Ἀλλὰ
 μᾶλλον λάβε καθ' ἑαυτὸν τοὺς ἀκαθάρτους λογισμούς, καὶ τὰ ἀπρεπῆ
 εἶδωλα τὰ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος ἐμπτηχθέντα τῇ διανοίᾳ σου, καὶ
 τῇ ὥρᾳ τῆς ταραχῆς, καὶ τῆς ἀταξίας τῶν λογισμῶν, τῶν πρὸ μικροῦ
 ἐπαναστάντων ἐπὶ σὲ ἐν τῇ ἀορασίᾳ τῆς σκοτώσεως· πῶς τε ἐν τάχει
 ἐκλινὰς πρὸς τὰ πάθη, καὶ συνωμίλητας αὐτοῖς ἐν τῇ σκοτῶσει τῆς
 διανοίας, καὶ οὐκ ἠδίσθης, οὐδ' ἐθαμβήθης ἐκ τῆς θεϊκῆς ὀράσεως, καὶ
 ἐκ τῶν χαρισμάτων καὶ δωρημάτων, ὧν ἐδέξω. Καὶ γινώθι, ὅτι ταῦτα
 πάντα, διὰ τὸ ταπεινωθῆναι ἡμᾶς ἡ πρῶνία τοῦ Θεοῦ ἡγάγειν ἐφ' ἡμᾶς

ἥτις προνοεῖ, καὶ οἰκονομεῖ ἐκάστῳ ἡμῶν, ὡς ὀρεῖται αὐτῷ. Ἐὰν γὰρ ἐπαρθῇς ἐν τοῖς χαρίσματιν αὐτῆς, ἐξαφίησί σε, καὶ τελείως πίπτεις ἐν πράγματιν, ἐν οἷς διὰ τῶν λογισμῶν μόνον πειράζῃ.

Λοιπὸν γινώθι, ὅτι τοῦτο τὸ ἵστασθαι, οὐχὶ σὸν, οὐδέγε τῆς ἀρετῆς σου ἐστίν, ἀλλ' ἡ χάρις αὕτη ἐστίν ἡ βασιζούσα σε ἐπὶ τὰς παλάμας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ὅπως μὴ πτοηθῇς. Ταῦτα, φησὶν, ἔμβαλε ἐν ἑαυτῷ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χαρᾶς, ὅτε ἐπαρθῇ ὁ λογισμὸς, εἶπεν ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἅγιος, καὶ κλαῦσον, καὶ δάκρυσον, καὶ παράπιπτε ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν παραπτώματάων σου, τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς παραχωρήσεώς σου· ὅπως ῥυθῇς ἐν τούτῳ, καὶ κτήσῃ ἐξ αὐτοῦ τὴν ταπεινώσιν. Ὅμως μὴ ἀπογνῶς, ἀλλ' ἐν τοῖς λογισμοῖς τῆς ταπεινώσεως ἱλατμῷ συγχώρησόν σου τὰ ἀμαρτήματα.

Ἡ ταπεινώσις καὶ χωρὶς ἔργων πολλὰ συγχωρεῖ πλημμελήματα. Ταῦτα δὲ χωρὶς αὐτῆς ἐξ ἐναντίας ἀνωφελῆ εἰσὶν· ἀλλὰ καὶ κακὰ πολλὰ κατασκευάζουσιν ἡμῖν. Λοιπὸν ἐν ταπεινώσει, καθὼς εἶπον, τὰς ἀνομίας σου συγχώρησον. Καθάπερ ἄλλας πάσῃ τροφῇ, οὕτως ἡ ταπεινώσις πάσῃ ἀρετῇ, καὶ ἰσχύϊ πολλῶν ἀμαρτημάτων αὕτη δύναται συνερίψαι. Ὅτι τὰυτῆς λοιπὸν χρεῖα τοῦ λυπεῖσθαι ἀδιαλείπτως κατὰ διάνοιαν, ἐν ταπεινότητι, καὶ ἐν τῇ λύπῃ τῆς διακρίσεως. Καὶ ταύτην ἐὰν κτησώμεθα, υἱοὺς ἡμᾶς ποιεῖ τοῦ Θεοῦ, καὶ χωρὶς ἔργων ἀγαθῶν παριστᾷ ἡμᾶς τῷ Θεῷ. Διότι χωρὶς ταύτης πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν μάταιά εἰσι, καὶ πᾶσαι αἱ ἀρεταί, καὶ πᾶσαι αἱ ἐργασίαι.

Λοιπὸν τὴν ἀλλοίωσιν τῆς διανοίας θέλει ὁ Θεός. Καὶ ἐν διανοίᾳ βελτιούμεθα, καὶ ἐν διανοίᾳ ἀχρειούμεθα. Αὐταρκεῖ αὕτη μόνῃ ἄδωθ θήτως ἵτασθαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ λαλεῖν ὑπὲρ ἡμῶν. Εὐχαρίστησον, καὶ ἐξομολόγησον τῷ Θεῷ ἀσιγήτως, ὅπως οἶαν φύσιν ἀσθενῇ, καὶ εὐχερῇ εἰς τὸ ἐκκλῖναι κεκτημένος ὑπάρχῃς, διὰ τῆς συνεργίας τῆς χάριτος, ποῦ ὑποῦσαι κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν, καὶ ποίων χαρισμάτων ἀξιῶσαι, καὶ ποίῳ τινὶ γίνῃ σὺ ὑπεράνωθεν τῆς φύσεως. Ὅταν δὲ παραχωρηθῇς ἕως ποῦ κατέρχῃ, καὶ κτᾶσαι νοῦν κτηνώδη. Καὶ μνησθήτι τῆς ταλαιπωρίας τῆς φύσεώς σου, καὶ τῆς ταχύτητος τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ἐπακολουθούσης σοι, καθὼς τις τῶν ἁγίων γερόντων εἶπεν· ὅταν φησὶν ἔλθῃ σοι ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας, λέγων σοι· μνημόνευσον τῶν ἀρετῶν σου, εἰπέ· γέρων, βλέπε τὴν πορνείαν σου. Ταύτην τὴν πορνείαν εἶπεν, ἐν ᾗ ἐν τῷ καιρῷ τῆς παραχωρήσεως ἐν τοῖς λογισμοῖς

ἐπειράθης. "Ὅπερ εἰς ἕκαστον οἰκονομεῖ ἡ χάρις, ἥ ἐν πολέμῳ, ἥ ἐν ἀντιλήψει, κατὰ τὸ ἡμῖν ὀφειλόμενον.

Εἶδες τὸν γέροντα τοῦτον τὸν θαυμαστόν, πῶς εὐκόλως εἶπε τοῦτο τὸ πρᾶγμα; ὅταν φησὶν ἔλθῃ σοι ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας ὑπὲρ τοῦ ὕψους τῆς πολιτείας σου, εἰπέ· γέρων, βλέπε τὴν πορνείαν σου. Τοῦτο γὰρ φανερόν ἐστιν, ὅτι πρὸς μέγαν ἄνθρωπον εἶπε τοῦτο ὁ γέρων. "Ὅτι οὐδὲ δυνατόν ⁽¹⁾ ὑπὸ τοιούτου λογισμοῦ ὀχληθῆναι, εἰ μὴ οἵτινες ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ τάξει, καὶ τῇ πολιτείᾳ τῇ ἐπαίνου ἀξία ἴστανται. Καὶ ὅτι τοῦτο τὸ πάθος μετὰ τὴν ἀρετὴν τὴν πραχθεῖσαν ἐπανίσταται τῇ ψυχῇ, τοῦ γυμνῶσαι αὐτὴν τῆς ἐργασίας αὐτῆς, καὶ ἐκ μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ ἀγίου Μακαρίου, ἐὰν θέλῃς δύνῃ μαθεῖν, ἐν ποίῳ βαθμῷ ἴστανται, καὶ τίνα εἰσὶ τὰ παραχωρούμενα κατ' αὐτῶν, τοῦ πειρασθῆναι ἐν αὐτοῖς τοὺς ἀγίους. "Ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, αὕτη.

"Ὁ ἀββᾶς Μακάριος γράφει πᾶσι τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τοῖς ἀγαπητοῖς, ἔνθα ἐκδιδάσκει φανερώς, πῶς οἰκονομοῦνται ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐν πολέμοις, καὶ ἐν ἀντιλήψει τῆς χάριτος· ὅτι ἐν τούτοις ἤρεσε τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ γυμνάζεσθαι τοὺς ἀγίους ἐν τῷ αἰῶνι κατέναντι τῆς ἀμαρτίας, ἐν ὅσῳ εἰσὶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς. "Ὅπως ἐν παντὶ καιρῷ ὑψωθῇ ἡ θεωρία αὐτῶν πρὸς αὐτόν, καὶ ἐν τῇ πρὸς αὐτόν διηνεκεῖ θεωρίᾳ αὐξήσῃ ἐν αὐτοῖς ἡ ἀγάπη αὐτοῦ ἡ ἀγία· ὅταν ἀδιαλείπτως ἐκ τῆς ἐπέξεως τῶν παθῶν, καὶ τοῦ φόβου τοῦ ἐκκλῖναι, πρὸς αὐτόν δράμωσι, καὶ βεβαιωθῶσιν ἐν τῇ πίστει, καὶ τῇ ἐλπίδι, καὶ τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ.

Ταῦτα ἀρτίως οὐ τοῖς διαμένουσι μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ μεταβαίνουσιν ἐν παντὶ τόπῳ, καὶ ᾧ ἐν πράγμασι καὶ λογισμοῖς τοῖς οὖτιν αἰσχροῖς τε καὶ ἀκαθάρτοις, ἀληθῶς ἐβρόθήσαν, οὐδὲ τοῖς ἔξωθεν τῆς ἡσυχίας τὴν δικαιοσύνην διερχομένοις ἐν ἔργοις, καὶ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτῶν θηρευομένοις καθ' ὥραν, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἐν τῷ κινδύνῳ τῆς πτώσεως, (συνιστᾷ) ⁽²⁾ αὐτοὺς ἡ ἀνάγκη ἡ ἀπαντῶσα αὐτοῖς πόρρω τοῦ θελήματος ἐν ἐκουσίοις συμπτώμασι, τοῖς μὴ μόνον τοὺς λογισμοῖς αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ τὰς αἰσθήσεις ἑαυτῶν δυναμένους φυλάξαι τελείως· ἀλλὰ τοῖς ἰσχύουσι τηρῆσαι τὰ σώματα, καὶ τὸν λογισμὸν ἑαυτῶν, καὶ ἀπέχουσι παντελῶς τῆς ταρχῆς, καὶ τῆς συντυχίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν τῇ ἀποταγῇ τῶν ἀπάντων, καὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν, εὐκαι-

⁽¹⁾ Τὸ Ε. Χ. ὅτι οὐ δυνατόν ὑπὸ τοῦ τοιούτου λογισμοῦ τῆς ὑπερηφανίας ὀχληθῆναι, εἰ μὴ τινες, οἵπερ ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ τάξει κτ.

⁽²⁾ Ἰσ. συνιστᾷ γὰρ.

ρήσασι φυλάξαι τὸν νοῦν αὐτῶν ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ ἀλλοιῶσις τῶν οἰκονομιῶν τῶν ἐκ τῆς χάριτος ὑποδεχομένοις ἐντὸς τῆς πολιτείας τῆς ἡσυχίας, καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ βραχίονος τῆς γνώσεως τοῦ Κυρίου δια-
γουσι, καὶ σοφίζομένοις ὑπὸ τοῦ πνεύματος κρυπτῶς εἰς τὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεωρίας τῆς ἀπό τινων, καὶ κτησαμένοις νέκρωσιν διανοίας ἀπὸ τοῦ κόσμου. Ὅτι ἐκ τούτων τὰ πάθη οὐκ ἀποθνήσκουσιν· ἡ δὲ διάνοια ἀποθνήσκει αὐτοῖς ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν πραγμάτων, καὶ τῇ συνεργείᾳ τῆς χάριτος. Αὕτη ἡ χάρις φυλάξαι καὶ ἡμᾶς εἰς τοῦτον τὸν ὅρον. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ν'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΝΟΥ ΤΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ ΤΟΥΤΟΥ
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Διάνοια δὲ συνηγμένη τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐστὶ, τὸ γινώσκειν ἡμᾶς ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ὅτι ἐν ταύταις ταῖς εἰκοσιτέσσαρσιν ὥραις τῆς νυκτὸς καὶ τῇ; ἡμέρας τῆς μετανοίας χρῆζομεν. Νόησις δὲ τοῦ ὀνόματος τῆς μετανοίας, καθὼς ἐκ τοῦ ἀληθινοῦ τρόπου τῶν πραγμάτων ἐγνώκαμεν, τοῦτό ἐστι· δέησις ἐκτενὴς ἐν πάτῃ ὥρᾳ ἐν εὐχῇ πε-
πληρωμένη κατανύξεως προσεγγίζουσα τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν παρελθόντων, καὶ λύπη ὑπὲρ τῶν μελλόντων φυλακῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τῇ προσευχῇ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν ἐνηδραῖωσε, λέγων· ἐξυπνίσθητέ φησι, (Ματθ. κς'. μα'.) καὶ γρηγορήσατε, καὶ ἐϋξασθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Καὶ εὐξασθε, καὶ μὴ ὀκνή-
σητε, καὶ ἔσεσθε γρηγοροῦντες ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ εὐχόμενοι. (Ματθ. κζ'. ζ'.) Αἰτεῖτέ φησι, καὶ λήψεσθε. Ζητήσατε, καὶ εὕρητε. Κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὕ-
ρεισκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. Μάλιστα δὲ τὸν ἑαυτοῦ λόγον ἐβεβαίωσε, καὶ ἐπὶ πλέον σπουδάζει ἡμᾶς παρειαυάσεν ἐν τῇ παρα-
βολῇ τοῦ φίλου, τοῦ ἀπελθόντος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον τὸ μεσονύ-
κτιον, καὶ αἰτησαμένου αὐτῷ ἄρτον, λέγων· (Λουκ. ια'. η'.) ἀλλ' ἡ
ἐλέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ διὰ τὴν φιλίαν αὐτοῦ δι᾽ αὐτῷ, ἀλλὰ διὰ
τὴν ἀναιδείαν αὐτοῦ, ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ πάντα ὅσα ἐν αἰτήσῃται

»αὐτῷ.« Καὶ ὑμεῖς εὐξασθε, καὶ μὴ ἀμελήσητε. Ὡ τοῦ θάρρους τοῦ ἀρρήτου. Ὁ δοτὴρ διεγείρει ἡμᾶς, αἰτήσασθαι παρ' αὐτοῦ, ἵνα δῶ ἡμῖν τὰ θεῖα αὐτοῦ χαρίσματα. Καὶ ἐὰν αὐτὸς πάντα ὅσα εὐεργετοῦσιν ἡμᾶς οἰκονομῇ ἡμῖν, ὡς οἶδεν αὐτός, ὅμως εἰς τὸ θαρρῆν, καὶ πεποιθέναι, μεγάλως πεπληρωμένοι εἰσιν ⁽¹⁾ αἱ φωναὶ αὐτοῦ αὗται. Καὶ διότι ἔγνω ὁ Κύριος, ὡς οὐκ ἀπῆρε τὴν ἐκκλησίαν πρὸ τοῦ θανάτου· καὶ ὅτι ὅσον αὕτη ἡ ἀλλοίωσις πλησίον ἐστίν, ἤγουν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἐπὶ τὴν κακίαν· καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἡ φύσις αὐτοῦ δεκτικὴ ἐστὶ τῶν ἐναντίων, ἐπὶ τὴν διηνεκὴν δέησιν σπουδάζει καὶ ἀγωνίσασθαι ἡμᾶς προτρέψατο. Ὅτι εἰ ἦν ἡ χώρα τῆς πεποιθήσεως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἡνίκα ἐφθάσεν αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ἔκτοτε ὑψοῦτο ἡ φύσις αὐτοῦ ἐκ τῆς χρείας, καὶ ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐκ τοῦ φόβου· καὶ ὑπὲρ τῆς εὐχῆς οὐ προετρέπετο ἡμᾶς ἀγωνίζεσθαι, ἐν τῇ προνοίᾳ ἑαυτοῦ τοῦτο ποιούμενος. ⁽²⁾ Διότι οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι προσεύχας προσφέρουσι τῷ Θεῷ ἐν αἰτήσεσιν τινων. Διότι ἐν ἐκείνῃ τῇ πατρίδι τῆς ἐλευθερίας, ἡ φύσις ἡμῶν οὐ δέχεται ἀλλοίωσιν, οὐδ' ἐκκλινισμόν κάτωθεν τοῦ φόβου τῆς ἐναντιώσεως· καὶ ὅτι τελεία ἐστὶν ἐν πᾶσι. Διὰ τοῦτο οὐ περὶ τῆς εὐχῆς μόνον καὶ φυλακῆς, ⁽³⁾ ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν λεπτότητα, καὶ ἀκαταληψίαν τῶν αἰ ἀπαντῶντων ἡμῖν, τῶν μὴ καταλαμβανομένων ὑπὸ τῆς γνώσεως τοῦ νοῦς ἡμῶν· ἐν τούτοις ὧν πολλάκις καὶ ἀκουσίως ἐντὸς αὐτῶν εὐρισκόμεθα ἐν παντὶ καιρῷ. Κἂν γὰρ καὶ τὸ φρόνημα ἡμῶν μεγάλως βέβαιον, καὶ εὐδοκοῦν ἐν τῷ ἀγαθῷ, ἀλλὰ ποσάκις πρὸς τὸν ὅρον τῶν πειρατμῶν ἀφῆκε, «καὶ ἔβριψεν ἡμᾶς ἡ πρόνοια αὐτοῦ, καθὼς νεῖπεν ὁ μακάριος Παῦλος, (β'. Κορινθ. ιβ'. ζ'.) ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι »τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ ἄγγελος »Σατάν, ἵνα με κολαφίζῃ. Καὶ ὑπὲρ τούτου τρεῖς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ. Καὶ εἶρηκέ μοι, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. »Ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται.

Λοιπὸν Κύριε, εἰ τοῦτό ἐστι τὸ θέλημά σου, καὶ τούτων πάντων

(1) Τὸ μεγάλως πεπληρωμένοι, ταυτοσημάντων τυχὸν τῷ μεγάλως πληροφоруσιν, ἢ μεγάλης πληροφορίας ἐμπλῶσι εἰσιν.

(2) Ἐν τῇ προνοίᾳ ἑαυτοῦ τοῦτο ποιούμενος, ταυτέστι τῇ ἑαυτοῦ προνοίᾳ ἐκτελῶν τὰ διὰ τῆς εὐχῆς ἀπαιτούμενα.

(3) Διὰ τοῦτο οὐ περὶ τῆς μόνον, καὶ φυλακῆς. Ὑπονοητέον ἐνταῦθα τὸ ἀγωνιστέον, ἢ σπουδατέον, ἢ ἄλλο παρεμφερές. Ἄλλως μὲν γὰρ ἀκατανόητος ἡ εὐνοία.

δίδεται ἡ νηπιότης ἡμῶν παιδαγωγηθῆναι, καὶ ἐξυπνισθῆναι ὑπὸ σοῦ, καὶ οὐχ ὅταν ἡ ὁ ἄνθρωπος μεμεθυμένος ἐν τῷ πόθῳ σου, ὥσπερ ἐγώ, καὶ ἔλκεται ὀπίσω τῶν ἀγαθῶν, ὡς μὴ καθορᾶν τὸν κόσμον παντελῶς διὰ τὸν μεθυσμόν, ὃν ἔχει εἰς σέ, καὶ ὑπὲρ τούτου, καὶ ἕως τούτου φθάσαι με πεποιήκας εἰς ἀποκαλύψεις καὶ θεωρίας τὰς μὴ ἐξουσιαζομένας γλώσση σαρκίνη ἐρμηνευθῆναι, καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι φωνῆς τῆς λειτουργίας τῶν πνευματικῶν, καὶ τῆς θεωρίας σου τῆς πεπληρωμένης ἀγιότητος ἀξιωθῆναι· καὶ ἀκμὴν σὺν τούτοις πάσι, οὐχ ἱκανός εἰμι φυλαῖν ἐμαυτὸν ἐγώ, ὁ ὑπάρχων ἄνθρωπος τέλειος ἐν Χριστῷ, διὰ τὸ εἶναι τι ἔτι, καὶ διὰ τὴν λεπτότητα αὐτοῦ, μὴ δυνάμενον ὑπὸ τῆς δυνάμεώς μου καταληφθῆναι ἐμοὶ τῷ κεκτημένῳ τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν Κύριε, διὰ τοῦτο χαίρω ἐν ἁσθενείαις, ἐν θλίψεσιν, ἐν φυλακαῖς, ἐν δεσμοῖς, ἐν ἀνάγκαις· εἴτ' ἐκ τῆς φύσεως, εἴτ' ἐκ τῶν υἱῶν τῆς φύσεως, εἴτ' ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, νῦν χαίρων ὑπομένω τὰς ἁσθενείας μου, τοῦτο δέ ἐστιν ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ. (Β. Κορινθ. ιβ'. θ.) Ἐὰν μετὰ τούτων ἀπάντων τῆς ῥάβδου τῶν πειρασμῶν ἐγὼ δέωμαι, ἵνα ἐπαυξήσῃ ἐν αὐτῇ ἐπ' ἐμέ ἡ ἐπιστηνῶσίς σου, καὶ φυλαχθῶ ἐν τῷ πλησιασμῷ σου, ἐγὼ γινώσκω, ὅτι οὐκ ἔστι σοι ἀγαπητός πλέον ἐμοῦ. Καὶ ἐκ τούτου ὑπὲρ πολλοὺς ἐμεγάλυνάς με. Καὶ ὥσπερ ἐμοὶ ἔδωκες γινῶναι τὰς δυνάμεις σου καὶ θαυμαστάς καὶ ἐνδόξους, τινὶ τῶν Ἀποστόλων τῶν ἑταίρων μου οὐκ ἔδωκας, καὶ ἐκάλεσάς με σκεῦος ἐκλογῆς, ὡς πιστὸν φυλαῖν τὴν τάξιν τῆς ἀγάπης σου. Διὰ ταῦτα πάντα, καὶ μάλιστα ὡς προκόπτον, καὶ πορευόμενον εἰς τὸ ἐμπροσθεν τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος, εἰ ὅταν λελυμένος γένωμαι ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῶν πειρασμῶν, ἐγὼ γινώσκω, ὅτι παρεῖχάς μοι ἐλευθερίαν, εἰ ὠφελομένην, ἀλλ' οὐκ ἠδόκησας εἶναι με χωρὶς θλίψεως, οὐδὲ μερίμνης ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἥνίκα οὐκ ἔμελλέ σοι πλέον μάλιστα πληθύνεσθαι τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου σου ἐν τῷ κόσμῳ, ὅσον ἐγὼ ὠφεληθῶ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου, καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ μου ὑγίης φυλαχθῇ παρὰ σοί.

Λοιπὸν, ὦ διακριτικέ, ἐὰν τοῦτο ὅλον, μεγάλη ἡ δωρεὰ τῶν πειρασμῶν. Ὅτι ὅσον ἐπὶ πλέον ὑπεραρθῇ ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πνευματικόν, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ Παύλου, ἀκμὴν χρῆζει φόβου, καὶ παραφυλακῆς, καὶ ὠφέλειαν τρυγᾷ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πειρασμῶν. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ φθάσας εἰς τὴν χώραν τῆς πεποιθήσεως τὴν πεπληρωμένην σκυλευτῶν, καὶ ἐδέξατο τὸ μὴ ἐκκλίνειν, (ὅπερ τοῖς ἀγι-

οἱ Ἀγγέλοις οὐκ ἐδόθη, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι.) Καὶ τοῦτο ἐδέξατο, ὅπερ ἐστὶ πάντων τῶν πνευματικῶν ἐναντίον, καὶ τῶν σωματικῶν, καὶ ἀναλλοίωτος εἶναι ἐθέλει ὅλως, καὶ μὴ προσεγγίσει αὐτῷ πειρατμὸν τὸν ἐν τοῖς λογισμοῖς; ἡ τάξις δὲ τούτου τοῦ κόσμου, αὕτη ἐστὶν ἡ διάνοια, ἡ ὡς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς λεγομένη, ⁽¹⁾ ἐὰν καθ' ἡμέραν χιλίας καθόδους δεχώμεθα πληγῶν, ἵνα μὴ μικροψυχώσωμεν, καὶ ἀπολειφθῶμεν τοῦ δρόμου τοῦ ἐν τῷ σταδίῳ. Δυνατὸν γὰρ ἐστὶν ἐν μιᾷ προφάσει μικρᾷ ἀρπάσαι τὴν νίκην, καὶ δέξασθαι τὸν στέφανον ἡμῶν.

Οὗτος ὁ κόσμος, δρόμος ἐστὶ τοῦ ἀγῶνος, καὶ στάδιον τῶν δρόμων. Καὶ οὗτος ὁ καιρὸς, τῆς πάλης ἐστὶ. Καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς πάλης, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀγῶνος, νόμος οὐ κεῖται. Τοῦτο δὲ ἐστὶν, ὅτι ὅρον οὐ τίθησιν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, ἕως ἂν πληρωθῇ ὁ ἀγὼν, καὶ συνταχθῇ ἕκαστος ἄνθρωπος πρὸς τὴν θύραν τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων, καὶ δοκιμασθῇ ἐκεῖσε ὁ ὑπομείνας ἐν τῷ ἀγῶνι, καὶ οὐ κατεδέξατο ἡττηθῆναι, καὶ ὅστις ἔστρεψε τὸν νῶτον ἑαυτοῦ. Ποσάκις γὰρ γίνεται ἄνθρωπος μὴ χρησιμεύων τινί, καὶ ἀδιαλείπτως ἐκ τῆς ἀγυμνασίας αὐτοῦ ἔστηκε κεντημένος, ⁽²⁾ καὶ ἐρριμμένος, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἐν ἀδυναμίᾳ ὑπάρχων, ἐστὶν ὅτε ἀρπάζει τὸ φλάμουλον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ στρατοῦ τῶν υἱῶν τῶν γιγάντων καὶ ἐξάγεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἐπαινεῖται πολὺ πλέον ὑπὲρ τοὺς ἀγωνιζομένους καὶ γνωριζομένους ἐν νίκαις, καὶ ὑποδέχεται στέφανον, καὶ δωρήματα τίμα ὑπὲρ ἅπαντας τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο μὴ στήτω τις ἄνθρωπος ἐν ἀπογνώσει· μόνον εἰς τὴν εὐχὴν μὴ ἀμελήσωμεν, καὶ αἰτήσασθαι παρὰ Κυρίου ἀντίληψιν, μὴ ὀκνήσωμεν.

Καὶ τοῦτο θῶμεν ἐν τῷ φρονήματι ἡμῶν, ὅτι ὅσον ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἐν τῇ σαρκὶ καταλελειμμένοι, ἐὰν ἕως τῆς ἀψίδος τῶν οὐρανῶν ὑψωθῶμεν, χωρὶς ἔργων καὶ μόχθου γενέσθαι ἡμᾶς ἐν

(1) Τι ἄρα βούλεται αὐτῷ τὸ, ἡ τάξις δὲ τούτου τοῦ κόσμου, αὕτη ἐστὶν ἡ διάνοια, ἡ ὡς πάσαις ταῖς γραφαῖς λεγομένη; ἢ ὅτι τὸ, ἡ ἀπασῶν τῶν γραφῶν ἔννοια, τῶν περὶ τῆς τοῦ κόσμου τάξεως διαλαμβάνουσῶν, ἐστὶν αὕτη. «Εἰς καθ' ἡμέραν χιλίας καθόδους δεχώμεθα πληγῶν, ἵνα μὴ μικροψυχώσωμεν.» Ἐλήφθη δὲ τοῦτο ἐκ τῶν, ἐπτάκις γὰρ πεσεῖται δίκαιος, ἀναστήσεται (παροιμ. κδ. ις.) Μὴ ὁ πίπτων, οὐκ ἀνίσταται; (Ἱερ. η. δ.) οὐ λέγῃσιν ἕως ἐπτάκις, ἀλλ' ἕως ἐβδομηχοντάκις ἐπτά. Ματθ. ιη. κβ.

(2) Κεκρατημένος τὸ Ε. Χ.

ἀμεριμνεῖα τε εἶναι οὐ δυνάμεθα. Τοῦτό ἐστι τὸ τελείωμα· συγχώρησόν μοι. Τὸ πλέον δὲ τούτου μελέτη ἐστί, τουτέστι χωρὶς διανοίας. (¹) Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα, καὶ κράτος, καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ'.

ΠΕΡΙ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΤΡΟΠΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΤΗ ΣΤΕΝΗ ΟΔΩ ΤΗ ΥΠΕΡΕΧΟΥΣΗ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΠΟΡΕΥΟΜΕΝΟΥΣ

Εχει ἔθος παλαιὸν ὁ διάβολος, ὁ ἀντίπαλος ἡμῶν τοῖς ἐν τῷ ἀγῶ-
νι τούτῳ κατιοῦσι μηχανικῶς διαίρειν τὰς πάλας αὐτοῦ κατ'
αὐτῶν ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ὅπλων αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν
προσώπων ἀλλάσσει τὸν τρόπον τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς
ὄντας βραθύμους τῇ προαιρέσει, καὶ ἐν τοῖς λογισμοῖς ἀσθενεῖς, θεωρεῖ
αὐτούς, καὶ ἐξ ἀρχῆς πολεμεῖ αὐχοῦς σφοδρῶς. Ὡστε ἐγείρειν κατ'
αὐτῶν πειρασμοὺς στερεοῦς, καὶ ἰσχυροῦς, Ὅπως γεύσασθαι αὐτοὺς
ποιήσῃ τῶν τρόπων τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ὁδοῦ. (²)
ἵνα ἐκ τοῦ πρώτου ἀγῶνος κατὰσχη αὐτοὺς δειλία, καὶ φανῇ αὐτοῖς
ἡ ὁδὸς αὐτῶν τραχεῖα, καὶ δύσβατος. Καὶ εἴπωσιν οὕτως· ἐὰν ἡ ἀρχὴ
αὐτῆς οὕτω δυσχερὴς καὶ σκληρά, ἕως τοῦ τέλους αὐτῆς τίς δύναται
ἀπαντῆσαι τοῖς ἀγῶσι τοῖς πολλοῖς, τοῖς ἐν μέσῳ αὐτῆς τεταγμένοις;
καὶ ἔκτοτε δύνανται πάλιν στῆναι, ἢ ἐλθεῖν εἰς τὸ ἔμπροσθεν. Ἀλλ'
οὐδὲ πρὸς ἄλλο τί ἰδεῖν ἐκ τῆς ἐπιείξεως τῆς φροντίδος τῆς περὶ τούτου
Καὶ πρὸς ὀλίγον σφίγγει τὸν πόλεμον αὐτοῦ ὁ διάβολος πρὸς αὐτούς,
ἵνα οὕτω φύγωσι. Μᾶλλον δὲ ὁ Θεὸς αὐτός ἐστιν ὁ παραχωρῶν αὐτῷ
ἰσχύειν κατ' αὐτῶν, καὶ ἐν μηδενὶ αὐτοῖς βοηθῶν. Διότι ἐν διαταγῇ,
καὶ ψυχρότητι εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Κυρίου εἰσῆλθον. (Ἰερ. μὴ. Ό.)
»λέγει γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς, καὶ

(¹) Τὸ Ε. Χ. Μελέτη ἐστὶ διανοίας χωρὶς εἶττον μελέτη ἄνευ τινὸς σκέψε-
ως καὶ ἐπι κρίσεως νοός. Εἰπὼν γάρ, ὅτι καὶ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθῶμεν ἀδύ-
νατον ἐστὶν ἀμερ(μ)νοὺς ἡμᾶς εἶναι, καὶ ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ τελείωμα, προσέθε-
το, ὅσα δ' ἄντις ἐκτὸς τῶν εἰρημένων μελετήσεις, κενὰ καὶ ἀπερίσκεπτα.

(²) Τὸ Ε. Χ. ὅπως γευσσάμενοὺς αὐτῶν, ἀποστήσῃ ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ὁδοῦ.

»καὶ λυεῖ τὴν χεῖρα ἐκ τοῦ αἵματος.» Καὶ πάλιν. Ἐγγὺς Κύριος τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. (Ψαλ. πδ.' ι.) ἄνευ γὰρ φόβου καὶ ψυχρότητος »ἀπαντῆσαι τῷ διαβόλῳ ἐπιτρέπει ὁ Θεός,» λέγων ἄρξαι τοίνυν τοῦ ἀπολέσαι αὐτόν, καὶ ὁρμητον κατ' αὐτοῦ πρὸς πόλεμον. (Δευτ. ια.' κε) »καὶ συμπλάκηθι αὐτῷ ἀνδρείως. Καὶ ἄρξῃται ἐπιθεῖναι τὸν φόβον σου ἐπὶ πάντας τοὺς ἐχθρούς σου τοὺς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ, λέγει Κύριος, Ἐὰν γὰρ μὴ ἀποθάνῃς θάνατον αἰσθητὸν ἐκουσίως ὑπὲρ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ἀκουσίως μέλλεις ἀποθανεῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ νοητῶς.

Ὅσπερ οὖν ἐστι μέρος σου, μὴ δυσχεράνης δεῖσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκουσίως πρόσκαιρα παθήματα, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν γὰρ ἐν τῇ ἀγῶνι τοῦ Κυρίου ἀποθάνῃς σωματικῶς, αὐτὸς σε ὁ Κύριος στεφανοῖ, καὶ τοῖς λειψάνοις σου τοῖς τιμίοις παρέχει ὁ Θεός τὴν τιμὴν τῶν μαρτύρων. Διὰ τοῦτο, ὡς προεῖπον, ὅτι οἱ ἐν προουμίαις αὐτῶν ἀμελεῖς, καὶ χαῦνοι, καὶ μὴ βιασθέντες πρὸς θάνατον δοῦναι ἑαυτούς, ἐντεῦθεν ἐν πᾶσι τοῖς πολέμοις εὐρίσκονται ἐλάχιστοι, καὶ οὐκ ἀνδρεῖοι. Μᾶλλον δὲ ὁ Θεός παραχωρεῖ αὐτοὺς διωχθῆναι, καὶ πολεμηθῆναι. Διότι οὐκ ἐν ἀληθείᾳ ἐξεζήτησαν αὐτόν, ἀλλ' ὡς πειράζοντες, καὶ χλευάζοντες ἐδοκίμασαν τελειῶσαι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ἐξ ἀρχῆς ἐγνώρισεν αὐτούς, καὶ ἐδοκίμασε τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν, ὅποιοί εἰσι, τουτέστι δειλοὶ καὶ φίλαυτοι, καὶ μᾶλλον φειδόμενοι τοῦ σώματος αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ὡς ἐν καταιγίδι καταδιώκει αὐτούς. Διότι δύναμιν νοητὴν, ἥνπερ ἔχει ἔθος θεωρεῖν ἐν τοῖς ἀγίοις, οὐ θεωρεῖ ἐν αὐτοῖς. Πρὸς τὴν προαίρεσιν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὴν πρόθεσιν τὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν δι' αὐτόν, οὕτω συνεργεῖ αὐτῷ ὁ Θεός, καὶ βοηθεῖ, καὶ δεικνύει αὐτῷ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ. Οὐ δύναται γὰρ ὁ διάβολος προσεγγίσει τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ προσενέγκαι αὐτῷ πειρασμούς, εἰ μὴ ἀμελήσῃ, ἢ καὶ παραχωρήσῃ αὐτόν ὁ Θεός. Ἡ ἐὰν χαυνώσῃ αὐτόν εἰς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἀπὸ οἰήσεως, καὶ ἐπάρσεως, ἢ ἀπὸ λογισμοῦ, καὶ δισταγμοῦ, καὶ διψυχίας. Τοῦς τοιούτους ὁ διάβολος ἐξαιτεῖται, τοῦ πειράσαι.

Τοὺς δὲ ἀρχαρίους, καὶ ἀπλοῦς, καὶ ἀπείρους, οὐκ ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ ὥσπερ τοὺς ἀγίους καὶ μεγάλους, τοῦ πειράσαι αὐτούς. Διότι γινώσκει, ὅτι οὐ παραχωρεῖ αὐτοὺς ὁ Θεός πεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Οἶδε γὰρ ὁ Θεός, ὅτι οὐχ ἱκανοῦσι πρὸς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ διαβόλου, εἰ μὴ σχῶσι μίαν αἰτίαν ἐκ τῶν αἰτιῶν, ὧν προεῖπον. Καὶ τότε ἡ δύναμις τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ μακρύνεται ἐξ αὐτῶν. Οὗτός ἐστιν ὁ εἰς τρόπον τῶν πολέμων τοῦ διαβόλου.

Λ Ο Γ Ο Σ Ν Β'.

Π Ε Ρ Ι

ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ

Ὅς δὲ ἀνδρείους καὶ δυνατοὺς θεωρεῖ ὁ διάβολος, καὶ τὸν θάνατον εἰς οὐδὲν λογιζομένους, καὶ ἐν μεγάλῳ ζήλῳ ἐξεληθόντας, καὶ εἰς πάντα πειρασμὸν καὶ θάνατον ἐκδεδωκότας ἑαυτοὺς, καὶ καταφρονούντας τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ σώματος, καὶ πάντων τῶν πειρασμῶν, τούτοις οὐκ ἀπαντᾷ παραυτίκα ὁ διάβολος, οὐδὲ δεικνύει ἑαυτὸν τούτοις ὡς ἐπὶ πολὺ, ἀλλὰ συστέλλει ἑαυτόν, καὶ τόπον δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀπαντᾷ αὐτοῖς πρὸς τὴν πρώτην ὁρμὴν αὐτῶν, οὐδὲ παρατάσσεται πρὸς αὐτοὺς εἰς πόλεμον. Γινώσκει γάρ, ὅτι πᾶσα ἀρχὴ θερμότερα ὑπάρχει τοῦ πολέμου, καὶ οἶδεν ὅτι πολὺν ζήλον ἔχει ὁ ἀγωνιστής. Καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε νικῶνται οἱ ζηλωταὶ τῶν πολεμιστῶν. Καὶ οὐχ ὡς δειλιῶν ὁ διάβολος ποιεῖ τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τῆς περικειμένης αὐτοῖς θείας δυνάμεως τῆς φοβερικεύσεως αὐτόν, ἐκροβεῖται. Ὅσον οὖν θεωρεῖ αὐτοὺς οὕτως, οὐ τολμᾷ προσπαῦσαι αὐτοῖς, ἕως ὅτου ἴδῃ αὐτοὺς ψυχρανθέντας ἐκ τοῦ ζήλου αὐτῶν, καὶ ἀποβρίψαντας τὰ ὄπλα, ἅπερ ἑαυτοῖς ἡτοίμασαν ἐν ταῖς ἑαυτῶν διανοίαις ἐν τῇ ἀλλοιωσίᾳ τῶν θείων λόγων, καὶ τῶν μνημῶν τῶν συνεργουσῶν, καὶ βοηθουσῶν αὐτοῖς καὶ προσέχει εἰς τὸν καιρὸν τῆς βαθυμίας αὐτῶν. Καὶ ὅταν στραφῶσι μικρὸν ἐκ τῶν προτέρων λογισμῶν αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ ἅφ' ἑαυτῶν ἄρξονται ἐφευρίσκειν ἐφευρέσεις τῆς ἡττης αὐτῶν ἐκ τῶν κολακευμάτων τοῦ φρονήματος αὐτῶν, τῶν βρυόντων ἐν αὐτοῖς, καὶ ἅφ' ἑαυτῶν αὐτοὶ ὀρύσσουσι βόθρον ἀπωλείας ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν λογισμῶν, τοῦ ἐκ τῆς ὀκνηρίας γινομένου, ἅφ' ὧν ἡ ψυχρότης ἐβασίλευσεν ἐν αὐτοῖς, ἥτοι ἐν ταῖς διανοίαις, καὶ ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ διάβολος οὐχ ἐκουσίως ποιεῖ, ἡνίκα ἐμποδίζεται τοῦ πολεμεῖν αὐτοὺς, ἢ ὡς φειδόμενος αὐτῶν, οὐδὲ αἰσχυρόμενος παρ' αὐτῶν, εἰς οὐδὲν γὰρ ἔχει αὐτούς. Ἀλλὰ λογιζομαι, ὅτι δυνάμεις τις περικυκλοῖ τοὺς ἐν θερμότητι ζήλου διακειμένους πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τοὺς νηπιωδῶς ἐξερχομένους, καὶ ἀλογίστως ἀποτασσομένους, ἐλπίζοντας δὲ εἰς τὸν Θεόν, καὶ πιστεύοντας, καὶ ἀγνοούντας πρὸς τίνος τὴν πάλην

ἔχουσι. Διὰ τοῦτο δίδωκε ὁ Θεὸς τὴν δεινότητα τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν, τοῦ μὴ ἐγγίσει αὐτοῖς. Καλινούται γὰρ ὁ ἐχθρὸς θεωρῶν τὸν φύλακα, τὸν αἰεὶ αὐτοὺς φυλάττοντα. Ἐὰν γὰρ τὰς αἰτίας τῆς βοηθείας ἐξ αὐτῶν μὴ ἀπορρίψωσιν, αἵτινές εἰσι δεήσεις, καὶ κόποι, καὶ ταπεινοφροσύνη, ὁ ἀντιλήπτωρ καὶ βοηθὸς οὐκ ἀναχωρεῖ ἐξ αὐτῶν ποτε.

Βλέπε καὶ γράψον ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅτι ἡ φιληδονία, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὴν ἀνάπαυσιν, αἰτία ἐστὶ τῆς παραχωρήσεως. Ἐὰν δέ τις ἐκ τούτων ὑπομείνῃ ἰσχυρῶς ἐγκρατεϊόμενος, ἐκ τῆς συνεργίας τοῦ Θεοῦ οὐδέποτε ἀπολιμπάνεται. Καὶ ὁ ἐχθρὸς οὐ συγχωρεῖται προσβαλεῖν αὐτῷ. Καὶ ἐὰν ἅπαξ συγχωρηθῇ προσβαλεῖν αὐτῷ πρὸς παιδεῖαν, ἀλλ' ἀκολουθεῖ αὐτῷ, καὶ συνέχει αὐτὸν ἡ ἀγία δύναμις, καὶ οὐ φοβεῖται τοὺς πειρασμοὺς τῶν δαιμόνων. Διότι ὁ λογισμὸς αὐτοῦ θαρρῆναι, καὶ καταφρονεῖ αὐτῶν δι' αὐτήν. Αὕτη γὰρ ἡ θεία δύναμις ἐκδιδάσκει τοὺς ἀνθρώπους ὥσπερ τις ἐκδιδάσκει τινὰ νεώτερον μικρὸν τὸ πλεῖον καὶ ὅταν ἄρξηται ποντίζεσθαι, ἀναφέρει αὐτόν. Διότι ἐπάνωθεν τῶν χειρῶν τοῦ διδάσκοντος αὐτὸν πλέει ὁ νεώτερος. Καὶ ὅταν ἄρξηται ὀλιγωρεῖν, ἵνα μὴ βυθισθῇ, αὐτὸς ὁ βαστάζων αὐτὸν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἐπιφωνεῖ αὐτῷ παύσθαι, μὴ φοβοῦ, ἐγὼ βαστάζω σε. Καὶ ὥσπερ μήτηρ διδάσκει τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν μικρὸν τὸ περιπατεῖν, καὶ μακρύνει ἑαυτήν ἐξ αὐτοῦ, καὶ προσκαλεῖται αὐτόν, ὅταν δὲ αὐτὸς ἐρχόμενος πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἄρξηται τρέμειν, καὶ διὰ τὴν ἀπαλότητα καὶ τρυφερότητα τῶν ποδῶν καὶ μελῶν πίπτειν, τρέχει ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ βαστάζει αὐτὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ βαστάζει, καὶ διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καθαρῶς καὶ μετὰ ἀπλότητος ἐκδεδωκότας ἑαυτοὺς εἰς χεῖρας τοῦ πλάστου αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐξ ὅλης καρδίας τῷ κόσμῳ ἀπειταξαμένους, καὶ ὀπίσω αὐτοῦ πορευομένους.

Σὺ δέ, ὦ ἀνθρώπε, ἐξερχόμενος ὀπίσω τοῦ Θεοῦ, ἐν παντὶ καιρῷ τοῦ ἀγῶνός σου αἰεὶ τῆς ἀρχῆς μνημόνευε, καὶ τοῦ πρώτου ζήλου τῆς ἀρχῆς τῆς ὁδοῦ, καὶ τῶν θερμῶν λογισμῶν, μεθ' ὧν ἐξῆλθες ἐν προοιμίῳ ἐκ τοῦ οἴκου σου, ⁽¹⁾ καὶ εἰσήμενος σεαυτὸν εἰς τὴν παρὰ τὰξιν τοῦ πολέμου. Οὕτω δοκίμασον σεαυτὸν καθ' ἐκάστην ἡμέραν ὅπως μὴ ψυχρανθῇ ἡ θερμότης τῆς ψυχῆς σου ἐκ τίνος τῶν ὅπλων, ὧν ἦς ἐνδεδυμένος, καὶ τοῦ ζήλου τοῦ ἐξαφθέντος ἐν σοὶ ἐξ ἀρχῆς, ἥτοι ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀγῶνός σου, μήπως ζημιωθῇς τίνος τῶν ὅπλων, ὧν ἦς

(1) Τὸ Ε. Χ. ἔχων ἐν τῷ οἴκῳ σου, ἴσ. δὲ ἑσθότ. Φεύγων ἐκ τοῦ οἴκου σου.

ἐνδεδυμένος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀγῶνός σου. Καὶ ὑψωσον ῥεὶ τὴν φωνήν σου ἐντὸς τῆς παρεμβολῆς, καὶ τὰ τέκνα τῶν δεξιῶν, ἤγαυον τοὺς οἰκείους λογισμοὺς θάρσυνον, καὶ ἀνδρείωσον, καὶ δεῖξον τοῖς ἄλλοις, ἥτις τῷ μέρει τοῦ ἐναντίου, ὅτι νηφάλιος εἶ. Καὶ ἐὰν οὖν ἐν προσομιαῖς ὁρᾷς ὁρμὴν φοβερίζουσάν σε τοῦ πειράζοντος, μὴ χαυνωθῇς. Ἴσως αὕτη συμφέρει σοι. Οὐ γὰρ παραχωρεῖ δωρεάν ὁ σώζων σέ τινα προσεγγίσει σοι, εἰ μὴ οἰκονομίαν τινὰ προξενῶν, πρὸς τὸ συμφέρον σοι.

Ἀλλὰ μὴ δείξης ῥαθυμίαν ἐξ ἀρχῆς, ἵνα μὴ δείξας ᾧδε ῥαθυμίαν, εἰς τοῦμπροσθεν βαίνων καταπέτῃς, καὶ μηκέτι εὐρήσης ἀντιτῆναι ταῖς ἐπερχομέναις σοι λύπαις· λέγω δὴ ἐκ τοῦ λιμοῦ, καὶ τῆς ἀσθενείας, καὶ ἐκ τῶν φοβερῶν φαντασιῶν, καὶ τῶν λοιπῶν. Μὴ στρέψῃς τὸν τόπον ⁽¹⁾ τοῦ ἀγνωσθέντος σου, ὅτι βοήθειαν κατὰ τοῦ ἐναντίου προξενεῖ σοι· ὅπως μὴ εὗρησε ὁ ἐχθρός σου ὡς προσδοκᾷ. Ἀλλὰ παρακάλεσον τὸν Θεὸν ἀδιαλείπτως, καὶ κλαῦσον ἐνώπιον τῆς χάριτος αὐτοῦ, καὶ πένθησον, καὶ μόχθησον, ἕως ἂν ἐξαποστείλῃ σοι βοηθόν. Ἐὰν γὰρ ἅπαξ ἴδῃς τὸν σώζοντά σε πλησίον σου, οὐκ ἔτι ἡττηθῇς ἐκ τοῦ ἐχθροῦ σου τοῦ ἐναντιουμένου σοι. Οὗτοι οἱ δύο τρόποι τῆς πάλης τοῦ διαβόλου ἕως ᾧδε.

Λ Ο Γ Ο Σ Ν Γ.

Π Ε Ρ Ι

ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΥΝΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΑΝΔΡΕΙΟΥΣ

Οταν οὖν μετὰ ταῦτα πάντα ἐπαναστῇ ὁ διάβολός τινα, καὶ οὐ δύναται πρὸς αὐτὸν ἐν ἀγῶνι, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν ἐνισχύοντα αὐτόν, καὶ βοηθοῦντα αὐτῷ, δι' ὃν ὁ ἄνθρωπος κατεπαίρεται αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτοῦ δύναμιν καὶ ὑπομονήν, ὥστε τὸ παχυμερές σῶμα καὶ ὑλικὸν νικῆσαι τὸν ἀσώματον καὶ νοερόν, ἥνίκα οὖν ἴδῃ ὁ ἐχθρός πᾶσαν ταύτην τὴν δύναμιν, ἣν περ ἐδέξατο ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς ἑξῶ αἰσθήσεις αὐτοῦ ἐκ τῶν ὁρωμένων πραγμάτων, καὶ τῶν φωνῶν τῶν ἀκουομένων μὴ ἡττωμένας, καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν κολακευμάτων, καὶ θωπευμάτων αὐτοῦ μὴ χαυνουμένους,

(1) Τὸ Ε. Χ. τὸν σκοπὸν τοῦ ἀγνωσθέντος σου.

τότε λοιπὸν ἐπιθυμεῖ ὁ δόλιος ζητῆσαι τρόπον τινὰ τοῦ ἀποστῆσαι τὸν βοηθοῦντα τὸν ἄνθρωπον, τὸν Ἄγγελον ἐκείνων ἀπ' αὐτοῦ. Μᾶλλον δὲ ἐπιθυμεῖ ὁ δόλιος τυφλῶσαι τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου καὶ βοηθουμένου, καὶ εὐρεθῆναι αὐτὸν ἀβοήθητον, καὶ κινῆσαι ἐν αὐτῷ λογισμοὺς ὑπερφηφάνιας, ἵνα δοκῇ, ὅτι ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ὅλη ἡ ἰσχὺς αὐτῇ. καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ τὸν πλοῦτον τοῦτος ἐκτῆσατο, καὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἐφύλαξεν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ φρονεοῦ. Καὶ ποτὲ μὲν λογίζεται, ὅτι ἐκ συμβεβηκότος ἐνίκησε τὸν ἐχθρόν· ποτὲ δέ, ὅτι διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἐχθροῦ (καὶ σιωπῶ περὶ τῶν ἄλλων τρόπων, καὶ τῶν λογισμῶν τῆς βλασφημίας, ἐξ ὧν ἐμπίπτει εἰς φόβον ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς μνήμης αὐτῶν καὶ μόνον,) ποτὲ δέ, ἐν σχήματι τῶν ἀποκαλύψεων τῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ, τὴν πλάνην αὐτοῦ εἰς τὸ μέσον φέρει καὶ ἐν τοῖς ἐνυπνίοις αὐτοῦ δεικνύει αὐτῷ πράγματα. Καὶ πάλιν ἐν ἐγρηγόρσει μορφοῦται εἰς Ἄγγελον φωτός, καὶ πάντα ποιεῖ, ἵνα δυνηθῇ πείσαι τὸν ἄνθρωπον κατὰ μικρόν, καὶ μικρὸν συμφρονῆσαι αὐτῷ, ἵνα παραδοθῇ εἰς χεῖρας αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ κρατήσῃ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ἐν ἀσφαλείᾳ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, μᾶλλον δὲ κρατήσῃ τὴν μνήμην τοῦ συνεργῶντος αὐτῷ, καὶ ἀτενίσῃ εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ ὄμμα τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἵνα μὴ βλέπῃ τοὺς ψιθυρίζοντας ταῦτα ἐν αὐτῷ, πάλιν ὁ ἐχθρὸς ἐπιτηδεύεται μηχανασθαι ἄλλους τρόπους.

ΛΟΓΟΣ ΝΔ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΤΟΥ ΑΝΤΙΡΡΗΤΙΚΟΥ
ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Λοιπὸν τοῦτο μόνον ὑπελείφθη αὐτῷ· διότι συγγένειαν ἔχει ἡ φύσις πρὸς αὐτό· καὶ διὰ τοῦτο ἐξαιρέτως ἐκδέχεται ποιήσασθαι τὸν ἀφανισμόν τοῦ ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. Ποῖον δὲ ἐστὶ τὸ μηχανημα; τοῦτό ἐστι· τὸ προσβάλλειν τῷ ἀνθρώπῳ ἐν ταῖς φυσικαῖς χρείαις αὐτοῦ. Πολλὰ γὰρ τυφλοῦται ὁ νοῦς τοῦ ἀθλήτου ἐκ τῆς ὀρέσεως, καὶ τοῦ πλησιασμοῦ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, καὶ εὐχερῶς ἐν τῷ ἀγῶνι ἡττᾶται, ὅταν πλησίον αὐτῶν γένηται· πολὺ δὲ μᾶλλον, ὅταν εὐρεθῶσι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἐν γνώσει γὰρ καὶ πείρᾳ

χρήται τῇ μεθόδῳ ταύτῃ ὁ διάβολος ὁ δεινός· ἤγουν ἐκ τῆς πείρας τῆς μετὰ τῶν πολλῶν ἀγωνιστῶν, καὶ ἰσχυρῶν, καὶ δυνατῶν, τῶν ἐν τούτοις ἐκπεσόντων, καὶ τοῦτο σοφιστικῶς ποιῶν. Κἂν γὰρ μὴ δυναθῇ πρακτικῶς ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον ἐνεργῆσαι, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ, καὶ διὰ τὴν ἀποχὴν τῆς κατοικήσεως αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀφορμῶν καὶ αἰτιῶν, ὅμως ἀγωνίζεται φαντάσαι τὸν νοῦν αὐτῶν, γαργαλίζων αὐτούς, κινήσεις κινῶν ἐν αὐτοῖς, τοῦ διαλογίζεσθαι αὐτοὺς ἐν τοῖς αἰσχροῖς λογισμοῖς, καὶ συγκατατίθεσθαι, καὶ γενέσθαι ὑπευθύνους, ὥστε ἀποστῆναι ἀπ' αὐτῶν τὸν βοηθὸν αὐτῶν. Ἐπίσταται γάρ, ὅτι ἡ νίκη τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ ἥττα αὐτοῦ καὶ ὁ θησαυρὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ τοῦ ἀσκητοῦ ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ συνίστανται, καὶ ἐν μικρῷ νεύματι γίνεται· ἵνα μόνον ὁ λογισμὸς ἐκ τοῦ τόπου κινήθῃ, καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ ὕψους εἰς τὴν γῆν κατέλθῃ, καὶ προαιρέσει δείξει ῥαπῇ νεύματος τὴν συγκατάθεσιν. Ὡς συνέβη πολλὰς τῶν ἀγίων ἐν φαντασίαις κάλλους γυναικῶν. Πολλὰκις δὲ καὶ τοὺς πλησιάζοντας κόσμῳ, ὡς ἀπὸ μιλίου, ἢ δύο, ἢ καὶ διαστήματος ἡμέρας, αὐτὰς τὰς γυναῖκας ἐν ἀληθείᾳ ἐτροπεύσατο ἀγαγεῖν πρὸς αὐτοὺς. Τοὺς δὲ ἀπέχοντας ἐκ τοῦ κόσμου ἐπεὶ οὐ δύναται παγιδεῦσαι, ἐν φαντασίαις δεικνύει αὐτοῖς τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν, ποτὲ μὲν, ἐν καλλωπισμῷ ἱματίων, καὶ θεωρίᾳ ἀσελγείας, ποτὲ δέ, ἐν σχήματι γυμνῆς γυναικὸς δεικνύων αὐτοῖς ἀπρεπῶς. Διὰ γὰρ τούτων, καὶ τῶν τοιούτων, τοὺς μὲν ἐνίκησεν εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα· οἱ δέ, ἐν φαντασίαις ἐνεπαίχθησαν διὰ τὴν ῥαθυμίαν τῶν λογισμῶν αὐτῶν· ὥστε εἰς ἀπογνώσεως βυθὸν ἐλθεῖν αὐτοὺς, καὶ πρὸς τὸν κόσμον ἐξέλκιναν, καὶ τῆς ἐπουρανίου ἐλπίδος ἐξέπεσον αἱ ψυχαὶ αὐτῶν.

Ἄλλοι δὲ ἰσχυρότεροι αὐτῶν, καὶ ὑπὸ τῆς χάριτος πεφωτισμένοι, ἐνίκησαν αὐτόν, καὶ τὰς φαντασίας αὐτοῦ, καὶ ἐπάτησαν τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς, καὶ εὗρέθησαν δόκιμοι ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ. Καὶ πολλάκις φαντασίας χρυσοῦ, καὶ τιμίων πραγμάτων, καὶ θησαυροὺς χρυσοὺς ἐφάντασεν αὐτοὺς. Καὶ ἔστιν ὅτε ἐν ἀληθείᾳ ὑπέδειξεν αὐτοῖς ταῦτα· ἵνα διὰ τῶν τοιούτων διαφόρων φαντασιῶν, ἴσως δυναθῇ ἐμποδίσαι τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐκ τοῦ δρόμου αὐτοῦ, καὶ ὑποσκελίσαι αὐτόν, διὰ μιᾶς τῶν παγίδων, καὶ τῶν δικτύων αὐτοῦ.

Ἄλλὰ Κύριε, Κύριε, μὴ εἰσενέγκης, ἡμᾶς εἰς πειρασμοὺς τοιούτους, ὁ γινώσκων τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ἐξ ὧν μόλις δυνατοί, καὶ δόκιμοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς τοιαύτης πλάνης κινήσαντες.

Καὶ ταῦτα ὅλα παραχωρεῖται ὁ πειράζων διάβολος πολεμῆσαι πρὸς τοὺς ἁγίους ἐν πειρασμοῖς, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἡ ἐν αὐτοῖς ἐν τοῖς τοιοῦτοις πειρασμοῖς, ἐὰν διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν τοιοῦτων πραγμάτων, καὶ ἀναχώρησιν, καὶ στέρησιν, καὶ ἀπορίαν αὐτῶν, φιλόθεοι ὑπάρχωσι, καὶ ἐμμένωσιν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐξ ἀληθείας τὸν Θεὸν ἀγαπῶσι· καὶ κἂν πλησιάσωσι τοῖς πράγμασι τούτοις, ἀγωνίζονται καταφρονῆσαι, καὶ ἐξουθενῆσαι αὐτά, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Κολακευόμενοι ὑπ' αὐτῶν, οὐχ ἡττῶνται ὑπ' αὐτῶν. Καὶ οὕτω πειράζονται, οὐχὶ διὰ τοῦτο μόνον ἵνα γνωσθῶσι τῷ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ διαβόλῳ. Ὅτι ἐπιποθεῖ πολλὰ πειράσαι, καὶ δοκιμάσαι πάντας, εἰ ἐνεδέχeto, καὶ ἐξαιτήσασθαι αὐτοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ, τοῦ πειράσαι αὐτούς, ὥσπερ τὸν δίκαιον Ἰωβ ἐξητήσατο. Καὶ ἡνίκα μικρὰ παραχώρησις τοῦ Θεοῦ γένηται, προσεγγίζει πειράζων ὁ διάβολος σφοδρῶς, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς δυνάμεως τῶν πειραζομένων ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ οὐ προσβάλλει ὁ ἄνομος διάβολος κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Καὶ ἐκ τούτου δοκιμάζονται οἱ ἀληθινοί, καὶ βέβαιοι ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ, εἰ ὅλων τούτων καταφρονοῦσι, καὶ ὡς οὐδὲν λογίζονται ταῦτα κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν πρὸς σύγκρισιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ ταπεινοῦντες ἑαυτοὺς ἄεί, καὶ τῷ εἰς πάντα συνεργοῦντι αὐτοῖς, καὶ αἰτίῳ τῆς νίκης αὐτῶν ἀποδιδόντες τὴν δόξαν, καὶ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ παραδιδόντες ἑαυτοὺς ἐν τῷ ἀγῶνι, λέγοντες τῷ Θεῷ, ὅτι σὺ εἰ ὁ δυνατὸς Κύριε, καὶ σὸς ἐστὶν ὁ ἀγὼν, πολέμησον καὶ νίκησον ἐν αὐτῷ Κύριε, ὑπὲρ ἡμῶν. Τότε δοκιμάζονται ὡς χρυσοὶ ἐν χωνευτηρίῳ οὗτοι.

Οἱ τινες δὲ εἰσι κίβδηλοι, ἐν τοῖς τοιοῦτοις πειρασμοῖς δοκιμάζονται, καὶ γνωρίζονται, καὶ πίπτουσιν ἐκ τοῦ Θεοῦ ὡς σκύβαλα, δεδωκότες χώραν τῷ ἐχθρῷ αὐτῶν, καὶ ἐξέρχονται ὑπεύθυνοι, διὰ τὴν ῥαθυμίαν τῆς διανοίας αὐτῶν, ἢ διὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτῶν· ὅτι οὐκ ἠξιώθησαν δέξασθαι τὴν δύναμιν, ἥνπερ εἶχον οἱ ἅγιοι, ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτοῖς. Διότι οὐχ ἡττᾶται ἡ δύναμις ἡ συνεργοῦσα ἡμῖν. Ἔστι γὰρ καὶ παντοδύναμος ὁ Κύριος, καὶ ἰσχυρότερος πάντων, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ νικητὴς ἐν τῷ σώματι τῷ θνητῷ, ὅταν συγκατέλθῃ αὐτοῖς ἐν τῷ πολέμῳ. Ἐὰν δὲ καὶ νικηθῶσι, δῆλον ὅτι ἐκτὸς αὐτοῦ νικῶνται. Οὗτοί ἐστιν οἱ γυμνοῦντες ἑαυτοὺς τῇ προαιρέσει αὐτῶν ἐξ αὐτοῦ διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἠξιώθησαν τῆς δυνάμεως τῆς ἀντιλαμβανομένης τῶν νικητῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς δυνάμεως αὐτῶν τῆς

συνήθους καὶ ἰδίας, ἧς εἶχον ἐν τοῖς καιροῖς τῶν πολέμων αὐτῶν τῶν σφοδρῶν, αἰσθάνονται ἑαυτοὺς κενοὺς εἶναι ἐξ αὐτῆς. Πῶς δὲ αἰσθάνονται ; θεωροῦσι τὴν πτώσιν αὐτῶν ἡδεῖαν καὶ γλυκεῖαν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν καὶ ὅτι δύσκολόν ἐστιν ὑπομεῖναι αὐτοὺς τὴν δυσχέρειαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν, ἣν ἐνίκων ἔκπαλαι καθαρῶς μετὰ ζήλου ἐκ τῆς ὁρμῆς τῆς κινήσεως τῆς φύσεως, ἧς εἶχον ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ μετὰ θερμότητος καὶ ὀξύτητος. Καὶ ταῦτα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν νῦν οὐχ εὐρίσκουσι.

Καὶ οἱ μὲν ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῶν ῥάθυμοι καὶ χαῦνοι ὑπάρχοντες, οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀγώνων τούτων καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἥχου φύλλου δένδρου δειλιῶσι καὶ ταρασσονται, καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἀνάγκης τῆς ἀπὸ τῆς χρείας τοῦ λιμοῦ, καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἀσθενείας νικῶνται, καὶ ἀπαρνοῦνται, καὶ εἰς τὰ ὀπίσω στρέφονται. Οἱ δὲ ἀληθινοί, καὶ δόκιμοι, οὐδὲ ἐκ τοῦ χόρτου καὶ τοῦ λαχάνου χορτάζονται, οὐδὲ διαιτώμενοι· ρίζαις βοτανῶν ξηρῶν, πρὸ τῆς νενομισμένης ὥρας τῆς τροφῆς καταδέχονται τινος γεύσασθαι· ἀλλὰ καὶ χαμευνοῦσιν ἐν ἀτονίᾳ ὄντες τοῦ σώματος καὶ ἀμβλυποῦσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκ τῆς ἄγαν κενώσεως τοῦ σώματος· κἄν δὲ ἐκ τῆς ἀνάγκης ἐγγίσῃ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος, οὐδὲ οὕτω χεῖρα διδοῦσιν ἡττηθῆναι, καὶ πεσεῖν ἐκ τῆς ἐρρωμένης προαιρέσεως. Ποθοῦσι γάρ, καὶ ἐφίενται τοῦ βιάσασθαι ἑαυτοὺς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, καὶ κοπιᾶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς αἰροῦνται, ἢ τὴν πρόσκαιρον ζωὴν ἔχειν, καὶ πᾶσαν ἀνάπαυσιν τὴν ἐν αὐτῇ. Καὶ ὅταν ἐπέλθωσιν αὐτοῖς οἱ πειρασμοί, μᾶλλον εὐφραίνονται, καὶ ἔτι ἐν αὐτοῖς τέλειοι γίνονται. Ἀλλ' οὐδὲ ἐκ τῶν μοχθηρῶν κόπων τῶν γινομένων αὐτοῖς διστάζουσιν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ὥς ἂν ἐκλείψωσιν ἐκ τῆς ζωῆς, προθυμοῦνται *δέξασθαι γενναίως τὰς ἐπηρείας, καὶ οὐκ ἀναχωροῦσιν, ὅτι ἐν αὐτοῖς τέλειοι γίνονται. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ ΨΕ'.

ΠΕΡΙ ΠΑΘΩΝ

Ο τί γλυκεῖαί εἰσιν αἱ ἀφορμαὶ τῶν παθῶν. Τὰ μὲν γὰρ πάθη ἐνίοτε δύναται τις κόψαι, καὶ ἐν τῷ μακρυσμῷ αὐτῶν γαληνῆ, καὶ εὐφραίνεται ἐν τῷ παύεσθαι αὐτά, τὰς μέντοι αἰτίας, λιπεῖν οὐ δύναται. Διὰ τοῦτο μὴ θέλοντες πειραζόμεθα. Καὶ ἐν μὲν τοῖς πάθεσι, λυπούμεθα· τὰς δὲ ἀφορμὰς, ἐμμένειν ἐν ἡμῖν ἀγαπῶμεν. Τὰς ἀμαρτίας, οὐκ ἐφιέμεθα· τὰς δὲ ἐπιφερούσας ἡμῖν αὐτὰς αἰτίας, μεθ' ἡδονῆς δεχόμεθα. Ταύτου ἕνεκεν παραίτιοι γίνονται τῇ ἐνεργείᾳ αἱ δεύτεραι τῶν πρώτων. Ὁ τὰς ἀφορμὰς τῶν παθῶν ἀγαπῶν, ὑποχείριός ἐστιν ἄκων, καὶ μὴ βουλόμενος, καὶ δεδούλωται τοῖς πάθεσιν. Ὁ μισῶν τὰς ἰδίας ἀμαρτίας, παύσεται ἀπ' αὐτῶν· καὶ ὁ ὁμολογῶν αὐτάς, τεύξεται τῆς ἀφέσεως. ἀδύνατον δὲ τινι τὴν ἑξὶν τῆς ἀμαρτίας καταλιπεῖν, πρὶν ἔχθραν κτήσει μετ' αὐτῆς, καὶ ἀφέσεως τυχεῖν, πρὸς τῆς τῶν πλημμελημάτων ἐξομολογήσεως. Ἡ μὲν γὰρ, ταπεινώσεως ἐστὶν ἀληθοῦς αἰτία, ἡ δέ, κατανύξεως, ἀπὸ αἰσχύνης ἀκολουθούσης τῇ καρδίᾳ.

Ἐὰν μὴ μισήσωμεν τὰ μέμψεως ἄξια, οὐ δυνάμεθα αἰσθάνεσθαι τῆς δυσωδίας τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, οὐδὲ τοῦ βρώμου αὐτῶν, ἐν ᾧ φερόμεν ταῦτα ἐν ταῖς ἰδίαις ψυχαῖς. Ἐως ἢν ἀπορρίψῃς τὸ ἄτοπον ἐκ σοῦ, οὐ γνώσῃ ποίᾳ αἰσχύνη περιπεπλεγμένος εἶ, οὐδὲ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐρυθρίασιν. Ὅταν δὲ ἐν ἄλλοις κατίδῃς τὸ σὸν φορτίον, τότε μαθήσῃ τὴν ἐπικειμένην σοι αἰσχύνην. Ἀπόστα τοῦ κόσμου, καὶ τηνικαῦτα γνώσῃ τὸ δυσῶδες αὐτοῦ. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀποστῇς, οὐ μὴ μάθῃς πῶς, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὡς ὁσμὴν καλὴν περιβαλεῖς τὴν δυσωδίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν γυμνῶσιν τῆς σῆς αἰσχύνης, ὡς καταπέτασμα δόξης λογίσῃ.

Μακάριος μακρυνθεὶς ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ σκότους αὐτοῦ, καὶ μόνῳ προσεσχηκὼς ἑαυτῷ. Οὐ γὰρ δύναται ἡ διόρασις, οὔτε ἡ διάκρισις ἐνεργῆσαι, ἢ ὑπουργῆσαι τῷ ἐν μέσῳ τῶν ματαίων ἀναστρεφόμενῳ. Πῶς γὰρ ἡ θολομένη τούτου διάκρισις διακρίναι δυνηθεῖν τὸ δέον; μακάριος ὁ καταλείψας τὴν κάρωσιν τῆς μέθης αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀκόρεστον τῆς κραιπάλης αὐτοῦ ἐν ἄλλοις κακτιδὼν ὁποῖόν ἐστι. Τότε γὰρ

γνώσεται τὴν ἰδίαν αἰσχύνην. Ἐν ὅσῳ δέ τις τὴν κραυγὰν τῆς μέθης τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ φέρει, ὡς εὐπρεπῆ φαίνονται πάντα αὐτῷ τὰ ὑπ' αὐτοῦ πραττόμενα. Ὅταν γὰρ ἡ φύσις ἐξῶ γένηται τῆς ἰδίας τάξεως, ἐξίσου ἐστίν, εἴτε οἶνω, εἴτε ἐπιθυμίαις μεμεθυμένη ᾗ. Διότι ἀμφοτέρω τοῦ καθήκοντος ἐκβάλλουσι, καὶ μίαν ἑκκαυσιν ἀμφοτέρω κινουσι ἐν τῷ σώματι, ἐν ᾧ φέρονται. Οἱ μὲρ γὰρ τρόποι, διαφοροί. Τὸ δὲ συγκέρασμα, ἐν. Καὶ ἡ μετάθεσις μὲν, μία· αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν αἰτιῶν, ἄνιστοι τυγχάνουσι, διακρίνονται δὲ καὶ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν ἐκάστου.

Πάσῃ ἀνέσει ἔπεται ταλαιπωρία, καὶ πάσῃ διὰ Θεὸν ταλαιπωρία, ἄνεστις ἀκολουθεῖ. Εἰ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ φθορὰ ὑπόκειται, καὶ ἡ φθορὰ διὰ τῶν ἐναντίων γίνεται, ἢ ἐνθάδε, ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ⁽¹⁾ ἢ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου. Καὶ μάλιστα τῇ ἐξ ἀκολασίας ἡδονῇ, ἢ τῇ κακοπαθείᾳ, τῇ ἐναντιουμένῃ τῇ ἡδονῇ ταύτῃ, τῇ γινομένη διὰ ἁγιασμοῦ, ⁽²⁾ καὶ τοῦτο ὑπὸ φιλάνθρωπίας οἰκονομεῖ ὁ Θεός, ἢ ἐν αὐτῇ τῇ ὁδῷ, ἢ ἐν τῷ τέλει αὐτῆς, γεύσασθαι τῆς κολάσεως, καὶ τότε περάσαι διὰ τὸ πλούσιον αὐτοῦ ἔλεος ταύτην ὡς τινα ἀμοιβήν· τὴν δέ, ὡς ἄρραβῶνα. Διότι οὐ κωλύει τὸ κέρδος τοῦ ἀγαθοῦ, μέχρι τῆς ἐσχάτης ὥρας. Τὸ μέντρι κακὸν καὶ κωλύει, διὰ τὸ κακωθῆναι τὸν ἄξιον κολάσεως, ὡς γέγραπται. Ὁ παιδευόμενος ἐνταῦθα διὰ τὴν ἰδίαν αἰσχύνην, ἐκ τῆς ἰδίας γεέννης ⁽³⁾ ἐσθίει.

Παραφυλάττου ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτεξουσίου τοῦ προηγουμένου τῆς πονηρᾶς δουλείας. Παραφυλάττου ἐκ τῆς παρακλήσεως τῆς προηγουμένης τοῦ

(1) Οὐκ ἐστὶ φθορὰ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει, φησὶν οὕτε γαμοῦσιν, οὕτε ἐκχαμίζονται, ὡς οἱ Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσὶ. (Ματθ. κβ.) φθορὰν δὲ ἴσως λέγει τὴν τῆς καταστάσεως μεταβολήν, ἥνπερ ἦτοι ἐν τῷδε τῷ βίῳ, ἢ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου, ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἅπαντες ὑποδέχονται. Οἱ μὲν τῇ ἐξ ἀκολασίας ἡδονῇ συζήσαντες. τὴν ἐκ τῆς ἀνέσεως, εἰς τὴν κόλασιν μεταβολήν. Οἱ δὲ τῇ κακοπαθείᾳ τῇ διὰ ἁγιασμοῦ γινομένη, καὶ ἐναντὶ τῇ καταπτύσει ἡδονῇ, τὴν ἐκ τῆς ταλαιπωρίας, εἰς τὴν ἀνάπαυσιν. Οἰκονομεῖ δὲ φησὶν ὁ Θεός διὰ τὴν ἄπειρον αὐτοῦ φιλάνθρωπίαν καὶ τοῦτο. Τό, ἐν τῇδε τῇ τοῦ βίου ὁδῷ, ἢ ἐν τῷ τέλει αὐτῆς, ὑποδέξασθαι τὴν τῆς μεταβολῆς ταύτης αἴσθησιν. Τὴν μὲν τῆς κολάσεως, τοὺς ἡδυπαθοῦντας· τὴν δὲ τὴν δὲ τῆς ἀνέσεως, τοὺς διὰ αὐτὸν κακοχουμένους. Εἶναι δὲ τὴν μὲν ἀνταμοιβήν τῆς ἡδυπαθείας· τὴν δέ, ἄρραβῶνα τῆς αἰωνίου καταπαύσεως.

(2) Τὸ Ε. Χ. ἢ τῇ κακοπαθείᾳ, τῇ ἐναντιουμένῃ δι' ἁγιασμοῦ.

(3) Τῆς ἰδίας αἰσχύνης τὸ Ε. Χ.

πολέμου. Παραφυλάττου ἐκ τῆς γιῶσεως τῆς προηγουμένης τῆς τῶν πειρασμῶν ἀπαντήσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δέ, ἐκ τῆς ἐφέσεως τῆς πρὸ τῆς τελειώσεως τῆς μετανοίας. Εἰ γὰρ πάντες ἀμαρτωλοὶ ἔσμεν, καὶ οὐδεὶς ὑπέρτερος τῶν πειρασμῶν, οὐδεμία ἄρα τῶν ἀρετῶν ὑψηλότερα τῆς μετανοίας. Ὅτι οὐδὲ τελειωθῆναι δύναται τὸ ἔργον αὐτῆς πώποτε· προσήκει γὰρ αὕτη πᾶσιν ἀμαρτωλοῖς, καὶ δικαίοις πάντοτε, τοῖς βουλομένοις σωτηρίας τυχεῖν. Καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὅρος τελειώσεως, ὅτι ἡ τελειότης καὶ τῶν τελείων, ὄντως ἀτέλεστος. Διὰ τοι τοῦτο ἡ μετάνοια, οὔτε καιροῖς, οὔτε πράξεσι περιορίζεται ἕως θανάτου. Μνημόνευε ὅτι πάση ἡδονῇ ἐπομένη ἐστὶν ἡ ἀηδία, καὶ πικρότης ὡς δευτερεύουσα.

Παραφυλάττου ἀπὸ τῆς χαρᾶς τῆς μὴ ἐχούσης συνευγεμένην τὴν αἰτίαν τῆς ἀλλοιώσεως. Πᾶν γὰρ ὃ κεχυμμένην ἄνωθεν τὴν οἰκονομίαν ἔχει, οὐ δύναται καταλαβεῖν, οὔτε γινῶναι τὸν ὅρον καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ. Ἀπ' ἐκείνων φοβοῦ, ὧν ὑπολαμβάνεις ὀρθότητα ἔχειν. Διότι ἔξωθεν τῆς ὁδοῦ, λέγεται, τούτων ὁδεύειν. Ἐκεῖνος ὁ ἐν σοφίᾳ εἰδὼς διοικῆσαι τὴν ὀλκάδα τοῦ κόσμου, ἀλλοίωσιν συνέμιξε πᾶσι τοῖς αὐτοῦ· καὶ τὸ ἔξωθεν τούτου σκίασμα ἐστίν.

Ἐπεται τῇ ἀνέσει τῶν μελῶν ἡ τῶν λογισμῶν ἔκστασις καὶ φύρσις· καὶ τῇ ἀμέτρῳ ἐργασίᾳ, ἀκηδία· καὶ τῇ ἀκηδίᾳ, ἔκστασις. Διαφέρει δὲ ἔκστασις ἐκστάσεως. Τῇ μὲν γὰρ πρώτη τῇ ἐκ τῆς ἀνέσως ἐκστάσει, ἔπεται ὁ πόλεμος τῆς πορνείας· τῇ δὲ δευτέρᾳ τῇ ἐκ τῆς ἀκηδίας, ἡ τοῦ ἰδίου ἡσυχαστηρίου κατὰληψις, καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετακίνησις. Τῇ δὲ ἐμμέτρῳ καὶ ἐπιπόνῳ διαμενούσῃ ἐργασίᾳ, τιμὴ οὐκ ἔστι. Τούτων δὲ ἡ μείωσις μὲν, πληθύνει τὴν ἡδονήν· ἡ ἀμετρία, δέ, τὴν ἔκστασιν. Ὑπόμεινον τὴν ἀφροσύνην τῆς φύσεώς σου, τὴν ἐν σοὶ νικῶσάν σε ἀδελφέ. Διότι ἠντρίπισε γενέσθαι ἐν ἐκείνῃ τῇ σοφίᾳ τῇ αἰδίδιον ἐχούσῃ τῆς ἀρχῆς τὸν στέφανον. Μὴ δειλιάσης ἐκ τῆς παραχῆς τοῦ ἀδαμιαίου σώματος, τοῦ εὐτρεπισθέντος γενέσθαι ἐν τῇ τρυφῇ ἐκείνῃ, ἧς ἡ γνώσις ἐνθάδε, ἔξωθεν τοῦ νοῦς τῶν σαρκικῶν τυγχάνει. Ἡνίκα ἂν ἐπιστῇ ἡ οὐράνιος εἰκὼν, ἥτις ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης, μὴ παραχθῇς ἐξ ἐναντίας τῆς ἀλλοιώσεως τῆς παραχῆς τῆς φύσεως. Διότι πρόσκαιρός ἐστιν ἡ ἐν τούτῳ κακοπάθεια τῷ μεθ' ἡδονῆς ὑποδεχομένῳ αὐτήν. Ἐοίκασι γὰρ κυναρίοις τὰ πάθη, τοῖς εἰωθόσι σχολάζειν τοῖς μακελλαρίοις, ἅτινα μόνῃ φωνῇ ἀποδιδράσκουσιν, ἀμελούμενα δέ, ὡς λέοντες παμμεγέθεις ἐπέρχονται. Ἐξουδένωσαν τὴν μικρὰν ἐπιθυμίαν

αν, ἵνα μὴ ἐνθυμηθῇς τὴν σφοδρότητα τῆς πυρώσεως αὐτῆς. Διότι ἡ ὑπὲρ τῶν μικρῶν πραγμάτων τὸν κίνδυνον ἀποποθεῖ. Ἀδύνατον γὰρ κατακρατῆσαι τῶν μεγάλων πραγμάτων, ἐὰν μὴ νικήσῃς τὰ εὐτελέστερα.

Μνημόνευε τῆς τάξεως, ἐν ἣ μέλλεις γενέσθαι, ὦ ἀδελφέ, ἥς οὐκ ἔστιν ἡ ζωὴ, ὡς ἡ διὰ τῶν χυμῶν ἔρπουσα καὶ κινουμένη, δι' ἧς συντρίβεται ἡ θνητότης. Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῇ πύρσις τῆς συγκράσεως, ἥτις σύγκρασις τῇ κολακείᾳ τῆς ἡδονῆς κόπον παρέχει τῇ νηπιώδει φύσει. Ὑπόμεινον τὸν μόχθον τοῦ ἀγῶνος, εἰς ὃν πρὸς δοκιμασίαν εἰσήχθης, ἵνα λάβῃς παρὰ Θεοῦ στέφανον, καὶ ἀναπαύσῃ, διαπεράσας ἐκ τούτου τοῦ κόσμου. Μνημόνευε καὶ τῆς ἀνέσεως ἐκείνης, ἥτις οὐκ ἔχει πέρας, καὶ τῆς ζωῆς τῆς ἀκολακεύτου, καὶ τῆς τάξεως τῆς τελείας καὶ τῆς ἀμετακινήτου οἰκονομίας, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς καταναγκαζούσης ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν, τῆς κυριευούσης τῆς φύσεως. Ἦς ἀξιωθῆιμεν χάριτι Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ πνεύματι νῦν, καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΣ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΟΤΙ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΣ ΣΥΝΕΧΩΡΗΣΕΝ Ο ΘΕΟΣ
ΤΗΝ ΨΥΧΗΝ ΔΕΚΤΙΚΗΝ ΕΙΝΑΙ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ
ΕΝ Ω ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Τὸ ἐν τινι συμπτώματι τῆς ἁμαρτίας ὀλισθαίνειν, δηλωτικόν ἐστι τῆς φυσικῆς ἀσθενείας. Διότι συμφερόντως συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν δεκτικὴν αὐτὴν εἶναι τῶν παθῶν· οὐ γὰρ συνείδεν ἀνωτέραν τούτων αὐτὴν καθιστάναι πρὸ τῆς δευτέρας παλιγγενεσίας. Τῇ δεκτικῇ εἶναι τῶν παθῶν, ὡφέλιμον πρὸς τὴν τῆς συνειδήσεως κατακλίνεσθαι. Τὸ μέντοι διαμεῖναι ἐν τούτοις, ἀναιδὲς καὶ ἀναίτηχυνταν. Τρεῖς τρόποι εἰσὶ, δι' ὧν πᾶσα ψυχὴ λογικὴ τῷ Θεῷ προσεγγίσει δύναται. Ἡ διὰ θερμότητος πίστεως, ἡ διὰ φόβου, ἡ διὰ παιδείας Κυρίου. Οὐδεὶς δὲ δύναται προσεγγίσει τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ, εἰ μὴ προσηγήσῃται εἰς τῶν τριῶν τρόπων τούτων.

Ὡς περ ἀπὸ τῆς γαστριμαργίας τίκεται ἡ ταραχὴ τῶν λογισμῶν, οὕτως ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν φύσιν ἀσθενείας τίκεται ἡ ταραχὴ τῶν παθῶν.

οὕτω καὶ ἀπὸ πολυλογίας, καὶ ἀταξίας τῶν συντυχίων, ἡ ἄγνοια καὶ ἡ τοῦ νοῦ ἔκστασις. Ἡ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων μέριμνα ταράσσει τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ ὑπὸ τούτων συμφέρεσθαι τὸν νοῦν συμφέρει, καὶ τῆς γαλήνης ἐκβάλλει.

Πρέπει τῷ παραδεδωκότι ἑαυτὸν μοναχῷ τῇ ἐπουρανίῳ γεωργίᾳ, αἰεὶ καὶ διὰ παντὸς πάσης βιωτικῆς φροντίδος ἐκτὸς εἶναι, ἵνα ἐν ἑαυτῷ γενόμενος, μηδὲν ὅλως ἐν ἑαυτῷ εὖρη τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων ἀργὸς γενόμενος, ἀπερισπάστως δύναται μελετᾶν ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός. Οἱ σωματικοὶ κόποι ἄνευ τῆς τοῦ νοῦ καθαρότητος, ὡς ἄτεκνος μήτρα, καὶ μαστοὶ κατὰξηροι. Τῇ γὰρ τοῦ Θεοῦ γνώσει προσεγγίσει οὐ δύνανται. Καὶ τὸ μὲν σῶμα κατακόπον ποιοῦσιν, ἐκρίζουν δὲ τὰ πάθη ἐκ τοῦ νοός, οὐ φροντίζουσι. ⁽¹⁾ Διὰ τοῦτο θεωροῦσιν οὐδέν. Ὡς περὶ ὁ σπείρων ἐπ' ἀκάνθαις οὐδὲν δύναται θερίσαι, οὕτως ὁ τῇ μνησικαλίᾳ ἑαυτὸν ἀφανίζων, καὶ τῇ φιλοκτημοσύνῃ, οὐδὲν δύναται ἀνύσαι, ἀλλὰ στένει ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ ἐκ τῆς πολλῆς ἀγρυπνίας, καὶ συνοχῆς τῶν πραγμάτων. (Ἦσ. νη'. βγ'.) «Καὶ ἡμαρτυρεῖ ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα· ὡς λαὸς ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, καὶ ὡς μηδεμιᾶς τῶν ἐντολῶν Κυρίου ἀμελήσας, ζητοῦσι τὴν παρ' ἐμοῦ δικαιοσύνην καὶ ἀλήθειαν, καὶ βούλονται προσεγγίσει μοι τῷ Θεῷ,» λέγοντες· ἵνα τι ἐνηστεύσαμεν, καὶ οὐκ εἶδες; καὶ ἑαυτοὺς ἐταπεινώσαμεν, καὶ οὐκ ἔγνω; ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν ἡμῶν ποιεῖτε τὰ θελήματα ὑμῶν, λέγω δὴ, τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις ὑμῶν.» Καὶ ὡς εἰδώλοις ὀλοκαρπώσεις προσφέρετε αὐτάς, καὶ τοὺς χαλεποὺς διαλογισμούς, οὓς ὡς Θεὸς ἐλογίσασθε ἐν αὐτοῖς, τὸ ὑμέτερον αὐτοῖς θυσιάζοντες σῶμα, τὸ πάντων θυσιαιμάτων τιμιώτερον· ὅπερ ἐμοὶ ἀφιερῶσαι ἐχρῆν ὑμᾶς, διὰ τῆς ὑμῶν ἀγαθοεργίας καὶ καθαρὰς συνειδήσεως.

Εὐθετος γῆ ἐστὶν ἡ εὐφραίνουσα τὸν ἑαυτῆς γεωργὸν τῇ μέχρις ἑκατὸν καρποφορίᾳ. Ψυχὴ ἡ στιλβωθεῖσα τῇ τοῦ Θεοῦ μνήμῃ, καὶ τῇ ἀκοιμήτῳ ἀγρυπνίᾳ νυκτός καὶ ἡμέρας, ἐκεῖ οἰκοδομεῖ ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς νεφέλην σκέπουσιν αὐτὴν ἐν ἡμέρᾳ, καὶ φωτὶ πυρὸς διαυγάζας τὴν νύκτα. ⁽²⁾ Ἔσθωθεν τοῦ γνόφου αὐτῆς φῶς λάμψει.

Ὡς περ νεφὸς καλύπτει τὸ φῶς τῆς Σελήνης, οὕτως οἱ ἄνθρωποι τῆς

(1) Τὸ Ε. Χ. οὐ φροντίζουσι, οὐδὲ διανύουσι.

(2) Τὸ Ε. Χ. καὶ φωτὶ διαυγάζει τὴν νύκτα. ἴσως καὶ διαυγάζον τὴν νύκτα.

γαστρός διώκουσι τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς ψυχῆς. Καὶ καθάπερ πυρὸς φλόξ ἐν ξηραῖς ξύλοις, οὕτω καὶ τὸ σῶμα γαστρός ἐμπιπλαμένης. Καὶ καθάπερ ὕλη παρὰ ὕλης αὔξει τὴν φλόγα τοῦ πυρός, οὕτως ἡ ποικιλία τῶν βρωμάτων τὴν τοῦ σώματος κίνησιν. Ἐν τώματι φιληδόνῳ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ οὐκ οἰκεῖ. Καὶ ὁ ἀγαπῶν τὸ ἴδιον σῶμα, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος οὐκ ἐπιτεύξεται. Ὡς περ ἀπὸ ὠδίνων τίκτεται καρπὸς εὐφραίνων τὴν τετοκυῖαν, οὕτως ἐκ τοῦ κόπου τοῦ λαμοῦ τίκτεται ἐν τῇ ψυχῇ καρπός, ἡ γνῶσις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Τοῖς δὲ ὀκνηροῖς καὶ φιληδόνοις, αἰσχύνης καρπός. Ὡς περ πατὴρ κηδεταὶ τέκνου, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς κηδεταὶ σώματος κακοπαθοῦντος δι' αὐτόν, καὶ πλησίον ἐστὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ διαπαντός. Τῆς ἐν σοφίᾳ ἐργασίας, ἀτίμητον τὸ κτῆμα.

Ξένος ἐστὶν ὁ κατὰ διάνοιαν ἔξω γενόμενος πάντων τῶν βιωτικῶν. Πενθικός ἐστὶν ὁ ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ διάγων πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Μοναχός ἐστιν ὁ ἔξωθεν τοῦ κόσμου καθήμενος, καὶ αἰεὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ, τυχεῖν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Πλούτος μοναχοῦ ἐστὶν ἡ παράκλησις ἡ γενομένη ἐκ τοῦ πένθους, καὶ ἡ χαρὰ ἡ ἐκ πίστεως, ἡ ἐν τοῖς ταμείοις τῆς διανοίας λάμπουσα. Ἐλεήμων ἐστὶν ὁ μὴ διακρίνων κατὰ διάνοιαν τινα ἀπὸ τινος, ἀλλὰ πάντας ἐλεῶν. Περθεὺς ἐστὶν, οὐχ ὁ τὸ σῶμα αὐτοῦ φυλάσσας ἀπὸ τῆς συνουσίας ἀμόλυντον, ἀλλ' ὁ αἰδούμενος ἑαυτοῦ, ὅταν κατ' ἰδίαν γένηται. Εἰ ἀγαπᾷ τὴν σωφροσύνην, διώξον τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἐν τε τῇ μελέτῃ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ τῇ ἐκτεταμένῃ προσευχῇ, καὶ τότε πρὸς τὰς αἰτίας τῆς φύσεως καθοπλισθήσῃ. Χωρὶς δὲ τούτων ἀγνεῖαν ἰδεῖν ἐν τῇ ψυχῇ ἀδύνατον. Εἰ θέλεις κτήσασθαι τὴν ἐλεημοσύνην, πρῶτον ἔθιζε σαυτὸν καταφρονεῖν πάντων, ἵνα μὴ τῷ βάρει τούτων ὁ νοῦς ἐλκυσθῇ, καὶ τῶν ἰδίων ὄρων ἐκτὸς γένηται. Τῆς γὰρ ἐλεημοσύνης ἡ ἀκρίβεια ἐν τῇ τοῦ ἀδικεῖσθαι αἰρουμένῳ ὑπομονῇ δεικνύται. Τῆς ταπεινώσεως ἡ τελειότης ἐστὶ τὸ φέρειν μετὰ χαρᾶς τὰς ψευδεῖς κατηγορίας. Εἰ ἐν ἀληθείᾳ ἐλεήμων εἶ, ὅταν ἀφαιρεθῇς τὰ σὰ ἀδίκως, μὴ θλιβῇς ἑσῶθεν, μηδὲ τὴν ζημίαν τοῖς ἔξω διηγῶ. Καταποθήτω δὲ μάλλον ἡ ζημία τῶν ἡδικηκότων σὲ τῇ σῇ ἐλεημοσύνῃ, ὥσπερ ἡ αὐστηρία τοῦ οἴνου τῇ τοῦ ὕδατος πληθυνότῃ. Καὶ ἐπίδειξαι τὸ πλῆθος τῆς ἐλεημοσύνης σου ἐν οἷς ἀγαθοῖς ἀμείβῃ τοὺς ἀδικήσαντάς σε. Καθὼς καὶ ὁ μακάριος Ἐλισσαῖος ἐποίησε τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, αἰχμαλωτίσαι αὐτὸν βουλομένοις. Ὅτε γὰρ προσηύξατο καὶ ἀπετύφλωσεν

αὐτοὺς τῇ ἀχλύϊ, ἐπεδείξατο τὴν ἐν αὐτῷ οὔσαν δύναμιν· ὅτε δὲ βρῶ-
σιν καὶ πόσιν δεδωκώς αὐτοῖς εἶπεν ἀπέρχεσθαι, τὴν ἐν αὐτῷ ἐλεημο-
σύνην ἐπεδείξατο.

Ὁ ταπεινόφρων ἐν ἀληθείᾳ, ἀδικούμενος οὐ ταρασσεται, οὐδὲ ἀπο-
λογίαν ποιεῖ ὑπὲρ τοῦ πράγματος, οὐ ἡδικήθη· ἀλλὰ δέχεται τὰς συ-
κοφαντίας, ὡς ἀλήθειαν, καὶ οὐ μεριμνᾷ πεῖσαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι
ἐσυκοφαντήθη, ἀλλὰ συγχώρησιν αἰτεῖται. Τινὲς γὰρ τὸ ὄνομα τῆς ἀ-
κολασίας ἑαυτοῖς ἐπεσπάσαντο ἐκουσίως, μὴ ὄντες οὕτως· ἕτεροι δὲ τὸ
τῆς μοιχείας, πόρρω τούτου ὄντες, ὑπέμενον, καὶ ἐπικαρτίαν ἀμαρ-
τίας, ἣν οὐκ εἰργάσαντο, διὰ τῶν δακρύων ἑαυτοῖς ἐθριάμβευον, ⁽¹⁾ καὶ
συγχώρησιν ἀνομίας, ἣν οὐκ εἰργάσαντο, μετὰ κλαυθμοῦ παρὰ τῶν ἡδι-
κηκότων ἐξητοῦντο, πάσῃ καθαρότητι καὶ ἀγνείᾳ ὄντες ἐστεφανωμένοι
τὴν ψυχὴν. Ἄλλοι δέ, ἵνα μὴ δοξασθῶσιν ἐν τῇ ἐναρέτῳ αὐτῶν κατα-
στάσει, τῇ οὔτῃ ἐν αὐτοῖς κεκρυμμένη, ἐν σχήματι παραπλήγων ἑαυ-
τοὺς ἐδείκνυσαν, τῷ θεῷ ἄλατι ἡρτυμένοι ὄντες, καὶ τῇ γαλήνῃ πά-
γιοι, ὥστε ἐκ τῆς ἄκρας αὐτῶν τελειότητος, τοὺς ἄγους Ἀγγέλους
ἔχειν κήρυκας τῶν ἰδίων ἀνδραγαθημάτων.

Σὺ μὲν ταπεινώσων νομίζεις ἔχειν. Ἄλλοι δὲ ἑαυτῶν κατηγοροῦν, σὺ
δὲ οὐδὲ ὑπὸ ἄλλων κατηγορούμενος φέρεις, καὶ ταπεινόφρονα ἑαυτὸν
ψηφίζεις. Εἰ ταπεινόφρων εἶ, δοκίμασον σεαυτὸν ἐν τούτοις, ἐὰν οὐ τα-
ράσῃ ἀδικούμενος. ⁽²⁾

Πολλὰς μονὰς ὁ σωτὴρ τοῦ πατρὸς καλεῖ τὰ μέτρα τῆς διανοίας
τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ αὐλιζομένων, λέγω δὴ τὰς διακρίσεις, καὶ δια-
φορὰς τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, ἐν οἷς κατὰ διάνοιαν ἐντροφῶ-
σιν. Οὐ γὰρ διαφορὰ τόσων, ἀλλὰ τάξει χαρισμάτων, πολλὰς μονὰς
εἴρηκε. Καθάπερ ἕκαστος τοῦ αἰσθητοῦ Ἥλιου κατὰ γῆν καθαρότητα
τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως τε καὶ ἀντιλήψεως κατατροφᾷ. Καὶ καθάπερ
ἐνὸς λύχνου ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαυγάζοντος, διάφορος ἡ αὐγὴ γίνεται, τοῦ
φωτὸς μὴ μεριζομένου εἰς πολλὰς λαμπηδόνas, οὕτως ἐν τῷ μέλλοντι
αἰῶνι οἱ δίκαιοι πάντες αὐλιζονται ἐν μιᾷ χώρᾳ ἀδιαίρετως. Ἐκαστος
δὲ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ μέτρον ἐξ ἐνὸς νοητοῦ Ἥλιου διαυγάζεται. καὶ τὴν
εὐφροσύνην, ὡς ἐξ ἐνὸς ἀέρος, καὶ τόπου, καὶ καθέδρας, καὶ θεωρίας,
καὶ σχήματος. Καὶ οὐ θεωρεῖ τις τὰ μέτρα τοῦ ἑταίρου αὐτοῦ, οὔτε

(1) Τὸ Ε. Χ. ἑαυτοῖς ἀπεφόρτιζον.

(2) Τὸ Ε. Χ. εἰ οὖν βούλη γινῶναι εἰ ταπεινόφρων ἦς, δοκίμασον σεαυτὸν
ἐν τοῖς εἰρημένοις, ἕως οὐ ταρασῇ ἀδικούμενος.

τοῦ ὑπερέχοντος, οὔτε τοῦ ὑποδεεστέρου· ἵνα μὴ ὁρῶν τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ, καὶ τὸ ἑαυτοῦ ὑστέρημα, γένηται αὐτῷ ταῦτα λύπης, καὶ ἀδημονίας αἷτια. Μὴ γένοιτο τοῦτο εἶναι, ὅπου οὐκ ἔστι λύπη, οὐδὲ στεναγμός· ἀλλ' ἕκαστος κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν, κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ, ἔσωθεν αὐτοῦ εὐφραίνεται. Μία δὲ δὲ ἡ θεωρία ἡ ἔσωθεν τῶν πάντων ἐστὶ, καὶ μία ἡ χαρὰ. Καὶ χωρὶς τῶν δύο τούτων τάξεων, οὐκ ἔστιν ἄλλη μεσιτεύουσα τάξις. ⁽¹⁾ Λέγω δὴ μίαν μὲν, τὴν ἄνω· ἑτέραν δέ, τὴν κάτω· μέση δὲ τούτων, ἡ ποιικιλία τῆς διαφορᾶς τῶν ἀμοιβῶν.

Εἰ δὲ ἀληθὲς τοῦτο, καθὼς καὶ ἀληθὲς ἐστὶ, τί ἀφρονέστερον, ἢ ἀνοητότερον τῶν λεγόντων, ὅτι ἀρκετόν μοι τῆς γέννης διαφυγεῖν, τοῦ δὲ εἰς τὴν βασιλείαν εἰσελθεῖν οὐ μέλει μοι; τὸ γὰρ διαφυγεῖν τῆς γέννης, αὐτὸ τοῦτό ἐστὶ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν. Ὡς περ καὶ τὸ ταύτης ἐκπίπτειν, εἰς τὴν γέενναν εἰσελθεῖν ἐστίν. Οὐ γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ γραφὴ τρεῖς χώρας, (Ματθ. κε'. λα'.) ἀλλὰ τί; ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ στήσῃ τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. Οὐδὲ γὰρ τρία τάγματα εἶπεν, ἀλλὰ δύο, ἓν ἐκ δεξιῶν, καὶ ἓν ἐξ εὐωνύμων. Καὶ διεχώρισε τὰ ὄρια τῶν διαφορῶν τῶν κατασκευασμάτων αὐτῶν, αἰπῶν· (Ματθ. κε'. μς'.) ὅτι ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, δηλονότι οἱ ἁμαρτωλοί· οἱ δὲ δίκαιοι, εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος. Καὶ πάλιν· ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, (Ματθ. η'. ια'.) καὶ ἀνακληθήσονται ἐν τοῖς κόλποις Ἀβραάμ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ὅπου ὁ κλαυθμός, καὶ ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων. Ὅπερ ἐστὶ παντὸς πυρὸς φοβερώτατον.

Ἄρα οὖν οὐ συνήκας ἐκ τούτων, ὅτι ἡ ἐναντία τῆς ἄνω τάξεως στάσις, αὕτη ἐστὶν ἡ γέεννα ἡ βασανίζουσα; καλὸν οὖν ἐστὶ τὸ διδᾶξαι τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς ἐν τῇ διαμονῇ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας μετενεγκεῖν. Οὗτος γὰρ ἦν ὁ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν Ἀποστόλων τρόπος, καὶ ἔστιν ὑψηλὸς πάνυ. Ἐὰν δὲ ὁ ἀνθρώπος αἰσθάνηται ἑαυτοῦ ἐκ τῆς διαγωγῆς ταύτης, καὶ τῆς συνεχοῦς κοινωνίας, ὅτι ἀσθενεῖ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ ταράσσεται ἡ γαλήνη αὐ-

(1) Τὸ Ε. Χ. χάρις τε καὶ τάξις.

τοῦ, καὶ ἡ γνῶσις σκωτίζεται, διότι ἀκμὴν ἡ διάνοια αὐτοῦ δέεται φυλακῆς, καὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων ὑποταγῆς, καὶ ἐν τῷ θίλειν ἄλλους θεραπεύειν, τὴν ἰδίαν ὑγίαν αὐτοῦ ἀπόλλυσι, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας τοῦ ἰδίου βουλήματος εἰς τὴν ταραχὴν τοῦ νοός, ὁ τοιοῦτος μνημονεύετω τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ παραινούντος καὶ λέγοντος, »(Εβρ. ε'. ιδ'.) τῶν τελειοτέρων εἶναι τὴν στερεὰν τροφήν» καὶ εἰς τοῦπίσω στραφῆτω, ἵνα μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ, (Λουκ. δ'. κγ'.) ὡς »ἐν ὑποδείγματι, ἱατρὲ θεράπευσον σεαυτόν» καὶ ἑαυτὸν κατακρινέτω. καὶ τὴν ἰδίαν εὐεξίαν φυλαξάτω, καὶ ἀντὶ τῶν αἰσθητῶν αὐτοῦ λόγων, ἡ ἀγαθὴ αὐτοῦ πολιτεία διακονεῖται, καὶ ἀντὶ τῶν φωνῶν τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἡ πρᾶξις αὐτοῦ διδασκείτω. Καὶ ἡνίκα ἂν ἐν ὑγείᾳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ γνῶ, τότε καὶ ἄλλως ὠφελείτω, καὶ ἐν τῇ ὑγείᾳ αὐτοῦ θεραπεύετω. Ὅταν γὰρ εὐρεθῇ μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, μᾶλλον δύναται αὐτοὺς εὐεργετῆσαι ἐν τῷ ζῆλῳ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἥπερ ἐν λόγοις, ἄβρωστος ὑπάρχων καὶ αὐτός, καὶ χρήζων τῆς ἱατρείας πλείον αὐτῶν. »(Ματθ. ιε'. ιδ'.) Τυφλὸς γὰρ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, εἰς βοήθειαν ἐμπεσοῦνται.» Τῶν ὑγιαίνοντων γὰρ ἐστὶν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν τὰ αἰσθητήρια γειγυματμένα ἐχόντων, καὶ δυναμένων δέξασθαι πᾶσαν τροφήν· λέγω δὴ, τὰς προσβολὰς πασῶν τῶν αἰσθήσεων, καὶ μὴ βλαβῆναι τὴν καρδίαν ἐκ πάντων τῶν συναντημάτων, διὰ τὴν γυμνασίαν τῆς τελειώσεως.

Ὅταν θελήσῃ ὁ διάβολος τῶν τοιούτων μολύναι τὸν νοῦν ἐν τῇ τῆς πορνείας μνήμῃ, πρῶτον τῇ φιλίᾳ τῇ κενοδοξίας δοκιμάζει τὴν ὑπομονὴν αὐτῶν. Καὶ ἡ προκαταρξίς τοῦ λογισμοῦ τούτου οὐ δοκεῖ πάθος εἶναι. Οὕτω ποιεῖν εἴωθε τοῖς τὸν νοῦν παραφυλαττομένοις, αἷς οὐ δυνατὸν τάχιστα ἐγκαταβαλεῖν ἄτοπον ἐνθύμησιν. Ἡνίκα δ' ἂν ἐκβάλλῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ ὀχυρώματος αὐτοῦ, καὶ ἄρξῃται τῷ προτέρῳ συνδιαλέγεσθαι λογισμῷ, καὶ μακρύνειν αὐτὸν ἐκεῖθεν, τηνικαῦτα προσυπαντᾷ αὐτῷ ἐν τῇ ὕλῃ τῆς πορνείας, καὶ διαστρέφει τὸν νοῦν εἰς τὰ τῆς ἀκολασίας πράγματα. Καὶ πρῶτον ταράσσεται ἐν τῇ αἰνιδίῳ αὐτῶν προσβολῇ, διὰ τὴν προὑπάρξασαν σωφροσύνην τῶν λογισμῶν, τὴν προὑπαντήσασαν τοῖς πράγμασιν· ὧν τινων τῆς θεωρίας ὁ κυβερνήτης νοῦς ἦν ἀπεσχονισμένος. Καὶ γὰρ κἂν πεντελῶς μὴ μολυνθῇ, ἀλλ' οὖν τῆς προτέρας ἀξίας αὐτὸν κατέβαλεν. Ἐὰν δὲ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ προκαταλάβῃ τὴν προτέραν τῶν λογισμῶν προσβολήν, ἥτις ἐστὶν αἰτία

τῆς τῶν δευτέρων ἐπαγωγῆς, τότε δύναται εὐκόλως σὺν Θεῷ κατακρα-
τῆσαι τοῦ πάθους.

Κρεῖσσον ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀρετῶν ὑποκλέπτειν τὰ πάθη, ἢ τῇ ἀντι-
στάσει. Διότι τὰ πάθη ὅταν ἐκ τῆς οἰκείας χώρας ἐξέλθῃ, καὶ κινήθῃ
πρὸς πόλεμον, τότε σχήματα καὶ εἰδῶλα ἐντυποῖ ἐν τῷ νοί. Ἐπικρά-
τειν γὰρ πολλὴν κέκτηται ὁ πόλεμος οὗτος κατὰ τοῦ νοῦς σφόδρα,
τὰς ἐνθυμήσεις ἐκταράσσων καὶ θορυβῶν. Κατὰ μέντοι τὸν πρότερον
ὅρον, ὃν ἔφαμεν, οὐδὲ ἴχνος παθῶν ἐμφαίνεται ἐν τῷ νοί μετὰ τὴν
τούτων ἀποδίωξιν.

Ὁ σωματικὸς κόπος, καὶ ἡ μελέτη τῶν θείων γραφῶν φυλάσσει τὴν
καθαρότητα· τὸν δὲ κόπον βεβαιοῖ ἡ ἐλπίς καὶ ὁ φόβος· τὴν δὲ ἐλπίδα
καὶ τὸν φόβον συνιστᾷ ἐν τῇ διανοίᾳ ὁ μακρυσμὸς τῶν ἀνθρώπων, καὶ
ἡ ἀδιαλείπτως προσευχή. Ἔως οὐ δέξεται ἄνθρωπος τὸν παράκλητον,
δέεται τῶν θείων γραφῶν, ἵνα ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ἐντυπωθῇ ἐν τῇ
διανοίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου ἀναγνώσεως ἀνακαινισθῇ ἐν
αὐτῷ ἢ πρὸς τὸ ἀγαθὸν κίνησις, καὶ φυλάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς
λεπτότητος τῶν ὁδῶν τῆς ἁμαρτίας. Διότι οὕτω ἐκτήσατο τὴν δύναμιν
τοῦ πνεύματος, τὴν μακρύνουσαν τὴν πλάνην, τὴν αἰχμαλωτίζουσαν
τὰς ψυχωφελεῖς μνήμας, καὶ προσεγγίζουσαν τῇ ἐν τῷ σκορπισμῷ τοῦ
νοῦ ψυχρότητι. Ὅταν γὰρ ἡ δύναμις τοῦ πνεύματος ἐπιβῇ ἐπὶ τὴν ψυ-
χικὴν δύναμιν τὴν ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτῷ, ⁽¹⁾ τότε ἀντὶ τοῦ νόμου τῶν
γραφῶν, ῥιζοῦνται αἱ ἐντολαὶ τοῦ πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ. Καὶ τότε
κρυπτῶς ἐκ τοῦ πνεύματος μανθάνει, καὶ οὐ δέεται τῆς βοηθείας τῆς
ἐκ τῆς αἰσθητῆς ὕλης. Ἐν ὅσῳ γὰρ ἡ καρδία τῆς ὕλης μανθάνει, ἀκο-
λούθως ἐπεταὶ τῇ μαθήσει ἡ πλάνη καὶ ἡ λήθη. Ὅταν δὲ ἡ διδασκα-
λία ὑπὸ τοῦ πνεύματος ᾗ, τότε ἡ μνήμη ἀβλαβῆς φυλάττεται.

Εἰσὶ λογισμοὶ ἀγαθοί, καὶ ἔστι θελήματα ἀγαθὰ· εἰσὶ δὲ λογισμοὶ
πονηροί, καὶ καρδία πονηρά. Ἡ πρώτη τάξις, κινήσις ἐστὶ διαβαίνουσα
ἐν τῷ νοί, ὡς ὁ ἐν τῇ θαλάττῃ διεγειρόμενος ἄνεμος, καὶ μετεωρίζων
τὰ κύματα· ἡ δὲ δευτέρα τάξις, ἐστὶν ἡ κρηπίς, καὶ τὸ θεμέλιον. Καὶ
κατὰ τὸν τῆς κρηπίδος ὅρον, γίνεται ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν
φραύλων, καὶ οὐ κατὰ τὴν τῶν λογισμῶν κίνησιν ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς κινή-
σεως τῶν τρεπτῶν λογισμῶν οὐ γαληνιᾷ. Ἐὰν δὲ ἐκαστὴ τούτων ἀμοι-
βὴν δῶς, κρηπίδα κάτω ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ ἔχουσαν, πλησίον εἰ λοιπὸν

(1) Τὸ Ε. Χ. δι' αὐτοῦ.

οὐ τοῦ μυριάκις καθ' ἡμέραν ἀλλοιωῖσαι τάτε ἀγαθὰ σου τάτε ἐναντίου.

"Ὅρνεις ἄπτερός ἐστι νεωστὶ ἐξεληλυθὼς ἐκ τῆς συμπλοκῆς τῶν παθῶν διὰ τῆς μετανοίας, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἀγωνιζόμενος ὑψωθῆναι ἐκ τῶν γηϊνῶν πραγμάτων, καὶ μὴ δυνάμενος. ἀλλ' ἀκμὴν ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς ἔρπων, πετασθῆναι ἔτι μὴ ἐξισχύων· πλὴν συνάγων τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναγνώσει, καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ, καὶ τῷ φόβῳ, καὶ τῇ φροντίδι τῆς ποιικιλίας τῶν ἀρετῶν. Παρεκτός γὰρ τούτων γινώσκει τι οὐ δύναται. Καὶ ταῦτα μὲν, πρὸς βραχὺν καιρὸν φυλάττουσιν ἀμόλυντον τὸν νοῦν· ὑπερον δέ, ἐπέρχονται αἱ μνημαί, καὶ ἐκταράττουσι, καὶ μολύνουσι τὴν καρδίαν. Οὕτω γὰρ ἥσθετο τοῦ ἡσυχίου τῆς ἐλευθερίας, πρὸς ὃν διὰ τῆς ἀμνηστίας τῶν πραγμάτων μετὰ μικρὸν χρόνον συνάγει τὸν νοῦν. Διότι ἀκμὴν σωματικὰς τὰς πτέρυγας κέκτηται, λέγω δὴ τὰς ἀρετὰς. αἰτίνες φανερώς ἐκτελοῦνται. Τὰς μέντοι ἀρετὰς τῆς θεωρίας οὕτω θεάσαστο, οὐδὲ τῆς τούτων αἰσθήσεως ἡξιώθη· αἰτίνες εἰσι πτέρυγες τοῦ νοός, δι' ὧν προσεγγίζει τις τοῖς ἐπουρανίοις, καὶ ἀπέχεται τῶν γηϊνῶν.

Ἐν ὧσιν τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασιν ὑπηρετεῖ τις τῷ Κυρίῳ, οἱ τύποι τούτων τῶν πραγμάτων ἐγχαράττονται ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐν σωματικοῖς σχήμασι διαλογίζεται τὰ θεῖα. Ἡνίκα δ' ἐν αἰσθησιν λάβῃ τῶν ὄντων ἔσθαι τῶν πραγμάτων, τηνικαῦτα κατὰ τὸ μέτρον τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ, ἔσται ὁ νοῦς ὑψηλότερος τῶν σχημάτων τῶν πραγμάτων κατὰ καιρὸν, καὶ καιρὸν.

Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς ταπεινοὺς τῇ καρδίᾳ, (Ψαλμ. λγ'. ιε'.) «καὶ ὧτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν.» Προσευχὴ ταπεινόφρονος, ὡς ἐκ στόματος πρὸς ὧτα. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡσυχίας σου βόησον ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς τῆς ταπεινώσεως (Εὐχὴ.) Κύριε ὁ Θεός μου σὺ φωτισεῖς τὸ σκότος μου.

Ὅταν ἡ ψυχὴ σου ἐγγίσῃ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σκότους, τοῦτο τὸ σημεῖον ἔστω σοι· καίεται ἡ καρδίᾳ σου, καὶ διαθερμαίνεται ὡς τὸ πῦρ νυκτός καὶ ἡμέρας. Ὡστε ὅλον τὸν κόσμον ἡγεῖσθαι σε σκύβαλα καὶ σποδόν, καὶ οὐδὲ τῆς τροφῆς ὀρέγεσθαι ἐκ τῆς γλυκύτητος τῶν λογισμῶν τῶν καινῶν καὶ διαπύρων, τῶν κινουμένων φεῖ ἐν τῇ ψυχῇ σου. Καὶ ἐξαίφνης δίδεται σοι πηγὴ δακρύων, ὡς χεῖμαρρος ῥέων χωρὶς βίας, μεμιγμένος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἔντε τῇ ἀναγνώσει σου φημί καὶ εὐχῇ σου, ἔντε τῇ μελέτῃ σου καὶ βρώσει σου καὶ πόσει σου, καὶ ἐν παντὶ ἔργῳ σου τὰ δάκρυά σου κεκερασμένα ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται. Καὶ ὅταν

ἴδῃς ταῦτα ἐν τῇ ψυχῇ σου, εὐθαρσῆς γενοῦ, ὅτι τὴν Θάλασσαν διέπερασας, καὶ οὕτω πρόσθετες ἐν τοῖς ἔργοις σου, καὶ καλῶς κράτησον τὴν φυλακὴν· ὅπως ἂν ἡ χάρις ἡμέραν καθ' ἡμέραν πληθυνθῇ ἐν σοί. Ἔως δὲ τούτοις οὐκ ἀπαντήσης, ἀκμὴν οὐκ ἐτελείωσας τὴν ὁδόν σου, τοῦ φθάσαι εἰς τὸ ὅρος τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ εὐρεῖν σε, καὶ λαβεῖν τὴν χάριν τῶν δακρύων, παύσονται, καὶ ἡ θέρμη σου ψυχρανθῇ ἀνευ ἀλλοιώσεως ἑτέρου πράγματος, ἡγουν σωματικῆς ἀσθενείας, οὐαί σοι· τί ἀπώλεσας! Ἡ γὰρ εἰς οἴησιν ἦλθες, ἢ εἰς ἀμέλειαν, ἢ καὶ εἰς χαυνότητα. Τί δὲ ἐπακολουθεῖ τοῖς δάκρυσι μετὰ τὸ λαβεῖν αὐτά, καὶ τί μετὰ ταῦτα ἀπαντήσῃ αὐτῷ, ὑπὲρ ἄλλω τόπῳ μέλλομεν γράψαι, ἐν τοῖς περὶ προνοίας κεφαλαίοις, ὡς ὑπὸ τῶν πατέρων, καὶ τῶν γραφῶν ἐφωτίσθημεν, τῶν πιστευθέντων τὰ τοιαῦτα μυστήρια,

Ἐὰν ἔργα μὴ ἔχῃς, μὴ λαλήτης περὶ ἀρετῶν. Τίμιαι ἐναντίον Κυρίου αἱ θλίψεις αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτόν, ὑπὲρ πᾶσαν εὐχὴν καὶ θυσίαν. Καὶ ὅσμη ἰδρώτος αὐτῶν, ὑπὲρ πάντα τὰ ἄρώματα. Ἐκάστην ἀρετὴν χωρὶς κόπου σωματικοῦ γινομένην, ὡς ἐκτρωμα ἀψυχον ἡγοῦ. Προσφορὰ δικαίων, δάκρυα ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Καὶ θυσία αὐτῶν δεκτὴ, οἱ ἐν ἀγρυπνίαις στεναγμοὶ αὐτῶν. Κεκράζονται πρὸς Κύριον οἱ δίκαιοι τῷ βάρει τοῦ σώματος στενούμενοι, καὶ ἐν ὁδῷ τὰς ἐκτενείας ἐκπέμπουσι πρὸς Θεόν, καὶ ἐπὶ τῇ κραυγῇ τῆς φωνῆς αὐτῶν, τὰ ἅγια τέγματα πρὸς βοήθειαν αὐτῶν παραγίνεται, τοῦ θαρσαποιεῖσθαι αὐτοὺς τῇ ἐλπίδι παραμυθῆσθαι. Κοινωνοὶ γὰρ εἰσιν οἱ ἅγιοι Ἀγγελοὶ τῶν παθόντων, καὶ τῶν θλίψεων τῶν Ἀγίων, τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐγγύτητι.

Ἡ καλὴ ἐργασία καὶ ταπεινοφροσύνη, Θεὸν ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ δὲ πίστις καὶ ἡ ἐλεημοσύνη, πρὸς τὴν καθαρότητα ταχέως προσπελάσαι ποιεῖ. Τὴν θέρμην καὶ τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας ἐν μιᾷ ψυχῇ γενέσθαι ἀδύνατον, ὡς οὐδὲ τοῖς ἐν μέθῃ, τῶν λογισμῶν ἢ ἐπικρατεῖα. Ὅταν γὰρ δοθῇ τῇ ψυχῇ αὕτη ἡ θέρμη, ἐπαίρεται ἡ συντριβὴ τοῦ πένθους. Ὁ μὲν οἶνος, εἰς ἱλαρότητα· ἡ δὲ θέρμη, πρὸς εὐφροσύνην τῆς ψυχῆς δεδώρηται. Ἐκεῖνος τὸ σῶμα θερμαίνει· ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ λόγος, τὴν διάνοιαν. Οἱ τῇ θέρμῃ πυρπολούμενοι, τῇ μελέτῃ τῆς ἐλπίδος ἀρπάζονται, καὶ ἀπαρτίζουσι τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα. Καθάπερ γὰρ οἱ μεθυσκόμενοι οἶνῳ, εἰδωλὰ τινα φαντάζονται ἐνηλλαγμένα, οὕτω καὶ οἱ ἐν τῇ ἐλπίδι μεθυσκόμενοι καὶ θερμαινόμενοι, οὔτε θλίψιν ἐπίστανται, οὔτε τι κτισμικόν. Ταῦτα συμβαίνει τοῖς ἀπλουτέροις τῇ καρδίᾳ, καὶ θερμότεροις τῇ ἐλπίδι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα,

μετὰ τὴν ἐπίμονον ἐργασίαν, καὶ καθαρότητα, ἅτινα ἡτοίμασται τοῖς ἐν τῇ τρίτῳ τῶν ἀρετῶν πορευομένοις. Ταῦτα γίνονται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ὁδοῦ, διὰ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς. Πάντα γὰρ ὅσα θέλει ὁ Κύριος ποιεῖ.

Μακάριοι περιζωσάμενοι τὰς ὁπύας αὐτῶν πρὸς τὴν θλίψεων Θάλασσαν ἐν ἀπλότητι, καὶ ἀνεξετάστῳ τρόπῳ, χάριν τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, καὶ μὴ δόντες νῶτα. Οὗτοι ταχέως πρὸς λιμένα τῆς βασιλείας διατῶζονται, καὶ ἀναπαύονται ἐν σκηνώμασι τῶν κελῶς κοπιασάντων καὶ ψυχῶν γοῦνται ἐκ τῆς τλαιπωρίας αὐτῶν, καὶ ἀγάλλονται ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τῆς ἐλπίδος αὐτῶν. Οἱ ἐπ' ἐλπίδι τρέχοντες πρὸς τὸ σκολὶὸν τῆς ὁδοῦ, οὐκ ἐπιστρέφουσιν, οὐδὲ ἐπιμένουσι διερευνᾶν περὶ τούτου· ἀλλ' ὅταν διαπερῶσι τὴν Θάλασσαν, τότε τὸ σκολὶὸν καθορῶντες, τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν προσφέρουσι· πῶς ἐρρύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν στενωπῶν καὶ κρημνῶν, καὶ τῆς τοιαύτης τραχύτητος, αὐτῶν μὴ εἰδόντων. Οἱ δὲ πολλοὺς διαλογισμοὺς διανοοῦμενοι, καὶ θέλοντες σφόδρα εἶναι σοφοί, καὶ παραδιδόντες ἑαυτοὺς καὶ ἀναστροφῆς, καὶ τῶν λογισμῶν τῇ δειλίᾳ, καὶ προευνεπιζόμενοι, καὶ προβλέπειν βουλόμενοι τὰς βλαπτικὰς αἰτίας, οἱ πλεῖστοι τούτων ἐπὶ θύραις τῶν ἑαυτῶν οἴκων διαπικνὸς καθήμενοι εὐρίσκονται.

«Ὁ κνηρὸς εἰς ὁδὸν ἀποσταλείς, ἐρεῖ· (Παροιμ. κβ'. ιγ'.) Λέων κατὰ τὴν ὁδόν, καὶ φονίσκοι κατὰ τῆς πλατείας. (Ἀριθ. ιγ'. λγ'.) Καὶ ὡς »οἱ εἰπόντες· υἱοὺς γιγάντων ἐώρακαμεν ἐκεῖ, καὶ ἦμεν ἐνώπιον αὐτῶν, »ὥσει ἀκρίδες.» Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς αὐτῶν εὐρισκόμενοι ἐν τῇ ὁδῷ, οἱ αἱ θέλοντες εἶναι σοφοί, βαλεῖν δὲ ἀρχὴν παντελῶς μὴ βουλόμενοι. Ὁ δὲ ἰδιώτης νηχόμενος, διαπερᾶ ἐν τῇ πρώτῃ θέρμῃ, φροντίδα τοῦ σώματος παντελῶς μὴ ποιούμενος, μηδὲ διαλογιζόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἰ ἄρα ἀνύει τι ἐκ τῆς αὐτοῦ πραγματείας, ἢ οὐ. Μήσοι γένηται τὸ πολὺ τῆς σοφίας, ὀλισθημα τῇ ψυχῇ, καὶ παγίς πρὸ προσώπου σου· ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ πεποιθώς, ἐν ἀνδρείᾳ βάλε ἀρχὴν τῆς αἵματος πεπληρωμένης ὁδοῦ· «ἵνα μὴ εὐρεθῇς αἰ ἐπι-»δεῆς καὶ γυμνὸς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως. (Ἐκκλ. ια'. δ'.) Ὁ γὰρ »δεδιώς, ἢ περιμένων τοὺς ἀνέμους, οὐ σπερεῖ.» Κρεῖσσον θάνατος ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, ἢ ζωὴ μετ' αἰσχύνης, καὶ ὀκνηρίας. Ὅταν θέλῃς βαλεῖν ἀρχὴν εἰς ἔργον τοῦ Θεοῦ, πρῶτον διαθήκη ποιήσον, ὡς μὴ ἔχων ἔτι ζῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ, καὶ ὥσπερ τις προευνεπισθεὶς εἰς θάλατταν, καὶ ἀπελπίσας τῆς παρουσίας ζωῆς, ὡς φθάσας τῆς σῆς προθεσμίας τὸν καιρὸν. Καὶ τοῦτο ἔχε ἐν ἀληθείᾳ ἐν τῇ σῇ διανοίᾳ, εἰς τὸ μὴ ἡμ-

ποδισθῆναι σε τῇ ἐλπίδι τῆς παρούσης ζωῆς, εἰς τὸ ἀγωνίσασθαι, καὶ νικῆσαι. Ἡ γὰρ ἐλπίς τῆς ζωῆς ταύτης χαυνοῖ τὴν διάνοιαν. Διὰ τοῦτο μὴ σοφίζου περισσὰ παντελῶς, ἀλλὰ ὁδὸς τόπον τῇ πίστει ἐν τῇ διανοίᾳ σου, καὶ μνημόνευε τῶν ἡμερῶν τῶν πολλῶν, τῶν ὀπίσω καὶ ἀνεκδιηγήτων αἰώνων τῶν μετὰ θάνατον καὶ κρίσιν, καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ ποτὲ χαυνότης ἐπὶ σέ, κατὰ τὸν λέγοντα σοφόν. (Ψαλ. πθ'. δ'.) ὅτι χίλια ἔτη τοῦ νῦν αἰῶνος, οὐκ εἰσιν ὡς ἡμέρα μία ἐν τῷ αἰῶνι τῶν δικαίων. Ἐν ἀνδρείᾳ ἄρξαι παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ, καὶ μὴ ἐν διψυχίᾳ προσέλθῃς αὐτοῖς, καὶ μὴ δισταγμοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰς τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ ὁ κόπος σου γένηται ἀνόνητος, καὶ ἐπιβαρὺς ἡ ἐργασία τῆς γεωργίας σου· ἀλλὰ πίστευε ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἐλεήμων ὁ Κύριος, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν δίδωσι τὴν χάριν ὡς μισθαποδότης, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐργασίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν προθυμίαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν. καὶ τὴν πίστιν. (Ματθ. η'. ιγ'.) Φησὶ γάρ, ὡς ἐπίστευσας, «γενηθήτω σοι.» Αἱ δὲ ἐργασίαι τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευομένων εἰσιν αὗται. (1).

Ὁ μὲν ῥαπίζει τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ὅλην τὴν ἡμέραν, καὶ ἀντὶ τῶν συνάξεων τῶν ὥρων, οὕτω διατελεῖ. Καὶ ἄλλος τῇ γονυκλισίᾳ προσκαρτερῶν καὶ διαμένων, συνάπτει τὸν ἀριθμὸν τῶν εὐχῶν αὐτοῦ. Ἄλλος τῷ πλήθει τῶν δακρύων αὐτοῦ ἀναπληροῖ τὸν τόπον τῶν συνάξεων αὐτοῦ, καὶ ἀρκεῖται ἐν αὐτοῖς. Ἄλλος σπουδάζει ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἐννοίας, καὶ συνάπτει τὸν κανόνα τὸν ὀρισθέντα αὐτῷ. Ἄλλος βασανίζει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῇ πείνῃ, (2) ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὸν τελειῶσαι τὰς συνάξεις αὐτοῦ. Καὶ ἄλλος τῇ διαπύρρῳ μελέτῃ τῶν ψαλμῶν διαμένων, αὐτὴν ποιεῖται τὴν σύναξιν ἀδιάλειπτον. Ἄλλος σχολάζει εἰς ἀνάγνωσιν, καὶ θερμαίνεται ἡ καρδία αὐτοῦ. Ἄλλος αἰχμαλωτίζεται κατανοῶν τὰ θεῖα νοήματα τῶν θείων γραφῶν. Ἄλλος ἐκπληττόμενος ἐκ τῶν θαυμάτων τῶν στίχων, κωλύεται ὑπὸ τῆς συνήθους μελέτης καὶ σιωπῆς κρατούμενος. Καὶ ἄλλος γευσάμενος τούτων ἀπάντων καὶ κορεσθεὶς, ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔμεινεν ἄπρακτος. Καὶ ἄλλος μικρὸν τι ἐξ αὐτῶν ἐγεύσατο μόνον, καὶ τυφλωθεὶς, (3) ἐπλανήθη. Καὶ ἄλλος ὑπὸ τῆς πολλῆς νόσου καὶ ἀδυναμίας αὐτοῦ ἐκωλύθη φυλάξαι τὸν κανόνα αὐτοῦ. Καὶ ἄλλος ὑπὸ ἐθισμοῦ τινός, ἢ

(1) Τὸ Ε. Χ. Αἱ διαφοραὶ τῶν ἐργασιῶν ἐστὶν αὗται.

(2) Τὸ Ε. Χ. ἐν τῇ ταπεινώσει, καὶ ἐν τῇ πείνῃ.

(3) Τὸ Ε. Χ. τυφωθεὶς.

ἐπιθυμίας κρατούμενος, ἢ φιλαρχίας, ἢ κενοδοξίας, ἢ πλεονεξίας, ἢ τοῦ συνάξει ὕλην. Καὶ ἄλλος προσέκοψε καὶ ἀνέστη, καὶ οὐκ ἔστρεψε τὸν νῶτον αὐτοῦ, ἕως οὗ ἔλαβε τὸν μαργαρίτην τὸν πολύτιμον. Σὺ οὖν μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας φεῖ βάλε ἀρχὴν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐὰν καθαρὸς ἢ ἐκ τῶν παθῶν, καὶ τοῦ δισταγμοῦ τῆς καρδίας, ὁ Θεὸς αὐτὸς ἀναβιβάσει σε εἰς τὴν κορυφὴν, καὶ βοηθεῖ σοι, καὶ σοφίσει σε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν θαύματι λαμβάνεις τὴν τελειότητα. Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ φεῖ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ'.

ΠΕΡΙ

ΑΛΛΟΙΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΗ ΨΥΧΗ ΓΙΝΟΜΕΝΗΣ

Ἐν παντὶ καιρῷ, φωτός, καὶ σκότους, καὶ ἐκβίβασμοῦ ἐν τοῖς δεξιούσι καὶ ἀριστεροῖς γενομένου.

Ιδωμεν, ὦ ἀγαπητοί, ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς εὐχῆς, ἐὰν ἔχωμεν θεωρίαν ἐν τοῖς στίχοις τῆς μελέτης καὶ τῆς εὐχῆς. Αὕτη γὰρ γίνεται ἀπὸ τῆς ἀληθινῆς ἡσυχίας. Καὶ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ γινόμεθα ἐν τῇ σκοτώσει, μὴ ταραχθῶμεν, καὶ μάλιστα ἐὰν μὴ ἐξ ἡμῶν ἡ αἰτία ταύτης ᾖ. Τῇ προνοίᾳ δὲ τοῦ Θεοῦ λογίζου ταύτην, διὰ τὰς αἰτίας, ὡς οἶδεν αὐτὸς μόνος ὁ Θεός. Καὶ γὰρ ἐν καιρῷ τινι πνίγεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ γίνεται ὡς ἐν κύμασι. Καὶ ἐὰν ἀναγνῷ τις εἰς γραφὴν, καὶ ἐὰν λειτουργήσῃ, καὶ ἐν παντὶ πράγματι, ᾧ προσεγγίτῃ, σκότῳ ἐπὶ σκοτῷ λαμβάνει. Καὶ ἐξέρχεται ὁ τοιοῦτος, καὶ πολλὰκις οὐδὲ προσεγγίσει ἀφίεται. Καὶ οὐ πιστεύει παντελῶς οὗτος, ὅτι δέχεται ἀλλοίωσιν, καὶ γίνεται ἐν εἰρήνῃ. Αὕτη ἡ ὥρα πεπλήρωται ἀπογνώσεως καὶ φόβου, καὶ ἐλπίς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ παράκλησις τῆς πίστεως αὐτοῦ, τελείως ἐκβάλλεται ἐκ τῆς ψυχῆς· καὶ ὅλη ἐξ ὅλου πληροῦται δισταγμοῦ καὶ φόβου.

Οἱ πειρασθέντες ἐν τῷ κύματι τούτῳ τῆς ὥρας ταύτης, ἐκ τῆς πείρας γινώσκουσι τὴν ἀλλοίωσιν τὴν ἀκολουθοῦσαν ἐν τῷ τέλει αὐτῆς.

Οὐκ ἔξ δὲ ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν ἐν τούτοις ἡμέραν τελείαν, ἐπαι εἶχεν ἀπολείσθαι τῆς ἐλπίδος τῶν χριστιανῶν. Ἀλλὰ ταχίως ἐκθασιν ποιεῖ αὐτῇ. Ἐὰν δὲ ἐπὶ πλεῖον ἐπιμένῃ ἡ ὀχλήσις τῆς σκοτώσεως ταύτης, ἀλλοιώσιν ζωῆς ἐκ τοῦ μέσου αὐτῆς ἐκδέχου ἐν τάχει.

Σοὶ δὲ ἐγώ, ὦ ἄνθρωπε, ὑποτίθεμαι καὶ συμβουλεύω σοι, ἐὰν οὐκ ἔχῃς ἰσχύον κρατῆσαι ἑαυτόν, καὶ πεσεῖν ἐπὶ πρόσωπόν σου ἐν τῇ εὐχῇ, ἔλιξον τὴν κεφαλὴν σου ἐν τῷ παλλίῳ σου, καὶ κοιμῶ, ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὥρα αὕτη τῆς σκοτώσεως ἀπὸ σοῦ, ἐκ δὲ τοῦ σκηνώματός σου μὴ ἐξέλθῃς. Τοῦτον τὸν πειρασμὸν πειράζονται μάλιστα οἱ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς διανοίας ἐπιθυμοῦντες διάγειν, καὶ τὴν παράκλησιν τῆς πίστεως ἐπιζητοῦντες ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ πλεον τῶν ἀπάντων ὀδύνην, καὶ κόπον αὐτοῖς ποιεῖ ἡ ὥρα αὕτη ἐν τῷ δισταγμῷ τῆς διανοίας. Ακολουθεῖ δὲ αὐτῇ ἰσχυρῶς ἡ βλασφημία. Καὶ ποτὲ μὲν, δισταγμὸς περὶ τῆς ἀναστάσεως συμβαίνει αὐτῷ, καὶ ἄλλα, ἅπερ οὐ δεῖ ἡμᾶς ἐξειπεῖν. Τούτων πάντων πολλάκις ἐν πείρᾳ γεγόναμεν, καὶ πρὸς παράκλησιν τῶν πολλῶν ἐγράψαμεν τὸν ἀγῶνα τοῦτον.

Οἱ ἐν τοῖς σωματικοῖς ἔργοις διάγοντες, ἔξωθεν τούτων εἰσὶ πάντες. Ἄλλη ἀκηδία ἔρχεται αὐτοῖς, ἡ πᾶσιν ἐκδηλὸς ὑπάρχουσα, καὶ κεχωρισμένη ἐστὶ τοῖς τρόποις ἐκ τούτων, καὶ τῶν τοιούτων. Ἡ ὑγεία τούτου καὶ ἡ ἰατρεία ἐκ τῆς ἡσυχίας βρύει. Τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ παράκλησις αὐτοῦ. Ἐν τῇ συντυχίᾳ δὲ, οὐδέποτε δέχεται τὸ φῶς τῆς παρακλήσεως, καὶ ἐν ὁμιλίαις ἀνθρώπων οὐ θεραπεύεται, ἀλλὰ πρὸς καιρὸν ἀναπαύεται, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανίσταται αὐτῷ ἰσχυρότερον. Καὶ δέεται ἀναγκαίως ἀνθρώπου πεφωτισμένου, τοῦ ἔχοντος πείραν ἐν τούτοις, φωτισθῆναι παρ' αὐτοῦ, καὶ ἐνδυναμωθῆναι ἐν παντὶ καιρῷ τῆς χρείας, οὐχὶ πάντοτε. Μακάριος ὁ ὑπομένων ἐν τούτοις ἔσθω ἐν τῇ θύρᾳ. Εἰς μονὴν γὰρ μεγάλην, καὶ δύναμιν φθάσει μετὰ ταῦτα, καθὼς λέγουσιν οἱ πατέρες. Ὅμως οὐκ ἐν ὥρᾳ, οὐδὲ εὐθέως παρέρχεται ὁ ἀγὼν οὗτος. Οὐδὲ ἡ χάρις προτάπῃ ἔρχεται τελείως, καὶ οἰκεῖ ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ κατὰ μικρόν, καὶ μικρόν. Καὶ ἐκ ταύτης, ἐκείνη. Ἐν καιρῷ, πειρασμός. καὶ ἐν καιρῷ, παράκλησις. Καὶ ἐν τούτοις ἐπιμένει ἕως τῆς ἐξόδου. Ἀλλοτριωθῆναι γὰρ τελείως ἐκ τούτου μὴ προσδοκῆσθαι ὧδε, οὐδὲ παρακληθῆναι τελείως. Οὕτω γὰρ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς τὴν ζωὴν ἡμῶν διοικεῖσθαι ἐνταῦθα, καὶ ἐν τούτοις εἶναι τοὺς πορευομένους ἐν τῇ ὁδῷ. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ν Η '.

Π Ε Ρ Ι

ΤΗΣ ΒΛΑΒΗΣ ΤΟΥ ΖΗΛΟΥ ΤΟΥ ΜΩΡΟΥ ΤΟΥ ΩΣ
ΕΝ ΠΡΟΣΩΠΩ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ. ΠΕΡΙ ΤΕ ΤΗΣ
ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚ ΤΗΣ ΠΡΑΟΤΗΤΟΣ
ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΤΡΟΠΩΝ

Ανθρωπος ζηλωτής οὐδέποτε φθάνει τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας. Ὁ δὲ ἀλλότριος τῆς εἰρήνης, ἀλλότριός ἐστι τῆς χαρᾶς. Ἐὰν γὰρ λέγεται ἡ εἰρήνη τῆς διανοίας ὑγεία τελεία, ὁ δὲ ζῆλος ἐναντίος τῆς εἰρήνης, λοιπὸν νόσον μεγάλην νοσεῖ ὁ ἔχων ζῆλον πονηρόν. Ὡς ἄνθρωπε, ὁ ἐξ ἐναντίας τῶν ἀλλοτρίων νοσημάτων δοκῶν ἐκφέρειν τὸν ζῆλόν σου, σὺ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς σου ἐδ'ώξας. Πρὸς ὑγείαν οὖν τῆς ψυχῆς σου φιλοπόνησον. Ἐὰν δὲ τοὺς ἀσθενεῖς ἐπιθυμεῖς θεραπεύσαι, γινώθι ὅτι οἱ ἄρρωστοὶ ἐπιμελείας χρῆζουσι μᾶλλον, ἢ τοῦ ἐπιτιμίου. Πάλιν ἐπειδὴν ἄλλοις σὺ οὐ βοηθῆς, τεκυτὸν εἰς μεγάλην νόσον ἐμβάλλεις ὁδυνηρῶς. Οὐκ ἐκ τῶν εἰδῶν τῆς σοφίας ψηφίζεται ὁ ζῆλος ἐν ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐκ τῶν νοσημάτων τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐστὶ στένωσις φρονήματος, καὶ πολλὴ ἄγνοια. Ἀρχὴ σοφίας Θεοῦ, ἐπιείκεια καὶ πραότης. «Ἦτις ἐκ μεγάλης ψυχῆς γίνεται, καὶ βασταίνει τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων (Ῥωμ. ιε'. α'). Ἡμεῖς γὰρ φησιν οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βασταζετε, (Γαλ. ε'. α') καὶ τὸν πταίοντα «διορθώσασθε ἐν πνεύματι πραότητος.» Ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου ἄριθμεῖ ὁ Ἀπόστολος τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὑπομονήν. Καρδία πεπληρωμένης λύπης ὑπὲρ τῆς ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας, τῆς ὑπὲρ τῶν σωματικῶν πράξεων τῶν φανερῶν, ἀναπληροῖ τὸν τόπον πάντων τῶν σωματικῶν ἔργων. Αἱ πράξεις τοῦ σώματος ἐκτὸς τῆς λύπης τῆς διανοίας, ὥς περ σῶμα ἄψυχόν ἐστιν. Ὁ τῇ καρδίᾳ περίλυπος, καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ ἀπολελυμένος, ὥς περ ἄρρωστος ἐστιν, ὁ πονῶν σωματικῶς, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ λελυμένον ἔχων εἰς πᾶν βρῶμα βλάπτον αὐτόν. Ὁ τῇ καρδίᾳ περίλυπος, καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ λελυμένος, ὡς ἄνθρωπός ἐστιν ἔχων μονογενῆ υἱόν, καὶ θύων αὐτὸν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ κατὰ μικρόν, καὶ μικρόν. Ἡ λύπη τῆς διανοίας, δόσις τιμία παρὰ τῷ Θεῷ· καὶ ὁ βασταζὼν αὐτὴν καθὼς πρέπει, ὥς περ ἄνθρωπός ἐστι

βαστάζων ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ ἀγιότητα. Ἄνθρωπος, ὁ ἀπολύσας τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐν ἀγαθοῖς, ἢ κακοῖς πράγμασιν, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς χάριτος ταύτης. Μετάνοια μετὰ συντυχίων, πίθος τετριμμένος. Φιλοτιμία μετὰ κολαφισμῶν, μάχαιρα βεβαμμένη ἐν μέλιτι.

Σωφροσύνη, καὶ ὁμιλία μετὰ γυναικός, ὡς λέαινα μετὰ προβάτου ἐν οἴκῳ ἐνί. Ἔργα μετὰ ἀνελεημοσύνης ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄνθρωπος θύων υἱὸν ἐνώπιον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ὁ τῇ ψυχῇ ἀσθενῶν, καὶ διορθούμενος τοὺς ἐτέρους αὐτοῦ, ὥσπερ ἄνθρωπός ἐστι τυφλὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ δεικνύων ἄλλοις τὴν ὁδόν.

Ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ ἡ δικαιοκρισία ἐν μιᾷ ψυχῇ, ὡς ἄνθρωπος προσκυνῶν τῷ Θεῷ, καὶ τοῖς εἰδώλοις ἐν ἐνὶ οἴκῳ. Ἡ ἐλεημοσύνη ἐναντία ἐστὶ τῇ δικαιοκρισίᾳ. Ἡ δικαιοκρισία ἐστὶν ἰσότης τοῦ μέτρου τοῦ ἴσου. Ἐκάστῳ γάρ, ὡς ἐστὶν ἄξιον δίδωσι, καὶ οὐκ ἐκκλίνει εἰς ἓν μέρος, ἢ προσωποληπτεῖ ἐν ἀνταποδώσει. Ἡ ἐλεημοσύνη δέ, λύπη ἐστὶ κινουμένη ἐκ τῆς χάριτος, καὶ τοῖς πᾶσιν ἐκκλίνει τυμπαθῶς, καὶ τὸν ἄξιον τῆς κακώσεως οὐκ ἀνταποδίδοι, καὶ τὸν ἄξιον τοῦ ἀγαθοῦ ὑπερεμπιπλᾷ αὐτόν. Καὶ ἐὰν αὕτη ἐκ τοῦ μέρους τῆς δικαιοσύνης ἐστί, λοιπὸν ἐκείνη ἐκ τοῦ μέρους τῆς κακίας, ⁽¹⁾ ὥσπερ χόρτος, καὶ πῦρ οὐχ ὑπομένουσιν ἐν ἐνὶ οἴκῳ, οὕτως οὐδὲ ἡ δικαιοκρισία καὶ ἡ ἐλεημοσύνη ἐν μιᾷ ψυχῇ. Ὡς περ οὐ συσταθμίζεται κόκκος ψάμμου πρὸς βάρος πολὺ χρυσοῦ, οὕτως ἡ χρεία τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ, οὐ συσταθμίζεται πρὸς ὁμοίωσιν τῆς ἐλεημοσύνης αὐτοῦ.

⁽¹⁾ Λοιπὸν ἐκείνη ἐκ τοῦ μέρους τῆς κακίας. Ἡ δικαιοκρισία ἐκ τοῦ μέρους τῆς κακίας; παρεστραμμένον μὲν ἔοικεν ὅπερ φησὶ καὶ ἀπαράδεκτον. Ἄλλ' ἐὰν τὸν νοῦν τῇ τοῦ Κυρίου ἐντολῇ ἐπιστήσωμεν, τῇ παντὶ τῇ αἰτοῦντι σε δίδου (Λουκ. ζ. λ.) ἐπικελευσῇ, πάντῳ ὁρθὸν ἐναποδειχθήσεται, καὶ τῇ ὑγιαίνουσῃ διδασκαλίᾳ εὐαπόδεκτον τε καὶ λίαν κατάλληλον. Τινὲς μὲν τὸν βίον αὐτὸν κώμοις, καὶ μέθαις, καὶ ἀσωτείαις καταφαγόντες παντοίας, εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν καταντῶσι καὶ ἀπορίαν. Ἄλλὰ καὶ οὕτως ἔχοντες, ἦν ἐκτήσαντο φαύλου ἔξιν, κατὰ γε τὸ ἐνόν, αὐτοῖς, ἀποτιθέναι οὐδαμῶς αἰροῦνται. εἰ οὖν τούτους τοῖς δικαίου σταθμοῖς ταλαντεύσωμεν, εὑρεθήσονται ἄρα τοῦ ἐλέους τυχεῖν ἐπάξιοι; τινὲς δὲ ἀνδροκτασίαις, καὶ κλοπαῖς καὶ ληστείαις, καὶ παντοδαπαῖς ἄλλαις μοχθηραῖς πράξεσιν ἔτεσι πολλοῖς συζήσαντες, εἴτα ποικίλαις περιπεσόντες συμφοραῖς, ἀποροῦσι μὲν, καὶ ἐλέους δεόνται, οὐκ ἀπέχου- δὲ τῶν κακῶν, εἰ μὴ ἄκοντί διὰ τὴν ἀμηχανίαν. Τί οὖν δικαιοκρισία ἐστὶ τὸ καὶ τούτους ἐλεῆσαι; ἀλλὰ ὁ καὶ τούτους μὴ ἐλεήσας, ταῖς ἀνηκούσαις δὲ αὐτοῖς καθυποθαλὼν ποιναῖς, δίκαιος μὲν ἔσται, ἐλεήμων δὲ οὐδαμῶς. Ὡς περ

Ὡς περ δρᾷ ψάμμου πίπτουσα εἰς μεγάλην θάλασσαν, οὕτω τὰ πταισμάτα πάσης σαρκὸς πρὸς ὁμοίωσιν τῆς προνοίας, καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὥς περ οὐ φράττεται πηγὴ πηγᾶζουσα πλουσίως εἰς δράκα χοός, οὕτως οὐ νικᾷται ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ δημιουργοῦ ὑπὸ τῆς κακίας τῶν κτισμάτων. Ὡς περ τις σπείρων ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ προσδοκῶν θερίσαι, οὕτως ὁ μνησικακῶν, καὶ προσευχόμενος, Ὡς περ οὐ δυνατόν τὴν λαμπηδόνα τοῦ πυρὸς ἀποκλεῖσαι τοῦ μὴ ἀνελθεῖν ἄνω, οὕτως οὐκ ἐμποδίζονται αἱ εὐχαὶ τῶν ἐλεημόνων, τοῦ ἀνελθεῖν εἰς οὐρανόν. Ὡς περ ἡ ῥύσις τοῦ ὕδατος εἰς τὸν κατωφερῆ τόπον, οὕτως ἡ δύναμις τοῦ θυμοῦ, ὅταν εὖρη τόπον ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν. Ὁ κτησάμενος τὴν ταπείνωσιν ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, οὗτος νεκρὸς τῷ κόσμῳ γέγονε. Καὶ ὁ νεκρωθεὶς τῷ κόσμῳ, ἐνεκρώθη τοῖς πάθεσιν. Ὁ δὲ νεκρωθεὶς τῇ καρδίᾳ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὁ διάβολος. Ὁ εὐρών τὸν φθόνον, εὔρε μετ' αὐτοῦ τὸν διάβολον.

Ἔστι ταπείνωσις ἐκ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔστι ταπείνωσις ἐκ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔστιν ὁ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ταπεινούμενος, καὶ ἔστιν ὁ διὰ τὴν χαρὰν ταπεινούμενος. Καὶ ἐκείνῳ μὲν τῷ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ταπεινουμένῳ, ἀκολουθεῖ ἐπιείκεια τῶν μελῶν μετὰ εὐτάκτων αἰσθήσεων, καὶ καρδία συντετριμμένη ἐν παντὶ καιρῷ· τούτῳ δὲ τῷ διὰ τὴν χαρὰν ταπεινουμένῳ, ἀκολουθεῖ ἀπλότης πολλή, καὶ καρδία κυζάνουσα καὶ ἀκράτητος.

Ἡ ἀγάπη οὐ γινώσκει τὴν αἰδῶ, διὰ τοῦτο οὐ γινώσκει δοῦναι σχῆμα εἰς εὐταξίαν τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἡ ἀγάπη φυσικῶς ἔχει τὸ μὴ αἰδεῖσθαι, καὶ λαθεῖν τὸ μέτρον αὐτῆς. Μακάριος ὁ εὐρών σε τὸν λιμένα πάσης χαρᾶς. Ἀγαπητόν ἐστιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ ἄθροισμα τῶν ταπεινῶν ὡς τὸ ἄθροισμα τῶν Σεραφίμ. Τίμιόν ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ σῶμα σῶφρον, πλεον θυσίας καθαρᾶς. Τὰ δύο γὰρ, ἡγοῦν ἡ ταπείνωσις, καὶ ἡ σωφροσύνη ἐνέχυρον ἐκ τῆς Τριάδος ἐτοιμάζουσιν ἐν τῇ ψυχῇ.

Πρὸς τοὺς φίλους σου ἐν εὐλαθείᾳ πορεύθητι. Καὶ ὅταν ποιήσης τοῦτο, καὶ σαυτόν, καὶ αὐτοὺς ὠφελήσεις. Ὅτι πολλάκις προφάσει

ἐνίοτε ὁ θέλων εἶναι δίκαιος, οὐκ ἐστιν ἐλεήμων. Διὰ τοῦτο οὐν ἔφη ὁ ὁσιος. τὴν δικαιοσύνην ἐναντίαν τῇ ἐλεημοσύνῃ. Ἐνθεντοί καὶ ὡς τῇ ἐλεημοσύνῃ ἐστιν ὁ ἀνθισταμένη, ἐκ τοῦ μέρους τῆς κακίας αὐτὴ εἶπεν. Οὐχ ὅτι κακία ἐστιν. Ἀπαγε. Ἀρετὴ γὰρ ἐστι πολλῶν ἄλλων αἰρετωτέρα, καὶ ἐν τῶν τῷ Θεῷ προσεῖναι καὶ ὄντων καὶ λεγομένων, οὐ μέντοι καὶ τῆς ἐλεημοσύνης ὑπερτέρα κατακαυχᾶται γὰρ ἐλέους κρίσις. Ἰακώβ. βι. ιγ.

τῆς ἀγάπης ἀποβάλλει ἡ ψυχὴ τὸν χαλινὸν τῆς παραφυλακῆς. Ἐκ τῶν συντυχιῶν παραφύλαξαι, ὅτι οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ ὠφελοῦσιν. Ἐν συνκρηοίται, τίμα τὴν σιωπὴν. Ζημίαν γὰρ πολλὴν καλύει αὕτη. Τὴν κοιλίαν τήρει, οὐχ εἰς τὴν ὄρασιν. Πόλεμος γὰρ οἰκτιρῶς, ἀδίστακτως κουρότερος τοῦ ἐξωτέρου. Μὴ πιστεύης, ὦ ἀδελφέ, ὅτι καλύονται οἱ ἐσωτικοὶ λογισμοί, ἐκτὸς τοῦ καλῶς καὶ εὐτάκτως τὸ σῶμα καταστῆσαι. Φοβήθητι τὰς συνηθείας, πλείω τῶν ἐλθρῶν. ὁ Τρέφων παρ' ἐαυτῷ συνήθειαν ὡς ἀνθρωπός ἐστι τρέφων πῦρ. Τὸ γάρ μέτρον τῆς δυνάμεως τῶν δύο ἐν ὕλῃ συνίσταται. Ἡ συνηθεια ἐὰν ζητήσῃ ἀπαξ, καὶ καλυβητὸ αἷτημα αὐτῆς, ἄλλοτε εὐρίσκεις αὐτὴν ἀσθενῆ. Καὶ ἐὰν ποιήσῃς τὸ θέλημα αὐτῆς προσάπαξ, τὸ δεύτερον πλεῖον εὐρήσεις τὴν ἰσχυροτέραν κατὰ σοῦ.

Περὶ παντὸς πράγματος αὕτη ἡ μνήμη ἐμμενάτω ἐν σοί. Κρείττων γάρ ἐστιν ἡ βοήθεια ἐκ τῆς παραφυλακῆς, ὑπὲρ τὴν βοήθειαν τὴν ἐξ ἔργων. Τοῦ ἀγαπῶντος τὸν γέλωτα, καὶ ἀγαπῶντος θεατρίσαι τοὺς ἀνθρώπους, φίλος μὴ γίνου. Ὁδηγεῖ γὰρ σε εἰς συνήθειαν χαυνώσεως. Μετὰ τοῦ λελυμένου ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ, μὴ ἱλαρύνῃς τὸ πρόσωπόν σου. Φυλάττου δὲ τοῦ μὴ μισῆσαι αὐτόν. Καὶ ἐὰν βουλευθῇ ἀναστῆναι, δὸς αὐτῷ χεῖρα, καὶ ἕως θανάτου μερίμνησον εὐρεῖν αὐτόν. Ἐὰν δὲ ἀσθενῆς ἀκμήν, ⁽¹⁾ μίσει καὶ τὴν ἰατροίαν. Τὴν γὰρ ἀρχὴν τῆς ράβδου σου δὸς αὐτῷ φησι, καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐνώπιον ὑψηλόφρονος, καὶ νοσοῦντος φθόνον, μετὰ παρατηρήσεως λαλεῖ. Ὡς γὰρ σὺ λαλεῖς, αὐτὸς ποιεῖ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ ἐξηγήσιν τῶν λόγων σου καθὼς ἀγκυρᾷ, καὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν σοὶ λαμβάνει ὕλην, εἰς τὸ ποιῆσαι ἄλλους προσκόψαι. Καὶ ἀλλάττονται οἱ λόγοι σου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ πρὸς τὴν ὕλην τῆς ἀρρώστιας αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ προηγουμένου καταλαλῆται τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐμπροσθέν σου, στύγνασον τὸ πρόσωπόν σου. Καὶ ὅτε τοῦτο ποιήσεις, εὐρίσκη τῷ Θεῷ, καὶ αὐτῷ παραφυλαττόμενος.

Ἐὰν δὲ τις τῷ χρῆζοντι, προλαβέτω τὴν δόσιν τοῦ ἡλιαρότης τοῦ προσώπου σου, καὶ λόγοις ἀγαθοῖς παρακάλει τὴν θλίψιν αὐτοῦ. Καὶ ὅταν ποιήσῃς τοῦτο, νικᾷ τὴν δόσιν σου ἡ ἡλιαρότης ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ πλεον τῆς χρείας τοῦ σώματος. Ἐν ἡμέρᾳ, ὅταν ἀνοίξῃς τὸ

(1) Ἐὰν δὲ ἀσθενῆς, τὴν ψυχὴν δηλαδή, καὶ ἐν τῷ τὴν χεῖρα ὀρέγειν τῷ λελυμένῳ ἐν τῇ πολιτείᾳ, οἷς ἐκεῖνος ἐγκατάκειται περιπίπτῃς πάθει, μισεῖν σε καὶ ἀπανανέσθαι δεῖ καὶ τὸ τῆς θεραπείας αὐτοῦ ἐγχείρημα, ἵνα μὴ αὐτὸ θεραπεῦσαι βουλόμενος, χεῖρον ἐκείνου νοσήσης ὕστερον. Τί δὲ βούλεται αὐτῷ τό, τὴν γὰρ ἀρχὴν τῆς ράβδου σου δὸς αὐτῷ, καὶ τίς ὁ τοῦτο εἰπὼν, ἀδελφά.

στόμα σου, καὶ λαλήσῃς τι κατὰ τινος, λογιζοῦ σαυτὸν τῷ Θεῷ νεκρόν, καὶ μάταιον ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, κἂν δοκῇ, ὅτι ἐν εὐθύτητι, καὶ πρὸς οἰκοδομὴν ἡρέτισέ σε ὁ λογισμός σου λαλήσαι. Τίς γὰρ ἀνάγκη καταλῦσαι τινα τὴν ἰδίαν οἰκοδομὴν, καὶ διορθώσασθαι τὴν τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ;

Ἐν ἡμέρᾳ, ἐν ἣ λύπην ἔχεις περὶ τινος εἰς τινα τρόπον ἀσθενούντος ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν, ἢ πονηρῶν, σωματικῶς, ἢ ἐννοίᾳ μάρτυρα λογιζοῦ σαυτὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ὡς παθὼν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ διάκεισο, καὶ ἀξιωθείς ὁμολογίας. Μνήσθητι γάρ, ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν ἀπέθανεν, οὐχὶ ὑπὲρ τῶν δικαίων. Βλέπε πόσον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Μέγα τὸ λυπεῖσθαι ὑπὲρ τῶν πονηρῶν, καὶ εὐεργετεῖν τοὺς ἀμαρτωλοὺς ὑπὲρ τοὺς δικαίους. Ὁ Ἀπόστολος, ὡς θαύματος ἄξιον, μνημονεύει τούτου. ⁽¹⁾ Ἐὰν δυνηθῇ δικαιωθῆναι ἐν σαυτῷ κατὰ ψυχὴν σου, μὴ μεριμνήσῃς καταδιῶξαι ἄλλην δικαιοσύνην. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου προηγησάσθω ἐν σοὶ ἡ σωφροσύνη τοῦ σώματος, καὶ ἡ καθαρότης τῆς συνειδήσεως. Ἐκτός γάρ τούτων, μάταιόν ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν πρᾶγμα, ἕκαστον ἔργον, ὃ ἐὰν ποιῇς χωρὶς διαλογισμοῦ καὶ ἐξετάσεως, γινῶθι ὅτι μάταιόν ἐστι, κἂν περὶ πόδες ᾖ. Διότι ὁ Θεὸς πρὸς τὴν διάκρισιν λογιζέται τὴν δικαιοσύνην, καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν ἐνέργειαν τὴν ἀδιάκριτον.

Λύχνος ἐν Ἠλίῳ δίκαιος, οὐ σοφός. Σπόρος ἐπὶ πέτρας, εὐχὴ μνησικάκου. Δένδρον ἀκαρπον, ἀτκτητὴς ἀνελεήμων. Βέλος ἰῶδες, ἔλεγχος ἀπὸ φθόνου. Πιγὴς κεκρυμμένη, ἔπαινος δολίου. Σύμβουλος μωρός, σκοπὸς τυφλός. Καρδίας κλάσις, κάθισμα μετὰ ἀσυνέτων. Πηγὴ γλυκεῖα, ὁμιλία συνετῶν. Σύμβουλος σοφός, τεῖχος ἐλπίδος. Φίλος μωρός καὶ ἀσύνετος, ταμεῖόν ἐστι ζημίας. Κρεῖσσόν ἐστι πενθούσαις οἰκοῦντα ἰδεῖν, ἢ σοφὸν ἀκολουθοῦντα μωρῷ. Κρεῖσσόν ἐστιν οἰκῆσαι μετὰ θηρίων, ἢ οἰκῆσαι μετὰ τῶν κακῶς ἀναστρεφομένων. Κάθου μετὰ γυπῶν, ἢ μετὰ πλεονέκτου, καὶ ἀπλήστου. Γίνου ἐταῖρος τῷ φονευτῇ, ἢ τῷ φιλονίκῳ. Μετὰ χοίρου, ἢ μετὰ γαστριμάργου συλλάλει. Κρεῖσσον γὰρ δεξαμένη χοίρων, ἢ στόμα φάγων. Κάθου μετὰ τῶν λωβῶν, ἢ μετὰ τῶν ὑπερηφάνων. Καταδιώχθητι σύ, καὶ μὴ καταδιώξῃς Σταυ-

(1) α' Ἐν τῷ, ἔτι γὰρ Χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε. Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθνήσκει. Ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. Συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅτι ἔτι ἀμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε.
α' Ρωμ. ε. ζ.'

ρώθητι, καὶ μὴ σταυρώσης. Ἀδικήθητι, καὶ μὴ ἀδικήσης. Συκοφαντήθητι, καὶ μὴ συκοφαντήσης. Γίνου ἐπεικὴς, καὶ μὴ ζηλωτὴς ἐν κακῷ.

Ἡ δικαιολογία οὐκ ἔστι τῆς πολιτείας τῶν χριστιανῶν, καὶ οὐκ ἔστι σεσημειωμένη ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ. Εὐφραίνου μετὰ τῶν εὐφραινόμενων, καὶ κλαῖε μετὰ τῶν κλαιόντων. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ σημεῖον τῆς καθαρότητος. Μετὰ τῶν ἀβρώτων, ἀβρώτησον. Μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν πέθησον. Μετὰ τῶν μετανοούντων, χάρηθι. Φίλος γενοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ μόνος γενοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ σου. Κοινωνὸς γενοῦ τοῖς παθήμασι τῶν πάντων, καὶ τῷ σώματί σου μακρὰν γενοῦ ἐκ πάντων. Μὴ ἔλεγχε τινα, μηδὲ ὀνειδίξε, μηδὲ τοὺς λίαν κακοὺς ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῶν. Ἀπλωσον τὸν χιτῶνά σου ἐπὶ τὸν πταίοντα, καὶ σκέπασον αὐτόν. Καὶ ἐὰν μὴ δύνη ἐπιθεῖναι ἐφ' ἑαυτὸν τὰ πταίσματα, καὶ δέξασθαι τὴν παιδείαν, καὶ τὴν αἰσχύνην ἀντ' αὐτοῦ, κἂν ὑπόμεινον, καὶ αὐτὸν μὴ καταισχύνης. Γίνωσκε, ὦ ἀδελφε, ὅτι διὰ τοῦτο χρὴ ἡμῶς εἶναι ἔσθωθεν τῆς θύρας τοῦ κελλίου, ἵνα μὴ γινώσκωμεν τὰ πράγματα τῶν ἀνθρώπων τὰ κακὰ. Καὶ τότε θεωροῦμεν πάντας ἁγίους καὶ καλοὺς ἐν τῇ ἀγνείᾳ τῆς διανοίας ἡμῶν. Ἐὰν δὲ γενώμεθα ἐλέγχοντες, καὶ παιδεύοντες, καὶ κρίνοντες, καὶ ἐξετάζοντες, καὶ ἐκδικοῦντες, καὶ μεμφίμοιροι, τί λοιπὸν διαφέρει τὸ καθίσμα ἡμῶν τοῦ καθίσματος τῶν πόλεων; καὶ τί ἐστὶ χειρόν τοῦ καθίσματος τῆς ἐρήμου, ἐὰν μὴ ταῦτα ἐάσωμεν; ἐὰν οὐκ ἡτυχάκης τῇ καρδίᾳ, ἡσύχατον κἂν τῇ γλώσσῃ. Καὶ ἐὰν οὐ δύνη εὐτάκτους τοὺς λογισμοὺς σου διαθεῖναι, κἂν τὰς αἰσθήσεις σου εὐτάκτους ποιήσῃ. Καὶ ἐὰν οὐκ ἦ μόνος ἐν τῇ διανοίᾳ σου, κἂν μόνος γενοῦ τῷ σώματί σου. Καὶ ἐὰν οὐ δύνη ἐργάσασθαι τῷ σώματί σου, λυπήθητι κἂν κατὰ διάνοιαν. Καὶ ἐὰν οὐ δύνη ἰσάμενος ἀγρυπνήσαι, ἀγρύπνησον καθεζόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης σου, ἢ καὶ κείμενος. Καὶ ἐὰν οὐ δύνη διπλᾶς νηστεῦσαι, κἂν νήστευσον ἕως ἐσπέρας. Καὶ ἐὰν οὐ δύνη ἕως ἐσπέρας, κἂν φύλαξον τοῦ μὴ χορτασθῆναι. Οὐκ εἴ ἅγιος ἐν τῇ καρδίᾳ σου, κἂν γενοῦ ἁγνὸς τῷ σώματί σου. Ἐὰν οὐ πενήθῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, κἂν ἐνδύσαι πένθος ἐν τῷ προσώπῳ σου. Ἐὰν οὐ δύνη ἐλεῆσαι, λάλει ὡς ἀμαρτωλός. Οὐκ εἴ εἰρηνοποιός, μὴ γίνου φιλοτάραχος. Οὐ δύνη σπουδαῖος γενέσθαι, γίνου κἂν ἐν τῷ φρονήμαί σου ὡς ἄοκνος. Οὐκ εἴ νικητής, μὴ ὑψηλοφρονήσης κατὰ τῶν ὑπευθύνων. Οὐκ ἰσχύεις φράξαι τὸ στόμα τοῦ καταλαλοῦντος κατὰ τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ, φύλαξαι κἂν σαυτὸν μὴ κοινωνῆσαι αὐτῷ.

Ἰνῶθι, ὅτι ἐὰν ἐξέλθῃ ἐκ σοῦ πῦρ, καὶ κατακαύσῃ ἄλλους, τὰς ψυχὰς τὰς καιομένας ἐν τῷ πυρὶ σου ὁ Θεὸς ἐκ τῶν χειρῶν σου ἐκζητήσῃ. Καὶ ἐὰν σὺ οὐ βάλῃς τὸ πῦρ, ἀλλὰ συνευδοκεῖς τῷ ῥίπτοντι, καὶ ἐν τούτῳ ἀρέσκῃ, κοινωνὸς εἶ αὐτοῦ ἐν τῇ κρίσει. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν πρᾶοτητα, γενοῦ ἐν εἰρήνῃ. Καὶ ἐὰν ἀξιωθῇς τῆς εἰρήνης, χαρήσῃ ἐν παντὶ καιρῷ. Ζήτησον τὴν σύνεσιν, καὶ μὴ χρυσόν. Ἐνδυσαι τὴν ταπείνωσιν, καὶ μὴ τὴν βύσσον. Κτῆσαι τὴν εἰρήνην, καὶ μὴ τὴν βασιλείαν.

Οὐκ ἔστιν ὁ συνιών, μὴ ἔχων ταπείνωσιν. Καὶ ὁ μὴ ἔχων ταπείνωσιν, οὐ μὴ συνῇ. Οὐκ ἔστι ταπεινόφρων ὁ μὴ εἰρηνικός· καὶ ὁ μὴ ὢν εἰρηνικός, οὐδὲ ταπεινόφρων. Καὶ οὐκ ἔστιν εἰ μὴ χαίρων εἰρηνικός. Ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς, ἐν αἷς πορεύονται οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ κόσμῳ, οὐχ εὐρίσκουσιν ἐν αὐταῖς τὴν εἰρήνην, ἕως ἂν πλησιάζωσι τῇ ἐλπίδι τοῦ Θεοῦ. Οὐκ εἰρηνεύει ἡ καρδία ἐκ τοῦ κόπου, καὶ τῶν προσκομιμάτων, ἕως ἂν φθάσῃ ταύτην ἡ ἐλπίς, καὶ εἰρηνεύσῃ τὴν καρδίαν, καὶ ἐκχεεῖ τὴν χαρὰν ἐν αὐτῇ. Καὶ αὕτη ἐστίν, ἣν εἶπε τὸ προσηκούνον στόμα καὶ πεπληρωμένον ἀγιότητος. (Ματθ. ια'. κη'.) «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἐγχεῖτε, φησὶν, εἰς τὸ ἐλπίζειν εἰς ἐμέ, καὶ ἀναπαύῃ ἐκ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ φόβου.

Ἡ ἐλπίς τοῦ Θεοῦ ὑποὶ τὴν καρδίαν, ὁ δὲ φόβος τῆς γέννης συντρίβει αὐτήν. Τὸ φῶς τῆς διανοίας γεννᾷ τὴν πίστιν· καὶ ἡ πίστις γεννᾷ τὴν παράκλησιν τῆς ἐλπίδος· ἡ δὲ ἐλπίς κρατύνει τὴν καρδίαν. Ἡ πίστις ἐστὶν ἡ ἀποκάλυψις τῆς συνέσεως. Καὶ ὅταν σκοτισθῇ ἡ διάνοια, κρύπτεται ἡ πίστις, καὶ κατακυριεύει ἡμῶν ὁ φόβος, καὶ κόπτει τὴν ἐλπίδα ἡμῶν. Ἡ πίστις ἡ ἐκ τῆς μαθήσεως οὐκ ἐλευθεροῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ὑπηρεφανίας καὶ τοῦ δισταγμοῦ, ἀλλ' ἡ ἐν τῇ συνέσει ὁρωμένη καὶ ἀνατέλλουσα, καὶ καλεῖται ἐπίγνωσις, καὶ φανέρωσις τῆς ἀληθείας. Ἐως ἂν συνῇ ὁ νοῦς τὸν Θεόν, ὡς Θεὸν ἐν φανερώσει τῆς συνέσεως, οὐκ ἐγγίζει ὁ φόβος τῇ καρδίᾳ. Ὅταν παραχωρηθῶμεν ἐν τῇ σκοτίᾳ, καὶ ἀπολέσωμεν ταύτην τὴν σύνεσιν, ἕως ἂν ταπεινωθῶμεν, συμβαίνει ἡμῖν ὁ φόβος, ἕως προσπελάσῃ ἡμᾶς τῇ ταπεινώσει καὶ τῇ μετανοίᾳ.

Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ σταυρὸν ὑπέμεινεν. Οἱ οὖν ἁμαρτωλοὶ θαρσύνονται ἐν τῇ μετανοίᾳ. Εἰ γὰρ τὸ σχῆμα τῆς μετανοίας μετέβαλε τὴν ὀργὴν ἐκ τοῦ βασιλείως Ἀχαάβ, οὐκ ἀχρειοῖ νῦν ἡμᾶς ἡ ἀλήθεια τῆς μετανοίας ἡμῶν. Καὶ εἰ ἐξ ἐκείνου τοῦ μὴ ἀληθεύοντος, τὸ σχῆμα τῆς τα-

πεινώσεως ἀπέστρεψε τὴν ὀργὴν ἐξ αὐτοῦ, πόσῳ μᾶλλον ἐξ ἡμῶν τῶν ἐν ἀληθείᾳ λυπουμένων ὑπὲρ τῶν πταισμάτων ἡμῶν; ἱκανὴ ἡ λύπη τῆς διανοίας, ἀντὶ πάσης ἐργασίας σωματικῆς.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος λέγει· ναὶς τῆς χάριτός ἐστιν ὁ συγκεκραμένος ἐν τῷ Θεῷ, καὶ διαμένων ἐν φροντίδι τῆς κρίσεως αὐτοῦ. Τί δέ ἐστιν ὁ συγκεκραμένος ἐν τῷ Θεῷ, καὶ διαμένων ἐν φροντίδι τῆς κρίσεως αὐτοῦ. Τί δέ ἐστιν ἡ μέριμνα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, εἰ μὴ τὸ ἐκζητῆσαι αἰ τὴν ἀνάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ λυπεῖσθαι διηνεκῶς, καὶ φροντίζειν ὑπὲρ τοῦ μὴ δύνασθαι φθᾶσαι τὴν τελείωσιν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως ἡμῶν; καὶ ἡ διηνεκὴς ὑπὲρ τούτου λύπη ἐστὶ τὸ βαστάζειν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὴν διηνεκὴ μνήμην τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Βασίλειος. Εὐχὴ ἀμετεώριστός ἐστιν ἡ ἐμποιοῦτα ἐν τῇ ψυχῇ εὐνοίαν Θεοῦ ἐναργῆ. Καὶ τοῦτό ἐστι τοῦ Θεοῦ ἐνοίκησις, τὸ διὰ τῆς μνήμης ἐνιδρυμένον ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν. Οὕτω γινόμεθα ναὶς Θεοῦ. Τοῦτο δέ ἐστι φροντίς, καὶ συντετριμμένη καρδίᾳ ἐν τῇ ἐτοιμασίᾳ τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ν Θ'.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΑΛΛΟΙΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΠΟΛΛΩΝ ΤΩΝ
ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΣΩΝ ΤΗ ΔΙΑΝΟΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΕΥΧΗ
ΔΟΚΙΜΑΖΟΜΕΝΩΝ

Τὸ μὲν προκρίνειν τὸ ἀγαθὸν θέλημα, τοῦ ἐπιθυμοῦντός ἐστιν αὐτό· τὸ δὲ τελειῶται τὴν τοῦ ἀγαθοῦ θελήματος ἐκλογὴν, τοῦ Θεοῦ. Καὶ δέεται τις τῆς παρ' αὐτοῦ ἀντιλήψεως. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ γενομένῃ ἐν ἡμῖν, εὐχὰς συνεχεῖς ἐπακολουθεῖν ποιήσωμεν. Οὐ μόνον δεόμενοι τῆς ἀντιλήψεως, ἀλλὰ καὶ ἵνα ποιήσῃ ἐν αὐτῇ διαφορὰν, εἴ ἐστι πρὸς ἀρέσκειαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἢ οὐ. Οὐ γὰρ πᾶσα ἐπιθυμία καλὴ, ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐμπίπτει εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' ἐκεῖνη ἡ ὠφελοῦσα. Ἔστι γὰρ ὅτε ἐπιθυμεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀγαθόν, καὶ οὐ βοηθεῖ αὐτῷ ὁ Θεός. Πίπτει γὰρ καὶ ἐκ τοῦ διαβόλου ὁμοία τις ἐπιθυμία ταύτης. Καὶ αὐτὴ νομίζεται εἰς βοήθειαν, καὶ πολλάκις οὐκ ἐστὶ τοῦ μέτρου.

αὐτοῦ. Αὐτὸς δὲ ὁ διάβολος τὴν βλάβην αὐτοῦ μηχανᾶται, καὶ ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπον ζητῆσαι αὐτήν, μήπω ἀκμὴν φθάσαντα τὴν πολιτείαν αὐτῆς· ἢ ἀλλοτρία τοῦ σχήματος αὐτοῦ ἐστίν· ἢ πάλιν οὐκ ἐστὶ καιρὸς, ἐν ᾧ δυνατόν ταύτην πληρῶσαι, ἢ κινήται· ἢ οὐκ ἐστὶν ἱκανὸς τῷ πράγματι, ἢ τῇ γνώσει, ἢ τῷ σώματι· ἢ καιρὸς οὐ παρέχει ἡμῖν χεῖρα· καὶ παντὶ πρόπῳ, ὡς ἐν προσώπῳ ἐκείνου τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ ταράσσει αὐτόν, ἢ βλάπτει ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, ἢ κρύπτει παγίδα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ. Ὅμως καθὼς εἶπον συνεχεῖς προσευχὰς ποιήσωμεν σπουδῇ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ τῇ γινομένῃ ἐν ἡμῖν, καὶ εἰπωμεν ἕκαστος ἡμῶν· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ἕως οὗ τελειώσω τὸ ἔργον τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ποιῆσαι ἐπεθύμησα, ἐὰν περ ἀρέσκη τῷ θελήματί σου. Τὸ θελήσαι γὰρ ἐν αὐτῷ, εὐχερές μοί ἐστι. Τὸ ποιῆσαι δὲ αὐτό, ἐκτὸς χαρίσματος ἐκ σοῦ γινομένου, οὐ δύναμαι· καὶ ἐὰν τὰ δύο ἐκ σοῦ ᾶσι τό, τε θέλειν, καὶ τό ἐνεργεῖν. Οὐ γὰρ χωρὶς τῆς χάριτός σου ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν τὴν κινήθεισαν ἐν ἐμοὶ δέξασθαι ἐπέσθην, ἢ ἐπτοήθην ἐξ αὐτῆς. Τοῦτο γὰρ τὸ ἔθος τῷ ἐπιθυμοῦντι τὸ ἀγαθόν· ἐν τῇ διακρίτει τοῦ νοῦ ἐργάζεσθαι διὰ προσευχῆς πρὸς βοήθειαν τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ σοφίαν τὴν διαιροῦσαν τὴν ἀλήθειαν ἐκ τοῦ νόθου. Ἐν προσευχαῖς γὰρ πολλαῖς, καὶ ἐργασίᾳ, καὶ φυλακῇ, καὶ πόθῳ ἀπαύστῳ τὸ ἀγαθὸν διακρίνεται, ἐν συνεchéσει τε δάκρυσι καὶ ἐν ταπεινώσει, καὶ οὐρανίῳ ἀντιλήψει, μάλιστα ὅτε ἔχει ἐναντίους λογισμοὺς τῆς ὑπερηφανίας. Οὗτοι γὰρ κωλύουσι τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐξ ἡμῶν, καταργοῦμεν δὲ τούτους διὰ προσευχῆς.

ΛΟΓΟΣ Ε΄.

ΠΕΡΙ

ΛΟΓΙΣΜΩΝ ΠΟΝΗΡΩΝ ΑΚΟΥΣΙΩΝ ΤΩΝ ΕΚ ΤΗΣ
ΛΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΑΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΟ ΑΥΤΩΝ
ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ

Εἰσὶ τινες, οἱ ἐρείδοντες τὸ σῶμα, καὶ ἐπιθυμοῦντες ἀναπαῦσαι αὐτὸ διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ μικρόν, ἕως ἂν ἐνδυναμωθῶσι, καὶ πάλιν στρέφονται εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. Ἐν ταῖς ὀλίγαις οὖν ἡμέραις τῆς ἀναπαύσεως ἡμῶν, μὴ λύσωμεν τελείως τὴν φυλακὴν ἡμῶν, καὶ δῶμεν ὅλην

τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς λύσιν, ὥς ἄνθρωποι μὴ βουλόμενοι στραφῆναι πάλιν εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. Οἱ τινες ἐν καιρῷ εἰρήνης τοῖς βέλεσι τοῦ ἐχθροῦ τύπτονται, οὗτοί εἰσιν οἱ ἐκ τῆς παρόρησίας τοῦ θελήματος ὑστερον θησαυρίζοντες ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, καὶ ἐνδυμα ῥυπαρὸν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἀγίᾳ, ἡγουν ἐν τῇ εὐχῇ, θεωροῦσιν ὅτι ἐνδεδυμένοι εἰσὶ. Τοῦτο δὲ ἐστίν, ὅπερ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἐννοίας τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς εὐχῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν κινεῖται. Ταῦτά εἰσιν, ἅπερ ἐκτεσάμεθα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀμελείας ἡμῶν, καὶ αὐτὰ κατατιχύνουσιν ἡμᾶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἡμῶν.

Βοηθεῖ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ νῆψις πλεῖον τοῦ ἔργου, καὶ βλέπτει αὐτὸν ἡ λύσις πλεον τῆς ἀναπαύσεως. Ἐκ τῆς ἀναπαύσεως γὰρ πόλεμοι οἰκεῖοι γίνονται, καὶ ἐνοχλοῦσι τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἐξουσίαν ἔχει λύσαι αὐτούς. Ὅταν γὰρ ἀφῇ ἄνθρωπος τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ στραφῇ εἰς τὸν τόπον τοῦ ἔργου, αἶρονται ἐξ αὐτοῦ, καὶ φεύγουσιν. Οὐχ οὕτω τὸ ἐκ τῆς λύσεως τικτόμενον, ὥς ἐκ τῆς χαυνώσεως καὶ τῆς ἀναπαύσεως. Ὅσον γὰρ ἀκμὴν ἐστὶν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναπαύσει, δύναται πάλιν στραφῆναι, καὶ κυβερνήσαι ἑαυτὸν ἐν τῇ καταστάσει τοῦ κανόνος αὐτοῦ. Διότι ἀκμὴν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ λύσει, ἐξέρχεται ἐκ τῆς χώρας τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Εἰ γὰρ μὴ ὁ ἄνθρωπος τελείως ἀπέβριψεν ἐξ αὐτοῦ τὴν φυλακὴν, οὐκ ἂν ἐν τῷ μέσῳ τῆς βίας ἀκουσίως ἠναγκάσθη πεισθῆναι τοῖς μὴ ἀναπαύουσιν αὐτόν. Εἰ τὸν ὅρον τῆς ἐλευθερίας ἐξ ἑαυτοῦ παντελῶς μὴ ἀφῆκεν, οὐκ ἂν συνέβη αὐτῷ συναντήματα, τὰ δεσμοῦντα αὐτόν ἐξ ἀνάγκης, οἷς περ ἀντιστῆναι οὐκ ἠδυνήθη.

Μὴ ἀφῆς τὴν ἐλευθερίαν τινὸς τῶν αἰτιήσεών σου, ὦ ἄνθρωπε, μήπως πάλιν ἐπανελθεῖν ἐπ' αὐτὴν οὐ δυνήτῃ. Ἡ μὲν ἀνάπαυσις, τοὺς νέους μόνον βλέπτει· ἡ λύσις δέ, καὶ τοὺς τελείους, καὶ τοὺς γέροντας· οἱ μὲν ἐκ τῆς ἀναπαύσεως εἰς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἐρχόμενοι, δύνανται πάλιν στραφῆναι ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ στῆναι ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτῶν πολιτείᾳ· οἱ δὲ ἐν τῇ ἐλπίδι τοῦ ἔργου ἀμελήσαντες εἰς τὴν φυλακὴν, ἐκ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας πρὸς λύσιν τῆς ζωῆς, ἡχμαλωτίσθησαν.

Ἔστιν ὁ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἐχθρῶν τυφθεῖς, καὶ ἐν καιρῷ τῆς εἰρήνης ἀποθνήσκων· καὶ ἐστὶν ὁ ἐν προφάτει ἐμπορίας τῆς ζωῆς ἐξερχόμενος, καὶ σκόλοπα τῇ ψυχῇ αὐτοῦ λαμβάνων. Μὴ ὅταν ὀλισθήσωμεν ἔντινι, τότε λυπηθῶμεν, ἀλλ' ὅταν ἐμμείνωμεν ἐν αὐτῷ. Τό γὰρ ὀλισθήμα συμβαίνει πολλάκις καὶ τοῖς τελείοις, (1) τὸ δὲ ἐμμεῖναι ἐν αὐτῷ, νέ-

(1) Τὸ Ε. Χ. συμβαίνει καὶ τοῖς τελείοις. Βιβλιοθήκη Βεροίας

κρωσίς ἐστι τελεία. Ἡ λύπη δέ, ἣν λυπούμεθα ὑπὲρ τῶν ἰδίων ὀλισθημάτων, εἰς τόπον ἐργασίας καθαρᾶς λογίζεται ἡμῖν ἐκ τῆς χάριτος. Ὁ ἐν ἐλπίδι μετανόιας ὀλισθαίνων ἐκ δευτέρου, οὗτος μετὰ πανουργίας πορεύεται μετὰ τοῦ Θεοῦ. Τούτῳ ἀγνώστως ἐπιπίπτει ὁ θάνατος, καὶ οὐ φθάνει τὸν καιρὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς πληρῶσαι. Ἐκαστος λελυμένος τὰς αἰσθήσεις, ἐστὶ καὶ τῇ καρδίᾳ λελυμένος.

Ὡς τοὺς διὰ θεὸν ὑποκρινομένους τὴν μορίαν λέγει. Καὶ τίνα τὰ σημεῖα αὐτῶν.

Ἡ ἐργασία τῆς καρδίας δεσμός ἐστι τῶν ἐξωτέρων μελῶν. Καὶ ἐὰν ἐν διακρίσει ποιῇ τις ταύτην, κατὰ τὰς τοὺς πρὸ ἡμῶν πατέρας, ἐκδηλός ἐστιν ἐκ τῶν ἄλλοτρίων τῶν φαινομένων ἐν αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἐστι δεδεμένος ἐν τῷ κέρδει τῷ σωματικῷ, οὐδὲ ἀγαπᾷ τὴν γαστριμαργίαν, καὶ ὁ θυμὸς ἀπέχει ἐξ αὐτοῦ παντελῶς. Ὅπου γὰρ τὰ τρία ταῦτα, τὸ κέρδος τὸ σωματικόν, (καὶ μικρὸν ἢ, ἢ μέγα) καὶ ἡ ὀξύχολία, καὶ ἡ ἡττα τῆς γαστριμαργίας, καὶ φαίνεται τις ὁμοιος τῶν παλαιῶν ἀγίων, γινώθι ὅτι ἐκ τῆς ἀνυπομονησίας ⁽¹⁾ τῶν ἔσω, ἐστὶν ἡ λύσις τῶν ἔξω αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἀπὸ διαφορᾶς καταφρονήσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Εἰ δὲ μή, πῶς κατεφρόνησε τῶν σωματικῶν, καὶ τὴν πραότητα οὐκ ἐκτῆτατο; τῇ μετὰ διακρίσεως καταφρονήσει ἀκολουθεῖ τὸ μὴ δεσμεῖσθαι ἔντινι, καὶ ἡ καταφρόνησις τῆς ἀναπαύσεως, καὶ τοῦ πόθου τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐὰν ἐν ἐτοιμασίᾳ δέχεται τις ζημίαν διὰ τὸν Θεὸν χαίρων, καθαρὸς ἐστὶν ἔσθωθεν. Καὶ ἐὰν μὴ καταφρόνηση τινός, διὰ τὰς πηρώσεις τὰς ἐν αὐτῷ, ἐν ἀληθείᾳ ἐλεύθερός ἐστι καὶ μὴ προσίεται πρὸς τὸν τιμῶντα αὐτόν, ἢ καὶ ἀηδίζειται πρὸς τὸν ἀτιμάζοντα, οὗτος νενέκρωται τῷ κόσμῳ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Ἡ φυλακὴ τῆς διακρίσεως κρείττοτέρα ἐστὶν ὑπὲρ πᾶσαν πολιτείαν, τὴν ἐνεργουμένην ἐν παντί τρόπῳ, καὶ παντὶ μέτρῳ τῶν ἀνθρώπων.

Περὶ τοῦ μὴ μισῆσαι τὸν ἁμαρτωλόν, ἀλλὰ κλαίειν, καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ.

Μὴ μισήσης τὸν ἁμαρτωλόν. Πάντες γὰρ ἐσμὲν ὑπεύθυνοι. Καὶ ἐὰν διὰ τὸν Θεὸν κινήσῃς κατ' αὐτοῦ, κλαῦσον ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ διατί μισεῖς αὐτόν; τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ μίσησον, καὶ εὐζαί ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ὁμοιωθῇς τῷ Χριστῷ, ὅστις οὐκ ἠγανάκτει κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀλλ' ὑπερῆχετο. Οὐχ ὁρᾷς πῶς ἐκλαυσεν ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλὴμ; ἐν πολλοῖς

(1) Τὸ Ε. Χ. ἀνυπομονησίας.

γὰρ καταγελώμεθα καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ διατί, τὸν καταγελασθέντα καθ' ἡμᾶς ἐκ τοῦ καταγελῶντος ἡμῶν διαβόλου, μισοῦμεν; καὶ διατί μισοῖς τὸν ἁμαρτωλόν, ὦ ἄνθρωπε; ἄρα, ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος κατὰ σέ; καὶ ποῦ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη σου, ὅτι οὐκ ἔχεις ἀγάπην; διατί οὐκ ἔκλαυσας ἐπ' αὐτῷ; ἀλλὰ σὺ καταδιώκεις αὐτόν. Ἐν ἀγνοίᾳ γὰρ κινοῦνται τινες ὀργιζόμενοι, οἱ δοκοῦντες εἶναι διακριτικοὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν ἁμαρτωλῶν.

Γίνου κῆρυξ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀνάξιόν σε ὄντα κυβερνᾷ, καὶ ὅτι χρεωστεῖς χρέος πολὺ, καὶ ἡ ἐκδίκησις αὐτοῦ οὐ φανεροῦται ἐν σοί. Καὶ ἀντὶ τῶν μικρῶν ἔργων, ὧν ποιεῖς, ἀντιπαρέχει σοι τὰ μεγάλα. Μὴ καλέσης τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅτι ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ οὐ γνωρίζεται ἐν τοῖς πράγμασί σου. Καὶ ἐὰν ὁ Δαβὶδ καλῇ αὐτὸν δίκαιον «καὶ εὐθὺν, ἀλλὰ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐφάνέρωσεν ἡμῖν, «ὅτι πολλὸν ἀγαθὸς ἐστὶ καὶ χρηστός. (Λουκ. 5'. λε'.) Ἀγαθὸς ἐστὶ φησί, τοῖς πονηροῖς καὶ ἀσεβέσι. Καὶ πῶς ὀνομάζεις τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅταν ἀπαντήσης «τῷ κεφαλαίῳ, τῷ περὶ τοῦ μισθοῦ τῶν ἐργατῶν; (Ματθ. κ'. ιγ'.) ἐταῖρε οὐκ ἀδικῶσε, θέλω δοῦναι τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ, ὡς καὶ σοί. Εἰ ὁ σφθελμός σου πονηρὸς ἐστίν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἰμι.» Πῶς πάλιν καλεῖ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅταν ἀπαντήσῃ τῷ κεφαλαίῳ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, ὃς ἐσκόρπισε τὸν πλοῦτον ἐν ἀσωτείᾳ, ὅτε ἐν τῇ κατανύξει μόνῃ, ἐν ἣ ἔδειξε, πῶς ἔδραμε, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ ἐπὶ πάντα τὸν πλοῦτον αὐτοῦ; οὐδεὶς γὰρ ἄλλος εἶπε περὶ αὐτοῦ ταῦτα, ἵνα διστάσωμεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, αὐτὸς ἐμαρτύρησε περὶ αὐτοῦ ταῦτα. Ποῦ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ; ὅτι ἤμεν ἁμαρτωλοί, καὶ ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ὑμῶν; εἰ δὲ ὧδε ἐστὶν ἐλεήμων, πιστεύσωμεν, ὅτι ἀλλοίωσιν οὐ δίδεται.

Μὴ γένοιτο ἡμᾶς λογισαίθαι ποτε τοῦτο τὸ ἀνόμημα, ἵνα ποτὲ εἰπωμεν τὸν Θεὸν ἀνελεήμονα· ὅτι οὐκ ἀλλοιοῦται τὸ ἴδιον τοῦ Θεοῦ, ὡς περ οἱ νεκροί, καὶ οὐ κτᾶται τί, ὅπερ οὐκ ἔχει, ἢ ὅπερ ἔχει ὑστερεῖ, ἢ προσθήκη λαμβάνει, καθάπερ τὰ κτίσματα. Ἀλλ' ὅπερ ἔχει ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς, ἔξει αἰεὶ ἕως ἀτελευτήτου τέλους, καὶ ἔχει, καθάπερ ὁ μακάριος Κύριλλος εἶπεν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς γενέσεως. Φοβοῦ φησὶ ἐκ τῆς ἀγάπης αὐτόν, καὶ μὴ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ σκληροῦ τοῦ τελέντος ἐπ' αὐτόν. Ἀγάπησον αὐτόν, ὡς χρεωστεῖς ἀγαπήσαι αὐτόν, καὶ μὴ διὰ τὰ μέλλοντα δίδοσθαι ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἐλάβομεν, καὶ διὰ τὸν κόσμον τοῦτον μόνον, ὃν ἐποίησε δι' ἡμᾶς. Τίς γὰρ ἐστὶν ὁ ἀνήμενος

ἀνταμείψασθαι αὐτόν ; ποῦ ἐστὶ ἡ ἀνταπόδοσις αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔργοις ἡμῶν ; τίς ἔπεισεν αὐτόν ἐξ ἀρχῆς παραγαγεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν κτίσιν ; καὶ τίς ἐστὶν ὁ παρακαλῶν αὐτόν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅταν γινώμεθα ἀμνήμονες ; ὅτε δὲ οὐκ ἤμεν ποτε, τίς ἐστὶν ὁ ἐξυπνίσας τὸ σῶμα ἡμῶν ἐκεῖνο πρὸς τὴν ζωὴν ; Καὶ πάλιν πόθεν πίπτει ἡ ἔννοια τῆς γνώσεως εἰς τὸν χοῦν ; ὦ τῆς θαυμαστῆς ἐλεημοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ὡς ἐκπληξίς τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ κτίστου ἡμῶν. Ὡς δύναμις ἡ ἱκανοῦσα εἰς πάντα. Ὡς τῆς χρηστότητος τῆς ἀμέτρου, ἥς τὴν φύσιν ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν πάλιν εἰσάγει πρὸς ἀνάπλασιν αὐτοῦ. Τίς ἱκανοῖ πρὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ ; Τὸν παραβάντα αὐτόν καὶ βλασφημήσαντα ἐγείρει, τὸν χοῦν τὸν ἀλόγιστον καὶνίζει, καὶ συνετὸν καὶ λογικὸν ποιεῖ, καὶ τὸν διεσκορπισμένον νοῦν καὶ ἀναίσθητον, καὶ τὰς διεσκορπισμένας αἰσθήσεις, φύσιν λογικὴν καὶ ἀξίαν ἐννοίας ἐμποιεῖ. Οὐχ ἱκανοῖ γὰρ ὁ ἀμαρτωλὸς ἐννοῆσαι τὴν χάριν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ. Ποῦ ἐστὶν ἡ γέεννα, ἡ δυναμένη λυπῆται ἡμᾶς ; καὶ ποῦ ἐστὶν ἡ κόλασις, ἡ ἐκφοβοῦσα ἡμᾶς πολυμερῶς, καὶ νικῶσα τὴν εὐφροσύνην τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ; καὶ τί ἐστὶν ἡ γέεννα πρὸς τὴν χάριν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ὅταν ἐγείρῃ ἡμᾶς ἐκ τοῦ ᾄδου, καὶ ποιήτῃ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ τὸν εἰς ᾄδην πεσόντα (ἐγείρῃ) ἐν δόξῃ :

Ὡς διακριτικοί, δεῦτε καὶ θαυμάσατε. Τίς ἔχων σοφὴν διάνοιαν καὶ θαυμαστὴν θαυμάσει κατ' ἀξίαν τὴν χάριν τοῦ δημιουργοῦ ἡμῶν ; Ἡ ἀνταπόδοσις τῶν ἀμαρτωλῶν ἐστὶ, ⁽¹⁾ καὶ ἀντὶ τῆς ἀνταποδόσεως τῆς δικαίας, αὐτὸς ἀνάστασιν ἀνταποδίδωσιν αὐτοῖς· καὶ ἀντὶ τῶν σωματικῶν τῶν καταπατητῶν τὸν νόμον αὐτοῦ, ἀφθαρσίας δόξαν τελείαν ἐνδύει αὐτούς. Αὕτη ἡ χάρις ἐστὶν ἡ μεζοτέρα, ἡ μετὰ τὸ ἀμαρτῆσαι ἡμᾶς ἀναστήσας, ὑπὲρ ἐκείνην, ὅτε οὐκ ἤμεν, καὶ παρήγαγεν ἡμᾶς εἰς κτίσιν. Δόξα Κύριε τῇ χάριτί σου τῇ ἀμέτρῳ. Ἰδοὺ Κύριε τὰ κύματα τῆς χάριτός σου σιωπῆσαι με ἐποίησαν· καὶ οὐκ ἀπελείφθη ἐν ἐμοὶ ἔννοια ἐξ ἐναντίας τῶν εὐχαριστιῶν σου. Ποίοις στόμασιν ἐξομολογησόμεθά σοι βασιλεῦ ἀγαθέ, ὁ ἀγαπῶν τὴν ζωὴν ἡμῶν ; Δόξα

(1) Περὶ τῶν μετανοησάντων ἀμαρτωλῶν ὁ λόγος. Εἰπὼν γὰρ ὁ Κύριος περὶ τοῦ Ἰούδα τό, καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, (Ματθ. κκ. κδ.) ἐσήμανεν, ὅτι συνέφερε πᾶσι τοῖς ἀμετανοήτως τὸν βίον καταλύσαι μὴ γεννηθῆναι. Εἰ δὲ μὴ γεννηθῆναι καλὸν αὐτοῖς, πάντως οὐδὲ τὸ ἀναστήναι Ἄνίστανται γάρ, ἵνα κατακριθέντες ἀπέλθωσιν εἰς τὸν τῆς αἰωνίου βασάνου τόπον. Καὶ ὁ Κύριος δὲ διὰ τὴν μέλλουσαν αὐτοῖς ὑποδέξασθαι κόλασιν, τοῦτο, τό, καλὸν ἦν οὐκ εἰ ἐγεννήθη, εἶρηκεν.

σοι ἐπὶ τοῖς δυσὶ κόσμοις, οὓς ἐδημιούργησας πρὸς αὐξήσιν καὶ τρυφήν
 ἡμῶν, ἄγων ἡμᾶς ἐκ πάντων, ὧν ἐδημιούργησας πρὸς γνῶσιν τῆς δόξης
 σου, ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ξ Α'.

Π Ε Ρ Ι

ΤΟΥ ΠΟΘΕΝ ΦΥΛΑΤΤΕΤΑΙ Η ΝΗΨΙΣ Η ΚΡΕΨΤΗ Η ΕΣΩ ΕΝ ΤΗ ΨΥΧΗ ΓΙΝΟΜΕΝΗ

Καὶ πόθεν εἰσέρχεται ὁ ὕπνος, καὶ ἡ ψυχρότης ἐν τῇ δια-
 νοίᾳ, καὶ σθεννύει τὴν θερμὴν τὴν ἀγίαν ἀπὸ τῆς ψυ-
 χῆς, καὶ ἀπονεκροῖ τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν ἀπὸ τῆς
 θερμῆς τῶν πνευματικῶν καὶ οὐρανίων

Οὐκ ἔστι δυνατόν τοῖς ἔχουσι τὰς καλὰς ἐπιθυμίας ὑπὸ τῆς ἐν-
 ναντιώσεως κωλυθῆναι δρᾶσαι ταύτας, ἐὰν μὴ εὕρῃ ὁ πονηρὸς
 χώραν καλῆς προφάσεως ἐν τοῖς ποθοῦσι τὸ καλόν. Ἔστι δὲ τὸ πρᾶγμα
 παρὰ τοῦτο. Πᾶσα ἐννοία ἐπιθυμίας ἀγαθῆς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς κινήσεως
 αὐτῆς ἀκολουθεῖ ζήλῳ τις, ὅμοιος τοῖς τοῦ πυρὸς ἀνθράξιν ἐν τῇ ἑαυ-
 τοῦ θερμότητι, καὶ οὗτος εἴωθε περιτειχίζειν ταύτην τὴν ἐννοίαν, καὶ
 ἀποδιώκειν ἀπὸ τῶν ἔγγιστα αὐτῆς πᾶσαν ἐναντίωσιν, καὶ ἐμποδισμόν,
 καὶ κώλυμα γινόμενον αὐτῇ. Ἰσχύον γὰρ πολλήν, καὶ δύναμιν ἄρρητον
 κτᾶται οὗτος ὁ ζήλος τοῦ περιτειχίζειν τὴν ψυχὴν πᾶσαν ὥραν ἐκ τῆς
 χαυνώσεως, ἢ τοῦ μὴ πτοεῖσθαι τὰς ὁρμὰς τῶν περιστάσεων ἀπασῶν.
 Καὶ αὕτη μὲν ἡ ἐννοία ἡ πρώτη, ἡ δύναμις ἔστι τῆς ἀγίας ἐπιθυμίας,
 ἡ ἐν τῇ φύσει τῆς ψυχῆς φυσικῶς πεφυτευμένη. Οὗτος δὲ ὁ ζήλος,
 ἔστιν ἡ ἐννοία ἡ κινουμένη ἐκ τῆς θυμικῆς δυνάμεως, τῆς αὐτῆς ἐν
 αὐτῇ, ἡ ἐκ Θεοῦ θεθεῖσα ἡμῖν συμφερόντως, τοῦ τηρῆσαι τὸν ὅρον τῆς
 φύσεως, τοῦ ἐκπέμψαι τὴν ἐννοίαν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, εἰς πλήρωσιν
 τῆς φυσικῆς ἐπιθυμίας, τῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς· ἥτις ἔστιν ἡ ἀρετὴ, ἥς
 χωρὶς ἀγαθὸν οὐκ ἐργάζεται, καὶ καλεῖται ζήλος, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ
 κινῶν, καὶ ζηλῶν, καὶ ἐξάπτων, καὶ ἐνισχύων τὸν ἄνθρωπον κατὰ
 καιρόν, καὶ καιρόν, καταφρονεῖν τῆς σαρκὸς ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ τοῖς
 πειρασμοῖς τοῖς φεβεροῖς τοῖς ἀπαντῶσιν αὐτῷ, καὶ τοῦ παραδιδόναι

εἰς θάνατον αἰετὴν τὴν ἐαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ἀπαντᾷ τῇ ἀποστατικῇ δυνάμει ὑπὲρ τῆς τελειώσεως ἐκείνου τοῦ πράγματος, οὗ ἡ ψυχὴ πόθον ἔσχε σφοδρόν.

Ἄνθρωπος γὰρ τις ἐνδεδυμένος τὸν Χριστόν, κύνα τὸν ζῆλον τοῦτον ἐκάλειπεν ἐν ταῖς λόγιοις αὐτοῦ, καὶ φύλακα τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ. Ἡ γὰρ ἀρετὴ νόμος Θεοῦ καλεῖται. Στερεοῦνται δὲ ἡ δυνάμεις αὕτη τοῦ ζήλου, καὶ ἐξυπνίζεται, καὶ ἐξάπτεται εἰς φυλακὴν τοῦ οἴκου κατὰ δύο τρόπους· καὶ ἀσθενεῖ πάλιν, καὶ νυστάζει, καὶ ῥαθυμνεῖ, κατὰ δύο τρόπους. Ἦγουν, ὁ ἐξυπνισμὸς καὶ ἡ ἐξαψις γίνεται, ὅταν τῷ ἀνθρώπῳ εὐνοηθῇ φόβος τις, καταπτοῶν αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, οὗ ἐκτῆτατο, ἢ ὁ μέλλει κτήσασθαι, μήπως κλαπείη, ἥτοι ἀφανισθεῖη ἐκ τίνος τῶν συμβαινόντων, καὶ ἀκολουθούντων αὐτῷ. Καὶ τοῦτο ἐκ τῆς θείας προνοίας κινεῖται· λέγω δὴ ὁ φόβος ἐν πᾶσι τοῖς ἐργαζομένοις τὴν ἀρετὴν ἐξ ἀληθείας, εἰς ἐξυπνισμόν, καὶ ζῆλον διαμένοντα ἐν τῇ ψυχῇ, ἵνα μὴ νυστάξῃ.

Ὅταν δὲ ὁ φόβος οὗτος κινήθῃ ἐν τῇ φύσει, ὁ ζῆλος ὁ ῥηθεὶς ὑφ' ἡμῶν κύων, νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὥσπερ κλίβανος καϊόμενος θερμαίνεται, καὶ ἐξυπνίζει τὴν φύσιν. Καὶ καθ' ὁμοιότητα τῶν Χερουβιμ ἐξυπνίζεται, καὶ προσεύχει τοῖς περικύκλω αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ὥραν. Καὶ ὡς λέγει ὁ ἄνθρωπος, (1) ἐὰν ὄρνειον διέρχεται, κύκλω αὐτοῦ κινεῖται, καὶ ὑλακτεῖ ἐν ὁρμῇ ὀξύτατῃ καὶ ἀρρήτῃ. Καὶ αὐτὸς ὁ φόβος ὅταν γίνηται· (2) διότι ἐδίστασεν εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ, καὶ ἐπελάβετο πῶς ἐπιμελεῖται ὁ Θεός, καὶ προνοεῖται τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, τοῦ ἐπισκέπτεσθαι αὐτοὺς καθ' ὥραν. (Ψαλμ. λγ'. ιε'.) ὡς καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ στόματος τοῦ Προφήτου «λέγει· «ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ τὰ ἐξῆς.» Καὶ πάλιν, κραταίωμα Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν. (Ψαλμ. κδ'. ιε'.) «Καὶ αὐτὸς πῶς ἐκ προσώπου αὐτοῦ εἶπε τοῖς φοβουμένοις αὐτόν· οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακὰ, (Ψαλμ. η'. ι'.) καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιεῖ τῷ σκηνώματί σου.

Ὅταν δὲ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς γένηται ὁ φόβος, διὰ τὰ συμβαινόντα τῇ ἀρετῇ καὶ ἀκολουθοῦντα, ἵνα μὴ κλαπῇ, ἢ βλαθῇ ἐκ τίνος τῶν αἰτιῶν, οὗτος ὁ λογισμὸς θεϊκός ἐστι, καὶ μέριμνα ἀγαθὴ, καὶ ἐκ τῆς προνοίας

(1) Ὁ ἄνωτέρω εἰρημένος, ὁ τὸν Χριστὸν ἐνδεδυμένος.

(2) Ἰσ. καὶ αὐτὸς ὁ φόβος γίνεται, διότι κτ.

τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ λύπη αὐτῇ καὶ ἡ βάσανος. Καὶ πάλιν ὁ δεύτερος τρόπος, ἥγουν ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ ἐξαψὶς τοῦ κυνός ἐστιν, ὅταν ἐπὶ πλεῖον αὐξηθῇ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀρετῆς ἐν τῇ ψυχῇ. Καθ' ὅσον γὰρ ἡ ἐπιθυμία ἐν τῇ ψυχῇ αὐξάνεται, κατὰ τοσοῦτον καὶ οὗτος ὁ κύων ἐξάπτεται, ὅς ἐστιν ὁ φυσικὸς ζῆλος ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς. Ἡ δὲ πρώτη πρόφασις τῆς ψυχρότητος αὐτοῦ ἐστίν, ὅταν αὕτη ἡ ἐπιθυμία λήξῃ, καὶ ἐλαττωθῇ ἐν τῇ ψυχῇ· ἡ δευτέρα δὲ ἐστίν, ὅταν πεποιθήτεως καὶ θάρρους λογισμός τις εἰσέλθῃ ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ καταμείνῃ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐλπίσῃ ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐνθυμηθῇ, καὶ δοκῇσῃ ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ φόβος ἐκ τινος δυνάμεως βλάψαι αὐτόν. Καὶ ἐκ τούτου λύει ἐξ αὐτοῦ τὰ ὄπλα τοῦ ζήλου, καὶ γίνεται ὥσπερ οἶκος ἀφύλακτος. Καὶ ὑπνοῖ ὁ κύων, καὶ ἀφίησι τὴν φυλακὴν ἐπὶ πολὺ.

Ἐκ τούτου τοῦ λογισμοῦ κλέπτονται οἱ πλεῖστοι τῶν νοητῶν οἰκῶν. Καὶ τοῦτο γίνεται, ὅταν ἀμαυρωθῇ τὸ καθαρὸν τῆς ἐλλάμψεως ἐκείνης τῆς γνώσεως τῆς ἀγίας, τῆς ἐν τῇ ψυχῇ. Καὶ πόθεν ἀμαυροῦται τόδε; Εἰ μὴ λογισμός τις λεπτότατος τῆς ὑπερηφανίας ὑπείσῃλθε τῇ ψυχῇ, καὶ ἐνεφώλευσεν ἐκεῖ, ἢ ἐξηκολούθησεν ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ πλέον τῇ μερίμνῃ τῶν παρερχομένων, ἢ τῇ ἀπαντήσῃ τῇ συνεχεῖ τοῦ κόσμου, τῇ ἀπατώσῃ αὐτόν, ἢ ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς κυρίας πάντων τῶν κακῶν. Πάντοτε γάρ, ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀγωνιστὴς πρὸς τὴν ἀπάντησιν τοῦ κόσμου, εὐθὺς ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀτονεῖ. Ὡσαύτως δέ, καὶ ὅταν εἰς τὴν ἀπάντησιν τῶν πολλῶν, τῶν μόνων ἐξ ἀνάγκης ἐκ τῆς κενοδοξίας συντριβόντων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Καὶ εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ὁμοίος ἐστὶν ὁ νοῦς τοῦ δραπετεύοντος (ὥς ἵνα ἀπαντήσῃ τῷ κόσμῳ) τῷ κυβερνήτῃ, τῷ ἐν γαλήνῃ διαπορευομένῳ ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ ἐξαίφνης ἐμπεσόντι ἐν μέσῳ τῶν πετρῶν, καὶ ναυαγοῦντι. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα, κράτος, τιμὴ, καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΒ'.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ ΤΡΟΠΩΝ

Καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν· καὶ περὶ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ πλούτου τοῦ μυστικοῦ, τοῦ ἐγκεκρυμμένου αὐτῇ· καὶ πόσον διαφέρει ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου τούτου ἐν τοῖς τρόποις αὐτῆς τῆς ἀπλότητος τῆς πίστεως.

Η ψυχὴ ἡ ἐν ταῖς τρίβις τῆς πολιτείας, καὶ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς πίστεως διαπορευομένη, καὶ ταύτην πολλάκις κατορθώσασα, ἐὰν στραφῇ πάλιν εἰς τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως, εὐθέως χωλαίνει ἐκ τῆς πίστεως, καὶ στερεῖται ἐξ αὐτῆς ἡ νοερὰ δύναμις αὐτῆς, ἡ ἐκ τῶν ἐναλλαγμάτων τῶν ἀντιλήψεων φανερούμενη ἐν τῇ καθαρᾷ ψυχῇ, καὶ ἀνεξετάστως ἐν αὐτῇ ἀναστρεφόμενη ἐν ἀπλότητι ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτῆς. Ψυχὴ γὰρ ἡ ἀπαξ παραθεμένη ἑαυτὴν τῷ Θεῷ ἐν πίστει, καὶ ἐν πολλῇ πείρᾳ δεξαμένη τὴν γεῦσιν τῆς συνεργίας αὐτοῦ, πάλιν ἑαυτῆς οὐ φροντίζει· ἀλλὰ τῇ ἐκπλήξει καὶ τῇ σιωπῇ φιμοῦται, καὶ στραφῆναι πάλιν εἰς τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως αὐτῆς, καὶ ἀναστρέφεισθαι ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔχει ἐξουσίαν· μήπως ἐν τῇ ἐναντιώσει αὐτῶν στερηθῇ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τῆς κρυπτῶς ἐπισκεπτομένης αὐτὴν ἀπαύστως, καὶ ἐπιμελουμένης αὐτῆς, καὶ ἀδιαλείπτως ἐξακολουθοῦσης αὐτῇ ἐν παντὶ τρόπῳ. Διότι ἐμωράνθη, ὑπονοήσασα ἑαυτὴν ἱκανὴν οὖσαν προνοήσασθαι ἑαυτῆς ἐν τῇ δυνάμει τῆς γνώσεως αὐτῆς. Ἐν οἷς γὰρ τὸ φῶς τῆς πίστεως ἀνατέλλει, οὐκ ἔστι πάλιν ἀνασχυντοῦσιν ὑπὲρ αὐτῶν εὐξασθαι, οὐδὲ ἐξαίτησασθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, δὸς ἡμῖν τόδε, ἢ λάβε ἐξ ἡμῶν τόδε, οὐδὲ φροντίζουσιν ἑαυτῶν κατὰ πάντα τρόπον. Διότι ἐν τοῖς νοερῶς ὀφθαλμοῖς τῆς πίστεως ἐν πάσῃ ὥρᾳ θεωροῦσιν τὴν πρόνοιαν τὴν πατρικὴν, ἐπισκιάζουσιν αὐτοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ πατρὸς τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ ὑπερέχοντος ἐν τῇ ἑαυτοῦ πολλῇ ἀγάπῃ τῇ ἀμέτρῳ πᾶσαν πατρικὴν ἀγάπην, τοῦ δυναμένου καὶ ἰσχύοντος παρὰ πάντας συνεργῆσαι ἡμῖν ὑπερεκπερισσοῦ, ὑπὲρ ὃ αἰτούμεθα, καὶ ἐνθυμούμεθα, καὶ νοοῦμεν.

Ἡ γνῶσις γὰρ ἐναντία τῇ πίστει ἐστίν· ἡ δὲ πίστις, λύσις ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτοῖς τῶν νόμων τῆς γνώσεως, οὐχὶ τῆς πνευματικῆς δὲ λέγο-

μεν. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ὁρισμὸς τῆς γνώσεως, ὅτι ἐκτὸς ἐξετάσεως, καὶ ἐρεύνης ποιησαί τι πρᾶγμα οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἐξετάζει εἰ δυνατόν γενέσθαι ὅπερ ἐνθυμεῖται καὶ θέλει. Ἡ δὲ πίστις ⁽¹⁾ τί, ὅτε τις προσεγγίσει ἐν αὐτῇ οὐκ ὀρθῶς, ἐν αὐτῇ παραμεῖναι οὐ πείθεται.

Ἡ γνώσις χωρὶς ἐξετάσεως, καὶ τρόπων ἀναστροφῆς, οὐδὲ γνωσθῆναι δύναται. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον τοῦ δισταγμοῦ περὶ τῆς ἀληθείας. Ἡ πίστις δέ, φρόνημα ἐν καθαρὸν καὶ ἀπλοῦν ἐπιζητεῖ τὸ ἀπὸ πάντων πάσης πανουργίας, καὶ τοῦ ζητῆσαι τρόπους. Βλέπε πῶς ἐναντιοῦνται ἀλλήλαις· ὁ οἶκος τῆς πίστεως ἐννοία νηπιώδης ἐστί, καὶ καρδία ἀπλῇ. (Κολασ. γ'. κβ'.) Ἐν ἀπλότητι γάρ φησι καρδίας αὐτῶν ἐδόξαζον τὸν Θεόν. (Ματθ. ιη'. γ'.) «Καὶ ἐὰν μὴ στραφῇτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» Ἡ γνώσις δὲ τοῖς δυοῖν τούτοις ἐπίβουλός ἐστι καὶ ἐναντία.

Ἡ γνώσις ὁρος τῆς φύσεώς ἐστι, φυλάττουσα αὐτὴν ἐν πάσαις ταῖς τρίβοις αὐτῆς. Ἡ δὲ πίστις ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐνεργεῖ τὴν ἐαυτῆς ὁδοποιρίαν. Ἡ γνώσις πᾶν πρᾶγμα καταλύον τὴν φύσιν οὐ πειράζεται πρὸς ἐαυτὴν ἐᾶσαι, ἀλλὰ μακρύνεται ἐξ αὐτοῦ. (Ψαλ. ιγ'. ιγ'.) «Ἡ δὲ πίστις εὐχερῶς ἐπιτρέπει, καὶ λέγει· ἐπὶ ἀσπίδα, φησί, καὶ βασιλίσκον ἐπιβῆσθαι, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα.» Τῇ γνώσει, φόβος ἐξακολουθεῖ· τῇ δὲ πίστει, ἐλπίς, ὅσον γάρ τις ἐν τοῖς τῆς γνώσεως τρόποις διαπορεύεται, τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ φόβου δεσμεύεται, καὶ τῆς ἐλευθερίας τούτου ἀξιοθῆναι οὐ δύναται. Ὁ δὲ τῇ πίστει ἐξακολουθῶν, εὐθὺς ἐλεύθερος καὶ αὐτεξούσιος, καὶ ὡς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν πᾶσι τοῖς πράγμασιν ἐν ἐλευθερίᾳ χρῆται ἐξουσιαστικῶς. Ἄνθρωπος ἐρῶν ταύτης τῆς πίστεως, ὡς ὁ Θεὸς χρῆται ταῖς φύσεσι πάσαις τῆς κτίσεως. Τῇ πίστει γάρ ἐστιν ἡ ἐξουσία, κτίσιν δημιουργῆσαι καινὴν κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ὁμοιότητα. (Ἰωβ. ιγ'. κγ'.) «Ἡθέλησάς φησι, καὶ ἔπα πάντα παρέστη ἐνώπιόν σου.» Καὶ πολλάκις ἐξ οὐκ ὄντων τὰ πάντα δύναται ποιῆσαι. Ἡ δὲ γνώσις, χωρὶς ὕλης ποιῆσαι τι οὐ δύναται. Ἡ γνώσις τὸ μὴ δοθὲν τῇ φύσει, οὐκ ἀναισχυντεῖ διαπραξασθαι. Καὶ πῶς; διότι ἡ ῥυτὴ φύσις τοῦ ὕδατος οὐ δέχεται ἐπὶ νώτων αὐτῆς

(1) Σαφέστερον εἶποι ἅντις τὸ αὐτὸ οὕτως· ἡ δὲ πίστις ἐστι τι, ὅπερ τῷ προσεγγίζοντι αὐτῇ οὐκ ὀρθῶς παραμεῖναι οὐ πείθεται. Καὶ γὰρ ἀληθῶς, ἐπειδὴν τις οὐκ ὀρθῶς, τουτέστιν ἀνευλαβῶς τε καὶ περιέργως πλησιάζῃ τῇ πίστει, οὐ τῷ φωτὶ αὐτῆς καταλαμβάνεται, ἀλλὰ πάλιν τῷ τῆς ἀπιστίας σκότει ἐγκαταδύεται.

τὰ ἴχνη τοῦ σώματος, καὶ ὁ προσεγγίζων τῷ πυρί, ἑαυτὸν κατακαίει, καὶ ἐὰν ἀπαναιδεύηται κατὰ τούτων, κίνδυνος αὐτῷ ἐπακολουθεῖ

Ἐκ τούτων ἡ γνῶσις ἐν φυλακῇ παραφυλάττεται, καὶ διαβῆναι τὸν ὄρον τούτων παντελῶς οὐ πείθεται· ἡ δὲ πίστις, ἐν ἐξουσίᾳ διαβαίνει ταῦτα, καὶ λέγει· (Ἦσ. μγ'. β'.) ὅτι ἐὰν διαβαίνης διὰ πυρὸς οὐ κατακαύσεις, καὶ ποταμοὶ οὐ κατακλύσουσί σε. Καὶ ταῦτα πολλάκις ἡ πίστις ἐνώπιον ἐνήργησε πάσης τῆς κτίσεως. Καὶ εἰ ἐδόθη τῇ γνῶσει τόπος ἐκεῖσε πειρασθῆναι ἐν τούτοις, παντελῶς οὐκ εἶχε πεισθῆναι. Διὰ πίστεως γὰρ πολλοὶ εἰς τὴν φλόγα εἰσῆλθον, καὶ τὴν δύναμιν τὴν καυστικὴν τοῦ πυρὸς ἐχαλίνωσαν, καὶ ἀβλαβῶς ἐν μέσῳ αὐτῆς διέβαινον, καὶ ἐπὶ νώτων τῆς θαλάσσης, ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἐβάδισαν. Καὶ ταῦτα πάντα ὑπὲρ τὴν φύσιν εἰσί, καὶ ἐναντία τοῖς τρόποις τῆς γνώσεως, καὶ ἀπέδειξαν αὐτὴν ματαίαν ἐν πᾶσι τοῖς τρόποις αὐτῆς, καὶ τοῖς νόμοις αὐτῆς. Εἶδες τὴν γνῶσιν, πῶς φυλάττει τοὺς ὅρους τῆς φύσεως; εἶδες τὴν πίστιν, πῶς ὑπεράνω τῆς φύσεως διαβαίνει, καὶ ποιεῖ τὴν τρίβον τῆς ὁδοιπορίας; πεντακισχιλίους χρόνους, ἢ μικρὸν ἔλαττον, ἢ ὑπὲρ τοῦτο, οἱ τρόποι τῆς γνώσεως τὸν κόσμον ἐκυβέρνην, καὶ παντελῶς ἄραι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς γῆς, καὶ αἰσθῆσθαι τῆς ἰσχύος τοῦ κτίστου αὐτοῦ οὐκ ἠδυνήθη· ἕως οὗ ἡ πίστις ἡμῶν ἐπκνέτειλε, καὶ ἡλευθέρωσεν ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκότους τῆς γηίνης ἐργασίας, καὶ ἐκ τῆς ὑποταγῆς τῆς μετὰ τὸν μετεωρισμὸν τὸν δωρεὰν γινόμενον. Καὶ νῦν δὲ πάλιν ὅτε εὗρομεν τὴν θάλασσαν τὴν ἀτάραχον, καὶ τὸν θησαυρὸν τὸν ἀνέκλειπτον, πρὸς πηγὰς ταπεινὰς ἐπιποθοῦμεν ἐκκλίνειν. Οὐκ ἔστι γνῶσις μὴ ἐν ἐνδείᾳ οὔσα, κἂν μεγάλως πλουτήσῃ. Τοὺς δὲ τῆς πίστεως θησαυροὺς, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ οὐ χωροῦσιν. Οὐχ ὑστερεῖται ποτέ τις ὁ τῇ ἐλπίδι τῆς πίστεως τῇ καρδίᾳ ἐργερισμένος. (Ματθ. κα'. κβ'.) καὶ ὅτι οὐδὲν ἔχει, τῇ πίστει πάντα κατέχει, ὡς γέγραπται, (Φιλιπ. δ'. ε'.) »ὅτι ὅσα αἰτεῖσθε ἐν προσευχῇ καὶ πίστει λήψεσθε. Καὶ πάλιν· «ὁ Κύριος ἐγγύς, μὴδὲν μεριμνᾶτε.»

Ἡ γνῶσις αἰετὶ τρόπους ζητεῖ, πρὸς φυλακὴν τῶν κτωμένων αὐτῆν. (Ψαλ. ρς'. α'.) Ἡ δὲ πίστις φησὶν, ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, καὶ φυλάξῃ πόλιν,» εἰς μάτην ἡγρύπνησεν ὁ φυλάσσων, καὶ διακενῆς ἐκοπίασεν ὁ οἰκοδομῶν. Οὐδέποτε ὁ ἐν πίστει προσευχόμενος, ἐν τρόποις χρήται καὶ ἀναστρέφεται. Ἡ γνῶσις γὰρ ἐν παντὶ τόπῳ τὸν φόβον ἐπαινεῖ, (Σαρδ. λδ'. ιε'.) καθὼς εἶπεν ὁ σοφός· ὁ φοβούμενος,» φάσκων, τῇ καρδίᾳ, μακάριος. Τί δὲ ἡ πίστις; ἐφοβήθη φησί, καὶ ἤρ-

ζατο καταποντίζεσθαι. (Ματθ. ιδ'. λ'.) Καὶ πάλιν· οὐκ ἐλάβετε φησί, πνεῦμα δουλείας εἰς φόβον, ἀλλὰ πνεῦμα υἱοθεσίας, (Ῥωμ. η'. ιε'.) »εἰς ἐλευθερίαν πίστεως, καὶ ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ. «Καὶ πάλιν·» μὴ φείσῃ ἐξ αὐτῶν, μὴ δὲ φύγῃς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. Πάντοτε ἀκολουθεῖ τῷ φόβῳ ὁ δισταγμός, καὶ ὁ δισταγμός τῇ ἐξετάσει· καὶ ἡ ἐξέτασις, τοῖς τρόποις· καὶ οἱ τρόποι, τῇ γνώσει καὶ ἐν τῇ ἐξερευνήσει καὶ ἐξετάσει, αἱ δὲ φόβος καὶ ὁ δισταγμός γνωρίζεται. Διότι οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ εἰς πάντα κητορροῖ ἡ γνώσις, καθὼς ἐν πρώτοις ἀπεδείξαμεν Πολλὰκις γὰρ συναντῶσι τῇ ψυχῇ συμβάσεις, καὶ ἐπιποραὶ δυσφαιεῖς, καὶ προφάτις πολλαί, πλήρεις κινδύνων· ἀπερ παντελῶς ἡ γνώσις, καὶ οἱ τρόποι τῆς σοφίας βοηθησαί τι ἐκείτῃ οὐ δύνανται. Πάλιν δὲ τοῖς δυσχερεῖσι τοῖς μὴ καταλαμβανομένοις πάσῃ δυνάμει, καὶ τῷ ὄρω τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, ἡ πίστις οὐδέποτε νικᾶται ὑπὸ τινος αὐτῶν. Τὶ γὰρ ἐξαρκεῖ ἡ γνώσις ἡ ἀνθρωπίνη (¹) βοηθησαί ἐν τοῖς φανεροῖς πολέμοις, ἢ πρὸς τὰς φύσεις τὰς ἀοράτους, καὶ πρὸς τὰς ἐν σώματους δυνάμεις σὺν ἄλλοις πολλοῖς; εἶδες τὴν ἀπθίνειαν τῆς δυνάμεως τῆς γνώσεως, καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως; ἡ γνώσις πᾶσι τοῖς ξένοις τῆς φύσεως καλῶν τοὺς μαθητάς αὐτῆς προσπελάσαι Ὅρα δὲ τὴν δυνάμιν ἐνταῦθα τῆς πίστεως, καὶ τί ἐπιτρέπει τοῖς αὐτῇ μαθηματευομένοις.

»Ἐν τῷ ὀνόματί μου, (Μαρκ. ις'. ιζ'.) φησί, δαυμόνια ἐκβλεῖτε, »ὄφεις ἀρείτε, καὶ ἐὰν τὸν ἰὸν πίητε, οὐ βλαθῆσεσθε.» Ἡ γνώσις πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ὁδῷ ἐαυτῆς πορευομένοις ἐπιτρέπει κατὰ τοὺς νόμους αὐτῆς, πρὸ τῆς ἀρχῆς ἐν πᾶσι τὸ τέλος ἐξετάσαι, καὶ οὕτως ἄρξασθαι· μήπως δυσχερέτου τοῦ τέλους τοῦ πράγματος τῷ ὄρω τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως εὐρεθέντος τὸν κόπον μάτην κοπιᾶσῃ. Καὶ ἀδύνατον καὶ »δυσχερὲς τοῦ γενέσθαι εὐρεθῇ τὸ πρᾶγμα. (Ματθ. θ'. κγ'.)» Ἡ δὲ »πίστις τί λέγει; πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.» Ἀδυνατεῖ γὰρ οὐδὲν τῷ Θεῷ. Ὁ πλοῦτος ἄβρρητος, καὶ θάλασσα πλούτου ἐν κύμασιν αὐτῆς, καὶ ἐν τοῖς ἐαυτῆς θησαυροῖς τοῖς θαυμαστοῖς, τοῖς ὑπερεκχυνομένοις ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως. Πόσου θάρρους ἐμπλεως, καὶ πόσης ἡδονῆς καὶ ἐλπίδος πλήρης ἡ ὁδοιπορία ἡ μετ' αὐτῆς; καὶ τὰ φορτία αὐτῆς, πόσον ἐλαφρά εἰσι; καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς πόσῃ ἡδύτητα ἔχει;

Ἐρώτῃ. Ὁ ἀξιωθεὶς γεύσασθαι τῆς ἡδύτητος τῆς πίστεως, καὶ πάλιν στραφεὶς πρὸς τὴν γνώσιν τῆς ψυχῆς, ἐν τίνι διαφέρει τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ;

(¹) Τὸ Ε. Χ. ἡ φύσις ἡ ἀνθρωπίνη.

Ἀπόκρ. Τῷ εὐρόντι μαργαρίτην πολύτιμον, καὶ ἀλλάξαντι αὐτὸν εἰς ὀβολὸν χαλκοῦ· τῷ ἐάσαντι ἐλευθερίαν αὐτεξούσιον, καὶ στραφέντι εἰς τοὺς τρόπους τῆς πτωχείας, πεπληρωμένους φόβου καὶ δουλείας.

Οὐχὶ ψεκτὴ ἐστὶν ἡ γνώσις, ἀλλ' ἡ πίστις, ὑψηλοτέρα αὐτῆς ἐστί. Καὶ ἐὰν ψέξωμεν, οὐχὶ τὴν γνώσιν ψέγομεν. Μὴ γένοιτο. Ἄλλ' ἡ τὸ διακρίναι τοὺς τρόπους τοὺς παρηλλαγμένους, ἐν οἷς πορεύεται ἐξ ἐναντίας φύσεως, καὶ πῶς τοῖς τάγμασι τῶν δαιμόνων συγγενειάζει. Ἄπερ μετὰ ταῦτα μέλλομεν διακρίναι φανερώς. Καὶ πόσοι βαθμοὶ εἰσιν, ἐν αὐτοῖς ἡ γνώσις· καὶ τις ἡ διαφορὰ ἡ γινομένη ἐν ἐκάστῳ αὐτῶν· καὶ ἐν ποίοις νοήμασιν ἐξυπνίζεται ἐν ἐκάστῳ τρόπῳ, ὅτε μένη ἐν αὐτοῖς· καὶ ἐν τίνι τούτων τῶν τρόπων, (ὅταν πορευθῇ ἐν αὐτοῖς) ἐναντιοῦται τῇ πίστει καὶ ἐξέρχεται ἐξωθεν τῆς φύσεως· καὶ ποία ἐστὶν ἡ διαφορὰ ἡ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐν ποίᾳ τάζει, (ὅταν στρέψῃ τὸν σκοπὸν αὐτῆς τὸν πρῶτον) ἔρχεται εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς, καὶ καθιστᾷ τὸν βαθμὸν ἔμπροσθεν τῆς πίστεως ἐν ἀγαθῇ πολιτείᾳ· καὶ ἕως πότε ποιεῖ φθάσαι τὴν διαφορὰν τῆς τάξεως αὐτῆς· καὶ πῶς διαπερᾷ ἀπὸ τούτων εἰς τὰ ὑψηλότερα αὐτῶν· καὶ ποιοὶ εἰσιν οἱ τρόποι τῆς τάξεως ἐκείνης τῆς ἄλλης, ἥγουν τῆς πρώτης· καὶ πότε συνάπτεται ἡ γνώσις τῇ πίστει, καὶ γίνεται μετ' αὐτῆς μία, καὶ ἐνδύεται ἐξ αὐτῆς νοήματα πύρινα, καὶ ἐξάπτεται ἐν τῷ πνεύματι, καὶ κτᾶται πτέρυγας ἀπαθείας, καὶ ὑψοῦται ἐκ τῆς διακονίας τῶν γηϊνῶν ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ δημιουργοῦ ἑαυτῆς, σὺν ἄλλοις τρόποις. Ὅμως τέως ἀρμόζει ἡμῶς εἰδέναι, ὅτι ἡ πίστις, καὶ ἡ ἐργασία αὐτῶν, ὑψηλοτέρα ἐστὶ τῆς γνώσεως.

Καὶ αὕτη ἡ γνώσις ἐν τῇ πίστει τελειοῦται, καὶ κτᾶται δύνάμιν ἀνελθεῖν ἄνω, καὶ αἰσθῆσθαι ἐκείνου τοῦ ὑψηλοτέρου πάσης αἰσθήσεως, καὶ ἰδεῖν τὴν αὐγὴν ἐκείνην τὴν ἀκατάληπτον τῷ νῷ καὶ τῇ γνώσει τῶν κτισμάτων. Ἡ γνώσις δὲ βαθμὴς ἐστί, δι' ἧς ἀνέρχεται τις εἰς τὸ νῦφος τῆς πίστεως. Καὶ ὅταν φθάσῃ ἀγγύς αὐτῆς, «οὐκ ἔτι πάλιν χρῆναι αὐτῆς. (α. Κορινθ. ιγ'. θ'.) νῦν, γὰρ φησιν, καὶ ἐκ μέρους νοοῦμεν. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον», τὸ ἐκ μέρους καταργεῖται. Ἡ πίστις λοιπὸν ἄρτι, ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς δεικνύει ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν τῆς τελειότητος· καὶ ἐν τῇ πίστει ἡμῶν μανθάνομεν ἐκεῖνα τὰ ἀκατάληπτα, καὶ οὐκ ἐν τῇ ἐξετάσει καὶ τῇ δυνάμει τῆς γνώσεως.

Ταῦτα τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης· νηστεία, ἐλεημοσύνη, ἀγρυπνία, ἀγιασμός, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ διὰ τοῦ σώματος ἐνεργούμενα· ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ταπεινοφροσύνη καρδίας, συγχώρησις τῶν ἑπτασιμῶν,

ἐνθύμησις τῶν ἀγαθῶν, ἐξέτασις τῶν μυστηρίων τῶν ὄντων ἐν ταῖς ἀγίαις γραφαῖς κεκαλυμμένων, ἀδολεσχία τῆς διανοίας ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς κρείττοσι, τοῦ φυλάττει τοὺς ὅρους τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρεταί, αἱ ἐν τῇ ψυχῇ ἐκτελούμεναι. Ταῦτα πάντα χρῆζουσιν τῆς γνώσεως. Αὕτη γὰρ φυλάττει αὐτά, καὶ διδάσκει τὴν τάξιν αὐτῶν. Καὶ ταῦτα πάντα ἀκμὴν βαθμοὶ εἰσιν, ἐν οἷς ἡ ψυχὴ ἀνέρχεται εἰς τὸ ὕψος τὸ ἀνώτερον τῆς πίστεως, καὶ ἀρεταὶ καλοῦνται. Ἡ δὲ πολιτεία τῆς πίστεως ὑπὲρ τὴν ἀρετὴν ἐστὶ, καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς οὐκ ἔργα ἐστίν, ἀλλὰ ἀνάπαυσις τελεία, καὶ παράκλησις, καὶ ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν ταῖς τῆς ψυχῆς τελειοῦται. Καὶ πάντες οἱ τρόποι οἱ θαυμαστοὶ τῆς πνευματικῆς πολιτείας, ὧν ἡ ἐργασία αἰσθησις ἐν τῇ ζωῇ τῇ πνευματικῇ, καὶ τρυφή, καὶ ἀπόλαυσις ψυχῆς, καὶ πόθος, καὶ χαρὰ ἐν Θεῷ, καὶ τὰ λοιπά, ὅσα δίδονται ἐν ἐκείνῃ τῇ πολιτείᾳ τῇ ψυχῇ τῇ ἀξίᾳ τῆς χάριτος τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος, καὶ ὅσα ὡς ἐν νεύματι ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς ἐν τῇ πίστει τελειοῦνται ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ πλουσίου ἐν τοῖς ἑαυτοῦ χαρίσμασιν.

Ἀπορία.

Εἰ δὲ λέγει τίς, εἰ πάντα τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς τὰ προλεχθέντα, καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν κακῶν, καὶ ἡ διάκρισις τῶν λεπτῶν λογισμῶν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἀναφυομένων, καὶ ἡ μετὰ λογισμῶν πάλη, καὶ ὁ ἀγὼν ὁ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἐρεθίζοντα, καὶ τὰ λοιπά, ὧν ἐκτὸς οὐδὲ αὐτὴ ἡ πίστις δύναται δεῖξάί σοι τὴν δύναμιν αὐτῆς ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ψυχῆς, εἰ ταῦτα πάντα ἡ γνώσις τελειοῖ, πῶς νομίζεται ἡ γνώσις τῇ πίστει ἐναντία;

Λύσις τοῦ δισταγμοῦ.

Καὶ λέγομεν, ὡς τρεῖς τρόποι εἰσὶ νοητοί, ἐν οἷς ἡ γνώσις ἀνέρχεται, καὶ κατέρχεται, καὶ ὡς ἀλλοιώσεις τοῖς τρόποις, ἐν οἷς πορεύεται, οὕτω καὶ ταύτη ἀλλοιώσις ἐγγίνεται, καὶ παρὰ τοῦτο βλέπτει, καὶ βοηθεῖ. Τρεῖς δὲ τρόποι εἰσὶ· σῶμα, ψυχὴ, καὶ πνεῦμα. Καὶ εἰ μία ἐστὶν ἡ γνώσις ἐν τῇ φύσει αὐτῆς, ἀλλὰ πρὸς τὰς χώρας ταύτας τῶν νοητῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν, καὶ λεπτύνεται, καὶ ἐπαλλάττει τοὺς τρόπους αὐτῆς, καὶ τὰς ἐργασίας τῶν νοημάτων αὐτῆς. Ἀκουστον δὲ λοιπὸν καὶ τὴν τάξιν τῆς ἐργασίας αὐτῆς, καὶ τὰς αἰτίας, δι' ἧς βλέπτει, καὶ βοηθεῖ. Ἡ γνώσις, δόσις παρὰ Θεοῦ ἐστὶ τῇ φύσει τῶν λογικῶν, ἥτις

ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐδόθη τῆς αὐτῶν διαπλάσεως, καὶ ἐστὶν ἀπλή, καὶ οὐ μερίζεται τῇ ἑαυτῆς φύσει, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ Ἥλιου τὸ φῶς καὶ κατὰ τὴν ἐργασίαν αὐτῆς κτᾶται ἀλλοιώσεις καὶ μερισμούς.

ΛΟΓΟΣ ΕΓ'.

ΠΕΡΙ

ΤΑΞΕΩΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

Ὅτε τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ σαρκικῇ ἡ γνώσις ἀκολουθεῖ, τούτους τοὺς τρόπους συνάγει· τὸν πλοῦτον, τὴν κενοδοξίαν, τὴν κόσμησιν, τὴν ἀνάπαυσιν τὴν τοῦ σώματος, σπουδὴν σοφίας τῆς λογικῆς, τῆς ἀρμοζούσης εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κόσμου τούτου, καὶ βρουούσης τὰς ἀναγεώσεις τῶν εὐρέσεων, καὶ τῶν τεχνῶν, καὶ τῶν μαθήσεων, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ στεφανοῦντα τὸ πῶμα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῷ ὁρατῷ. Ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων γίνεται ἐναντία τῇ πίστει, ἥπερ εἰρήκαμέν τε καὶ διετάξαμεν, ἥτις γνώσις ψιλὴ ὀνομάζεται· καθότι γυμνὴ ἐστὶ πάσης θείας μερίμνης, καὶ ἀδυναμίαν ἄλογον εἰσφέρει κατὰ τῆς διανοίας, διὰ τὸ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τοῦ σώματος. Καὶ τελείως ἡ μερίμνα αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐστί. Τοῦτο τὸ μέτρον τῆς γνώσεως, ὅτι ἐστὶ παντελῶς δυνάμεις νοητῇ, καὶ κυβερνήτης κρυπτὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐπιμέλεια θεία ἡ ἐπισκεπτομένη αὐτόν, καὶ ἐπιμελουμένη τελείως· καὶ τῇ προνοίᾳ τοῦ Θεοῦ τὰς διοικήσεις οὐ λογίζεται, ἀλλ' ἕκαστον ἀγαθὸν τὸ ὄν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἡ ἐκ τῶν βλαπτόντων αὐτὸν αὐτοῦ σωτηρία, καὶ ἡ ἐκ τῶν δυσχερῶν φυσικὴ αὐτοῦ προσοχή, καὶ ἡ ἐκ τῶν πολλῶν ἐναντιωμάτων τῶν ἀκολουθούντων τῇ φύσει ἡμῶν κρυπτῶς καὶ φανερώς, φυσικὴ ἐν τῇ ἑαυτοῦ σπουδῇ, καὶ ἐν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ τρόποις εἶναι δοκεῖ. Τοῦτο τὸ μέτρον τῆς γνώσεως τῆς ἀδολεσχοῦσης· τῇ ἑαυτῆς προνοίᾳ τὰ πάντα εἶναι οἶεται, κατὰ τοὺς λέγοντας, ὡς οὐκ ἐστὶ κυβέρνησις τούτων τῶν ὀρωμένων. Ὅμως ἐκτὸς τῆς διηνεκοῦς μερίμνης, καὶ τοῦ φοβεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ σώματος, τυγχάνειν οὐ δύναται. Διὰ τοῦτο κατέχει αὐτὸν ἡ μικροψυχία, καὶ ἡ λύπη καὶ ἡ ἀπόγνωσις, καὶ ὁ τῶν δαιμόνων φόβος, καὶ ἡ ἐκ τῶν ἀνθρώπων δειλία, καὶ ἡ τῶν ληττῶν φήμη, καὶ ἄκοαί τῶν θανάτων, καὶ ἡ τῶν νοσημάτων φροντίς, καὶ ἡ μερίμνα τῆς ἐνδείας καὶ τῆς λείψεως τῆς χρείας, καὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου, καὶ

ὁ φόβος τῶν παθῶν, καὶ τῶν πονηρῶν θηρίων, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ τούτοις ὅμοια, τὰ κατὰ τὴν θάλασσαν τὴν ὑπὸ τῶν κυμάτων ταραττομένην ἐν πάσῃ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, καὶ βρύουσιν κατ' αὐτῶν. Διότι οὐκ οἶδε ρίψαι τὴν μέριμναν αὐτῆς ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐν τῇ πεποιθήσει τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Διὰ τοῦτο ἐν μηχανήμασι, καὶ ἐν πανουργίαις ἐν ἅπασιν τοῖς ἑαυτῆς ἀναστρέφεται. Ὅταν δὲ ἀργήσωσιν οἱ τρόποι τῶν μηχανημάτων αὐτῆς ἐν μιᾷ προφάτει τινί, καὶ μὴ θεωρήσῃ τὴν μυστικὴν πρόνοιαν, μάχεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐμποδιζόντων αὐτήν, καὶ ἐναντιουμένων αὐτῇ.

Ἐν αὐτῇ τῇ γνώσει πεφυτευμένον ἔστι τὸ ξύλον τῆς γνώσεως τῶν καλῶν, καὶ πονηρῶν, τὸ ἐκρίζουν τὴν ἀγάπην. Καὶ αὕτη ἐξετάζει τὰ βραχέα ἐγκλήματα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ἀσθενείας αὐτῶν, καὶ παρασκευάζει τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὸ δογματίζειν, καὶ ἀντιλέγειν τοῖς λόγοις, καὶ δολιεύεσθαι ἐν μηχανήμασι καὶ πανουργίαις πονηραῖς, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τρόποις τοῖς καθυβρίζουσι τὸν ἄνθρωπον. Αὕτη ἐγγίνεται, καὶ ταύτη ἐστὶ φυσίωσις, καὶ ὑπερηφάνια· ὅτι ἑαυτῇ ἀνατίθῃσι πᾶν πρᾶγμα καλόν, καὶ οὐκ ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναφέρει.

Ἡ πίστις δὲ τῇ χάριτι λογίζεται τὰ ἔργα αὐτῆς. «Διὰ τοῦτο καὶ ἐπαρθῆναι οὐ δύναται, καθὼς γέγραπται. (Φιλιπ. δ'. ιγ'.) Πάντα πείσχω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ. Καὶ πάλιν, οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' » ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. (α'. Κορινθ. ιε'. ι'.) Καὶ ὅπερ εἶπεν ὁ μακάριος Ἀπόστολος, (α'. Κορινθ. η'. α'.) ὅτι ἡ γνώσις φυσιοῦ, περὶ τῆς γνώσεως ταύτης εἶρηκε, τῆς μὴ συγκεκριμένης τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι τῇ εἰς Θεόν, καὶ οὐχὶ περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας εἶπε. Μὴ γένοιτο.

Ἡ γνώσις τῆς ἀληθείας ἐν ταπεινώσει τελειοῦ τὴν ψυχὴν τῶν κτωμένων αὐτῇ. Ὡς τὸν Μωϋσεῖα, καὶ τὸν Δαβίδ, καὶ τὸν Ἡσαΐαν, καὶ τὸν Πέτρον, καὶ τὸν Παῦλον, καὶ τοὺς λοιποὺς ἄγιους τοὺς ἀξιωθέντας αὐτῆς τῆς γνώσεως τῆς τελείας, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καὶ ἐκ τῶν παρηλλαγμένων θεωριῶν, καὶ τῶν ἀποκαλύψεων τῶν θείων, καὶ ἐκ τῆς θεωρίας τῆς ὑψηλῆς τῶν πνευματικῶν, καὶ ἐκ τῶν ἁρρήτων μυστηρίων καταπίνεται ἡ γνώσις αὐτῶν πάντοτε ἐκ τῶν ὁμοίων τούτων, καὶ σποδὸν καὶ χοῦν ἀριθμεῖται ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν τοῖς ἑαυτῶν ὀφθαλμοῖς. Ἡ δὲ ἑτέρα γνώσις πρεπόντως φυσιοῦται· ὅτι ἐν τῇ σκοτίᾳ πορεύεται, καὶ ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἐπὶ γῆς δοκιμάζεται τὰ

ὄντα αὐτῇ, καὶ οὐ γινώσκει ὅτι ἐστὶ τι κρεῖττον αὐτῆς. Καὶ πάντες δὲ ὑπὸ τῆς ἐπάρσεως ἀρπάζονται, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐν τῇ σαρκὶ τὴν αὐτῶν πολιτείαν ζυγοστατεῖν, καὶ εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπερείδεσθαι, ἀλλὰ μὴ εἰς τὰ ἀκατάληπτα διαλογίζεσθαι ἐν τῷ νοῦ αὐτῶν. Ἔως ἂν ἐν τούτοις τοῖς κύμασιν ὦσιν ἐμπλέοντες, τοῦτο πάσχουσιν. Οἱ δὲ ἅγιοι τὴν ἀρετὴν τὴν ἐνδοξον τῆς Θεότητος ἐκτελοῦσι. Καὶ ἡ ἐργασία αὐτῶν ἄνω ἐστὶ, καὶ οὐκ ἐκκλίνει τὸ φρόνημα αὐτῶν μεριμνῆσαι περὶ τῶν εὐρέσεων καὶ τῶν ματαίων. Οἱ γὰρ ἐν τῷ φωτὶ πορευόμενοι, οὐ δύνανται πλανηθῆναι. Διὰ τοῦτο πάντες οἱ πλανηθέντες ἐκ τοῦ φωτός τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκκλίναντες ἀπὸ τῆς ἀληθείας, ἐν ταύταις ταῖς τρίβοις διαπορεύονται. Αὕτη ἡ τάξις τῆς γνώσεως ἡ πρώτη, ἐν ἣ τις τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς σαρκὸς κατακολουθεῖ. Ταύτην ψέγομεν, καὶ ἐναντίαν οὐ μόνον τῇ πίστει, ἀλλὰ καὶ πάτῃ ἀρετῆς ἐργασίᾳ ἀποφανιόμεθα.

ΛΟΓΟΣ ΕΔ΄

ΠΕΡΙ

ΤΑΞΕΩΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

Ο τε δὲ καταλείψας τις τὴν τὰξιν τὴν πρώτην, καὶ ἐν τοῖς διαλογισμοῖς, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις στραφῇ τῆς ψυχῆς, ταῦτα τὰ προγεγραμμένα καλὰ ἐργάζεται ἐν τοῖς νοήμασι τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν αἰσθήσεων τῶν ἐν τῷ σώματι ἐν τῷ φωτὶ τῆς φύσεως αὐτῆς. Ταῦτα δὲ εἰσὶ νηστεία, εὐχή, ἐλεημοσύνη, ἀνάνησις τῶν θείων γραφῶν, οἱ τρόποι τῆς ἀρετῆς, πάλῃ πρὸς τὰ πάθη, καὶ τὰ λοιπὰ. Πάντα γὰρ τὰ πράγματα τὰ ἀγαθὰ, καὶ τὰς διαφορὰς τὰς καλὰς τὰς ἐν τῇ ψυχῇ θεωρουμένας, καὶ τοὺς τρόπους τοὺς θαυμαστοὺς, τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Χριστοῦ διακονουμένους ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ τάξει τῆς γνώσεως τελιοῖ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς δυνάμεως αὐτῆς. Καὶ αὕτη εὐθύνει τῇ καρδίᾳ τρίβους, πρὸς τὴν πίστιν ἡμᾶς ὁδηγοῦσας, καὶ ἐν αὐτῇ συναγομεν ἐφόδια τῷ αἰῶνι τῷ ἀληθινῷ. Ἀκμὴν δὲ καὶ ἔως τούτων, σωματικὴ ἐστὶν ἡ γνῶσις καὶ σύνθετος. Καὶ ἐν αὐτῇ ὁδὸς ἐστὶν ἡ ὁδηγοῦσα ἡμᾶς, καὶ παραπέμπουσα τῇ πίστει. Ἄλλ' ἐστὶ καὶ τάξις

ὑψηλότερα αὐτῆς. Καὶ ἐάν τις προκόψῃ, εὕρισκει ἀναβιβασθῆναι ἐν αὐτῇ ἐν τῇ βοηθείᾳ τοῦ Χριστοῦ. Ὅτε θῆσῃ τὸ θεμέλιον τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἐν τῇ ἰσυχίᾳ τῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν γραφῶν, καὶ τῇ εὐχῇ, καὶ ταῖς λοιποῖς ἀγαθοῖς, ἐν οἷς τελειοῦται τὰ τῆς δευτέρας γνώσεως, καὶ ἐν αὐτῇ ἐνεργεῖται πάντα τὰ καλὰ ἥτις καὶ καλεῖται γνώσις τῶν πραγμάτων. Διότι ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασι διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων τελειοῖ τὸ ἐκυτῆς ἔργον ἐν τῇ τάξει τῇ ἐξωτέρᾳ. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΕ'.

Π Ε Ρ Ι

ΤΑΞΕΩΣ ΤΡΙΤΗΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ ΗΤΙΣ ΕΣΤΙ ΤΑΞΙΣ ΤΗΣ ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΟΣ

Πως οὖν λεπτύνεται τις, καὶ κτάται τὸ πνευματικόν, καὶ ὁμοιοῦται τῇ πολιτείᾳ τῶν ἀοράτων δυνάμεων, τῶν λειτουργουσῶν μὴ τῇ αἰσθητῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἔργων, ἀλλὰ τῇ τελειουμένῃ ἐν τῇ τῆς διανοίας φροντίδι, ἀκουσον· ὅταν ἡ γνώσις ὑψωθῇ ἐκ τῶν γηίνων, καὶ ἐκ τῆς μερίμνης τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ ἄρξηται ἀπόπειραν ποιεῖσθαι τῶν διαλογισμῶν ἐαυτῆς ἐν τοῖς κεκαλυμμένοις ἔσωθεν τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τρόπῳ τινὶ καταφρονήσῃ τῶν πραγμάτων, ἐξ ὧν ἡ σχολιότης τῶν παθῶν γίνεται, καὶ ἀπλώσῃ ἐαυτὴν ἄνω, καὶ ἀκολουθήσῃ τῇ πίστει ἐν τῇ μερίμνῃ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καὶ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις ταῖς ἐπαγγελθεῖσαις ἡμῖν, καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν κρυπτῶν μυστηρίων, τότε αὕτη ἡ πίστις καταπίνει ταύτην τὴν γνώσιν, καὶ στρέφεται, καὶ τίκτει αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς, ὡς γενέσθαι αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς, ὡς γενέσθαι αὐτὴν ὅλην ἐξ ὅλου πνεύματος.

Τότε δύναται πετασθῆναι ἐν ταῖς χώραις τῶν ἀσωμάτων πτέρυξι, καὶ ἀψασθαι τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης τῆς ἀναφοῦς, διανοοῦσα τὰς θείας καὶ θαυμαστάς κυβερνήσεις, τὰς ἐν ταῖς φύσει τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, καὶ ἐξετάζει τὰ μυστήρια τὰ πνευματικά, τὰ ἐν διανοίᾳ ἀπλῇ καὶ λεπτῇ καταλαμβάνόμενα. Τότε αἱ αἰσθήσεις αἱ ἔσω ἐξυπνίζονται εἰς ἐργασίαν τοῦ πνεύματος, κατὰ τὴν τάξιν τὴν γινόμε-

νην ἐν ἐκείνῃ τῇ διαγωγῇ τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς ἀφθαρσίας. Διότι τὴν ἀνάστασιν τὴν νοητὴν, ὡς ἐν μυστηρίῳ, ἐκ τῶν ᾧδε ἐδέξατο, πρὸς μαρτυρίαν ἀληθινήν τῆς ἀνακκινίσεως τῶν πάντων.

Οὗτοί εἰσιν οἱ τρεῖς τρόποι τῆς γνώσεως, ἐν οἷς συνάπτεται πᾶς ὁ δρόμος τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ σώματι, καὶ ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ πνεύματι. Ὅθεν καὶ τις ἄρχεται διακρίνειν μέσον τοῦ κακοῦ, καὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Καὶ ἕως τοῦ ἐξελεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἐν τοῖς τρισὶ μέτροις τούτοις ἡ γνῶσις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εἰσέρχεται. Καὶ τὸ πλήρωμα πάσης ἀδικίας καὶ ἀσεβείας, καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης, καὶ τοῦ ἁψασθαι τε τοῦ βάρους πάντων τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, μία γνῶσις ἐργάζεται ἐν τοῖς ῥηθείσι τρισὶ μέτροις, καὶ ἐν αὐτῇ ἐστὶ πᾶσα κίνησις νοός, ὅτε ἀνέρχεται, ἢ κατέρχεται ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ κακοῖς, ἢ μέσοις. Ταῦτα δὲ τὰ μέτρα καλοῦσιν οἱ πατέρες φύσιν, παρὰ φύσιν, καὶ ὑπὲρ φύσιν. Καὶ ταῦτά εἰσι τὰ τρία πλάγια, ἐν οἷς ἀνάγεται, καὶ κατὰγεται ἡ μνήμη τῆς ψυχῆς τῆς λογικῆς, καθὼς ἐβρέθη. Ὅτι ὅταν ἐν τῇ φύσει ἐργάζεται τις τὴν δικαιοσύνην ἢ ὑπεράνωθεν τῆς φύσεως ἀρπάζεται ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῆς, ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Θεοῦ ἔσωθεν τῆς φύσεως, ἢ ἐξέρχεται βοσκῆται χοίρους, ὡς ὁ ἀπολέσας τὸν πλοῦτον τῆς διακρίσεως αὐτοῦ, ὅς ἐιργάζετο μετὰ τοῦ πλήθους τῶν δαιμόνων.

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν τριῶν γνώσεων.

Ἡ τάξις ἡ πρώτη τῆς γνώσεως ψυχραίνει τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ δρόμου ὀπίσω τοῦ Θεοῦ. Ἡ δευτέρα θερμαίνει αὐτὴν εἰς τὸν δρόμον τὸν ταχὺν τοῖς ἐν τῷ βαθμῷ τῆς πίστεως. Ἡ τρίτη δὲ ἡ τῆς ἐργασίας, ἀναύπτουςις. Ὅπερ ἐστὶ τύπος τοῦ μέλλοντος, ἐν τῇ ἀδολοσχίᾳ μόνῃ τῆς διανοίας τρυφῶσα ἐν τοῖς μυστηρίοις τῶν μελλόντων. Ἀλλὰ τῷ μηδέπω ὑψωθῆναι τὴν φύσιν τελείως ἐκ τῆς τάξεως τῆς νεκρώσεως καὶ τοῦ βάρους τῆς σαρκός, καὶ τελειωθῆναι ἐν ἐκείνῃ τῇ πνευματικῇ τῇ ὑψηλοτέρᾳ τῆς ἄλλης τῆς ἐκκλινούσης, ἀδυνατεῖ καὶ πρὸς τὴν τελείωσιν, τὴν μὴ ἔχουσαν λεῖψιν λειτουργῆσαι, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τῆς νεκρώσεως εἶναι, καὶ ἀφεῖναι τὴν τῆς σαρκός φύσιν τελείως. Ἔως ἂν ⁽¹⁾ ἀκμὴν ἐν αὐτῇ ἀναστρέφεται, ἐν μεταβολῇ γίνεται ἐν τούτῳ, καὶ ἐν ἐκείνῳ. Καὶ ἅπαξ ὡς πτωχὸς καὶ πένης ἡ ψυχὴ αὐτοῦ λειτουργεῖ ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει τῇ μέσῃ ἐν τῇ ἀρετῇ τῇ ἐν τῇ φύσει θεείσῃ ἐνεργηθῆναι διὰ τῆς τοῦ σώματος φύσεως.

Καὶ ἐν καιρῷ, κατὰ τοὺς λαβόντας τὸ πνεῦμα τῆς υἱοθεσίας ἐν μυστηρίῳ τῆς ἐλευθερίας, ἀπολαύει τῆς χάριτος τοῦ πνεύματος, κατὰ

⁽²⁾ Ἰσ., καὶ ἕως ἂν.

τὴν ἀξίαν τοῦ δόκους αὐτὴν, καὶ πάλιν ὑποστρέφει εἰς ταπεινώσιν τῶν ἔργων αὐτῆς. Ταῦτα δὲ εἰσι τὰ διὰ τοῦ σώματος. Καὶ αὕτη διαφυλάττει αὐτά, μήπως αἰχμαλωτίσῃ αὐτὴν ὁ ἐχθρὸς ἐν τοῖς δελεάσμασι τοῖς εὐρισκομένοις ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ τῷ πονηρῷ, καὶ ἐν τοῖς διαλογισμοῖς τοῖς τεταραγμένοις, καὶ ἐκκλινομένοις. Διότι ὅσον ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος κάτωθεν τοῦ καλύμματος τῆς θύρας τῆς σαρκὸς ἐγκεκλεισμένος, οὐκ ἔχει πεποιθήσιν. Διότι οὐκ ἔστι τελεία ἐλευθερία ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἀτελεῖ. Πᾶσα γὰρ ἐργασία τῆς γνώσεως, εἰς ἐργασίαν καὶ διατριβὴν ἐστίν. Ἡ δὲ ἐργασία τῆς πίστεως, οὐκ ἐν τοῖς ἔργοις ἐνεργεῖται ἀλλ' ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς πνευματικαῖς ἐν ἐργασία γυμνῇ τῆς ψυχῆς πληροῦται, καὶ ὑπεράνωθεν ἐστὶ τῶν αἰσθήσεων. Ἡ γὰρ πίστις λεπτοτέρα τῆς γνώσεως, καθὼς ἡ γνώσις τῶν πραγμάτων τῶν αἰσθητῶν. Πάντες γὰρ οἱ ἄγιοι τὴν πολιτείαν ταύτην καταξιοθίντες εὐρεῖν, (ὅπερ ἐστὶν ἐκπληξίς εἰς Θεόν) ἐν τῇ δυνάμει τῆς πίστεως διάγουσιν ἐν τῇ τρυφῇ τῆς πολιτείας ἐκείνης τῆς ὑπὲρ φύσιν.

Πίστιν δὲ λέγομεν, οὐκ ἐν ἡ πιστεύει τις ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν προσκυνητῶν ὑποστάσεων τε καὶ θεῶν, καὶ ἐν τῇ ἐξαιρέτῳ καὶ ἰδίᾳ φύσει αὐτῆς τῆς Θεότητος, καὶ ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῇ θαυμαστῇ τῇ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι ἐν τῇ προσλήψει τῆς φύσεως ἡμῶν, εἰ καὶ αὕτη ὑψηλὴ ἐστὶ λίαν, ἀλλὰ τὴν πίστιν τὴν ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς χάριτος ἀνατέλλουσιν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τῆς διανοίας στηρίζουσιν τὴν καρδίαν ἀδιάσπαστον εἶναι ἐν τῇ πληροφορίᾳ τῆς ἐλπίδος τῇ ἀπεχούσῃ ἀπὸ πάσης οἰήσεως· καὶ οὐκ ἐν τῇ ἐπιδόσει τῆς ἀκοῆς τῶν ὠτῶν ἑαυτὴν δεικνύει, ἀλλ' ἐν τοῖς πνευματικοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ μυστήρια τὰ κεκρυμμένα ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸν κρυπτόν καὶ θεῖον πλοῦτον, τὸν κεκρυμμένον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν οὐδὲν τῆς σαρκὸς, καὶ ἀποκαλυπτόμενον ἐν τῷ πνεύματι τοῖς ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦ Χριστοῦ διακινούμενοις ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν νόμων αὐτοῦ, καθὼς εἶπεν· «ἐὰν τηρήσῃτε τὰς ἐντολάς μου, (Ἰωάν. ιδ'. ιε'. ις'.) ἀποστελῶ ὑμῖν τὸν παράκλητον, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὅπερ ὁ κόσμος οὐ δύναται δεῖξασθαι,» καὶ κἀκεῖνος διδάσκει ὑμᾶς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Οὗτος δεικνύει τῷ ἀνθρώπῳ τὴν δύναμιν τὴν ἀγίαν, τὴν ἐνοικοῦσαν ἐν αὐτῷ ἐν παντὶ καιρῷ, τὴν σκέπην, τὴν ἰσχύϊν τὴν νοητὴν τὴν σκεπάζουσαν τὸν ἄνθρωπον πάντοτε, καὶ ἀποδιώκουσαν ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν βλάβην, τοῦ μὴ προσεγγίσει τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ἢ τῷ σώματι. Ἦς τινος ὁ νοῦς ὁ φωτεινὸς καὶ νοητὸς

ἀοράτως τοῖς ὀφθαλμοῖς αἰσθάνεται τῆς πίστεως, ἥτις τοῖς ἁγίοις τῇ πείρᾳ αὐτῆς πλέον γινώσκεται.

Ἐκείνη δὲ ἡ δύναμις αὐτός ἐστιν ὁ παράκλητος, ἐν τῇ ἰσχύϊ τῆς πίστεως κατακαίων τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, ὡς ἐν πυρί. Καὶ ⁽¹⁾ ὁρμᾷ, καὶ καταφρονεῖ παντός κινδύνου τῇ ἐλπίδι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τοῖς πτεροῖς τῆς πίστεως ὑψοῦται ἐκ τῆς ὁρατῆς κτίσεως, καὶ ὡς μεθύουσα γίνεταί ὡς ἐν τῇ ἐκπλήξει τῆς μερίμνης τῆς κατὰ Θεόν, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ ἀσυνθέτῳ, καὶ ἐν τῇ κατανόησει τῇ ἀοράτῳ τῆς θείας φύσεως ἐθίζουσα τὴν διάνοιαν προσέχειν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν κρυφίων αὐτῆς. Ἔως γὰρ ἂν ἔλθῃ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐστὶν ἡ τελείωσις τῶν μυστηρίων, καὶ ἀξιοθῶμεν φανερώς τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῶν, ἡ πίστις λειτουργεῖ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων μυστήρια ἄρρητα. Ὡν ἀξιωθείμεν, διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ· ἐνταῦθα μὲν, ὡς ἀρρόβωνος· ἐκεῖ δέ, ἐν ὑποστάσει τῆς ἀληθείας, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μετὰ τῶν ἀγαπώντων αὐτόν. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΣ'.

ΠΕΡΙ

ΑΛΛΩΝ ΤΡΟΠΩΝ, ΚΑΙ ΕΝΝΟΙΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

Η γνῶσις ἀναστρεφόμενη ἐν τοῖς ὁρατοῖς, ἢ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι δεχομένη τὴν διὰδοχὴν αὐτῶν, φυσικὴ ὀνομάζεται· ἡ δὲ ἐν τῇ δυνάμει τῶν νοητῶν, καὶ ἔσωθεν ἑαυτῆς ἐν ταῖς φύσεσι τῶν ἀσωμάτων, πνευματικὴ ὀνομάζεται. Διότι τὴν αἴσθησιν ἐν τῷ πνεύματι δέχεται, καὶ οὐκ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι. Καὶ ταύταις ταῖς δυτὶ γενήσεσιν ἔξωθεν γίνονται τῇ ψυχῇ, εἰς κατανόησιν αὐτῶν. Ἡ δὲ ἐν τῇ θείᾳ γενομένη, ὑπὲρ τὴν φύσιν ὀνομάζεται, καὶ ἀγνωστος μᾶλλον καὶ ἀνωτέρα τῆς γνώσεως. Ταύτης δὲ θεωρίαν, οὐκ ἐν ὕλῃ τῇ ἔξωθεν αὐτῆς κατὰ τὰς πρώτας δέχεται ἡ ψυχὴ, ἀλλ' αὐλως ἑαυτῆς ἔσωθεν ἐν δωρεᾷ εὐθέως καὶ ἀνεπίπτως φανεροῦται, καὶ ἀποκαλύπτεται ἐκ τῶν κένδρον. Διότι» (Λουκ. ιζ'. κκ'.) ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τύπῳ ἐλπίζομένη, οὐδὲ ἐν παρατηρήσει ἔρχεται,

(1) Ὑπονοητέον τό. ἥτις.

κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλ' ἔσωθεν τῆς εἰκόνης τῆς διανοίας τῆς κρυπτῆς ἀποκαλύπτεται ἀναιτίως, χωρὶς τῆς ὑπὲρ αὐτῆς μελέτης. Διότι οὐχ εὐρίσκει ἐν αὐτῇ ὕλην ἢ διάνοιαν.

Ἑρμηνεύει αὐτῶν.

Ἡ πρώτη γνῶσις ἐκ τῆς διηνεκοῦς μελέτης, καὶ ἐκ τῆς σπουδῆς τῆς μαθήσεως ἐγγίνεται· ἡ δευτέρα δὲ ἐκ τῆς ἀγαθῆς πολιτείας, καὶ τῆς πίστεως τῆς διανοίας· ἡ τρίτη δέ, τῇ πίστει καὶ μόνῃ κεκλήρωται. Διότι ἐν αὐτῇ καταργεῖται ἡ γνῶσις, καὶ τὰ ἔργα περαίωσιν λαμβάνει, καὶ αἱ αἰσθήσεις γίνονται περισσαὶ εἰς χρεῖαν. Ὅσον οὖν ἐκ τούτου τοῦ ὅρου ἡ γνῶσις κατέρχεται, ⁽¹⁾ τιμᾶται. Καὶ καθ' ὅσον κατέρχεται πλεον τιμᾶται μᾶλλον. Καὶ ὅταν φθάσῃ τὴν γῆν καὶ τὰ γήινα, ἡ γνῶσις ἐστὶν ἡ δεσπόζουσα τῶν πάντων, καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἕκαστον πρᾶγμα χαλὸν ἐστὶ καὶ ἄργον. Ὅτε δὲ ὑψώσει ἡ ψυχὴ τὴν θεωρίαν αὐτῆς ἔνω, καὶ ἀπλώσει τὰς ἐννοίας αὐτῆς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, καὶ ἐπιθυμήσει τὰ μὴ τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς ὁρώμενα, καὶ ὧν οὐκ ἐν ἐξουσίᾳ ἡ σὰρξ, τότε ἐν τῇ πίστει συνίστανται πάντα. Ἦν καὶ δωρησάιτο ἡμῖν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὧν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

(1) Τρεῖς αἱ γνώσεις. Ἡ ἐκ τῆς παιδείας καὶ μαθήσεως· ἡ ἐκ τῆς διὰ τῆς ἀκοῆς πίστεως· καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀποκαλύψεως, καὶ τῆς μετοχῆς τῆς τοῦ παναγίου πνεύματος χάριτος. Ἡτις δὴ καὶ τῶν ἄλλων ὑπερτέρατε καὶ τελειότερα, καὶ μόνοις τοῖς εἰς ἀκρότητα ἀρετῆς ἐληλικόσιν ἐπιχορηγομένη. Πίστιν δὲ καὶ ταύτην καλέσας, καὶ οὖν ἔργοις αὐτὴν ἐνεργεῖν ἐπειπὼν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς πνευματικαῖς, καὶ ἐν γυμνῇ τῆς ψυχῆς ἐργασίᾳ, ὑπεράνωθεν τῶν αἰσθήσεων, προστίθῃσιν ἐνταῦθα τό, ὅσον κατέρχεται, τι μᾶται, τοῦτο τυχὸν σημαίων· ὅτι ὁ τῆς τοιαύτης καταξιωθεὶς γνῶστεως, εἶγε ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς καὶ ὑπὲρ αἰσθησιν θεωρίας εἰς τὴν τῶν γήινων κατέλθῃ, μεγίστην ἂν ἔχοι τὴν παρὰ πάντων τιμὴν. Οὗτος μὲν γὰρ τὴν ὡς κόκκον σινάπεως ἐνθέρμον, καὶ πληροφροῦς πεπληρωμένην πίστιν ἐν αὐτῷ ἔχων, οὐ μόνον τὰ ἐν τῇ κτίσει ἀκριβῶς γινώσκει, ἀλλ' οἶα τις δεσπότης πάντα δυνάμενος, τὰ δοκούντα ἐπιτάττει. Ἐὰν γὰρ φησιν ἔχητε πίστιν ὥσει κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ μεταβῆθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσῃ ὑμῖν. (Ματθ. ιζ' κ.) καὶ ἀλλαχοῦ. Σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύουσι ταῦτα παρακολουθήσει. Ἐν τῷ ὀνοματί μου δαιμόνια, ἐκβαλοῦσι· γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς· ὄφεις ἀρουσαὶ κτ. Μαρκ. ις' ις'.

Λ Ο Γ Ο Σ Ε Ζ'.

Π Ε Ρ Ι

ΥΠΟΘΕΣΕΩΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΗΣ ΖΗΤΟΥΣΗΣ ΤΗΝ
ΒΑΘΕΙΑΝ ΘΕΩΡΙΑΝ

Τοῦ βυθισθῆναι ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν,
τῶν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν πραγμάτων.

Πᾶν πρᾶγμα ὑψηλότερον ἄλλου, ἐγκέκρυπται ἐξ ἐκείνου, οὐ ἐστιν ἀνώτερον. Καὶ τοῦτο, οὐχὶ παραπέτασμα τι ἄλλου σώματος κέκρηται ἐν τῇ φύσει, τουτέστιν εἰς τὸ δύνασθαι ἀποκαλύψαι τὴν κρυφίότητα αὐτοῦ. Πᾶσα οὐσία νοητὴ τὰς διαφορὰς τῶν ἰδίων πραγμάτων οὐκ ἔξωθεν αὐτῆς κέκρηται, ἀλλ' ἐνδοθεν τῶν κινήσεων αὐτῆς περιωρισμένας ἔχει. Τουτέστιν εἰς τὸ τηλαυγέστερον δύνασθαι ἀμέσως ὑπειδῆναι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ πρώτου φωτός, ἢ κατὰ ἐτέραν τάξιν, ἥτις οὐ κέκρηται δηλονότι διαφορὰν ἐν τόπῳ. Ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς ὑποδοχῆς τε καὶ ὑπεροχῆς καθαρότητα, ἢ κατὰ τὸ μέτρον τῶν νόων, πρὸς δύναμιν τῆς ὑποδοχῆς τῶν ἄνω διανύσεων καὶ δυνάμεων. Νοητὴ πᾶσα οὐσία ἐξ ἐκείνων κέκρυπται τῶν ὑποκάτω αὐτῆς, οὐχὶ δὲ τῇ φύσει ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀρετῶν κινήτεσι. Καὶ τοῦτο λέγω, ἐκ τῶν περὶ τῶν ἀγίων Δυνάμεων, καὶ τῶν ψυχικῶν Ταγμάτων, καὶ τῶν δαιμόνων. Τὰ πρῶτα ἀπὸ τῶν μέσων καὶ ταῦτα ἀπὸ τῶν τρίτων τῆτε φύσει καὶ τῷ τόπῳ, καὶ ταῖς κινήσεσιν, ἕκαστον τῶν Ταγμάτων ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ πρὸς αὐτὸ τῇ γνώσει ἀπ' ἀλλήλων κεκρυμμένα εἰσὶν, εἴτε ὀρῶνται, εἴτε μὴ· ἀπὸ δὲ τῶν κάτω, τῇ φύσει. Διότι ἡ ὁρασις τῶν ἀσωμάτων οὐκ ἐστὶν ἔξωθεν αὐτῶν, ὡς τῶν σωματικῶν, ἀλλὰ τὸ ὀρᾶν αὐτοὺς ἀλλήλους, ἔσωθεν τῶν κινήσεων αὐτῶν λέγεται εἶναι ταῖς τε ἀρεταῖς καὶ τῷ μέτρῳ τῶν κινήσεων. Τούτου ἕνεκεν ἐὰν ἰσομοιρίᾳ τε τιμημένοι ᾖσι, καὶ ἀπῶτιν ἀπ' ἀλλήλων, ὀρῶσιν ἀλλήλους, οὐχὶ φαντασίᾳ, ἀλλὰ ἀψευδεῖ ὁράσει, καὶ φύσει ἀληθινῇ, πλὴν τῆς αἰτίας τῶν πάντων, ἥτις ὑπέρεκειται ταύτης τῆς διαφορᾶς αὕτη μόνη ἢ προσκυνητῇ. Οἱ μέντοι δαίμονες, εἰ καὶ λίαν εἰσιν ἐναγεῖς, οὐκ εἰσὶν ἀπ' ἀλλήλων κέκρυμμένοι ἐν ταῖς ἑαυτῶν τάξεσι. Τὰς δὲ δύο τάξεις τὰς οὐσας ὑπεράνω αὐτῶν, οὐχ ὀρῶσι. Διότι ἡ πνευματικὴ ὁρασις, τὸ φῶς

ἐστὶ τῆς κινήσεως. Καὶ αὐτὸ τοῦτό ἐστιν αὐτοῖς ἔσποπτρόν τε καὶ ὄμμα. Ὅταν δὲ σκοτισθῶσι αἱ κινήσεις, οὐχ ὁρῶσι τὰς ὑποκειμένους τάξεις. Ἀλλήλους μὲν γάρ, καθότι παχύτεροί εἰσι τῶν πνευματικῶν ταγματῶν, κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν ὁρῶσι. Καὶ τὰ τῶν μὲν δαιμόνων, οὕτως ἔχει.

Αἱ ψυχαὶ δὲ ἐν ὧσιν μεμολυσμέναι καὶ σκοτειναὶ εἰσιν, ὁρᾶν οὐ δύνανται, οὔτε ἀλλήλας, οὔτε ἑαυτάς. Ἐὰν γὰρ καθαρῶσι, πρὸς τὴν ἀρχαίαν πλάσιν ἐπανέλθωσι, τηλαυγῶς ὁρῶσι τὰς τρεῖς τάξεις ταύτας· φημί τὴν τε ὑποκάτω αὐτῶν, καὶ τὴν ἐπάνω, καὶ αὗται ἀλλήλας. Οὐχ ὅτι ἀλλοιοῦνται σχήματι σωματικῷ, καὶ τότε καθαρῶσιν, εἴτε ἀγγέλους, εἴτε δαίμονας, εἴτε ἀλλήλας. Ἀλλ' αὐτῇ τῇ φύσει εἰσὸρῶσι, καὶ πνευματικῇ τάξει. Ἐὰν δὲ εἴπῃς ἀδύνατόν ἐστι τοῦτο, τὸ ὁραθῆναι δαίμονα, ἢ ἄγγελον, ἐὰν μὴ ἀλλοιωθῶσι, καὶ σχηματισθῶσι, λοιπὸν οὐχὶ ἡ ψυχὴ ὁρᾷ, ἀλλὰ τὸ σῶμα. Καὶ οὕτως ἐὰν ἦ, τίς χρεῖα τῆς καθάρσεως; Ἰδοὺ γὰρ καὶ τοῖς μὴ καθαροῖς ἐν καιρῷ φαίνονται οἱ δαίμονες, ὡσαύτως καὶ οἱ ἄγγελοι, ἀλλ' ὅμως τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπουσιν, ὅταν βλέπωσιν, ἐνθα οὐκ ἔστι χρεῖα τῆς καθάρσεως. Ὅμως οὐχ οὕτως ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ καθαρθεῖσα, ἀλλὰ πνευματικῶς βλέπει ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῆς φύσεως, τουτίστιν ἐν τῷ διορατικῷ, ἥτοι διανοητικῷ. Καὶ ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀλλήλας ὁρῶσι καὶ ἐν σώματι οὐται, μὴ θαυμάσης. Ἐγὼ γὰρ ἀποδείξω σοι ἐναργεῖ ἀποδείκνυμι, διὰ τὴν τοῦ μαρτυροῦντος ἀλήθειαν, λέγω δὴ τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου, εἰπόντος ἐν τῷ περὶ τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου συγγράμματι· ὅτι φησὶ ποτὲ ἱστάμενος ὁ μέγας Ἀντώνιος ἐν προσευχῇ, εἶδε ψυχὴν τινος ὑφουμένην μετὰ πολλῆς τιμῆς, καὶ τὸν καταζιωθέντα τυχεῖν τῆς τοιαύτης δόξης ἐμακάρισεν. Ἦν δὲ οὗτος ὁ μακάριος Ἀμμοῦν ἀπὸ τῆς Νιτρίας. Ἀπεῖχε δὲ τὸ ὄρος ἐκεῖνο, ἐν ᾧ διέτριβεν ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, ἀπὸ Νιτρίας διάστημα δεκατριῶν ἡμερῶν. Δέδεικται λοιπὸν ἐκ τούτου τοῦ ὑποδείγματος ἐπὶ τῶν τριῶν τάξεων τῶν προειρημένων, ὅτι καὶ ἀφιστῶνται ἀπ' ἀλλήλων, ὁρῶσιν ἀλλήλας αἱ πνευματικαὶ φύσεις. Καὶ ὅτι οὐ κωλύουσι τὰ διχοστήματα, καὶ αἱ τῶν σωμάτων αἰτιήσεις τοῦ καθορᾶν ἀλλήλας. Ὅμοίως καὶ αἱ ψυχαὶ ὅταν καθαρῶσιν, οὐ σωματικῶς βλέπουσιν, ἀλλὰ πνευματικῶς. Διότι ἡ σωματικὴ θέα φανερά ἐστι, καὶ τὰ ἱμυροσθεν ὁρᾷ. Τὰ μέντοι μακρὰν ὄντα, ἄλλης δεῖται ὁράσεως.

Αἱ ἀνωτάτω τάξεις πολλαὶ εἰσι κατὰ τὴν ὑπαρξιν ἀναριθμήτως, καὶ κατὰ διαφορὰν καὶ τάξιν ὀνομάζονται. Διὰ τί γὰρ ἐκλήθησαν Ἀρχαί,

καὶ Ἐξουσίαι, καὶ Δυνάμεις ; Κυριότητες γὰρ ἴσως, ὡς τετιμημένοι. (1)
καὶ μὴν ὀλιγώτεραί εἰσι τῶν ὑποτεταγμένων αὐταῖς, ὡς ἔφησεν ὁ ἅγιος
Διονύσιος, ὁ Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος. (2) Τῇ ἐξουσίᾳ, καὶ τῇ γνώσει μέγι-

(1) α Τῶν μὲν οὖν ἁγίων Κυριοτήτων τὴν ἐκφαντορικὴν ὀνομασίαν οἶμαι
πᾶσι τοῖς ἀδουλωτοῖς τινα, καὶ πάσης ὑποπεζίας ὑφέσεως ἐλευθέραν ἀναγωγὴν
καὶ τὴν ἐλευθεροπρεπῶς ὡς ἀμειλίχον κυριότητα, πάσης μειωτικῆς δηλοποιίας
ὑπερκειμένην, ἀνένδοτον ὑφέσει πάσῃ, καὶ ἐξηρημένην ἀπάσης ἀνομοιότητος
τῆς ὄντος Κυριότητος καὶ Κυριαρχίας ἀκαταλήκτως ἐφιεμένην, καὶ πρὸς τὴν
αὐτῆς κυρίαν ἐμφέρειαν; ὡς ἐφικτὸν, ἐαυτὴν τε καὶ τὰ μετ' αὐτὴν ἀγαθοει-
δῶς διαπλάττουσαν πρὸς οὐδὲν τὸν εἰκτὴ δοκούντων, ἀλλὰ πρὸς τὸ κυρίως ὅν ὁ-
λικῶς ἐπιτετραμμένην, καὶ κυριαρχικῆς ἥτις θεοειδίας ἐν μετουσίᾳ, κατὰ τὸ
δυνατὸν αὐτῇ, γινομένην. Τὴν δὲ τῶν ἁγίων Δυνάμεων ἀρρένωτόν τινα καὶ ἀ-
κατάσειστον ἀνδρείαν, εἰς πάσας τὰς κατ' αὐτῶν θεοειδεῖς ἐνεργείας πρὸς μη-
νδεμίαν ὑποδοχὴν τῶν ἐνδιδομένων αὐτῇ θεαρχικῶν ἐλλάμψεων ἀδρανῶς ἐξ-
ασθενοῦσαν, δυνατῶς ἐπὶ τὸ θεομίμητον ἀναγομένην, οὐκ ἀπολίπουσιν ἐαυ-
τῆς ἀνανδρίᾳ τὴν θεοειδῆ κίνησιν, ἀλλ' ἀρρένωτῶς ἀφορῶσαν εἰς τὴν ὑπερ-
πούσιον δυναμοποιὸν δυνάμιν, καὶ ταύτης εἰκόνα δυναμοειδῆ κατὰ τὸ ἐφικτὸν
πυγνομένου, καὶ πρὸς μὲν αὐτὴν ὡς ἀρχιδύναμον δυνατῶς ἐπεσιραμμένην
πρὸς δὲ τὰ δεύτερα δυναμοδότης καὶ θεοειδῶς προϊοῦσα. Τὴν δὲ τῶν ἁγίων
καὶ Ἐξουσιῶν, τὴν ὁμοταγῇ τῶν θείων Κυριοτήτων καὶ Δυνάμεων, τὴν εὐκο-
σμον ἀσύμφορτον περὶ τὰς θείας ὑποδοχὰς εὐταΐαν, καὶ τὸ τεταγμένον τῆς
ὑπερκοσμίου καὶ νοεῶς ἐξουσιότητος, οὐ τυραννικῶς ἐπὶ τὰ χεῖρω ταῖς ἐξουσι-
αστικαῖς δυνάμεσιν ἀποκεχρημένης, ἀλλ' ἀκρατήτως ἐπὶ τὰ θεῖα μετ' εὐταΐας
καὶ ἀναγομένης καὶ τὰ μετ' αὐτὴν ἀγαθοειδῶς ἀναγούσης, καὶ πρὸς τὴν ἐξουσιο-
ποιὸν ἐξουσιαρχίαν ὡς θεμιτὸν ἀφομοιουμένης, καὶ ταύτην ὡς δυνατόν, Ἀγ-
ηγείοις ἀναλαμπούσης, ἐν ταῖς κατ' αὐτὴν εὐκόσμοις τάξεσι τῆς ἐξουσιαστι-
κῆς δυνάμεως. Διονύς. ἐν κεφ. η' περὶ οὐρανὸν ἱεραρχ. καὶ ἐν κεφ. θ. ἐκ-
φαίνει γὰρ ἡ μὲν τῶν οὐρανίων Ἀρχῶν, τὸ θεοειδῶς ἀρχικὸν καὶ ἡγεμονικὸν
μετὰ τάξεως ἱερέων, καὶ ταῖς ἀρχικαῖς πρεπωδεστάτοις Δυνάμεσιν καὶ τὸ πρὸς
τὴν ὑπεράρχιον ἀρχὴν αὐτάς τε ὀλικῶς ἐπεστράφθαι, καὶ ἐτέρων ἀρχικῶς
ἡγεῖσθαι καὶ τὸ πρὸς αὐτὴν ἐκείνην, ὡς δυνατόν ἀποτυποῦσθαι τὴν ἀρχο-
ποιὸν ἀρχὴν, ἀναφαίνετε τὴν ὑπερούσιον αὐτῆς ταξιαρχίαν, τῇ τῶν ἀρχικῶν
καὶ ἐξουσιῶν Δυνάμεων.

(2) α Ὁ θεηγόρος Διονύσιος ἐν μὲν τῇ ιδ'. κεφ. περὶ οὐρανοῦ ἱεραρχ. φησί.
»Πολλοὶ γὰρ εἰσιν αἱ μακάριαι στρατιαὶ τῶν ὑπερκοσμίων Νοῶν. Τὴν ἀσθε-
νῆ καὶ συνεσταλμένην ὑπερβεβηκυῖαι τῶν καθ' ἡμᾶς ὑλαίων ἀριθμῶν συμμε-
τρίας, καὶ πρὸς μόνῃς γνωστῶς ὀριζόμενοι τῆς καθ' αὐτὰς ὑπερκοσμίου καὶ
οὐρανίας νοήσεως καὶ ἐπιστήμης τῆς πανολβίας αὐταῖς δωρουμένης ὑπὸ τῆς
θεαρχικῆς καὶ ἀπειρογνώστου σοφοποιίας κτ. ἐν δὲ κεφ. Θ'. τὴν δὲ δευτέραν,
»(τάξιν) ἢ συμπληροῦνται πρὸς τῶν ἁγίων Κυριοτήτων, καὶ Δυνάμεων, καὶ Ἐξου-

στοί εἰσι, καὶ μερικώτατοι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν οἰκείων ταγμάτων. Ἐπεὶ ἐπεκτείνονται ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν, ἕως ἂν καταντήσωμεν εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ μεγάλου καὶ δυνατοῦ παρὰ πάντας, τοῦ κεφαλῆς ὑπάρχοντος, καὶ θεμελίου πάσης τῆς κτίσεως. Κεφαλὴν δὲ λέγω, οὐχὶ τὸν κτίστην, ἀλλὰ τὸν προηγούμενον τῶν θαυμάτων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ. (1) Πολλοὶ γὰρ ὑποδεέστεροί εἰσι τῆς προνοίας τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, τοῦ πλάστου αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. Καὶ τοσοῦτόν εἰσιν ὑποδεέστεροι, ὅσον οἱ τούτοις ὑποκείμενοι, τούτων ὑποδεέστεροι. Ὑποδεεστέρους δὲ λέγω, τῇτε ὑψηλότητι καὶ ταπεινότητι, οὐκ ἐν τῷ τόπῳ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει καὶ τῇ γνώσει, κατὰ τὸ μέτρον ὃ κέκηνται, ἀκολουθούσης τῇ μεϊζονος καὶ τῆς ἐλάττωνος γνώσεως. Πάσας γὰρ ταύτας τὰς νοεράς οὐσίας ἡ θεία γραφὴ ἐννέα προσηγορίαις πνευματικαῖς ὠνόματε, καὶ ταύτας μὲν εἰς τρεῖς ἀφώρισε. Πρώτην μὲν, εἰς τοὺς Θρόνους τοὺς μεγάλους καὶ ὑψηλοὺς καὶ ἀγιοτάτους, καὶ τὰ πολυόμματα Χερουβίμ, καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα Σεραφίμ· δευτέραν δὲ τῇ τάξει, εἰς τὰς Κυριότητας, καὶ τὰς Δυνάμεις, καὶ τὰς Ἐξουσίας· καὶ τρίτην, εἰς

»σῶν, τῆς τῶν Ἀρχῶν καὶ Ἀρχαγγέλων καὶ Ἀγγέλων Ἱεραρχίας, ἡγεῖσθαι τῆς πρώτης μὲν Ἱεραρχίας, ἐμφανέστερον τῆς δὲ μετ' αὐτὴν, κρυψιδέστερον. Τὴν δὲ τῶν Ἀρχῶν, καὶ Ἀρχαγγέλων, καὶ Ἀγγέλων ἐκφαντορικὴν »διακόσμησιν ταῖς ἀνθρωπίαις Ἱεραρχίαις δι' ἀλλήλων ἐπιστατεῖν, κτ. ἴσως οὖν τό, »ὀλιγώτεραι,» οὐ λόγῳ ποσότητος ἐξέλαβεν ὁ ὅσιος, ἀλλ' ἐνεργείας καὶ ἐκφάνσεως. Ἡ μὲν γὰρ δευτέρα τάξις, κρυψιδεστέρα· ἡ δὲ τρίτη, ἐκφαντικωτέρα.

Σημειῶσαι, ὅτι τῶν πρώτως μνημονευσάντων τοῦ Ἀρσεπαγίτου Διονυσίου· εἰς ἐστὶν ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἰσαάκ. Πρῶτον γὰρ μνεῖαν ποιεῖν τῶν τούτου συγγραμμάτων ἤρξατο ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τῶν Μονοφυσιστῶν ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ ἐν ἔτει φλβ'. συγκροτηθεῖσα σύνοδος. (Ὁρα τὸν Μορίν. ἐν τῷ περὶ Ἱερ. τάζ. μέρι β'. κεφ. α'.) ἐν ᾧ καὶ ὁ ὅσιος οὗτος ἤκμαζεν.

(1) *Κεφαλὴν, καὶ θεμέλιον, καὶ προηγούμενον τῶν θαυμάτων τῶν ἔργων* τοῦ Θεοῦ λέγει τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, (Κολασ. β'. ι'.) καὶ ὁ λίθος ὁ ἀκρογωνιαίος, ὁ ἐκλεκτὸς ὁ ἐντιμος, (α'. Πέτρ. β'. ζ'.) καὶ κείμενος θεμέλιος, παρ' ὃν οὐδεὶς ἄλλον δύναται θεῖναι. (α'. Κορινθ. γ'. ια'.) Δι' αὐτοῦ οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, (Ψαλμ. λβ'. β'.) καὶ οἱ αἰῶνες πεποιήνται, α(Ἐβρ. α'. β'.) καὶ τὰ μέγала καὶ θαυμαστά »κατείργασται. Ἀλλὰ καὶ ὁ Θεὸς Διουσύσιός φησι (ἐν κεφ. ζ'. περὶ οὐραν. Ἱεραρχ.) τῆς δὲ Ἰησοῦ κοινωνίας ὡσαύτως ἡξιωμένας, οὐκ ἐν εἰκόσιν ἱεροπλάστοις μορφωτικῶς ἀποτυποῦσι τὴν θεουργικὴν ὁμοίωσιν, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς αὐτῷ πλησιαζούσας ἐν πρώτῃ μετουσίᾳ τῆς γνώσεως τῶν θεουργικῶν αὐτοῦ πρῶτων

τὰς Ἀρχάς, καὶ Ἀρχαγγέλους, καὶ Ἀγγέλους. Διερμηνεύονται δὲ ταῦτα τὰ τάγματα ἐκ τῆς ἐβραϊδος, τὰ μὲν Σεραφίμ, θερμαντικὰ καὶ καυστικὰ· τὰ δὲ Χερουβίμ, τὰ πολλὰ τῇ γνώσει καὶ τῇ σοφίᾳ· Θρόνοι, ὑποδοχὴ Θεοῦ καὶ ἀνάπαυσις. Ὄνομάσθησαν δὲ τούτοις τοῖς ὀνόμασι ταῦτα τὰ τάγματα ἐκ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν. Οἱ Θρόνοι, οἱ τίμιοι λέγονται· αἱ Κυριότητες, οἱ ἔχοντες ἐξουσίαν κατὰ πάσης βασιλείας· Ἀρχαί, οἱ τὸν αἰθέρα διοικοῦντες· Ἐξουσαί, οἱ ἐξουσιάζοντες τῶν ἔθνων, καὶ ἐκάστου ἀνθρώπου· Δυνάμεις, οἱ ἰσχυροὶ ἐν δυνάμει, καὶ φοβεροὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτῶν· Σεραφίμ, οἱ ἀγιάζοντες· Χερουβίμ, οἱ βαστάζοντες· Ἀρχάγγελοι, οἱ γρηγόριοι φύλακες· Ἀγγελοι, οἱ ἀποστέλλόμενοι.

Ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐκτίσθησαν αἱ ἐπτὰ ⁽¹⁾ νοεραὶ φύσεις ἐν σιωπῇ, καὶ ἐν φωνῇ, ὅπερ ἐστὶ τὸ φῶς· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ, τὸ στερέωμα· καὶ ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τὴν συναγωγὴν τῶν ὑδάτων ἐποίησεν ὁ Θεός, καὶ τὴν βλάστησιν τῶν βοτανῶν· καὶ τῇ τετάρτῃ, τὸν μερισμὸν τοῦ φωτός· καὶ τῇ πέμπτῃ, τὰ πετεινά, καὶ ἑρπετά, καὶ τοὺς ἰχθύας, καὶ τῇ ἕκτῃ, τὰ ζῶα, καὶ τὸν ἄνθρωπον. Ἡ θέσις τοῦ κόσμου ὅλου, τὸ μῆκος, καὶ τὸ πλάτος. Ἡ ἀρχή, ἡ ἀνατολή· τὸ τέλος, ἡ δύσις· τὰ δεξιά, ὁ βορρᾶς· τὰ ἀριστερά, ὁ νότος. Καὶ ὡς κλίνην τὴν γῆν ὅλην ἔθηκε, καὶ τὸν ἀνώτερον οὐρανόν, ὡς δέβριν, καὶ καμάραν, καὶ κύβον. Τὸν δὲ δεῦτερον οὐρανόν, ὡς τροχὸν κεκολλημένον τῷ πρώτῳ, καὶ τὰ παρὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς κεκολλημένα· τὸν δὲ ὠκεανόν, ὡς ζώνην περικυκλοῦντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ἔσωθεν αὐτοῦ ὑψηλὰ ὄρη φθάνοντα ἕως τοῦ οὐρανοῦ· καὶ τὸν ἥλιον ὀπίσω τῶν ὀρέων, ⁽²⁾ διελθεῖν ὅλην τὴν νύκτα· καὶ τὴν Θάλασσαν τὴν μεγάλην ἔσωθεν τῶν ὀρέων τούτων, ἥτις κρατεῖ, ὡς τὸ ἥμιτυ καὶ τέταρτον τῆς ξηρᾶς γῆς. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα.

(1) Ἰσ. αἱ ἐννέα.

(2) Τῶν ἀντιπόδων ἔτι ἀγνοουμένων, ὀπίσω τῶν ὀρέων ὑπέλαβόν τινες τὴν νύκτα χρόπτεσθαι τὸν ἥλιον. Οἷς καὶ τὸν Ἀββᾶ Ἰσαὰκ συντακτέον

Λ Ο Γ Ο Σ Ε Η'.

Π Ε Ρ Ι

ΦΥΛΑΚΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΣ
ΛΕΠΤΟΤΕΡΑΣ

Εἰ κατὰ μόνας ὑπάρχεις ἐν τῷ κελλίῳ σου, καὶ οὐκ ἐκτήσω ἀκμήν δύναμιν ἀληθινῆς θεωρίας, μελέτησον ἅει ἐν τῇ μελέτῃ τῶν τροπαρίων, καὶ τῶν καθισμάτων, καὶ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ θανάτου, καὶ ἐν τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων. Ταῦτα γὰρ συνάγουσι τὸν νοῦν, καὶ οὐκ ἀφιᾷσιν αὐτὸν βέμβεσθαι, ἕως ἂν ἔλθῃ ἡ ἀληθινὴ θεωρία. Ὅτι ἡ δύναμις τοῦ πνεύματος δυνατωτέρα ἐστὶ τῶν παθῶν. Μελέτησον δὲ καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων μετὰ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ, καὶ κατανόησον καλῶς τὸν νοῦν τῶν τροπαρίων, καὶ παραφυλάττου ἐκ τῶν πραγμάτων τῶν ἔξωθεν τῶν κινούντων σε εἰς ἐπιθυμίας. Καὶ τὰ μικρὰ τὰ γινόμενα ὑπὸ σοῦ ἐν τῷ κελλίῳ σου φύλαξον καὶ αὐτὰ μετὰ τούτων, καὶ ἐρεύνησον ἅει τοὺς λογισμοὺς σου, καὶ εὗξαι ἵνα κτήσῃ ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου ὀφθαλμούς. Ἐντεῦθεν ἄρχεται βρῦειν σοι ἡ χαρὰ. Καὶ τότε εὐρίσκεις τὰς θλίψεις γλυκυτέρας τοῦ μέλιτος.

Οὐδεὶς δύναται τὰ πάθη νικῆσαι, εἰ μὴ δι' ἀρετῶν αἰσθητῶν θεωρουμένων. Τὸν δὲ μετεωρισμὸν τοῦ νοὸς οὐδεὶς δύναται νικῆσαι, εἰ μὴ ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς. Ὁ νοῦς ἡμῶν κοῦφός ἐστι, καὶ ἐὰν μὴ δεσμευθῇ ἐν τινι διαλογισμῷ, οὐ παύσεται ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ. Καὶ χωρὶς τελειώσεως τῶν προεξηρημένων ἀρετῶν, οὐ δυνατόν κτήσασθαι τὴν φυλακὴν ταύτην. Ἐὰν γὰρ μὴ νικήσῃ τις τοὺς ἐχθρούς, οὐ δύναται ἐν εἰρήνῃ εἶναι. Καὶ ἐὰν ἡ εἰρήνη οὐ βασιλεύῃ, πῶς δύναται εὐρεῖν τὰ ἐντὸς τῆς εἰρήνης ἀποκειμένα; τὰ πάθη γὰρ διάφραγρὰ εἰσι τῶν κρυπτῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς. Καὶ εἰ μὴ ταῦτα πρῶτον διὰ τῶν φανερῶν καταπέσωσιν, οὐχ ὀρώνται τὰ ἔσωθεν ταύτων. Οὐδὲ γὰρ δύναται τις ἔξω τοῦ τείχους ὦν, μετὰ τοῦ ἐνδον συναναστρέφεσθαι. Καὶ οὐδεὶς θεωρεῖ τὸν ἥλιον ἐν τῷ γνόφῳ οὐδὲ τὴν ἀρετὴν τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τῆς διαμενοῦσης ἐτι ταραχῆς τῶν παθῶν.

Εὗξαι τῷ Θεῷ δοῦναι σοι αἰσθηθῆναι τῆς ἐφέσεως τοῦ πνεύματος, βερόιας

καὶ τῆς ἐπιποθήσεως αὐτοῦ. Ὅταν γὰρ ἔλθῃ σοι αὕτη ἡ αἰσθητικὴ καὶ ἡ ἐπιπόθητικὴ τοῦ πνεύματος, τότε μέλλεις ἀποστῆναι τοῦ κόσμου. Καὶ ὁ κόσμος ἀφίσταται ἀπὸ σοῦ. Τούτου δέ, χωρὶς ἡσυχίας, καὶ ἀσκήσεως, καὶ ὁμιλίας τῆς ἀρωρισμένης ἀναγνώσεως εἰς ταῦτα, ἀδύνατόν τινα αἰσθανθῆναι. Καὶ χωρὶς τούτων, μὴ ζῆτει ἐκεῖνα. Ἐάν γὰρ ζήτητης, στρέφονται μετὰ μικρόν, καὶ γίνονται σωματικά. Ὁ νοῶν νοεῖται. Ἐν ἰδρῶτι εὐδόκησεν ὁ σοφὸς Κύριος φαγεῖν τὸν ἄριον τοῦτον. Οὐχὶ ἀπὸ κακίας δὲ τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἵνα μὴ γένηται ἡμῖν ἀπέψια, καὶ ἀκοιθάνωμεν. Ἐλάχιστη γὰρ ἀρετὴ μήτηρ ἐστὶ τῆς δευτέρας. Ἐάν οὖν ἀφῆς τὴν μητέρα τὴν γεννώσαν τὰς ἀρετάς, καὶ ἀπέλθῃς ζητῆσαι τὰς θυγατέρας, πρὸ τοῦ κτήσασθαι τὴν μητέρα αὐτῶν, ἔχιδναι εὐρίσκονται αἱ ἀρεταὶ ἐκεῖναί τῇ ψυχῇ. Ἐάν μὴ ῥίψῃς αὐτάς ἀπὸ σου τοῦ, ταχέως μέλλεις ἀποθάνειν.

ΛΟΓΟΣ ΞΘ'.

Π Ε Ρ Ι

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΙΑ ΕΣΤΙ ΧΡΕΙΑ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΟΥΤΩΝ

Αἰσθητικὴ πνευματικὴ ἐστὶν ἡ ποιωθεῖσα ⁽¹⁾ δέξασθαι τὴν δύναμιν τὴν θεωρητικὴν, ὡς ἡ κόρη τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, τῶν ἐχόντων ἐν αὐτοῖς τὸ φῶς τὸ αἰσθητόν. Θεωρία νοητὴ ἐστὶ γνῶσις φυσικὴ, ἡ ἐνωθεῖσα τῇ καταστάσει τῆς φύσεως, ἥτις καλεῖται φυσικὸν φῶς. Δύναμις ἀγία ἐστὶ χάρισμα τοῦ διακριτικοῦ, ⁽²⁾ τοῦ τεθέντος με-

⁽¹⁾ Ἡ ποιωθεῖσα, τουτέστιν ἡ ταῖς τῆς παιδείας ἔξῃ προκατασκευασθεῖσα. Ἐπειδὴ γὰρ ἔφη, τὴν νοητὴν θεωρίαν γνῶσιν εἶναι φυσικὴν, δηλὸν ἄρα, ὅτι αἰσθησὶν πνευματικὴν τὴν τοῦ νοὸς λέγει. Τοῦ διὰ τῆς μαθήσεως παιδευθέντος πρότερον καὶ προετοιμασθέντος, εἰδὼς οὕτω τὴν τοῦ θεωρεῖν τὰ ὄντα δύναμιν προσεπικτησάμενον.

⁽²⁾ Τὸ τῆς διακρίσεως χάρισμα (αὕτη γὰρ ἐστὶν ὁ διακριτικὸς ἥλιος) τῆς καὶ τὸ ἐν ἡμῖν φυσικὸν φῶς, καὶ τὰς παρὰ τοῦ νοὸς γενομένας θεωρίας ἀνακρινούσης, δύναμιν ἀγίαν ἐκάλεσεν. Αὕτη μὲν γὰρ πάσας τὰς ἀρετὰς συναπαρτίχουσα τε καὶ τελειοῦσα τὸν ἁγιασμόν ἡμῖν παρέχει. Ἐνθετοὶ καὶ μεῖζων πασῶν τῶν ἄλλων, ἀκούει, καὶ βασιλεὺς.

ταῦτο τοῦ φωτός καὶ τῆς θεωρίας. Φύσεις εἰσὶ τινὰ ὄντα ⁽¹⁾ μετὰ τῶν διακριτικῶν τῶν ἐκ τοῦ φωτός εἰς θεωρίαν. Πάθη εἰσὶ καθάπερ οὐσία τις σκληρά. Ἄπερ μισιτεύουσι μετὰ τοῦ φωτός, καὶ τῆς θεωρίας, καὶ κωλύουσιν ἐξ αὐτῆς τὴν διάκρισιν τῆς διαφορᾶς τῶν πραγμάτων. Καθαρότης ἐστὶ τὸ τηλαυγές τοῦ νοητοῦ ἀέρος, ⁽²⁾ οὗτινος τῷ κόλπῳ πετεροῦται ἡ φύσις ἡ ἐν ἡμῖν. Ἐὰν μὴ ὁ νοῦς ὑγιής ἢ ἐν τῇ φύσει, οὐκ ἐνεργεῖ αὐτῷ ἡ γνώσις· ὥσπερ ἡ σωματικὴ αἰσθήσις ὅταν ἐξ αἰτιῶν βλαβῇ, ἀποστερεῖται τῆς ὁράσεως. Ἐὰν δὲ ὁ νοῦς ἢ ὑγιής, ἡ γνώσις δὲ οὐκ ὑπάρχει, οὐκ ἐνεργεῖ ὁ νοῦς ἐκτὸς αὐτῆς τὴν διακρίσιν τῶν πνευματικῶν· ὥσπερ ὁ ὀφθαλμὸς ὁ ὑγιής μὲν ἐν ἅπασιν τοῖς ἑαυτοῦ, ἀμβλυωπῶν δὲ πρὸς τὴν ὄρασιν πολλάκις τῆς αἰσθήσεως. Καὶ ἐὰν ταῦτα πεφυλαγμένα ἐν τοῖς ἰδίῳ αὐτῶν, χάρις δὲ μὴ ἢ πλησίον αὐτῶν, ἀνεέργητα μένουσι πάντα ἐκ τῆς διακρίσεως τῶν διακρίσεων, καθὼς ἐν ταῖς ὥραις τῆς νυκτός. Διὰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι Ἥλιον μένουσιν ἀνεπίσκηπτοι. Καὶ ὅτε πάντα ἐβρώμενα εἰσὶ, καὶ τετελειωμένα ἐν τοῖς ἑαυτῶν, λέγομεν ὁ ὀφθαλμὸς, καὶ ἡ ὄρασις, καὶ ἔτι καὶ πράγματα οὐ διεκρίθησαν, ἢ διακρίνονται. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον, ἐν τῷ φωτὶ σου ὁψόμεθα φῶς. (Ψαλ. λβ'. ε'.) Ἐὰν δὲ ἡ χάρις τοῦ νοητοῦ Ἥλιου πλησίον γένηται, καὶ εἰς ὄρεξιν κινή, καὶ ἐρεθίζῃ, καὶ ἐμποιῇ νῆρην, καθαρότης δὲ μὴ ἢ ἐν αὐτῇ, ὥσπερ ἀήρ κενός. Ὅστις διαυγής ⁽³⁾ ἐκ τῆς παχύτητος τῶν νεφῶν, καὶ τῶν ὑλῶν τῶν σκοτεινῶς τῶν εὐχερῶς ἐκτεινομένων πρὸς τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου, ἐν ᾧ εὐφραίνομεθα ἐν ἡδονῇ ταύτης τῆς θεωρίας.

(1) Οὐκ ἀμέσως τὸ καλὸν καὶ τὸ κακόν, τὸ ἀτελές καὶ τέλειον, τὸ θεοφιλές καὶ θεοσυγές διακρίνομεν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἐν ἡμῖν προὑπαρχουσῶν εἰδήσεων, καὶ γνώσεων, καὶ μαθηματικῶν ἔξεων. Ταύτας οὖν φύσεις, καὶ ὄντα προσηγόρευσε καὶ μέσα, δι' ὧν ὁ τῷ φυσικῷ φωτὶ πεφωτισμένος νοῦς τῶν διακριτικῶν ἀνθρώπων ταῖς τῶν ὄντων ἐνασχολεῖται θεωρίαις.

(2) Τῷ νοητῷ ἀέρι, τὴν θείαν τοῦ πνεύματος αὔραν σημαίνει. Λέγει γὰρ κατωτέρω. Καὶ ἐὰν ταῦτα (τουτέστι τὸ φυσικὸν φῶς, καὶ ἡ διάκρισις) πεφυλαγμένα ἐν τοῖς ἰδίῳ αὐτῶν, ἡ χάρις δὲ μὴ ἢ πλησίον αὐτῶν ἀνεέργητα μένουσι πάντα κτ.

(3) Τὸ ἕτερον χεῖρ. ὅστις οὐ διαυγής. Αὕτη δὲ δοκεῖ τοῦ ὅλου ἡ ἐννοία. Κἂν τις λίαν πεπαυδευμένος ἢ, καὶ σοφὸς, καὶ διακριτικὸς, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, διὰ τὴν, τῶν παθῶν ἀκαθαρσίαν οὐκ ἐπιλαμπούσης αὐτῷ, ἀδιακρίτως πορεύεται, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ. Ἡ γὰρ ἐν ἡμῖν διάκρισις, καὶ τὸ φυσικὸν φῶς ἀτελεσφόρητα ἐν τοῖς ἐργαταῖς αὐτῶν, εἶγε μὴ ὑπὸ τοῦ νοητοῦ καὶ θείου φωτός καταυγάζονται.

Τῆς θεωρίας χωλαινούσης ἐκ τῆς διακρίσεως, ἡ φύσις ἤργησεν ἐκ τῆς πράξεως. Ἡ ψυχὴ ἐκωλύθη αἰσθέσθαι τῆς ἡδονῆς τοῦ Ἥλιου τοῦ δευτέρου ⁽¹⁾ τοῦ ἀνατέλλοντος ἐπὶ τὰ πάντα, διὰ τὰ ἐπιτεθέντα σωματικά, ἐν οἷς σκέπτονται αἱ ἐλλάμψεις τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ ἔλθωσιν ἐφ' ἡμᾶς. Λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ζητοῦνται ταῦτα πάντα τὰ ῥηθέντα, καὶ διὰ τὸ δυσκόλως εὑρεῖν ταῦτα ὅλα ἐν ἐνὶ ἀνθρώπῳ χωρὶς λείψεως καὶ αἰτίας, καὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοὺς πολλοὺς πρὸς τελειότητά τινος τῆς πνευματικῆς γνώσεως φθάσαι. Ἡ στέρνησις μὲν ἐστὶν οὕτως ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῆς διανοίας, καὶ ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ θελήματος, καὶ ἐκ τῆς θέσεως τῆς μὴ καθηκούσης τῷ σκοπῷ, καὶ ἐκ τῆς ἐλείψεως τῆς καθαρότητος, «καὶ ἐκ τοῦ εὑρεῖν διδάσκαλον καὶ ὁδηγόν, ἐκ τῆς ἐποχῆς τῆς χάριτος, (Σειρ. ιδ'. γ'.) (ἀνδρὶ μικρολόγῳ φησὶν, οὐ καλὸς οὐ πλοῦτος, οὐδὲ ἐξουσιάζει τῶν μεγάλων) ἐκ τοῦ κωλύματος τῶν καίριων καὶ τῶν τόπων καὶ τῶν τρόπων.»

Ἐκλογὴ συντόμων κεφαλαίων.

Ἀλήθεια ἐστὶν αἴσθησις κατὰ Θεόν, ἡ ἐν τῇ αἰσθῇ τῶν αἰσθήσεων τοῦ νοῦ τοῦ πνευματικοῦ. ἥς πέρ τινος ἐν ἑαυτῷ γεύεται. Ἀγάπη ἐστὶ καρπὸς τῆς εὐχῆς, ἡ ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῆς ὁδηγοῦσα τὸν νοῦν ἀκορέστως εἰς τὸν ἑαυτῆς πόθεν, ὅταν ὑπομείνῃ ἐν αὐτῇ χωρὶς ἀκηδίας· καὶ ἐν τῷ νῷ ἐν σιγηροῖς ἐνθυμήμασι τῆς διανοίας εὐχεταὶ μόνον ἐμπύρως καὶ μετὰ θερμότητος. Εὐχὴ ἐστὶ νέκρωσις τῶν ἐννοιῶν τοῦ θελήματος τῆς ζωῆς τῆς σαρκός. Ἴσος γὰρ ἐστὶν ὁ ἀκριβῶς εὐχόμενος τῷ νεκρουμένῳ ἐκ τοῦ κόσμου. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀρνήσασθαι τινα ἑαυτόν, τὸ καρτερῆσαι διαμένειν ἐν προτευχῇ. Λοιπὸν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἀρνήσει τῆς ψυχῆς εὐρίσκεται.

Καθάπερ ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ ἰδρώτος τῆς νηστείας ὁ στάχυς τῆς σωφροσύνης βλαστάνει, οὕτως ἐκ τοῦ κόρου ἡ ἀκολασία, καὶ ἐκ τῆς πληρώσεως ἡ ἀκαθαρσία. Ἐπὶ γαστρὶ δὲ πεινώτῃ καὶ τεαυαπεινωμένῃ, οὐδέποτε παρακύψουσιν αἰσχύροτης λογισμοί. Πᾶσα βρῶσις βιβρωσκομένη πρόσθεσις τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν γίνεται καὶ ἰσχυρὸς φυσικὴ γίνεται ἐν ἡμῖν. Καὶ ὅταν πλησθῶσι τὰ μέλη τὰ ὀργανικά ἐκ τῆς τάσεως ὅλου τοῦ σώματος τῆς γινομένης ἐν αὐτοῖς, ἡνίκα συμβῇ ἰδεῖν τί σωματικόν, ἢ ἐὰν κινηθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀκούσιόν τι μετὰ τοῦ λογισμοῦ, ἐξαίφνης ὕλη ἡδονῆς κινεῖται ἐξ ἐκείνου, καὶ διαπέμπεται ἐν ὅλῳ τῷ σώματι.

(1) Πρῶτον μὲν Ἥλιον, τὴν φυσικὴν εἴρηκε διάκρισιν· δευτέραν δὲ, τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν· καθότι προὔπάρχουσα ἐν ἡμῖν ἐκείνη, ὑπὸ ταύτης διευθύνεται.

Καὶ εἰ ἔστιν ἰσχυρὰ ἡ διάνοια τοῦ σώφρονος καὶ ἀγνοῦ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ λογισμοῖς, ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἐκείνης τῆς ἐν τοῖς μέλεσιν, εὐθὺς ταράσσεται ἡ διάκρισις αὐτοῦ, καὶ ὥς ἀπὸ ὑψηλοῦ τινὸς τόπου κατέρχεται ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἵσταται. Καὶ ἡ ὁσιότης τῶν λογισμῶν αὐτοῦ κυλίνεται, καὶ ἡ σωφροσύνη ἡ λαμπρὰ ρυπαύεται ἐν τῇ ἐκτραβῆσει τῶν παθῶν τῶν εἰσελθόντων εἰς τὴν καρδίαν ἐν τῇ ἐκπυρώσει τῶν μελῶν. Καὶ τότε τὸ ἥμισυ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐξασθeneῖ. Ὡστε εἰπεῖν καὶ τοῦ πρώτου σκοποῦ τῆς ἐλπίδος ἑαυτοῦ ἐπιλαθῆσθαι, καὶ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ἀγῶνα, εὐρίσκεται χωρὶς ἀγῶνος ὑπεύθυνος, καὶ χωρὶς καμάντου τῶν ἑαυτοῦ ἐχθρῶν ὑπεύθυνος γίνεται ὑποκατωθεν τοῦ θελήματος τοῦ ἀτόνου τῆς σαρκός. Ταῦτα πάντα ἀναγκάζει ἡ προαίρεσις ἡ μεγάλη τοῦ κόρου τοῦ ἀδιαλείπτου τὸ θέλημα τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐὰν διὰ γὰρ καλῶς ἐν τῷ λιμένι τῆς σωφροσύνης, ἀλλὰ ἐκκλίνει παραδοθῆναι εἰς ὅπερ οὐδέποτε ἐβουλήθη ἀνελθεῖν ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτοῦ. Καὶ ὅταν κοιμηθῇ μόνος, ἡ συναγωγὴ τῶν λογισμῶν τῶν περιεχόντων τὰς ματαιὰς φαντασίας τε καὶ αἰσχυρὰς περικυκλοῦσιν αὐτόν, καὶ ποιοῦσι τὴν στρωμνὴν αὐτοῦ ἐκείνην τὴν καθαρὰν πανδοχεῖον πορνείας, καὶ θέατρον τῶν θεωριῶν. Ὅταν κοινωνῇ τῇ μετ' αὐτῶν ὁμιλίᾳ ἐν τῷ μεθυσιμῷ τῶν λογισμῶν, καὶ μολύνῃ τὰ ἑαυτοῦ μέλη τὰ ὅσα ἐκτὸς πλησιασμοῦ γυναικός, ποία θάλασσα ταρασσεται οὕτω, καὶ βράζει ἐκ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ ταρασσεται ὁ νοῦς ὁ καταστάς ἐν τῇ ἰσχύϊ τῶν κυμάτων τῶν ἐξυπνιζομένων ἐπ' αὐτῷ ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς σαρκός, αὐτοῦ ἐκ τῆς πλησιμονῆς τῆς γαστρὸς ;

Ἡ σωφροσύνη, πόσον λαμπρύνεται τὸ κάλλος σου ἐν τῇ χαμεινίᾳ, καὶ ἐν τῷ πόνῳ τῆς πείνης τῆς ἀφαιρούσης ἐκ σοῦ τὸν ὕπνον, ἐκ τῆς κακοπαθείας τῇ; σαρκός, τῆς γενομένης ὥσπερ λάκκος βαθὺς μεταξὺ τῶν πλευρῶν καὶ τῶν ἐντέρων, διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν βρωμάτων. Πᾶν βρῶμα, καὶ πᾶσα ἀνάπαισις λαμβανόμενα ἔσωθεν ἡμῶν, ὁμοιώματα αἰσχυρὰ, καὶ εἰδῶλα ἀηδὴ πλάττουσι, καὶ γεννῶνται ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐξέρχονται καὶ καθορῶνται ἐν τῷ τόπῳ τῷ κρυπτῷ τῆς διανοίας ἡμῶν, καὶ γαργαλίζουσιν ἡμᾶς συκοινωνῆσαι κρυπτῶς ἐν πράγμασιν αἰσχυροῖς. Κένωμα δὲ γαστρὸς, χώραν ἔρημον ποιεῖ τὸ φρόνημα ἡμῶν. τὸ ἐκ τῶν λογισμῶν ἡρεμοῦν, καὶ ἡσυχάζον ἐκ πάντων τῶν ταραχῶδων λογισμῶν. Ἐκείνη ἡ ἐκ τοῦ κόρου ἐμπειλημένη, χώρα ἐστὶ τῶν θεωριῶν, καὶ τετράπυλον τῶν φαντασμάτων τῶν ἀτόπων ποιεῖ αὐτήν, καὶ ἐν ἐρήμῳ ὤμεν μόνον. Κόρος γὰρ φησι τῶν πολλῶν ἐπιθυμεῖ.

Ὅταν ἀξιωθῇς τῆς χάριτος τῆς θεϊκῆς, καὶ τῆς ἀπαθείας τῆς ψυχῆς, σύνες ὅτι οὐκ ἐξ ἐκείνου τοῦ μὴ διελθεῖν διὰ σοῦ τοὺς ἀηδεῖς λογισμούς, ἢ τὴν κίνησιν τῶν λογισμῶν τῶν ἐν τῷ σώματι γινομένων, (ἐκτὸς γὰρ αὐτῶν ἀδύνατόν τινα εἶναι) οὐδὲ ἐξ ἐκείνων τῶν εὐχερῶς ὑπὸ σοῦ νικωμένων, (ὅτι παντελῶς ἡ διάνοια οὐ μολύνεται. οὐδὲ ταράσσεται, καὶ καὶ λίαν ὑψηλὴ ἢ αὐτῇ.) Ἄλλ' ἐξ ἐκείνων τῶν τῆς ἐνεργείας τῆς κρείττονος τῆς διανοίας οὐκ ἀρίεται ὁ νοῦς πολεμῆσαι μετ' αὐτῶν, καὶ ἀπολέσαι αὐτούς· ἀλλ' ὅταν παρακύψῃ λογισμός, ἀρπαγῇ ἀρπάζεται ἐκ τῶν ἔγγιστα αὐτῶν ἐν βίᾳ τινὶ τῇ ἔξωθεν τοῦ θελήματος οὔσῃ, τῇ ἀπὸ συνηθείας καὶ τῆς χάριτος κατασχούσῃ ζύμην ἐντὸς τῆς καρδίας, ἥπερ ἐστὶν εἶκος τῆς διανοίας. (¹)

Ἄλλος ἐστὶν ὁ νοῦς τοῦ ἀγωνισμοῦ, καὶ ἄλλη ἡ τάξις τῆς ἱερωσύνης. Διάνοια ἥτις ἐν ἐλέει τῷ οὐρανίῳ ἐνεκρώθη τῷ κόσμῳ, ψιλούς λογισμούς μόνον περὶ τινῶν ἔχει, χωρὶς πάλης καὶ ἀγῶνος. Ἡ τελειότης ἡ μετὰ σαρκὸς καὶ αἵματος συνεζευγμένη, βασιλείαν βασιλεύει τῶν ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ αἵματος βρυόντων, καὶ οὐχὶ καταργῇ καταργεῖ αὐτούς, καὶ τοὺς ἰδίους τῆς φύσεως, ἕως ἂν ἀκμὴν ἐν τῇ ζωῇ τῇ ἐκ τῶν στοιχείων σφύζῃ τὸ νόημα τῆς ζωώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν ὁ θεμέλιος τοῦ νοῦ αὐτοῦ λαμβάνει ἀλλοίωσιν ἐν πάσῃ κινήσει καὶ ῥοπῇ. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ο.

ΠΕΡΙ

ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΝ ΕΡΕΘΙΖΟΝΤΩΝ

Ὅτι πρὸς τὴν ἀσθενείαν τῶν ἀνθρώπων ἐρρέθησαν, ἵνα μὴ ἀπόλῳνται ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος. Καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸς ἀφορμὴν τοῦ ἁμαρτάνειν ἐκλαμβάνειν αὐτούς.

Τὴν ἀνδρείαν, ἣν οἱ πατέρες ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς αὐτῶν τεθείκασιν, καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἐν ταῖς τῶν ἀποστόλων καὶ Προφητῶν γραφαῖς περὶ τῆς μετάνοίας, οὐ χρὴ ἡμῶς ἐκλαμβάνειν πρὸς βοή-

(¹) Τὸ Ε. Χ. τῆς διανοίας. Ἀγωνιστήν, τὸν πρακτικὸν φησιν, ἱερέα δὲ, τὸν θεωρητικόν. Ἄλλος ἐστὶν κτ.

θειαν τοῦ ἁμαρτάνειν, καὶ καταλύειν τὰ ὅρια τοῦ Κυρίου τὰ ἀδιάβη-
 τα, ἅτινα ἀπὸ ἀρχαίων ἡμερῶν διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων ἐν
 πάταις ταῖς γραφαῖς καὶ νομοθεσίαις πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἁμαρτίας ὠρί-
 σθησαν ἐν δυνάμει Θεοῦ. Ὅτι γὰρ ἐλπίδα μετανοίας σχῶμεν, ἐμνησ-
 νήσαντο ὑποκλῖπτειν ἐκ τῆς αἰσθήσεως τὸν φόβον τῆς ἀπογνώσεως,
 ὅπως πρὸς μετάνοιαν τρέχῃ φθάσαι πᾶς ἄνθρωπος, καὶ μὴ ἀδεῶς
 ἁμαρτάνῃ. Ἰδοὺ γὰρ παντὶ τρόπῳ ἀπεφάνητο ὁ Θεὸς τὸν φόβον ἐν πά-
 σαις ταῖς γραφαῖς, καὶ ἔδειξε παρ' αὐτῷ μισητὴν τὴν ἁμαρτίαν. Ποίῳ
 γὰρ τρόπῳ ἀπεπνίγη ἡ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Νῶε γενεὰ ἐν τῷ κατα-
 κλυσμῷ; οὐχὶ χάριν τῆς λαγνείας, ἥνικα ἐξεμάνησαν κατὰ τοῦ κάλ-
 λους τῶν θυγατέρων τοῦ Κάιν; οὐκ ἦν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον φιλαρ-
 γυρία, οὐδὲ πόλεμοι. Διατί δὲ αἱ πόλεις Σοδόμων πυρὶ καυστοὶ γεγόναι-
 σιν; οὐχ ὅτι δεδώκασιν ἑαυτῶν τὰ μέλη τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ ἀκαθαρ-
 σίᾳ, ὥστε ἐπικρατῆσαι πάντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἑαυτοῖς θέλημα εἰς
 πάσας τὰς ἐναγείς καὶ ἀτόπους πράξεις; οὐχὶ διὰ πορνείαν ἐνὸς ἀνθρώ-
 που πεπτώκασιν εἰς θάνατον ἐν μιᾷ ῥοπῇ εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδες τῶν
 υἱῶν Ἰσραὴλ τοῦ πρωτοτόκου τοῦ Θεοῦ; τίνας δὲ χάριν ἐκδίδληται
 τοῦ Θεοῦ Σομψῶν ὁ γίγας, ὁ ἐκ μήτρας ἀφορισθεὶς τῷ Θεῷ καὶ ἁγια-
 σθεὶς, καὶ πρὸ γενέσεως δι' Ἀγγέλου εὐαγγελισθεὶς κατὰ Ἰωάννην τὸν
 τοῦ Ζαχαρίου, ὁ μεγάλῃς δυνάμειος καταξιωθεὶς, καὶ μεγάλων τερα-
 στίων; οὐχ ὅτι ἐμίανε τὰ μέλη αὐτοῦ τὰ ἅγια τῇ συνοσίᾳ τῆς πόρνῃς;
 τούτου χάριν οὐκ ἐμακρύνθη ἀπ' αὐτοῦ ὁ Θεός, καὶ παρέδωκεν αὐτὸν
 τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ; Δαβὶδ δὲ ὁ κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ διὰ τὰς
 ἀρετὰς αὐτοῦ ἐκ σπέρματος αὐτοῦ ἀξιωθεὶς προσαγαγεῖν τὴν ἐπαγγελίαν
 τῶν πατέρων, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐκλάμψαι τὸν Χριστὸν εἰς σωτηρίαν πά-
 σης τῆς οἰκουμένης οὐχὶ διὰ μοιχείαν μιᾶς γυναίκος ἐτιμωρήθη, ἥνικα
 τοῖς ὀφθαλμοῖς θεάσατο τὸ κάλλος οὗτης, καὶ τὸ βέλος εἰς τὴν ψυχὴν
 αὐτοῦ ἐδέξατο; τούτου γὰρ ἕνεκεν ἐπήγειρεν αὐτῷ ὁ Θεός ἐκ τοῦ οἴκου
 αὐτοῦ πόλεμον, καὶ ὁ ἐκ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ ἐξίωξεν αὐτόν· καὶ ταῦτα
 μετὰ πολλῶν δακρύων αὐτοῦ μετανόησαντος, αὐτῷ τὴν στρωμνὴν
 αὐτοῦ βρέχειν τοῖς δάκρυσι, (β'. Βασιλ. ιε'. ιγ'.) καὶ τοῦ Θεοῦ εὐ-
 ηρηκότος αὐτῷ διὰ τοῦ Προφήτου, ὁ Κύριος ἀφεῖλέ σου τὸ ἁμάρτημα.»

Βούλομαι μνημονεῦσαι καὶ τινων πρὸ τούτου. Τίνος χάριν ἐπῆλθεν
 ἡ ὀργὴ καὶ ὁ θάνατος τῷ οἴκῳ τοῦ ἱερέως Ἡλὶ τοῦ δικαίου γέροντος,
 τοῦ τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἱερωτύνῃ διαπρέψαντος; οὐχὶ διὰ τὴν ἀνο-
 μίαν τῶν τέκνων αὐτοῦ Ὁφνὶ καὶ Φινεὶς; οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐπλημμέλη-

σεν, οὐδὲ ἐκείνοι τῇ τούτου γνώμῃ· ἀλλ' ὅτι οὐκ εἶχε ζῆλον ἀπαιτῆσαι τὴν ἐκδίκησιν Κυρίου ἀπ' αὐτῶν, καὶ μᾶλλον τούτους ἡγάπα, ἢ τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου· ἵνα οὖν μὴ ὑπολάβῃ τις, ὅτι εἰς μόνους τοὺς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν ἀνομίαις ζήσαντας ἐνδείκνυσιν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ χάριν τοῦ ἀτόπου τούτου ἀμαρτήματος, ἰδοὺ ἐν ταῖς γνησίοις αὐτοῦ ἐνδείκνυσιν τὸν ζῆλον αὐτοῦ, ἔντε ἱερεῦσι, καὶ κριταῖς, καὶ ἄρχουσι, καὶ ἀνθρώποις ἡγιασμένοις αὐτῷ, οἷς τὰς θαυματουργίας ἐνεπίστευσεν. Ἀποδέδεικται, ὅτι οὐδαμῶς, ὅταν φανῶσι τὰς θεσμοθεσίας αὐτοῦ παραβάντες, παρορᾷ, ὡς γέγραπται ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ· (Ἰεζ. 18. 17. 18.) εἶπον τῷ ἀνθρώπῳ, ᾧ ἐντέταλμαι πορθηθῆσαι τὴν Ἰερουσαλὴμ τῇ ἀοράτῳ βρομαίᾳ, ἀπ' ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου μου ἄρξαι, καὶ μὴ ἐλεήτης γέροντα, μήτε νεώτερον· ἵνα ἐνδείξηται, ὅτι γνήσιοι καὶ προσφιλεῖς αὐτῷ εἰσὶν, οἱ ἐν φόβῳ καὶ εὐλαθείᾳ πορευόμενοι ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ποιῶντες τὸ θέλημα αὐτοῦ· καὶ ἄγιοι τοῦ Θεοῦ εἰσὶν ἡ ἐνάρητος πρᾶξις, καὶ ἡ καθαρὰ συνείδησις. Τοὺς μέντοι ἐκφραυλίζοντας τὰς ὁδοὺς Κυρίου, καὶ αὐτὸς ἐκφραυλίζει αὐτούς, καὶ ἀπορρίπτει ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ τὴν χάριν αὐτοῦ αἶρει ἀπ' αὐτῶν. Διατὶ γὰρ ἡ ἀπόφρασις ἡ κατὰ τοῦ Βαλτάσαρ ἐξῆλθεν ἐξαίφνης, καὶ ὡς ἐν τύπῳ χειρὸς τοῦτον ἐπάταξεν; οὐχ ὅτι κατετόλμησε τῶν ἀψάυστων ἀναθημάτων, ὧν ἀφῆρπασεν ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ, καὶ εἰς αὐτὰ ἔπιεν αὐτὸς καὶ αἰπαλλοκίδες αὐτοῦ; οὕτω καὶ οἱ ἀφιερῶσαντες τὰ ἑαυτῶν μέλη τῷ Θεῷ, καὶ πάλιν τολμῶντες τούτοις εἰς τὰς κοσμικὰς πράξεις κεχρησθαι, ἀοράτῳ πληγῇ ἀπόλλυνται.

Οὐκοῦν μὴ τῇ προσδοκίᾳ τῆς μετανοίας, καὶ ἐν τῇ εὐτολμίᾳ τῇ δεδομένη ἡμῖν παρὰ τῶν θείων γραφῶν κατακρονήσωμεν τῶν τοῦ Θεοῦ λογίων καὶ ἀπειλῶν, καὶ παροργίσωμεν αὐτὸν τῇ ἀτοπίᾳ τῶν πράξεων ἡμῶν, καὶ χράνωμεν τὰ μέλη ἡμῶν ἅπερ καθάπαξ ἀφιερῶσαμεν δουλεύειν τῷ Θεῷ. Ἰδοὺ γὰρ ἡγιασθημεν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς, ὡς Ἡλίας καὶ Ἐλισσαῖος, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν Προφητῶν, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἁγίων, καὶ παρθένων, οἵτινες τὰς μεγάλας θαυματουργίας ἐπετέλουν, καὶ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐλάλουν τῷ Θεῷ. Καὶ ὅσοι μετ' ἐκείνους, ὡς Ἰωάννης ὁ παρθένος, καὶ ὁ ἅγιος Πέτρος, καὶ ὁ λοιπὸς κατάλογος τῶν τῆς Καινῆς εὐαγγελιστῶν καὶ κηρύκων, οἵτινες ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐδέξαντο παρ' αὐτοῦ τὰ μυστήρια· οἱ μὲν, ἐκ στόματος αὐτοῦ· οἱ δέ, δι' ἀποκαλύψεων· καὶ ἐγένοντο μεσῖται Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, καὶ κήρυκες τῆς βασιλείας τῇ αἰκουμένῃ.

ΛΟΓΟΣ Α'.

ΠΕΡΙ

ΕΚΕΙΝΩΝ ΔΙΩΝ ΚΤΗΣΑΣΘΑΙ ΤΙΣ ΔΥΝΑΤΑΙ ΤΗΝ
ΑΛΛΟΙΩΣΙΝ ΤΩΝ ΚΡΙΗΤΩΝ ΝΟΗΜΑΤΩΝ
ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΑΛΛΟΙΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙ-
ΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΞΩ

Οσον τίς ἐστὶν ἐν τῇ ἀκτημοσύνῃ, ἡ ἐκδημία τῆς ζωῆς ἀνέρχεται ἐν τῇ αὐτοῦ διανοίᾳ αἰετῶς· καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ποιῇ τὴν ἑαυτοῦ μελέτην πάντοτε, καὶ τὴν ἐτοιμασίαν ἅπασαν ἐκείσε μηχανάται ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ ὑπομονὴν κτᾶται κατὰ πάσης τιμῆς, καὶ σωματικῆς ἀναπαύσεως ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ σπειρομένης· καὶ λογισμὸς ὑπὲρ τῆς καταφρονήσεως τοῦ κόσμου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ σφύζει καθ' ὥραν· καὶ θαρρύνει ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, καὶ κτᾶται κραταιὰν καρδίαν ἐν παντὶ καιρῷ κατὰ παντὸς κινδύνου καὶ φόβου ἐργαζομένου θάνατον· ἀλλ' οὐδὲ ἐκ τοῦ θανάτου φοβεῖται. Διότι ἐν πάτῃ ὥρα αὐτῷ προσέχει, ὡς πλησιάζοντι, καὶ αὐτὸν προσδοκᾷ· καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ ἐβρίμμενη ἐστὶν ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐν πάτῃ τεποιήσῃ ἀδιδτάκτω. Καὶ ἐὰν ἀπαντήσωσιν αὐτῷ θλίψεις, γίνεται ὥσπερ τις πεπεισμένος, καὶ γινώσκων ἀκριβῶς, ὅτι στέφανον προσξενούσιν αὐτῷ. Καὶ ἐν πάσῃ χαρᾷ ὑπομένει αὐτάς, καὶ ἐν ἀγαλλιάτῃ καὶ εὐφροσύνῃ ὑποδέχεται αὐτάς. Διότι γινώσκει, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτός ἐστιν ὁ οἰκονομήτας αὐτάς αὐτῷ, διὰ τὰ κέρδη τῶν αἰτιῶν τῶν ἀγνώστων ἐν οἰκονομίᾳ μὴ φανερουμένῃ. Ἐὰν δὲ συμβῇ αὐτῷ ἐξ αἰτίας τινός τι τῶν παρερχομένων κτήσασθαι ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ μηχανῇ ἐκείνου τοῦ σοφοῦ τῶν κηκῶν πάντων, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ πόθος τοῦ σώματος ἄρχεται κινεῖσθαι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ· καὶ ζῶν μακρὰν ἐννοεῖ, καὶ λογισμοὶ τῆς ἀναπαύσεως τῆς σαρκὸς ἀναβαίνουσιν, καὶ ἐξανθοῦσιν ἐν αὐτῷ κατὰ πᾶσαν ὥραν, καὶ κατακρατεῖ τὰ τοῦ σώματος, καὶ ζητεῖ ἐν ἑαυτῷ εἰ δυνατόν κατὰ πάντα τρόπον τροπώσασθαι τὰ συνιστάμενα αὐτῷ τὴν ἀνάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἐκείνης τῆς ἀνυποτάκτου τινός τῶν λογισμῶν τῶν τοῦ φόβου. Καὶ ἐντεῦθεν ἐν πᾶσι τούτοις τὰς ἐννοίας τὰς ποιούσας τὴν πρότην, καὶ τὰς αἰτίας τοῦ φόβου

ἐννοεῖ καὶ διαλογίζεται· διότι ἐλήρθη ἐξ αὐτοῦ τὸ θάρσος ἐκείνο τῆς καρδίας, ὥστε ἐκτῆσατο ὅτε ἦν ὑψηλότερος τοῦ κόσμου ἐν τῇ ἀκτῆμο-
σύνη αὐτοῦ, ὃ ἐπλούτισεν ἐν τῇ ἐαυτοῦ ψυχῇ, διὰ τὸ κληρονόμον εἶναι
τοῦ κόσμου κατὰ τὸ μέτρον, ὧν ἐκτῆσατο· καὶ τὸν φόβον δέχεται κατὰ
τὸν νόμον, καὶ τὴν οἰκονομίαν τὴν ὀρισθεῖσαν ἐκ Θεοῦ. Ὅποια μέρει
ἐτοιμαζομένων τῶν μελῶν ἡμῶν εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, δοῦλοι γινό-
μεθα καὶ πευθῆνιοι ἐν τῷ δουλεύειν παντὶ φόβῳ κατὰ τὸν λόγον τοῦ
Ἀποστόλου. (1)

Πρὸ πάντων τῶν παθῶν, ἡ φιλαυτία· πρὸ δὲ πασῶν τῶν ἀρετῶν, ἡ
τῆς ἀναπαύσεως καταφρόνησις. Ὁ παραβάλλων τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν
ἀναπαύσεσιν, ἐν χώρᾳ εἰρήνης θλίβει αὐτό. Ὁ τρυφήσας ἐν νεότητι
αὐτοῦ, δοῦλος ἐν τῷ γήρα· αὐτοῦ γίνεται, καὶ εἰς τὰ τελευταῖα αὐτοῦ
στενάζει. Καθάπερ οὐ δύναται ὁ τὴν κεφαλὴν ἔχων εἰς τὸ ὕδωρ ἀνα-
πνεῦσαι τὸν ἄερα τὸν λεπτὸν τὸν ἐπιχεόμενον ἐν τῷ κόλπῳ τῷ κενῷ
τούτῳ, οὕτως οὐ δύναται ὁ βαπτίζων τὴν διάνοιαν ἐαυτοῦ ἐν τῇ ἐν-
ταῦθα μερίμνῃ εἰσδέξασθαι τὴν ἀναπνοὴν τῆς αἰσθήσεως ἐκείνου τοῦ
κόσμου τοῦ καινοῦ. Καθάπερ συγχέει ἡ ὁσμὴ τοῦ θανάτου τὴν κρᾶσιν
τοῦ σώματος, οὕτως ἡ θεωρία ἡ ἄτοπος τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας.
Καθάπερ ἀδύνατον γενέσθαι τὴν ὑγείαν καὶ τὴν νόσον ἐν ἐνὶ σώματι,
καὶ μὴ φθαρῆναι τὸ θάτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου, οὕτως ἀδύνατον τὸν
πλοῦτον τοῦ ἀργύρου, καὶ τὴν ἀγάπην ἐν οἴκῳ γενέσθαι ἐνί, καὶ μὴ
φθαρῆναι τὸ ἐν ὑπὸ τοῦ ἑτέρου αὐτῶν. Καθάπερ ἡ ὑαλὸς οὐ δύναται
ἐν τῷ κρούσματι τῆς γειτνιασεως τοῦ λίθου σφᾶ διαμεῖναι, οὕτως οὐδὲ
ὁ ἅγιος διαμένων καὶ προσμένων καὶ συνομιλῶν μετὰ γυναικός, δια-
μεῖναι ἐν τῇ ἐαυτοῦ καθαρότητι, καὶ μὴ σπιλωθῆναι. Καθάπερ ἐκτίλ-
λονται τὰ δένδρα ὑπὸ τῆς ῥαγδαίας τῶν ὑδάτων καὶ διηνεκοῦς ἐπιβρέυ-
σεως, οὕτω καὶ ἡ τοῦ κόσμου ἀγάπη ἐκ τῆς καρδίας, ἐν τῇ ἐπιβρέσει
τῶν πειρασμῶν ἐπιπιπτόντων τῷ σώματι.

Ὡς περ καθαίρουσι τὰ φάρμακα τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν χυμῶν τῶν πο-
νηρῶν ἐκ τοῦ σώματος, οὕτως ἡ σφοδρότης τῶν θλίψεων καθαίρει τὰ
πονηρὰ ἐκ τῆς καρδίας. Καθάπερ οὐ δυνατόν τὸν νεκρὸν αἰσθῆσθαι τῶν
πραγμάτων τῶν ζώντων, οὕτω τοῦ Μοναχοῦ τοῦ τεθαμμένου ἐν τῇ
ἡσυχίᾳ, ὡς ἐν τάφῳ, ἡ ψυχὴ στερεῖται τοῦ χεμιῶνος τοῦ συνήθους ἔχον-
τος ὑποκαπνίζειν ἐκ τῆς αἰσθήσεως τῶν πραγμάτων τῶν ἐν μέσῳ ἀν-

(1) Ὅσοι φόβῳ θανάτου διαπαντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. Ἐβρ.

θρώπων ἀναστρεφόμενων. Ὡς περ οὐ δυνατόν ἀβλαβῆ διαμεῖναι τὸν φειδόμενον τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ ἐν τῇ παρεμβολῇ τοῦ πολέμου, οὕτως ἀδύνατον καὶ τὸν ἀγωνιστὴν, τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ ῥύσασθαι ἐκ τῆς ἀπωλείας, τοῦ ἰδίου φειδόμενον σώματος. Ὡς περ ἡ νεότης ἐκ τῶν φρεσερῶν θεαμάτων ἐκπλήττεται, καὶ δραμοῦσα ἐπικρατεῖ τὰ κράσπεδα τῶν γονέων αὐτῆς, ἐπικαλουμένη αὐτούς, οὕτως ἡ ψυχὴ καθ' ὅσον στενοῦται καὶ θλίβεται ἐκ τοῦ φόβου τῶν πειρασμῶν, προστρέχει προσκολληθῆναι τῷ Θεῷ, ἐπικαλουμένη αὐτὸν ἐν δεήσει διηνεκεῖ. Καὶ ὅσον οἱ πειρασμοὶ διαμένουσιν ἀλλεπαλλήλως προσπίπτοντες, πληθύνει τὴν δέησιν· καὶ ὅταν ἐν πλατυσμῷ πάλιν γένηται, τῷ μετεωρισμῷ ἑαυτὴν ἐκδίδωσιν.

Ὡς περ οἱ παραδιδόμενοι εἰς τὰς χεῖρας τῶν κριτῶν τοῦ τιμωρηθῆναι ὑπὲρ τῆς κακίας, ἐὰν ὅταν προσεγγίσωσι ταῖς βασάνοις, ταπεινώσωσιν ἑαυτούς, καὶ παρὰ χρεῖμα ἐξομολογῶνται εἰς τὴν ἀδικίαν αὐτῶν, ἐλαττοῦται ἡ τιμωρία αὐτῶν, καὶ ἐν μικραῖς θλίψεσι λυτροῦνται ἐν τάχει· ἐὰν δὲ σκληροὶ πρὸς ἐξομολόγησιν γένωνται, ἄδικοί τινες ἐν αὐτοῖς προστίθενται αὐτοῖς βάσανα, καὶ ἐσχάτως ἀκουσίως ἐξομολογοῦνται μετὰ τὰ πολλὰ βάσανα, ἡνίκαι αἱ πλευраὶ αὐτῶν πληρωθῶσι πληγῶν, καὶ οὐδὲν ὠφελοῦνται· οὕτω καὶ ἡμεῖς, ὅταν ὑπὲρ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν, ὧν ἀσκόπως ἐκτησάμεθα, ὑπὲρ τοῦ ἐλέους παραδιδώμεθα ταῖς χερσὶ τοῦ δικαιοκρίτου τῶν ἀπάντων, καὶ κελευώμεθα κατέναντι τῆς ῥάβδου τῶν πειρασμῶν, ἕως ἂν εὐχερὴς γένηται ἡμῖν ἡ κόλασις ἡ ἐκεῖθεν· ἐὰν ὅτε προσεγγίσει ἐν ἡμῖν ἡ ῥάβδος τοῦ κριτοῦ, ταπεινωθῶμεν, καὶ μνημονεύσωμεν τῶν ἀδικημάτων, καὶ ἐξομολόγησιν ποιησώμεθα ἐνώπιον τοῦ ἐκδικητοῦ, ἐν πειρασμοῖς βραχέσι ταχὺ ῥυθιθώμεθα· ἐὰν δὲ σκληρυνθῶμεν ἐν ταῖς θλίψεσιν ἡμῶν, καὶ μὴ ἐξομολογησώμεθα, ὥς αἴτιοι τῶν τοιούτων ὑπάρχοντες, καὶ ἄξιοι καὶ πλείονα τούτων παθεῖν, ἀλλ' ἐπαιτιώμεθα τοὺς ἀνθρώπους, ποτὲ δὲ καὶ τοὺς δαίμονας, καὶ ἐν καιρῷ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ συνιστῶμεν ἑαυτοὺς ἀθώους τῶν τοιούτων ἔργων, καὶ τοῦτο ἐννοῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἐπὶ πλεον ἐπίσταται καὶ γινώσκει, καὶ ὅτι ἐν πάσῃ τῇ γῇ τὰ κρίματα αὐτοῦ ἐστί, καὶ ὅτι χωρὶς τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ οὐ παιδεύεται ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο πάντα τὰ ἐπερχόμενα ἡμῖν λύπην διηνεκεῖ ἐμποιεῖ, καὶ αἱ θλίψεις ἡμῶν σφοδραὶ γίνονται, καὶ ἐξ ἑλλης εἰς ἑλλήν ὡς ἐν σχοινίῳ παραδεδέμεθα, ἕως ἂν γνῶμεν ἑαυτούς, καὶ ταπεινωθῶμεν, καὶ αἰσθηθῶμεν τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν. Ἐκτὸς γὰρ τοῦ αἰσθηθῆναι ἡμᾶς τούτων,

ἀδύνατον ἐλθεῖν εἰς κατάρθωσιν. Καὶ ἐσχάτως ἐν πολλαῖς καταπονομένοις θλίψεσιν, ἀνωφελῆ ποιοῦμεν ἐξομολόγησιν, ὅποτε μὴ γενέσθαι παράκλησιν πέφυκεν. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ αἰσθηθῆναι τινα τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ, ἐκ Θεοῦ ἐστὶ γινόμενον χάρισμα, καὶ ἐμπέτον εἰς τὸ φρόνημα, ὅταν ἴδῃ ὁ Θεὸς ἡμᾶς, ὅτι κατεπονθήμεν ἐν ταῖς πολυτρόποις πειρασμοῖς, ἵνα μὴ ἀπέλωμεν ἐν πάσαις ταῖς συμφοραῖς ἡμῶν καὶ ταῖς θλίψεσι, μὴ ἔν ὠφελούμενοι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ οὐκ ἔστιν ὅτι ἐκ τῆς τῶν πειρασμῶν δυσκολίας οὐ συνίεμεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀγνωσίας. Πολλὰκις δέ τινες ἐν ταῖς τοιοῦτοις ὄντες, ἐξέρχονται τοῦ κόσμου τούτου ἐπύθουσι, καὶ μὴ ἐξομολογούμενοι, ἀλλ' ἀπαρνούμενοι, καὶ ἐπατιώμενοι· ὁ δὲ Θεὸς ὁ ἐλεήμων ἐξεδέχετο, εἴτως ταπεινωθῶσιν, ἵνα συγχωρήσῃ αὐτοῖς, καὶ ποιήτειεν ἔκβασιν. Καὶ οὐ μόνον τῶν πειρασμῶν αὐτῶν ἐποίει ἂν ἔκβασιν, ἀλλὰ καὶ τὰ παραπτώματα συνεχώρησεν, ἱλεούμενος τῇ ἐξομολογήτῃ τῇ μικρᾷ τῆς καρδίας.

Ὡς περ τις ἄνθρωπος προσφορὰν μεγάλην προσφέρων τῷ βασιλεῖ, κτῆται ὅψιν ἰλαρὰν. οὕτω τοῦ ἔχοντος δάκρυα ἐν τῇ προσευχῇ αὐτοῦ, ὁ Θεὸς ὁ μέγας ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων πάντα τὰ μέτρα τῶν παραπτωμάτων συγχωρεῖ, καὶ κτῆσθαι παρ' αὐτῷ κεχαριτωμένην ὅψιν ποιεῖ. Ὡς περ πρύβατον τῆς μάνδρας ἐξερχόμενον, καὶ ἐν τῷ μετεωριτμῷ τῆς ποιμάνσεως πορευόμενον, παρὰ τῷ φωλεῷ τῶν λύκων ἰσθᾶ ἑαυτό· οὕτως ὁ Μοναχὸς ὁ ἀφορίζων ἑαυτὸν ἐκ τῆς συνάγωγῆς τῶν ἑταίρων αὐτοῦ ἐν ὀνόματι καθίσματος ἡσυχαστικῶ, καὶ διαμένει ἀπαντῶν, καὶ ἀπερχόμενος, καὶ προσεγγίζων ταῖς θεωρίαις, καὶ τοῖς θεάτρων θεάμασιν ἐν ταῖς πόλεσι διερχόμενος.

Ὡς περ ἄνθρωπος ἐπὶ τῶν ὤμων ἑαυτοῦ μαργαρίτην βαστάζων πολύτιμον, καὶ ἀπερχόμενος ἐν ὁδῷ ληστευομένη, καὶ ἐν φήμαις φημιζομένη κακαῖς, ἐν πάτῃ ὄρα ἐν φόβῳ ἐστὶ, μήπως ἐπιβουλευθῇ οὕτως ὁ τὸν μαργαρίτην τῆς σωφροσύνης βαστάζων, καὶ ὀδεύων ἐν τῷ κόσμῳ τῇ τῶν ἐχθρῶν ὁδῷ, ἕως ἂν ἔλθῃ ἐν τῇ μονῇ τοῦ μνήματος, (ἥτις ἐστὶν ἡ χώρα τῆς πεποιθήσεως) οὐκ ἔχει ἐλπίδα ἐξελεῖσθαι τῶν ληστῶν καὶ τῶν πορθητῶν. Μὴ τάχα ἐκεῖνος ὁ φέρων τὸν μαργαρίτην τὸν πολύτιμον δύναται μὴ φοβηθῆναι; οὕτως οὐδὲ οὗτος γινώσκει ἐν ποίῳ τόπῳ, καὶ ἐκ ποίων, καὶ ποίᾳ ὁρᾷ παρακλύπτουσιν ἐπ' αὐτῷ, καὶ γυμνοῦσιν ἐξαίρνης αὐτὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ· καὶ ἔσται ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶν ὁ καιρὸς τοῦ γήρως αὐτοῦ, ἐκπορούμενος.

Ὡς περ ἄνθρωπος πίνων οἶνον ἐν ἡμέρᾳ πένθους, καὶ μεθυσκόμενος

ἀπάσης λύπης, τῶν ἑαυτοῦ πόνων ἐπιλανθάνεται· οὕτως ὁ μεθυσθεὶς τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ, (ὅς ἐστιν οἶκος κλαυθοῦ) τῶν πόνων καὶ τῶν λυπῶν ἑαυτοῦ ἀπασῶν, καὶ γίνεται ἀναίσθητος ἐξ ὅλων τῶν παθῶν τῆς ἁμαρτίας, διὰ τὴν μέθην ἑαυτοῦ. Οὐ τινος ἡ καρδία τῇ ἐλπίδι ἐπεστήρικται τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ ζῶον πτερωτὸν κοῦφόν ἐστι· καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς ὑψοῦται καὶ ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων ἵπταται ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν λογισμῶν ἑαυτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἀθανάτοις τοῦ ὑψίστου κατατρυφᾷ· ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο Β'.

ΠΕΡΙΕΧΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΩΦΕΛΙΜΟΥΣ ΠΕΠΛΗΡΩ- ΜΕΝΑΣ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Η πίστις ἡ θύρα ἐστὶ τῶν μυστηρίων. Καθάπερ γὰρ οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς κρυπτοῖς. Ἐν τοῖς νοερίοις ὀφθαλμοῖς, ὀφθαλμοῦς μὲν δύο ψυχικοὺς κεκτήμεθα, καθὼς λέγουσιν οἱ πατέρες, καθάπερ τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ χρεία τῆς θεωρίας ἐν ἐκάστω. Ἐν ἐνὶ μὲν γὰρ ὀφθαλμῷ ὁρῶμεν τὰ κρυπτὰ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ τὰ κεκρυμμένα ἐν ταῖς φύσεσιν, ἤγουν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὴν σοφίαν, καὶ τὴν πρόνοιαν τὴν συναίδιον τὴν περὶ ἡμᾶς, τὴν καταλαμβανομένην ἐκ τῆς μεγαλειότητος τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τάγματα τὰ οὐράνια ἐν τούτῳ τῷ ὀφθαλμῷ θεωροῦμεν τὰ σύνδουλα ἡμῶν. Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ὀφθαλμῷ θεωροῦμεν τὴν δόξαν τῆς φύσεως αὐτοῦ τῆς ἀγίας· ὅτε εὐδοκῇσῃ ὁ Θεὸς εἰσάξει ἡμᾶς εἰς τὰ μυστήρια τὰ πνευματικά, καὶ τὴν Θάλασσαν τῆς πίστεως ἀνοίξει ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν.

Χάρις μετὰ χάριν μετὰ τὸ βάπτισμα ἡ μετάνοια ἐδόθη τοῖς ἀνθρώποις. Μετάνοια γὰρ ἐστὶν ἀναγέννησις δευτέρα ἐκ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὄνπερ ἐκ τῆς πίστεως ἀβραβῶνα ἐδεξάμεθα, διὰ τῆς μετανόιας τὸ χάρισμα αὐτοῦ ἐκδεχόμεθα. Μετάνοιά ἐστὶν ἡ θύρα τοῦ ἐλέους, ἡ ἀνεργημένη τοῖς διώκουσιν αὐτήν. Διὰ τῆς θύρας ταύτης εἰσερχόμεθα πρὸς τὸ θεῖον

ἐλεος· καὶ ἐκτὸς ταύτης τῆς εἰσόδου, οὐχ εὐρήσομεν ἔλεος. (Ῥωμ. γ'. »δ'.) Διότι πάντες ἡμαρτον κατὰ τὴν θεϊαν γραφὴν, δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι. Ἡ μετάνοια ἐστὶν ἡ χάρις ἡ δευτέρα, καὶ τίκεται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς πίστεως καὶ τοῦ φόβου. Ὁ φόβος δὲ ἐστὶ ράβδος πατρικὴ ἡ κυβερνώσα ἡμᾶς, ἕως ἂν φθάσωμεν εἰς τὸν παράδεισον τῶν ἀγαθῶν, τὸν πνευματικόν. Καὶ ὅταν ἐκεῖ φθάσωμεν, ἀφίηται ἡμᾶς καὶ στρέφεται.

Παράδεισός ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐν ἣ ἡ τρυφή πάντων τῶν μακαρισμῶν. Ὅπου ὁ μακάριος Παῦλος ἐτράφη τροφὴν παρὰ τὴν φύσιν. (α. Κορινθ. β'. θ'.) Καὶ ἄφ' οὗ ἐγεύσατο τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἐκεῖσε, »ἐκράξε λέγων· ἃ ὀφθαλμοὺς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Ἐκ τοῦ ξύλου τούτου ἐκωλύθη ὁ Ἀδὰμ διὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ διαβόλου. Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἧς ἐξέπεσεν ὁ Ἀδὰμ, καὶ οὐκ ἔτι ἀπήνησεν αὐτόν ἡ χαρὰ. Ἀλλ' ἐν τῇ γῇ τῶν ἀκανθῶν εἰργάζετο καὶ ἐκοπία. Οἱ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ στερηθέντες, ἄρτον ἰδρωτός ἐσθίουσιν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν, καὶ ἐν εὐθύτητι πορεύονται. Ὅν ὁ πρωτόπλαστος ἐπετράπη φαγεῖν μετὰ τὴν ἔκπτωσιν. Ἐως ἂν εὕρωμεν τὴν ἀγάπην, ἐν τῇ γῇ τῶν ἀκανθῶν ἐστὶν ἡ ἐργασία ἡμῶν, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν σπεύρμεν καὶ θερίζομεν, καὶ καὶ ὁ σπόρος ἡμῶν γένηται σπόρος δικαιοσύνης, καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ κεντούμεθα ἐξ αὐτῶν, καὶ ὅποσον ἂν δικαιωθῶμεν, ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου ἡμῶν ζῶμεν. Καὶ ὅταν εὕρωμεν τὴν ἀγάπην, ἄρτον οὐράνιον τρεφόμεθα, καὶ ἐνδυναμούμεθα ἄνευ ἔργου καὶ κόπου. Ὁ οὐράνιος ἄρτος ἐστὶν ὁ Χριστός, ὁ κατελθὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῇ κόσμῳ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τροφή τῶν Ἀγγέλων.

» Ὁ εὐρών τὴν ἀγάπην, τὸν Χριστὸν ἐσθίει καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν, καὶ ἀθάνατος γίνεται ἐκ τούτου. (Ἰωαν. ε'. νη'.) Ὁ γὰρ τρώγων, φησὶν, ἐκ τοῦ ἄρτου, ὃν ἐγὼ δώσω αὐτῷ, θάνατον οὐκ ὄψεται εἰς τὸν αἰῶνα. Μακάριός ἐστιν ὁ ἐσθίων ἐκ τοῦ ἄρτου τῆς ἀγάπης, ὃς ἐστὶν Ἰησοῦς. Ὅτι δὲ ὁ ἐσθίων ἐκ τῆς ἀγάπης, τὸν Χριστὸν ἐσθίει τὸν »ἐπὶ πάντων Θεόν, μαρτυρεῖ Ἰωάννης λέγων· ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ. (α. Ἰωάν. δη'.) Λοιπὸν ζωὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ καρποῦται ὁ ἐν τῇ ἀγάπῃ ζῶν, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τοῦ ἀέρος ἐκείνου τῆς ἀναστάσεως ὁφθαλμίνονται ἐκ τῶν ὧδε. Ἐν τούτῳ τῷ ἀέρι τρυφῶσιν οἱ δίκαιοι ἐν τῇ ἀναστάσει. Ἡ ἀγάπη ἐστὶν ἡ βασιλεία, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος μυστικῶς

» τοῖς Ἀποστόλοις φαγεῖν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Τὸ γὰρ ἐσθίετε καὶ πίνετε ἐν τῇ τραπέζῃ τῆς βασιλείας μου τί ἐστίν, (Λουκ. κβ' λ'.) εἰ μὴ ἀγάπη; ἱκανὴ γὰρ θρέψαι τὸν ἄνθρωπον ἡ ἀγάπη, ἀντὶ βρώσεως καὶ » πόσεως. Οὗτός ἐστιν ὁ οἶνος, ὁ εὐφραίνων καρδίαν ἀνθρώπου. (Ψαλ. ργ'. ις'.) Μακάριος ὁ πίων ἐκ τοῦ οἴνου τούτου. Ἐκ τούτου ἔπιον οἱ ἀκόλαστοι, καὶ ἡδέσθησαν· καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, καὶ ἐπελάβοντο τὰς ὁδοὺς τῶν προσκομμάτων· καὶ οἱ μέθυσοι, καὶ ἐγένοντο νηστευταί· καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ ἐπεθύμησαν τὴν πτωχείαν· καὶ οἱ πένητες, καὶ ἐπλούτησαν τῇ ἐλπίδι· καὶ οἱ ἄρρωστοι, καὶ ἐγένοντο δυνατοί· καὶ οἱ ἰδιῶται, καὶ ἐσοφίσθησαν.

Ἦσπερ οὐ δυνατόν ἐστι περάσαι τὴν Θάλασσαν τὴν μεγάλην χωρὶς πλοίου καὶ καράβου, οὕτως οὐ δύναται τις περάσαι χωρὶς φόβου πρὸς τὴν ἀγάπην. Τὴν Θάλασσαν τὴν ὀζομένην τὴν τεθεῖσαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ νοεροῦ παραδείσου, διὰ καράβου τῆς μετανοίας παρελθεῖν δυνάμεθα τῆς ἐχούσης τοὺς κωπηλάτας τοῦ φόβου. Ἐὰν δὲ οἱ κωπηλάται οὗτοι τοῦ φόβου οὐ κυβερνῶσι τὸ πλοῖον τοῦτο τῆς μετανοίας, δι' ἧς διερχόμεθα τὴν Θάλασσαν τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν Θεόν, καταποντιζόμεθα ἐν τῇ ὀζομένῃ Θαλάσσῃ· ἡ μετάνοια ἐστὶ τὸ πλοῖον· ὁ φόβος δὲ, ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ, ἡ ἀγάπη, ὁ λιμὴν ὁ θεϊκός. Καθίζει οὖν ἡμεῖς ὁ φόβος ἐν τῷ πλοίῳ τῆς μετανοίας, καὶ διαβιβάζει ἡμεῖς τὴν Θάλασσαν τοῦ βίου τὴν ὀζομένην, καὶ πρὸς τὸν λιμένα τὸν θεῖον, ὡς ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ὁδηγεῖ ἡμεῖς· εἰς ὃν περῶσι πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι ἐν τῇ μετανόῃ. Καὶ ὅτε φθάσομεν τὴν ἀγάπην, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ἡ ὁδὸς ἡμῶν ἐτελειώθη, καὶ διέβημεν πρὸς τὴν νῆσον, τὴν ἐκεῖθεν τοῦ κόσμου οὕσαν· ὅπου ὁ πατήρ, καὶ ὁ υἱός, καὶ τὸ ἅγιον· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος· καὶ ἡμεῖς ἀξίους ποιήσοι τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ τῆς ἀγάπης τῆς διὰ τοῦ φόβου αὐτοῦ. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο Γ'.

ΠΕΡΙΕΧΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑΣ ΠΕΠΛΗΡΩΜΕΝΑΣ
ΩΦΕΛΕΙΑΣ

Ἄς ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐλάλησεν τοῖς ἐν ταπεινώσει ἀκούουσιν
αὐτοῦ.

Οὐκ ἔστιν ἔννοια ἀγαθή, μὴ οὕτα ἐκ τῆς χάριτος τῆς θείας, ἐμπίπτουσα ἐν τῇ καρδίᾳ. Καὶ οὐκ ἔστι λογισμὸς πονηρὸς προσεγγίζων τῇ ψυχῇ, εἰ μὴ πρὸς πειρασμὸν καὶ πείραν. Ἄνθρωπος φθασας γινῶναι τὸ μέτρον τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, οὗτος ἔφθασεν τὸ τέλειον τῆς ταπεινώσεως. Ὁ ὁδηγῶν τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καρδιά ἐστὶ κινουμένη πρὸς εὐχαριστίαν ἀδιάλειπτον. Ὁ ὁδηγῶν τὸν πειρασμὸν πρὸς τὴν ψυχὴν, ἡ ἔννοια ἐστὶ τοῦ γογγυσμοῦ, ἡ κινουμένη αἰὲν ἐν τῇ καρδίᾳ. Πάσας τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων βαστάζει ὁ Θεός· ἄνθρωπον δὲ αἰὲν γογγύζουσα οὐχ ὑπομένει, ἐὰν μὴ παιδεύσῃ αὐτόν. Ψυχὴ ἡ ἀπέχουσα ἐκ πάσης ἐλλάμψεως τῆς γνώσεως, ἐν ταῖς τοιαύταις ἐννοίαις εὐρίσκεται. Στόμα διαπαντὸς εὐχαριστοῦν, εὐλογίαν δέχεται παρὰ τοῦ Θεοῦ· καὶ καρδιά διαμένουσα ἐν εὐχαριστίᾳ, ἐμπίπτει ἐν αὐτῇ ἡ χάρις. Πρὸ τῆς χάριτος, τρέχει ἡ ταπεινότης· καὶ πρὸ τῆς παιδείας, τρέχει ἡ οἴησις. Ὁ ὑπερηφανεύμενος, παραχωρεῖται πεσεῖν εἰς βλασφημίαν· καὶ ὁ ἐν τῇ ἀρετῇ τῆς πράξεως ἐπαιρόμενος, ἐν τῇ πορνείᾳ παραχωρεῖται πεσεῖν· καὶ ὁ ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ ἐπαιρόμενος, ἐν ταῖς σκοτειναῖς παγίσιν τῆς ἀγνοίας ἐμπεσεῖν παραχωρεῖται.

Ἄνθρωπος ἀπέχων ἐκ πάσης μνήμης τοῦ Θεοῦ, οὗτός ἐστιν ὁ βαστάζων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ κατὰ τοῦ πλησίον μέριμναν ἐν τῇ μνήμῃ τῇ πονηρᾷ. Ὁ τιμῶν πάντα ἄνθρωπον ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, οὗτος εὐρίσκει βοήθειαν παρὰ παντὸς ἀνθρώπου ἐν τῇ νεύματι τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ κρυπτῷ. Ὁ ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ ἀδικουμένου, εὐρίσκει τὸν Θεὸν ὑπέρμαχον αὐτοῦ. Ὁ παρέχων τὸν βραχίονα ἑαυτοῦ εἰς βοήθειαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ, λαμβάνει τὸν βραχίονα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν ἑαυτοῦ. Ὁ κατηγορῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ κακίᾳ αὐτοῦ, εὐρίσκει τὸν Θεὸν κατήγορον ἑαυτοῦ. Ὁ διορθούμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ

ταμείω αὐτοῦ, τὴν ἰδίαν κακίαν ἱάται· καὶ ὁ κατηγορῶν τινὰ ἐν συν-
αθροίσματι, ἐνισχύει τὰ ἴδια τραύματα. Ὁ θεραπεύων τὸν ἀδελφὸν
αὐτοῦ κρυπτῶς, τὴν ἰσχύν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἐκδηλον ποιεῖ· καὶ ὁ
καταισχύνων αὐτὸν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, τὴν ἰσχύν τοῦ ἐν
αὐτῷ φθόνου ἀποδεικνύει. Φίλος ἐν κρυπτῷ ἐλέγχων, ἱατρὸς σοφός
ἐστίν· ὁ δὲ ἐν ὀφθαλμοῖς πολλῶν ἱατρεύων, ὀνειδίζων ἐστὶν ἐν ἀληθείᾳ.
Σημεῖον τῆς συμπαθείας ἐστὶ, συγχώρησις παντὸς ὀφλήματος· καὶ ση-
μεῖον τοῦ πονηροῦ φρονήματος, ἀντιλογία πρὸς τὸν πταίσαντα. Ὁ πρὸς
ὕψιν προσφέρων τὴν παιδεύειν, ἐν τῇ ἀγάπῃ παιδεύει· ὁ δὲ ἐκζητῶν
ἐκδίκησιν, κενός ἐστιν ἐκ τῆς ἀγάπης. Ὁ Θεὸς παιδεύει ἐν τῇ ἀγάπῃ
οὐκ ἀμυνόμενος, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἵνα ἰαθῇ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ζητεῖ, καὶ
οὐ φυλάττει τὴν ὀργὴν εἰς καιρὸν. Οὗτος ὁ τρόπος τῆς ἀγάπης ἐκ τῆς
εὐθύτητός ἐστι, καὶ ἐμπαθῶς εἰς ἄμυναν οὐκ ἐκκλίνει. Δίκαιος σοφός,
τῷ Θεῷ ἐστὶν ὁμοιος οὐ γὰρ παιδεύει παντελῶς ἄνθρωπον, ἀμυνόμενος
αὐτὸν εἰς τὴν κακίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ ἵνα διορθωθῇ ὁ ἄνθρωπος, ἢ ἄλλοι
φρονηθῶσιν. Ἡ δὲ μὴ ὁμοιοῦσα ταύτη, (1) οὐκ ἐστὶ παιδεία. Ὁ δι'
ἀνταπόδοσιν ποιῶν τὸ ἀγαθόν, ταχέως τρέπεται· ὁ δὲ τῇ δυνάμει τῆς
γνώσεως· ἑαυτοῦ θαυμάζων ἐν τῇ θεωρίᾳ τὴν γνῶσιν τὴν οὐσαν ἐν τῷ
Θεῷ, οὗτος εἰ καὶ κατακόπτεται σαρκί, οὐδὲ ἐν τῇ διανοίᾳ ἑαυτοῦ
ἐπαίρεται, οὐδὲ ἐκ τῆς ἀρετῆς ἐκκλίνει ποτέ. Ὁ φωτίζων τὴν διάνοιαν
ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ἐπέξιν τοῦ Θεοῦ ἀμοιβήν, οὗτος πρὸς τὸ βάθος τῆς
ταπεινοφροσύνης κατήντησε ψυχῇ τε καὶ σώματι. Πρὸ τοῦ γὰρ ἐγγί-
σαι τίς τῇ γνώσει, ἀνέρχεται καὶ κτέρχεται ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ·
ὅτε δὲ προσεγγίσει τῇ γνώσει, ὅλος ἐπάρσει ἐπαίρεται. Καὶ ὅσον ὑψω-
θῇ, οὐ τελειοῦται ἡ ἀνάγκη τῆς γνώσεως αὐτοῦ, ἕως ἄν ἔλθῃ ἐκεῖ-
νος ὁ αἰὼν τῆς δόξης, καὶ λάβῃ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ πάμπαν. Ὅσον
γὰρ τελειοῦται ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, τοσοῦτον ὁπίσω αὐτοῦ πο-
ρεύεται· ἐν δὲ τῷ ἀληθινῷ αἰῶνι, τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ δεικνύει αὐτῷ
οὐχ ὅ,τι, ἐστίν· Ὅσον γὰρ αἱ δίκαιοι εἰσέλθωσιν ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ,
τὴν εἰκόνα ὡς ἐν ἐσόπτρῳ θεωροῦσιν· ἐκεῖσε δέ, τὴν φανέρωσιν τῆς ἀλη-
θείας θεωροῦσιν.

Τὸ πῦρ τὸ ἐν ξηροῖς ξύλοις ἀναφθὲν δυσχερῶς σβεσθῆναι, καὶ ἡ
θέρμη τοῦ Θεοῦ ἡ γινομένη καὶ ἐμπίπτουσα ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀποτα-
ξαμένου τῷ κότμῳ, ἡ πυρπόλησις αὐτῆς οὐ σβεσθῆναι, καὶ ἐστὶ
τοῦ πυρὸς δραπευτέρα. Ὁ οἶνος, ὅταν ἡ δύναμις αὐτοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὰ

(1) Τὸ Ε. Χ. Εἰ δὲ μὴ ὁμοιοῦται ταύτη.

μέλη, ἐπιλανθάνεται ὁ νοῦς τὴν ἀκρίβειαν τῶν πάντων· καὶ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, ὅτε κρατήσῃ νομὴν εἰς τὴν ψυχὴν, ἀπόλλυσι πᾶσαν μνήμην ὁράσεως ἐκ τῆς καρδίας. Διάνοια εὐρύττα τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος, ὡς ἄνθρωπος εὐρίσκων πλοῖον ἐν τῇ θαλάσῃ· καὶ ὅταν καθήσῃ ἐν αὐτῷ, διαβιδάζει ἑαυτὸν ἐκ τῆς θαλάσσης τοῦ κόσμου τούτου, καὶ φθάσαι πειεῖ τὴν νῆσον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Οὕτως ἐστὶν ἡ αἴσθησις τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς νῆσος μικρὰ ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ ὁ προσεγγίζων αὐτῇ, οὐκ ἔτι κοπιᾷ ἐν τοῖς κύμασι τῆς φαντασίας τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ὁ ἔμπορος ὅταν τελειωθῇ ὁ κλῆρος αὐτοῦ, σπουδάζει ἀπελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· καὶ ὁ Μοναχὸς ὅσον ἀκμὴν ὑπολείπεται ὁ καιρὸς τῆς πράξεως αὐτοῦ, λυπεῖται χωρισθῆναι ἐκ τοῦ σώματος τούτου· καὶ ὅταν αἰσθηθῇ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐξηγόρασε τὸν καιρὸν, καὶ ἔλαβε τὸν ἀρράβωνα αὐτοῦ, ἐπιθυμεῖ τὸν μέλλοντα αἰῶνα. Ὁ ἔμπορος ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ θαλάσῃ, ὁ φόβος ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ ἐστί, μήπως ἐπαναστῶσιν αὐτῷ τὰ κύματα, καὶ βυθισθῇ ἡ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ· καὶ ὁ Μοναχὸς ὅσον ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ, ὁ φόβος κατακρατεῖ τῆς πολιτείας αὐτοῦ, μήπως ἐξυπνισθῇ κατ' αὐτοῦ ὁ χειμὼν, καὶ ἀπολεσθῇ τὸ ἔργον αὐτοῦ, τὸ ἐκ τῆς νεότητος αὐτοῦ ἕως γήρως αὐτοῦ. Ὁ ἔμπορος τὴν χέρσον θεωρεῖ, καὶ ὁ Μοναχὸς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου.

Ὁ ναύτης τοὺς ἀστέρας βλέπει, ὅταν διαβαίνει ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ πρὸς τοὺς ἀστέρας κατευθύνει τὸ πλοῖον αὐτοῦ, ἕως ἂν φθάσῃ τὸν λιμένα· καὶ ὁ Μοναχὸς εἰς τὴν εὐχὴν βλέπει, διότι διορθοῖ αὐτόν, καὶ κατευθύνει αὐτοῦ τὴν πορείαν πρὸς ὁποῖον λιμένα εὐθύνει ἡ πολιτεία αὐτοῦ ἐν τῇ εὐχῇ τῇ καθ' ὥραν. Ὁ ναύτης ὁρᾷ τὴν νῆσον, ἐν ἣ δῆσει τὸ πλοῖον αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖθεν ἐφοδιάζεται, καὶ εὐθύνεται πάλιν εἰς ἄλλην νῆσον. Οὕτως ἐστὶν ἡ πορεία τοῦ Μοναχοῦ ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ· ἀπὸ νήσου εἰς νῆσον διαβαίνει, ἥτοι ἀπὸ γνώσεως εἰς γνώσιν, καὶ ἐν τῇ ἀλλαγῇ τῶν νήσων, ἥτοι τῶν γνώσεων προκοπτεῖ, ἕως ἂν ἀνέλθῃ ἐκ τῆς θαλάσσης, καὶ πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἀληθινὴν ἐκείνην καταφθάσῃ ἡ πορεία αὐτοῦ. Ἐν ἣ οἱ οἰκοῦντες ἐν αὐτῇ οὐκ ἐμπορεύονται πάλιν· ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ ἐπαναπαύεται. Μακάριος ὅστις ἡ ἐμπορία αὐτοῦ συνεχύθη ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῇ ματαίῳ, ἔσωθεν τῆς μεγάλης θαλάσσης ταύτης. Μακάριος ὅστις, τὸ πλοῖον αὐτοῦ οὐκ ἐκλάσθη, καὶ φθάσῃ ἐν χαρᾷ πρὸς τὸν λιμένα.

Ὁ νηχόμενος, γυμνὸς καταδύνει ἐν τῇ θαλάσῃ, ἕως ἂν εὕρῃ τὸν

μαργαρίτην· καὶ ὁ σοφὸς Μοναχός, γυμνὸς διαπορεύεται ἐν τῷ βίῳ, ἕως ἂν εὕρῃ ἐν ἑαυτῷ τὸν μαργαρίτην Ἰησοῦν Χριστόν· καὶ ὅταν εὕρῃ αὐτόν, οὐκ ἔτι κτεῖται σὺν αὐτῷ τί τῶν ὄντων. Ὁ μαργαρίτης ἐν τοῖς ταμείοις φυλάττεται· καὶ ἡ τροφή (¹) τοῦ Μοναχοῦ ἔσθθαι τῆς ἡσυχίας συντηρεῖται. Ἡ παρθένος ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν τοῖς πλήθεσι τῶν λαῶν καταβλάπτεται· καὶ ἡ δίκαιοι τοῦ Μοναχοῦ ἐν ταῖς τῶν πολλῶν συντυχίαις. Τὸ ὄρνειον ἐκ παντὸς τόπου πρὸς τὴν καλλιὰν αὐτοῦ τρέχει, τοῦ ποιῆται τέκνα· καὶ ὁ Μοναχὸς ὁ ἔχων διὰκρισιν ταχύνει εἰς τὸ σκήνωμα ἑαυτοῦ, τοῦ ποιῆται ἐν αὐτῷ καρπὸν ζωῆς. Ὁ ὄφις ὅταν θλασθῇ ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τηρεῖ καὶ ὁ σοφὸς Μοναχὸς παραφυλάττεται ἐν παντὶ καιρῷ τὴν πίστιν αὐτοῦ, ἥτις ἐστὶ ἀρχὴ τῆς ζωῆς αὐτοῦ. νεφέλη καλύπτει Ἡλίον· καὶ λόγοι πολλοὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἀρξάμενην φωτίζεισθαι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς εὐχῆς καλύπτουσι.

Τὸ ὄρνειον τὸ καλούμενον Ἐρωδιός, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ εὐφραίνεται καὶ ἀγαλλιᾶται κατὰ τὸν λόγον τῶν σοφῶν, ὅταν ἀρρῖσθαι ἑαυτὸν ἐκ τῆς οἰκουμένης, καὶ πορευθῇ εἰς ἔρημον τόπον, καὶ αἰκήσῃ ἐν αὐτῷ οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ μονάζοντος. ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ δέχεται τὴν οὐράκιον χαρὰν, ὅταν μακρυθῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπέλθῃ καὶ οἰκήσῃ εἰς τὴν χώραν τῆς ἡσυχίας, καὶ προσδοκῇ τὸν καιρὸν τῆς ἐξόδου αὐτοῦ. Ἐβρέθη περὶ τοῦ ὄρνειου τοῦ λεγομένου Σειρήνος, ὅτι ἕκαστος ἀκούων τοῦ μέλους τῆς φωνῆς αὐτοῦ, οὕτως αἰχμαλωτίζεται ὅπισθον αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδοπορίᾳ τῆς ἐρήμου, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι ἐν τῇ ἡδύτητι τοῦ μέλους καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς, καὶ πίπτειν καὶ ἀποθνήσκειν. Τούτῳ ἀπεικάζεται τὸ πρᾶγμα τῆς ψυχῆς. Ὅταν γὰρ ἐμπέσῃ ἡ γλυκύτης ἡ οὐράνιος ἐν αὐτῇ, ἐκ τοῦ μέλους τῆς ἡδύτητος τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ τῶν ἐμπιπτόντων ἐν αἰσθήσει ἐν τῷ νοῒ, οὕτως ὅλη ἀπέρχεται ὀπίσθον αὐτῆς, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι τῆς ζωῆς ταύτης τῆς σωματικῆς, καὶ στερεῖσθαι τὸ σῶμα τῶν ὀρέξεων αὐτοῦ, καὶ ὑψοῦσθαι αὐτὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ τῆς ζωῆς ταύτης.

Δένδρον ἐὰν μὴ ἀποβάλλῃ ἑαυτοῦ τὰ πρότερον φύλλα πρῶτον, οὐκ ἐκφέρει τοὺς νεαροὺς κλάδους· καὶ Μοναχὸς ἕως ἂν μὴ ἀπορρίψῃεν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν μνήμην τῶν προτέρων ἑαυτοῦ, οὐκ ἐκφέρει νεαροὺς καρποὺς καὶ κλάδους ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ.

Ὁ ἄνεμος λιπκίνει τοὺς καρποὺς, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ Θεοῦ τοὺς καρποὺς τῆς ψυχῆς. Μύαξ, ἐν ᾧ ὁ μαργαρίτης τίκεται, κτίζεται ἐν αὐτῷ

(¹) Τὸ Ε. Χ. τροφή.

εἰδὸς τι σπινθῆρος ἐκ τῆς ἀστραπῆς, καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος δέχεται τὴν ὕλην, καθὼς ἐστὶ λόγος, καὶ ἕως τότε σὰρξ ἐστὶ ψιλὴ· καὶ ἡ καρδίᾳ τοῦ Μοναχοῦ ἕως ἂν δέξηται τὴν ὕλην τὴν οὐράνιον ἐν συνέσει, τὸ ἔργον αὐτῆς ψιλὸν ἐστὶ, καὶ οὐκ ἔχει ἔσωθεν τῶν μυάκων τὸν καρπὸν τῆς παρακλήσεως.

Ὁ κύων ὁ λείγων τὸ ρίνιον, ἐκ τοῦ αἵματος ἑαυτοῦ πίνει, καὶ οὐκ αἶδε τὴν βλάβην αὐτοῦ ἐκ τῆς γλυκύτητος τοῦ ἰδίου αἵματος· καὶ ὁ Μοναχὸς ὁ κλίνων πιεῖν κενοδοξίαν, ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ συμπίνει, καὶ οὐκ αἰσθάνεται τῆς βλάβης αὐτοῦ ἐκ τῆς γλυκύτητος τῆς πρὸς ὧραν γινομένης. Ἡ δόξα ἡ κοσμικὴ πέτρα ἐστὶν ἐν τῇ θαλάσῃ σκεπαζομένη ὑπὸ τῶν ὑδάτων, καὶ οὐ γινώσκεται τῷ νύκτῃ, ἕως ἂν ἐπιστῇ ἐν αὐτῇ τὸ πλοῖον κάτωθεν, καὶ πληρωθῇ ὕδατος· οὕτως ἡ κενοδοξία ποιεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἕως ἂν βυθίσῃ καὶ ἀπολέσῃ αὐτόν. Ἐρρήθη περὶ αὐτῆς τοῖς πατράσιν, ὅτι ἐν τῇ κενοδόξῳ ψυχῇ στρέφονται πάλιν τὰ πάθη τὰ ἀπαξ ἡττηθέντα, καὶ ἐξελθόντα ἐξ αὐτῆς. Νερέλη μικρὰ σκεπάζει τὸν κύκλον τοῦ Ἥλιου· καὶ ὁ Ἥλιος μετὰ τὴν νεφέλην λίαν ἐστὶ θερμός· καὶ ἀκηδία μικρὰ σκεπάζει τὴν ψυχὴν, καὶ ἡ χαρὰ ἡ μετ' αὐτὴν μεγάλη ἐστὶ.

Τοῖς λόγοις τῶν μυστηρίων τῶν ἐν τῇ θείᾳ γραφῇ, χωρὶς εὐχῆς καὶ αἰτήσεως βοήθειας παρὰ τοῦ Θεοῦ μὴ προσεγγίσῃς, ἀλλὰ λέγε· Κύριε δός μοι λαβεῖν αἴσθησιν τῆς δυνάμεως τῆς ἐν αὐταῖς. (Εὐχὴ τῆς ἀναγνώσεως). Κλειδὰς τῶν νοημάτων τῶν ἀληθινῶν τῶν ἐν ταῖς θείαις γραφαῖς, τὴν εὐχὴν λογιζομεν εἶναι. Ὄταν θελήτῃς προσεγγίσαι τῷ Θεῷ τῇ καρδίᾳ σου, πρῶτον ἐν τοῖς σωματικοῖς κόποις δεῖξον αὐτῷ τὸν πόθον σου. Ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς πολιτείας. μεγάλως γὰρ προσεγγίζει ἡ καρδίᾳ τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐνδείᾳ τῆς χρείας, ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἐνὸς εἵδους τῆς τροφῆς, καὶ ἀκολουθεῖ τοῖς ἔργοις. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐκ τούτου ἐποίησε τὸν θεμέλιον τῆς τελειώσεως. Λόγισαι δὲ τὴν ἀργίαν, ἀρχὴν σκοτώσεως τῆς ψυχῆς. Σκότωσον δὲ ἐπὶ σκοτῶσει, τὰς συντυχίας τῶν λόγων. Ἀφορμὴ δὲ τοῦ προτέρου, τὸ δεύτερον. Ἐάν γὰρ οἱ λόγοι τῆς ὠφελείας οἱ ἀμέτρως γινόμενοι σκότῳτιν ἐμποιοῦσι, πόσῳ μᾶλλον τὰ μάταια; εὐτελίζεται γὰρ ἡ ψυχὴ ἐν τῷ πλήθει τῆς ὁμιλίας τῆς πολλῆς, κἂν ἡ παρασκευὴ αὐτῆς εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ᾖ. Λοιπὸν ἡ σκότῳσις τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς ἀταξίας τῆς πολιτείας γίνεται.

Τὸ μέτρον, καὶ ὁ ὅρος ἐν τῇ πολιτείᾳ φωτίζει τὴν διάνοιαν, καὶ

Δημόσιον ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκείνης

τὴν σύγχυσιν ἀποδιώκουσι. Ἡ σύγχυσις τῆς διανοίας ἡ ἀπὸ τῆς ἀταξίας, σκότωσιν ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ· καὶ ἡ σκότωσις, θόλωσιν. Ἡ εἰρήνη ἐκ τῆς καλῆς τάξεως γίνεται, καὶ τὸ φῶς ἐκ τῆς εἰρήνης γεννᾶται ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐκ τῆς εἰρήνης ὁ καθαρὸς ἀὴρ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐγαζει. Καὶ πρὸς τὸ μέτρον τοῦ πελασμοῦ τῆς καρδίας πρὸς τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος ἐκ τῆς τοῦ κόσμου ἀποξενώσεως, τοσοῦτον δέχεται τὴν χαρὰν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ διακρίσιν τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος ἐκ τῆς τοῦ κόσμου αἰσθάνεται ἐν τῇ ψυχῇ ἑαυτοῦ. Ὅτι ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ πνεύματος, ἡ σιωπὴ κατακρατεῖ ἐν τῇ ψυχῇ· ἐν δὲ τῇ κοσμικῇ σοφίᾳ, ἡ κηρὴ τοῦ μετεωρισμοῦ. Καὶ μετὰ τὴν εὑρεσιν τῆς πρώτης σοφίας, πληροῦσαι ταπεινοφροσύνης πολλῆς, καὶ ἐπιεικείας, καὶ εἰρήνης τῆς βασιλευούτης πάντων τῶν λογισμῶν σου. Ἐντεῦθεν καὶ τὰ μέλη σου παύσονται, καὶ ἡτυχάσουσιν ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τοῦ στρηνιασμοῦ. Μετὰ δὲ τὴν εὑρεσιν τῆς δευτέρας σοφίας κτῆσαι τὴν ὑπερηφανίαν ἐν τῷ φρονήματί σου, καὶ λογισμοὺς παρηλλαγμένους ἀρρήτους, καὶ ταραχὴν τοῦ νοός, καὶ ἀναίδειαν τῶν αἰσθήσεων, καὶ γαυρίαςιν. Μὴ νομίσης, ὅτι παρῆρηται σθήσεται ἐν προσευχῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος δεδεμένος ἐν τοῖς σωματικοῖς. Ψυχὴ σκνιπευομένη, στερεῖται τῆς σοφίας· ἡ δὲ ἐλεήμων σοφισθῆσεται παρὰ τοῦ πνεύματος.

Ὡς περ ἔλαιον εἰς φαῦσιν τῆς λαμπάδος, οὕτως ἡ ἐλεημοσύνη τρέφει τὴν γνώσιν ἐν τῇ ψυχῇ. Ἡ κλεῖς τῆς καρδίας τῶν θείων χαρισμάτων ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ πλησίον δίδεται, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς λύσεως τῆς καρδίας ἐκ τοῦ δεσμοῦ τοῦ σώματος, κατὰ τοσοῦτον ἀνοίγεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἡ θύρα τῆς γνώσεως. Διὰ τῆς ψυχῆς ἀπὸ κόσμου εἰς κόσμον, ἡ ὑποδοχὴ τῆς συνέσεως ἐστὶ. Τί ὠραία καὶ ἐπαινετὴ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον, ἐὰν μὴ ἡ μέριμνα αὐτῆς περισπάσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τί ἡδεῖά ἐστιν ἡ συντυχία τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, ἐὰν δυνηθῶμεν φυλάξαι μετ' αὐτῆς καὶ τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ. Λοιπόν, καλόν ἐστι φροντίσαι καὶ περὶ τούτων, ἕως ἄν ἐπιτρέπῃ τὸ ἄρμόζον. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ μὴ πεσεῖν, προφάσει τούτου, τῆς κρυπτῆς ἐργασίας, καὶ πολιτείας, καὶ ἀδικλείπτου ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ γὰρ σύγχυσις τοῦ δευτέρου, ἐκ τῆς τοῦ πρώτου συττάσεως. Οὐχ ἱκανοὶ δὲ ὁ νοῦς πρὸς δύο ὁμιλίας.

Ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν σύγχυσιν τῇ ἀποταξαμένῃ αὐτοὺς ψυχῇ ποιεῖ, διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Καὶ τῶν μὲν πνευματικῶν ἀδελφῶν ἡ ἀδιάλειπτος ὁμιλία βλάπτει, τῶν δὲ κοσμικῶν ἡ θεωρία ἡ ἐξωτέρα καὶ

μόνη. Τὴν πρᾶξιν τὴν σωματικὴν οὐ κωλύει ἡ ἀπάντησις τῶν αἰσθήσεων. Ὁ δὲ θέλων ἐκ τῆς εἰρήνης τῆς διανοίας τρυγῆσαι τὴν χαρὰν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν κρυπτῶν, καὶ ἐκ τῶν φωνῶν, χωρὶς θεωρίας, ταράσσεται εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ἡ νέκρωσις ἡ ἐσωτέρα χωρὶς τῆς ἀργίας τῶν αἰσθήσεων οὐχ ἴσταται, καὶ ἡ σωματικὴ πολιτεία ἐξυπνισμὸν τῶν αἰσθήσεων θέλει, ἡ δὲ ψυχικὴ πολιτεία τὸν ἐξυπνισμὸν τῆς καρδίας.

Ὡς περ ἐν τῇ φύσει κρείττων ἐστὶν ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, οὕτω κρείσσον ἐστι τὸ ἔργον τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος. Καὶ ὡς περ ἐν πρώτοις προσηγήσατο ἡ πλάσις τοῦ σώματος τοῦ ἐμφυσήματος, οὕτω καὶ τὰ σωματικὰ ἔργα προηγῆται τοῦ ἔργου τῆς ψυχῆς. Μεγάλῃ δυνάμει ἡ μικρὰ πολιτεία ἡ αἰεὶ διαμένουσα· καὶ σταγῶν ἀπαλὴ διαμένουσα, τὴν πέτραν τὴν σκληρὰν κοιλαίνει.

Ὅταν προσεγγίσῃ ἀναστῆναι ἐν σοὶ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ἡ νέκρωσις ἡ ἐκ πάντων ἐξυπνίζεται ἐν σοί, καὶ θερμαίνεται ἡ χαρὰ ἐν τῇ ψυχῇ σου τῇ ἀνομοίᾳ τῆς κτίσεως, καὶ συγκλείονται οἱ λογισμοὶ σου ἐντός σου ἐν τῇ ἡδύτητι τῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Καὶ ὅταν μέλλῃ ὁ κόσμος ἀναστῆναι ἐν σοί, ὁ μετεωρισμὸς τῆς διανοίας πληθύνεται ἐν σοί, καὶ τὸ φρόνημα τὸ μικρόν τε καὶ ἄστατον. Κόσμον δὲ καλῶ τὰ πάθη, ἅπερ κυΐσκει ὁ μετεωρισμός. Καὶ ὅταν τεχθῶσι, καὶ τελειωθῶσι, γίνονται ἀμαρτίαι, καὶ ἀποκτείνουσι τὸν ἄνθρωπον. Ὡς περ οὐ γεννῶνται τέκνα χωρὶς μητρός, οὕτως οὐ γεννῶνται τὰ πάθη χωρὶς τοῦ μετεωρισμοῦ τῆς διανοίας· καὶ οὐδὲ τελείωσις τῆς ἀμαρτίας, χωρὶς τῆς ὁμιλίας τῶν παθῶν.

Ὅταν πληθυνθῇ ἡ ὑπομονὴ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, σημεῖόν ἐστιν, ὅτι ἐλάβομεν ἐν τῷ κρυπτῷ τὴν χάριν τῆς παρακλήσεως. Ἡ ἰσχὺς τῆς ὑπομονῆς ἰσχυροτέρα ἐστὶ τῶν ἐννοιῶν τῆς χαρᾶς τῶν ἐμπιπτουσῶν ἐν τῇ καρδίᾳ. Ἡ ζωὴ ἐν Θεῷ, ἡ κατάπτωσις τῶν αἰσθήσεων ἐστίν. Ὅτε δὲ ζῇσιν ἡ καρδία, καταπίπτουσιν αἱ αἰσθήσεις. Ἡ ἀνάστασις τῶν αἰσθήσεων, ἐστὶν ἡ νέκρωσις τῆς καρδίας. Καὶ ὅταν αὗται ἀναστῶσι, σημεῖόν ἐστι τῆς νεκρώσεως τῆς καρδίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ἐκ τῶν ἀρετῶν τῶν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πραττομένων, οὐ λαμβάνει ἡ συνείδησις τὴν εὐθύτητα.

Ἀρετὴ, δι' ἄλλων πράττει τις, οὐ δύναται καθάραι τὴν ψυχὴν. Πρὸς γὰρ μισθὸν ἔργων λογίζεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἦν δὲ ἐν ἑαυτῷ ποιήσῃ ἄνθρωπος, πρὸς τελείαν λογίζεται ἀρετὴν, καὶ τελειοὶ τὰ ἀμ-

φότερα, καὶ πρὸς ἀνταπόδοσιν λογίζεται, καὶ καθαρότητα ἐμποιεῖ. Διὰ τοῦτο χωρίσθητι τοῦ πρώτου, καὶ ἀκολούθησον τῷ δευτέρῳ. Ἐκτός γὰρ μερίμνης τῆς ἐν τούτῳ, τὸ καταλείψει τὸ ἄλλο, ἔκπτωσις φανερά ἐκ τοῦ Θεοῦ. Τὸ δεύτερον δέ, καὶ τὸν τόπον τοῦ πρώτου ἀναπληροῖ χωρὶς αὐτοῦ. ⁽¹⁾

Ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ ἀργία, ἀπώλεια ψυχῆς ἐστί, καὶ πλείω τῶν δαιμόνων δύνανται βλάψαι αὐται. Τὸ σῶμα τὸ ἀσθενές, ὅταν καταναγκάσῃ εἰς ἔργα περισσότερα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, σκότωσιν ἐπὶ σκοτώσει ἐντίθης τῇ σῇ ψυχῇ, καὶ σύγχυσιν αὐτῇ μᾶλλον ἐπιφέρει. Τὸ δὲ σῶμα τὸ ἰσχυρόν, ἐὰν τῇ ἀναπαύσῃ καὶ τῇ ἀργίᾳ ἐκδῶς, πᾶσα κακία τελειοῦται ἐν τῇ ψυχῇ τῇ οἰκούσῃ ἐν αὐτῷ. Καὶ ἐάντις μεγάλως ἐπιθυμῇ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ μετὰ μικρόν καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἣν εἶχεν, αἶρει ἀπ' αὐτοῦ. Ὅταν ἡ ψυχὴ μεθυσθῇ ἐν τῇ χαρᾷ τῆς ἐλπίδος αὐτῆς, καὶ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ Θεοῦ, ἀναισθητεῖ τὸ σῶμα τῶν θλίψεων, καὶ ἀσθενές ἦ. Βαστάζει γὰρ διπλοῦν βάρος καὶ οὐκ ἀτονεῖ, ἀλλὰ συναπολαύει, καὶ συνεργεῖ τὸ σῶμα ἐν τῇ τρυφῇ τῆς ψυχῆς, καὶ ἐὰν ἡ ἀσθενές. ⁽²⁾ Οὕτως, ὅταν εἰσέλθῃ ἡ ψυχὴ εἰς ἐκείνην τὴν χαρὰν τοῦ πνεύματος.

Ἐὰν φυλάξῃς τὴν γλῶσσάν σου, ὦ ἀδελφέ, δίδοταί σοι παρὰ Θεοῦ ἡ χάρις τῆς κατανύξεως τῆς καρδίας, τοῦ θεάσασθαι ἐν αὐτῇ τὴν ψυχὴν σου. Καὶ ἐν ταύτῃ εἰσέρχῃ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ πνεύματος. Ἐὰν δὲ ἡ γλῶσσά σου νικήσῃ, πίστευσόν μοι εἰς ὅπερ λέγω σοι, ὅτι οὐδέποτε δυνήσῃ ἐξειλεῖσθαι ἐκ τῆς σκοτώσεως. Ἐὰν μὴ ἔχῃς καρδίαν καθαρὰν, ἔχε καὶ στόμα καθαρόν, ὡς ὁ μακάριος Ἰωάννης εἶπεν.

Ὅταν θελήτῃς νουθετησαί τινα εἰς τὸ ἀγαθόν, πρῶτον ἀνάπαυσον αὐτὸν σωματικῶς, καὶ τίμησον αὐτὸν ἐν λόγῳ ἀγάπης. Οὐδὲν γὰρ οὕτως αἰδεῖσθαι πείθει τὸν ἄνθρωπον, καὶ μεταλλαγῆναι ποιεῖ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ ἐπὶ τὰ βελτίονα, εἰ μὴ τὰ σωματικὰ ἀγαθὰ, καὶ ἡ τιμὴ ἥνπερ θεωρεῖ ἀπὸ σοῦ. Ὅσον γὰρ εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ εἰσέλθῃ τίς τοσοῦτον παρβρηνιάζεται ἡ καρδία αὐτοῦ ἐν τῇ εὐχῇ αὐτοῦ. Καὶ ὅσον ἐκ πολλῶν ἐλκυσθῇ ὁ ἄνθρωπος, στερεῖται τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ. Μὴ λυποῦ εἰς τὰς πληρώσεις τοῦ σώματος· διότι ὁ Θεὸς ἀνταλαμ-

(1) Τὸ Ε. Χ. χωρὶς ἐνεργείας αὐτοῦ.

(2) Τὸ Ε. Χ. καὶ ἐὰν ἡ ἀσθενές εἰς ἐκείνην τὴν χαρὰν τοῦ πνεύματος.

θάψει αὐτὰς ἀπὸ σοῦ τελείως. Μὴ φοβοῦ θάνατον· διότι ὁ Θεὸς ἡτοίμασε, τοῦ ποιῆσαι σε ἐπάνωθεν αὐτοῦ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΚΑΙ ΣΑΒΒΑΤΟΝ ΘΕΩΡΙΑΣ

Η Κυριακὴ μυστήριον ἐστὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, ἥτις μετὰ σαρκὸς καὶ αἵματος οὐ προσδέχεται, καὶ ὑπέρκειται τῶν ἐνθυμησέων. Ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὐκ ἔστιν ὁ γόνη, οὐδὲ σάββατον ἀληθὺς (Γεν. β'. β',) Ὁ γὰρ εἰπὼν κατέπαυσεν ὁ Θεὸς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ, τὴν κατάπαυσιν τοῦ δρόμου ταύτης τῆς ζωῆς ἐδήλωσε. Διότι ὁ τάφος, σῶμά ἐστι, καὶ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. Ἐξ ἡμέραι ἐν τῇ γεωργίᾳ τῆς ζωῆς, διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τελειοῦνται· καὶ τὸ ἔβδομον, ἐν τῷ τάφῳ ὁλοκληροῦται· καὶ τὸ ἄγδοον, ἐν τῇ ἐξόλῳ αὐτοῦ.

Ὡς περ τὰ μυστήρια τῆς Κυριακῆς ἐν παραβολῇ δέχονται ἐνταῦθα οἱ ἀξιούμενοι, καὶ οὐκ αὐτὴν τὴν ἡμέραν σωματικῶς, οὕτω καὶ τὰ μυστήρια τοῦ σαββάτου ἐν παραβολῇ δέχονται οἱ ἀγωνισταί, καὶ οὐκ αὐτὸ τὸ σάββατον ἐν ἀληθείᾳ, ὅπερ ἐστὶ κατάπαυσις ἀπὸ παντὸς λυπηροῦ, καὶ ἀνάπαυσις τελεία τῶν ὀχληρῶν. Μυστήριον γὰρ δέδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ οὐχὶ ἐνέργειαν ἀληθινὴν, πολιτεύεσθαι ἐνθάδε. Τὸ σάββατον τὸ ἀληθινὸν καὶ ἀσύγκριτον, τὸ μνημὲν ἐστὶ, τὸ ὑπεμφαῖνον καὶ σημαῖνον τὴν τελείαν κατάπαυσιν ἀπὸ τῶν θλίψεων τῶν παθῶν, καὶ τῆς γεωργίας τῆς ἐναντιουμένης αὐτῆς. Πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἐκεῖ σαββατίζει, ἥτε ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα. Ἐν ἐξ ἡμέραις ἔταξεν ὁ Θεὸς τὴν σύστασιν τοῦδε τοῦ κόσμου, καὶ συνεστήσαντο τὰ στοιχεῖα, καὶ δέδωκε τὴν σύστασιν αὐτῶν ἀεικινήτῳ κινήσει πρὸς λειτουργίαν· καὶ οὐ μὴ παύσονται τοῦ δρόμου πρὸ τῆς ἀναλύσεως. Καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως τούτων, λέγω δὴ τῶν ἀρχηγόνων στοιχείων, συνέστη τὰ σώματα ἡμῶν. Ἄλλ' οὐδὲ αὐτοῖς δέδωκε κατάπαυσιν τῆς κινήσεως αὐτῶν, οὐδὲ τοῖς ἡμετέροις σώματι τοῖς ἐξ αὐτῶν γεγεννημένοις, τοῦ καταπαύειν τῆς γεωργίας.

Ὅρον δὲ τῆς καταπαύσεως αὐτῆς ἐν ἡμῖν τίθεικεν, ἕως ἂν ἀκολουθήσωσι τῇ ἰδίᾳ συγγενείᾳ τῇ πρώτῃ, ἥτις ἐστὶ κατάλυσις ἀπὸ τῆς ζωῆς. (Γεν. γ'. ιθ'.) Οὕτω καὶ τῷ Ἀδὰμ εἶπεν· ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου. Καὶ μέχρι τίνος; ἕως ἂν στραφῇς εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης, ἥτις ἀκάνθας, καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, ἀτινά ἐστι μυστήρια τῆς γεωργίας τοῦδε τοῦ βίου, ἐν ὧσιν ζῇ. Ἐξ ἐκείνης γὰρ τῆς νυκτός, ἐν ἣ ἰδρωσεν ὁ Κύριος, μετέλλαξε τὸν ἰδρωτὰ ἐξαγαγόντα ἀκάνθας καὶ τριβόλους, εἰς τὸ ἰδρῶσαι ἐν τῇ προσευχῇ ἡμοῦ καὶ ἐν τῇ γεωργίᾳ τῆς δικαιοσύνης.

Πεντακισχιλίους καὶ πεντακοσίους χρόνους, καὶ περαιτέρω κατέλιπε τὸν Ἀδὰμ μοχθῆσαι ἐν αὐτῇ. Διότι μέχρι τότε οὐκ ἦν ἡ τῶν ἁγίων ὁδὸς ἀποκαλυφθεῖσα, καθὼς ἔφησεν ὁ θεὸς Ἀπόστολος, (1) ἐν ἰσχύαις δὲ ἡμέραις ἐπεδήμησε, καὶ ἐντείλατο τῷ αὐτεξουσίῳ μεταλλάξαι ἰδρωτὰ ἰδρωτί, καὶ ἐκ παντός οὐκ ἐπέτρεψε κατάπαυσιν, ἀλλὰ μεταλλαγὴν· καθότι ἐφιλανθρωπεύατο εἰς ἡμᾶς, διὰ τὸ ἐπίμονον τῆς ἐν τῇ γῇ κακοπαθείας ἡμῶν. Ἐάν οὖν καταπαύσωμεν τοῦ ἰδρῶσθαι ἐν ταύτῃ, ἐξ ἀνάγκης ἀκάνθας θεριοῦμεν. Ἡ γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς προσευχῆς κατάλειψις, γεωργία ἐστὶ τῆς σωματώσεως τῆς γῆς· ἥτις ἀκάνθας κατὰ φύσιν ἀνατέλλει. Ἐπ' ἀληθείας γάρ, τὰ πάθη ἀκανθαί εἰσι, καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ σώματι σπόρου εἰς ἡμᾶς ἀνατέλλουσιν. Ἐν ὧσιν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀδὰμ φέρομεν, ἀνάγκη καὶ τὰ πάθη αὐτοῦ. Ἀδύνατον γὰρ τῇ γῇ ὀρεῖν τοῦ βλαστάνειν βλάστην, κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν. Ἐκγονον δὲ τῆς φύσεως αὐτοῦ ἐστὶν ἡ γῆ τῶν σωμάτων ἡμῶν, ὡς ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ· (Γεν. γ'. θ'.) ἡ γῆ ἐξ ἧς ἐλήφθης. Ἐκείνη, ἀκάνθας ἀνατελεῖ· αὕτη δὲ ἡ λογικὴ, πάθη.

Εἰ ὁ Κύριος ἐν πᾶσι τύπος ἦν ἡμῖν ἐν τῷ μυστηρίῳ ἐν πάσαις ταῖς διαφοραῖς τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ, καὶ ἕως ἐνάτης ὥρας τῆς παρασκευῆς οὐ κατέπαυσεν ἀπὸ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ μόχθου, (ὅπερ ἐστὶ μυστήριον τῆς δι' ὅλης τῆς ζωῆς ἡμῶν γεωργίας) τῷ δὲ σαββάτῳ ἐν τῷ τάφῳ κατέπαυσε, ποῦ εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι ἐν τῷ βίῳ σάββατον, ἔχουν κατάπαυσις ἀπὸ τῶν παθῶν; περὶ δὲ τῆς Κυριακῆς μέγα τὸ εἰπεῖν. Τὸ σάββατον ἡμῶν, ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῆς ταφῆς. Ἐκεῖ ἐν ἀληθείᾳ σαββατίζει ἡ φύσις ἡμῶν. Λοιπὸν καθ' ἡμέραν ἀνάγκη ἡμῖν ἐπίκειται, ἐκ-

(1) «Ὁ ἐν ἐτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις αὐτοῦ, καὶ Προφῆταις ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Ἐφισ. γ' ε'»

τίλαι ἐξ αὐτῆς τὰς ἀκάνθας, ἕως οὐ αὐτῇ ἡ γῆ ἴσταται. Καὶ διὰ τὸ ἐπίμονον ἡμῶν ἐν τῇ γεωργίᾳ ὑστεροῦσιν αἱ ἀκάνθαι. Οὐ γὰρ ὀλοτελῶς κεκαθάρισται ἐκ τούτων. Καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι ἐν τῇ πρὸς καιρὸν βαθυμίᾳ, ἢ τῇ μικρᾷ ἀμελείᾳ πληθύνονται αἱ ἀκάνθαι, καὶ τὸ πρῶτον αὐτῆς καλύπτει, καὶ τὸν σπόρον σου πνίγει, καὶ τὸν κόπον του ποιεῖ ὥς μὴ ὄντα, λοιπὸν δεῖν ἐστὶ καθ' ἡμέραν αὐτὴν καθαρίζειν. Ἡ γὰρ ἐκ τούτου κατὰπαυσις, πλήθη ἀκάνθων αὐξάνει· ὧν καθαρισθεῖν μεν χάριτι τοῦ ὁμοουτίου, καὶ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ πατρὶ, καὶ τῷ ζωοποιῷ πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο Ε'.

ΠΕΡΙ

ΔΙΗΓΗΣΕΩΣ ΑΓΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΩΝ ΠΑΝΟΣΙΩΝ ΑΥΤΩΝ

Καὶ περὶ τῆς θαυμαστῆς αὐτῶν διαγωγῆς.

Εν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἀπῆλθον εἰς κέλλαν τινὸς ἀδελφοῦ ἁγίου, καὶ ἀνέκλινα ἐμαυτὸν εἰς τόπον τινά, διὰ τὴν ἀσθeneiάν μου, ἵνα ἐπιμέλειάν μου ποιήσῃται διὰ τὸν Θεόν. Οὐ γὰρ εἶχον ἐκεῖσε τινά γνώριμον. Καὶ ἔβλεπον τοῦτον τὸν ἀδελφὸν νυκτὸς ἀνιστάμενον πρὸ τοῦ καιροῦ, καὶ συνήθειαν ἔχοντα πρὸ τῶν ἀδελφῶν εἰς τὸν κανόνα εὐρεθῆναι. Οὗτος ἱκανῶς ἐστιχολόγει, καὶ ἐξαίφνης ἐν ὧσιν ἐν τούτῳ ἦν, ἡρίει τὸν κανόνα, καὶ ἔπιπτεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐντὸς ἑκατόν, ἢ καὶ περικιτέρῳ, ἔκρουε τὴν κεφαλὴν τῇ γῇ μετὰ θερμότητος τῆς ἐξαφθείσης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τῆς χάριτος· καὶ μετὰ ταῦτα ἀνίστατο, καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ Δεσπότου ἐφίλει, καὶ πάλιν προσεκύνει, καὶ τὸν αὐτὸν σταυρὸν ἐφίλει, καὶ αὐθις ἔρριπτεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ συνθειᾷ ἐπολιτεύετο· ὥστε με μὴ δύνασθαι ἀριθμῶ καταλαβεῖν τὸ πλῆθος τῶν γονυκλισιῶν αὐτοῦ. Τίς γὰρ ἠδύνατο ἀριθμῆσαι τὰς μετανοίας τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου, ὥς καθ' ἑκάστην νύκτα ἐποίει; εἰκοσάκις γὰρ ἐφίλει τὸν σταυρὸν μετὰ φόβου καὶ θερμότητος, μετὰ ἀγάπης συγκεκρασμένης εὐλαβείᾳ, καὶ πάλιν ἤρχετο τῆς στιχολογίας,

καὶ ἅπαξ, ἅπαξ ἀπὸ τῆς πολλῆς ἐκκαύσεως τῶν λογισμῶν τῶν ἐξ-
πτόντων αὐτὸν ἐν τῇ θερμότητι αὐτῶν, ὅτε οὐκ ἠδύνατο φέρειν τὴν
ἑξαψιν τῆς φλογὸς ἐκείνης, ἀπὸ τῆς χαρᾶς νικώμενος ἐκραζεν. Οὐ γὰρ
ἴσχυε κατέχειν ἑαυτόν. Ὡστε με πολλὰ θαυμάζειν τὴν χάριν τοῦ ἀδελ-
φοῦ ἐκείνου, καὶ τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ, καὶ τὴν νῆψιν, ἣν εἶχεν εἰς τὸ
ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἐωθεν δέ, μετὰ τὴν πρώτην, ἡνίκα ἐκαθίζετο εἰς τὴν
ἀνάγνωσιν, ὅμοιος ἐγίνετο ἀνθρώπῳ αἰχμαλωτισθέντι, καὶ καθ' ἕκαστον
κεφάλαιον, ὃ ἀνεγίνωσκε, πολλάκις ἐπιπτεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ κατὰ
πολύ τῶν στίχων τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνύψου, καὶ τὸν
Θεὸν ἐδοξολόγει. Ἦν δὲ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ὁ χρόνος τεσσαρακοστός·
εἶχε δὲ καὶ τὴν βρῶσιν ὀλιγοστήν, καὶ κατὰ ξηρον πᾶν. Καὶ διὰ τὸ
πολλάκις βιάζειν τὸ σῶμα αὐτοῦ ὑπὲρ μέτρον καὶ δύναμιν, ἐφαίνετο ὡς
σκιά. Ὡστε με ἐλεῆσαι αὐτὸν ἐκ τῆς ἀσθενείας τοῦ προσώπου αὐτοῦ·
ὑπὲρ ἐκ τῆς αἰτίας τῆς πολλῆς ἐξέλιπε, καὶ ἦν μὴδὲ δύο δακτύλων
ἔχον ποσότητα. Πολλάκις ἔλεγον αὐτῷ, ἐλέησον σεαυτὸν ἐν τῇ διαγωγῇ
σου, ὦ ἀδελφέ, καὶ ταύτην τὴν ἀγαθὴν πολιτείαν, ἣν ἐκτήσω, καὶ μὴ
συμφύρης, καὶ ἐκκόψης σου τὴν ἀναστροφὴν, ἥτις ὁμοία καθέστηκεν
ἀλύσει πνευματικῇ, καὶ διὰ πόθον προσθήκης μικροῦ κόπου μὴ ἀπολει-
φθῆς, καὶ σταθῆς τοῦ δρόμου σου ὅλου. Φάγε συμμέτρως, ἵνα μὴ πάν-
τοτε φάγῃς, καὶ μὴ ἐκτείνῃς σου τὸν πόδα ὑπὲρ δύναμιν, ἵνα μὴ παν-
τελῶς ἀργήσῃς. Ὑπῆρχε δὲ ἐλεήμων, καὶ πᾶν αἰδήμων, μετὰ ἱλαρό-
τητος ἐλεῶν· καθαρὸς τὴν φύσιν, πειθήνιος πρὸς παράκλησιν, σοφὸς
κατὰ Θεόν, καὶ διὰ τὴν καθαρότητα αὐτοῦ καὶ ἱλαρότητα ἠγαπᾶτο
παρὰ πάντων. Εἰργάζετο δὲ μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ὅτε ἔχρηζον αὐτοῦ,
πολλάκις ἡμέρας τρεῖς, καὶ τέσσαρας, καὶ ἀπὸ ἐσπέρας εἰς ἐσπέραν
ἦρχετο εἰς τὸ ἴδιον κελλίον. Ἦν γὰρ ἔμπειρος καὶ εἰς πᾶσαν διακονίαν.
Ὅτε δὲ ἐκέκτητό τι, εἰ καὶ ἔχρηζεν αὐτοῦ, ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ αἰδοῦς
τῆς πρὸς μικροὺς καὶ μεγάλους, οὐκ ἠδύνατο εἰπεῖν μὴ ἔχειν αὐτό.
Καὶ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅτε συνειργάζετο τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς αἰ-
δούμενος τοῦτο ἐποίει, καὶ ἐβίαζεν ἑαυτόν, μὴ ἔχων ἡδέως ἐξελεῖσθαι ἐκ
τῆς κέλλης. Τοιαύτη ἦν ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἀναστροφή τοῦ ἀδελφοῦ ἐκει-
νου τοῦ ὄντως θαυμαστοῦ. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.
Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΣ'.

ΠΕΡΙ

ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

Αλλοτε πάλιν ἀπῆλθον πρὸς τινὰ παλαιὸν γέροντα καλὸν καὶ ἐνάρετον. Μεγάλως δέ με οὗτος ἠγάπα. Καὶ ἦν ιδιώτης μὲν τῷ λόγῳ, πεφωτισμένος δὲ τῇ γνώσει, καὶ βαθὺς τῇ καρδίᾳ, καὶ τὰ ὑπὸ τῆς χάριτος αὐτῷ χορηγούμενα ἐλάλει. Οὐκ ἐξήρατο συχνῶς ἐκ τοῦ ἰδίου κελλίου, ἀλλ' εἰς τὰς ἀγίας συνάξεις. Ἦν δὲ προτέχων ἑαυτῷ, καὶ ἡτυχάζων. Τούτῳ εἶπον ποτὲ ἐγώ· πάτερ, ἐπῆλθέ μοι λογισμὸς ἀπελθεῖν ἐν τῇ Κυριακῇ εἰς τὴν στοὰν τῆς ἐκκλησίας, κάκει καθίσαι καὶ φαγεῖν ἔωθεν, ἵνα πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος, θεασάμενός με ἐξουθενήσῃ. Πρὸς ταῦτα ἀνταπεκρίθη μοι ὁ γέρων, οὕτω γέγραπται, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν κοσμικαῖς σκάνδαλον, οὐκ ὄψεται φῶς. Σὲ γὰρ οὐδεὶς ἐπίσταται ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, οὐδὲ σου γινώσκουσι τὸν βίον, ἀλλὰ μέλλουσιν εἰπεῖν, ὅτι οἱ Μοναχοὶ ἀπὸ πρωίας ἐσθίουσι, καὶ μάλιστα ὅτι εἰσὶν ἐνταῦθα ἀδελφοὶ ἀρχάριοι, (1) οἳ τινὲς εἰσιν ἀσθενεῖς ἐν τοῖς λογισμοῖς αὐτῶν. Καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔχοντες εἰς σὲ πίστιν, καὶ ὠφελούμενοι ἐκ σοῦ, καὶ ὅταν σε ἴδωσι τοῦτο κατεργασάμενον, βλαβήσονται. Οἱ ἀρχαῖοι πατέρες τοιαῦτα ἐποιοῦν, διὰ τὰς πολλὰς θαυματουργίας, ἃς ἐπετέλουν, καὶ διὰ τὴν τιμὴν, ἣν εἶχον, καὶ τὸ μέγα ὄνομα. Ἐποιοῦν δὲ ταῦτα, ἵνα ἀτιμασθῶσι, καὶ ἀποκρύψωσι τὴν δόξαν τῆς πολιτείας αὐτῶν, καὶ μακρὰν ποιήσωσιν ἀπ' αὐτῶν τὰς αἰτίας τῆς ὑπερηφανίας. Σὲ δὲ τί τὸ ἀναγκάζον ποιῆσαι τι τοιοῦτον; οὐκ οἶδας, ὅτι ἐστὶν ἐκάστη πολιτεία τάξις καὶ καιρὸς; σοὶ δὲ οὐκ ἔστι τοιαύτη πολιτεία ἀφωρισμένη, οὔτε τοιοῦτον ὄνομα. Ὡς γὰρ εἰς τῶν ἀδελφῶν πολιτεύῃ, καὶ οὔτε σεαυτὸν ὠφελεῖς, καὶ ἄλλον βλάπτεις. Καὶ πάλιν αὕτη ἡ οἰκονομία οὐ πᾶσιν ἐστὶν ὠφέλιμος, μόνοις δὲ τοῖς τελείοις καὶ μεγάλοις. Διότι ἐν ταύτῃ πέφυκεν ἡ λύσις τῶν αἰσθήσεων. Τοῖς μὲν γὰρ μέσοις καὶ τοῖς ἀρχαρίοις ἐπιζήμιός ἐστι. Διότι πολλῆς παραφυλακῆς δεόνται, καὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων ὑποταγῆς. Οἱ δὲ γέροντες διέβησαν τὸν καιρὸν τῆς παραφυλακῆς, καὶ ἐν πᾶσιν οἷς βούλονται κερ-

δαίνουσιν. Οἱ γὰρ ἄπειροι ἔμποροι ἐν τοῖς μεγίστοις πράγμασι, μεγάλας ἑαυτοῖς προξενοῦσι ζημίας· ἐν δὲ τοῖς εὐτελεστέροις πράγμασι, ταχέως εἰς τὸ ἔμπροθεν ἐπεκτείνονται. Καὶ πάλιν, ὡς ἔφην, παντὶ ἔργῳ ἐστὶ τάξις, καὶ πάσῃ διαγωγῇ καιρὸς ἐγνωσμένος. Πᾶς δὲ ὁ πρὸ καιροῦ ἀρχόμενος τῶν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ, τὴν βλάβην ἑαυτῷ διπλασιάζει, καὶ οὐ κερδαίνει. Εἰ ἐπιθυμεῖς τούτου, ὑπόμεινον τὴν οἰκονομικῶς ἐπερχομένην σοι ἀκούσιον ἀτιμίαν μετὰ χαρᾶς, καὶ μὴ θορυβηθῆς, μήτε μισήσης τὸν ἀτιμάζοντά σε.

Ἦμην ποτὲ ἐν συντυχίᾳ μετὰ τοῦ εὐφυοῦς ἐκείνου τοῦ γευσαμένου τοῦ φυτοῦ τῆς ζωῆς, διὰ τοῦ ψυχικοῦ ἰδρωτός ἀπὸ τῆς πρώτης τῆς νεότητος αὐτοῦ, ἕως τῆς ἐσπέρας τοῦ γήρωος αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τὸ διδάξαι με πολλοὺς λόγους περὶ ἀρετῆς, εἶπέ μοι οὕτω· πᾶσα προσευχή, ἐν ᾗ μὴ μοχθήτῃ τὸ σῶμα, καὶ θλιβῇ ἐν αὐτῇ ἡ καρδία, ἔκτρωμα λογίζεται. Χωρὶς γὰρ ψυχῆς ἐστὶν ἐκείνη ἡ προσευχή. Καὶ πάλιν μοι ἔφην, μετὰ ἀνθρώπου φιλονικοῦντος, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ στήται θέλοντος, καὶ πονηροῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ἀναιδοῦς εἰς τὰς αἰσθητῆς αὐτοῦ, μήτε δῶς, μήτε λάβῃς παντελῶς, ἵνα μὴ μακρύνῃς ἀπὸ σοῦ τὴν καθαρότητα, ἣν ἐκτήτω μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου, καὶ ἐμπλήτης σου τὴν καρδίαν σκότους καὶ παραχῆς.

ΛΟΓΟΣ ΟΣ'

ΠΕΡΙ

ΕΤΕΡΟΥ ΓΕΡΟΝΤΟΣ

Απῆλθον ποτὲ εἰς κελλίον τινὸς τῶν πατέρων. Οὐκ ἦνοιγε δὲ αὐτός ὁ ἅγιος τινὶ συχνῶς. Ὡς δὲ εἶδέν με ἀπὸ τῆς θυρίδος, ὅτι αὐτὸς, ἐγὼ εἰμι, εἶπέ μοι· βούλει εἰσελθεῖν; καὶ γὰρ ἀντέφην· ναὶ τίμιε πάτερ. Μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν με, καὶ εὐξασθαι, καὶ καθίσαι, καὶ ὁμιλίαν πολλὴν κινηθῆναι, ἔσχατον ἡρώτησα αὐτόν· τί ποιῆσαι ἔχω πάτερ, ὅτι τινὲς ἔρχονται πρὸς με, καὶ οὕτε κερδαίνω, οὕτε ὠφελοῦμαι ἐκ τῆς συντυχίας αὐτῶν; αἰδοῦμαι δὲ αὐτοῖς εἰπεῖν, μὴ ἔλθω. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν συνήθων κανόνων ἐμποδίζουσί με πολλάκις. Καὶ διὰ τοῦτο θλίβομαι. Πρὸς ταῦτα ἀνταπεκρίθη μοι ὁ μακάριος ἐκεῖνος γέρων.

Ἦνίκα τοιοῦτοί τινες πρὸς σὲ ἔλθωσιν ἀγαπῶντες τὴν ἀργίαν, ὅταν καθίσωσι μικρὸν, ποιήσον σεαυτὸν ὅτι θέλεις ἀνίστασθαι εἰς προσευχὴν, καὶ εἰπὲ τῷ εὐρισκομένῳ μετὰ μετανοίας. Ἀδελφὲ δεῦρο προσευξώμεθα, ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ κανόνος μου ἤδη ἔφθασε, καὶ οὐ δύναμαι διαβῆναι αὐτόν διότι βάρος μοι ἐγγίνεται, βουλομένῳ εἰς ἄλλην ὥραν τοῦτον πληρῶσαι καὶ γίνεται μοι αἰτία ταραχῆς, καὶ ἄνευ ἀναγκαίου τινὸς οὐ δύναμαι ἐᾶσαι αὐτόν. Νυνὶ δὲ οὐκ ἔστιν ἐπάναγκες καταργῆσαι τὴν προσευχὴν μου. Καὶ μὴ ἐάτης αὐτόν, τοῦ μὴ εὐξασθαι μετὰ σοῦ. Ἐὰν δὲ εἴπῃ πρόσσευξαι σὺ καὶ γὰρ προσεύξομαι, ποιήσον αὐτῷ μετάνοιαν, καὶ εἰπέ· διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν μίαν ταύτην εὐχὴν ποιήσον μετ' ἐμοῦ, ἵνα ὠφεληθῶ ἐκ τῆς εὐχῆς σου. καὶ ὅταν ἀναστῇτε, μάκρυνόν σου τὴν εὐχὴν, καὶ ὑπὲρ ὃ εἴωθας ποιεῖν. Ἐὰν γὰρ οὕτω ποιήσης αὐτοῖς καθὼς πρὸς σὲ παραγένωνται μαθόντες ὅτι οὐχ ὁμογνωμονεῖς αὐτοῖς, οὔτε ἀγαπᾶς τὴν ἀργίαν, ὅπου ἂν ἀκούσωσιν ὅτι ἐκεῖ εἰ, οὐ μὴ προσεγγίσωσι.

Βλέπε οὖν μὴ πρόσωπον λαμβάνων ἀνθρώπου, καταλύσης τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ εὐρεθῇ τις τῶν πατέρων, ἢ ξένος κεκοπιакῶς, ἀντὶ μεγίστης σου εὐχῆς κρίνεται τὸ μετὰ τοιοῦτου στήναι. Καὶ ἐὰν ὁ ξένος ἐκ τῶν ἀγαπῶντων τὰς ματαιολογίας ἢ, τὸ κατὰ δύναμιν ἀνάπαυσον αὐτόν, καὶ ἀπόλυσον ἐν εἰρήνῃ.

Εἰπέ τις τῶν πατέρων, θαυμάζω ὅτι ἀκήκοα τινὰς ποιοῦντας ἐν ταῖς κέλλαις αὐτῶν ἐργόχειρον, καὶ δυναμένους ἀνελλιπῶς ποιῆσαι καὶ τὸν κανόνα αὐτῶν, καὶ μὴ ταράσσεσθαι. Ἐφη δὲ λόγον θαύματος ἄξιον· ἐν ἀληθείᾳ λέγω, ὅτι ἐὰν ἀπέλθω πρὸς ὕδωρ, ταράσσομαι ἀπὸ τῆς συνηθείας μου, καὶ τάξεως αὐτῆς, καὶ ἐμποδίζομαι τῆς τελειώσεως τοῦ διακριτικοῦ μου.

ΛΟΓΟΣ ΟΗ'.

ΠΕΡΙ

ΕΡΩΤΗΣΕΩΣ ΑΔΕΛΦΟΥ ΤΙΝΟΣ

Ηρωτήθη ποτὲ ὁ αὐτὸς γέρων ἀπὸ τινος ἀδελφοῦ, τί ποιήσω, ὅτι πολλάκις μοι γίνεται τι πρᾶγμα οὐ χρεῖαν ἔχω, ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν, ἢ δι' ἔργον, ἢ δι' ἡντιναοῦν αἰτίαν, καὶ τούτου χωρὶς οὐ δύναμαι πολιτεύσασθαι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ βλέπων τινὰ τούτου

χρεῖαν ἔχοντα, καὶ νικώμενος ὑπὸ τοῦ ἐλέους, δίδωμι τοῦτο αὐτῷ. Πολλὰκις δέ, καὶ ὡς αἰτηθεὶς ὑπὸ τινος, τοῦτο ποιῶ. Καὶ γὰρ ἀναγκάζομαι ὑπὸ τε τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐντολῆς, καὶ παρέχω τῷ αἰτοῦντι τὸ ἐμοὶ χρεῖῳδες. Καὶ μετὰ ταῦτα ποιοῦ με ἡ τούτου χρεὶα ἔμπεσθαι εἰς μέριμναν καὶ ταραχὴν λογισμῶν, εἴθ' οὕτω σκορπίζει μου τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς εἰς τὴν ἡτυχίαν μερίμνης· καὶ ἀναγκάζομαι ὥτως ἐξελθεῖν ἐκ τῆς ἡσυχίας, καὶ ἀπελθεῖν εἰς ζήτησιν τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Ἐὰν δὲ καὶ ὑπομείνω τοῦ μὴ ἐξελθεῖν, ἐν θλίψει πολλῇ καὶ θορύβῳ τῶν λογισμῶν γίνομαι. Οὐκ οἶδα οὖν τίνα τῶν δύο ἐκλέξομαι ἑμαυτῷ, τὴν παύουσάν μου καὶ σκορπίζουσάν τὴν ἡσυχίαν διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἢ παριδεῖν τὴν αἴτησιν, καὶ ὑπομένειν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ; Πρὸς ταῦτα ἀνταπεκρίθη μοι ὁ γέρον, καὶ εἶπε.

Πᾶσα ἐλεημοσύνη, ἡ ἀγάπη, ἡ εὐσπλαχνία, ἡ ὅτιοῦν διὰ τὸν Θεὸν νομιζόμενον εἶναι, ἀπὸ τῆς ἡσυχίας κωλύον σε, καὶ αἶρόν σου τὸ ὄμμα ἐπὶ τὸν κόσμον, καὶ ἐμβάλλον σε εἰς μέριμναν, καὶ ταρασσόνσε ἀπὸ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκκόπτον τὰς εὐχὰς σου, καὶ εἰσάγον σε εἰς θόρυβον καὶ ἀκαταστασίαν λογισμῶν, καὶ παύον σε τῆς μελέτης τῶν θείων ἀναγνώσεων, ἥτις ἐστὶν ὄπλον ρυόμενον ἀπὸ τῶν μετεωρισμῶν, καὶ λύον τὴν παραφυλακὴν σου, καὶ ποιοῦν σε μετὰ τὸ δεδέσθαι περιπατῆσαι, καὶ μετὰ τὸ μονωθῆναι συναναστρέφεσθαι, καὶ ἐξυπνίζον ἐπάνω σου τὰ τεθαμμένα πάθη, καὶ διαλύον τὴν ἐγκράτειαν τῶν αἰσθησέων σου, καὶ ἐγεῖρον τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου σου θνηξιν, καὶ κατὰγον σε ἀπὸ τῆς γεωργίας τῆς ἀγγελικῆς, ἥς τὸ ἔργον μίξ φροντίς, καὶ ἐν τῷ μέρει τῶν κοσμικῶν ἰστών σε, ἀπόλοιτο ἐκείνη ἡ δικαιοσύνη. Τὸ πλήρωμα γὰρ τῆς ὀφειλῆς τῆς ἀγάπης ἐν τῇ ἀναπαύσει τῶν σωματικῶν, τοῦ ἔργου τῶν κοσμικῶν ἐστίν, ἢ καὶ Μοναχῶν, πλὴν τῶν ἐνδεστέρων ὄντων, οὐ τῶν ἐν ἡσυχίᾳ διαγόντων, ἢ καὶ τῶν ἐχόντων τὴν ἡσυχίαν μεμιγμένην τῇ ὁμονοίᾳ τῇ μετ' ἀλλήλων, καὶ εἰσερχομένων δινηνεκῶς, καὶ ἐξερχομένων. Καὶ τοῦτο τοῖς τοιοῦτοις καλὸν κτὶ ἀξί-άγαστον.

Τοῖς μέντοι ἐν ἀληθείᾳ ἐκλεξαμένοις τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀναχώρησιν σώματι καὶ νοί, τοῦ στῆσαι τὰς διανοίας αὐτῶν εἰς τὴν μεμονωμένην εὐχὴν, εἰς τὴν θνηξιν τῶν παρερχομένων, καὶ τῆς θέας καὶ τῆς μνήμης τῶν πραγμάτων, οὐ πρέπει τῇ τῶν σωματικῶν γεωργίᾳ, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ τῶν φανερῶν πραγμάτων (ἵνα δι' αὐτῶν δικαιωθῶσι τῷ Χριστῷ) ὑπηρετεῖν, (Κολασ. γ'. ε'.) ἀλλὰ τῇ νεκρώσει τῶν μελῶν

αὐτῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ Ἀποστόλου λόγιον, προσφέρειν αὐτῷ
 θυσίαν τὴν τῶν λογισμῶν καθαρὰν τε καὶ ἁμωμον, ἀπαρχὴν τῆς ἑαυ-
 τῶν γεωργίας, καὶ τὴν θλίψιν τῶν σωματίων ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν κιν-
 δύνων, διὰ τὴν μέλλουσαν ἐλπίδα. Ἡ γὰρ μοναχικὴ πολιτεία τῇ τῶν
 Ἀγγέλων ἐφάμιλλος καθέστηκεν. Οὐ πρέπει δὲ ἡμῖν ἐᾶσαι τὴν ἐπου-
 ράνιον γεωργίαν, καὶ πραγμάτων ἀντέχεσθαι. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη
 δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ο Θ'.

ΠΕΡΙ

ΜΕΜΨΕΩΣ ΑΔΕΛΦΟΥ ΤΙΝΟΣ

Ε μέμφθη ποτέ τις ἀδελφός, ὡς μὴ ποιήσας ἐλεημοσύνην, καὶ μετὰ
 παβρότητος καὶ αὐθαδείας ἀνταπεκρίθη τῷ μεμψάμενῳ αὐτόν.
 Μοναχοῖς οὐχ ὑπόκειται ποιεῖν ἐλεημοσύνην. Καὶ πρὸς αὐτόν ἀντίφη ὁ
 μεμψάμενος· δῆλός ἐστι, καὶ φανερός ὁ Μοναχός, ὃς οὐχ ὑπόκειται
 ποιεῖν ἐλεημοσύνην. Ἐκεῖνος γὰρ ἐστίν, «ὃν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ
 » δύνата εἰπεῖν τῷ Χριστῷ, (Ματθ. ιθ'. κζ'.) ὡς γέγραπται, ἰδοὺ ἡμεῖς
 » ἀφῆκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσμεν σοι, » τουτέστιν ἐκεῖνος ὁ μὴδὲν
 ἔχων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ μὴ κατεργάζων ἑαυτὸν ἐν τοῖς σωματικοῖς,
 καὶ μὴ ἔχων κατὰ νοῦν τι τῶν ὀρωμένων, μηδὲ μεριμνῶν κτήσασθαι
 τι, ἀλλὰ καὶ ἐάν τις δῶ τι αὐτῷ, λαμβάνων τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν μόνον,
 τῶν δὲ ὑπὲρ ταύτην λόγον μὴ ποιούμενος. Καὶ ἔστιν ὡς τὸ πετεινὸν ἐν τῇ
 ἀναστροφῇ αὐτοῦ. Τῷ τοιούτῳ οὐκ ἐπίκειται ποιῆσαι ἐλεημοσύνην.
 Πῶς γὰρ ἂν τῶν πραγμάτων ἐλεύθερός ἐστι, δύνата δοῦναι ἑτέρῳ ;
 ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἐν τοῖς βιωτικοῖς περισπωμένῳ, καὶ ταῖς χερσὶν ἐργα-
 ζομένῳ, καὶ παρ' ἄλλων λαμβάνοντι, ἐποφείλεται αὐτῷ δοῦναι ἐλεη-
 μοσύνην. Καὶ τὸ ἀμελῆσαι ταύτης, ἐναντίωσίς ἐστιν ἡ ἀσπλαγχνία
 τῆς τοῦ Κυρίου ἐντολῆς. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς κρυπτοῖς οὐ προσεγγίζει τις
 τῷ Θεῷ, οὔτε δουλεύειν αὐτῷ εἶδεν ἐν πνεύματι, καὶ τῶν φανερῶν οὐ
 φροντίζει, ἅτινα δυνατὰ αὐτῷ ἐστί· ποία ἑτέρα ἐλπίς ἔσται τῷ τοιού-
 τῳ, δι' ἧς κτήσεται ἑαυτῷ τὴν ζωὴν ; ὁ τοιοῦτος ἀσύνητός ἐστιν.

Δημόσιος ἑτέρος γέρονς εἶπεν· ἐγὼ θαυμάζω ἐκ τῶν ταρκασσόντων ἑαυτοὺς ἐν

τῷ ἔργῳ τῆς ἡσυχίας, ὅπως ἄλλους ἀναπαύσωσιν ἐν τοῖς σωματικοῖς. Καὶ πάλιν ἔφη· οὐ χρὴ ἡμᾶς συμμίζειν τῷ ἔργῳ τῆς ἡσυχίας μέριμναν τινὸς ἑτέρου· πᾶν δὲ ἔργον τιμᾶσθω ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ, ἵνα μὴ γένηται ἡ διαγωγὴ ἡμῶν πεφυρμένη. Ὁ γὰρ πολλῶν ἔχων μέριμναν, δοῦλός ἐστι τῶν πολλῶν· ὁ δὲ πάντα καταλείψας, καὶ μεριμνῶν τῆς καταστάσεως τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, οὗτος φίλος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. Βλέπε ὅτι οἱ ποιοῦντες ἐλεημοσύνην, καὶ πληροῦντες τὴν ἀγάπην τῶν πλησίων ἐν τοῖς σωματικοῖς, οὗτοι πολλοὶ εἰσιν ἐν τῷ κόσμῳ· οἱ δὲ ἐργάζονται τῆς καθολικῆς καὶ καθῆς ἡσυχίας, οἱ ἀσχολούμενοι ἐν τῷ Θεῷ, μόλις εὐρίσκονται, καὶ σπάνιοί εἰσι. Τίς δὲ ἐκ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ποιοῦντων ἐλεημοσύνην, ἢ δικαιοσύνην ἐν τοῖς σωματικοῖς, ἠδύνατο ἐν τῶν χαρισμάτων φθάσαι, ὧν καταξιοῦνται παρὰ Θεοῦ, οἱ ἐν ἡσυχίᾳ καθήμενοι; καὶ πάλιν εἶπεν· ἔάν τις κοσμικός, ἐν τῇ διαγωγῇ τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν ἀναστρέφου· εἰ δὲ Μοναχὸς εἴ, ἐν τοῖς ἔργοις ἐν οἷς ἀριστεύουσι οἱ Μοναχοὶ διαπρεψαί. Εἰ μέντοι ἐν ἑκατέροις βούλει ἀναστραφῆναι, ἀπὸ τῶν δύο μέλλεις ἐκπεσεῖν. Ἔργα Μοναχοῦ εἰσὶ ταῦτα. Ἐλευθερία ἀπὸ τῶν σωματικῶν, καὶ ὁ ἐν προσευχαῖς σωματικὸς κόπος, καὶ ἡ ἀδιάλειπτος πρὸς Θεὸν μνήμη τῆς καρδίας. Εἰ οὖν δυνατόν σοι χωρὶς τούτων ἀνταρκεῖσθαι ταῖς κοσμικαῖς ἀρεταῖς, κρίνον σύ.

Ἐρωτ. Οὐ δύναται ἄρα Μοναχὸς ὁ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ κακοπαθῶν, τὰς δύο ἀναστροφὰς κητέσθαι, λέγω δὴ μέριμναν τοῦ Θεοῦ, καὶ φέρειν καὶ φροντίζειν ἑτέραν ἐν τῇ καρδίᾳ;

Ἀπόκρ. Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὅτι οὐδ' ὅταν ἀφῇ πάντα ὁ ἐν ἡσυχίᾳ βουλόμενος ἀναστρέφεσθαι, καὶ τῆς ἑαυτοῦ καὶ μόνης ψυχῆς φροντίζῃ, δύναται ἀνελλιπῶς ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἡσυχίας πολιτεύεσθαι, κἂν ἔξω γένηται τῆς βιωτικῆς μερίμνης, πόσῳ μᾶλλον ἔαν καὶ ἄλλου φροντίσῃ. Κατέλιπεν ὁ Κύριος ἑαυτῷ ἐν τῷ κόσμῳ τοὺς δουλεύοντας αὐτῷ, καὶ ἐπιμελουμένους τῶν τέκνων αὐτοῦ, καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ τοὺς ἐμπροσθεν ἑαυτοῦ λειτουργοῦντας. Οὐ γὰρ ἐν μόνοις τοῖς πράγμασι τῶν ἐπιγείων βασιλέων, διαφορὰς τάξεων ἐστὶν ἰδεῖν, ἐνδοξοτέρων ὄντων τῶν κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως ἰσταμένων αἰεὶ, καὶ τοῖς μυστηρίοις αὐτῷ κοινωνούντων, τῶν ὄντων ἐν τοῖς ἐξωτικοῖς πράγμασιν· ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἐπουρανίου βασιλείως ἐστὶ ταῦτα ἰδεῖν, πόσῃ παρρησίᾳ κί-
κηνται οἱ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ μετ' αὐτοῦ μυστηριάζοντες διὰ τῆς προσευχῆς πάντοτε, καὶ πόσου πλούτου ἐπουρανίου τε καὶ ἐπιγείου καταξιοῦνται, καὶ πόσῃ ἐνδείκνυται τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν κατὰ πάσας τῆς κτίσεως,

ὑπὲρ ἐκείνους τοὺς διὰ κτημάτων, καὶ βιωτικῶν πραγμάτων δουλεύοντας τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τῇ ἀγαθοεργίᾳ αὐτῶν εὐκρεστοῦντας αὐτῷ, εἰ καὶ τοῦτο μέγιστον, καὶ καλὸν πάνυ. Δεῖ οὖν ἡμεῖς οὐκ ἐκ τούτων τῶν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Θεοῦ ἐλλειπῶν ὄντων τύπον λαβεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀθλητῶν καὶ ἀγωνιστῶν ἁγίων τῶν καλῶς πολιτευσαμένων, καὶ ἐκείνων τῶν καταλειψάντων τὰ βιωτικά, καὶ ἐν γῇ γεωργησάντων τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν· ἐκείνων τῶν καθάπαξ ἀπωσάντων τὰ γήινα, καὶ ἐκτεινάντων τὰς χεῖρας πρὸς τὰς τοῦ οὐρανοῦ πύλας.

Ἐν τίνι εὐηρέστησαν οἱ ἀρχαῖοι ἅγιοι τῷ Θεῷ, οἵτινες προωδοποιήσαντο τὴν ὁδὸν ἡμῖν τῆς πολιτείας ταύτης; ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Θεβαῖος, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀρετῶν, ἡ πηγὴ τῆς προφητείας, ἄρα ἐν τοῖς σωματικαῖς ἀναπαύων τοὺς ἀδελφοὺς ἔσωθεν τοῦ ἐγκλειστηρίου αὐτοῦ εὐηρέστησε τῷ Θεῷ, ἢ ἐν προσευχῇ καὶ ἡσυχίᾳ; ὅτι μὲν γὰρ καὶ ἐν ἐκείνοις πολλοὶ πάλιν εὐηρέστησαν αὐτῷ, οὐκ ἀντιλέγω· ἀλλ' ἐνδεέστερον τῶν διὰ προσευχῆς, καὶ τῆς τῶν πάντων καταλείψεως. Ἡ γὰρ βοήθεια τῶν ἐν ἡσυχίᾳ διαγόντων, καὶ εὐδοκμοούντων τις ἰδίους ἀδελφοῖς, φανερά τις ἐστὶ, λέγω δὴ τὸ βοηθῆσαι ἡμῖν λόγῳ ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἢ τὸ προσφέρειν ὑπὲρ ἡμῶν ἐντεύξεις. Ἐκτὸς γὰρ τούτων, μνήμη ἢ μέριμνά τις ἐνεκεν τῶν βιωτικῶν ἐὰν καθεύδῃ ἐν καρδίᾳ τῶν ἐν ἡσυχίᾳ καθημένων, οὐκ ἐστὶ τῆς πνευματικῆς σοφίας. (Ματθ. κβ'. κα'.) »Τὸ γὰρ ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ· καὶ τὰ τοῦ πλησίον, καὶ τὰ τῷ Θεῷ τὰ ὄντα αὐτῶν ἐκάστω, οὐ τοῖς ἡτυχαζουσιν εἴρηται, ἀλλὰ τοῖς ἔξω πολιτευομένοις. Τοῖς γὰρ τῇ ἀγγελικῇ τάξει ἀναστρεφόμενοις, λέγω δὴ τῇ τῆς ψυχῆς μερίμνῃ, ἐν τοῖς βιωτικοῖς εὐκρεστεῖν αὐτῷ οὐκ ἐντέταλται, τουτέστι φροντίζειν ἐργοχειροῦ, ἢ λαβεῖν ἀπὸ τινος, καὶ δοῦναι ἐτέρῳ. Ὡστε οὐ δεῖ τὸν Μοναχὸν ἔχειν μέριμναν τινὸς κινουντος, καὶ καταδιβάλλοντος τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς στάσεως αὐτοῦ τῆς πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν δέ τις ἀντιλέγων, μνημονεύσῃ τοῦ θείου Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, ὡς ὅτι ἐκεῖνος εἰργάζετο ταῖς ἰδίαις χερσί, καὶ ἐποίει ἐλεημοσύνας, ἐροῦμεν αὐτῷ, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ μόνος ἠδύνατο πάντα· ἄλλον δὲ Παῦλον οὐκ οἶδαμεν γενόμενον, καὶ δυνάμενον πρὸς πάντα κατ' ἐκείνον. Δεῖξον γὰρ μοι σὺ ἕτερον τοιοῦτον Παῦλον, ἀγῶ σοι πείθομαι. (¹) Λοι-

(¹) Ὅτι μὲν μέγα, καὶ ὑψηλὸν, καὶ δυσκατόρθωτον ἔργον, προφανὲς τυγχάνει καὶ πρόδηλον. Μέριμνα πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, νοθεσία συνεχῆς καὶ ἀδιάκοπος, (τρεῖς νύκτα, καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ θαυμάτων νοθεύων

πὺν τὰ οἰκονομικῶς γινόμενα μὴ ἀγάγῃς ἐν τῷ μέσῳ τῶν καθολικῶν πραγμάτων. Ἔτερον γὰρ ἐστὶ τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ ἑτέρα ἡ πρᾶξις τῆς ἡσυχίας. Σὺ δὲ εἰ βούλει κρατῆσαι τῆς ἡσυχίας, γενοῦ ὡς τὰ Χερουβὶμ, τὰ μηδενὸς φροντίζοντα βιωτικοῦ· καὶ μὴ ἡγοῦ τινὰ εἶναι ἄλλον ἐν τῇ γῇ, πλὴν σοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ, οὐ φροντίζεις, ὡς ἐδιδάχθης ὑπὸ τῶν πατέρων σου τῶν πρὸ σοῦ γεγονότων. Ἐὰν γὰρ μὴ σκληρύνῃ τις τὴν ἰδίαν καρδίαν, καὶ βεβαίως συνέχῃ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ἵνα γένηται μακρὰν ἀπὸ τῆς πάντων μερίμνης τῶν κάτω, ἦγουν τῆς τε διὰ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τι βιωτικόν, καὶ ἐν τῇ προσευχῇ καὶ μόνῃ ἐν τοῖς ὠρισμένοις αὐτῷ καιροῖς ἐμμένῃ, ἐλευθερωθῆναι τῆς ταραχῆς καὶ τῆς μερίμνης, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ γενέσθαι οὐ δύναται.

Ὅταν οὖν ἔλθῃ σοι ἐνθύμησις τοῦ φροντίζειν τινὸς λόγῳ ἀρετῆς, ὥστε σκεδάσαι ἀπὸ σοῦ τὴν οὐσάν σοι γαλήνην ἐν τῇ καρδίᾳ, εἰπέ αὐτῇ· καλὴ ἐστὶν ἡ τῆς ἀγάπης ὁδός, καὶ τὸ διὰ Θεὸν ἔλεος, ἀλλὰ καὶ γὰρ διὰ τὸν Θεὸν οὐ θέλω αὐτήν. Στήθι μοι πάτερ, ἔφησέ τις Μοναχός, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν τρέχω ὀπίσω σου· κακῆϊνος ἀντέφη, καὶ γὰρ διὰ τὸν

ἐν ἑκάστῳ. Πραξ. κ'. λα'.) περίοδος, ναυάγια, διωγμοί, ῥαβδισμοί, δεσμά, φυλακαὶ καὶ τὰ λοιπὰ ἐξαιεῖα αὐτοῦ ἄθλα. Εἶτα καὶ τὸ μὴ φαγεῖν ἄρτον δωρεάν, (οὐδὲ δωρεάν ἄρτον ἔφαγον. β'. Θεσσαλον. γ'. η'.) ἀλλὰ ὑπὲρ αὐτοῦ τε καὶ τῶν αὐτῷ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶ. (Αὐτοὶ δὲ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρεῖαις καὶ τοῖς οὔσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί. Πραξ. κ'. λδ'. ἐν-θεντοὶ καὶ ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἐν πολλοῖς τῶν ἑαυτοῦ λόγων πολλάκις αὐτὸν ἐγκωμιάζων γεραίρει, μάλιστα δὲ ἐν τῷ εἰς αὐτὸν ἐγκωμίῳ, λέγων· τίποτε «ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ὅση ἡ εὐγένεια τῆς ἡμετέρας φύσεως, καὶ ὅσης ἐστὶ «δεκτικὸν ἀρετῆς τοῦτ' ἐστὶ τὸ ζῶον, ἔδειξε μάλιστα πάντων ἀνθρώπων ὁ Παῦλος. «Ἄλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἀμίμητος. Αὐτὸς γὰρ περὶ αὐτοῦ φησί. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς μιμηταί μου γίνεσθε (Κολασ. δ'. ις'.) καὶ ἀλλαχοῦ, γίνεσθε οὖν μιμη-ταὶ τοῦ Θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά. (Ἐφεσ. ε'. α'.) οὐ διὰ τοῦτο, ὁ Παῦλος «καὶ μόνος ἠδύνατο πάντα. Ἐν τίνι γὰρ ἠδύνατο πάντα; ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι αὐτὸν Χριστῷ. Πάντα, γὰρ φησιν, ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ. «(Φιλιπ. δ'. ιγ'.) αὐτὸς δὲ ὁ Χριστὸς ἔφη, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. «(Μαρκ. θ'. κγ'.) ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ἀλλαχοῦ (σελ. 308., Εἴρηκεν. «ὅσον ἐπὶ πλεόν ὑπερῶν ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πνευματικόν κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ Παύλου. Εἶτε οὖν αὐτὸς ὁ Ἰσαὰκ, εἰ ὁ γέρων, οὗτινος ἀνω-τέρω μνηεῖαν ἐποίησατο, περὶ τοῦ Παύλου εἶπε τό, Παῦλος καὶ μόνος ἠδύνατο πάντα κτ. τῇ ὑπερβολῇ ἐχρήσατο, τό, τε ὕψος τῆς τοῦ Ἀποστόλου ἀρετῆς ὑποδείξαι βουλούμενος, καὶ τὸ τῆς δυσχερίας μέγεθος. τῆς τῇ ἡσυχίᾳ ἐπιγινομένης, ἥνικα καὶ ἡ φροντίς πρόσκειται τοῦ ἐλεημοσίνην διδόναι, καὶ τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἐπιχορηγεῖ τῷ πλησίον.

Θεὸν φεύγω ἐκ σοῦ. Ὁ Ἀβὼβ Ἀρσένιος, οὔτε πρὸς ὠφέλειαν, οὔτε πρὸς ἄλλο τι διὰ τὸν Θεὸν ὑπὴντα τινί. Ἄλλος διὰ τὸν Θεὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλάλει, καὶ πάντας τοὺς ἐρχομένους ξενικοὺς ἐδέχετο. Ἐκεῖνος δὲ ἀντὶ τούτου, ἐξελέξατο τὴν σιγὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν. Καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ θείου πνεύματος ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης τοῦ παρελθόντος βίου ἐλάλει, καὶ μετὰ γαλήνης μεγίστης διέπλει ἐν τῇ πλοίῳ τῆς ἡσυχίας, ὡς φανερώς ὠράθη τοῖς ἀγωνισταῖς, τοῖς ἐξερευνήσασι παρὰ τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου. Καὶ γὰρ ὁ τῆς ἡσυχίας ὅρος, οὗτός ἐστι· σιωπὴ ἀπὸ πάντων. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ εὐρεθῇς πεπληρωμένος ταραχῆς, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν θορυβήσῃς τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν ἐν φροντίδι τινῶν, ποίαν ἡσυχίαν τηνικαῦτα ἄγεις φροντίζων πολλῶν, ἵνα ἀρέσῃς τῷ Θεῷ; κρίνον σύ. Ἄνευ γὰρ τῆς τῶν πάντων καταλείψεως, καὶ τοῦ μακρυσμοῦ ἀπὸ πάσης φροντίδος, τὴν πολιτείαν τῆς ἡσυχίας κατορθώσασθαι ἐπονείδιστον ἡμῖν εἰπεῖν ἐστί. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα.

ΛΟΓΟΣ Π.

ΠΕΡΙΕΧΩΝ ΗΜΕΡΗΣΙΟΝ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΑΤΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΚΑΙ ΠΑΝΥ ΧΡΗΣΙΜΩΤΑΤΟΝ

Τῷ καθημένῳ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, καὶ ἑαυτῷ μόνῳ προσέχειν αἰρουμένῳ.

Τὶς τῶν ἀδελφῶν ἔγραψε ταῦτα, καὶ ἐτίθει αὐτὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ διηνεκῶς, ἀνεμύνησκετέ τε ἑαυτὸν τούτων καὶ ἔλεγεν· ἐν ἀφροσύνῃ ἐδαπάνησας τὴν ζωὴν σου, ⁽¹⁾ ὃ κατησχυμένε ἄνθρωπε, καὶ παντὸς κακοῦ ἄξιε· ἀλλὰ παραφυλάττου κἂν ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ καταλειφθείσῃ ἐκ τῶν ἡμερῶν σου τῶν ἐξεληλυθειῶν κενῶς καὶ ἀπράκτως τῶν ἀγαθῶν, καὶ πεπλουτηκυῶν ἐν τοῖς κακοῖς. Μὴ ἐρωτήσῃς περὶ τοῦ κόσμου, μήτε περὶ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ, μήτε περὶ τῶν Μοναχῶν, ἢ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, καὶ ὅπως εἰσὶ, μήτε περὶ τῆς ποσότητος τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ μὴ φροντίτης τινός τῶν τοιούτων. Ἐξήλθες ἐκ τοῦ κόσμου ἐν μυστηρίῳ, καὶ ἐλογίσθης ὡς νεκρὸς ἐν Χριστῷ,

(1) Τὸ Ε. Χ. τὸν τῆς ζωῆς σου χρόνον.

μηκέτι ζήσης τῷ κόσμῳ, μήτε τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ· ἵνα σου προλάβῃ ἡ ἀνάπαυσις, καὶ γένη ἐν Χριστῷ ζῶν Γενοῦ ἔτοιμος καὶ ἡυτρεπισμένος πρὸς πᾶν ὄνειδος, καὶ πᾶσαν ὕβριν, καὶ χλευασμόν, καὶ μέμψιν ἐκ πάντων. Καὶ δέξαι ταῦτα πάντα μετὰ χαρᾶς ὡς ἄξιος αὐτῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ὑπόμεινον πάντα πόνον, καὶ πᾶσαν θλιψιν, καὶ κίνδυνον τὸν ἐκ τῶν δαιμόνων, ὧν τὸ θέλημα ἔπραξας μετ' εὐχαριστίας. Καὶ γενναίως φέρε πᾶσαν ἀνάγκην, καὶ τὰ συμβεβηκότα φυσικῶς, καὶ τὰς πικρότητας. Καὶ ὑπόμεινον ἐν τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος, τῶν μετ' ὀλίγον εἰς κόπρον ἐσομένων. Καὶ ταῦτα πάντα τῇ εἰς Θεὸν ἐλπίδι καταδέξασθαι θέλησον, μὴ ἀναμένων τὴν ἀλλαγὴν λύτρωσιν, ἢ τὴν παρ' ἄλλου παράκλησιν· ἀλλ' ἐπὶ ῥίψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς πειρασμοῖς σου σεαυτὸν κατὰ κρινον, ὡς αἷτιον ὄντα τούτων. Μὴ σκανδαλισθῇς ἐν τινι, μηδὲ μέμψου τινὰ τῶν λυπούντων σε. Διότι ἔπραγες ἐκ τοῦ ὀρισθέντος φυτοῦ, καὶ ἐκτῆσω διάφορα πάθη. Μετὰ χαρᾶς δέξαι τὰς πικρότητας, ἵνα σε τιναῶσαι μικρόν, καὶ ὕστερον γλυκανθῇς. Φεῦσοι καὶ τῇ δόξῃ σου τῇ δυνάμει· διότι ἐγκατέλιπες τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, ὡς ἀκατάκριτον, πεπληρωμένην οὖσαν πάσης ἁμαρτίας, καὶ ἄλλους κατέκρινες λόγῳ, καὶ διανοίᾳ. Ἰκανοὶ γὰρ σοι, ἱκανοὶ αὕτη ἡ χοιρώδης βρώσις, ἐν ἣ μέχρι τῆς ἄρτι τυγχάνεις ἐνδικαιώμενος. Τίτοι καὶ τοῖς ἀνθρώποις, ὧ ῥυπαρέ, οὐκ αἰσχύνῃ συναναστραφῆναι αὐτοῖς, διότι ἀλόγως ἐπολιτεύτω; ἐὰν πρότῃς τούτοις, καὶ κατὰ σῃς ταῦτα πάντα, ἴσως τῇ συνεργίᾳ τοῦ Θεοῦ σωθῇς. Εἰ δὲ μὴ, ἀπελεύσῃ εἰς τὴν σκοτεινὴν χώραν, καὶ εἰς τὰς τῶν δαιμόνων κατασκηνώσεις, ὧν τὸ θέλημα εἰργάσω ἀναιδέϊ προσώπῳ. Ἴδου διεμαρτυράμην σοι ἐν πᾶσι τούτοις. Ἐὰν κινήσῃ κατὰ σοῦ ὁ Θεὸς δικαίως εἰς τὸ ἀμείψασθαί σε ἀντὶ τῶν ὕβρεων καὶ μέμψεων, ὧν ἐλογίζω, καὶ ἐλάλησας κατ' αὐτοῦ χρόνον ὀλόκληρον, ὁ κόσμος ὅλος ἔχει ἀσχοληθῆναι εἰς σέ. Δοιπὸν παῦσαι ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ ὑπόμεινον τὰς ἐπερχομένας σοι ἀμοιβάς. Ἐν πᾶσι τούτοις ὑπεμίμησεν ἑαυτὸν ὁ ἀδελφὸς πάσας τὰς ἡμέρας, ἵνα πειρασμοῦ ἐπελθόντος αὐτῷ, ἢ θλίψεως, δυνήθῃ ὑπομῆναι μετ' εὐχαριστίας, καὶ ὠφελῆθῃ. Γένοιτο δὲ ἡμεῖς μετ' εὐχαριστίας ὑπομῆναι τὰ ἐπερχόμενα, καὶ ὠφελῆθῃν χάριτι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΑ'.

ΠΕΡΙ

ΔΙΑΦΟΡΑΣ ΑΡΕΤΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΕΛΕΙΟΤΗΤΟΣ
ΠΑΝΤΟΣ ΔΡΟΜΟΥ

Τελειότης παντὸς δρόμου ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις ἐστίν. Ἐν τῇ με-
τανοίᾳ, ἐν τῇ καθαρότητι, καὶ τῇ τελειότητι. Τί δὲ ἐστὶν ἡ με-
τανοία; καταλείψαι τὰ πρότερα, καὶ λυπεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ τί
ἐστὶν ἡ καθαρότης συντόμως; καρδία ἐλεήμων ὑπὲρ πάσης τῆς κτιστῆς
φύσεως. Καὶ τί ἐστὶν ἡ τελειότης; βάθος ταπεινώσεως, ὅπερ ἐστὶ κατὰ-
λειψις πάντων τῶν ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων. Ὅρατῶν μὲν, πάντων τῶν
αἰσθητῶν· ἀοράτων δέ, τῶν νητῶν, καὶ ἐκτὸς μέριμνης τῆς ὑπὲρ
αὐτῶν.

Ἡρωτήθη πάλιν ἐν ἄλλῳ καιρῷ, τί ἐστὶ μετανοία; καὶ εἶπε· καρ-
δία συντετριμμένη, καὶ ταπεινωμένη· διπλῇ νέκρωσις ἐκουσίως ἐκ πάν-
των. Καὶ τί ἐστὶ καρδία ἐλεήμων; καὶ εἶπε· καὺτις καρδίας ὑπὲρ πά-
σης τῆς κτίσεως, ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ὀρνέων, καὶ τῶν ζώων,
καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ ὑπὲρ παντὸς κτίσματος. Καὶ ἐκ τῆς μνήμης
αὐτῶν, καὶ τῆς θεωρίας αὐτῶν ῥέουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ δάκρυα. Ἐκ
τῆς πολλῆς καὶ σφοδρᾶς ἐλεημοσύνης τῆς συνεχούσης τὴν καρδίαν, καὶ
ἐκ τῆς πολλῆς καρτερίας σμικρύνεται ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ οὐ δύναται
βαστάξαι, ἢ ἀκοῦσαι, ἢ ἰδεῖν βλάβην τινά, ἢ λύπην μικράν ἐν τῇ κτίσει
γινομένην. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλόγων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν
τῆς ἀληθείας, καὶ ὑπὲρ τῶν βλαπτόντων αὐτὸν ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐχὴν
μετὰ δακρύων προσφέρει, τοῦ φυλαχθῆναι αὐτοῦ, καὶ ἰλασθῆναι αὐ-
τοῖς ὁμοίως καὶ ὑπὲρ τῆς φύσεως τῶν ἑρπετῶν ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ
ἐλεημοσύνης τῆς κινουμένης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀμέτρως καθ' ὁμοιό-
τητα τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἡρωτήθη πάλιν, τί ἐστὶν εὐχή; καὶ εἶπεν· εὐκαιρία καὶ σχολή
τῆς διανοίας ἐκ πάντων τῶν ἐνταῦθα, καὶ καρδία ἐπιστρέψασα τελείως
τὴν ἑαυτῆς ὁρασιν εἰς τὴν ἐπιπόθησιν ἐκείνης τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόν-
των. Ὁ δὲ ἀφωρισμένος ἐκ τούτων, σύμμικτον σπῆρον σπεῖρει ἐν τῇ
ἑαυτοῦ σπέρῳ, κατὰ τὸν ζευγύνοντα ζεύγος ἐν βοῇ καὶ ὄνῳ ὁμοῦ.

Καὶ πάλιν ῥωτήθη, πῶς δύναται τις κτήσασθαι τὴν ταπείνωσιν ; καὶ εἶπεν· ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τῶν παραπτωμάτων καὶ ἐν ἐλπίδι προσεγγίζουσι θανάτῳ, καὶ ἐν ἐσθῇτι εὐτελεῖ, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ προκρίνειν τὸν ἔσχατον τόπον, καὶ ἐν παντὶ πράγματι ἐπιτρέχειν τοῖς ἔργοις τοῖς ἐλαχίστοις καὶ καθυβρισμένοις, καὶ τῷ μὴ εἶναι ἀνήκοον, καὶ ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ σιωπῇ, καὶ τῷ μὴ ἀγαπᾶν συναντῆσαι ταῖς συνάξεσι, καὶ τῷ θέλειν ἑαυτὸν ἀγνώριστον καὶ ἀψήριστον. Καὶ ἐν τῷ μὴ κατέχειν τινὰ τῶν πραγμάτων ἐν ἰδιορρυθμίᾳ παντελεῖ, καὶ τῷ μισεῖν τὴν ὁμιλίαν τῶν πολλῶν προσώπων, καὶ τῷ μὴ ἀγαπᾶν τὰ κέρδη. Καὶ μετὰ ταῦτα, τῷ ὑπερκρίειν τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἐκ πάσης μέψεως καὶ ἐγκλήσεως παντός ἀνθρώπου, καὶ τῆς ζηλοτυπίας· καὶ τῷ μὴ εἶναι τὴν χεῖρα αὐτοῦ κατὰ πάντων, καὶ ἡ χεὶρ τῶν πάντων κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μόνος μεμονωμένος· καὶ τῷ μὴ λαβεῖν μέριμναν τινὸς ἐν τῷ κόσμῳ, πλὴν ἑαυτοῦ· καὶ τὸ σύντομον, ἡ ξενιτεία, καὶ ἡ πτωχεία, καὶ ἡ τῆς μονώσεως διαγωγή. Ταῦτα τίκτουσι τὴν ταπείνωσιν, καὶ καθαρῖζουσι τὴν καρδίαν.

Τῶν δὲ φθασάντων τὴν τελειότητα, τοῦτό ἐστι τὸ τεκμήριον. Ἐὰν καθ' ἡμέραν δεκάκις εἰς καῦσιν παραδοῶσιν ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τῶν ἀνθρώπων, οὐ κορέννυνται ἐκ τούτων. «Καθάπερ εἶπεν ὁ Μωϋσῆς τῷ »Θεῷ· (Ἐξ. λβ'. λα'.) εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, ἄρες· εἰ δὲ »μὴ, ἐξάλειψον καὶ ἐκ τῆς βίβλου, ἧς ἔγραψας. (Ῥωμ. θ'. γ'.) Καὶ »καθὼς ὁ μακάριος Παῦλος, πυχόμην λέγων, ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χρι- »στοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, καὶ τὰ ἐξῆς. (Κολασ. α'. κδ',) Καὶ »πάλιν.» Νῦν χαίρω ἐν ταῖς θλίψεσιν ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἰθύνων. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ Ἀπόστολοι, ἀντὶ τοῦ πόθου τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων ἐδί- »ξαντο θάνατον ἐν παντοίοις τρόποις.

Τέλος δὲ τούτων πάντων ὁμοῦ ὁ Θεὸς καὶ Κύριος, διὰ τὸν πόθον τῆς κτίσεως τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν διὰ σταυροῦ εἰς θάνατον παραδίδωκεν. «(Ἰωάν. γ'. ις'.) Οὕτω γὰρ ἡγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν »μονογενῆ ἑαυτοῦ υἱὸν δοῦναι εἰς θάνατον ὑπὲρ αὐτοῦ.» Οὐχ ὅτι οὐκ ἠδύνατο ἐν ἄλλῃ τρόπῳ λυτρώσασθαι ἡμᾶς, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἑαυτοῦ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐν τούτῳ εὗρεθῇ διδάσκων ἡμᾶς. Καὶ ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ μονογενοῦς ἑαυτοῦ υἱοῦ προσήγγισεν ἡμᾶς πρὸς ἑαυτόν. Καὶ εἰ εἶχε τιμιώτερον αὐτοῦ, ἔδωκεν ἂν ἡμῖν, ὅπως ἐν αὐτῷ εὗρεθῇ αὐτῷ τὸ γένος ἡμῶν. Καὶ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ τὴν πολλήν, οὐκ εὐδόκησε τὴν ἑλευθερίαν ἡμῶν βιάσασθαι, ὡς δυνατός ἦ παιῆσαι, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ τοῦ

φρονήματος ἡμῶν πλησιάσαι αὐτῷ. Καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὑπήκουσε τῷ πατρὶ αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ τὴν πρὸς ἡμᾶς, τοῦ διέξασθαι καθ' ἑαυτοῦ τὴν ὕβριν καὶ τὴν λύπην ἐν χαρᾷ, καθὼς λέγει ἡ Γραφή· α(Ἐβρ. ιβ'. β'). ἀντὶ τῆς χαρᾶς ἧς εἶχεν, ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης »καταφρονήσας. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος ἐν τῇ νυκτί, ἡ παρεδίδοτο· »(Ματθ. κς'. κς'). τοῦτο τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ τοῦ κόσμου διδόμενον εἰς ζωὴν, καὶ τοῦτο αἷμά μου τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς »ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.» Καὶ ὑπὲρ ἡμῶν φησὶ πάλιν· ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν. (Ἰωάν. ιζ'. ιθ'). Οὕτω καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ταύτην τὴν τελειότητα φθάνουσιν, ὅταν τέλειοι γένωνται, καὶ τῷ Θεῷ ἀφομοιώνται ἐν τῷ ὑπερεκβλύζειν τὴν ἀγάπην αὐτῶν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν εἰς πάντας. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ζητοῦσιν ἑαυτοῖς οἱ ἅγιοι ἀφομοιωθῆναι τῷ Θεῷ, ἐν τῷ τελειωθῆναι τῷ πόθῳ τοῦ πλησίον. Οὕτω καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ μονασταὶ ἐποιοῦν, ὅταν πρὸς ἐκείνην τὴν τελειότητα καὶ ὁμοίωσιν, τὴν πλήρη ζωῆς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐλάβανον πάντοτε.

Ὁ μακάριος, φασίν, Ἀντώνιος, οὐδέποτε ἔκρινε καθ' ἑαυτὸν ποιῆσαι τι ὠφελοῦν αὐτὸν πλεον τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι εἶχε τὴν ἐλπίδα ταύτην, ὅτι τὸ κέρδος τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ἐστὶν αὐτῷ ἐργασία ἀρίστη. Καὶ πάλιν ἐβρόθή περὶ τοῦ ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὡς ἔλεγεν· ὅτι ἤθελον εὑρεῖν λωβόν, καὶ λαβεῖν τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸ ἐμόν. Εἶδες ἀγάπην τελείαν; καὶ ἕως ⁽¹⁾ πάλιν εἰς ὅπερ ἐξωθεν αὐτοῦ ἦν, οὐκ ἔφερε μὴ ἀναπαῦσαι τὸν πλησίον αὐτοῦ. Καὶ πάλιν εἶχε σμιλίον, καὶ εἰσελθὼν ἀδελφὸς πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπιθυμήτας αὐτοῦ, οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν ἐξελεῖν ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ χωρὶς αὐτοῦ. Καὶ τὰ λοιπὰ τὰ γραφέντα περὶ τῶν τοιούτων. Καὶ τί λέγω ταῦτα; πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τοῖς θηρίοις, καὶ τῷ ξίφει, καὶ τῷ πυρὶ παρέδωκαν τὰ σώματα αὐτῶν, διὰ τὸν πλησίον. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν εἰς τὴν τάξιν ταύτης τῆς ἀγάπης, εἰ μὴ τις αἰσθηθῇ κρυπτῶς τῆς ἑαυτοῦ ἐλπίδος. Καὶ οὐ δύνανται κτήσασθαι τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων οἱ ἀγαπῶντες τοῦτον τὸν κόσμον. Ὅταν τις κτήσεται τὴν ἀγάπην, αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐνδύεται μετ' αὐτῆς. Ἀνάγκη δὲ τὸν κτητάμενον τὸν Θεόν, μὴ πεισθῆναι κτήσασθαι μετ' αὐτοῦ τι, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα ἑαυτοῦ ἀποδύσασθαι. Ἐὰν δὲ τὸν κόσμον τοῦτον ἐνδύσεται, καὶ τὴν ζωὴν ταύτην ἐν τῷ πόθῳ αὐτοῦ, οὐ μὴ ἐνδύσεται τὸν Θεόν, ἕως οὐκ ἀφῇ αὐτά. «Αὐτὸς γὰρ ταῦτα »ἐμαρτύρησεν. (Λουκ. ιδ'. κς'). Εἴ τις λέγων, οὐκ ἀφίησι πάντα, καὶ

(1) Τό, ἕως, περιττὸν δοκεῖ.

»μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, μαθητὴς ἐμοὶ γενέσθαι οὐ δύναται.« Καὶ οὐχὶ μόνον τὸ ἀφεῖναι, ἀλλὰ καὶ μισῆσαι αὐτά. Καὶ εἴ τις οὐ δύναται μαθητὴς αὐτοῦ γενέσθαι, πῶς οἰκῆσει ἐν αὐτῷ;

Ἐρώτ. Διατί ἡ ἐλπίς οὕτως ἡδεῖα, καὶ ἡ διαγωγὴ αὐτῆς, καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἐλαφρά; καὶ ταχέως τὰ ἔργα αὐτῆς τῇ ψυχῇ γίνεται;

Ἀπόκρ. Διὰ τὸ τὴν ἐπιπόθησιν τὴν φυσικὴν ἐξυπνισθῆναι ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ποτίσαι αὐτοὺς τὸ ποτήριον τοῦτο, καὶ μεθύσαι αὐτοὺς ἐκ τῆς ὥρας ἐκείνης. Καὶ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔτι τοῦ κόπου αἰσθάνονται, ἀλλὰ ἀναίσθητοι τῶν θλίψεων γίνονται, καὶ ἐν παντὶ δρόμῳ τῆς πορείας αὐτῶν, οὕτω νομίζουσιν, ὥς εἶναι αὐτοὺς ποιῶντας τὴν πορείαν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ οὐχὶ ἐν τῷ βαδίσματι τῷ ἀνθρωπίνῳ, ἐν τῷ μὴ ὀρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν τὴν σκληρότητα τῆς ὁδοῦ, καὶ μὴ γενέσθαι κατ' ἐνώπιον αὐτῶν βουνούς, «καὶ χεμαῖρους. (Ἠσ. μ'. δ'.) Καὶ ἔσται αὐτοῖς τὰ τραχέα »εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ τὰ ἐξῆς.« Καὶ διὰ τὸ ἐν πάσῃ ὥρᾳ προσέχειν τῷ κόλπῳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. Καὶ αὕτη ἡ ἐλπίς ὥς ἐν δακτύλῳ δεικνύει αὐτοῖς ἐν πάσῃ ῥοπῇ τὰ μακρὰν ὄντα, καὶ ἀόρατα, ὥσανεὶ ἐν αὐτοῖς καθορῶσι παραβολικῶς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῷ κρυπτῷ τῆς πίστεως, καὶ διὰ τὸ πυρωθῆναι τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, ὥς ἐν πυρί, ἐν τῷ πόθῳ τῶν μακρὰν ὄντων, καὶ τὰ ἄποντα ὥς παρόντα αὐτοῖς λογισθῆναι. Ἐκεῖσε οὖν ἐκτείνεται πᾶν διάστημα τῶν λογισμῶν αὐτῶν. Καὶ τὸ πότε φθάσωσιν αἰεὶ ἐπείγονται. Καὶ ὅτε προσεγγίζουσι πρὸς ἐκάστην ἀρετὴν τοῦ ἐνεργῆσαι αὐτήν, οὐχὶ μερικῶς ἐνεργοῦσιν αὐτήν, ἀλλὰ περιεκτικῶς ὅλας ἐξ ὅλου ἐφάπαξ ἐνεργοῦσι. Διότι τὴν πορείαν αὐτῶν, οὐχὶ ἐν τῇ βασιλικῇ ὁδῷ ποιοῦνται, καθὼς πάντες, ἀλλὰ τρίβους συντόμους ἐκλέγονται οὗτοι οἱ γίγαντες ἑαυτοῖς. Ἐν αἷς ἐκδηλοῖ τινες πορεύονται συντόμως πρὸς τὰς μονάς. Διότι αὕτη ἡ ἐλπίς πυροῖ αὐτοὺς ὥς ἐν πυρί, καὶ οὐ δύνανται ἡρεμῆσαι ἐκ τοῦ σφοδροῦ δρόμου τοῦ διηνηκεῖν ἐν τῇ χαρᾷ αὐτῶν. «Καὶ γίνεται αὐτοῖς, καθὼς καὶ ἐν τῷ μακαρίῳ Ἱερεμίᾳ »ἐρρίθη. (Ἱερ. κ'. θ'.) Εἶπα γάρ φησιν οὐ μὴ μνησθῶ αὐτοῦ, οὐδ' οὐ »μὴ λαλήσω τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ὥς πῦρ »φλογίζον, καὶ εἰσδύον ἐν τοῖς ὀστέοις μου.« Οὕτω γίνεται ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, τῶν ἐν τῇ ἐλπίδι τῶν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ μεθυόντων.

Αἱ τρίβοι αἱ σύντομοι τῶν ἀρετῶν, αἱ περιεκτικαὶ εἰσιν ἀρεταί· διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτάς μακρὸν διάστημα ἐν ταῖς τρίβοις ταῖς πολλαῖς τῆς

πολιτείας ἐξ ἐκείνης πρὸς ταύτην· οὐδὲ τόπον, καὶ καιρόν, καὶ σκορπισμὸν ἐκδέχονται, ἀλλ' εὐθέως ἴστανται καὶ πληροῦσιν αὐτά.

Ἐρωτ. Τί ἐστὶν ἀπάθεια ἡ ἀνθρωπίνη;

Ἀποκρ. Ἀπάθεια, οὐχὶ τὸ μὴ αἰσθηθῆναι τῶν παθῶν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ μὴ δέξασθαι αὐτά· ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἀρετῶν, ὧν ἐκτῆσαντο τῶν φανερῶν καὶ κρυπτῶν, καὶ ἡσθένησαν ἐν αὐτοῖς τὰ πάθη, καὶ οὐ δύνανται εὐχερῶς ἐπαναστῆναι κατὰ τῆς ψυχῆς. Καὶ ἡ διάνοια οὐ χρῆζει πάντοτε προσέχειν αὐτοῖς· διότι ἐν παντὶ καιρῷ πεπληρωμένη ἐστὶν ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτῆς ἐκ τῆς μελέτης καὶ τῆς ὁμιλίας τῶν ἀρίστων τρόπων, τῶν ἐν τῇ συνέσει κινουμένων ἐν τῷ νοί. Καὶ ὅταν ἄρξωνται τὰ πάθη κινεῖσθαι, ἐξαίφνης ἀρπάζεται ἡ διάνοια ἐκ τῆς ἐγγύτητος αὐτῶν ἐν συνέσει τινὶ παρακυψάσῃ ἐν τῷ νοί. Καὶ ἀπολιμπάνονται αὐτῷ τὰ πάθη ὡς ἀργά, καθάπερ εἶπεν ὁ μακάριος Μάρκος.

Νοῦς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν πληρῶν, καὶ τῇ γνώσει πλησιάσας, ὀλίγον αἰσθάνεται ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοήτου τῆς ψυχῆς. Ἡ γνώσις γὰρ αὐτοῦ ἀρπάζεται εἰς τὸ ὕψος, καὶ ἀπαλλοτριῶ αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. Καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀγνείαν, καὶ τὴν λεπτότητα, καὶ ελαφρότητα, καὶ ὀξύτητα τοῦ νοῦς αὐτῶν, καὶ διὰ τὴν ἄσκησιν πάλιν αὐτῶν, καθαρίζεται αὐτῶν ὁ νοῦς, καὶ διαυγῆς ἀποδείκνυται, διὰ τὸ τὴν σάρκα αὐτῶν ξηρανθῆναι. Καὶ ἐκ τῆς σχολῆς τῆς ἡτυχίας, καὶ τῆς πολλῆς διαμονῆς τῆς ἐν αὐτῇ εὐκόλως καὶ ταχέως ἐπιτίθεται ἐκάστῳ, καὶ ὀδηγεῖ αὐτοὺς ἡ θεωρία ἢ ἐν αὐτοῖς, πρὸς ἐκπληξιν τὴν παρ' αὐτῇ. Καὶ ἐν τούτῳ πολλοστὸν πληθύνονται ταῖς θεωρίαις, καὶ οὐδέποτε ὑπερβαίνει ὕλης συνέσεως ἡ διάνοια αὐτῶν, καὶ οὐδὲ ἐκτὸς ἐκείνων ποτέ, ὧν τοῦ πνεύματος ὁ καρπὸς ἐμποιεῖ αὐτοῖς, διαγίνονται. Καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τῇ πολυχρονίῳ ἐξαλείφονται αἱ μνημαὶ ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν, αἵτινες κινοῦσι τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς ἐξουσίας τοῦ διαβόλου. Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ μὴ ἐταιριάσῃ μετὰ τῶν παθῶν ἐν τῇ μελέτῃ ἐν αὐτοῖς, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἐξ ἄλλης φροντίδος κεκρατημένην ἀδιαλείπτως, οὐ δύναται ἡ ἰσχὺς τῶν ὀνύχων τῶν παθῶν κατακρατῆσαι τῶν αἰσθήσεων αὐτῆς τῶν πνευματικῶν.

Ἐρωτ. Τίνα εἰσὶ τὰ ἐξαίρετα τῆς ταπεινώσεως;

Ἀπόκρ. Καθάπερ ἡ οἴησις διασκορπισμός ἐστι τῆς ψυχῆς ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτῆς τῇ μετεωρίζουσῃ αὐτήν, καὶ οὐκ ἀναιχαιτιζούσῃ αὐτὴν πτερωθῆναι ἐν νεφέλαις τῶν λογισμῶν αὐτῆς, ὥστε κυκλῶσαι ἐν πάσῃ

τῇ κτίσει, οὕτω καὶ ἡ ταπεινώσις συνάγει αὐτὴν ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ συν-
 ἀπτεται ἐντὸς ἑαυτῆς ἡ ψυχὴ. Καὶ καθάπερ ψυχὴ οὐκ ἔστι γνωστὴ,
 οὐδὲ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὁρατὴ, οὕτως ὁ ταπεινός φρων οὐ γι-
 νώσκεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὡς περ ψυχὴ ἐντὸς τοῦ σώματος
 κεκρυμμένη ἐστὶν ἐκ τῆς θεωρίας καὶ τῆς μίξεως τῆς μετὰ πάντων ἀν-
 θρώπων, οὕτως ὁ ἀληθινὸς ταπεινός φρων, οὐχὶ μόνον οὐ θέλει βλέπεσθαι
 καὶ γνωρίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὸν ἀφορισμὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν
 ἐκ πάντων ἀπορίαν, ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ θέλημα αὐτοῦ· εἰ δυνατόν,
 καὶ αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ βαπτίζειν ἑαυτὸν ἐντὸς ἑαυτοῦ, καὶ εἰποικίζειν
 καὶ εἰσέρχεσθαι ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ καταλειψαί τὰ νοήματα αὐτοῦ τὰ πρῶ-
 τα μετὰ τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ ὅλα ἐξ ὅλου, καὶ γενέσθαι ὡς τινα οὐκ
 ὄντα ἐν τῇ κτίσει, καὶ οὐκ ἐλθόντα εἰς τὸ εἶναι, καὶ μηδὲ τῇ ἑαυτοῦ
 ψυχῇ ὄντα παντελῶς γινωσκόμενον. Καὶ ὅσον ἐστὶν ὁ τοιοῦτος κεκρυμ-
 μένος, καὶ τεθησαυρισμένος, καὶ κεχωρισμένος ἐκ τοῦ κόσμου, ὅλος πρὸς
 τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην γίνεται.

Ὁ ταπεινός φρων οὐκ ἀναπαύεται ποτε ἰδεῖν τὰ συναθροίσματα, καὶ
 τὴν σύγχυσιν τῶν ὄχλων, καὶ τὸν σεισμόν, καὶ τὰς φωνάς, καὶ τὸν
 πλατυσμόν, καὶ τὴν μέρμυραν, καὶ τὴν τρυφήν, ἐξ ἧς ἡ ἀκρασία· οὐδὲ
 εἰς τοὺς λόγους, καὶ εἰς τὰς συντυχίας, καὶ φωνάς, καὶ εἰς τὸν δια-
 σκορπισμὸν τῶν αἰσθήσεων· ἀλλὰ πλέον πάντων προκρίνει τὸ ἀφειδιδάσαι
 ἑαυτὸν ἐν ἡσυχίᾳ μεμονωμένον, καὶ κεχωρισμένον ἀπὸ πάσης κτίσεως,
 φροντίζοντα ἑαυτοῦ ἐν χώρᾳ ἡσύχῳ. Καὶ ἐν πᾶσιν, ἡ σμικρότης, καὶ
 ἡ ἀκτημοσύνη, καὶ ἡ χρεῖα, καὶ ἡ πτωχεῖα παθητὰ εἰσι πρὸς αὐτόν,
 ἥπερ ἐν πράγμασι πολλοῖς, καὶ ἔργοις εἶναι ἐπ' ἀλλήλοις· ἀλλ' ἐν παντὶ
 καιρῷ ἐν εὐκαιρίᾳ καὶ ἀμεριμνίᾳ στήναι, χωρὶς συγχύσεως τῶν ἐνταυ-
 θα, ἵνα μὴ ἐξέλθωσιν οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ ἔξωθεν αὐτοῦ. Ὅτι πεπεισμέ-
 νος ἐστίν, ὅτι ἐὰν εἰς τὰ πολλὰ πέσῃ, ἐκτὸς συγχύσεως τῶν λογισμῶν
 γενέσθαι οὐ δύναται· ὅτι τὰ πολλὰ πράγματα, πολλαὶ μέρμυραί εἰσι,
 καὶ συναγωγὴ ἐστὶ λογισμῶν ποικίλων καὶ συνθέτων. Καὶ ἐξέρχεται ἐκ
 τοῦ εἶναι αὐτὸν ὑψηλότερον τῶν μεριμνῶν τῶν γήινων ἐν τῇ εἰρήνῃ
 ὡς ἑαυτοῦ λογισμῶν, χωρὶς τῶν μικρῶν χρεῶν τῶν ἐν ἀνάγκῃ οὐσῶν,
 καὶ τῆς διανοίας τῆς λαβούσης φροντίδα μονογενῇ ἐν τοῖς λογισμοῖς
 ἑαυτῆς τοῖς ἀρίστοις. Ἐὰν δὲ κωλυθῇ αὐτὸν ἐκ τῶν λογισμῶν τῶν
 ἀρίστων μὴ ἀφῶσιν αἱ χρεῖαι, ἔρχεται εἰς τὸ βλάπτεσθαι καὶ βλάπτειν.
 Ἐντεῦθιν ἀνοίγεται θύρα τοῖς πάθεσι, καὶ ἀπέρχεται ἡ γαλήνη τῆς δια-
 κρίσεως, καὶ φεύγει ἡ ταπεινώσις, καὶ κλείεται ἡ θύρα τῆς εἰρήνης.

Διὰ ταῦτα οὖν πάντα λοιπὸν ἀδιαλείπτως ἑαυτὸν φυλάττει ἐκ τῶν πολλῶν, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὕρισκεי ἑαυτὸν ἐν γαλήνῃ, καὶ ἀναπαύσει, καὶ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐπιεικείᾳ, καὶ εὐλαβείᾳ.

Ἐν ταπεινόφρονι ποτὲ οὐκ ἔστι κατέπειξις, καὶ ταχύτης, καὶ σύγχυσις, οὐδὲ νοήματα θερμὰ καὶ κοῦφα· ἀλλ' ἐν παντὶ καιρῷ ἐν ἀναπαύσει ἐστὶ καταλύων. Ἐὰν κολληθῇ ὁ οὐρανὸς τῇ γῇ, ὁ ταπεινόφρων οὐ θροεῖται. Οὐχὶ πᾶς ἡσύχιος ταπεινόφρων· ἕκαστος δὲ ταπεινόφρων, καὶ ἡσύχιος· Ταπεινόφρων μὴ ὢν, συνεσταλμένος οὐκ ἔστι· συνεσταλμένους δέ, μὴ ὄντας ταπεινόφρους, πολλοὺς εὕρηταις. Τοῦτό ἐστιν ὅπερ εἶπεν ὁ Κύριος ὁ πρᾶϋς καὶ ταπεινός· (Ματθ. ια'. κα'.) «μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι »πρᾶϋός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὕρησете ἀνάπαυσιν ταῖς »ψυχαῖς ὑμῶν.» Ὁ ταπεινόφρων ἐν παντὶ καιρῷ ἐν ἀναπαύσει ἐστίν, ὅτι οὐκ ἔστι τί κινεῖν, ἢ θροεῖν τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. Καὶ ὥσπερ οὐ δύναται τις πτοῆσαι ὄρος, οὕτως οὐ πτοεῖται ἡ διάνοια αὐτοῦ. Καὶ εἰ δυνατόν ῥηθῆναι, καὶ ἴσως οὐκ ἄτοπὸν ἐστὶ τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ὁ ταπεινόφρων ἐκ τοῦ κόσμου τούτου οὐκ ἔστιν· ὅτι οὔτε ἐν ταῖς λύπαις θροεῖται καὶ ἀλλοιοῦται, οὔτε ἐν εὐφροσύναις θαυμάζεται καὶ ἐξαπλοῦται. Ἀλλ' ὅλη ἡ εὐφροσύνη αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀγαλλίασις ἡ ἀληθινή ἐν τοῖς τοῦ δεσπότου αὐτοῦ ἐστίν. Ἀκολουθεῖ δὲ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἡ ἐπιεικεία, καὶ τὴ συνάξει ἑαυτὸν· ὅπερ ἐστίν ἡ σωφροσύνη τῶν αἰσθησέων, φωνῇ σύμμετρος, σμικρολογία, ἑαυτοῦ καταφρόνησις, ἐσθῆς εὐτελής, βάδισμα οὐ σεσοδημένον, τὸ προσέχειν κάτω, τὸ ὑπερέχειν ἐν ἐλεημοσύνῃ, ταχυτῆς δακρύων, μεμονωμένη ψυχὴ, καρδίᾳ συντετριμμένη, ἀκίνητῃ θυμοῦ, αἰσθήσεις ἀσκόρπιστοι, σμικρότης πραγμάτων, σμικρότης ἐν πάσῃ χρεῖᾳ, τὸ βαστάζει, ἡ ὑπομονή, τὸ μὴ πτοεῖσθαι, ἡ ἰσχυρότης τῆς καρδίας ἡ τικτομένη ἐκ τοῦ μίσους τῆς χρονικῆς ζωῆς, ἡ ὑπομονὴ τῶν πειρασμῶν, ἔννοια βαρεῖται, καὶ οὐκ ἐλαφραί, σθέσις λογισμῶν, φυλακὴ τῶν μυτηρίων τῆς σωφροσύνης, ἡ αἰδώς, ἡ εὐλάβεια· καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα, τὸ ἡσυχάσαι πάντοτε, τὸ τὴν ἀγνώσιαν ⁽¹⁾ εἰ προσκαλεῖσθαι.

Τῷ ταπεινόφρονι ποτὲ οὐκ ἀνάγκη ἀπαντᾶ ποιοῦσα αὐτὸν ταρχῆναι, ἢ συγχυθῆναι. Ὁ ταπεινόφρων ὅταν ποτὲ μόνος γένηται, αἰδεῖται ἐξ ἑαυτοῦ. Ἐγὼ θαυμάζω, ὅτι ἐὰν ἢ τίς ταπεινόφρων ἐν ἀληθείᾳ, οὐ τολμῇ τὸ προτεύξασθαι τῷ Θεῷ, ὅπότεν προσεγγίσῃ τῇ εὐχῇ, ἢ τοῦ ἀξιωθῆναι αὐτῆς, ἢ αἰτήσασθαι τι ἄλλο, ἢ γινώσκει τι

(1) Τὴν τῶν κοσμικῶν πραγμάτων καὶ τῶν παθῶν νοητόν.

εὔχεται· ἀλλὰ μόνον σιωπᾷ ἐν ταῖς πάσαις ταῖς ἐαυτοῦ εὐνοίαις, προσδοκῶν μόνον τὸ ἔλεος. Καὶ ποῖον ἄρα θέλημα ἐξέλθη περὶ αὐτοῦ ἐκ προσώπου τῆς μεγαλωσύνης τῆς προσκυνητῆς, ἥνικα τὸ πρόσωπον κλίνει αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, καὶ ἡ θεωρία ἡ ἔσω τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπηρμένη ἐπὶ τὴν πύλην τὴν ἀγίαν τῶν ἀγίων τὴν ὑψηλὴν. Ἐνθα ἐστὶν ἐκεῖνος, οὗτινος ὁ γνώφος σκῆνωμα, ὁ ἀμβλύων τὰ ὄμματα τῶν Σεραφίμ, καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ κατεπείγει τοὺς λεγεῶνας τῆς χοροστασίας αὐτῶν, καὶ σιωπὴν ἐπιχέων ἐπὶ πᾶσι τοῖς τάγμασιν αὐτῶν. Καὶ ἕως τούτου μόνου τολμᾷ εἰπεῖν, καὶ προσεύξασθαι (εὐχὴ ταπεινόφρονος), κατὰ τὸ θέλημά σου Κύριε, οὕτω γενέσθω ἐν ἐμοί. Καὶ ἡμεῖς τοῦτο λέγωμεν εἰς ἡμᾶς. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ ΠΒ'.

Π Ε Ρ Ι

ΤΟΥ ΟΤΙ ΑΚΟΠΩΣ ΕΙΣΕΡΧΕΤΑΙ Η ΨΥΧΗ ΠΡΟΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΙΝ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Καὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, ἔδν ἡσυχάσῃ ἀπότε τοῦ κόσμου καὶ τῶν μεριμνῶν τῶν βιωτικῶν. Τότε γὰρ δύναται γινῶναι τὴν φύσιν ἐαυτῆς, καὶ οὕς ἔχει ἔσωθεν κεκρυμμένους θησαυρούς.

Οταν μὴ εἰσέλθωσιν ἔξωθεν μέριμναι βιωτικαὶ ἐπὶ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ μείνῃ ἐπὶ τὴν φύσιν αὐτῆς οὐ χρονίζει κοπιᾶσαι, τοῦ εἰσελθεῖν καὶ κατανοῆσαι τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ. Ὅτι ὁ χωρισμὸς αὐτῆς ὁ ἐκ τοῦ κόσμου, καὶ ἡ ἡσυχία αὐτῆς, φυσικῶς κινουσιν αὐτὴν πρὸς κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐκ τούτου ὑψοῦται πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐκπλήττεται θαυμάζουσα, καὶ παραμένει τῷ Θεῷ. Ὅταν γὰρ μὴ εἰσέλθῃ ὕδωρ ἔξωθεν ἐπὶ τὴν πηγὴν τῆς ψυχῆς, τὸ ὕδωρ τὸ βρόν τὸ φυσικὸν ἐν αὐτῇ, νοήματα βλαστάνει ἐν αὐτῇ τῶν θαυμασίων τοῦ Θεοῦ διαπαντός· ὅταν δὲ εὐρεθῇ ἡ ψυχὴ ἐκτὸς τούτων, ἢ τινα αἰτίαν ἐκ τινος ἀλλοτριᾶς μνήμης ἔλαβεν, ἢ αἰ αἰσθήσεις ἐκίνησαν κατ' αὐτῆς παραχρὴν ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πραγμάτων. Ὅταν

δὲ συγκλεισθῶσιν αἱ αἰσθήσεις τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ μὴ ἐκπηδῇται συγχωρηθῶσι, καὶ παλαιωθῶσιν αἱ μνήμαι τῇ ταύτης βοηθείᾳ, τότε θεάσῃ τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς, τί εἰσι, καὶ τί ἐστὶν ἡ φύσις τῆς ψυχῆς, καὶ ποίους θηταυροὺς κεκρυμμένους ἔχει ἐν ἑαυτῇ. Οἱ δὲ θηταυροὶ εἰσιν, ἡ κατανόησις τῶν ἀσωμάτων, ἡ κινουμένη ἐν ἑαυτῇ ἀφ' ἑαυτῆς χωρὶς προνοίας καὶ κόπου τοῦ ὑπὲρ αὐτῆς. Οὐκ ἐπίσταται δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι τρισῶς λογισμοὶ κινουῦνται ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Τίς γὰρ ἦν αὐτοῦ διδάσκαλος; ἢ πῶς αὐτὸ κατέλαβεν, ὅπερ καὶ νοηθῆναι, ἀδύνατον ἄλλοις σαφηνισθῆναι; ἢ τίς ἦν αὐτῷ ὁδηγὸς πρὸς ὅπερ παρ' ἄλλου μηδαμῶς μεμάθηκε;

Τοιαύτη τίς ἐστὶν ἡ φύσις τῆς ψυχῆς. Οὐκοῦν τὰ πάθη, προσθήκη ἐστὶν ἐξ αἰτίας ψυχικῆς. Ἐπεὶ φυσικῶς ἀπαθής ἐστὶν ἡ ψυχὴ. Ὅταν δὲ ἀκούσῃ ἐν τῇ γραφῇ πάθη ψυχικὰ καὶ σωματικά, γινώθι, ὅτι πρὸς τὰς αἰτίας εἴρηται. Ἡ γὰρ ψυχὴ φυσικῶς ἀπαθής ἐστὶν. (1) Οἱ δὲ τῆς ἔξω φιλοσοφίας οὐ παραδέχονται τοῦτο, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ τούτοις ἀκόλουθοι. Ἄλλ' ἡμεῖς οὕτω πιστεύομεν, ὅτι ὁ Θεὸς τὸν κατ' εἰκόνα ἀπαθῆ πεποίηκε· κατ' εἰκόνα δὲ λέγω, οὐ κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἥτις ἐστὶν ἀόρατος. Πᾶσα γὰρ εἰκὼν ἐκ προϋποκειμένης εἰκόνης

(1) Κυρίως μὲν ἀπαθής, ὁ πρὸς τὸ κακὸν ἀκίνητος, καὶ παντὸς πάθους ἀνεπίδεκτος. Λέγοιτο δ' ἂν κατὰ δεῦτερον λόγον ἀπαθής καὶ ὁ πρὸς τὸ κακὸν δυσκίνητος, καὶ τῶν παθῶν καθαρεύων, καὶ τούτων ἡ ἐπιδεκτικὸς. Τὸ μὲν οὖν κυρίως ἀπαθής, μόνῃ τῷ τῶν ἀπάντων Θεῷ φύσει πρόσσεσι· τὸ δὲ κατὰ δεῦτερον λόγον, χάριτι πᾶσα ἡ λογικὴ κτίσις κεκληρώται. Εἰ γὰρ ἡ τῶν Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων φύσις παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ παθῶν διεπέπλαστο ἀνεπίδεκτος, οὐδὲ ὁ ἐωσφόρος ὑπεδέξατο ἂν τὴν ἔπαρσιν, οὐδὲ τὴν ὑπερηφανίαν οἱ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους προπάτορες. Ἐνθεντοὶ καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος περὶ μὲν τῶν Ἀγγέλων φησί· (αὖν τῷ εἰς τὰ γενέθλ. τοῦ σωτῆρ. λόγ.) βούλομαι μὲν εἰπεῖν, ὅτι ἀκινήτους πρὸς τὸ κακόν, καὶ μόνῃ ἐχούσας τὴν τοῦ καλοῦ κίνησιν, αἵτε περὶ Θεὸν οὐσας, καὶ τὰ πρῶτα ἐκ Θεοῦ λαμπομένης. Τὰ ἄγχα ἐνταῦθα, δευτέρας ἐλλάμψεως. Πείθει δέ με μὴ ἀκινήτους, ἀλλὰ δυσκινήτους καὶ ὑπολαμβάνειν ταύτας καὶ λέγειν, ὁ διὰ τὴν λαμπρότητα ἐωσφόρος, σκοτεινὸς διὰ τὴν ἔπαρσιν καὶ γενόμενος καὶ λεγόμενος. Αἴτε ὑπ' αὐτῶν ἀποστατικαὶ δυνάμεις, δημιουργοὶ τῆς κακίας τῇ τοῦ καλοῦ φυγῇ, καὶ ἡμῖν πρόξενοι. Περὶ δὲ τοῦ ἀνθρώπου· (αὐτ.) παρ' ἑαυτοῦ ζῶν ἐνθεός, ὁ δὲ νοερὸν ψυχὴν καὶ εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος, οἶδεν τινὰ κόσμον δεῦτερον ἐν μικρῷ ἐμέγαλιν ἐπὶ τῆς γῆς ἵστησιν, Ἀγγελοὺς ἄλλους, προσκυνητὴν μικτόν, ἐπόπτην τῆς ὁρατῆς κτίσεως, μύστην τῆς νοουμένης, βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενον ἄνωθεν, ἐπίγειον καὶ οὐράνιον, πρόσκαιρον καὶ ἀθάνατον, ὁρατὸν καὶ νοούμενον, μέσον μεγέθους καὶ ταπεινότητος κτ. Ταύτην οὖν τὴν κατὰ δεύ-

ἀνμᾶται. Ἀδύνατον δέ τινα παραστῆται εἰκόνα, μὴ προθεαθέντος ⁽¹⁾ αὐτῷ ὁμοιώματος. Ὡστε δὲ πιστεῦειν σε, ὅτι τὰ πάθη, ὡς προείπομεν, τῆς ψυχῆς οὐκ εἰσίν. Εἰ δέ τις ἀνθίσταται ταῖς εἰρημένους, ἡμεῖς ἐρωτῶμεν, ὁ δὲ ἀποκρινέσθω.

Ἐρωτ. Τί ἐστὶν ἡ φύσις τῆς ψυχῆς; ἄρα ἀπαθὴς τις, καὶ φωτὸς πλήρης, ἢ ἐμπαθὴς τις, καὶ σκοτεινὴ;

Ἀπόκρ. Εἰ γὰρ ἦν ποτὲ ἡ φύσις τῆς ψυχῆς διαυγής καὶ καθαρὰ τῇ τοῦ μακαρίου φωτὸς ὑποδοχῇ, ⁽²⁾ ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἀνέλθῃ τάξιν εὐτως εὐρίσκεται, λοιπὸν ὅταν ἐμπαθῶς κινηθῇ, ἔξω τῆς φύσεως αὐτῆς ὁμολογουμένως ἐστίν, ὡς οἱ τῆς ἐκκλησίας τρόφιμοι διαβεβαιουῦνται Ὡστε τὰ πάθη ὕστερον τῇ ψυχῇ ἐπεισῆλθε, καὶ οὐ δίκαιον εἰπεῖν τῆς ψυχῆς εἶναι τὰ πάθη, κἂν ἐν τούτοις αὕτη κινῆται. Φανερόν οὖν ἐστίν, ὅτι τοῖς ἔξωθεν κινεῖται, οὐχ ὡς ἰδίῳις. Καὶ εἰ ἐν τούτοις τοῖς πάθεσι τῆς ψυχῆς κινουμένης ἄνευ τοῦ σώματος, κατὰ τοῦτο λέγονται φυσικὰ, λοιπὸν ἡ πείνα, καὶ ἡ δίψα, καὶ ὁ ὕπνος, ψυχικὰ ⁽³⁾ ἂν εἴη· ὅτι καὶ ἐν τούτοις πάσχει, καὶ συστενάζει τῷ σώματι, καὶ τῇ τῶν μελῶν ἐκκοπῇ, καὶ τοῖς πυρετοῖς, καὶ ταῖς νόσοις, καὶ τοῖς παραπλησίῳις. Διότι τῇ κοινωνίᾳ συναλγᾷ τῷ σώματι ἡ ψυχὴ, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ σῶμα αὐτῇ, καὶ συγκινεῖται τῇ τοῦ σώματος εὐφροσύνῃ, καὶ δέχεται τὰς τούτου θλίψεις. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

τερον λόγον ἀπάθειαν σημαίνων ὁ ὁσῖος εἶπεν· ἡ γὰρ ψυχὴ φυσικῶς ἀπαθὴς ἐστὶ. Καθαρὰν γάρ, καὶ ἀμέλυντον, καὶ παντὸς πάθους ἀπηλλοτριωμένην τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν ὁ Θεὸς πεποίηκεν, οὐ μέντοι γε καὶ πάθους μὴ ἐπιδεκτικὴν. «Αὐτεξουσιότῃ γὰρ αὐτὴν τιμήσας, τὸ ἀπαθὴ διαμεῖναι ἐπ' αὐτῇ κείσθαι καταλέλοιπεν. Παρέθηκέ σοι, γὰρ φησι, πῦρ καὶ ὕδωρ, οὐ ἐὰν θέλῃς ἐκτενεῖς τὴν χεῖρά σου.» (Σειρ. ιε'. ις'.) κατ' εἰκόνα δὲ Θεοῦ τὴν ψυχὴν οἶδεν ὁ λόγος, οὐ μόνον διὰ τὴν εἰρημένην ἀπάθειαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ νοερόν, καὶ διὰ τὸ λογικόν, καὶ διὰ τὸ ἀθάνατον, καὶ διὰ τὸ αὐτεξούσιον, καὶ διὰ τὸ τριμερές.

⁽¹⁾ Τὸ Ε. Χ. μὴ προταθέντος αὐτῷ.

⁽²⁾ Διαδοχῇ. Τὸ Ε. Χ.

⁽³⁾ Φυσικὰ τὸ Ε. Χ.

ΛΟΓΟΣ ΠΓ'.

ΠΕΡΙ

ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΝΟΟΣ ΚΑΘΑΡΟΤΗ-
ΤΟΣ ΚΑΤ' ΕΡΩΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΣΙΝ

Ἐρώτ. Τί ἐστὶν ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς, καὶ τί ἐστὶν ἡ παρὰ φύσιν, καὶ τί ἐστὶν ἡ ὑπὲρ φύσιν;

Ἀπόκρ. Ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς, γινώσκεις ἐστὶ τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν. Ἡ ὑπὲρ φύσιν ἐστὶν ἡ κίνησις τῆς θεωρίας τῆς ὑπερουσίου Θεότητος. Ἡ παρὰ φύσιν ἐστὶν ἡ ἐν τοῖς ἐμπαθέσι κίνησις, καθὼς ἔφη ὁ θεὸς καὶ μέγας Βασιλείος· ὅτι ἡ ψυχὴ ὅταν εὗρεθῇ κατὰ φύσιν, ἄνω διαίγει· ὅτε δὲ ἔξωθεν τῆς φύσεως αὐτῆς εὗρεθῇ, εὕρεσκειται κάτω εἰς τὴν γῆν· ὅταν δὲ ἄνω γένηται, ἀπαθὲς εὕρεσκειται· ἡνίκα δ' ἂν κατέλθῃ ἡ φύσις ἐκ τῆς οἰκείας τάξεως, τότε τὰ πάθη ἐν αὐτῇ εὕρεσκειται. Φανερόν οὖν λοιπόν, ὅτι τὰ πάθη τὰ ψυχικὰ, οὐκ εἰσι φύσει ψυχικὰ. Εἰ καὶ οὕτως κινεῖται ἐν τοῖς πάθεσι τοῦ σώματος τοῖς ψεκτοῖς, ὥσπερ ἐν τῇ πείνῃ, καὶ τῇ δίψῃ, ⁽¹⁾ ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἐπετέθη αὐτῇ ἐν τούτοις νόμος, οὐ τοσοῦτον ⁽²⁾ μεμπτέα ἐστί, καθὼς ἐν τοῖς λοιποῖς τοῖς ὑποκειμένοις τῇ μέμψει. Ἐσθ' ὅτε συμβαίνει ἐπιτρέπεσθαί τινα παρὰ τοῦ Θεοῦ, πρᾶξαι τι δοκοῦν ἄτοπον, καὶ ἀντὶ τῆς μέμψεως, καὶ τῶν ἐλέγχων, ἀγαθαῖς ἀμοιβαῖς ἀμειφθῆναι. Καθὼς ὁ προφήτης Ὡσηέ, ὁ πόρνην γεγαμηκώς, καὶ ὡς Ἡλίας ὁ προφήτης, ὁ ζήλω Θεοῦ φονεύσας, καὶ ὡς οἱ μαχαίραις τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀποκτείναντες τῇ προσάξει τοῦ Μωϋσέως. Πλὴν λέγεται φυσικῶς εἶναι τῇ ψυχῇ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμόν, χωρὶς τῆς τοῦ σώματος φύσεως. Καὶ ταῦτα αὐτῆς τὰ πάθη.

Ἐρώτ. Πότερον ἡνίκα ἡ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμία ἐξαφθῇ ἐν τοῖς θείοις, κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ ὅταν εὗρεθῇ ἐν τοῖς γήνιους καὶ τοῖς σωματικοῖς;

(1) Ἡ πείνα, ἡ δίψα, ὁ ὕπνος, καὶ τὰ τούτοις ἐφάμιλλα, οὐδὲ διαβλητὰ εἰσιν, οὐδὲ ψεκτά. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τῇ πανασπλῶ αὐτοῦ σαρκὶ ταῦτα ἀναδεξάμενος, καὶ ἐπείνασε μετὰ τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν, καὶ ἐδίψησε παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, καὶ ἐν τῷ πλοίῳ καθυύδησε. Ψεκτὰ δὲ ἔφη αὐτὰ ὁ ὅσιος. διὰ δὲ παρακολουθήματα εἶναι τῆς φθορᾶς.

(2) Τό, οὐ τοσοῦτον, ἀντὶ τοῦ οὐδαμῶς ἐκληπτέον.

καὶ διατὶ ζηλοῖ τῆς ψυχῆς ἢ φύσεως τῷ θυμῷ; καὶ πῶς λέγεται φυσικὸς ὁ θυμός; ἄρα ἐν τῷ θυμοῦσθαι διὰ τινὰ σαρκικὴν ἐπιθυμίαν, ἢ φρόνον, ἢ κενοδοξίαν; ἢ ἐν τοῖς τοιούτοις; ἢ κατὰ τὸ ἐναντίον τούτων; ἀποκρινέσθω ὁ λέγων, καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσομεν.

Ἀπόκρ. Πολλὰ λέγει ἡ θεία γραφή, καὶ τίθησι καταχρηστικῶς ὀνόματα πολλάκις· ἅτινα τοῦ σώματος μὲν ἐστὶ, κατὰ τῆς ψυχῆς δὲ λέγεται. Καὶ πάλιν τὰ τῆς ψυχῆς κατὰ τοῦ σώματος, καὶ οὐ χωρίζει ταῦτα. Ἄλλ' οἱ συνετοὶ συνιᾷν τοῦτο. Ὡς περ τὰ τῆς Θεότητος τοῦ Κυρίου, ἅτινα εἰρηνται κατὰ τοῦ παναγίου αὐτοῦ σώματος, πράγματα μὴ συγχρινόμενα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Καὶ πάλιν ταπεινά εἰρηνται κατὰ τῆς Θεότητος αὐτοῦ· ἅτινα ἐστὶ κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ πολλοὶ μὴ συνιέντες τὸν σκοπὸν τῶν θείων λόγων, ἐνταῦθα ὠλίσθησαν ὀλίσθημα ἀδιόρθωτον. Οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ τοῦ σώματος. Εἰ οὖν ἡ ἀρετὴ ὑγεία ἐστὶ τῆς ψυχῆς φυσικῶς, λοιπὸν τὰ πάθη ἀρρώστια ἐστὶ τῆς ψυχῆς, ἐπισυμβάντα καὶ ἐπηρεαζόμενα τῇ φύσει, καὶ ἐξαγαγόντα τῆς ἰδίας ὑγείας. Φανερόν οὖν, ὅτι ἡ ὑγεία προϋπάρχει ἐν τῇ φύσει τοῦ συμβεβηκότος ἀρρώστῆματος. Καὶ εἰ ταῦτα οὕτως, ὡς καὶ ἀληθῆς ἐστὶ, λοιπὸν ἡ ἀρετὴ φυσικῶς ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ· τὰ δὲ συμβεβηκότα ἔξωθεν τῆς φύσεως ἐστὶ.

Ἐρώτ. Τὰ πάθη τὰ σωματικὰ φυσικῶς λέγεται τῷ σώματι, ἢ κατὰ συμβεβηκός; καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς τὰ ὄντα αὐτῇ διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα σχέσιν, φυσικῶς αὐτῇ λέγονται, ἢ καταχρηστικῶς;

Ἀπόκρ. Τὰ μὲν τοῦ σώματος, οὐ θαρβέει τις λέγειν καταχρηστικῶς· τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ἀφ' οὗ ἐγνωσται, καὶ ὑπὸ πάντων ὁμολογῆται, ὅτι φυσικῶς πέφυκε τῇ ψυχῇ ἡ καθαρότης, θαρβέειν δεῖ, καὶ λέγειν, ὅτι φυσικῶς αὐτῇ τὰ πάθη οὐδαμῶς. Διότι ἡ νόσος, δευτέρα ἐστὶ τῆς ὑγείας. Τὸ δὲ εἶναι τὴν μίαν φύσιν ἀγαθὴν καὶ πονηράν, ἀδύνατον. Ὡς τε ἐξ ἀνάγκης ἡ μία προηγείται τῆς ἑτέρας. Ἐκείνη δὲ ἐστὶν ἡ φυσικὴ, ἡ προϋπάρξασα τῆς ἑτέρας. Διότι πᾶν πρᾶγμα ὃν συμβεβηκός, οὐ λέγεται εἶναι ἐκ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἔξωθεν ἐπηρεαζόμενον· καὶ παντὶ συμβεβηκότι καὶ ἐπιτερχομένῳ, ἀλλοίωσις ἐπιτεταται· ἢ δὲ φύσις, οὐκ ἀλλοιοῦται, οὔτε μετακινεῖται.

Πᾶν πάθος πρὸς ὠφέλειαν ὑπάρχον, παρὰ Θεοῦ δωρεῖται. Καὶ τὰ σωματικὰ πάθη πρὸς ὠφέλειαν, καὶ ἀνέστην αὐτοῦ τίθενται ἐν αὐτῷ, ὁμοίως καὶ τὰ ψυχικά. Ἄλλ' ὅταν ἀναγκασθῇ τὸ σῶμα ἔξω γενέσθαι τῆς ἰδίας εὐθείας, ἐν τῇ στερήσει τῶν οἰκείων, καὶ τῇ ψυχῇ ἀκολου-

θῆσαι, τότε ἐξασθενεῖ, καὶ βλέπεται. Καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ καταλείψασα, τῷ σώματι ἀκολουθήσῃ, τηνικαῦτα καὶ αὕτη βλέπεται, (Γαλ. ε'. ιζ'.) κατὰ τὸν θεὸν Ἀπόστολον, λέγοντα· τὸ πνεῦμα ἐπιθυμεῖ κατὰ τῆς σαρκός, καὶ ἡ σὰρξ κατὰ τοῦ πνεύματος. Ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται. Οὐκοῦν μηδεὶς βλασφημεῖτω τὸν Θεόν, ὅτι αὐτὸς τὰ πάθη καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἐπὶ τὴν φύσιν ἡμῶν τέθεικεν. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐν ταῖς φύσεσι τέθεικε τὰ ἐκάστην αὐξάνοντα. Ἄλλ' ὅταν συναινέσῃ μία τῇ ἐτέρᾳ, τότε οὐκ ἐν τοῖς ἰδίῳ εὐρίσκεται, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐναντίοις. Εἰ γὰρ ἦσαν τὰ πάθη φυσικῶς ἐν τῇ ψυχῇ, τίνος χάριν ἐβλάπτετο ὑπ' αὐτῶν; τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἴδια, τὴν φύσιν οὐ λυμαίνεται.

Ἐρώτ. Καὶ τίνος ἕνεκεν τὰ σωματικὰ πάθη τὰ κυζάνοντα καὶ ἐνδυναμοῦντα τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴν βλέπτουσιν, εἰ ταύτης οὐκ εἰσιν ἴδια; καὶ τίνος χάριν ἡ ἀρετὴ τὸ σῶμα μὲν κολάζει, τὴν δὲ ψυχὴν αὐξάνει;

Ἀπόκρ. Οὐχ ὁρᾷς, πῶς τὰ ἐξῶθεν τῆς φύσεως ὄντα βλέπτει ταύτην; ἐκάστη γὰρ φύτις προσεγγίσασα τοῖς οὖσιν αὐτῇ, εὐφροσύνης πληροῦται. Θέλεις δὲ γινῶναι, τί ἐστὶ τὸ ἴδιον ἐκάστης τῶν φύσεων τούτων; ὅρα, ὅτι τὰ βοηθοῦντα ἐκάστη, ἴδια αὐτῆς ἐστί· τὰ δὲ βλέπτοντα, ἀλλότρια καὶ ἐξῶθεν ἐπεισελθόντα. Ἐπεὶ οὖν ἐγνωσται, ὅτι τὰ πάθη τούτων ἀλλήλοις ἀντίκεινται, λοιπὸν πᾶν ὁτιοῦν βοηθοῦν τῷ σώματι, καὶ ἄνεσιν αὐτῷ δίδωσιν. Ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ ἐν αὐτῷ συναναστραφῇ, οὐ λέγεται φυσικῶς εἶναι αὐτῇ. Τὰ γὰρ τῆς ψυχῆς φυσικῶς ἴδια, θάνατος ἐστὶ τοῦ σώματος. Καταχρηστικῶς δὲ ὁμῶς αὐτῇ ἀνατίθεται, ⁽¹⁾ καὶ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν οὐ δύναται τοῦτο, ἐλευθερωθῆναι, ἐν ὅσῳ τοῦτο φορεῖ. Διότι φυσικῶς κεκοινώνηκε τοῖς λυπηροῖς αὐτοῦ, διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς κινήσεως αὐτῆς, τὴν μεμιγμένην τῇ κινήσει τοῦ σώματος ἐν τῇ ἀκαταλήπτῳ σοφίᾳ. Ἄλλ' εἰ καὶ οὕτως ἀλλήλοις κεκοινωνήκασιν, ἀλλ' ὁμῶς κεχώρισται κινήσεις ἀπὸ κινήσεως, καὶ θέλημα ἀπὸ θελήματος, καὶ πάλιν τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ πνεύματος. Ἡ δὲ φύσις οὐκ ἀλλοιοῦται, ἀλλ' ἐκάστη αὐτῶν εἰ καὶ λίαν κλίνει, εἴτε πρὸς τὴν ἀμαρτίαν, εἴτε πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ὁμῶς ἐκάστη αὐτῶν τῷ ἰδίῳ θελήματι κινεῖται. Καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ ἀρῇ ἀπὸ τῆς μερίμνης τοῦ σώματος, τότε ὅλη καθόλου διὰ τοῦ πνεύματος ἀνθεὶ τὰς ἑαυτῆς κινήσεις, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ νήχεται ἐν ἀκαταλήπτῳ πράγμασιν· οὐ μὲν δὲ συγχωρεῖ τῷ σώματι τοῦ μνημονεύειν τῶν ἰδίων, κἂν οὕτω

(1) Τὸ Ε. Χ. ἐντίθεται.

γένηται. Καὶ ἐὰν πάλιν τὸ σῶμα ἐν ταῖς ἀμαρτίαις εὗρεθῇ, οἱ διαλογισμοὶ τῆς ψυχῆς οὐ παύονται ἀλλόμενοι ἐν τῇ διανοίᾳ.

Ἐρώτ. Τί ἐστὶν ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ;

Ἀπόκρ. Καθαρός ἐστὶ τὸν νοῦν, οὐχὶ μὴ γινώσκων τὸ κακόν, ἐπεὶ κτηνώδης ἔσται, οὔτε ὁ ὢν τῇ φύσει ἐν τάξει νηπίων, οὔτε ὁ πρόσωπον λαμβάνων. Ἄλλ' αὕτη ἐστὶν ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ· διαλογισμὸς ⁽¹⁾ ἐν θείοις γενόμενος, μετὰ τὴν πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν. Καὶ οὐ θρασυνόμεθα εἰπεῖν, ὅτι ἄνευ τῆς τῶν λογισμῶν πείρας τοῦτο ἐκτέσαστό τις, ἐπεὶ οὐκ ἐνδεδυται σῶμα. Ἡμεῖς γὰρ ἕως τοῦ θανάτου μὴ πολεμηθῆναι τὴν φύσιν, ἢ μὴ βλαβῆναι, οὐ θαρρόμεν λέγειν. Πεῖραν δὲ τῶν λογισμῶν λέγω, οὐ τὸ ὑποταγῆναι τούτοις, ἀλλὰ τὸ ἀρχὴν βαλεῖν, τοῦ ἀγωνίσασθαι ἐν αὐτοῖς.

Ἀπαρίθμησις τῶν κινήσεων τῶν λογισμῶν.

Ἡ κίνησις τῶν λογισμῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ τεσσάρων αἰτιῶν γίνεται. Πρῶτον μὲν, ἐκ τοῦ θελήματος τῆς σαρκὸς τοῦ φυσικοῦ· δεύτερον δέ, ἐκ τῆς φαντασίας τῶν αἰσθήσεων τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, ὧν περ ἀκούει καὶ βλέπει· τρίτον, ἐκ τῶν προλήψεων, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλίσεως τῆς ψυχῆς, ὧν ἔχει κατὰ νοῦν· τέταρτον, ἐκ τῶν προσβολῶν τῶν δαιμόνων τῶν πολεμούντων ἡμᾶς εἰς πάντα τὰ πάθη, διὰ τῶν αἰτιῶν ὧν προείπομεν. Διὰ τοῦτο ἕως θανάτου οὐ δύναται ὁ ἄνθρωπος μὴ ἔχειν λογισμούς, καὶ πόλεμον, ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ ζωῇ τῆς σαρκὸς ταύτης. Εἰ γὰρ πρὸ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ κόσμου, καὶ πρὸ θανάτου ἐνδέχεται καταργηθῆναι μίαν τῶν τεσσάρων τούτων αἰτιῶν· ἢ καὶ ἐὰν δυνατὸν ᾖ τὸ σῶμα ζητεῖν τὰ ἀναγκαῖα, καὶ μὴ ἀναγκασθῇ ἐπιθυμῆσαι τινος τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, κρῖνον σύ. Εἰ δὲ ἀτοπὸν ἐστὶν ἐννοῆσθαι τι τῶν τοιούτων, ἐπειδὴ ἡ φύσις ἐπιδεῆς ἐστὶ τῶν τοιούτων, λοιπὸν τὰ πάθη κινουῦνται ἐν παντὶ σῶμα φοροῦντι, θέλοντι, καὶ μὴ βουλομένῳ. Διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον παραφυλάττεσθαι πάντα ἄνθρωπον, οὐ δι' ἐν λέγω πάθος, τὸ φανερώς καὶ συνεχῶς ἐν αὐτῷ κινούμενον, οὐδὲ δύο, ἀλλὰ πλείονα, ὡς σῶμα φοροῦντα. Οἱ νικήσαντες τὰ πάθη διὰ τῶν ἀρετῶν, εἰ καὶ ἐνοχλοῦνται ὑπὸ τῶν λογισμῶν, καὶ τῶν προσβολῶν τῶν τεσσάρων αἰτιῶν, ἀλλ' οὐχ ἡττῶνται· ὅτι ἔχουσι δύναμιν, καὶ ἀρπάζεται ὁ νοῦς αὐτῶν εἰς μνήμας ἀγαθὰς καὶ θείας.

Ἐρώτ. Τί διαφέρει ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας;

(1) Ε. Χ. διῶλισμός.

Ἀπόκρ. Ἄλλη μὲν ἐστὶν ἡ καθαρότης τοῦ νοός, ἑτέρα δὲ τῆς καρδίας. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς, μία ἐστὶ τῶν τῆς ψυχῆς αἰσθήσεων· ἡ δὲ καρδία, ἐστὶν ἡ περιέχουσα καὶ κρατοῦσα τὰς ἑνδον αἰσθήσεις. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ρίζα. Καὶ εἰ ἡ ρίζα ἀγία, καὶ οἱ κλάδοι ἀγιοί. Ἦγουν ἐὰν καθαρῇ ἡ καρδία, δῆλον ὅτι καὶ πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις καθαίρονται. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς ἐὰν ἐπιμέλειαν ποιήσῃται τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων γραφῶν, ἡ καὶ μοχθήσει μικρὸν ἐν τε νηστείαις καὶ ἀγρυπνίαις καὶ ἡσυχίαις, ἐπιλήσεται μὲν τῆς προτέρας διαγωγῆς καὶ καθαρθήσεται, ἡνίκα ἐν μακρυνθῇ ἀπὸ τῆς αἰσχροῦς ἀναστροφῆς· οὐ μὴν δὲ μόνιμον ἔξει τὴν καθαρότητα. Ὡσπερ γὰρ ταχέως καθαίρεται, οὕτω καὶ ταχέως μολύνεται. Ἡ δὲ καρδία διὰ πολλῶν θλίψεων, καὶ στερήσεων, καὶ μακρυμοῦ τῆς κοινωνίας τῆς μετὰ τῶν κατὰ κόσμον κοσμικῶν πάντων, καὶ τῆς τούτων ἀπονεκρώσεως, καθαίρεται. Καθαρθεῖσα δέ, ἀπὸ τῶν μικρῶν πραγμάτων οὐ μολύνεται αὐτῆς ἡ καθαρότης, οὐδὲ ἀπὸ τῶν μεγάλων πολέμων καὶ φανερῶν πτοεῖται, τῶν φοβερῶν λέγω· καθότι ἐκτήσατο στόμαχον ἰσχυρόν, δυνάμενον τάχιστα πέψαι πᾶσαν τροφήν, τὴν οὖσαν τοῖς ἀσθενέσιν ἄπεπτον. Οὕτω γὰρ εἴρηται τοῖς ἰατροῖς· ὅτι ἐλάστη βρωσίς κρεῶν δύσπεστος μὲν ἐστὶ, πολλὴν δὲ δύνάμιν ἐμποιεῖ τοῖς ὑγιεινοῖς σώμασιν, ἡνίκα στόμαχος ἰσχυρὸς ταύτην δέξεται. Οὕτως ἐκάστη καθαρότης ταχέως γινομένη, καὶ ἐν μικρῷ χρόνῳ, καὶ ὀλίγῳ κόπῳ, ταχέως καὶ ἀπογίνεται, καὶ μολύνεται. Ἡ δὲ καθαρότης ἡ γενομένη διὰ πολλῶν θλίψεων, καὶ ἡ διὰ μακροῦ χρόνου κτισθεῖσα, ἔκ τινος μετρίας προσβολῆς ἐν τινι μορίῳ τῶν τῆς ψυχῆς, οὐ φοβεῖται. Ὁ Θεὸς γὰρ κρατύνει αὐτήν· αὐτῇ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Π Δ'.

Π Ε Ρ Ι

ΤΗΣ ΘΕΑΣ ΤΗΣ ΤΩΝ ΑΣΩΜΑΤΩΝ ΦΥΣΕΩΣ ΚΑΤ'
ΕΡΩΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΣΙΝ

Ἐρώτ. Κατὰ πόσους τρόπους, καὶ διαφορὰς δέχεται τὴν θέαν τῆς φύσεως τῶν ἀσωμάτων ἡ ἀνθρωπίνη φύσις;

Ἀπόκρ. Πάσης φύσεως ἀσυνθέτου καὶ λεπτῆς τῶν πνευματικῶν

σώμάτων ⁽¹⁾ κατὰ τρεῖς διαφορὰς ⁽²⁾ ὑποπίπτει ἢ κατὰληψις τῇ αἰσθήσει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· ἢ ἐν παχύτῃτι ὑποστάσεως, ἐνουσίως· ἢ ἐν λεπτότῃτι ὑποστάσεως, ἀνουσίως· ἢ ἐν θεωρίᾳ ἀληθινή, ἥτις ἐστὶν ἡ οὐσιώδης θεωρία. Καὶ κατὰ μὲν τοῦ πρώτου ἐξουσίαν ἔχουσιν αἱ αἰσθή-

⁽¹⁾ Πνευματικὰ σώματα λέγει αὐτὰς τὰς ἁσώματους καὶ ἄβλους οὐσίας, ἃς καὶ φύσιν ἀσύμθετον ἐκάλεσεν.

⁽²⁾ Τὴν τῶν ἁλῶν οὐσιῶν αἰσθησιν τρισὶ τρόποις ἡ ἀνθρωπίνη ὑποδέχεται φύσις. Αἰσθῆται σώματος· ὥς ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ ἐν τῇ ὁρῇ τῇ Μαμβρῇ τὴν τῶν τριῶν ὑπερουσίαν ὑποστάσεων, καὶ ὁ Λῶτ τὴν τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐν Σοδόμοις ξενισθέντων, καὶ ὁ Ἰακώβ τὴν τοῦ μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν παλαίσαντος, καὶ ὁ Γεδεὼν, καὶ ὁ Μανωέ, καὶ ὁ Τωβίτ, καὶ ὁ Ζαχαρίας, καὶ ἡ ἁγία Παρθένος, καὶ αἱ Μυροφόροι, καὶ ὁ Πέτρος τὴν τῶν Ἀγγέλων. Οὗς δὲ καὶ ἑώρακας παχυλὴν τινα, καὶ ὀλικὴν οὐσίαν περιβεβλημένους, καὶ σχῆμα καὶ μορφήν ἀνθρωπίνην ἔχοντας, καὶ ἀκηκόασιν εὐεγγέλια, καὶ ἐπιταγὰς Θεοῦ αὐτοῖς προσκομίζοντας· ψυχῆς θεωρίᾳ ὥς ὁ Ἡσαΐας τὴν τοῦ καθημένου ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπαιμένου, τὴν τε τῶν κύκλων αὐτοῦ ἐξαπεριγώνων, καὶ τὴν τοῦ ἐνὸς τῶν Σεραφίμ, ὃ πρὸς αὐτὸν ἀπεστάλη, καὶ ὁ Δανιὴλ τὸν παλαιὸν τῶν ἡμερῶν, καὶ ὁ Ἰεζεκιὴλ τοὺς ἡλεκτρίους Ἀγγέλους. Ἐν λεπτῇ δὲ πάντως, καὶ ἀνουσίῳ τι, καὶ ἄλλῳ τῇ ὑποστάσει ταῦτα ἑώρων. Τουτῷ δὲ τῷ τρόπῳ τυχόν καὶ τὰς κατ' ὄναρ εἶδον ὀπτασίας ὅτε Ἰωσήφ ὁ μνηστὴρ τῆς Παρθένου, καὶ ἡ τοῦ Πιλάτου γυνὴ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ σωτηρίου πάθους· καὶ διανοίας δυνάμει· οὗτος δὲ ὁ ἔσχατος τρόπος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ὥς οἶμαι, εἰ μὴ ἡ νοερά θεωρία καὶ μελέτη τοῦ νοῦς, δι' ἧς οἱ εἰς μέτρον ἀρετῆς προαχθέντες, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῶν γηϊνῶν τὴν διάνοιαν ὑψοῦν ἐπιτιθέμενοι, ὅτε μὲν τὰ τῶν διαίων πνεύματα, ὅτε δὲ τὰς τῶν Ἀγγέλων ἱεραρχίας, ἄλλοτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ὕψιστον βασιλέα τῆς δόξης, ἢ ὡς Θεὸν δοξαζόμενον, ἢ ὡς προμηθεῖα προνοοῦμενον, ἢ ὡς ἀγαθὸν εὐποιούοντα, ἢ ὡς δικαστὴν δικάζοντα, ἀναλογιζόμενοι θεωροῦσιν. Ἐνθεντοὶ εἰκότως ταύτην ἀληθινήν καὶ οὐσιώδη θεωρίαν ἔφη ὁ ὅσιος. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τρόπος, τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν πάντως. Θεοῦ γὰρ εὐδοκίᾳ αἱ κατ' αἰσθησιν ἐκτελοῦνται ὀπτασίαι. Ὁ δὲ δεῦτερος, καὶ ὁ τρίτος, τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστί. Δεῖ γὰρ καὶ ψυχὴν καὶ θέλησιν τῇ τοῦ Θεοῦ συνδραμεῖν ἐπινεύσει, ἵνα αἴτε κατὰ ψυχὴν ὁράσεις, καὶ αἱ κατὰ διάνοιαν μελέται προσεπιεργασθεῖσαι συναπαρτισθῶσι διὸ καλῶς εἶρηκε περὶ μὲν τοῦ πρώτου, (κατωτέρω) καθ' ὃ δείκνυσσι μόνον, καὶ ἔστι χωρὶς τοῦ ὑποδεχομένου θελήματος, καὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Δίδει αἱ αἰσθήσεις δεκτικαὶ εἰσιν ὁλῶν τῶν συμβεβηκότων, ἄνευ τοῦ θελήματος· περὶ δὲ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου, ἡ θέλησις καὶ ἡ διάνοια καθ' ἑκατέρου αὐτῶν ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν. Τὸ δέ, κατὰ τῆς θελήσεως, (τὸ Ε. Χ. ἔχει μετὰ τῆς θελήσεως) καὶ τῆς ψυχικῆς καυχήσεως, κἀκείνου ᾧ συντίθεται αἴτη, ἡ θέλησις πρῶτον ἐστὶν ἡ αἰτία, ταυτοσήμαντον δοκεῖ τῷ, ἡ θέλησις ἐστὶ τὸ πρῶτον αἶτιον, κἄν σὺν τῇ θελήσει καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ ὁ συμπεφυκῶς αὐτῇ νοῦς καυχῆσθαι τι ἔχουσιν ἐν τούτοις.

σεις· κατὰ δὲ τοῦ δευτέρου, ἡ ψυχὴ ἀκρομερῶς καθορᾷ· κατὰ δὲ τοῦ τρίτου, ἡ δύναμις τῆς φύσεως τῆς διανοίας. Καὶ πάλιν ἡ θέλησις καὶ ἡ διάνοια καθ' ἑκατέρου αὐτῶν ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν. Καὶ τὰ κατὰ τῆς θελήσεως, καὶ τῆς ψυχικῆς καυχήσεως, ἀκχείνου ὡς συντίθεται αὕτη, ἡ θέλησις πρῶτον ἐστὶν ἡ αἰτία. Καὶ ταῦτα ἔκγονα τοῦ αὐτεξουσίου, ⁽¹⁾ εἰ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χρείας ἡσυχίαν ἄγει τό, τε αὐτεξούσιον καὶ τὸ θέλημα, ἐν ὅσῳ χώραν ἔχει ἡ ἐνέργεια, ἀκχεῖσε ἴσταται· καὶ καθ' ἑν δείκνυσσι μόνον, καὶ ἐστὶ χωρὶς τοῦ ὑποδεχομένου θελήματος, καὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Διότι αἱ αἰσθήσεις δεκτικαὶ εἰσιν ὄλων τῶν συμβεβηκότων, ἄνευ τοῦ θελήματος. Ἐν τοῖς τρισὶ τρόποις τούτοις λειτουργοῦσιν αἱ ἄγιοι Δυνάμεις ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς κοινωνίᾳ, πρὸς διδασχὴν ἡμῶν, καὶ πρὸς σύστασιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς.

Οἱ μὲντοι ἐναγεῖς δαίμονες οὐ δύνανται κινῆσαι ἐν ἡμῖν, εἰ μὴ τοὺς δύο τρόπους, ἡνίκα πλησιάζουσιν ἡμῖν πρὸς ἀπώλειαν, οὐχὶ πρὸς ὠφέλειαν. Τῷ δὲ τρίτῳ τρόπῳ οὐ δύνανται προσελθεῖν ἡμῖν, τῷ πλανῆσαι ἡμᾶς. Διότι οἱ δαίμονες οὐκ ἔχουσιν ὅλως δύναμιν κινῆσαι ἐν ἡμῖν τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς ἐν τῇ διανοίᾳ. Ἀδύνατον γὰρ τοῖς υἱοῖς τοῦ σκότους προσεγγίσει τῷ φωτί. Οἱ δὲ ἄγιοι Ἀγγελοὶ κέκτηνται τοῦτο, καὶ νικῆται καὶ φωτίσαι. Ἐκεῖνοι γὰρ ψευδῶν νοημάτων τῶν σκότους ἐκγόνων ἐξουσιασται καὶ δημιουργοὶ τυγχάνουσιν. Ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν φωτιστικῶν, φῶς ὑποδέχεται· ⁽²⁾ ἀπὸ δὲ τῶν σκοτεινῶν, σκότος.

Ἐρώτ. Καὶ τίς ἡ αἰτία, ὅτι ἐκείνοις μὲν δέδεται, τούτοις δὲ οὐδαμῶς;

Ἀπόκρ. Πᾶς τις ἐκ τούτων τῶν διδασκάλων τὴν σύνεσιν, ἣν διδασκει, πρῶτον μὲν αὐτὸς καθορᾷ ἐν ἑαυτῷ, καὶ μανθάνει, καὶ δέχεται, καὶ γεύεται, καὶ τότε δύναται ὑποτίθεσθαι αὐτὴν τοῖς διδασκομένοις. Οἱ πρῶτοι διδασκαλοὶ τὴν ἀκρίθειαν τῶν πραγμάτων ἐκ τῆς οἰκείας γνώσεως τῆς ὑγειοῦς μεταδίδουσιν· ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐξ ἀρχῆς δύνανται καταλαβεῖν ἐν ὁρείᾳ καταλήψει νοὸς ὀξύτατου καὶ καθαρωτάτου. Οἱ δὲ δαίμονες κέκλυνται ταχυτήτα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ φῶς. Ἄλλο δὲ ἐστὶν ὀξύτης, καὶ ἕτερον φῶς. Ἡ πρώτη χωρὶς τῆς δευτέρας εἰς ἀπώλειαν

⁽¹⁾ Τὸ μὲν αὐτεξούσιον, τὴν θέλησιν· ἡ δὲ θέλησις, τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν ἐπὶ τὴν θεωρίαν ἀνίστησιν. Ἐν τῷ καιρῷ δὲ τῆς θεωρίας τὸ μὲν αὐτεξούσιον καὶ ἡ θέλησις, ἡσυχάζουσιν· ἡ δὲ ψυχὴ καὶ ἡ διάνοια, ἐνεργοῦσι.

⁽²⁾ Ἰα. ὑποδέχεται τις.

φέρει τὸν ταύτην κεκτημένον. Αὕτη, (1) τὴν ἀλήθειαν δεικνύει· ἐκεῖνο, τῆς ἀληθείας ἰνδαλμα. Διότι τὸ φῶς τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων δεικνύει, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς διαγωγῆς πληθύνεται, καὶ ἐλαττοῦται.

Οἱ ἄγιοι Ἀγγελοι ἐκ τῆς οἰκείας γνώσεως ἐποχετεύουσιν ἡμῖν περὶ τῶν κινήσεων τῶν πραγμάτων ἐκείνης, ἥς πρῶτον γεύονται, καὶ καταλαμβάνουσι, καὶ τότε μεταδιδόασιν ἡμῖν. Καὶ πάλιν οἱ δεῦτεροι διδάσκαλοι (2) κατὰ τὸ μέτρον τῆς γνώσεως αὐτῶν κινουσιν ἐν ἡμῖν περὶ τῆς τῶν πραγμάτων κινήσεως. Ἐν οἷς γὰρ οὐκ εἰσὶ μεμενηκότες, ἀνάγκη ἐστὶν αὐτοῖς τὸ κινῆσαι ἐν ἡμῖν ὀρθοὺς λογισμοὺς. Ὅμως πίστευε, ὡς ἤδη εἶπον, ὅτι οὐδὲ εἰ ἡμεν δυνατοὶ ὑποδέξασθαι ἡμεῖς, ἡδύναντο αὐτοὶ διδάξαι ἡμᾶς ἀληθινὴν θεωρίαν. καὶ γε ἦσαν ἐν αὐτῇ ἐξ ἀρχῆς. Καὶ πάλιν περὶ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν κατὰ τὴν οἰκονομίαν, ἐν ἧ διοικεῖται, ἐρεθίζει τοὺς διδασκομένους, εἴτε τούτων, εἴτε τῶν ἐναντίων. Ἐγὼ δὲ οὕτως ἔχω ἐν ἀληθείᾳ, ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς χωρὶς μεσιτείας ἀγίων Ἀγγέλων, ἀφ' ἐαυτοῦ δύναται κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀδιδάκτως, (τὴν μέντοι τῶν κακῶν γνῶσιν ἄνευ τῆς τῶν δαιμόνων μεσιτείας οὐ δέχονται αἱ αἰσθήσεις, οὔτε κινουῦνται ἐν αὐτοῖς.) Καὶ ἀφ' ἐαυτοῦ οὐ δύναται τὸ κακὸν ἐνεργῆσαι. Τὸ γὰρ ἀγαθόν, ἐν τῇ φύσει πεφυτευμένον ἐστί· τὸ δὲ κακόν, οὐδαμῶς. Πᾶν δὲ τὸ ὄν ξένον, καὶ ἔξωθεν ἐπείσερχόμενον, πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς γνώσεως αὐτοῦ μεσίτου τινὸς δέεται. Τὸ μέντοι ἔσωθεν φυόμενον, ἀδιδάκτως ἔρπει εἰς τὴν φύσιν, καὶ ποσῶς. Καὶ εἰ οὕτως ἔχει ἡ φύσις, τὸ κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀφ' ἐαυτῆς, ἢ αὐξήσεις αὐτῆς καὶ τὸ φῶς, ἄνευ τῆς τῶν Ἀγγέλων θεωρίας δυνατόν γενέσθαι. Διδάσκαλοι δὲ ἡμῶν εἰσὶ, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἀλλήλων. Οἱ κατώτεροι, ἀπ' ἐκείνων τῶν ἐπικυπτόντων αὐτοῖς, καὶ τὸ φῶς ἐχόντων, καὶ οὕτως ἀλλήλοις, ἕως ἂν καταντήσωσι πρὸς ἐκείνην τὴν ἐνότητα, ἣτις κέκτηται διδάσκαλον τὴν ἁγίαν Τριάδα. Καὶ αὕτη πάλιν ἡ πρώτη τάξις θαρρόῦσα λέγει, ὅτι οὐκ ἀφ' ἐαυτῆς, ἀλλὰ

(1) Οὕτως ἀναγνωστέον. Ἡ πρώτη χωρὶς τοῦ δευτέρου εἰς ἀπώλειαν φέρει τὸν ταύτην κεκτημένον. Τοῦτο, τὴν ἀλήθειαν δεικνύει· ἐκεῖνῃ, τῆς ἀληθείας ἰνδαλμα. Διότι κτ.

(2) Δευτέρους διδασκάλους, τοὺς δαίμονας λέγει. Εἰπὼν γὰρ ἀνωτέρω οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι, τὴν ἀκρίβειαν τῶν πραγμάτων κτ. Προστίθεισιν ἐπειτα, οἱ δὲ δαίμονες κέκτηνται ταχυτέα κτ. Διὸ οὐκ ὀρθῶς ἔχει τό, ἐν οἷς γὰρ οὐκ εἰσὶ μεμενηκότες ἀνάγκη κτ. Ἀλλὰ δεῖ προσθεῖναι αὐτῷ καὶ ἕτερον ἄρνητικὸν μόριον. Οὐκ ἀνάγκη ἐστὶν αὐτοῖς (τοῖς δαίμοσι) τὸ κινῆσαι ἐν ἡμῖν ὀρθοὺς λογισμοὺς, ἐν οἷς οὐκ εἰσὶ μεμενηκότες.

διδάτκαλον ἔχει τὸν μεσίτην Ἰησοῦν ἐκεῖνον, ὅφ' οὐ ὑποδέχεται καὶ τοῖς ὑποκάτω ἐπιδίδωσιν.

Ἐγὼ μὲν οὕτω λογιζομαι, ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς ἔχει φυσικὴν δύναμιν, κινήθῃναι πρὸς θεωρίαν θεῖαν. ⁽¹⁾ Καὶ μᾶλλον ὁφείκει ἔσθαι ἐσμέν ταῖς οὐρανίαις φύσεσι πάσαις καθότι ἐν ἡμῖν καὶ αὐταῖς ἡ χάρις κινεῖται. Ξένον δὲ τῇ φύσει, τῷ ἀνθρωπίνῳ νοῖ, καὶ τῷ ἀγγελικῷ· διότι οὐ συν-αριθμεῖται ἢ ἐπὶ τῇ Θεότητι θεωρεῖται ταῖς λοιπαῖς θεωρίαις. Πᾶσι δὲ τοῖς λογικοῖς τοῖς τε πρώτοις καὶ μέσοις, οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν, ἀλλὰ τῇ χάριτι κινεῖται ἢ θεωρεῖται ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν, ἐν τε τοῖς οὐρανίοις

(¹) Ὅρα ἐνταῦθα, πῶς δοκεῖ καταργεῖν τὸ συνεστήσατο. Λέγει γάρ, ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς ἔχει φυσικὴν δύναμιν κινήθῃναι πρὸς θεωρίαν θεῖαν. Εἰτα ξένον δὲ τῇ φύσει τῷ ἀνθρωπίνῳ νοῖ, καὶ τῷ ἀγγελικῷ. Τί οὖν ῥητέον πρὸς τοῦτο ; ἢ ὅτι, φυσικὴν δύναμιν λέγων τὴν ὑπὸ τῆς χάριτος ἐνισχυθεῖσαν ἐννοεῖ. Φησὶ γάρ, καθότι ἐν ἡμῖν καὶ αὐταῖς ἡ χάρις κινεῖται. Τοῦτο δὲ ἡ τοῦ νοῦς φύσις δύναται, τὸ τὴν χάριν ἐπιδέχεσθαι, ἧς τῇ δυνάμει πρὸς τὴν τοῦ ἀπείρου Θεοῦ κινεῖται θεωρίαν. Ὡστε τὸ τὸν Θεὸν θεωρεῖν καὶ κατὰ φύσιν, καὶ ὑπὲρ φύσιν. Κατὰ φύσιν μὲν, καθὼς ἡ φύσις ἐπιδεκτή τῆς πρὸς τὴν τούτου ἐκπλήρωσιν ἐνισχυούσης αὐτὴν χάριτος· ὑπὲρ φύσιν δέ, καθὼς ψιλῇ καὶ μόνῃ τῇ τῆς φύσεως δυνάμει ἐστὶν ἀδύνατον.

Πάλιν. Πᾶσι τοῖς λογικοῖς, φησὶ, τοῖς τε πρώτοις καὶ μέσοις, οὐκ ἔστι κατὰ φύσιν, ἀλλὰ τῇ χάριτι κινεῖται ἢ θεωρεῖται ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν, ἔντε τοῖς οὐρανίοις καὶ ἐπιγείοις. Ὡστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον. (κἂν τε πρώτους καὶ μέσους ὑπολάβωμεν τοὺς ἀνωτέρους καὶ κατωτέρους τῶν Ἀγγέλων διακόσμους κἂν πρώτους μὲν τοὺς τῶν Ἀγγέλων, μέσους δὲ τοὺς τῶν ἀνθρώπων.) Οὐδὲν τῶν ὄντων θεωρεῖν δύναται φύσις ὁ νοῦς Ἀλλὰ προστίθῃσιν, καὶ οὐχ ἡ φύσις τοῦτο κατέλαβεν, ὥς τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν λόγον εἰσὶ τινὰ πράγματα τῇ τῆς φύσεως δυνάμει κατανοούμενα. Ἀλλὰ τίνα ταῦτα; εἴρηκε γὰρ ἐν πᾶσι τοῖς οὖσιν ἔντε τοῖς οὐρανίοις καὶ ἐπιγείοις. Ἐπίγεια, ὡς οἶμαι, λέγει ἥτοι τὴν ἐπὶ πάντα τὰ ἐπίγεια ἐφαπλουμένην πρόνοιαν καὶ οἰκονομίαν τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ, ἢ τὴν τῶν ὀλικῶν αὐτοῦ κτισμάτων φύσιν. Τὰ γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας κρίματα τίς ἂν Ἀγγέλων, ἢ ἀνθρώπων εἰπὶ γινῶναι ἔχοι μόνῃ τῇ τῆς φύσεως δυνάμει ; αὐτὸς βίβλος πλούτου. καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ, βιβλὸς Παῦλος, ὡς ἀνερευνήτα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου ; ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο ; (Ῥωμ. ια' λγ.) Ὡσαύτως καὶ ἡ τῶν κτισμάτων φύσις οὐ μόνον ἀνθρώποις ἀλλὰ καὶ Ἀγγέλοις τυχόν ἀκατάληπτος. Λοιπὰ δὲ τῶν πραγμάτων λέγει τὰς αὐτῶν ιδιοτήτας, καὶ τὰ τεχνικά, καὶ ἡθικά, καὶ ἀνθρώπινα. Ἄπερ ἔνεστι πάντως κατανοῆσαι τοῖς φωτὶ καθοδηγουμένοις τῆς λογικῆς φύσεως.

καὶ ἐπιγείους· καὶ οὐχ ἡ φύσις τοῦτο κατέλαβεν, ὡς τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων.

Ἡ ἐν τῷ νῷ θεωρία, ἐν ᾗ κινεῖται ἡ τῶν οὐρανίων τάξις, καὶ ἡ ὀπτασία, πρὸ τῆς ἐσάρκου ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἦν αὐτοῖς κατ' ἐξουσίαν, ὥστε εἰσέναι πρὸς ταῦτα τὰ μυστήρια· ὅτε δὲ ἐσαρκώθη ὁ λόγος, ἠνοιχθῇ αὐτοῖς θύρα ἐν τῷ Ἰησοῦ, καθὼς φησὶν ὁ Ἀπόστολος. ⁽¹⁾ Ἀλλὰ καὶ ἐν ἀγνισθῶμεν, ἐγὼ λογίζομαι, ὅπερ ἐστὶ καὶ ἀληθὲς ὅτι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὰς ἀποκαλύψεις καὶ διαγνώσεις τὰς ἀπαγούσας πρὸς τὴν θεωρίαν ἐκείνην τὴν αἰδίου, ἥτις ἐστὶν ἀληθῶς μυστηρίων ἀποκάλυψις, ἄνευ τῆς μεσιτείας αὐτῶν προσεγγίσει τὰ νοήματα ἡμῶν οὐ δύνανται. Οὐ γὰρ ἐστὶ τῷ ἡμετέρῳ νοῖ τοιαύτη δύναμις, ὅση ταῖς οὐσίαις ταῖς ἀνωτάτω· αἵτινες ἀμέσως παρὰ τοῦ αἰδίου τὰς ἀποκαλύψεις καὶ τὰς θεωρίας δέχονται. Κἀκεῖναι γὰρ ἐν εἰκόνι, καὶ οὐχὶ γυμνῶς ἐκ αὐτῆς. Καὶ πάλιν ὁ ἡμέτερος νοῦς ὁμοίως. Διὰ μεταδόσεις γὰρ ἐκάστη τάξις ἀπὸ τῆς ἄλλης κατὰ πᾶσαν οἰκονομίαν καὶ διαγνώσιν ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν δευτέραν, καὶ οὕτως ἕως ἐν διέλθῃ τὸ μυστήριον εἰς ὅλας τὰς τάξεις. ⁽²⁾ Πολλὰ δὲ τῶν μυστηρίων ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ἴστανται, καὶ πρὸς τὰς ἄλλας οὐ διαπερῶσιν. Οὐ γὰρ δύνανται χωρὶς ἐκείνης εἰσδέξασθαι τὸ μέγεθος τοῦ μυστηρίου. Καὶ τινὰ τῶν μυστηρίων ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως ἐξερχόμενα, τῇ δευτέρᾳ καὶ μόνῃ

⁽¹⁾ Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν μὲν τῇ πρὸς Κορινθ. πρώτη ἐπιστολῇ (Κεφ. »ς'. ἐδ. θ'.) φησὶ· «θύρα γάρ μοι ἀνέωγε μεγάλη· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, (Κεφ. »β'. ἐδ. ιβ'.) ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ «θύρας μοι ἀνεωγμένης ἐν Κυρίῳ· ἐν δὲ τῇ πρὸς Κολασ. (Κεφ. δ'. ἐδ. γ'.) «προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν· ἵνα ὁ Θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου «λαλήσαι τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, δι' ᾧ καὶ δέδεμαι.

⁽²⁾ α" Ἀκουσον τοῦ ἱεροφάντου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγέτου συνωδᾷ τούτοις «ἐκδιδάσκοντος, συνῆκται τοίνυν ἡμῖν, ὡς ἡ μὲν πρεσβυτάτη τῶν περὶ Θεὸν «Νοῶν διακόσμησις ὑπὸ τῆς τελεταρχικῆς ἐλλάμψεως ἱερρχουμένη, τῷ ἐπ' «αὐτὴν ἀμέσως ἀνατείνεσθαι, κρυφιωτέρᾳ καὶ φανοτέρᾳ τῆς θεαρχίας φωτοδο«σῆς καθαίρεται, καὶ φωτίζεται καὶ τελεσιουργεῖται. Κρυφιωτέρᾳ μὲν, ὡς νοη«πτοτέρα, καὶ μᾶλλον ἀπλωτικῇ καὶ ἐνοποιῷ· φανοτέρα δέ, ὡς πρωτοδότῃ καὶ «πρωτοφανεῖ καὶ ὀλικωτέρᾳ, καὶ μᾶλλον εἰς αὐτὴν ὡς διεῖδη κεχυμένη. Πρὸς «ταύτης δὲ πάλιν ἀναλόγως, ἡ δευτέρα· καὶ πρὸς τῆς δευτέρας, ἡ τρίτη· καὶ «πρὸς τῆς τρίτης, ἡ καθ' ἡμᾶς ἱερρχία, κατὰ τὸν αὐτὸν «τῆς εὐκόσμου τα«ξιαρχίας θεσμόν, ἐν ἁρμονίᾳ θεῆς καὶ ἀναλογίᾳ, πρὸς τὴν ἀπάσης εὐκοσμίας «ὑπεράρχιον ἀρχὴν καὶ περάτως ἱερρχικῶς ἀνάγεται. Κεφ. ι'. περὶ οὐραν. «ιερρχ.

ἀποκαλύπτεται, καὶ κεῖ φυλάττεται σεσηγημένα, αἱ δὲ ἄλλαι τάξεις αὐτὰ οὐ συνῆκαν· καὶ τινα ἕως τῆς τρίτης, καὶ τετάρτης. Καὶ πάλιν αὐξήσις καὶ ὕφαισις γίνεται ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσι ταῖς ὀφθησομέναις τοῖς ἀγίοις Ἀγγέλοις. Καὶ εἰ ἐκεῖναι οὕτω, πόσω μᾶλλον ἡμεῖς χωρὶς αὐτῶν, καὶ ἄνευ μεσιτείας, δυνάμεθα δέξασθαι μυστήρια τοιαῦτα ;

Ἄλλ' ἐξ αὐτῶν ἐστίν, ὅταν τῷ νοῦ τῶν ἁγίων πίπτῃ ἡ αἴσθησις τῆς ἀποκαλύψεως ὁποίου μυστηρίου. Καὶ ὅτε συγχωρηθῇ ὑπὸ Θεοῦ ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν ἀποκαλυφθῆναι τῆς ἀνωτάτω, καὶ τῆς κατωτέρω, καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ὅτε συγχωρηθῇ τί ἐκ τῆς θείας ἐπινεύσεως, μέχρι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καταντήσῃ πρὸς τοὺς ἀξίους ἐκ παντός. Δι' αὐτῶν γὰρ οἱ ἅγιοι εἰσδέχονται τὸ φῶς τῆς θεωρίας, μέχρι τῆς ἐνδόξου αἰδιότητος, τὸ ἀδίδακτον μυστήριον, καὶ οἱ αὐτοὶ ἀπ' ἀλλήλων. Πνεύματα γὰρ λειτουργικά εἰσι, (Ἑβρ. α'. ιδ'.) «πρὸς τοὺς ἐν ἐτοιμασίᾳ ὄντας κληρονόμους γενέσθαι τῆς ζωῆς ἀποστελλόμενα.» Ἄλλ' εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα αὕτη ἡ τάξις καταργηθήσεται. Τότε γὰρ οὐκ ἄλλος ἀπ' ἄλλου δέχεται τὴν ἀποκάλυψιν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, πρὸς εὐφροσύνην καὶ εὐφροσύνην τῆς ἰδίας ψυχῆς· ἀλλ' ἐκάστῳ ἀπ' ἐαυτοῦ δοθήσεται τὸ πρὸς ἀξίαν παρὰ τοῦ δεσπότου κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀριστευμάτων αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἐτέρου λήψεται τὴν δωρεάν, ὡς ἐνθάδε. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐκεῖ οὔτε ὁ διδάσκων, οὔτε ὁ διδασκόμενος, οὔτε ὁ δεόμενος ἀναπληρῶσαι τὸ ἐλάττωμα αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἐτέρου. Εἰς γὰρ ἐστὶν ὁ δοτὴρ ἐκεῖ, ἀμέσως δωρούμενος τοῖς δεκτικοῖς. Καὶ παρ' αὐτοῦ κομίζονται οἱ κομιζόμενοι τὴν ἐπουράνιον εὐφροσύνην. Ἐκεῖ παύσσονται αἱ τάξεις τῶν διδασκόντων, καὶ τῶν διδασκομένων, καὶ ἐν ἐνὶ κρέματι ἡ ὁξύτης τῆς ἐφέσεως παντός.

Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι ἐν τῇ γεννῇ κολαζόμενοι, τῇ μάλιστα τῆς ἀγάπης μαστίζονται. Καὶ τί πικρὸν καὶ σφοδρὸν τὸ τῆς ἀγάπης κολαστήριον; Τουτέστιν ἐκεῖνοι οἵτινες ἡσθήθησαν, ὅτι εἰς τὴν ἀγάπην ἔπταισαν, μείζονα τὴν κόλασιν ἔχουσι πάσης φοβουμένης κολάσεως. Ἡ γὰρ λύπη ἢ βάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς εἰς τὴν ἀγάπην ἁμαρτίας, ὅξυτέρα ἐστὶ πάσης κολάσεως γινομένης. Ἀτοπὸν ἐστὶ λογιζεσθαι τινα, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐν τῇ γεννῇ στεροῦνται τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀγάπη ἔκγονόν ἐστι τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, ἥτις ὁμολογουμένως κοινῶς πᾶσι δίδεται. Ἐνεργεῖ δὲ ἡ ἀγάπη ἐν τῇ δυνάμει αὐτῆς κατὰ διπλοῦν τρόπον· τοὺς μὲν ἁμαρτωλοὺς, κολάζουσα, ὡς καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει πρὸς φίλον ἀπὸ φίλου· τοὺς δὲ τετηρηκότας τὰ δέοντα, εὐ-

φραίνουσα ἐν αὐτῇ. Καὶ αὕτη ἐστὶ κατὰ γε τὸν ἐμὸν λόγον ἢ ἐν τῇ γεννῇ κόλασις, ἢ μεταμέλεια. Τῶν μέντοι υἱῶν τῶν ἄνω ἐν τῇ τρυφῇ μεθύσκει τὰς ψυχάς.

Ἐρώτ. Ἐρωτήθη τις, πότε γινώσεται τις, ὅτι ἔτυχε τῆς ἀφέσεως τῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν ;

Ἀπόκρ. Καὶ ἀνταπεκρίθη αὐτῷ· ἡνίκα ἂν αἰσθηθῇ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὅτι τελείως αὐτὰς μεμίσηκεν ἐκ καρδίας· καὶ ὅταν ἐν τοῖς φανεροῖς αὐτοῦ, ἐναντίως οὐ ᾖ διοικῇ ἑαυτόν. Ὁ τοιοῦτος πέποιθεν, ὅτι τετύχηκε τῆς τῶν πταισμάτων συγχωρήσεως παρὰ Θεοῦ, τῶν ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ὡς ἤδη μισήσας τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως, ἣν ἐν ἑαυτῷ ἐκτήσατο, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Ἀποστόλου τὸ φάσκον· συνείδησις ἀκατάκριτος, αὐτῇ ἑαυτῆς μάρτυς. ⁽¹⁾ Γένοιτο δὲ ἡμῶς τυχεῖν τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ ἀνάρχου πατρὸς σὺν τῷ μονογενεῖ υἱῷ, καὶ ἀγίῳ πνεύματι· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Π Ε'.

ΠΕΡΙ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΤ' ΕΡΩΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΣΙΝ

Ἐρώτ. Ποίῳ δεσμῷ συνδέεται ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ μὴ τρέχειν εἰς τὰ κακά ;

Ἀπόκρ. Ἐν τῷ ἀκολουθῆσαι διαπαντὸς τῇ σοφίᾳ, καὶ πλεονεκτῆσαι ἐν τῇ διδασκίᾳ τῆς ζωῆς. Ἄλλος γὰρ δεσμὸς ἰσχυρότερος τῇ ἀταξίᾳ τῆς διανοίας οὐκ ἔστιν.

Ἐρώτ. Ἔως πότε ὁ ὄρος τοῦ στέρεται τῷ κατακολουθοῦντι τῇ σοφίᾳ ; καὶ ἐν τίνι τελειοῦται ἡ μάθησις αὐτῆς ;

Ἀπόκρ. Ὅντως ἀδύνατον φθάσαι ἐν πορείᾳ τὸν ὅρον τοῦτον· ὅτι καὶ οἱ ἅγιοι ἐλλιπεῖς εἰσὶ πρὸς τὴν τελειότητα αὐτῆς. Τῆς γὰρ ὁδοπορίας τῆς σοφίας οὐκ ἔστι πέρας. Ἔως δὲ τούτου ὑψοῦται, ἕως οὗ

(1) Τοῦτο τυχεῖν ἐλήφθη ἐκ τοῦ, οἵτινες ἐνδεκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως. Ῥωμ. β'. ιε'.

ἐν ἐνώτῃ τῷ Θεῷ τὸν ἀκολουθοῦντα αὐτῇ. Καὶ τοῦτο σημεῖον αὐτῆς· ὅτι ἀπέραντός ἐστιν ἡ κατανόησις αὐτῆς. Ὅτι ἡ σοφία, αὐτός ἐστιν ὁ Θεός.

Ἐρώτ. Ποία ἐστὶν ἡ πρώτη τρίβος καὶ ἀρχή, ἥτις ποιεῖ ἡμᾶς πλησιάζειν τῇ σοφίᾳ;

Ἀπόκρ. Τὸ ἐν πάσῃ δυνάμει καταδιῶξαι τοῦ Θεοῦ τὴν σοφίαν, καὶ σπουδάζειν ἐν τῇ καταδιώξει αὐτοῦ ὁλοψύχως ἕως τέλους, καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἥνικα δέη ἀποδύσασθαι καὶ ρίψαι αὐτὴν ἐξ ἑαυτοῦ, μὴ ἀμελεῖν, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Ἐρώτ. Τίς ἐστὶν ὁ ἀξίως ὀνομαζόμενος συνετός;

Ἀπόκρ. Ὁ ἐν ἀληθείᾳ συνιείς, ὅτι ⁽¹⁾ τῆς ζωῆς ταύτης ὅρος ἐστίν, αὐτός ἐστιν ὁ δυνάμενος ὅρον ποιῆσαι ταῖς πλημμελείαις αὐτοῦ. Ποία γὰρ γνώσις, ἡ σύνεσις, μείζων ταύτης, τοῦ σοφίσασθαι τινα τὸ ἐξελθεῖν ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς ἐν ἀφθαρσίᾳ, μὴ ἔχοντα μέρος μεμιασμένον ἐκ τῆς γλυκύτητος αὐτῆς; ἔὰν γὰρ ἄνθρωπός τις λεπτύνων τὰ νοήματα αὐτοῦ, εἰσελθεῖν εἰς τὰ μυστήρια ὅλων τῶν φύσεων, καὶ πλουτῶν ἐν ἐφευρέσει καὶ κατανόησει ἐν πάσῃ γνώσει, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ῥερυπωμένη τῷ ῥύπῳ τῆς ἁμαρτίας, καὶ οὐκ ἐκτῆσατο μαρτυρίαν ἐν ἐλπίδι ψυχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ δοκεῖ καλῶς φθάσαι εἰς τὸν λιμένα τῆς πεποιθήσεως, οὐκ ἔχει ὁ κόσμος ἀφρονέστερον αὐτοῦ. Ἔως γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ κόσμου τούτου μόνον μετήνεγκεν αὐτὸν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τῷ πρὸς αὐτὸν ἀδιαλείπτῳ δρόμῳ.

Ἐρώτ. Ποῖός ἐστιν ὁ ἰσχυρότερος ἐν τῇ ἀληθείᾳ;

Ἀπόκρ. Ὁ εὐδοκῶν ἐν θλίψεσι προσκαίροις, ἐν αἷς κέκρυπται ἡ ζωὴ καὶ ἡ δόξα τῆς νίκης αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπεθύμησε τὸν πλατυσμόν, ἐν ᾧ κέκρυπται ἡ ὁσμὴ τῆς αἰσχύνης, τὸν ἐν παντὶ καιρῷ ποτίζοντα τὸν εὐρίσκοντα αὐτὸν ποτήριον στεναγμοῦ.

Ἐρώτ. Τί βλέπτει ἄρα ἐν τῇ ὁδοπορίᾳ τῇ πρὸς Θεόν, ἔὰν τις ἐκκλίνη ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἔργων διὰ τοὺς πειρασμούς;

Ἀπόκρ. Οὐκ ἐνδέχεται τινα πλησιάζειν τῷ Θεῷ χωρὶς θλίψεως, καὶ οὐ φυλάττεται ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἀναλλοίωτος χωρὶς αὐτῆς. Καὶ ἔὰν κόψῃ τὰ ἔργα τὰ αὐξάνοντα αὐτήν, κόπτει καὶ τὰ φυλάσσοντα αὐτήν, καὶ ὡς θησαυρός ἀφύλακτος εὐρίσκεται, καὶ ὡς ἀθλητὴς γυμνωθεὶς τῶν ὀπλῶν αὐτοῦ, καὶ ὥστερ ναῦς εὐρίσκεται μὴ ἔχουσα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ ὡς παράδεισος, ἐκκοπέσις αὐτοῦ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος.

(1) Ἰσ. 8, τι.

Ἐρώτ. Τίς ἐστὶν ὁ πεφωτισμένος ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτοῦ ;

Ἀπόκρ. Ὅστις ἔφθασεν εὐρεῖν τὴν πικρότητα τὴν κεκριμμένην ἐν τῇ γλυκύτητι τοῦ κόσμου, καὶ ἐκώλυσε τὸ στόμα αὐτοῦ, τοῦ μὴ πιεῖν ἐκ τούτου τοῦ ποτηρίου, καὶ αἰεὶ ἐρευνᾷ περὶ τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς αὐτοῦ· καὶ μὴ παύομενος ἐκ τοῦ δρόμου, ἕως ἂν ἐκλυθῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ κλείων τὰς θύρας τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, ἵνα μήποτε εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ ὁ πόθος τοῦ βίου τούτου, καὶ κλέψῃ ἐξ αὐτοῦ τοὺς κρυπτοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ.

Ἐρώτ. Τί ἐστὶν ὁ κόσμος ; καὶ πῶς γινώσκομεν αὐτόν ; καὶ τί βλάπτει τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν ;

Ἀπόκρ. Ὁ κόσμος πόρνη ἐστίν, ἥτις τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἔλκει τοὺς ὀρῶντας εἰς τὸν πόθον αὐτῆς. Καὶ ὁ κρατηθεὶς μερικῶς τῷ πόθῳ αὐτοῦ, καὶ περιπλακεὶς αὐτῷ, οὐ δύναται ἐξεληθῆναι ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἀποδύσῃ αὐτόν τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Καὶ ὅταν γυμνώσῃ αὐτόν ἐκ πάντων, καὶ ἐκφέρῃ αὐτόν ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τότε γνωρίζει αὐτόν ὁ ἄνθρωπος πλάνον ὄντως, ⁽¹⁾ καὶ ἀπατεῶνα. Ὅταν δέ τις ἀγωνίστῃ ἐξελεθῆναι ἐκ τοῦ σκότους τοῦ κόσμου τούτου, ἕως ἂν ᾗ κεκρυμμένος ἐν αὐτῷ, οὐ δύναται ἰδεῖν τὰς περιπλοκάς αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ὁ κόσμος οὐ μόνον τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τοὺς δεδεμένους ἐνδον αὐτοῦ κρατεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκτῆμονας, καὶ ἀσκητὰς, καὶ τοὺς κλάπταντας τὰ δεσμὰ αὐτοῦ, καὶ προσάπαξ γενομένους ἐπάνωθεν αὐτοῦ. Ἰδοὺ ἤρξατο θηρεύειν αὐτοὺς εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τισὶ τρόποις, καὶ καταπατεῖ αὐτούς, καὶ τίθησιν αὐτοὺς κάτωθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Ἐρώτ. Τί ποιοῦμεν τῷ σώματι, ὅταν περικυκλώσῃ αὐτῷ ἡ οὐδύνη καὶ τὸ βάρος· ὅτι συγχαινοῦνται αὐτῷ τὸ θέλημα τὸ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τῆς πρώτης ἰσχύος αὐτοῦ ;

Ἀπόκρ. Τοῦτο γίνεται πολλάκις ἐπὶ τισιν· ὅτι τὸ ἡμῖς αὐτῶν ἐξῆλθεν ὀπίσω τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ ἡμῖς αὐτῶν ἔμεινεν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἡ καρδία αὐτῶν οὐκ ἐκόπη ἐκ τῶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ διμερίσθησαν καθ' ἑαυτούς. Καὶ ποτὲ μὲν, ἐμπροσθεν βλέπουσι· ποτὲ δέ, ὀπίσω. Καὶ ὡς «νορίζω ἐγώ, ὅτι ὁ σοφὸς τοὺς οὕτω μεμερισμένους, (Σειρ. α'. κζ'.) «καὶ προσεγγίζοντας τῇ ὁδῷ τοῦ Θεοῦ, παραινεῖ λέγων» μὴ προσέλθῃς αὐτῇ ἐν δύο καρδίαις, ἀλλ' ὡς ὁ σπείρων καὶ ὡς ὁ θερίζων, πρόσελθε αὐτῇ. Καὶ ὁ Κύριος τοὺς ἀποτασσομένους οὐ τελείως τῷ κόσμῳ,

(1) Τὸ Ε. Χ. ὄντα.

ἀλλὰ μεμερισμένους ὄντας, καὶ τῷ λόγῳ, ἢ μᾶλλον τῷ λογισμῷ εἰς τὰ ὀπίσω στρεφόμενους ἐκ τῆς προφάσεως τοῦ φόβου τῶν θλίψεων εἰδώς, καὶ ὅτι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς ἀκμὴν οὐκ ἔρριψαν ἀπ' αὐτῶν, ὅτε ἠθέλησεν ἀπορρίψαι τὴν χάνωσιν τῆς διανοίας ἐξ αὐτῶν, λόγον αὐτοῖς »ὠρισμένον εἶπεν· (Ματθ. ις'. κδ'.) «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, »πρῶτον ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ τὰ ἐξῆς.»

Ἐρώτ. Καὶ ἄρα τί ἐστι τὸ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτόν;

Ἀπόκρ. Ἵνα ὥσπερ ὁ ἐτοιμασθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ ἀνελθεῖν, μόνην τὴν ἔννοιαν λαμβάνει τοῦ θανάτου ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐξέρχεται, ὡς ἄνθρωπος μὴ ἐνθυμούμενος πάλιν ἔχειν μέρος ζωῆς ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τοῦ παρόντος αἰῶνος, οὕτω καὶ ὁ τὸ εἰρημένον πληρῶσαι βουλόμενος. Ὁ γὰρ σταυρός, πρὸς πᾶσαν θλίψιν ἐτοιμὸν ἐστι θέλημα. Καὶ ὅτε ταῦτα πάλιν ἠθέλησε διδάξαι διατὶ οὕτως ἐστίν, εἶπεν· (Ματθ. ι'. λθ'.) «ὁ θέλων ζῆσαι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀπολέσει ἑαυτόν ἐκ τῆς »ζωῆς τῆς ἀληθινῆς· ὁ δὲ ἀπολύων ἑαυτόν ὧδε ἔνεκεν ἑμοῦ, εὕρησει »ἑαυτόν ἐκεῖ.» Τουτέστιν ὁ διαβαίνων τὴν ὁδὸν τοῦ σταυροῦ, καὶ τὰ διαθήματα αὐτοῦ τιθεὶς ἐν αὐτῇ. Εἰ δέ τις πάλιν μεριμνᾷ τῆς ζωῆς ταύτης, ἀπώλεσεν ἑαυτόν ἐκ τῆς ἐλπίδος, δι' ἧς ἐξῆλθε θλιβῆναι· ὅτι ἡ μέριμνα αὕτη οὐκ ἐξ αὐτὸν προσεγγίσει τῇ διὰ Θεὸν θλίψει, ἀλλ' ἐν τῇ διαμονῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς αὐτὴν ἔλκει αὐτὸν κατὰ μικρόν, καὶ ἐκφέρει αὐτὸν ἐκ μέσου τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς τῆς μακαριότητος, καὶ αὐξάνει ἐν αὐτῷ ὁ λογισμὸς οὗτος, ἕως ἂν νικήσῃ αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπολλύων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἑμοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ διὰ τὸν πόθον μου, οὗτος ἀνέγκλητος καὶ ἀβλαβὴς φυλάττεται εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. «Καὶ »τοῦτό ἐστι τό, ὁ ἀπολλύων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἑμοῦ εὕρηται αὐ- »τήν.» Λοιπὸν ἐντεῦθεν ἐξ ἑαυτοῦ ἐτοίμαστον τὴν ψυχὴν σου εἰς ἀφανισμὸν τέλειον ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς. Καὶ ἐὰν ἀπόλλῃς σεαυτόν ἐκ τῆς ζωῆς ταύτης, ἔρεῖσοι ἐν ταύτῃ τῇ διανοίᾳ· (Ἰωάν. ι', κη'.) καὶ δώσω σοι, φησί, ζωὴν αἰώνιον καθὼς ἐπηγγειλάμην σοι. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μείνης, τὴν ἐπαγγελίαν μου ἐν ἔργῳ ἐνδείξομαι σοι ἐνταῦθα, καὶ τὴν βεβαίωσιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· καὶ τότε εὕρισκες τὴν αἰώνιον ζωὴν, ὅτε τῆς ζωῆς ταύτης καταφρονήσεις. Καὶ ὅταν εἰσέλθῃς ἐν τῇ παρσκευῇ ταύτῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, τότε καταφρονεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς σου πάντα τὰ νομιζόμενα ἐπίπονα καὶ θλιβερά. Ὅταν γὰρ ὁ νοῦς οὕτω παρσκευασθῇ, οὐκ ἔχει ἀγῶνα, οὔτε θλίψιν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κινδύνου τοῦ θανάτου. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἐὰν μὴ μισήσῃ ἄνθρωπος

τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μελλούσης καὶ μακαρίας ζωῆς, οὐ δύναται τὸ σύνολον ὑπομεῖναι τὰς καθ' ἐκάστην ὥραν ἐπερχομένας τούτῳ παντοίας θλίψεις καὶ πόνους.

Ἐρωτ. Ποίῳ τρόπῳ κόπτει ὁ ἄνθρωπος τὴν πρώτην συνήθειαν αὐτοῦ, καὶ συνηθίζει ἑαυτὸν ἐν τῇ ζωῇ τῆς ἐνδείας, καὶ τῆς ἀσκήσεως ;

Ἀποκρ. Ζῆσαι τὸ σῶμα ἐκτὸς τῆς χρείας αὐτοῦ οὐ πείθεται, ἐφ' ὅσον περιέρχεται ἐν ταῖς αἰτίαις τῆς τρυφῆς καὶ τῆς χαυνώσεως. Καὶ οὐ δύναται τοῦτο ὁ νοῦς κατέχειν ἀπὸ τῶν τοιούτων, ἕως ἂν μὴ ξενωθῇ τὸ ῥηθὲν σῶμα ἐκ πάντων τῶν ποιούντων τὴν χαυνώσιν. Διότι ὅταν εὖρῃ ἰδεῖν τὴν θεωρίαν τῆς τρυφῆς, καὶ τῶν πραγμάτων, καὶ βλέπῃ σχεδὸν καθ' ἐκάστην ὥραν τὰ τῆς χαυνώσεως αἰτία, ἐξυπνίζεται ἐν αὐτῷ ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν διάπυρος, καὶ οὕτως ἐρεθίζει ὡς διακαίουσα. Διάτοι τοῦτο καὶ πάνυ καλῶς τῷ ἀκολουθεῖν οὐκ οὐκίοντι, ὁ λυτρωτῆς Κύριος ἐνετείλατο, γυμνωθῆναι καὶ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κόσμου. Διότι πρῶτον οὐκ οὐκίοντι ὁ ἄνθρωπος ρίψαι τὰς αἰτίας τῆς χαυνώσεως ἐξ αὐτοῦ, καὶ οὕτω προσεγγίσει τῷ ἔργῳ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος, ὅτε ἤρξατο πολεμεῖν μετὰ τοῦ διαβόλου, ἐν ἐρήμῳ ξηροτάτῃ ἐπολέμησεν αὐτόν. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ παραινεῖ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως τοὺς αἵροντας τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ. (Ἑβρ. ιγ'. ιβ'.) «συνεξέλθωμεν αὐτῷ φησὶν ἐξωθεν τῆς πόλεως, καὶ λάβωμεν τὸν ὄνειδισμόν αὐτοῦ» ὅτι ἐξω τῆς πόλεως «ἐπάθεν.» Ἐκ γὰρ τοῦ ἀφορίσαι τινὰ ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τῶν αὐτοῦ, ταχέως λανθάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν πρώτην αὐτοῦ συνήθειαν, καὶ τὴν ἀναστροφὴν, καὶ οὐ κοπιᾷ χρόνον πολὺν ἐν τούτοις. Τὸ δὲ πλησιάζει ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ, ταχέως χαυνοῖ τὴν ἰσχὺν τῆς διανοίας αὐτοῦ. Διὸ δεῖ γινώσκειν, ὅτι μεγάλως βοηθεῖ, καὶ πρὸς προκοπὴν ὁδηγεῖ τὴν ἐν τῷ ἀθλητικῷ ἀγῶνι τῷ σωτηρίῳ. Προσῆκει οὖν, καὶ βοηθεῖ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ τὸ εἶναι ἐν ἐνδείᾳ καὶ ὑστερήσει τὴν κατάστασιν τοῦ κελλίου τοῦ μοναχοῦ· καὶ ἵνα γένηται τὸ κελλίον αὐτοῦ κενόν, καὶ ἀργὸν ἀπὸ πάντων τῶν κινούντων ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀναπαύσεως. Ὅταν γὰρ αἱ αἰτίαι τῆς χαυνώσεως ἀπέχωνται ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, οὐ κινδυνεύει ἐν τῷ διπλῷ πολέμῳ, τῷ ἐσωτέρῳ καὶ ἐξωτερῷ. Καὶ οὕτως ἀκόπως νικᾷ ὁ ἄνθρωπος ὁ μακρόθεν ἔχων τὰ πρὸς ἡδονήν, παρὰ τὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ πρὸς ἐπιθυμίαν αὐτὸν κινοῦντα ἔχοντα, ὧδε γὰρ ὁ ἀγὼν διπλοῦς ἐστίν,

Ὅτε γὰρ χρήζει ὁ ἄνθρωπος ⁽¹⁾ εἰς σύστασιν τοῦ σκηνώματος αὐτοῦ, τότε καὶ ἡ χρεῖα αὐτοῦ εὐκαταφρόνητος γίνεται, καὶ οὐδὲ ἐν τῷ ἀναγκαίῳ καιρῷ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ μεταλήψεως θεωρεῖ αὐτὴν μετ' ἐπιθυμίας, καὶ ἐν ὀλίγῳ τινὶ πείθει τὸ σῶμα, καὶ τοῦτο ὡς εὐκαταφρόνητον παρ' ἑαυτῷ βλέπει, καὶ οὐ διὰ τὴν ἰδύτητα τοῦ βρώματος προσεγγίζει αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα τὴν φύσιν ἀντιλάβηται καὶ ἐνισχύσῃ. Αὐταὶ αἱ προφάσεις ταχέως ἀναφέρουσί τινα εἰς τὴν ἄσκησιν ἀθλίπτω καὶ ἀλύπῳ λογισμῷ. Προσθήκει τοίνυν τῷ σπουδαίῳ Μοναχῷ ὅξεϊ τῷ ποδὶ φεύγειν ἀνεπιτρόφως πάντα τὰ πολεμοῦντα τῷ Μοναχῷ, καὶ μὴ συναναμίγνυσθαι τοῖς πολεμοῦσιν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ψιλῆς θεωρίας αὐτῶν ἐγκρατεῦσθαι, καὶ μακρυνθῆναι ἀπὸ τοῦ πλησιασμοῦ αὐτῶν καθ' ὅσον δύναται. Καὶ τοῦτο λέγω οὐ μόνον περὶ τῆς γαστρὸς, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν ἐν τῇ πείρᾳ καὶ τῷ πολέμῳ, ἐν οἷς πειράζεται καὶ δοκιμάζεται τοῦ Μοναχοῦ ἡ ἐλευθερία. Ὅταν γὰρ ἔλθῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, διαθήκην μετὰ τοῦ Θεοῦ ποιῇ, ἀπέχεσθαι ἐκ πάντων τούτων. Ταῦτα δὲ εἰσι, τὸ μὴ ὄρεῖν πρόσωπον γυναικὸς, καὶ τὸ μὴ ἰδεῖν τὰ πρόσωπα τῶν εὐπρεπῶν, καὶ τὸ μηδενὸς ἐπιθυμεῖν, ἢ τρυφᾶν, καὶ τὸ μὴ ἰδεῖν τὴν εὐκοσμίαν τῶν ἐνδυμάτων, καὶ τὸ μὴ ἰδεῖν πᾶσαν τάξιν τῶν κοσμητῶν, μήτε ἀκοῦσαι τῶν λόγων αὐτῶν, μήτε τὰ περὶ αὐτῶν ἐξετάσαι. Διότι πολλὴν δύναμιν κτῶνται τὰ πάθη ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ τῶν τοιούτων ἀπάντων πραγμάτων, οἷα χαυνούντων τὸν ἀγωνιστὴν, καὶ ἀλλοιούντων τὴν τε φρόνησιν καὶ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν αἱ θεωρίαι τῶν καλῶν κινῶσι τὴν προαίρεσιν τοῦ ὄντως ἐν τῷ ζήλῳ ἐκκλίνειν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, δῆλον ὅτι καὶ τὰ ἐναντία τούτων ἔχουσιν ἰσχὺν αἰχμαλωτίσαι τὴν διάνοιαν εἰς αὐτά. Καὶ ἐὰν πλέον τι οὐ γένηται μόνον τῇ διανοίᾳ τῇ ἡσυχάζουσῃ, ἀλλ' εἰς ἀγῶνα πολέμων ἐμβάλλει ἑαυτόν, καὶ τοῦτο ζημία μεγάλη ἐστίν· ἵνα ἐκ τῆς εἰρήνης, εἰς θόλῳσιν τις ἐκουσίως ἐμβάλλῃ ἑαυτόν.

Καὶ ἐὰν τις τῶν γερόντων τῶν ἀσκητῶν καὶ ἀγωνιστῶν ἰδὼν ἀγένητον, τὸν ὁμοιον ταῖς γυναῖξιν, ἐλογίσατο τοῦτο ἐπιβλαβὲς τῷ λογισμῷ, καὶ ἐπιζήμιον ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ, τίς ἐστιν, ὃς ἐν ἄλλοις ἀμελεῖσαι δύναται, ὁπότε οὐτεὶς ὁ ἄγιος οὐ κατεδέξατο εἰσελθεῖν καὶ ἀσπασθαι ἀδελφόν; διότι ἀνέκρινεν ὁ σοφὸς γέρον, ὅτι μόνον ἐὰν ἐνθυμηθῶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι ἐστὶν ἐναυθῆ τι τοιοῦτον, τοῦτο μεγάλη μοι ζημία ἐστί. Καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εἰσῆλθε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ μὲν τέ-

(1) Ἰσ. ὅτε γὰρ οὐ χρήζει ὁ ἄνθρωπος.

κνα οὐ φοβοῦμαι, ἀλλ' ὅμως τί θέλω ἐνέγκαι ἐμαυτῷ πόλεμον μάτην; ἡ γὰρ μνήμη τῶν τοιούτων ταραχὴν ἀνόνητον ἐν τῇ δικαιοῖα ποιεῖ. Εἰς ἕκαστον γὰρ τῶν τοῦ σώματος τούτου μελῶν δέλεαρ πρόκειται, καὶ ἔχει πόλεμον μέγαν ὁ ἄνθρωπος εἰς αὐτά, καὶ ὀρεῖται φυλάξασθαι ἑαυτόν, καὶ σμικρύνει τὸν πόλεμον αὐτοῦ τὸν εἰς αὐτά, ἐκ τοῦ φεύγειν· ὥσπερ ὅτε ἐγγίζουσι, κἂν βιάζεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ὅμως κινδυνεύει ἐξ αὐτῶν θεωρῶν καὶ ἐπιθυμῶν αἰεὶ.

Καὶ γὰρ φάρμακα πολλὰ θεωροῦμεν ἐν τῇ γῇ κεκαλυμμένα, καὶ ἐν τῷ θέρει διὰ τὸν καύσωνα οὐδεὶς γινώσκει αὐτά· ὅταν δὲ νοτισθῶσιν ἐκ τοῦ ὕδατος, καὶ ὁσφρανθῶσι τῆς δυνάμεως τῆς ψυχρότητος τοῦ αἵρος, τότε φαίνεται ἕκαστον εἶδος ποῦ ἦν τεθαμμένον ἐν τῇ γῇ· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅτε ἐστὶν ἐν τῇ χάριτι τῆς ἡσυχίας. καὶ ἐν τῇ θέρμῃ τῆς ἐγκρατείας, ὄντως ἐκ πολλῶν παθῶν ἀναπαύεται· ἐὰν δὲ ἔλθῃ εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, τότε βλέπει πῶς ἕκαστον πάθος ἐγείρεται. καὶ κουφίζει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐὰν ὁσφρανθῶσιν ὁσμῆς ἀναπαύσεως. Τοῦτο δὲ εἶπον, ἵνα μὴ θαρρῆσῃ τις ὅσον ζῇ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, ἕως ἂν ἀποθάνῃ· καὶ ἵνα δείξω, ὅτι τὸ φεύγειν, καὶ μακρύνειν τινὰ ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν αἰτιῶν τῆς κακίας, πάνυ βοηθοῦν ἐκ τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα. Διὰ τὰ πράγματα τὰ φέροντα ἡμῖν αἰσχύνῃ ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν, δέον ἡμῶς αἰεὶ φοβεῖσθαι αὐτά, καὶ μὴ καταπατῆται τὴν συνείδῃσιν, καὶ καταφρονῆσαι αὐτῆς. Λοιπὸν ἐν τῇ ἐρήμῃ χωρῆσαι τὸ σῶμα τέως πειράσωμεν, καὶ ποιήσωμεν κτᾶσθαι τὴν ὑπομονήν· τὸ δὲ μείζον πάντων, ἵνα σπουδάζῃ τις ὅπου δ' ἂν καὶ ᾖ, ὥστε ἀπέχειν τὸ αἷτιον τοῦ πολέμου, (κἂν γὰρ θλίβηται τις ἴσως, ἀλλ' ἀποβόος ἐστίν) ἵνα μὴ ἔταν ἔλθῃ χρεῖα, πέσῃ διὰ τὴν ἐγγύτητα αὐτῆς.

Ἐρώτ. Ὅστις ἀπέβριψε, ἐξ ἑαυτοῦ ὅλον τὸν περισπασμόν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα, ποία ἐστὶν ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ τῆς ἀμαρτίας; καὶ πόθεν ἄρχεται τῆς πάλης;

Ἀπόκρ. Τοῦτο πᾶσι γινώριμον ἐστίν, ὅτι ἕκαστη ἀγῶνι τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας ὁ κόπος τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς νηστείας ἐστὶν ἡ ἀρχή, καὶ μάλιστα τῷ ἀνταγωνιζομένῳ πρὸς τὴν ἐν ἡμῖν ἔνδον ἀμαρτίαν. Καὶ τὸ σημεῖον τοῦ μίσους τῆς ἀμαρτίας, καὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς, ἐκ τούτου ὁρᾶται τοῖς ἀνταγωνιζομένοις πρὸς τὸν ἀόρατον πόλεμον τοῦτον· ἐν τῇ νηστείᾳ ἄρχονται, καὶ μετὰ ταύτην ἡ ἀγρυπνία τῆς νυκτὸς συνεργεῖ πρὸς τὴν ἀσκήσιν.

Περὶ νηστείας καὶ ἀγρυπνίας.

Ὁ ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ τὴν ὁμιλίαν τῆς συζυγίας ταύτης ἀγαπῶν, οὗτος φίλος τῆς σωφροσύνης γίνεται. Καθὼς ἡ ἀνάπαυσις τῆς γαστρὸς ἀρχὴ πάντων τῶν κακῶν, καὶ ἡ χαυνότης τοῦ ὕπνου, ἡ ἐξάπτουσα τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πορνείας, οὕτως ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ ἡ ἀγία, καὶ πάσης ἀρετῆς ὁ θεμέλιος, ἡ νηστεία ὑπάρχει, καὶ ἡ ἀγρυπνία. καὶ ἡ ἐγρήγορσις ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἐν σταυρώσει τοῦ σώματος ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ τῆς νύκτα ἐξ ἐναντίας τῆς γλυκύτητος τοῦ ὕπνου. Ἡ νηστεία ὑπερασπισμὸς ἐστὶ πάσης ἀρετῆς, καὶ ἀρχὴ τοῦ ἀγῶνος, καὶ στέφανος τῶν ἐγκρατῶν, καὶ τὸ κάλλος τῆς παρθενίας καὶ τοῦ ἀγιασμοῦ, καὶ ἡ λαμπρότης τῆς σωφροσύνης, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τοῦ χριστιανισμοῦ, καὶ ἡ μήτηρ τῆς προσευχῆς, καὶ ἡ πηγὴ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς φρονήσεως, καὶ ἡ διδασκαλὸς τῆς ἡσυχίας, καὶ ἡ προηγουμένη πάντων τῶν καλῶν ἔργων. Καθὼς ἀκολουθεῖ τοῖς ἐβρώμενοις ὀφθαλμοῖς ἡ ἐπιθυμία τοῦ φωτός, οὕτως ἀκολουθεῖ τῇ νηστείᾳ τῇ μετὰ διακρίσεως γινομένη, ἡ ἐπιθυμία τῆς εὐχῆς.

Ὅταν γὰρ ἄρξηται τις νηστεύειν, ἐκ τούτου εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ὁμιλίας τοῦ Θεοῦ ἐπιθυμεῖ ἐλθεῖν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ. Οὐ γὰρ καρτερεῖ τὸ σῶμα νηστεῦον ὑπνωσάει ἐν τῇ στρωμνῇ αὐτοῦ ὅλην τὴν νύκτα. Ὅταν ἡ τρυφή τῶν νηστείων ἐπιτεθῇ τῷ στόματι τοῦ ἀνθρώπου, ὁ λογισμὸς αὐτοῦ ἐν κατανύξει μελετᾷ, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ εὐχὴν βρῦει, καὶ ἡ στυγνότης ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κεῖται, καὶ οἱ αἰτχροὶ διαλογισμοὶ πόρρω ἀπέχουσιν ἀπ' αὐτοῦ, ἱλαρότης οὐχ ὀρᾷται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, καὶ ἔχθρος ἐστὶ τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τῶν ματαίων συντυχῶν. Οὐδέποτε εἶδε τις νηστευτὴν ἐν διακρίσει, δουλωθέντα ὑπὸ τῆς κακῆς ἐπιθυμίας. Δόμος μέγας εἰς πᾶν ἀγαθόν ἐστιν ἡ νηστεία ἡ μετὰ διακρίσεως· καὶ ὁ ἀμελῶν αὐτῆς, πᾶν ἀγαθόν διασείει. Διότι αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ τεθείσα τῇ φύσει ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς εἰς παραφυλακὴν κατὰ τῆς γεύσεως τῆς τροφῆς, καὶ ἐκεῖθεν ἡ ἀρχὴ τοῦ πλάσματος ἡμῶν. Ὅμως ὅθεν γέγονεν ὁ ἀφανισμὸς ὁ πρῶτος, ἐκεῖθεν ἄρχονται οἱ ἀθλῆται εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἄρξωνται φυλάττειν τοὺς νόμους αὐτοῦ.

Καὶ ὁ Σωτὴρ δέ, ὅτε ὠράθη τῷ κόσμῳ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἐντεῦθεν ἤρξατο. Μετὰ γὰρ τὸ βάπτισμα ἐξήνεγκεν αὐτὸν τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐνήστευσεν ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα. Ὅμοίως καὶ πάντες οἱ ἐξερχόμενοι ἀκολουθεῖν ὀπίσω αὐτοῦ.

ἐπὶ τούτῳ τῷ θεμελίῳ βάλλουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν. Ὅπλον γὰρ ἐστὶν εἰργαζόμενον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τίς ἀμελῶν εἰς αὐτό, οὐ μεμφθήσεται ; καὶ εἰ ὁ ἐκθέμενος τὸν νόμον νηστεύει, τίς ἐκ τῶν τηρούντων τὸν νόμον, οὐ χρὴ νηστεύειν ; διὰ τοῦτο ἕως τότε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἐγίνωσκε τὴν νίκην, οὐδὲ ὁ διάβολός ποτε ἐπειράθη τῆς ἡττης αὐτοῦ ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν· ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ ὅπλῳ ἠτόνησεν ἐξ ἀρχῆς. Καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἦν ὁ ἀρχηγός καὶ προτότοκος τῆς νίκης, τοῦ δοῦναι τὸν πρῶτον στέφανον τῆς νίκης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς φύσεως ἡμῶν. Καὶ ὅταν ἴδῃ τοῦτο τὸ ὅπλον ἐπὶ τινι τῶν ἀνθρώπων ὁ διάβολος, εὐθέως φοβεῖται ὁ ἀντικείμενος καὶ τύραννος, καὶ εὐθύς ἐνθυμεῖται καὶ εἰς μνήμην ἔρχεται τῆς ἡττης αὐτοῦ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ κλᾶται, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ὅπλου τοῦ δοθέντος ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου ἡμῶν καίεται. Ποῖον ὅπλον δυνατώτερον αὐτοῦ, καὶ θάρσος παρέχον τῇ καρδίᾳ ἐν τῇ πάλῃ τῇ κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ὡς ἡ γινομένη πείνα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ ; ὅσον γὰρ μοχθεῖ τὸ σῶμα κακοπαθεῖ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ περικυκλοῖ τὸν ἄνθρωπον ἡ φάλαγξ τῶν δαιμόνων, τοσαῦτον ἀντιλαμβάνεται ἡ καρδιά αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ποιοθήσεως. Καὶ ὁ ἐνδύμενος τὸ τῆς νηστείας ὅπλον, ἐν ζήλῳ πυρπολεῖται ἐν παντὶ καιρῷ. Καὶ ὁ ζηλωτῆς γὰρ Ἡλίας ἠνίκα ἐξήλωσεν ὑπὲρ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, εἰς τοῦτο τὸ ἔργον τῆς νηστείας διῆγεν. Ὑπομινύσκει γὰρ τὸν κτησάμενον αὐτὴν τὰ ἐντάλματα τοῦ πνεύματος, καὶ μεσίτης ἐστὶν ἡ νηστεία τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ Χριστοῦ. ⁽¹⁾ Καὶ ὁ ἀμελῶν εἰς αὐτήν, καὶ εἰς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἀγωνισμάτων χαυνός ἐστι, καὶ ἀμελής, καὶ ἀσθενής, καὶ ἀρχὴν καὶ σημεῖον κακὸν τῆς χαυνώσεως δεικνύει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ δίδωσι τόπον νίκης τῷ παλεμῶντι αὐτόν. Διότι γυμνός, καὶ ἀοπλος εἰσέρχεται εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἐκδηλός ἐστιν ὅτι χωρὶς νίκης ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ. Διότι τὰ μέλη αὐτοῦ οὐκ ἐφόρεσεν τὴν θέρμην τῆς πείνης τῆς νηστείας. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ νηστεία. Καὶ ὁ διαμένων ἐν αὐτῇ, ἀσάλευτος ἐσται ἡ διάνοια αὐτοῦ,

(1) Ὁ μὲν Μωϋσῆς ἐν τῷ ὄρει τοῦ Σινῶ νηστεύσας, τὰς τοῦ γραπτοῦ νόμου πλάκας ἐδέξατο· ὁ δὲ Σωτὴρ τῶν ἀπάντων μετὰ τὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαρακονθήμερον νηστείαν, τὸν τῆς χάριτος νόμον εὐαγγελίζεσθαι ἤρξατο. Διὰ τοῦτο οὖν τὴν νηστείαν μεσίτην καλεῖ τοῦ παλαιοῦ νόμου, καὶ τῆς χάριτος. Αὐτῆς γὰρ προηγηθείσης, καὶ οἰονεῖ μεσιτευσάσης, ἐκάτερος τούτων ἡμῖν ἐπέδοθη.

καὶ πρὸς ἀπάντησιν ἐτοίμη καὶ ἀποτροπὴν πάντων τῶν δυσχερῶν παθῶν.

Λέγεται περὶ πολλῶν Μαρτύρων, ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ προσεδόκων δέξασθαι τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, εἰ προεγίνωσκον, ἢ ἐξ ἀποκαλύψεως, ἢ φάσεώς τινος τῶν ἐταίρων αὐτῶν τοῦτο, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ οὐκ ἐγεύοντό τινος, ἀλλὰ ἀπὸ ἐσπέρας ἕως πρωῇ ἔτταντο ἀγρυπνοῦντες ἐν τῇ εὐχῇ, δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἐν ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, καὶ ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ἐξεδέχοντο τὴν ὥραν ἐκείνην, ὥς τινες ἐτοιμασθέντες εἰς τοὺς γάμους, ἐκδεχόμενοι ἀπαντῆσαι τῷ ξίφει ἐν τῇ νηστείᾳ αὐτῶν. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν οἱ εἰς τὴν ἀόρατον μαρτυρίαν κληθέντες, τοῦ δέξασθαι τοὺς στεφάνους τοῦ ἀγιατοῦ, νήψωμεν, καὶ μηδέποτε ἐν μέλει τινὶ καὶ μέρει τοῦ σώματος ἡμῶν δοθῇ τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν σημεῖον τῆς ἀρνήσεως.

Ἐρώτ. Πῶς εἰσὶ τινες πολλάκις καὶ πολλοὶ ἔχοντες τὰ ἔργα ταῦτα ἴσως, καὶ τῆς γαλήνης καὶ ἀναπαύσεως τῶν παθῶν, καὶ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν οὐκ αἰσθάνονται ;

Ἀπόκρ. Τὰ πάθη τὰ κεκρυμμένα ἐν τῇ ψυχῇ, ὧ ἀδελφέ, οὐχὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς κόποις μόνον διορθεῖνται, οὐδὲ τοὺς λογισμοὺς καλύουσιν ἐπὶ τῶν ἐξυπνιζομένων αἰεὶ διὰ τῶν αἰσθητέων. Οἱ γὰρ κόποι οὗτοι φυλάττουσι τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἵνα μὴ νικηθῇ ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκ τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων· τὴν δὲ εἰρήνην καὶ τὴν γαλήνην οὐ παρέχουσι τῇ ψυχῇ. Τὰ γὰρ ἔργα καὶ οἱ κόποι τότε τὴν ἀπάθειαν παρέχουσι τῇ ψυχῇ, καὶ νεκροῦσι τὰ μέλη τὰ ἐν τῇ γῇ, καὶ δωροῦνται τὴν ἀνάπαυσιν τῶν λογισμῶν, ὅταν κοινωνήσωμεν τῇ ἡσυχίᾳ· ἡνίκα γὰρ ⁽¹⁾ αἱ αἰσθησεῖς τὰ ἔξω παύσωνται τῆς ταραχῆς, καὶ ἐπιμείνωσιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς σοφίας καιρὸν τινα. Ἔως γὰρ ἂν στερηθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀπαντήσεως τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ ἐκ τῆς διαχύσεως τῶν λογισμῶν, καὶ συναγάγῃ ἑαυτὸν πρὸς ἑαυτόν, οὐ μὴ δυνηθῇ γνωρίσαι τὸ πάθος αὐτοῦ. Ἡ ἡσυχία γάρ, καθὼς ἔφη ὁ ἅγιος Βασίλειος, ἀρχὴ τῆς καθάρσεως τῆς ψυχῆς ἐστίν. Ἡνίκα γὰρ τὰ ἔξω μέλη παύσωνται τῆς στάσεως τῆς ἐξωτέρας, καὶ τοῦ περισπασμοῦ τοῦ εἰς τὴν ἔξω χώραν, τότε στρέφεται ἡ διάνοια ἀπὸ τῶν ἐξωτέρων περισπασμῶν καὶ τοῦ μετεωρισμοῦ, καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡρεμεῖ, καὶ ἐξυπνίζεται ἡ καρδιά ἐξερευνησαὶ τὰς ἐννοίας τὰς ἔξωθεν τῆς ψυχῆς. Καὶ ἐὰν

(1) Ἦσ. ἡνίκα ἂν.

ὑπομείνη ἐν τούτοις καλῶς, ἔρχεται κατ' ὀλίγον ὁ ἄνθρωπος ὁδεύειν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

Ἐρώτ. Καὶ οὐ δύναται ἄρα ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῇ ἔξω τῆς θύρας καθαρθῆναι ἡ ψυχὴ;

Ἀπόκρ. Δένδρου καθ' ἡμέραν ποτιζομένου, πότε ξηραίνεται ἡ ρίζα αὐτοῦ; καὶ σκεῦος δεχόμενον καθ' ἡμέραν προσθήκην, πότε μειοῦται; καὶ ἐὰν ἡ καθαρότης οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, εἰ μὴ τὸ λαθεῖν τὴν ἀναστροφὴν ἐλευθερίας, καὶ ἐξελεθεῖν τῆς συνηθείας αὐτῆς, πῶς, καὶ πότε θείλῃσει καθαρθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὅστις πρακτικῶς ἐν ἑαυτῷ, ἢ ἐν ἄλλοις διὰ τῶν αἰσθητέων ἀνακκινίζει τὴν μνήμην τῆς πάλαιας συνηθείας ἐν ἑαυτῷ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐπίγνωσις τῆς κακίας; πότε δύναται καθαρθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τούτου; ἢ πότε σχολάσαι ἐκ τῶν ἀνταγωνισμάτων τῶν ἐξωτέρων, ἵνα κἂν θεάσθαι ἑαυτόν; ἐὰν γὰρ ἡ καρδίᾳ καθ' ἡμέραν ρυποῦται, πότε καθαίρεται ἐκ τοῦ ρύπου; ἀλλ' οὐδὲ πρὸς τὴν ἐνέργειαν τὴν ἐξωτέραν δύναται ἀντιστῆναι, καὶ πόσω μᾶλλον καθαρίσαι οὐ δύναται τὴν καρδίαν, ὅτι ἐν μέτῳ τοῦ στρατοπέδου ἵσταται, καὶ ἐκδέχεται καθ' ἡμέραν τὴν συνεχῆ ἀγγελίαν τοῦ πολέμου ἀκοῦσαι; καὶ πῶς τολμᾷ κηρύξαι εἰρήνην τῇ ψυχῇ αὐτοῦ; ἐὰν δὲ ἐκ τούτου μακρύνθῃ, τότε δύναται κατὰ μικρὸν τὰ πρῶτα καταπαῦσαι τὰ ἔσω. Ἐπεὶ ἕως ἂν ἀνωθεν ὁ ποταμὸς οὐ φράττεται, ἐκ τῶν κάτω τὰ ὕδατα αὐτοῦ οὐ ξηραίνεται. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τις εἰς τὴν ἡσυχίαν, τότε δύναται ἡ ψυχὴ διακρίναι τὰ πάθη, καὶ ἐξερευῆσαι ἐν συνέσει τὴν ἑαυτῆς σοφίαν. Τότε καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἐξυπνίζεται εἰς τὸ ἔργον τοῦ πνεύματος, καὶ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ αἰσθάνεται τῆς κρυπτῆς σοφίας τῆς ἀνθούσης ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ.

Ἐρώτ. Τίνα εἰσὶ τὰ ἀκριβῆ τεκμήρια καὶ τὰ σημεῖα τὰ πλησιάζοντα, ἐξ ὧν, καὶ δι' ὧν αἰσθάνεται τις, ὅτι ἤρξατο βλέπειν ἐν ἑαυτῷ καρπὸν κρυπτὸν ἐν τῇ ψυχῇ; (1)

Ἀπόκρ. Ὅταν ἀξιωθῇ τις τῆς χάριτος τῶν δακρύων τῶν πολλῶν τῶν χωρὶς βίας γινομένων. Ὡς γὰρ ὅρος τις ἵεθησαν τὰ δάκρυα τῇ διανοίᾳ μεταξὺ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν, καὶ μεταξὺ τῆς ἐμπαθείας καὶ τῆς καθαρότητος. Ἐως ἂν διέχεται τις τὸ χάρισμα τοῦτο, ἀκμὴν ἐν τῷ ἐξωτέρῳ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἔργου αὐτοῦ, καὶ ἀκμὴν οὐκ ἡττήθη παντελῶς τῆς ἐνεργείας τῶν κρυπτῶν τοῦ

(1) Τὸ Ε. Χ. τὰ πλησιάζοντα τῷ ἀρξαμένῳ βλέπειν ἐν ἑαυτῷ καρπὸν κρυπτὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ;

πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν γὰρ ἄρξηται τις ἐν ταῖς σωματικαῖς τοῦ νῦν αἰῶνος, καὶ ἐντὸς τοῦ ὅρου τούτου τοῦ ὄντος ἔσωθεν τῆς φύσεως ὁρᾶται διαβαίνων, εὐθὺς εἰς τὴν χάριν ταύτην τῶν δακρύων φθάνει. Καὶ ἐκ τῆς πρώτης μονῆς τῆς πολιτείας τῆς κρυπτῆς ἄρχονται τὰ δάκρυα ταῦτα, καὶ ἀπάγουσιν αὐτὸν εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅσον προβαίνει ἐκείσε, τοσοῦτον πλουτεῖ ἐν αὐτῇ· ἕως ἂν πίνη αὐτὰ ἐν τῇ τροφῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ πόματι αὐτοῦ ἐκ τῆς πολλῆς αὐτῶν διαμονῆς.

Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ σημεῖον τῆς ἀκριθείας, ὅτι ἐξῆλθεν ἡ διάνοια ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἡσθήθη τοῦ κόσμου ἐκείνου τοῦ πνευματικοῦ. Ὅσον δὲ πλησιάζει τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος, τοσοῦτον ἐλαττοῦται ἐκ τῶν δακρύων τούτων. Καὶ ὅταν ἡ διάνοια τελείως στερίσκεται τῶν δακρύων τούτων. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖόν ἐστιν, ὅτι ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος τεθαμμένος ἐν τοῖς πάθεσιν.

Περὶ διαφορᾶς δακρύων.

Εἰσὶ τινὰ μὲν τῶν δακρύων, καίοντα· καὶ εἰπὶ δάκρυα, πιαίνοντα. Πάντα οὖν τὰ δάκρυα τὰ ἐκ τῆς κατανύξεως καὶ τῆς οσίας καρδίας ⁽¹⁾ ἐξερχόμενα διὰ τὰς ἁμαρτίας, ταῦτα ξηραίνουσι τὸ σῶμα, καὶ καίουσιν, καὶ πολλάκις καὶ αὐτὸ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ἐκ τούτων αἰσθάνεται βλάβης ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ταύτῃ τῇ τάξει τῶν δακρύων ἐξ ἀνάγκης ἀπαντᾷ ὁ ἄνθρωπος, καὶ δι' αὐτῶν ἀνοίγεται αὐτῷ θύρα εἰσελθεῖν εἰς τὴν τάξιν τὴν δευτέραν, τὴν κρείττονα ταύτης· ἥπερ ἐστὶ χώρα χαρᾶς, ἐν ᾗ δέχεται ὁ ἄνθρωπος τὸ ἔλεος. Ταῦτα δὲ εἰσι τὰ δάκρυα τὰ προχέμενα ἐκ τῆς συνέσεως· ἃ καὶ ὠραῖζουσιν, καὶ πιαίνουσι τὸ σῶμα, καὶ ἀδιάστως ἀφ' ἑαυτῶν κατέρχονται. Καὶ οὐ μόνον, ὡς εἴρηται, πιαίνουσι τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἡ ὅρασις τοῦ ἀνθρώπου ἀλλοιοῦται. (Παροιμ. ιε'. ιγ'.) «Καρδίας γὰρ φησὶν εὐφραينوμένης πρόσωπον θάλλει, ἐν δὲ λύπαις οὔσης σκυθρωπάζει.»

Ἐρώτ. Τίς ἐστὶν ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς, ἣν φησὶν ὁ Ἀπόστολος, (Κολασ. γ'. α'.) εἰ συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ;

Ἀπόκρ. Ἐν τῷ εἰπεῖν τὸν Ἀπόστολον, «ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φωτὸς λάμψαι, αὐτὸς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, (β. Κορινθ. δ'. ς'.) ψυχῆς ἀνάστασιν, τὴν τῆς παλαιότητος ἐξόδον ἔδειξεν, ὅτι ταύτην δεῖ καλεῖν, αὐτοῦ ἐστὶν ἵνα γένηται καινὸς ὁ ἄνθρωπος, μὴδὲν ἔχων τοῦ

⁽¹⁾ Τὸ Ε. Χ. καὶ τῆς οσίας τῆς καρδίας.

»παλαιοῦ ἀνθρώπου, καθὼς λέγει, (Ἰεζ'. λς'. κς'.) καὶ δώσω αὐτοῖς »καρδίαν καινὴν, καὶ πνεῦμα καινόν.» Τότε γὰρ εἰκονίζεται Χριστὸς ἐν ἡμῖν διὰ πνεύματος σοφίας, καὶ ἀποκαλύψεως τῆς ἐπιγνώσεως αὐτοῦ.

Ἐρώτ. Τί ἐστι κατὰ συντομίαν ἡ δύναμις τῆς πράξεως τῆς ἡσυχίας ;

Ἀπόκρ. Ἡ ἡσυχία τὰς αἰσθήσεις τὰς ἔξω νεκροῖ, καὶ τὰς ἔσω κινήσεις ἐγείρει. Ἡ δὲ ἔξω ἀναστροφή τὰ ἐναντία τούτων πράττει, ἤγουν τὰς ἔξω αἰσθήσεις ἐγείρει, καὶ τὰς ἔσω κινήσεις νεκροῖ.

Ἐρώτ. Τί ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν ὁράσεων, καὶ τῶν ἀποκαλύψεων, ὅτι τινὲς ὁρῶσι, τινὲς δὲ κοπιῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦς, καὶ οὐκ ἐνεργεῖ τοσοῦτον ἡ ὁρασις ἐν αὐτοῖς;

Ἀπόκρ. Αἰτίαι τούτων πολλάί εἰσι. Καὶ αἱ μὲν αὐτῶν, οἰκονομικαί, καὶ τοῦ κοινοῦ χάριν· αἱ δὲ, πρὸς παρηγορίαν τῶν ἀσθενῶν, καὶ θάρσος καὶ διδασχὴν. Καὶ πρῶτον μὲν, διὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ οἰκονομοῦνται διὰ τοὺς ἀνθρώπους ταῦτα πάντα, καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς τρόπους τῶν ἀνθρώπων τούτων οἰκονομοῦνται τὰ πράγματα τῶν τοιούτων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· ἢ πρὸς τοὺς ἀπλουστέρους, καὶ ὑπερβαλλόντως ἀκάκους, ἢ πρὸς τινὰς τελείους καὶ ἀγίους, ἢ πρὸς τοὺς ἔχοντας ζῆλον ἔμπυρον Θεοῦ, καὶ ἀπεγνωκότας τοῦ κόσμου, καὶ ἀποταξαμένους τελείως, καὶ ἀναχωρήσαντας τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων κατοικίας, καὶ ὁπίσω τοῦ Θεοῦ γυμνοὺς ἐξεληθόντας, μὴ προσδοκήσαντας βοήθειαν τινὰ ἐκ τῶν ὁρωμένων· καὶ ἐπιπίπτει αὐτοῖς δειλία ἐκ τοῦ ἰδικσμοῦ αὐτῶν, ἢ περικυκλοῖ αὐτοὺς κίνδυνος θανάτου ἐκ τοῦ λημοῦ, ἢ ἐκ τῆς ἀββαστίας, ἢ ἀπὸ τινος περιστάσεως καὶ θλίψεως, ὥστε αὐτοὺς ἐγγίξειν τῇ ἀπογνώσει. Αἱ παρακλήσεις οὖν αἱ γινόμεναι πρὸς τοὺς τοιούτους, καὶ πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας αὐτοὺς ἐν κόποις μὴ γινόμεναι, ⁽¹⁾ τῆς συνειδήσεως λέγω. Ἡ δὲ δευτέρα αἰτία ἐστὶν ἀκριβῶς αὕτη· ὅσον τις ἔχει παρακλήσιν ἀνθρωπίνην, ἢ ἐκ τινος τῶν ὁρωμένων, οὐ γίνονται τοιαῦται παρακλήσεις πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινὰ χάριν τοῦ κοινοῦ. Ἡμῖν δὲ ὁ λόγος περὶ τῶν ἀναχωρητῶν ἐστί. Καὶ μάρτυς τῶν λεγομένων εἰς τῶν πατέρων ὑπὲρ ταύτης παρακαλέσας, καὶ ἀκούσας, ἀρκεῖ σοι ἡ παρακλήσις καὶ ἡ ὁμιλία τῶν ἀνθρώπων.

(1) Ἡ ἀγνεία, καὶ οὐχ ἀγνεία, εἰπουν ἡ ἀγνεία τῶν σωματικῶν παθῶν, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν τῆς ψυχῆς καὶ τῆς συνειδήσεως· ἢ ἡ ἀγνεία, ἀλλ' οὐχ ἡ ἀκριβὴς καὶ τελεία· ἢ ἡ λεγομένη, καὶ μὴ οὕσα ἀγνεία.

Καὶ ἄλλος τις ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ ὅτε ἦν ἐν τῇ ἀναχωρήσει, καὶ ἔζη ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς ἀναχωρήσεως, ἦν ἐν πάσῃ ὥρᾳ τῆς παρακλήσεως τῆς ἐκ τῆς χάριτος κατατρυφῶν· ὅτε δὲ προσήγγισε τῷ κόσμῳ, ἐζήτησεν αὐτὴν κατὰ τὸ ἔθος καὶ οὐχ εὔρε, καὶ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ, δηλῶσαι αὐτῷ τὴν αἰτίαν, λέγων· μήτι Κύριε διὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ ἡ χάρις; (1) καὶ ἐρρέθη αὐτῷ, οὐχί· ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς πρόνοιαν ποιῆται τῶν ἐν ἐρήμῳ διαγόντων, καὶ ἀξιῶσι αὐτοὺς τῶν τοιούτων παρακλήσεων. Οὐκ ἐνδέχεται γὰρ εἶναί τι, τῶν ἀνθρώπων παρακλήσιν ὀρωμένην, καὶ δέχεσθαι καὶ ταύτην, εἰ μήτι γε διὰ τὴν τῶν εἰρημένων οἰκονομίαν κεκρυμμένην, καὶ μόνῳ τῷ οἰκονομοῦντι τὰ τοιαῦτα ἐγνωσμένην.

Ἐρώτ. Εἰ ταυτόν ἐστιν ὅρασις καὶ ἀποκάλυψις, ἢ οὐ;

Ἀπόκρ. Οὐχί, ἀλλὰ διάφορά ἐστιν. Ἡ ἀποκάλυψις (2) πολλάκις λέγεται κατὰ τῶν δύο· διότι γὰρ τὸ κρυπτόν φανεροῦται, πᾶσα ὅρασις λέγεται ἀποκάλυψις· ἡ ἀποκάλυψις δέ, οὐ λέγεται ὅρασις. Ἡ ἀποκάλυψις γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περὶ τῶν γνωστικῶν, καὶ ὑπὸ τοῦ νοῦ γενομένων, καὶ νοουμένων λαμβάνεται. Ἡ ὅρασις δὲ ἐκ παντὸς πρόπου γίνεται ὡς ἐν εἰκόνι, καὶ τύποις ὥσπερ πάλαι πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἐγίνετο, ὡς ἐν ὑπνῳ βαθεῖ, ἢ ἐν ἐγρηγόρσει. Καὶ ποτὲ μὲν, ἀκριβῶς ποτὲ δέ, ὡς ἐν φάσματι, καὶ ἀμυδρῶς πῶς. Διὸ καὶ αὐτὸς ὁ ὁρῶν πολλάκις οὐ γινώσκει, εἴτε ἐγρηγορῶν θεωρεῖ, εἴτε καθεύδων. Ἔστι δὲ καὶ διὰ φωνῆς ἀκούειν ἀντίληψιν, ποτὲ δὲ καὶ τύπον τινὰ ὁρᾶν, ποτὲ δὲ τρανώτερον πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Καὶ ἡ ὅρασις, καὶ ἡ ὁμιλία, καὶ ἡ ἐρώτησις, καὶ ἡ μετ' αὐτῆς συντυχία δυνάμεις εἶναι ἀγίαι, ὁρώμεναι τοῖς ἀξίοις, καὶ τὰς ἀποκαλύψεις ποιοῦσαι. Καὶ ἐν τοῖς ἐρημικωτέροις τόποις, καὶ ἐν τοῖς διεστηκόσι, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων αἱ τοιαῦται ὑποθέσεις γίνονται, ὅπου ἀναγκαίως δέεται αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν ἄλλην ἀντίληψιν, ἢ παρακλήσιν ἐκ τόπου. Αἱ δὲ ἀποκαλύψεις αἱ ἐν τῷ νοῦ αἰσθανόμεναι διὰ καθαρότητος, καὶ δεκτικαὶ εἰσι, καὶ μόνων τῶν τελείων καὶ γνωστικῶν ὑπάρχουσιν.

Ἐρώτ. Εἰ ἔφθασέ τις εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, τί ἐστι τὸ σημεῖον αὐτῆς; καὶ πότε γινώσκει ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἤλθεν ἡ καρδία αὐτοῦ εἰς καθαρότητα;

(1) Περὶ αὐτοῦ τυχόν τοῦτο λέγει. Αὐτὸς γὰρ ἀναχωρητὴς ὢν πρότερον, ἐπίσκοπος τῆς Νινευὶ γέγονεν ὕστερον.

(2) Ἰσ. ἡ ὅρασις.

Αποκρ. Ὅταν πάντας ἀνθρώπους καλοὺς θεωρῇ, καὶ οὐ φαίνηται τις αὐτῷ ἀκάθαρτος καὶ βέβηλος, τότε ἐστὶν ἀληθῶς καθαρὸς τῇ καρδίᾳ. Πῶς γὰρ πληροῦται ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου ὁ φάσκων, τὸ ὑπερέχοντας ἑαυτῶν ἡγεῖσθαι πάντας ἐπίσης, ἐξ εὐκρινουῶν καρδίας, ἐὰν μὴ φθάσῃ τὸ εἰρημένον· (Ἀββακ. α΄.) ὅτι ὀφθαλμοὶ ἀγαθοὶ οὐκ ὀψεται πονηρά;

Ἐρώτ. Τί ἐστὶν ἡ καθαρότης; καὶ ἕως πότε ὁ ὅρος αὐτῆς;

Ἀποκρ. Ἡ καθαρότης ἐστὶν ἡ λήθη τῶν τρόπων τῆς γνώσεως τῶν παρὰ φύσιν, τῶν ἐν τῷ κόσμῳ εὐρεθέντων ὑπὸ τῆς φύσεως. Ὁ ὅρος δὲ τοῦ ἐλευθερωθῆναι, καὶ ἔξω αὐτῶν εὐρεθῆναι, οὗτός ἐστι· τὸ ἐλθεῖν τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν πρώτην τῆς φύσεως αὐτοῦ ἀπλότητα καὶ ἀκακίαν, καὶ ὡς νήπιόν τινα γενέσθαι, χωρὶς τῶν ἐλαττωμάτων μόνον τοῦ νηπίου.

Ἐρώτ. Καὶ ἐνδέχεται τινα εἰσελθεῖν εἰς τὴν τάξιν ταύτην;

Ἀποκρ. Ναί. Ἴδου γὰρ ἤλθόν τινες εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ ἀββᾶς Σισόης ἦλθεν εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ὡς καὶ τὸν μαθητὴν, εἰ ἔφαγεν ἔρωτᾶν, ἢ οὐκ ἔφαγε. Καὶ ἄλλος τις τῶν πατέρων ἦλθεν εἰς τοιαύτην ἀπλότητα καὶ ἀκεραιότητα μικροῦ δεῖν τῶν νηπίων, ὥστε ἐπιλαθῆσθαι αὐτὸν τῶν ὧδε παντελῶς, τοσοῦτον ὡς καὶ ἐσθίειν αὐτὸν πρὸ τῆς μεταλήψεως, εἰ μή τιγε ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐκωλύετο. Καὶ ἦγον αὐτὸν ὡς νήπιον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κοινωνῆσαι. Καὶ τῷ μὲν κόσμῳ, νήπιος ἦν· τὴν δὲ ψυχὴν, πρὸς Θεὸν τέλειος.

Ἐρώτ. Ποίαν μελέτην καὶ ἀδολεσχίαν δεῖ ἔχειν τὸν ἀσκητὴν ἐν τῷ ἡσυχαστηρίῳ αὐτοῦ καθήμενον ἐν ἡσυχίᾳ; καὶ τί ὀφείλει διηκτικῶς ἐργάζεσθαι, ἵνα μὴν χολάσῃ ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς λογισμοὺς ματαίους;

Ἀποκρ. Περί μελέτης καὶ ἀδολεσχίας ἐρωτᾷς, πῶς γίνεται ὁ ἀνθρώπος νεκρὸς ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ; ἀνθρώπος ἄρα σπουδαῖος, καὶ νήφων τῇ ψυχῇ, ἐρωγήσεως δεῖται, καθ' ἑαυτὸν ὑπάρχων, πῶς διάξει; τί γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἡ μελέτη τοῦ Μοναχοῦ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, εἰ μὴ ὁ κλαυθμὸς; ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ ἄρα γε εὐκαιρεῖ πρὸς ἄλλον λογισμὸν ἀτενίται; καὶ ποία μελέτη κρείστων ταύτης ὑπάρχει; αὐτὸ γὰρ τὸ κάθισμα τοῦ Μοναχοῦ, καὶ ἡ μόνωσις αὐτοῦ, τὴν ὁμοίωσιν τῆς ἐν τῷ τάφῳ διαγωγῆς, τῆς ἀπεχούσης ἀπὸ τῆς χαρᾶς τῶν ἀνθρώπων διδάσκει αὐτόν. Ὅτι τὸ πένθος ἐστὶν ἡ πρᾶξις αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ γὰρ ἡ ἐπωνυμία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς τοῦτο καὶ παρακαλεῖ καὶ προτρέπει αὐτόν. Πενθικὸς γὰρ ὀνομάζεται, τουτέστι πικρὸς τῇ καρδίᾳ. Καὶ

πάντες δὲ οἱ ἅγιοι πενθοῦντες ἐξεδήμηταν ἐκ τοῦ βίου τούτου. Καὶ εἰ οἱ ἅγιοι ἐπένθουν, καὶ τὰ ὄμματα αὐτῶν ἐπληροῦντο ἄει τῶν δακρύων, ἕως ἐκ τοῦ βίου τούτου ἐξεδήμησαν, τίς μὴ κλαύσῃ; Ἡ παρακλήσις τοῦ Μοναχοῦ ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ αὐτοῦ τίκτεται. Καὶ εἰ οἱ τέλειοι καὶ νικηφόροι ὦδε, ὁ πεπληρωμένος τραυμάτων, πῶς ὑποίσει ἡσυχάσαι ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ; ὁ ἔχων τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ κείμενον, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν νεκρωμένον ὁρῶν ταῖς ἁμαρτίαις, χρῆζει διδασκαλίας, ποίῳ λογισμῷ χρήσεται τοῖς δάκρυσιν; ἡ ψυχὴ σου τεθανατωμένη ταῖς ἁμαρτίαις, καὶ κειμένη ἐνώπιόν σου, ἥτις βελτιωτέρα ἐστὶ παρά σοι ὑπὲρ ὅλον τὸν κόσμον, καὶ οὐ δέεται κλαυθμοῦ; ἐάν οὖν εἰς τὴν ἡσυχίαν εἰσέλθωμεν, καὶ ἐν αὐτῇ καρτερήσωμεν μεθ' ὑπομονῆς, πάντως δυνάμεθα διαμεῖναι ἐν τῷ κλαυθμῷ. Διὰ τοῦτο ἐν διανοίᾳ συνεχεῖ δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου, ὅπως τοῦτο παράτῃ ἡμῖν. Ἐάν γὰρ ταύτην τὴν χάριν κομισώμεθα τὴν κρείττονα τῶν λοιπῶν χαρισμάτων καὶ ὑπερβάλλουσαν, δι' αὐτῆς εἰς τὴν καθαρότητα εἰσέρχομεθα. Καὶ ὅταν εἰσέλθωμεν εἰς αὐτήν, ἔκτοτε οὐ μὴ ἀρθῇ ἀφ' ἡμῶν ἡ καθαρότης, ἕως τῆς ἐξόδου ἡμῶν τῆς ἐκ τοῦ βίου τούτου.

Μακάριοι οὖν οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι οὐκ ἔστι καιρὸς, ἐν ᾧ οὐκ ἀπολαύουσι τῆς τρυφῆς τῶν δακρύων ταύτης, καὶ ἐν αὐτῇ ἄει ὀρώσι τὸν Κύριον· καὶ ἔτι τῶν δακρύων ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν, ἀξιοῦνται τῆς θεωρίας τῶν ἀποκαλύψεων αὐτοῦ ἐν τῷ ὕψει τῆς προσευχῆς αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς εὐχὴ ἐκτὸς δακρύων. (Ματθ. ε'. δ'.) Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου· ὅτι «μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Ἐκ τοῦ πένθους γὰρ ἔρχεται τις εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς. Διὰ τοῦτο εἰπὼν ὁ Κύριος, ὅτι αὐτοὶ παρακληθῇσονται, οὐκ ἡρμήνευσε ποίαν παρακλήσιν. Ὅταν γὰρ ἀξιώθῃ ὁ Μοναχὸς διὰ τῶν δακρύων περάσαι τὴν χώραν τῶν παθῶν, καὶ καταντῆσαι εἰς τὴν πεδιάδα τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς, τότε ἀπαντᾷ αὐτῷ ἡ ταιαυτὴ παρακλήσις. Εἴ τις οὖν διαπερᾷ ἐκ τῶν ἐφευρόντων αὐτὴν ἐνταῦθα, καὶ ἐν ταύτῃ ἀπαντᾷ τῇ παρακλήσει τῇ μὴ εὐρισκομένη ὦδε, καὶ τότε συνεῖ ποίαν παρακλησιν τὸ τέλος τοῦ πένθους ὑποδέχεται, ἣν διὰ τῆς καθαρότητος ὁ Θεὸς τοῖς πενθοῦσι δίδωσι. Διότι οὐκ ἐνδέχεται τινα ἀδιαλείπτως πενθοῦντα, ὑπὸ τῶν παθῶν διοχλεῖσθαι. Ἀπαθῶν γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ χάρισμα, τὸ δακρύειν καὶ πενθεῖν. Καὶ εἰς τὸν πρὸς καιρὸν πενθοῦντα καὶ κλαίοντα δύνανται τὰ δάκρυα οὐ μόνον ὀδηγῆται πρὸς ἀπάθειαν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ παντελῶς ἀπαλεῖ-

ψαι, καὶ τῶν παθῶν τῆς μνήμης ἀπαλλάξαι, τί εἵπωμεν περὶ τῶν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν γνώσει ἔχόντων τὴν ἐργασίαν ταύτην; τὴν ἐκ τοῦ κλαυθοῦ οὐ γινομένην βοήθειαν οὐδεὶς γινώσκει, εἰ μὴ μόνοι ἐκείνοι, οἱ ἐκδεδωκότες τὰς ἐκυτῶν ψυχὰς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Πάντες οἱ ἅγιοι ἐφίενται τῆς εἰσόδου ταύτης, ὅτι διὰ τῶν δακρύων ἀνοίγεται ἡ θύρα ἔμπροσθεν αὐτῶν, τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν χώραν τῆς παρακλήσεως, ἐν ἣ χώρᾳ τὰ χρηστότατα ἔχνη τοῦ Θεοῦ καὶ σωτήρια εἰκονίζονται δι' ἀποκαλύψεων.

Ἐρωτ. Διὰ τὸ εἶναι τινὰς ἀδυνάτως ἔχοντας πρὸς τὸ ἀδιαλείπτως πενθεῖν διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, νί δεῖ ἔχειν αὐτοὺς πρὸς φυλακὴν τοῦ νοῦς, ἵνα μὴ τὰ πάθη, σχολάσαντος αὐτοῦ, ἐπαναστῶσιν αὐτῷ;

Ἀποκρ. Οὐ δύνανται τὰ πάθη ἐπαναστατῆσαι κατὰ τῆς ψυχῆς, καὶ ταράξαι τὸν ἀσκητὴν, σχολαζούσης τῆς καρδίας ἐκ τῶν τοῦ βίου ἐν τῇ ἀναχωρήσει αὐτοῦ τῇ ἀπεχούσῃ ἀπὸ παντὸς περισπασμοῦ, εἰ μὴ ῥαθυμῆσῃ καὶ ἀμελήσῃ ἐκ τῶν δεόντων. Ἐξαιρέτως γὰρ ἐὰν σχολάσῃ ἐν τῇ μελέτῃ τῶν θείων γραφῶν, διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν νοημάτων αὐτῶν ἀνερόχλητος διαμένει ἀπὸ τῶν παθῶν αὐτός. Διὰ γὰρ τὴν πλεονάζουσαν καὶ διαμένουσαν ἐν αὐτῷ κατανόησιν τῶν θείων γραφῶν, δραπετεύουσιν ἐξ αὐτοῦ οἱ μάταιοι λογισμοί, καὶ οὐ δύναται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀποσταστῆσαι ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν, ἥτοι τῆς ἐνθυμήσεως, οὐδὲ προσέχειν τῇ βίῳ τούτῳ τὸ σύνολον, διὰ τὴν μεγίστην ἡδονὴν τῆς ἀδολεσχίας αὐτοῦ ὑπεραιρόμενος τούτων ἐν τῇ πολλῇ ἡσυχίᾳ αὐτοῦ τῇ ἐν τῇ εἰρήμῳ. Ὅθεν καὶ ἐπιλήσμων γίνεται ἑαυτοῦ, καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ, καὶ γίνεται ὥσπερ ἄνθρωπος ἐξεστηκώς, μὴ ποιούμενος μνήμην τοῦ αἰῶνος τούτου παντελῶς. Ἐξαιρέτως ἀδολεσχῶν, καὶ διανοούμενος τὰ περὶ τῆς μεγαλυσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ λέγων· δόξα τῇ Θεότητι αὐτοῦ. Παράδοξα καὶ ἐξαίσια ἅπαντα τὰ ἔργα αὐτοῦ· εἰς ὕψος τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν ἀνήγαγον, εἰς οἷα ἡξίωσέ με ἀδολεσχεῖν, καὶ ἐν ποίοις λογισμοῖς κατατολμῆσαι, καὶ ἀπολαῦσαι τὴν ἐμὴν ψυχὴν. Καὶ ἐν τοῖς θαυμασίοις τούτοις ἀναστρεφόμενος, καὶ ἐκπληττόμενος αἶψι, μεθύσκειται πάντοτε, καὶ γίνεται ὥσπερ ἐν τῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν διαγωγῇ. Πάνυ γὰρ ἡ ἡσυχία συνεργεῖ τῇ χάριτι ταύτῃ. Διότι εὕρισκει χώραν ὁ νοῦς αὐτοῦ, διαμεῖναι ἐν ἑαυτῷ ἐν τῇ εἰρήνῃ τῇ εὐρεθείᾳ αὐτῷ ἐκ τῆς ἡσυχίας. Σὺν τούτοις δέ, καὶ ἐντεῦθεν κινεῖται εἰς μνήμην κατὰ τὴν θέσιν τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ. Καὶ γὰρ λαμβάνων κατὰ νοῦν τὴν δόξαν

τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, καὶ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην τοῖς δικαίοις τοῖς ἐν τῇ ζωῇ ἐκείνῃ τῇ πνευματικῇ, καὶ ἐν Θεῷ κινουμένοις, καὶ τὴν καινὴν ἐκείνην ἀποκατάστασιν, οὐκ ἐνθυμεῖται, οὐδὲ μνημονεύει τῶν τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ ὅταν ἐν τούτοις μεθυσθῇ, πάλιν μετανίσταται ἐκεῖθεν ἐν θεωρίᾳ αὐτοῦ περὶ τοῦ αἰῶνος τούτου, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀκμήν, καὶ λέγει ἐκπληκτικῶς· ('Ρωμ. ια'. λγ'.) ὦ βάθος πλούτου, «καὶ σοφίας, καὶ γνώσεως, καὶ συνέσεως, καὶ φρονήσεως, καὶ οἰκονομίας τοῦ ἀνεξίχνιαστος Θεοῦ. Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξίχνιαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.» Ἦνίκα γὰρ αἰῶνα ἄλλον τοιοῦτον θαυμαστὸν ἡτοίμασεν, ἵνα εἰς αὐτὸν εἰσάξῃ πάντας τοὺς λογικοὺς, καὶ φυλάξῃ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀπεράντῳ ζωῇ, τίς ἡ αἰτία ἄρα τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν τὸν κόσμον τοῦτον πρῶτον, καὶ πλατύναι αὐτόν, καὶ πλουτῆσαι τοῦτον οὕτως ἐν τῷ πυκασμῷ καὶ τῷ πλήθει τῶν εἰδῶν καὶ τῶν φύσεων, καὶ θέσθαι ἐν αὐτῷ αἰτίας, καὶ ὕλας, καὶ ἀνταγωνίσματα τῶν πολλῶν παθῶν; καὶ πῶς ἐν πρώτοις ἔθετο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ, καὶ ἔπηξεν ἐν ἡμῖν τὴν ἀγάπην τῆς πολυζωΐας αὐτοῦ, καὶ ἐξαίφνης μεταίρει ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ διὰ θανάτου, καὶ διαφυλάττει ἡμᾶς καιρὸν οὐ μικρὸν ἐν ἀναισθησίᾳ καὶ ἀκινήσίᾳ, καὶ ἀφανίζει τὰς μορφὰς ἡμῶν, καὶ ἐκχέει τὴν κρῆσιν ἡμῶν, καὶ συμμίσγει αὐτὴν ἐν τῇ γῇ, καὶ παραχωρεῖ καταλυθῆναι, καὶ ἐκτακῆναι, καὶ ρυῖναι τὴν κατασκευὴν ἡμῶν, ἕως οὗ παντελῶς ἀπογένηται τῆς ἀνθρωπίνης κατασκευῆς· καὶ τότε ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὥρισεν ἐν τῇ προσκυνητῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, ὅτε θέλει, ἐγερεῖ ἡμᾶς ἐν σχήματι ἄλλῳ, ἐν ᾧ γινώσκει, καὶ εἰσφέρει ἡμᾶς εἰς κατάστασιν ἄλλην. Ταῦτα δὲ οὐχ ἡμεῖς μόνοι οἱ ἀνθρωποὶ ἐλπίζομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄγγιοι Ἄγγελοι, οἱ μὴ ἔχοντες χρεῖαν τοῦ κόσμου τούτου, διὰ τὸ παράδοξον τῆς φύσεως αὐτῶν παρὰ βραχύ τι τῆς τελειότητος ὄντες, ἐκδέχονται τὴν ἡμῶν ἔγερσιν ἐκ τῆς φθορᾶς· τό, πότε ἐγείρεται τὸ γένος ἡμῶν ἐκ τοῦ χόρος, καὶ ἀνακαινίζεται ἡ φθορὰ αὐτοῦ. Δι' ἡμᾶς γὰρ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς κωλύονται· ὅτι ἐφάπαξ τὴν ἀνοιξιν τῆς θύρας τοῦ καινοῦ αἰῶνος ἐκδέχονται. Καὶ γὰρ ἡ κτίσις αὕτη τῶν Ἀγγέλων μεθ' ἡμῶν ἀναπαύσεται ἐκ τῆς βαρύτητος τοῦ σώματος, τῆς οὔσης ἐν ἡμῖν, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος· «καὶ ὅτι καὶ αὕτη ἡ κτίσις τὴν ἀποκάλυψιν τῶν νυῖων τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται, ('Ρωμ. η'. κα'.) ὅπως ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ τὴν παντελῆ κατάλυψιν τοῦ αἰῶνος τούτου ἐξ ὅλης τῆς

καταστάσεως αὐτοῦ, καὶ ἀποκατασταθῆναι τὴν φύσιν ἡμῶν ἐν τῇ πρώτῃ καταστάσει.

Καὶ λοιπὸν ἐκ τούτου ὑψοῦται ἐν τῇ νοῖ αὐτοῦ εἰς τὰ πρὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου τούτου, ὅτε οὐκ ἦν κτίσις, τίς, οὔτε οὐρανός, οὔτε γῆ, οὔτε Ἄγγελοι, οὐδὲ ἐν τῶν γεγονότων· καὶ πῶς ἐξαίφνης τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν ἐν τῇ εὐδοκῇσαι αὐτὸν μόνον. Καὶ πᾶν πρᾶγμα τετελειωμένον παρέστη ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ αὐθις κατέσιν ἐν τῇ νοῖ αὐτοῦ ἐπὶ πάσας τὰς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, καὶ προσέχει εἰς τὰς θαυματουργίας τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν σοφίαν τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, λέγων ἐν ἐκπλήξει καθ' ἑαυτόν· ὦ τοῦ θαύματος, πῶς ἡ οἰκονομία αὐτοῦ, καὶ ἡ πρόνοια ὑπερβαίνει πᾶσαν ἔννοιαν, καὶ ἡ θαυμαστή αὐτοῦ δύνამις ἰσχυροτέρα πάντων τῶν ποιημάτων αὐτοῦ ; καὶ πῶς τὴν κτίσιν ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν, ἤγουν τὰ πλήθη τῶν διαφόρων πραγμάτων, τὰ ἀναρίθμητα ; καὶ πῶς πάλιν μέλλει διαφθεῖραι αὐτὴν ἐκ τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐταξίας, καὶ ἐκ τοῦ κήλους τῶν φύσεων, καὶ ἐκ τοῦ δρόμου τοῦ εὐτάκτου τῶν κτισμάτων ; ὥρας, καὶ καιροὺς, καὶ τὴν συνάφειαν τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, μεταβολὰς συνεργοὺς τοῦ χρόνου, τὰ ἐκ τῆς γῆς ποικίλα ἄνθη, τὰς καλλίστας οἰκοδομὰς τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ὥραῖα παλάτια, καὶ τὸν ταχύτατον τῶν ἀνθρώπων, δρόμον, τὴν φύσιν αὐτῶν τὴν μοχθηρὰν ἀπὸ τῆς εισόδου αὐτῆς, ἕως τῆς ἐξόδου ; καὶ πῶς ἐξαίφνης καταγεῖται ἡ θαυμαστή τάξις αὕτη, καὶ ἤξει ἄλλος αἰὼν, καὶ παντελῶς μνήμη τῆς πρώτης ταύτης κτίσεως οὐκ ἀναθήσεται ἐν καρδίᾳ τινός, καὶ ἀλλοίωσις ἄλλη γενήσεται, καὶ ἄλλοι διαλογισμοί, καὶ ἄλλη μέριμνα ; καὶ πάλιν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις οὐ μὴ μνημονεύσῃ τοῦ κόσμου τούτου, οὐδὲ τῆς προτέρας ὅλως ἀναστροφῆς αὐτοῦ. Δεσμευθήσεται ἄρ' ὁ νοῦς αὐτῶν εἰς τὴν θεωρίαν ἐκείνης τῆς καταστάσεως, καὶ οὐ μὴτ' ἐχολάσῃ ὁ νοῦς αὐτῶν παλινδρομῆσαι ἔτι πρὸς πάλιν αἵματος καὶ σακός. Σὺν γὰρ τῇ φθορᾷ τοῦ αἵματος τούτου, παραυτίκα ἀρχὴν λαμβάνει ὁ μέλλων. Καὶ ἐρεῖ τότε πᾶς ἄνθρωπος τοιαῦτα· ὦ μήτηρ ἡ ἐπιληπτοῦ ἐκ τῶν τέκνων αὐτῆς, ὧν ἐγέννησε, καὶ ἐσφόριτε, καὶ ἐν ῥιπῇ ὀθαλοῦ συναγομένων εἰς ἀλλότριον κόλπον, « καὶ γινομένων τέκνων ληθινῶν τῆς στεύρας, τῆς μηδέποτε τεκούσης. (Ἡσ. νδ'. α'.) » Εὐφριθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα εἰς τὰ τέκνα, ἃ ἔτεκέ σοι ἡ γῆ. »

Καὶ ὅτε ἀδολεσχεῖ ὡς ἐξεστηκώς, καὶ λέγει· ἄρα πόσον καιρὸν συνίσταται οὗτος ὁ αἰὼν ; καὶ πότε ἀρχὴν λαμβάνει ὁ μέλλων ; καὶ πόσον

ἄρα πάλιν κατεύδουσι τὰ σκληρώματα ταῦτα καιρὸν ἐν τῷ σχήματι τούτῳ, καὶ τὰ σώματα ἔσονται τῷ χοῦ ἅμα συμμεμιγμένα; καὶ πῶς ἄρα γίνεται ἡ διαγωγή ἐκείνη; καὶ ἐν ποίᾳ μορφῇ αὕτη ἡ φύσις ἀνίσταται, καὶ συνίσταται; καὶ ἐν ποίῳ τρόπῳ ἔρχεται εἰς τὴν δευτέραν κτίσιν; καὶ ἐν τῷ εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀδολεσχεῖν, ἐπιπίπτει ἐπ' αὐτὸν ἑκστασις, καὶ ἑκπληξις, καὶ ἡτυχος σιωπῇ, εἴθ' οὕτως ἀνίσταται τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, καὶ γόνυ κλίνει, καὶ εὐχαριστίας ἀναπέμπει, καὶ δοξολογίας μετὰ δακρύων ἱκανῶν τῷ μόνῳ σοφῷ Θεῷ, τῷ ἐν τοῖς πανσόφοις ἔργοις αὐτοῦ δοξαζομένῳ φεί.

Μακάριος λοιπόν, ὅστις τοιούτων ἡξιώθη. Μακάριος οὐ ἡ μελέτη αὐτοῦ αὕτη ἐστὶν ἡμέρας τε καὶ νυκτός. Μακάριος, ὅστις ἐν τούτοις τε καὶ τοῖς τοιούτοις ἀδολεσχεῖ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος οὐκ αἰσθάνηται τῆς δυνάμεως τῶν τοιούτων θεωριῶν, διὰ τὸν μετεωρισμὸν τοῦ νοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐ δύναται ἔτι ὑψωθῆναι τὰς δυνάμεις τῶν προῤῥηθέντων θαυμασιῶν τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀκηδιάσῃ, καὶ ἐάσῃ τὸ ἥρεμον τῆς ἡσύχου αὐτοῦ διαγωγῆς. Οὐδὲ γὰρ εὐθέως ἐν τῷ σπεῖρειν τὸν ἐργάτην ἐν τῇ τῇ σὺν τῷ σπεῖραι τὸν σπῆρον θεωρεῖ καὶ τὸν στάχυν. Διότι ἀκολουθεῖ τῷ σπέρμῳ ἀκηδία, καὶ κόπος, καὶ πόνος τῶν ἰδίων μελῶν, καὶ ἐκκοπὴ τῶν ἐντέρων, καὶ χωρισμὸς τῶν συνήθων. Μετὰ δὲ τὸ ὑπομῖναι ταῦτι, ἔρχεται καιρὸς ἕτερος, ἐν ᾧ τότε ἡδεύεται, καὶ σκιρτᾷ, καὶ ἀγάλλετο, καὶ εὐφραίνεται ὁ ἐργάτης. Καὶ ποῖος οὗτος; ὅταν ἐσθίῃ ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ ἰδρωτός αὐτοῦ, καὶ μένη τετηρημένη ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἡ ἀδρεσχία αὐτοῦ. Πολλὴν γὰρ ἡδονὴν καὶ ἀτελεύτητον κινεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ πρὸς ἑκπληξιν ἀνεκκλήτητον ἐλαύνει τὸν νοῦν ταχέως ἡ ἡσυχία καὶ ἡ βῆθεῖσα ἐν αὐτῇ ἀδολεσχία μετ' ὑπομονῆς. Καὶ μακάριος ἐκεῖνος, ὅστις καρτερεῖ ἐν αὐτῇ· ὅτι ἐνώπιον τούτου ἠνοίχθη αὕτη ἡ θεόβρυτο πηγὴ, καὶ ἔπιεν ἐκ ταύτης, καὶ ἡδυνήθη, καὶ οὐ μὴ παύσῃται τοῦ νεῖν ἐξ αὐτῆς φεί, καὶ πάντοτε, κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς νυκτός καὶ τῆς μέρας, ἕως συντελείας, καὶ πέρατος τῆς ὅλης ἰδίας προσκαίρου ταύτης ζωῆς.

Ἐρωτ. Τί ἐστὶ τὸ περιεκτικὸν τῶν κόπων ὅλων τοῦ ἔργου οὗτου, ἡγουν τῆς ἡσυχίας, ἵνα τις καταντήσας εἰς αὐτό, μάθῃ ὅτι τὴ τελειότητα τῆς πολιτείας ἔφθασεν;

Ἀπόκρ. Ὅταν ἀξιώθῃ τις τῆς διαμονῆς τῆς προσευχῆς. Ὅταν γὰρ φθάσῃ ταύτην, πρὸς τὴν ἄκραν πασῶν τῶν ἀρετῶν ἔφθασε, καὶ τοῦ λοιποῦ κατοικητήριον τοῦ ἀγίου πνεύματος ἐγένετο. Εἰ γάρ τις τὴν

χάριν τοῦ παρακλήτου ἀκριβῶς οὐκ ἐδέξατο, τὴν διαμονὴν ταύτης τῆς προσευχῆς τελειῶσαι ἐν ἀνέσει οὐ δύναται. Τὸ πνεῦμα γὰρ φησιν ὅταν κατοικήσῃ ἐν τινι τῶν ἀνθρώπων, οὐ παύεται ἐκ τῆς προσευχῆς. Αὐτὸ γὰρ τὸ πνεῦμα αἶει προσεύχεται. ⁽¹⁾ Τότε, οὔτε ἐν τῇ καθεύδειν αὐτόν, οὔτε ἐν ἐγρηγόρει ἡ προσευχὴ ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κόπτεται· ἀλλ' ἐὰν ἐσθίῃ, καὶ ἐὰν πίνη, καὶ ἐὰν κοιμᾶται, καὶ ἐὰν τι πράττῃ, καὶ ἕως ἐν βαθεῖ ὕπνῳ αἱ εὐωδίαί καὶ οἱ ἄτμοι τῆς προσευχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀναδίδονται ἀνευ κόπου. Καὶ χωριστὸν τότε ἡ προσευχὴ οὐκ ἔχει, ἀλλὰ πάσας τὰς ὥρας αὐτοῦ, κἂν ἡσυχάσῃ ἔξωθεν αὐτοῦ ἡ τοιαύτη, ἀλλ' οὖν πάλιν ἡ αὐτὴ λειτουργεῖ ἐν αὐτῇ κρυπτῶς. Τὴν σιγὴν γὰρ τῶν καθαρῶν, προσευχὴν λέγει τις τῶν χριστοφόρων. Ἐπειδὴ οἱ λογισμοὶ αὐτῶν θεῖται κινήσεις εἰσὶν· αἱ κινήσεις δὲ τῆς καθαρῆς καρδίας καὶ διανοίας, φωναὶ πραεῖαί εἰσιν, ἐν αἷς κρυπτῶς τῇ κρυπτῇ ψάλλουσιν.

Ἐρωτ. Τίς ἐστὶν ἡ πνευματικὴ προσευχή; καὶ πῶς ταύτης ἀξιοῦται ὁ ἀγωνιζόμενος;

Ἀποκρ. Ψυχικαὶ κινήσεις εἰσὶ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ἁγίου πνεύματος κοιτωνοῦσαι δι' ἀκριβοῦς ἀγνεύσεως καὶ καθαρότητος. Καὶ εἰς ἐκ τῶν μυρίων ἀνθρώπων ταύτης ἀξιοῦται, μυστήριον γὰρ καταστάσεως τῆς μελλούσης καὶ πολιτείας ἐστί· διότι ὑψοῦται, καὶ ἡ φύσις μένει ἐκ τῆς ὅλης κινήσεως καὶ μνήμης τῶν ἐνθάδε ἀνενέργητος. Καὶ οὐχὶ προσευχὴν προσεύχεται, ἀλλ' αἰσθάνεται αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, τῶν ὑπερβαλλόντων τὴν ἔννοιαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐν οἷς τὸ κατανοῆσαι ἐν αὐτοῖς, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐστίν. Ὅπερ ἐστὶν ἡ νοητὴ θεωρία καὶ ἡ κίνησις, καὶ ζήτησις τῆς προσευχῆς ἐστίν· ἀλλ' ἐκ τῆς προσευχῆς ἔλαβεν ἀφορμὴν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τινες τοιοῦτοι τὴν τελειότητα ἤδη τῆς καθαρότητος ἔφθασαν. Καὶ οὐκ ἐστὶν ὥρα, ἐν ᾗ ἡ κίνησις αὐτῶν ἡ ἐσωτέρα οὐκ ἐστὶν ἐν προσευχῇ, ὡς προείπομεν. Καὶ ὅτε παρακύψει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν προσευχῇ εὕρισκει τούτους αἶει. Καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς προσευχῆς ἐκφέρει αὐτοὺς πρὸς θεωρίαν, ἣτις λέγεται πνευματικὴ ὥρασις. Οὐ χρήζουσι γὰρ σχήματος μακρῆς προσευχῆς, οὐδὲ στάσεως καὶ τάξεως τῆς πολλῆς λειτουργίας. Ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐθύς

(1) α' Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. »Τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθ' ὃ δεῖ οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. Ῥωμ. ἡ'. κς'.

αἰχμαλωτίζονται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ. Ὅμως τῆς στάσεως τῆς προσευχῆς τῆς εἰς τέλος οὐκ ἀμελοῦσιν, ἥνίκα τὴν τιμὴν μερίζουσι τῇ προσευχῇ, καὶ ἴστανται τοῖς ποσὶν εἰς τὰς δεδηλωμένας ὥρας, ἐκτὸς τῆς ἀδιαλείπτου.

Εἶδομεν γάρ τὸ ἅγιον Ἀντώνιον (¹) ἱστάμενον ἐν τῇ εὐχῇ τῆς ἐνάτης ὥρας, ὅτι ἠσθάνετο τὸν νοῦν αὐτοῦ ὑψωθέντα. Καὶ ἄλλος ἐκ τῶν πατέρων ἐκτείνας τὰς χεῖρας ἱστάμενος ἐν τῇ προσευχῇ αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς ἑκστασιν τέσσαρας ἡμέρας. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ οὕτως ἐν τῇ προσευχῇ, ἀπὸ τῆς πολλῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἠχμαλωτίζοντο, καὶ εἰς ἑκστασιν ἤρχοντο. Ἀξιούται δὲ ὁ ἄνθρωπος ταύτης, ὅταν ἀποδύηται τὴν μαρτυρίαν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, τῶν ἐναντίων τῆς ἁμαρτίας. Ὡς τινες ἐντολὰς, ἐάν τις ἀγαπήσῃ, καὶ κατὰ τάξιν αὐταῖς χρήσεται, ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ γίνεται τὸ τῶν πολλῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ὑπεξελεῖν, τουτέστι τὸ σῶμα ἀπεκδύσασθαι, καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ γενέσθαι, ὡς εἰπεῖν, οὐχὶ τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν χρεῖαν. Οὐκ ἔστι τις ἐν τῷ τρόπῳ τοῦ νομοθέτου ἀναστρεφόμενος, καὶ ταῖς ἐντολαῖς τούτου χρώμενος, καὶ ἀπέμεινεν ἡ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ. (Ἰωάν. ιδ'. κγ'.) «Διὰ τοῦτο ὁ κύριος ἡμῶν παρ' αὐτῷ ποιεῖν τῷ τὰς ἐντολὰς φυλάξαντι ὑπέσχετο ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.»

Ἐρώτ. Ποία ἐστὶν ἡ τελειότης τῶν πολλῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος ;

Ἀπόκρ. Ὅταν τις ἀξιωθῇ τῆς τελείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ἐρώτ. Καὶ πόθεν γινώσκει τις, ὅτι ἔφθασεν εἰς ταύτην ;

Ἀπόκρ. Ὅταν κινηθῇ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, εὐθείως ἡ καρδιά αὐτοῦ κινεῖται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καταφέρουσι δάκρυα δαψιλῶς. Ἔθος γὰρ ἔχει ἡ ἀγάπη ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἀγαπητῶν ἐξάπτειν δάκρυα. Καὶ τοιοῦτος ὢν, οὐδέποτε ὑστερεῖται ἐκ τῶν δακρύων. Διότι οὐ λείπει αὐτῷ αἰὲς ὕλη φέρουσα αὐτὸν εἰς μνήμην τοῦ Θεοῦ. Ὡστε καὶ ἐν τῇ ὕπνῳ αὐτοῦ συνομιλεῖ τῷ

(¹) Ὁ μὲν Ἀντώνιος ὁ ἐπικληθεὶς μέγας, οὗ τὸν βίον ὁ θεὸς συνέγραψεν Ἀθανάσιος, ἐν ἔτει σωτηρίῳ τνζ'. τῶν τῇ δὲ μετέστη (Φαβρίκ. ἐν βιβλ. ε'. σελ. τμδ. τῆς ἑλλην. βιβλιοθ.) ὁ δὲ Ἰσαάκ ὁ Σύρος, περὶ τὸ φλδ. ἤκμασε. Πῶς οὖν φησὶν εἶδομεν γὰρ τὸν ἅγιον Ἀντώνιον; ἤτοι περὶ ἄλλου τινὸς Ἀντωνίου ὁ λόγος αὐτοῦ ἐστίν, ἢ τὸ εἶδομεν, οὐ τὸ ἐωράκαμεν σημαίνει, ἀλλὰ τὸ ἠκούσαμεν, ἢ τὸ παρελάβομεν.

Θεῷ. Ἔθος γὰρ τῇ ἀγάπῃ πράξει τὰ τοιαῦτα. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τελειότης τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν ταύτῃ.

Ἐρωτ. Ἐὰν μετὰ τὸν πολὺν κόπον, καὶ μόχθον, καὶ ἀγῶνα, ὃν ἐκτήσατο ὁ ἄνθρωπος ἀναιδεύηται ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας προσβαλεῖν αὐτῷ, διότι ὕλην ἔλαβεν ἐκ τοῦ κάλλους τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, καὶ λογιζέται τὸν πολὺν κόπον, ὃν ὑπέμεινεν, ἐν τίνι κρατήσῃ τὸν λογισμὸν αὐτοῦ, καὶ ἀσφάλειαν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κτήσεται, τοῦ μὴ πεισθῆναι αὐτῷ;

Ἀποκρ. Ὅταν γινῶ τίς, ὅτι οὕτω πίπτει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς φύλλον ξηρὸν ἐκ δένδρου, τότε γνωρίζει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Εἰ ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἐκτήσατο τὰς ἀρετὰς ταύτας, καὶ ὑπέμεινεν ὅλους τοὺς ἀγῶνας τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν. ἐν τῷ συστεῖλαι τὸν Κύριον τὴν οἰκίαν βοήθειαν ἐξ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν μόνον εἰσελθεῖν μετὰ τοῦ διαβόλου παραχωρεῖ παλαίσει, καὶ οὐ συνέρχεται αὐτῷ ὁ Κύριος, ὡς ἔχει ἔθος συνεισελθεῖν μετὰ τῶν ἀγωνιζομένων ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτῶν, καὶ συνεργῆσαι τότε φανεροῦται ἡ δύναμις αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ ἡ ἡττα αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀπορία αὐτοῦ. Ἔστι γὰρ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀγίων ἐν παντὶ καιρῷ, φυλάττουσα αὐτοὺς καὶ ἐνισχύουσα. Καὶ ἐν αὐτῇ νικᾷ πᾶν τάγμα τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν τῷ ἀγῶνι τῆς μαρτυρίας, καὶ τοῖς πάθεσιν αὐτῆς γένηται ἄνθρωπος, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς δυσχερεσί τοῖς ὑπὲρ Θεοῦ γινομένοις, καὶ δι' αὐτὸν ὑπομενομένοις. Καὶ ταῦτα δηλαδὴ καὶ φανερά εἰσι, καὶ οὐκ ἔχουσι δισταγμὸν. Πῶς γὰρ δύναται ἡ φύσις, ἵνα νικήσῃ τὴν δύναμιν τῶν γαργαλισμάτων τῶν ἀπαύστως ἐν τοῖς μέλεσι τῶν ἀνθρώπων κινουμένων, καὶ λυπούντων αὐτούς, καὶ νικῆσαι δυναμένων κατὰ κράτος αὐτούς; καὶ πῶς ἄλλοι τὴν νίκην ποθοῦσι καὶ ἀγαπῶσι, καὶ αὐτοὶ οὐ δύνανται ἡνίκα ἀνταγωνίζονται σφοδρῶς, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡττῶνται ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐν πόνῳ, καὶ πένθει, καὶ μόχθῳ εἰσὶν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν, οὐ δὲ εὐκόλως δύνασαι βασταλεῖν τὰς δυσκολίας τοῦ σώματος, τοσοῦτον δυσχερεῖς οὖσας, καὶ οὐ πολὺ στενοχωρεῖσθαι; καὶ πῶς ἐνδέχεται ἄλλως ἐμπαθεῖς σῶμα πρὸς τὴν τομὴν τοῦ σιδήρου παλαίειν, καὶ σύνθλασιν μελῶν ὑπομένειν καὶ πᾶν εἶδος κολάσεως, καὶ οὐχ ἡττᾶσθαι ὑπὸ τῶν παθῶν, ὁ μὴδὲ πληγὴν ὑπομένων ἀκάνθης κεντούσαν τὸν ὄνυχά αὐτοῦ, καὶ ταύτης τῆς ποικιλίας τῶν βασάνων μὴ αἰθανόμενος κατὰ τὸ ἔθος τῆς φύσεως, εἰ μὴ ἑτέρα δύναμις ἐκτὸς τῆς φυσικῆς δυνάμεως ἐτέρωθεν πρόσσεστιν, ἀπείργουσα ἐξ αὐτοῦ τὴν ἰσχύον τῶν βασάνων, καὶ ἐπειδὴ περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ

διελέχθημεν, οὐκ ὀκνητέον καὶ ἱστορίας τινὸς ψυχωφελοῦς ὑπομνησθῆναι, ὑψούσης τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῦ.

Διήγησις. Νεώτερός τις, ὀνόματι Θεόδωρος βασανισθεὶς κατὰ παντός τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τινος, πῶς ἤσθου τῶν βασάνων; ἀπεκρίθη, ὅτι ἐν προοιμίῳ ἡσθανόμην, ὕστερον δὲ εἰδὼν τινα νεανίσκον, ἀποσπογγίζοντα τὸν ἰδρωτα τοῦ ἀγῶνός μου, καὶ ἐνισχύοντά με, καὶ παρέχοντά μοι ἀναψυχὴν ἐν τῇ ἀθλήσει μου. Ὡς τῶν τοῦ Θεοῦ οἰκτιρμῶν. Πόσον ἐγγίζει ἡ χάρις αὐτοῦ τοῖς ἀθλοῦσι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, τοῦ ὑπομένειν μετὰ χαρᾶς ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ πάθη.

Μὴ ἀγνωμονήσης οὖν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, τὴν πρὸς σὲ γινομένην ὡς ἄνθρωπε. Ἐὰν δῆλον λοιπὸν ᾖ, ὅτι οὐχὶ σὺ εἶ ὁ νικῶν, ἀλλ' ὑπάρχεις ὥσπερ ὄργανον, καὶ ὁ Κύριός ἐστιν ὁ νικῶν ἐν σοί, καὶ σὺ λαμβάνεις τὸ ὄνομα τῆς νίκης δωρεάν, τίς ἐστιν ὁ καλύων σε ἐν παντὶ καιρῷ τὴν αὐτὴν δύναμιν αἰτεῖν, καὶ νικῆσαι, καὶ ἐγκωμιασθῆναι, καὶ τῷ Θεῷ ἐξομολογήσασθαι; Οὐκ ἤκουσας ἄρα, ὡς ἄνθρωπε, πόσοι ἀθληταὶ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἡμερῶν, καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἀνταγωνισμάτων αὐτῶν πεπτῶκασι, πρὸς τὴν χάριν ταύτην ἀγνωμονήσαντες; Καθ' ὅσον πολλοὶ καὶ διάφοροί εἰσιν αἱ δωρεαὶ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, κατὰ τοσοῦτον αἱ διαιρέσεις εἰσὶν ἐν τοῖς δεκτικοῖς, πρὸς ἀναλογίαν τῶν δεχομένων αὐτάς. Καὶ ἔτι σμικρότης, καὶ μεγαλειότης ἐν ταῖς δωρεαῖς τοῦ Θεοῦ, εἰ καὶ πᾶσαι εἰσιν ὑψηλαὶ καὶ θαυμασταί, ἀλλ' ἔστι μία ὑπερβάλλουσα τὴν ἄλλην ἐν δόξῃ καὶ ἐν τιμῇ. Καὶ βαθμός ἐστιν ὑπερέχων βαθμοῦ. Καὶ πάλιν τὸ ἀφιερῶσαι τινα ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, καὶ τὸ πολιτεύσασθαι ἐν τῇ ἀρετῇ, καὶ τοῦτο ἐν ἔστι τῶν μεγάλων χαρισμάτων τοῦ Χριστοῦ. Πολλοὶ γὰρ τῆς χάριτος ταύτης ἐπιλαθόμενοι, ὅτι ἡξιώθησαν ἀφορισθῆναι ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῷ Θεῷ ἀφιερωθῆναι, καὶ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ μέτοχοι καὶ ἀντιλήπτορες γενέσθαι, καὶ ἐκλεχθῆναι, καὶ διακονίας καὶ λειτουργίας τοῦ Θεοῦ ἀξιωθῆναι, ἀντὶ τοῦ εὐχαριστῆσαι τῷ Θεῷ ἀδελείπτως ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ὑπὲρ τούτων, ἐξέκλιναν εἰς ὑπερηφανίαν καὶ ὑψηλοφροσύνην· καὶ οὐχὶ ὡς λαβόντες τὴν χάριν τῆς λειτουργίας λειτουργῆσαι αὐτῷ ἐν καθαρᾷ πολιτείᾳ, καὶ πνευματικῇ ἐργασίᾳ εἰσὶν, ἀλλ' ὡς τῷ Θεῷ χάριν ποιοῦντες, οὕτω λογίζονται· ἀντὶ τοῦ λογίσασθαι, ὅτι προσελάβητο αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ οἰκίους αὐτοῦ ἀπειργάστα εἰς γνῶσιν τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Καὶ οὐ τρέμουν εἰς ὅλην τῆς ψυχῆς αὐτῶν ταῦτα διαλογιζόμενοι, μάλιστα θεασάμενοι τοὺς

πρὸ αὐτῶν ταῦτα λαγισαμένους, πῶς ἐξαίφνης ἦρθη ἐξ αὐτῶν τὸ ἀξίωμα, καὶ πῶς ἀπέρριψεν αὐτοὺς ὁ Κύριος ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ἐκ τῆς μεγίστης, ἧς εἶχον δόξης καὶ τιμῆς· καὶ ἐξέκλιναν εἰς ἀκαθαρσίαν, καὶ ἀσέλγειαν, καὶ εἰς αἰσχροουργίαν κτηνώδει τρόπῳ. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔγνωσαν τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, οὐδὲ ἀδιαλείπτως ἐμνημόνευον τοῦ δεδοκότος αὐτοῖς τὴν χάριν τοῦ λειτουργεῖν αὐτῷ, καὶ ἔνδον τῆς βασιλείας αὐτοῦ γενέσθαι, καὶ ὁμοδιαίτους τῶν Ἀγγέλων εἶναι, καὶ τῇ ἀγγελικῇ πολιτείᾳ προσπελάσαι αὐτῷ, ἀπέρριψεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς ἐν τῇ μεταβολῇ τῆς διαγωγῆς αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἡσυχίας, ὅτι οὐκ αὐτῶν ἦν ἡ δύναμις ἐκείνη, τὸ ὑπομεῖναι ἐν εὐτάκτοις πολιτείαις, καὶ μὴ ὀχληθῆναι παρὰ τῆς βίας τῆς φύσεως, καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ τῶν λοιπῶν ἄλλων ἐναντιωμάτων· ἀλλὰ δύναμις ἦς τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐνεργοῦσα ἐν αὐτοῖς ἅπερ ὁ κόσμος χωρῆσαι, ἢ ἀκοῦσαι οὐ δύναται, διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν. Οὗτοι δὲ πολὺν καιρὸν ὑπέμειναν ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐχ ἠτήθησαν. Ἐν οἷς ἦν πάντως δύναμις τις ἀκολουθοῦσα αὐτοῖς, ἱκανοῦσα ἐν πᾶσι βοηθῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐν πᾶσι διαφυλάξαι αὐτούς. Ἐπειδὴ δὲ ἐπελάβοντο ταύτης τῆς δυνάμεως, ἐπληρώθη ἐν αὐτοῖς ὁ εἰρημένος λόγος τοῦ Ἀποστόλου. (Ῥωμ. α'. κη.) «Καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει τὸν δεσπότην αὐτῶν, τὸν συνάψαντα τὸν χρῶν τῇ λειτουργίᾳ, τῇ πνευματικῇ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, καὶ τὴν ἀτιμίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν αὐτοῖς ἀπέλαβον.»

Ἐρώτ. Εἰ ἄρα ἔστι τις ἡνίκα τολμήσει δι' ὅλου παραυτίκα ἀποτασσόμενος τῇ συνοικήσει τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐξαίφνης ἐξερχόμενος εἰς ἔρημον ἀόικητον καὶ φοβεράν μετὰ ζήλου ἀγαθοῦ, ἄρα τοῦτου χάριν λιμῶ ἀποθνήσκει διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς σκέπης, καὶ τῶν λοιπῶν χρειῶν;

Ἀπόκρ. Ὁ ἐτοιμάσας τοῖς ἀλόγοις ζώοις πρὸ τοῦ πλάσαι αὐτὰ κατοικητήρια, καὶ ἐπιμέλειαν τῶν χρειῶν αὐτῶν ποιούμενος, οὐ μὴ παρίδῃ τὸ πλάσμα αὐτοῦ, ἐξαιρέτως τοὺς φοβουμένους αὐτόν, τοὺς ἀπλῶς καὶ περιέργως ἀκολουθήσαντας αὐτῷ. Ὁ τῷ Θεῷ ἀνατιθέμενος τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐν ἅπασιν, οὐδέποτε μεριμνᾷ περὶ τῆς χρειᾶς τοῦ σώματος, αὐτοῦ, καὶ τῆς ταλαιπωρίας καὶ τῆς κακοπαθείας αὐτοῦ, ἀλλὰ ποθεῖ τοῦ ἐμμεῖναι ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς πολιτείας, καὶ ὑπομεῖναι τὴν ζωὴν τῆς ταπεινώσεως· οὐχὶ ὡς δειλιῶν τὰς θλίψεις, ἀλλ' ὡς ἡδέα καὶ γλυκία λογίζεται τὴν ἀλλοτρίωσιν ὅλου τοῦ κόσμου, διὰ τὴν καθάρτητα τῆς πολιτείας, μοχθῶν μεταξὺ βουνῶν καὶ ὀρίων, καὶ ὡς πλάνος

γίνεται ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ μὴ καταδεχόμενος ἀναπαύεσθαι σωματικῶς, καὶ ζῆσαι ζωὴν πεπληρωπένην ῥύπων. Καὶ ἡνίκα παρὰ δώσει ἑαυτὸν εἰς θάνατον, καθ' ἑκάστην ὥραν πενθεῖ καὶ προσεύχεται, ἵνα μὴ στερηθῇ τῆς καθαρᾶς πολιτείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ τότε λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν βοήθειαν. Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ αὐτὸς ἡμᾶς φυλάξει ἐν τῇ καθαρότητι αὐτοῦ, καὶ ἀγιάσαι ἡμᾶς τῷ ἁγιασμῷ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς τιμὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦ δοξάζει τὸ ἅγιον ὄνομα αὐτοῦ ἐν καθαρότητι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Π Σ'.

ΠΕΡΙ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΤ' ΕΡΩΤΗΣΙΝ ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΣΙΝ

Ἐρώτ. Εἰ καλόν ἐστιν ἐκ πάντων τῶν ἐρεθιζόντων τὰ πάθη μακρύνεσθαι : καὶ εἰ νίκη νομίζεται ἡ ταιαύτη φυγὴ, ἢ ἦττα τῇ ψυχῇ, ἐν τῷ φεύγειν τοὺς πολέμους. καὶ ἐπιλέγεσθαι ἑαυτῇ τὴν ἀνάπαυσιν ;

Ἀπόκρ. Συντόμως πρὸς τοῦτο ἐροῦμεν. Δεῖ τὸν Μοναχόν, ἵνα φεύγῃ ὀλοτελῶς ἐκ πάντων τῶν ἐρεθιζόντων αὐτῷ τὰ πάθη τὰ πονηρά, καὶ ἵνα κόψῃ ἐξ ἑαυτοῦ μάλιστα τὰς αἰτίας τῶν παθῶν, καὶ τὴν ὕλην, ἐν ἣ συνεργοῦνται καὶ αὐξάνονται, κἂν καὶ μακρὰ τινα γένωνται. Εἰ δὲ γένηται καιρὸς ἀντιστῆναι καὶ παλαίσει πρὸς αὐτά, καὶ τοῦτο ποιήσωμεν, οὐχὶ ἐν παιγνίῳ, ἀλλὰ τεχνικῶς· ἡνίκα ἐνεδρευόμεθα ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ πνεύματος, καὶ ἀποστρέψαι δεῖ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν αἰεὶ εἰς τὸ φυσικὸν ἀγαθόν, τὸ τεθὲν ἐν τῇ φύσει ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, τὸν ἄνθρωπον, κἂν καὶ ὁ διάβολος καταστροφῇ κατέστρεψε τὴν ἀλήθειαν πρὸς πείραν πονηράν. Καὶ εἰ πρέπον εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἐκ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰσθήσεων τῶν ἑαυτοῦ φεύγειν αὐτὸν δεῖ, καὶ τοῦ ἑσωτέρου ἀνθρώπου ἑαυτοῦ ἐγγὺς καταδύεσθαι, καὶ ἐκεῖ ἐμμένειν μοναχικῶς ἐν τῇ ἐπιμόνῳ ἐργασίᾳ, τῇ ἐν τῇ ἀμπελίῳ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἕως ἂν συμφωνήσῃ τὰ ἔργα τῷ μοναχικῷ ὀνόματι, τῷ ἐπικληθέντι ἐπ' αὐτῷ ἐν τῷ χρυπτῷ αὐτοῦ, καὶ τῷ φα-

νερῷ. Καὶ ἴσως ἐν αὐτῇ τῇ διαμονῇ τῇ ἐγγύς τοῦ ἔνδον ἀνθρώπου ἐνω-
θῶμεν ὁλοτελῶς τῷ γνῶσει τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, Χριστοῦ τοῦ ἐνοικοῦντος
ἡμῖν. Ὅσον γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν διαμένει ἐκεῖσε μοναστικῶς καὶ ἀναχω-
ρητικῶς, οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ πολεμῶν πρὸς τὰ πάθη, ἀλλ' ἡ χάρις.
Πλὴν ὅτι, οὐδὲ αὐτὰ τὰ πάθη κινεῖνται ἐν αὐτῷ εἰς πρᾶξιν.

Ἐρώτ. Ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος τί διὰ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, ἔτε-
ροι δὲ οἱ μὴ νοοῦντες εἰς τὴν πολιτείαν αὐτοῦ τὴν πνευματικὴν σκαν-
δαλίζονται, δεῖ ἀπέχεσθαι τῆς πολιτείας αὐτοῦ τῆς θεϊκῆς διὰ τὸ
σκάνδαλον, ἢ ποιήσει ὅπερ ὠφέλιμον τῷ σκοπῷ τῷ ἐκυτοῦ, κὰν τοῖς
ὀρῶσιν ἢ ἐπιζήμιον;

Ἀπόκρ. Λέγομεν δὲ καὶ περὶ τούτου· ὅτι ἐὰν νομίζω, καθὼς ἐδέ-
ξατο παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ πατέρων, ὅτιδῆποτε ποιῇ, ὅπερ καθαίρει
τὸν νοῦν αὐτοῦ, καὶ τοῦτον τὸν σκοπὸν ἔθηκεν ἐν ἑαυτῷ, τὸ φθάσαι
τὴν καθαρότητα, ἕτεροι δέ, οἱ μὴ ἐπιστάμενοι, εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ
σκανδαλίζονται, οὐκ αὐτός ἐστιν ὁ ὑπεύθυνος, ἀλλ' αὐτοί. Οὐχὶ διὰ
τοῦτο ἐγκρατεύεται, ἢ νηστεύει, ἢ ἐγκλείεται περισσοτέρως, καὶ ποιεῖ
ὅπερ ὤφειλε τῷ σκοπῷ αὐτοῦ, ἵνα ἄλλοι σκανδαλίζονται, ἀλλ' ἵνα
καθαρεύσῃ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν. Οὗτοι δὲ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν τὸν σκοπὸν
αὐτοῦ τῆς πολιτείας, καταμέμφονται αὐτοῦ, καὶ ὑπεύθυνοι γίνονται τῇ
ἀληθείᾳ· διότι οὐχὶ ἱκανοὶ ἐγένοντο, ἐν ἀμελείᾳ ὄντες, αἰσθηθῆναι τοῦ
σκοποῦ ἐκείνου τοῦ πνευματικοῦ, οὗ ἔθηκεν οὗτος εἰς καθαρότητα τῆς
ἐαυτοῦ ψυχῆς. (α'. Κορινθ. α'. ιη'.) Περί ὧν ὁ μακάριος Παῦλος ἔγρα-
»ψεν· «ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ λέγων, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις, μωρία
»ἐστίν. Τί οὖν ἄρτι,» διότι μωρία ὁ λόγος ἐλογίζετο ἐκείνοις ὁ τοῦ σταυ-
ροῦ, μὴ αἰσθανομένοις εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, σιωπᾶν ἔδει τὸν
Παῦλον κηρύξαι; ἀλλὰ καὶ ἰδοὺ, ἕως τῆς σήμερον, ἡ ὑπόθεσις τοῦ
σταυροῦ πρόσκομμα καὶ σκάνδαλον τοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ τοῖς Ἑλλήσι.
Σιωπῶμεν τοίνυν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν οὗτοι; (Γαλ.
ς'. ιδ'.) «Παῦλος γὰρ οὐ μόνον οὐκ ἐσιώπησεν, ἀλλὰ καὶ ἔκραξε λέ-
»γων, ἐμοὶ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡ-
»μῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.» Ἡ καύχησις αὕτη ἢ ἐν τῷ σταυρῷ, οὐχ ἵνα
ἄλλους σκανδαλίσῃ, διηγῇ παρὰ τοῦ ἁγίου, ἀλλ' ὥς κηρυττομένης
τῆς μεγάλης δυνάμεως τοῦ σταυροῦ. Καὶ σὺ οὖν ἀρτίως, ὦ ἅγιε, τε-
λείωσον τὴν πολιτείαν σου ἐν τῷ σκοπῷ, ὃν τέθεικας ἑαυτῷ πρὸς τὸν
Θεόν, ἔνθα μὴ κατακρίνεται σου ἡ συνείδησις, καὶ τὴν πολιτείαν σου
κατέναντι τῶν θείων ἐξέτασον, καὶ κατέναντι ὧν ἐδίδω παρὰ τῶν πα-

τέρων τῶν ἀγίων. Καὶ ἐὰν μὴ ὑπὸ τούτων κατηγορηθῇς, ἐξ ἐκείνων, περὶ ὧν ἐσκανδαλίσθησαν ἕτεροι μὴ φοβηθῇς. Οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος τοὺς πάντας δύναται ἐπίσης πληροφορῆσαι, ἢ ἔρεσαι, καὶ τῷ Θεῷ ἐργασασθαι ἐν τῷ κρυπτῷ ἑαυτοῦ.

Μακάριος ὁ Μοναχός, ὦ μακάριε, ὁ τρέχων ἐν ἀληθείᾳ ὀπίσω τῆς καθαρότητος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, καὶ τῇ ὁδῷ τῇ νοουμένῃ, ἐν ἣ ὠδευσαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ὠδεύοντες πρὸς αὐτήν, καὶ ἐν ταῖς βαθμοῖς αὐτῆς, ἐν οἷς ὠδευσαν ἀναβαίνοντες κατὰ τάξιν καὶ κατὰ βαθμόν, καὶ ὑψωθήσεται πρὸς τὸν πλησιασμόν αὐτῆς ἐν σοφίᾳ, καὶ ὑπομονῇ θλίψεως, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς βαθμοῖς τοῖς ἄλλοτρίοις τῶν μηχανημάτων.

Ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς χάρισμα ἐστὶ τὸ πρῶτον τῆς φύσεως ἡμῶν. Καὶ ἐκτὸς καθαρότητος τῶν παθῶν, οὐ θεραπεύεται ἡ ψυχὴ ἐκ τῶν νόσων τῆς ἁμαρτίας, οὐδὲ κτᾶται τὴν δόξαν, ἣν ἀπώλεσεν ἐν τῇ παραβάσει. Ἐὰν δέ τις ἀξιωθῇ τῆς καθάρσεως, ὅπερ ἐστὶν ὑγεία ψυχῆς, ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἐνεργητικῶς ὑποδέχεται ὁ νοῦς αὐτοῦ χαρὰν ἐν αἰσθήσει τοῦ πνεύματος· γίνεται γὰρ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκ εὐκαιρεῖ αἰσθηθῆναι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν τῶν ἀπαντῶντων αὐτῷ.

Ὁ δὲ ἔχων τὸν κανόνα τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ ἐβδομάδων ἐπτά, ἢ καθ' ἐβδομάδα, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸν κανόνα αὐτοῦ ἀπαντᾷ καὶ συμμίσγεται τοῖς ἀνθρώποις, καὶ συμπαραμυθεῖται μετ' αὐτῶν, καὶ ἀμελῶν εἰς τοὺς ἐν θλίψεσιν ὄντας ἑαυτοῦ ἀδελφούς, ἡνίκα δοκεῖ κατέχειν ἐν δεσμῷ τὸν ἐβδοματιαῖον κανόνα, οὗτος ἀνηλεὴς καὶ ἀπότομος. Καὶ τοῦτο ἐκδηλόν ἐστιν, ὅτι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐλεημοσύνην αὐτόν, καὶ ἐκ τῆς οἴσεως, καὶ ἐκ τῶν ψευδῶν λογισμῶν ἑαυτοῦ τοῖς τοιούτοις κοινωνῆσαι οὐ συγκαταβαίνει πράγματι.

Ὁ καταφρονῶν τοῦ ἀσθενοῦς, οὐκ ὀφείτοι φῶς. Καὶ ὁ ἀποστρέφων τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ἐκ τοῦ ἐν στενοχωρίᾳ ὄντος, ἡ ἡμέρα αὐτοῦ σκοτισθήσεται. Καὶ τοῦ καταφρονούντος τῆς φωνῆς τοῦ ἐν μόχθῳ ὄντος, οἱ υἱοὶ τῶν οἴκων αὐτοῦ ἐν τῇ ἀορασίᾳ ψηλαφήσωσι. Μὴ καθυβρίσωμεν τὸ ὄνομα τὸ μέγα τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ ἀγνωσίᾳ ἡμῶν. Πάσῃ γὰρ πολιτείᾳ καιρὸς ἐστὶ, καὶ τόπος, καὶ διαφορά. Καὶ τότε τῷ Θεῷ ἔγνωσται, εἰ δεκτὴ γενήσεται πᾶσα ἡ ἐργασία αὐτῆς. Καὶ ἐκτὸς τούτων, ματαία ἡ ἐργασία αὐτῶν πάντων τῶν τὸ μέτρος μεριμνώντων τῆς τελειότητος. Ὁ προσδοκῶν παρακληθῆναι καὶ ἐπισκερθῆναι τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ ἐξ

ἄλλων, οὗτος ταπεινώσει ἑαυτόν, καὶ συγχοπιάσει τῷ πλησίον ἑαυτοῦ ἐν τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς πειράζεται· ἵνα γένηται ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐν χαρᾷ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἑαυτοῦ, ἀπέχουσα ἀπὸ πάσης ἀθέσεως καὶ πλάνης τῶν δαιμόνων.

Ἐρρίθη τινὶ τῶν ἁγίων γνωστικῶ ὄντι, ὅτι οὐδὲν δύναται λυτρώσασθαι τὸν Μοναχὸν ἐκ τοῦ τῆς ὑπερηφανίας δαίμονος, καὶ συνεργῆσαι τῷ ὄρῳ τῆς ἑαυτοῦ σωφροσύνης ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξάψεως τοῦ πάθους τῆς πορνείας, ὡς ἐκεῖνο, τὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατακειμένους ἐν ταῖς ἑαυτῶν στρωματῖς, καὶ τοὺς κατατηχθέντας ἐν τῇ θλίψει τῆς σαρκός, ἐπισκέπτεσθαι.

Μεγάλη ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ ἀγγελικὴ τῆς ἡσυχίας, ὅταν διακρίσιν τοιαύτην συμμίξῃ ἑαυτῇ διὰ τὴν χρεῖαν τῆς ταπεινώσεως. Ἐνθα γὰρ οὐ γινώσκμεν, κλεπτόμεθα καὶ πορνοῦμεθα. Ταῦτα εἶπον ἀδελφοί, οὐχ ἵνα ἀμελήσωμεν καὶ καταφρονήσωμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας. Ἡμεῖς γὰρ εἰς ἕκαστον τόπον περὶ τούτου πείθομεν, καὶ οὐκ ἐξ ἐναντίας τῶν βημάτων ἡμῶν ἀνθιστάμενοι εὐρέθημεν νῦν. Μηδεὶς λάβῃ, καὶ ἐξαγάγῃ λόγον γυμνὸν ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν, καὶ ἀφῇ τὸ ὑπόλοιπον, καὶ κρατήσῃ αὐτὸ ἐν ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἀνοήτως.

Ἐγὼ μνημονεύω, ὅτι ἐν τόποις πολλοῖς εἶπον παρακαλῶν, ὅτι καὶ ἐὰν συμβῇ τινὶ ἐν ἀργίᾳ τελεία εἶναι ἐν τῷ ἑαυτοῦ κελλίῳ, διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσθενείας ἡμῶν τῆς ἐπερχομένης ἡμῖν χάριν τούτου, οὐ δεῖ ἐπιλέγεσθαι τελείαν ἔξοδον ἐξ αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐξωτέραν ἐργασίαν κρεῖττονα εἶναι τῆς ἐργασίας τῆς ἐκείσε λογιζέσθαι. Ἐξοδον δὲ τελείαν εἶπον, οὐχὶ ἐὰν ἀπαντήσῃ ἡμῖν ἐν καιρῷ πρᾶγμα ἀναγκαῖον, ἵνα ἐξέλθῃς ἐν αὐτῷ ἐβδόμαδας τινὰς τοῦ ἐμπορεύσασθαι ἐν αὐταῖς τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ζῶν τῷ πλησίον σου, ἥδη τοῦτο ἀργίαν ψηφίσεις, καὶ σχολίαν λογίσῃ. Ἐὰν δὲ τις δοκῇ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι τέλειός ἐστι, καὶ ἀνώτερος ἐκ πάντων τῶν ἐνταῦθα ἐν τῇ διαμονῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῇ ἀποχῇ τῇ ἐκ πάντων τῶν ὀρωμένων πραγμάτων, εὐλόγως καὶ ἐκ τούτων παραιτησάσθω.

Μεγάλη ἐστὶν ἡ ἐργασία τῆς διακρίσεως τῶν συνεργουμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὃς τῷ ἐλέει αὐτοῦ δόξῃ ἡμῖν πληρῶσαι τὸν λόγον αὐτοῦ. (Λουκ. 5'. λα'. ὃν εἶρηκε λέγων· «εἴτε θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. Ὃπου δὲ οὐκ ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς ὁρατοῖς, καὶ ἐν τῷ σώματι τελειῶσαι τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον αὐτῷ, ἢ ἐν τῷ φρονήματι ἡμῶν μόνῃ φυλαττομένη ἀγάπῃ

τοῦ πλησίον, πρὸς τὸν Θεὸν αὐταρκεῖ. Μάλιστα ἐὰν τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐγκλεισμοῦ, καὶ τῆς ἡσυχίας, καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ὑπεροχὴ ἀρκούντως διαμείνῃ ἐν τῇ ἑαυτῆς ἐργασίᾳ.

Ἐὰν δὲ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς ἡσυχίας ἐκείνης ὑστερώμεθα, πληρώσωμεν τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς εἰς τὴν μετ' αὐτὴν ἐντολήν, ἥτις ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ αἰσθητή, ἣν ὡς πλήρωμα τῆς ἀναπαύσεως τῆς ζωῆς ἡμῶν πληρώσωμεν ἐν τῷ σκοπῷ τοῦ σώματος ἡμῶν, ἵνα μὴ εὐρεθῇ ἡ ἐλευθερία ἡμῶν πρόφασις ὑποταγῆναι τῇ σαρκί. Ὁ Θεὸς δῶκε ἡμῖν γινῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ ἵνα ζεῖ ἐν αὐτῷ πορευόμενοι, καταντήσωμεν εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ ἀνάπαυσιν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν ἀπεράντων αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΙΣΑΑΚ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α.

ΓΡΑΦΕΙΣΑ ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ ΑΔΕΛΦΟΝ
ΑΓΑΠΩΝΤΑ ΤΗΝ ΗΣΥΧΙΑΝ

Διότι γνωρίζω σε ἀγαπῶντα τὴν ἡσυχίαν, καὶ συμπλέκεις ὁ διάβολος ἐν πολλοῖς, προφάσει τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι γνωρίζει τὸ θέλημα τῆς διανοίας σου, ἕως ἂν διασκεδάσῃ σε, καὶ ἐμποδίσῃ ἐκ τῆς ἀρετῆς τῆς περιεκτικῆς τῶν πολλῶν τρόπων τῶν ἀγαθῶν, ὧς ἀδελφε ἀγαθέ, ὥσπερ μέλος πρὸς τὸ ὁμόζυγον αὐτοῦ ἀντιλαβέσθαι τοῦ πόθου σου τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ λόγῳ τῆς ὠφελείας, ἐμερίμνησα ποιῆσαι ἅ παρὰ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ ἀρετῇ, καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν, καὶ παρὰ τῶν πατέρων, καὶ ἐκ τῆς πείρας ἐκτησάμην αὐτά. Ἐὰν γὰρ μὴ καταφρονήσῃ ἄνθρωπος τῶν τιμῶν, καὶ τῶν ἀτιμιῶν, καὶ ὑπομείνῃ ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας ὄνειδος, καὶ μυκτηρισμόν, καὶ ζημίαν, ἕως καὶ τυπτήματα, καὶ γέννηται κατάγελως, καὶ νομισθῇ μωρὸς καὶ λῆρος παρὰ τῶν θεωρούντων αὐτόν, οὐ δύναται ὑπομῆναι ἐν τῷ ἀγαθῷ τῆς ἡσυχίας σκοπῷ. Διότι ἐὰν προσάπαξ ἀνοίξῃ τὴν θύραν ταῖς αἰτίαις ὁ ἄνθρωπος, οὐχ

ἡσυχάζει ὁ διάβολος ἐπάγων αὐτῷ τινὰς διὰ πολλῶν προφάσεων μετὰ συνεχῶν ἀπαντήσεων τῶν ἀναριθμήτων. Διὰ τοῦτο, ὦ ἀδελφέ, ἐὰν ἀγαπᾷς ἐν ἀκριθείᾳ τὴν ἀρετὴν τῆς ἡσυχίας, τῆς μὴ ἐχούσης διασκεισμὸν, καὶ ἐκπαιδασμὸν, καὶ διακοπὴν ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐν ἣ ἐνίκησαν οἱ ἀρχαῖοι, οὕτως εὐρήσεις τελειῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν σου τὴν ἐπαινουμένην, ἥνικα ὁμοιωθῇς τοῖς πατράσι σου, καὶ λάβῃς ἐν τῇ διανοίᾳ σου τὴν δῆλωσιν τοῦ βίου αὐτῶν, οἵτινες ἡγάπησαν τὴν τελείαν ἡσυχίαν, καὶ οὐκ ἐμερίμνησαν στήσαι τὴν ἀγάπην τῶν ἰδίων αὐτῶν, ἢ ἐζήτησαν ἀπλῶσαι ἑαυτοὺς πρὸς ἀνάπαυσιν αὐτῶν, οὐδὲ ἠδέσθησαν φυγεῖν ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν οἰομένων εἶναι τιμίων.

Καὶ οὗτοι οὕτως ⁽¹⁾ ἦσαν ὀδεύοντες, καὶ οὐχ ὥς καταφρονούντες τῶν ἀδελφῶν παρὰ τοῖς σοφοῖς καὶ γνωστικοῖς ἐκρίνοντο, οὐδὲ ὥς περιφρονούντες, ἢ ἀμελοῦντες, ἢ ὑστεροῦντες ἐν διακρίσει, καθάπερ ἐρρήθη τινὶ αὐτῶν ἀπολογία τιμῶντι τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ὑποχώρησιν, μᾶλλον τῆς ἀπαντήσεως τῶν ἀνθρώπων· ἀνθρωπὸς φησιν, ὃς μανθάνει ἐν πείρᾳ τὴν γλυκύτητα τῆς ἡσυχίας ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, οὐχ ὥς καταφρονῶν τοῦ πλησίον φεύγει τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸν καρπὸν, ὃν τρυγᾷ ἐκ τῆς ἡσυχίας. Πῶς ἔφρουγεν ὁ ἀββᾶς, φησὶν, Ἀρσένιος, καὶ οὐκ ἀνεπαύετο ἀπαντῆσαί τινι; ὁ δὲ ἀββᾶς Θεόδωρος ὑπήντα μὲν, ἀλλ' ὥς ῥομφαία ἦν ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ. Ὅμως οὐδὲ ἀσπασμὸν ἡσπάζετό τινα, ὅταν ἠυρίσκετο ἐξώθεν τοῦ κελλίου αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἅγιος Ἀρσένιος, οὐδὲ τὸν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν πρὸς ἀσπασμὸν ἡσπάζετο. Ἐν καιρῷ γάρ τις τῶν πατέρων ἀπῆλθε θεάσασθαι τὸν ἀββᾶν Ἀρσένιον, καὶ ἤνοιξεν ὁ γέρον· δοκῶν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ διακονητὴς αὐτοῦ· καὶ ὅτε ἐθεάσατο αὐτὸν τις ἐστίν, ἔρριψεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ πολλὰ παρακληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀναστῆναι, καὶ εὐλογηθῆναι ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀπελθεῖν, παρητήσατο ὁ ἅγιος λέγων, οὐ μὴ ἀναστῶ, ἕως ἂν ἀπέλθῃς. Καὶ οὐκ ἀνέστη, ἕως οὗ ἀπῆλθε. Καὶ τοῦτο ἐποίει ὁ μακάριος, ἵνα μὴ δῶ αὐτοῖς προσάπαξ χεῖρα, καὶ πάλιν στραφῶσι πρὸς αὐτόν.

Ὅρα τὸ ἀκόλουθον τοῦ λόγου, ἵνα μὴ εἴπῃς, ἴσως διὰ τὴν ἐλαχιστίαν αὐτοῦ κατεφρόνησεν αὐτοῦ, ἢ τινος ἄλλου· καὶ ἄλλον διὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ ἐπροσωπολήπτει, καὶ συνωμίζει αὐτῷ, ἀλλ' ἐξίσης ἐκτήσατο φυγὴν ἀπὸ πάντων τῶν μικρῶν, καὶ τῶν μεγάλων. Ἐν εἶχεν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, καταφρονεῖν τῆς ἀπαντήσεως αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας, τὸν μέγαν τε καὶ τὸν μικρόν, καὶ βαστάται τὴν μέμψιν αὐτῶν

(1) Καὶ τῶς οὕτως ἦσαν τὸ Ε. Χ.

ἐπάνω αὐτοῦ ἐκ πάντων, ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῆς ἡσυχίας, καὶ τῆς σιωπῆς. Ἐπιστάμεθα γάρ, ὡς ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν κριτὴν τῆς χώρας πρὸς τιμὴν, καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν τῆς θεωρίας τοῦ ἁγίου. Ὅτε δὲ ἐκάθισε πρὸς αὐτούς, οὐδὲ πρὸς λόγον μικρὸν ἀνέπαυσεν αὐτοὺς διὰ τὴν τιμὴν αὐτῶν, καίπερ ἐπιθυμοῦντας πλεῖστα ἀκοῦσαι τοῦ λόγου αὐτοῦ. Καὶ ὅτε παρεκάλεσεν αὐτὸν ὁ ἀρχιεπίσκοπος περὶ τούτου, ἡσύχασε μικρὸν ὁ καλόγηρος, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει· καὶ ἐὰν εἴπω ὑμῖν φυλάττετε ; καὶ ὠμολόγησαν λέγοντες, ναί. Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ γέρον· ὅπου ἀκούσετε, ὅτι ἐστὶν ὁ Ἀρσένιος, μὴ ἐγγίστητε ἐκεῖσε. Εἶδες τὸ θαυμαστὸν τοῦ γέροντος ; εἶδες καταφρόνησιν τῆς συντυχίας τῶν ἀνθρώπων ; οὗτος ὁ τρυγῆσας τὸν καρπὸν τῆς ἡσυχίας. Καὶ οὐκ ἐλογίσατο ὁ μακάριος, ὅτι ἀνὴρ ἐστι καθολικός, καὶ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας· ἀλλὰ τοῦτο διενόησατο, ὅτι ἐγὼ προσάπαξ ἀπέθανον τῷ κόσμῳ. Τί ὠφελεῖ ὁ νεκρὸς τοὺς ζῶντας ; καὶ ἐμέμψατο αὐτὸν ὁ ἁβδᾶς Μακάριος μέμψιν πεπληρωμένην ἀγάπης, λέγων· τί φεύγεις ἐξ ἡμῶν ; καὶ ἀπελογίσατο ὁ γέρον ἀπολογίαν θαυμαστήν καὶ ἀξιέπαινον, λέγων· ὁ Θεὸς οἶδεν, ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς, ἀλλ' οὐ δύναμαι εἶναι μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὴν γινώσκονταύτην τὴν θαυμαστήν, οὐχ ἐτέρωθεν, ἀλλ' ἐκ τῆς θεϊκῆς φωνῆς ἐξέμαθεν Ἀρσένιος γάρ φησι φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σῶζῃ.

Μηδεὶς ἀνθρώπος τῶν ἀρξῶν, καὶ ἀγαπώντων τὰς συντυχίας ἀναιδευθῇ, καὶ ἀναλύσῃ ταῦτα ἐν τῇ καταστροφῇ τῶν λόγων αὐτοῦ, καὶ λαλήσῃ κατέναντι τούτων, ὅτι ἀνθρώπινον εὐρημά ἐστιν, ἐν τῇ ἀφορμῇ τῆς ἡσυχίας εὐρεθῆν· διότι διδασχὴ ἐστὶν οὐράνιος. Καὶ ἵνα μὴ νομίσωμεν, ὅτι τοῦτο ἐρρέθη αὐτῷ τοῦ φυγεῖν, καὶ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ μὴ ἐξίσης καὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν φυγεῖν· μετὰ τὸ καταλιπεῖν αὐτὸν τὸν κόσμον, καὶ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι τὴν λαύραν, πάλιν ἤρξατο τῷ Θεῷ, πῶς καλῶς ζῆσαι δυνήσῃ· Κύριε, φησὶν, ὁδήγησόν με πῶς σωθῶ. Καὶ ἐδόκει, ὅτι ἄλλοτι μέλλει ἀκοῦσαι. Καὶ φωνῆς δεσποτικῆς πάλιν ἤκουσεν ἐκ δευτέρου τῆς αὐτῆς· Ἀρσένιε φεῦγε, σιώπα, ἡσύχαζε. καὶ ἐὰν φησι πολὺ ὠφελῇ ἡ θέα, καὶ ἡ ὁμιλία τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' οὕτως οὐκ ὠφελεῖ σοι τὸ συντυχεῖν αὐτοῖς, ὡς τὸ φυγεῖν ἐξ αὐτῶν.

Καὶ ὡς ἐδέξατο ταῦτα ὁ μακάριος Ἀρσένιος ἐν ἀποκαλύψει τῇ θεϊκῇ, ὡς ἦν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐπετράπη φυγεῖν, καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν δὲ πάλιν γενομένῳ τὸ αὐτὸ ἐρρέθη αὐτῷ, τότε ἐβεβαίωσε καὶ ἔγνω, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ αὐτῷ εἰς κτήσιν ζωῆς ἀγαθῆς τὸ φυγεῖν μόνον ἀπὸ τῶν

κοσμικῶν, ἀλλ' ἐπίσης ἐκ πάντων. Μὴ γὰρ δύναται τις ἀντιστῆναι καὶ εἰπεῖν πρὸς τὴν θείαν φωνήν ; καὶ τῷ θείῳ δὲ Ἀντωνίῳ ἐρρέθη ἐν ἀποκαλύψει, ἐὰν θέλῃς φητὶν ἡσυχάσαι, οὐχὶ μόνον εἰς Θηβαΐδα ἀπέλθῃς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἑσωτέραν ἔρημον. Ἐὰν οὖν ὁ Θεὸς ἐπιτρέπῃ ἡμῖν φυγεῖν ἐκ πάντων, καὶ οὕτως ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχίαν, ὅποταν ὑπομείνωσιν ἐν αὐτῇ οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν, τίς ἐστὶν ὁ προφασιζόμενος πρόσφαις, παραμένειν τῇ συντυχίᾳ καὶ τῷ πλησιασμῷ τῶν ἀνθρώπων ; Ἐὰν δὲ τῷ Ἀντωνίῳ, καὶ τῷ Ἀρσενίῳ ὠφέλιμος ἡ φυγὴ, καὶ ἡ φυλακὴ, πόσῳ μᾶλλον τοῖς ἀσθενέσι ; Καὶ ἐὰν τούτους, ὧν ὁ κόσμος ὅλος ἔχρηζε καὶ τοῦ λόγου, καὶ τῆς θείας, καὶ τῆς βοηθείας αὐτῶν ἐτίμησεν ὁ Θεὸς τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν ἡσυχίᾳ, πλεον τῆς ἀντιλήψεως πάσης τῆς ἀδελφότητος, μᾶλλον δὲ τῆς ἀνθρωπότητος, πόσῳ μᾶλλον τῷ μὴ δυναμένῳ ἑαυτὸν φυλάττειν καλῶς ;

Οἶδαμεν καὶ ἄλλον τινὰ τῶν ἀγίων, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἠσθένει, καὶ ἦν κεκλεισμένος ἐν ἄλλῳ κελλίῳ· καὶ ὅτε κατεκράτησε τὴν συμπαθειαν αὐτοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ἀρρώστίᾳ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξῆλθε θεάσασθαι αὐτόν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἐκ τοῦ βίου ἐπεμψε, λέγων αὐτῷ· εἰ καὶ οὐκ ἦλθες πρὸς με ἕως ἄρτι, ἀλλὰ νῦν ἐλθέ, καὶ ἴδωσιν πρὸ τοῦ ἐξελεῖν με τοῦ κόσμου, ἢ καὶ ἐν νυκτί, ὅπως ἀσπάσσωμαί σε, καὶ ἀναπαύσωμαι. Καὶ οὐκ ἐπέστη ὁ μακάριος, οὐδὲ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ εἴωθεν ἡ φύσις συμπάσχειν ἀλλήλοις, καὶ ὑπερβαίνειν τὸν ὅρον τοῦ θελήματος· ἀλλ' εἶπεν, ἐὰν ἐξέλθω, οὐ καθαρισθήσομαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι τοὺς πνευματικούς ἀδελφούς ἡμίλησα ἐπισκέψασθαι, τὴν φύσιν δὲ ἐτίμησα πλεον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀπέθανεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτόν.

Μηδεὶς οὖν ἐν βραθυμίᾳ τῶν λογισμῶν προφασίσσεται, ὡς ἀδύνατα εἶναι, καὶ καταλύσει αὐτά, καὶ καταργήτῃ τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ, ἀθετήσας τὴν περὶ αὐτόν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν. Καὶ ἐὰν τὴν φύσιν τὴν οὕτως ἰσχυράν ἐνίκησαν οἱ ἅγιοι, καὶ ὁ Χριστὸς ἠνίκα τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀμολοῦνται ἀγαπᾷ, ὅτε τιμᾶται ἡ ἡσυχία, ποῖα ἀνάγκη ἄλλη δύναται γενέσθαι σοι, μὴ δυναμένη καταφρονηθῆναι ὑπὸ σοῦ, ἠνίκα ἐμπέσης ἐν αὐτῇ ; (Ματθ. κβ'. λζ'.) « ἡ ἐντολὴ ἐκείνη ἡ λέγουσα, ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, πλεον ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ τῆς φύσεως, καὶ τῶν αὐτῆς, » οὕτω πληροῦσαι, ἠνίκα ὑπομείνεις ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου. καὶ ἡ ἐντολὴ ἡ λέγουσα περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον

ἔσωθεν ταύτης ἐστὶ κεκλεισμένη. Θέλεις κτήσασθαι τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἐντολὴν ἐντὸς τῆς ψυχῆς σου ; μάκρυνον ἑαυτὸν ἐξ αὐτοῦ, καὶ τότε κατακαίεται ἐν σοὶ ἡ ἔκκαυσις τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, καὶ χαρῆς ἐπὶ τῇ θέᾳ αὐτοῦ, ὥσπερ ἐπὶ Ἀγγέλου φωτός. Θέλεις πάλιν ἵνα διψήσωσί σε οἱ ἀγαπῶντές σε ; ὠρισμέναις ἡμέραις θέασαι τὰς ὁφείας αὐτῶν. ὡς ἀληθῶς ἡ πείρα διδάσκαλος πάντων. Γίνου ὑγιής. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν χάρις, καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β΄.

ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ ΑΔΕΛΦΟΝ ΦΥΣΙΚΟΝ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΝ ΠΡΟΤΡΕΠΟΜΕΝΟΝ

Καὶ παρακολοῦντα ἐν γράμμασιν ἐνδνημῆσαι πρὸς αὐτόν, οἰκοῦντα ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ διψῶντα θεάσασθαι αὐτόν.

Ὅς ὡς αὐτὸς νομίζεις, ἡμεῖς δυνατοὶ ἐσμεν, ὦ μακάριε, καὶ ἴσως οὐ γινώσκεις τὴν ἀσθένειάν μου· εὐχερὴς οὖν σοι ⁽¹⁾ ἡ ἀπώλειά μου, καὶ διὰ τοῦτο αἰτεῖς παρ' ἐμοῦ αἶψά, ὡς ὑπὸ τῆς φύσεως κατακαίόμενος κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτῆς, ὅπερ οὐκ ἔδει ἡμᾶς μεριμνῆσαι, καὶ σε ἐρᾶν. Τοῦτο μὴ αἰτήσης παρ' ἐμοῦ μόνον τὸ ἀναπαῦον τὴν σάρκα, καὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς, ὦ ἀδελφέ, ἀλλὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου περιποιήσαι. Πρὸς μικρὸν χρόνον, καὶ παρερχόμεθα ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου. Πότοις προσώποις ἔχω ἀπαντῆσαι ὅταν ἔλθω ἐκεῖσε ; καὶ πόσους τρόπους ἀνθρώπων καὶ τόπους, ἕως ἂν στραφῶ εἰς τὸν τόπον μου ; καὶ πόσας αἰτίας λογισμῶν δέχεται ἡ ψυχὴ μου ἐν τῇ ἀπαντήσῃ αὐτῶν ; καὶ πόσῃ σύγχυσιν ὑπομένει ἐν τοῖς πάθεσι, τοῖς ἐξυπνιζομένοις ἐν αὐτῇ, ἐξ ὧν μικρὸν ἀνεπαύθη ; Καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἀγνοεῖς. Βλάπτει γὰρ τὸν μοναστὴν ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν. Καὶ τοῦτο σὺ γινώσκεις. Καὶ βλέπε πόσῃ ἀλλοίωσιν δέχεται κατὰ διανοίαν ὁ χρόνος πολὺν ἡσυχάζων καθ' ἑαυτόν, ὅποτε πάλιν ἐν τούτοις πέσῃ ἐξαίφνης, καὶ ὁρᾷ, καὶ ἀκούει τι παρὰ τὸ ἔθος ἑαυτοῦ. Ἐάν δὲ

(1) Τὸ Ε. Χ. ὅτι εὐχερὴς οὖν σοι.

καὶ ἡ ἀπάντησις τῶν Μοναχῶν βλάβη τὸν ἐν ἀγῶνι ὄντα, καὶ ἀκμὴν πολεμοῦντα μετὰ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ, ὅποτε οὐ συμφωνοῦσι τῇ κα-
ταστάσει αὐτοῦ, ἐννόησον εἰς ποῖον φρέαρ πίπτομεν, ἵνα ῥυσθῶμεν τοῦ
σκόλοπος τοῦ ἐχθροῦ ἡμῶν μάλιστα οἱ ἐν πολλῇ πείρᾳ κτησάμενοι ἐπί-
γνωσιν ; διὰ τοῦτο οὖν χωρὶς ἀνάγκης ποιῆσαι τοῦτο, μὴ ἐξαίτησιν
παρ' ἐμοῦ. Μὴ ἀπατήσωσιν ἡμᾶς οἱ λέγοντες, οὐδὲν βλάψει ἡμᾶς ἐν
τινὶ τὸ ἀκοῦσαι καὶ τὸ ἰδεῖν. Ἴσοι γὰρ ἔσμεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐν τῇ
κόσμῳ, καὶ ἐν τῇ κελλίῳ ἡμῶν, καὶ ἔξω, τῇ λογισμῷ ἡμῶν, καὶ οὐ
ταρασσόμεθα ἐκ τῆς ἐπιεικείας ἡμῶν, καὶ οὐ δεχόμεθα ἀλλοίωσιν κα-
κὴν, οὐδὲ αἰσθανόμεθα ἐν τῇ ἀπαντήσῃ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγ-
μάτων τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν. Οἱ λέγοντες ταῦτα, οὔτε εἰ πληγῇ
πλήσσονται γινώσκουσιν. Ἡμεῖς γὰρ ἀκμὴν οὐκ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν
ὑγιάν ταύτην τῆς ψυχῆς. Ἐχομεν γὰρ τραύματα ὀζόμενα, καὶ ἐὰν
ἀφελῶσι κἄν μίαν ἡμέραν ἀνεπιμέλητα, καὶ μὴ ἐπιδεσμούμενα, καὶ
μὴ ἐμπλασθῶσιν ἐμπλάστροις, καὶ μὴ ἐπιδεσμοῖς ἐπισφιγχθῶσι, σκω-
ληκιῶσιν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ'.

ΣΤΑΛΕΙΣΑ ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ ΑΓΑΠΗΤΟΝ ΑΥΤΟΥ ΔΙΔΑΣΚΕΙ ΔΕ ΕΝ ΑΥΤΗ ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ ΤΗΣ ΗΣΥΧΙΑΣ

Καὶ πῶς πολλοὶ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν αὐτὰ ἀμελοῦσιν εἰς
τὴν ἐργασίαν ταύτην τὴν θαυμαστήν· καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι
ἐκράτησαν τὸ κάθισμα τῶν κελλίων ἐκ διαδοχῆς, τῆς
πορευομένης μετὰ τῶν μοναχῶν, μετὰ συντόμου
συναγωγῆς τῆς ὀφειλομένης τῇ διηγήσει τῆς ἡ-
συχίας.

Αδελφέ, ἐπειδὴ ἠναγκάσθην ἐκ τοῦ ὀφείλοντος ἐπιστεῖλαι σοὶ περὶ
τῶν ὀφειλομένων ἐξ ἀνάγκης, γνωρίζω τῇ ἀγάπῃ σου ἐν τοῖς
γράμμασί μου κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ἡμῶν, τὴν πρὸς σέ, ὅτι εὐρόν σε
ἐν τῇ ἀκριθείᾳ τῆς πολιτείας τεθεικότα ἑαυτόν, πορευθῆναι ἐν τῇ τῆς
ἡσυχίας καθήματι. Ἐγὼ γοῦν ὅπερ ἤκουσα ἐκ τῶν διακριτικῶν περὶ

τῆς ἐργασίας ταύτης, ἥνικα κατὰ διάνοιαν λάβω τὴν συναγωγὴν τῶν ῥημάτων αὐτῶν μετὰ πείρας τῆς ἐγγύθεν, δι' ἧς ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἐγὼ ἐπείρασα, τῇ μνήμῃ σου ἐντυπῶ ἐν συντόμῳ λόγῳ, ἥνικα καὶ σὺ συνεργήσεις σεαυτῷ ἐκ τῆς ὁμιλίας τῆς ἐπιστολῆς ἐν σπουδῇ τῇ γινομένη ἐν σοί. Διότι ἐν συνέσει τῆς σοφίας μέλλεις προσεγγίσει τῇ ἀναγνώσει τῶν συναχθέντων λόγων, τῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμῶν ταύτῃ, ἔξωθεν τῆς συνήθους ἀναγνώσεως, καὶ ὡς φῶς τί λαβεῖν αὐτὴν ἐν τῇ λοιπῇ ἀναγνώσει, διὰ τὴν πολλὴν δύναμιν τὴν κεκρυμμένην ἐν αὐτῇ, ἵνα μάθῃς τί ἐστὶ τὸ κάθισμα τῆς ἡσυχίας, καὶ τί ἐστὶν ἡ ἐργασία αὐτῆς, καὶ ποῖα μυστήρια κέκρυπται ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ, καὶ διατί τινες τὴν δικαιοσύνην τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πολιτευομένην σμικρύνουσι, καὶ προκρίνουσιν αὐτῆς τὰς θλίψεις, καὶ τοὺς ἀγῶνας τοῦ καθίσματος τοῦ ἡσυχαστικοῦ, καὶ μοναστικοῦ βίου. Ἐὰν θέλῃς εὐρεῖν ζωὴν ἀφθαρτον ἐν ταῖς ἡμέραις σου ταῖς μικραῖς, ὦ ἀδελφέ, ἡ εἰσόδος σου ἢ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, ἐν διακρίσει ἔστω. Ἐξέτασον περὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς, καὶ μὴ δράμῃς ἐξ ὀνόματος. ἀλλ' εἰσελθε, καὶ βάθυνον, καὶ ἀγώνισαι, καὶ σπούδασαι φθάσαι μετὰ πάντων τῶν ἀγίων τί ἐστὶ τὸ βάθος, καὶ τὸ ὕψος τῆς πολιτείας ταύτης. Ἐκαστῷ γὰρ πράγματι τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἕως τέλους, τρόπος τις, καὶ ἐλπίς προσδοκᾶται ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ πράγματος, κινουῦντα τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν θέσιν τοῦ θεμελίου αὐτοῦ. Καὶ ὁ σκοπὸς οὗτος κραταιοῖ τὴν διάνοιαν βασιτάξαι τὴν ἐν αὐτῷ σκληρότητα, καὶ παράκλησιν τινα λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ πρὸς αὐτόν. Καὶ ὡς τις κρατῶν κρατεῖ τὸν νοῦν ἑαυτοῦ, ἕως τοῦ τέλους τοῦ πράγματος, οὕτω καὶ τὸ τίμιον ἔργον τῆς ἡσυχίας λιμὴν τῶν μυστηρίων γίνεται τῷ διακριτικῷ σκοπῷ, ᾧ τινι προσέχει ἡ διάνοια ἐκ τοῦ πρώτου τῶν δόμων, ἕως τῆς τελειώσεως τῆς οἰκοδομῆς, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς μακροῖς καὶ σκληροῖς. Καὶ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ κυβερνήτου τοῦ προσέχοντος τοῖς ἄστροις, οὕτω προσέχει καὶ ὁ μοναστὴς ἐν τῇ ἐσωτέρᾳ θεωρίᾳ εἰς ἅπαντα τὸν δρόμον τῆς ἑαυτοῦ πορείας ἐν τῷ σκοπῷ, ᾧ ἔλαβεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ διανοίᾳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ, ἐν ἣ ἐξέδωκεν ἑαυτὸν πορεύεσθαι ἐν τῇ σκληρᾷ θαλάσῃ τῆς ἡσυχίας, ἕως ἂν εὕρῃ τὸν μαργαρίτην, δι' ὃν ἑαυτὸν ἐξέπεμψεν εἰς τὸν πυθμένα τὸν ἀψηλάφητον τῆς θαλάσσης τῆς ἡσυχίας. Καὶ ἡ προσοχὴ τῆς ἐλπίδος κουφίζει αὐτὸν ἐπ' αὐτὸν τοῦ βάρους τῆς ἐργασίας, καὶ τῆς σκληρότητος τῆς πλήρους κινδύνων τῶν ἀπαντάντων αὐτῷ ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ. Καὶ ὅστις ἐν τῇ

ἀρχῇ τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ οὐ τίθησι τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐν ἑαυτῷ, πρὸς τὴν ὀφειλομένην αὐτῷ ἐργασίαν ἀκρίτως ἐργάζεται, καθὼς τις τῷ ἀέρι προσπαλαίων. Καὶ ὁ τοιοῦτος οὐδέποτε λυτροῦται ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδίας ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ. Καὶ ἐν ἐκ τῶν δύο γίνεται αὐτῷ, ἢ ὅτι οὐχ ὑπομένει τὸ βάρος τὸ ἀνυπομόνητον, καὶ ἡττᾶται, καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἡσυχίας τελείως, ἢ καρτερεῖ ἐν αὐτῇ, καὶ οἶκος εἰρκτῆς γίνεται τὸ κελλίον αὐτῷ, καὶ τηγανίζεται ἐν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἐλπίζειν εἰς τὴν παράκλησιν τὴν τικτομένην ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς ἡσυχίας. Διὰ τοῦτο, οὐδὲ αἰτεῖν ἐν πόνῳ τῆς καρδίας, καὶ κλαίειν ἐπὶ προσευχῇ ἐφιέμενος αὐτῆς δύναται. Περὶ ὧν οἱ πατέρες ἡμῶν, οἱ πεπληρωμένοι ἐλέους, οἱ ἀγαπῶντες τοὺς υἱοὺς ἑαυτῶν, ἀφῆκαν σημεῖα ἐν ταῖς γραφαῖς εἰς τὴν χρεῖαν τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Α'. Καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν, εἶπεν· ἐμοὶ μὲν κέρδος ἐκ τῆς ἡσυχίας ἐστὶ τοῦτο· ἡνίκα ἀποκτήσω ἑμαυτὸν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐφ' ἧς κάθημαι, σχολάζει ἡ διάνοιά μου ἀπὸ τῆς παρασκευῆς τοῦ πολέμου, καὶ στρέφεται εἰς ἐργασίαν κρείττονα.

Β'. Ὁμοίως καὶ ἄλλος· ἐγώ, ἔφη, διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἡσυχίαν τρέχω, ὅπως γλυκανθῶσι μοι οἱ στίχοι τῆς ἀναγνώσεως, καὶ τῆς προσευχῆς. Καὶ ἡνίκα ἐν τῇ ἡδονῇ τῆς κατανοήσεως αὐτῶν ἡ γλύσσά μου σιγήσει, ὥς ἐν ὑπνῷ τινὶ ἐμπίπτω εἰς τὴν συστολὴν τῶν αἰσθήσεων μου μετὰ τῶν νοημάτων μου. Καὶ πάλιν, ὅταν ἐν τῷ μακρυσμῷ τῷ ἐν αὐτῇ τῇ ἡσυχίᾳ γαληνιάσῃ ἡ καρδιά μου ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν μνημῶν, ἐξαποστέλλονται μοι αἱ τὰ κύματα τῆς χαρᾶς, τὰ ἐκ τῶν ἐνθυμήσεων τῶν ἔτω ἀπροσδοκῆτως ἐρχομένων ἐξαίφνης εἰς τὴν τρυφὴν τῆς καρδίας μου. Καὶ ἡνίκα ταῦτα τῷ τῆς ψυχῆς μου προσεγγίσωσι πλοῖον, βυθίζουσιν αὐτὴν ἐκ τῶν ῥημάτων τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ζωῆς τῆς σαρκὸς ἐν τοῖς θαύμασι τοῖς ἀληθινοῖς, ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῇ ἐν Θεῷ.

Γ'. Καὶ ἕτερος αὖθις, ἡ ἡσυχία, ἔλεξε τὰς προφάσεις καὶ τὰς αἰτίας τὰς καινουργούσας τοὺς λογισμοὺς ἐκκόπτει καὶ ἔσωθεν τῶν τειχέων αὐτῆς παλαιοῖ, καὶ μαθαίνει τὰς μνήμας τῶν προλήψεων. Καὶ ὅταν παλαιωθῶσιν αἱ ὕλαι αἱ παλαιαὶ ἐν τῇ διανοίᾳ, εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν στρέφεται ὁ νοῦς, εὐθύνων αὐτάς.

Δ'. Καὶ ἕτερος πάλιν εἶπε· τὰ μέτρα τῶν κρυφίων σου ἐκ τῆς τῶν νοημάτων σου διαφορᾶς (1) συνήσεις, τῶν διηνηκῶν δὲ λέγω, οὐχὶ τῶν

(1) Τὴν κατάστασιν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἐκ τῶν νοημάτων ἐπιγινώσκωμεν. Καὶ ἂν μὲν ἀπλᾶ καὶ καθαρὰ τὰ νοήματα τῆς καρδίας ὑπάρχωσιν ἐν ἀγάπῃ

κινουμένων ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ διαπορευομένων. Οὐκ ἔστι τις σῶμα φορῶν, ⁽¹⁾ ὅστις οὐκ ἀπαντᾷ τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ ἀπόδημος ἐκ τῶν δύο ἀλλοιώσεων τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν· εἰ μὲν ἐστι σπουδαῖος, ἐκ τῶν ἐλαχίστων διὰ τὴν φύσιν· (οἱ πατέρες γάρ, τῶν τι-κτομένων εἰσὶ πατέρες.) Εἰ δέ ἐστι βᾶθυμος, ἐκ τῶν ὑψηλῶν διὰ τὴν ζύμην ἐκείνης τῆς χάριτος, τῆς γενομένης ἐν τῇ φύσει ἡμῶν.

Ε'. Καὶ ἄλλος, ἐκλεξαι, ἔφη, σεαυτῷ εργασίαν τρυφῆς, ἀγρυπνίαν διηνεκὴ τὴν ἐν νυξίν, ἐν ἣ ἀπεδύσαντο οἱ πατέρες πάντες τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, καὶ ἠξιώθησαν τοῦ ἀνακαινισμού τοῦ νοός. Ἐν ταῖς ὥραις ταύταις αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ τῆς ζωῆς ἐκείνης τῆς ἀθανάτου, καὶ ἐν τῇ αἰσθήσει ταύτης ἀποδύεται τὸ ἔνδυμα τοῦ σκότους καὶ ὑποδέχεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,

ζ'. Καὶ ἕτερος πάλιν ἐλεξεν, ὅτι ὅταν τίς ἴδῃ ὅψεις διαφόρους, καὶ ἀκούσῃ φωνὰς πολυτρόπους παρηλλαγμένας τῆς μελέτης ἑαυτοῦ τῆς πνευματικῆς, καὶ ὁμιλῇ καὶ συντυγχάνῃ μετὰ τῶν τοιούτων, οὐ δύναται εὐκαιρῆσαι κατὰ διάνοιαν, κατιδεῖν ἑαυτὸν ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ μνημονεῦσαι τῶν ἁμαρτιῶν ἑαυτοῦ, καθαιρεῖν τε τοὺς ἑαυτοῦ λογισμούς, διατελοῦντα εὐφροσύνη γαληνιώδει καὶ ἀταράχῳ, τηνικαῦτα ἡ ψυχὴ ἐν ἀγαθῇ προκοπῇ ἐνουπάρχει, καὶ παρρησίαν ἔχει πρὸς τὸν Θεόν· εἰ δὲ τὰ νοήματά εἰσι ταραχώδη καὶ σκοτεινὰ ἐν πικρίᾳ, καὶ ἱμῖσι φερόμενα πρὸς τοὺς ἀδελφούς, ἀπόβλητος καὶ κατεγνωσμένη τότε ἐλέγχεται ἡ ψυχὴ ὑπὸ τοῦ συνειδότητος κατακριθεῖσα.

(1) Ἐκαστος τῶν ἀνθρώπων δύναται νικῆσαι τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, ἐπεὶ δὲ ἔχει ἐν ἑαυτῷ γυμνὴν καὶ ἐλευθέραν θεωρίαν ἀπὸ τῆς ὀλικῆς προσπάθειας, κειχωρισμένην ἐκ τῆς νοήσεως καὶ καταλήψεως τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὡς ἀπόδημος, τουτέστι μεμακρυσμένος διπλόης, ἥγουν πονηρίας, καὶ διανοητικῆς ἐγκρίσεως, καὶ αἰσθήσεως, ὡς ὁ Ἀδὰμ πρὸ τῆς παρακοῆς γυμνὸς ἀπλότῃ, καὶ ἀναισθησίᾳ καλοῦ καὶ κακοῦ. Διὸ καὶ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀπαθείας, οὐδὲ τὴν ἑαυτοῦ γύμνωσιν ἐπεγίνωσκεν. Ὅθεν οὐδὲ ἡσχύνετο. Καὶ εἰ μὲν ὑπάρχει σπουδαῖος, εὐχερῶς ἀποδημεῖ, καὶ ἐλευθεροῦται ἐκ τῶν μικρῶν κωλυμάτων τῆς αἰσθητικῆς προσπάθειας, ἐπεὶ δὲ τῶν μεγάλων ὅλως οὐκ ἐπειράθη, οὐδὲ εἰσόδον ἔδωκε, διὰ τὴν τῆς φύσεως καθαρότητα ἐν ἑαυτῷ δεικνύων τὸ εὐγενὲς τῆς φύσεως καὶ ἀγνόν, ὡς γνήσιος υἱὸς τῆς θεοτεύκτου φύσεως, ἥς ὠνομάσθη τέκνον, ἐκείνη δὲ μήτηρ καὶ γεννήτωρ· εἰ δέ ἐστι βᾶθυμος, ἀπὸ μεγάλων κωλυμάτων, καὶ αἰσθητικῶν πλανήσεων ἀποδημεῖ, καὶ ἐλευθεροῦται διὰ τῆς θείας χάριτος δεδομένης ἡμῖν κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. Ῥωμ. ε'. κ'».

Ταῦτα τὰ δύο σχόλια εὐρέθησαν ἐν τῷ ἐτέρῳ χειρογρ. νεωτέρῳ χειρὶ γεγραμμένα.

καὶ προσέχειν πρὸς τὰ ἐπερχόμενα αὐτῷ, καὶ ὁμιλῆσαι κρυπτῶς ἐν τῇ εὐχῇ.

Ζ'. Καὶ πάλιν. Τὸ ὑποτάξαι τὰς αἰσθήσεις ταύτας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς ψυχῆς ἐκτὸς τῆς ἡσυχίας, καὶ τῆς ἀλλοτριώσεως τῶν ἀνθρώπων, οὐ δυνατόν. Διότι ἐν αὐταῖς συνηνωμένη, καὶ συνημμένη ὑποστατικῶς ἡ νοερά ψυχὴ, καὶ μετὰ τῶν ἐαυτῆς λογισμῶν ἄκουσα καθέλεται, ἐὰν μὴ ὁ ἄνθρωπος ἐγγήγορος γένηται ἐν τῇ προσευχῇ τῇ κρυπτῇ.

Η'. Καὶ πάλιν. Ὡς πῶς ἡ ἐγγήγορος ἐν τῇ ἐαυτῆς ἐξυπνισμῷ σὺν τῇ εὐχῇ καὶ τῇ ἀναγνώσει τρυφὴν ἐμποιεῖ, καὶ εὐφραίνει, καὶ χαροποιεῖ, καὶ καθαίρει τὴν ψυχὴν. Οὗτοι μάλιστα γινώσκουσι ταῦτα οἱ ἐν αὐτοῖς ἐν παντὶ καιρῷ τῆς ζωῆς ἐαυτῶν συναναστρεφόμενοι, καὶ πολιτευόμενοι ἐν τῇ ἀκριβεστάτῃ ἀσκήσει.

Σὺ οὖν, ὦ ἄνθρωπε, ὁ ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν τοῦ τὰ νεύματα τὰ ἐκ τῆς γνώμης τῶν λόγων τῶν πατέρων ἐμπροσθέν σου, ὡς σκοπόν τινα, καὶ πρὸς τὸν πλησιασμόν αὐτῶν εὐθυνον τὸν δρόμον σου τῆς ἐργασίας. Καὶ πρὸ πάντων σοφίσθητι ποῖόν ἐστιν ὅπερ μάλιστα καθήκει συμφωνεῖν τῷ σκοπῷ τῆς ἐργασίας σου. Ἐκτὸς γὰρ τούτων γινῶναι τὴν γνώσιν τῆς ἀληθείας οὐ δύνασαι σύ. Καὶ ἐν αὐτοῖς σπούδασον ὑπερεκπερισσοῦ δεῖξαι τὴν καρτερίαν σου.

Περὶ σιωπῆς.

Ἡ σιωπὴ μυστήριόν ἐστι τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος. Οἱ δὲ λόγοι ὀργανόν εἰσι τούτου τοῦ κόσμου. Ὁ ἄνθρωπος νηστευτῆς τῇ φύσει πνευματικῇ πειρᾶται τὴν ψυχὴν ἐαυτοῦ ἀφομοιώσαι ἐκ τε τῆς σιωπῆς, καὶ τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας. Ὅταν ἀφορίζεται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐαυτοῦ τῇ θεικῇ, διαμένειν ἐν τῷ κρυπτῷ ἐαυτοῦ, ἐν τούτοις τοῖς μυστηρίοις τελειοῦται. Καὶ ἡ λειτουργία αὐτοῦ πεπληρωμένη τῶν θείων μυστηρίων, καὶ ἐξ ἐκείνων τῶν ἀοράτων δυνάμεων, καὶ τοῦ ἀγιασμοῦ ἐκείνης τῆς ἐξουσίας τῆς κυρίας τῶν κτισμάτων. Καὶ εἴπερ τινὲς ἀφωρίσθησαν ἐν καιρῷ εἰσελθεῖν τῶν θείων μυστηρίων ἐντός, ἐν τῇ σφραγίδι ταύτῃ ἐσημειώθησαν. Καὶ τισιν ἐξ αὐτῶν τὰ κρυπτὰ τὰ κρυβέντα ἐν τῇ σιωπῇ τοῦ Κυρίου τῇ ἀποκρύφῳ πρὸς ἀνακαίνισμὸν τῶν ἐν μέσῳ, φανερώσαι ἐνεπιστεύθησαν. Οὐδὲ γὰρ ἔπρεπεν ἐν γαστρὶ πεπληρωμένη, καὶ νοὶ πεφυρμένῳ ἐκ τῆς ἀκрасίας διακονηθῆναι τὰ τοιαῦτα μυστήρια.

Καὶ οἱ ἄγιοι δέ, οὐκ ἦσαν κατατολμῶντες τῆς ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸν

Θεόν, οὐδὲ πρὸς τὰ κρυπτὰ τῶν μυστηρίων ἑαυτοὺς ἀνύψουν, εἰ μὴ ἐν ἀσθενείᾳ τῶν μελῶν, καὶ ὠχριάσει τῆς χοιᾶς, τῆς ἐκ τοῦ πόθου τῆς πείνης, καὶ νοῦ τοῦ ἡσυχου, καὶ ἐν τῇ ἀποταγῇ πάντων τῶν λογισμῶν τῶν γηίνων. Ὅταν ἐν καιρῷ μακρῷ ἐν τῷ σῶ καλλιῶ ἐν ἔργοις κόπου, καὶ φυλακῆς τῶν κρυπτῶν, καὶ τῇ συστολῇ τῶν αἰσθήσεων ἐκ πάσης ἀπαντήσεως ἐπισκιάσῃ σοι ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας, πρῶτον μὲν ἀπαντᾷς χαρᾷ τῇ ἐκτὸς αἰτίας κατακρατούσῃ ἐν καιρῷ, καὶ καιρῷ ἐν τῇ ψυχῇ σου, καὶ τότε ἀνοίγονται οἱ ὀφθαλμοί σου, τοῦ ἰδεῖν τὴν ἰσχύν τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ κάλλος τῶν κτισμάτων κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθαρότητός σου, καὶ ὅταν ὁ νοῦς ὁδηγηθῇ ἐν θαύματι τῆς θεωρίας ταύτης, τότε καὶ ἡ νύξ καὶ ἡ ἡμέρα ἐν ἔσται αὐτῷ ἐν τοῖς θαύμασι τοῖς ἐνδόξοις τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐντεῦθεν κλέπτεται ἐξ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἡ αἴσθησις τῶν παθῶν ἐν τῇ ἡδονῇ τῆς θεωρίας ταύτης. Καὶ ἐν αὐτῇ εἰσέρχεται εἰς τοὺς δύο βαθμοὺς τῶν ἀποκαλύψεων τῶν νοητῶν, τοὺς ὄντας ἐν τῇ τάξει τῇ μετὰ ταύτην, ἐκ τῆς καθαρότητος καὶ ἐπάνω. Ὁ Θεὸς ἀζιώσκειν ἡμᾶς αὐτῶν. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΣΥΜΕΩΝΗΝ ΤΟΝ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΝ ⁽¹⁾

Η ἐπιστολή σου ἄγιε, οὐχὶ λόγοι ἐγκεχαραγμένοι εἰσὶν, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην σου τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐν αὐτῇ ὡς ἐν ἐτόπτρῳ ἐζωγράφησας, καὶ ὑπέδειξας. Καὶ ὡς νομίζεις ἡμᾶς εἶναι, οὕτως ἔγραψας, καὶ ἐδειξας ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις, ὅτι ὑπερβαλλόντως ἀγαπᾷς ἡμᾶς. Ὅστε καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ἀγάπης, ἐπιλαβέσθαι τοῦ μέτρου ἡμῶν. Ὅπερ γὰρ ἔδει γράψαι ἡμᾶς τῇ σῇ ὁσιότητι, καὶ ἐρωτῆσαι, καὶ μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν παρ' ὑμῶν, εἰ πρόνοιαν τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐποιοῦμεθα, τοῦτο σὺ διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης προλαβὼν ἔγραψας ἡμῖν. Καὶ τάχα τοῦτο ἐν τέχνῃ φιλοσοφίας πεποίησας, ἵνα ἐν ταῖς σαῖς ἐρωτήσεσι ταῖς

(1) Τὸ Ε. Χ. οὕτως· ἐπιστολή τοῦ ἁγίου Ἰσαὰκ πρὸς τὸν Ἀββᾶν Συμεῶνα,

² ὃν ἀπὸ Καισαρείας.

λεπταῖς καὶ πνευματικαῖς, ἐν αἷς ἐγὼ ἐρωτῶμαι παρ' ὑμῶν, ἐξυπνισθῇ ἡ ψυχὴ μου ἐκ τῆς ἀμελείας, ἐν ᾗ ἐβυθίσθη πολύ. Ὅμως καὶ ἐγὼ ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐκείνῃ, ἐν ᾗ ἐπιλάθου τοῦ μέτρου ἡμῶν, ἐπιλανθάνομαι τῆς ἰκανότητός μου, ⁽¹⁾ ὥστε με μὴ προσέχειν τί δύναμαι ἀρκέσαι, ἀλλὰ τί ἰσχύει ἡ εὐχή σου ποιῆσαι. Ὅτε γὰρ ἐγὼ ἐπιλάθωμαι τοῦ μέτρου μου, καὶ σὺ τὸν Θεὸν ταῖς εὐχαῖς σου ἐκλιπαρήσεις, ὥστε τελειωθῆναι τὴν σὴν αἵτησιν, δοθήσεται σοι πάντως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὅπερ ᾔτησας ἐν τῇ εὐχῇ, ὡς αὐτοῦ γνησίῳ θεράποντι.

Ἐρώτ. Ἡ πρώτη τοίνυν ἐρώτησις ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἐστὶν αὕτη. Εἰ δεῖ πάσας τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου φυλάττεσθαι, καὶ εἰ οὐκ ἔστι τρόπος σωτηρίας τῷ μὴ φυλάττοντι αὐτάς.

Ἀπόκρ. Καὶ περὶ τούτου καθὼς μοι δοκεῖ, οὐδὲ ἐρωτῶν χρεὼν τινι. Εἰ γὰρ καὶ πολλαὶ εἰσι, φυλάττεσθαι ὀφειλόμενον· εἰ δὲ μὴ, δοθῆναι παρὰ τοῦ Σωτῆρος οὐκ ὄφειλον. Περισσὸν γάρ τι, καὶ μὴ ἔχον αἰτίαν καὶ χρεῖαν, καθὼς μοι δοκεῖ, οὐκ ἐβρέθη, οὐδὲ ἐπράχθη παρὰ τοῦ δεσπότου ἡμῶν. Ὁ σκοπὸς γὰρ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, ἵνα καθαρίσῃ τὴν κακίαν τῆς πρώτης παραβάσεως ἐκ τῆς ψυχῆς, καὶ μεταβάλλῃ αὐτὴν πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἀρχαίαν κατὰστασιν, ἥνικα τὰς ζωοποιούς αὐτοῦ ἐντολάς ὥσπερ φάρμακα καθαρτικὰ τῆς ἐμπαθείας ἡμῶν δίδωκεν ἡμῖν. Ὅπερ γὰρ τὰ φάρμακα τῷ νοσερῶ σώματι, τοῦτο αἱ ἐντολαὶ τῇ ἐμπαθεῖ ψυχῇ. Καὶ δηλόν ἐστιν, ὅτι αἱ ἐντολαὶ ἐξ ἐναντίας τῶν παθῶν ἐτίθησαν, πρὸς ἰατρειάν τῆς παραβεβηκυίας ψυχῆς, «καθὼς ἀριδῆλως ὁ Κύριος λέγει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς» (Ἰωάν. ιδ'. κα'). ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου, καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. Καὶ ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου. Καὶ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. (Ἰωάν. ιγ'. λε'.) Καὶ πάλιν ἐν τούτῳ γινώσκεται ὁ χάρις, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἔστε, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Καὶ δῆλον ὅτι ἡ ἀγάπη μετὰ τὴν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς προσκτηθῆναι δύναται· ἡ δὲ ψυχὴ οὐχ ὑγιαίνει, ἢ μὴ φυλάξασα τὰς ἐντολάς.

Ἡ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν ἀκμὴν ὑποκάτωθεν τῆς πνευματικῆς ἀγάπης ἐστί. Καὶ διὰ τὸ εἶναι τοὺς πολλοὺς φυλάττοντας τὰς ἐντολάς ἐκ τοῦ φόβου, ἢ χάριν ἀμοιβῆς τῶν μελλόντων, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν ἀγάπην, πολλὰ παραινεῖ εἰς τὴν φυλακὴν τῶν ἐντολῶν τῶν ἐκ τῆς ἀγάπης, τῶν παρεχουστῶν τῇ ψυχῇ τὸ φῶς. Καὶ πάλιν (Ματθ. ε'. ις'.) ἵνα

(1) Τῆς ἀνικανίας μου. Τὸ Ε. Χ.

θεωρῶσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, «καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα
 »ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.» Καὶ οὐ δυνατὸν ὁρᾶσθαι ἐν τῇ ψυχῇ τὰ
 ἀγαθὰ ἔργα, ἅπερ ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, εἰ μὴ φυλαχθῶσιν αἱ ἐντολαί.
 Καὶ ὅτι οὐκ εἰσὶν αἱ ἐντολαὶ βαρεῖαι τοῖς ἀγαπῶσι τὴν ἀλήθειαν, ὁ
 Κύριος εἶπε· (Ματθ. ια'. κη'. λ'.) «δεῦτε, γὰρ φησι, πάντες οἱ κοπιῶν-
 »τες, καὶ πεφορτισμένοι. κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς· ὅτι ὁ ζυγός μου χρη-
 »στός, καὶ τὸ φορτίον μου ἕλαφρόν. Ὅτι δὲ πάσας τὰς ἐντολάς χρεῶν
 »φυλάττεσθαι ὑφ' ἡμῶν ἐπιμελῶς, καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐνετείλατο λέγων·
 »(Ματθ. ε'. ιθ'.) ὁ καταλύων μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχί-
 »στων, καὶ διδάσκων τοὺς ἀνθρώπους, οὗτος ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν
 »τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.» Οὐχὶ μετὰ ταῦτα πάντα τὰ νομοθετη-
 θέντα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν δύναμαι εἰπεῖν, ὅτι οὐ δεῖ φυλάττειν πά-
 σας τὰς ἐντολάς· ἀλλὰ οὐδὲ αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἱκανοὶ καθαρθῆναι, ἐὰν μὴ
 φυλάξῃ αὐτάς, αἵτινες ὡς φάρμακα καθαίρειν τὰ πάθη καὶ τὰ πται-
 σματα παρὰ Κυρίου ἐδόθησαν.

Σὺ γινώσκεις, ὅτι ἡ κακία διὰ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν ἐπει-
 σήλθεν ἡμῖν. Λοιπὸν δῆλον, ὅτι ἐν τῇ φυλακῇ πάλιν ἐπανέρχεται ἡ
 ὑγίεια. Ἄλλ' οὐδὲ ἐκτὸς τῆς ἐργασίας αὐτῶν δεῖ ἡμᾶς ἐπιθυμεῖν, ἥ
 ἐλπίζειν τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς· ἡνίκα ἐν πρώτοις οὐ βαδίζομεν ἐν τῇ
 ὁδῷ ἐκείνῃ τῇ ἀπαγούσῃ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα. Καὶ μὴ εἴ-
 πης, ὅτι ὁ Θεὸς δύναται καὶ χωρὶς τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν δωρή-
 σασθαι ἡμῖν χάριτι τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς· ὅτι ταῦτα τὰ κρίματά
 ἐσσι τοῦ Κυρίου, καὶ οὐ παραγγέλλει ἡ ἐκκλησία τοιαῦτα ἐπερωτᾶν
 ἡμᾶς. Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν, τῆς ἀπὸ Βα-
 βυλῶνος πρὸς Ἱερουσαλήμ, ἐν τῇ ὁδῷ τῇ τετριμμένῃ ὑπὸ τῆς φύσεως
 ὠδευσαν, καὶ οὕτως ἦλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν αὐτῶν, καὶ ἐθεάσαντο τὰ
 θαυμάσια Κυρίου. Ἄλλ' ὁ Ἰεζεκιήλ ὑπὲρ φύσιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ἀπο-
 καλύψεως ἠρπάγη, καὶ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει
 τῇ θεϊκῇ ἐγένετο θεωρὸς τῆς μελλούσης ἀνανεώσεως. Κατὰ τοῦτον τὸν
 τρόπον γίνεται καὶ ἐν τῇ τῆς ψυχῆς καθαρότητι. Γίνονται τινες, ὅτι ἐν
 τῇ ὁδῷ τῇ πατουμένῃ καὶ νομίμῃ τῇ διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἐν
 πολιτείᾳ πολυμόχθῳ, ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν εἰσέρχονται εἰς τὴν τῆς ψυ-
 χῆς καθαρότητα· καὶ εἰσὶν ἄλλοι, οἵτινες ἐκ τῆς δωρεᾶς τῆς χάριτος,
 αὐτῆς ἀξιοῦνται. Καὶ τοῦτό ἐστι τὸ θαυμαστόν· ὅτι τὴν διὰ τῆς χάρι-
 τος δωρουμένην ἡμῖν, οὐκ ἐπετρέπημεν αἰτήσασθαι ἐν τῇ προσευχῇ,
 καὶ παραιτήσασθαι τὴν πολιτείαν τῆς ἐργασίας. Ἐκεῖν γὰρ τῷ πλου-

«σίῳ τῷ ἐρωτήσαντι τὸν Κύριον, (Λουκ. ι'. κε',) πῶς κληρονομήσω
 τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, εἶπε καθαρῶς· φύλαξον τὰς ἐντολάς.» Καί
 ὅτε εἶπε ποῖαί εἰσιν αἱ ἐντολαί; εἶπεν αὐτῷ· ἐν πρώτοις ἀπέχεσθαι τῶν
 ἔργων τῶν κακῶν, καὶ οὕτως ὑπέμνησεν αὐτὸν τῶν φυσικῶν. «Ὅτε δὲ
 ἐζήτησε περισσόντι μαθεῖν, εἶπεν αὐτῷ· (Ματθ. ιθ'. κα') εἰ θέλεις τέ-
 λειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δός πτωχοῖς, καὶ ἄρον
 τὸν σταυρὸν σου, καὶ ἀκολούθει μοι. Τοῦτο δὲ ἐστίν, ἵνα νεκρωθῇς πᾶσι
 τοῖς ὑπάρχουσίν σοι, καὶ οὕτω ζήσεις ἐν ἐμοί. Ἐξελθε ἐκ τοῦ κόσμου
 τοῦ παλαιοῦ τῶν παθῶν, καὶ οὕτως εἰσέρχῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν καινὸν
 τοῦ πνεύματος. Ἄρον, καὶ ἀπόδυσον τὴν γνῶσιν τῶν τρόπων, καὶ τῆς
 τῆς πανουργίας, καὶ οὕτως ἐνδύῃ τὴν γνῶσιν τὴν ἀπλήν τῆς ἀληθείας.
 (Ματθ. ις'. κδ'.) «Ἐν τῷ εἰπεῖν γὰρ ἄρον τὸν σταυρὸν σου, γέκρωσιν
 ἐκ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐδιδάξεν ὁ Κύριος.» Καὶ ὅτε ἐνέκρωσεν
 ἐν ἑαυτῷ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἦτοι τὰ πάθη, τότε εἶπεν αὐτῷ· ἔλθῃ
 ὀπίσω μου. Οὐκ ἔστι τῷ παλαιῷ ἀνθρώπῳ πορευθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ
 Χριστοῦ, καθὼς ὁ μακάριος Παῦλος εἶπεν· (α. Κορινθ. ιε'. ν'.) «ὅτι
 σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ
 φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομᾷ.» (Ἐφεσ. δ'. κβ'. «Καὶ πάλιν· ἐκδύ-
 σασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας,
 καὶ τότε δυνήσεσθε ἐνδύσασθαι τὸν νέον,» τὸν ἀνακαινούμενον ἐν ἐπι-
 γνώσει τῆς ὁμοιώσεως τοῦ κτίσαντος αὐτόν. (Ῥωμ. η'. ζ'.) Καὶ πάλιν·
 «τὸ φρόνημα τὸ χοικὸν ἔχον ἐστὶν εἰς Θεόν.» Τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ
 οὐχ ὑποτάσσεται. Οὐδὲ γὰρ δύναται. Οἱ γὰρ ἐν σαρκὶ ὄντες, τὰ τῆς
 σαρκὸς φρονοῦσι, καὶ ἀρεῖσαι τῷ Θεῷ ἐν τῷ φρονήματι τοῦ πνεύματος,
 οὐ δύνανται. Σὺ δέ, ὦ ἄγιε, ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας,
 καὶ τὸ φρόνημα τὸ πνευματικόν, ὅπερ εἶπας, κολλήθητι ταῖς δεσποτικαῖς
 ἐντολαῖς, καθάπερ εἶπεν ὁ δεσπότης ἡμῶν· (Ματθ. ιη'. η'.) «ἐὰν ἀγαπᾷς
 εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, φύλαξον τὰς ἐντολάς, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ τε-
 θεικότος αὐτάς, καὶ μὴ διὰ φόβον, ἢ ἀμοιβὴν τοῦ μισθοῦ. Διότι οὐχ ὅτε
 πράξομεν τὴν δικαιοσύνην γινώμεθα τῆς ἡδονῆς τῆς κεκαλυμμένης ἐν αὐ-
 τῇ, ἀλλ' ὅτε ὁ πόθος τῆς δικαιοσύνης ἐσθίει τὴν καρδίαν ἡμῶν. Καὶ οὐχ ὅτε
 πράξομεν τὴν ἁμαρτίαν ἁμαρτωλοὶ γινώμεθα, ἀλλ' ὅταν μὴ μισήσωμεν αὐ-
 τήν, καὶ μεταμεληθῶμεν ἐπ' αὐτῇ. Καὶ οὐ λέγω ὅτι γέγονέ τις, ἢ τῶν ἀρ-
 χαίων, ἢ τῶν ἐσχάτων μὴ φυλάξας τὰς ἐντολάς, καὶ φθάσας τὴν καθα-
 ρότητα τῆς καρδίας, καὶ τῆς θεωρίας τοῦ τοῦ πνεύματος καταξιωθείς·

ἀλλ' ὡς δοκεῖ μοι, ὅτις τὰς ἐντολάς οὐκ ἐφύλαξε, καὶ κατ' ἔχνος μὴ ὤδευσε τῶν μακαρίων Ἀποστόλων, ἅγιος καλεῖσθαι οὐκ ἄξιος.

Ὁ μακάριος Βασίλειος, καὶ οἱ μακάριοι Γρηγόριοι, περὶ ὧν εἶπας, ὅτι ἦσαν ἀγαπῶντες τὴν ἔρημον, καὶ ἦσαν στύλοι καὶ φῶς τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἦσαν ἐπαινοῦντες τὴν ἡσυχίαν, οὐχ ὅτε ἦσαν ἀργοὶ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν ἦλθον εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἀλλὰ πρῶτον κατόκησαν ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐφύλαξαν τὰς ἐντολάς, ὥς ἔδει τοῖς οἰκοῦσι μετὰ πολλῶν φυλάξαι, καὶ οὕτως ἦλθον εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, καὶ ἠξιώθησαν τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος. Ἐγὼ πιστεύω ἀληθῶς, ὅτι ὅτε ἦσαν οἰκοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς ξένους ἦσαν ὑποδεχόμενοι, τοὺς ἀσθενεῖς τε ἐπισκεπτόμενοι καὶ τοὺς γυμνοὺς ἐνδύοντες, τοὺς τῶν κοπιῶντων πόδας ἀπονίπτοντες· καὶ εἰ ἡγγάρυσεν αὐτοὺς τις μίλιον ἐν, δύο ἀπῆρχοντο. Καὶ ὅτε ἐφύλαξαν τὰς ἐντολάς (·) τὰς δεομένας μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀναστρέφεισθαι, καὶ ᾤρετο ὁ νοῦς αὐτῶν τῆς πρώτης ἀκινήσεως, καὶ τῶν θείων καὶ μυστικῶν θεωριῶν, ἔκτοτε ἔσπευσαν, καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς ἐρήμου, καὶ ἔκτοτε ὑπέμειναν μετὰ τοῦ ἔσω αὐτῶν ἀνθρώπου, ὥστε γενέσθαι αὐτοὺς θεωρητικούς, καὶ διέμειναν ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ πνεύματος, ἕως ἃ· ἐκλήθησαν ὑπὸ τῆς χάριτος, γενέσθαι αὐτοὺς ποιμένας τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Περὶ δὲ οὗ εἴρηκας, ὅτι ποτὲ μὲν ὁ μέγας Βασίλειος τὴν συνοίκησιν τῶν πολλῶν ἐπαινεῖ, ποτὲ δὲ τὴν ἀναχώρησιν, τοῦτό φημι· ὅτι δυσὶ τρόποις εὐρίσκεται τὸ κέρδος ἐν ἀληθείᾳ τοῖς σπουδαίσις, ἐκάστῳ κατὰ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν διαφορὰν, καὶ τὸν σκοπόν, ὃν ἔθηκεν ἐν ἑαυτῷ. Γίνεται γὰρ ποτε τοῖς δυνατοῖς ὠφέλεια τῇ τῶν πολλῶν συνοικήσει, ποτὲ δὲ καὶ τοῖς ἀσθενέσι, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡσαύτως. Τῷ σταθέντι ἐν τῇ τῆς ψυχῆς ὑγείᾳ, ᾧ καὶ ὁ νοῦς συνεκράθη τῷ πνεύματι, καὶ νεκρώσαντι τῇ πολιτείᾳ τῇ ἀνθρωπίνῃ ἑαυτόν, οὐ γίνεται ἡ τῶν πολλῶν συνοίκησις βλαβερὰ, ἐὰν νήφῃ τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ οὗτος οὐχ ἵνα ὠφελθῇ, ἀλλ' ἵνα ὠφελήσῃ· ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐκλήθη ἐν τῷ ὀνόματι τῶν λοιπῶν πατέρων. Καὶ τῷ ἀσθενεῖ δὲ, καὶ χρῆζοντι ἀκμῇ τοῦ αὐξήσαι τῷ τῶν ἐντολῶν γάλακτι, ὁμοίως ὠφελιμον τὸ μετὰ τῶν πολλῶν συνοικεῖν, ἕως ἂν γυμνασθῇ, καὶ κατεργασθῇ, καὶ κολαφισθῇ ἐν τοῖς πειρασμοῖς, καὶ πείσῃ, καὶ ἀναστῇ μεταξὺ τῶν πλειόνων, καὶ κτήσεται τὴν ὑγίαν τῆς ψυχῆς. Οὐκ ἔστι βρέφος μὴ τραφὲν τοῖς τοῦ γάλακτος ρεύμασι, καὶ οὐκ ἔστι μοναχὸς μὴ τῷ γάλακτι τῶν ἐντολῶν ἐν τροφοῖς, κατορθῶν, καὶ νικῶν τὰ πάθη, καὶ

τῆς καθαρότητος ἀξιούμενος. Τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον, ὡς ἔφημεν, καὶ ἡ ἔρημος, ποτὲ μὲν τοῖς ἀσθενέτι καὶ φεύγουσιν ὠφέλιμος, ποτὲ δὲ τοῖς δυνατοῖς. Τοῖς πρώτοις μὲν, ἵνα μὴ εὐρεθεῖσα ὕλη, ἐκκαυθῇ αὐτοῖς, καὶ αὐξηθῇ τὰ πάθη παρασκευάσει· τοῖς ἰσχυροῖς δέ, ἐν τῷ μεσάζειν ἐν ὕλῃ, καὶ καταντῆσαι πρὸς τοὺς πολέμους τοῦ πονηροῦ.

Ἐν ἀληθείᾳ γάρ, ὡς εἶπας, ἡ ἔρημός ἐστιν ἡ κοιμίζουσα τὰ πάθη. Ἄλλ' οὐ τοῦτο μόνον ζητεῖται, τὸ κατακοιμῆσαι τινὰ τὰ ἑαυτοῦ πάθη, ἀλλὰ καὶ ἐκτίλαι. Τοῦτο δὲ ἐστι νικῆσαι αὐτά, ἡνίκα φιλονικητοῦσιν ἐξ ἐναντίας ἡμῶν. Τὰ πάθη γὰρ τὰ κατακοιμισθέντα ἐξυπνίζεται, ὅταν ἀπαντήσῃ αἰτία ἐλθεῖν εἰς τὴν πρᾶξιν αὐτῶν.

Πῶς δὲ μαθήσῃ, ὡς οὐχ ἡ ἔρημος μόνη κοιμίζει τὰ πάθη, καθὼς ἔφης, κατανόητον ἐν τῷ καιρῷ τῆς νόσου, καὶ τῆς πολλῆς ἀσθενείας, ὅτι οὐ σφοδρῶς πολεμοῦσιν ἡμῖν. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πολλὰς κατὰκοιμίζουσιν ἄλληλα, ὅτε δώσουσι τόπον ἀλλήλοις. Τὸ πάθος γὰρ τὸ τῆς κενοδοξίας ὑποχωρεῖν τὸ τῆς πορνείας ποιεῖ. Καὶ αὐτὰ πάλιν τὸ τῆς πορνείας τὴν δοξομανίαν καταπραΰνει. Λοιπὸν μὴ θελήσωμεν καταδιῶξαι τὴν ἔρημον, ὅτι κοιμίζει μόνον τὰ πάθη, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ τῶν αἰσθητῶν ἀπορία, καὶ τῇ ἐκ πάντων ἀναχωρήσει, σοφίζομεθα ἐν αὐτῇ, καὶ ἀνακαινίζεται ἡμῖν ὁ ἔσω ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος ἐν Χριστῷ, καὶ πᾶσαν ὥραν γινόμεθα θεωρητικοὶ ἑαυτῶν, καὶ γίνεται ὁ νοῦς ἡμῶν γρήγορος, καὶ φυλάττει ἑαυτὸν καθ' ὥραν, μήπως κλαπῇ ἐξ αὐτοῦ ἡ μνήμη τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ. Ταῦτα, ὡς δοκεῖ μοι, ἀρκεῖ πρὸς τὴν πρώτην ἐρώτησίν σου, εἰ τέως καὶ τούτων ἔχρηζεν. Εἶπωμεν δὲ λοιπὸν καὶ περὶ τῆς δευτέρας· ἡ δὲ ἦν.

Ἐρώτ. Ὅτι διατὶ ὁ Κύριος ἡμῶν πρὸς τὴν ὁμοίωσιν ἐκείνης τῆς μεγάλως ὀνύνης τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τὴν ἐλεημοσύνην ὥρισεν, οἱ Μοναχοὶ δὲ τὴν ἡσυχίαν προτιμῶσιν αὐτῆς;

Ἀποκρ. Ἡ δὲ ἀπόκρισις αὐτῆς, αὕτη. Καλῶς, ὅτι ἐκ τοῦ εὐαγγελίου παράδειγμα ἤνεγκας, καὶ τύπον ἐξετάσεως τῆς πολιτείας τῆς μεγάλης τῆς ἡσυχίας. Ἡμεῖς κατέναντι ταύτης ἰστάμεθα, καὶ οὐ ζητοῦμεν τοῦ καταργῆται αὐτήν, ὡς πρᾶγμα τι περισσόν. Ὁ Κύριος τὴν ἐλεημοσύνην ὥρισε πρὸς τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ἐπουρανίου πατρὸς, ὡς προσεγγίζουσιν αὐτῷ τοὺς τελειοῦντας αὐτήν. Τοῦτο ἀληθές. Καὶ οὐδὲ ἡμεῖς οἱ Μοναχοὶ τὴν ἡσυχίαν χωρὶς τῆς ἐλεημοσύνης τιμῶμεν, ἀλλ' ὅτι ἐκ τῆς μερίμνης, καὶ τῆς ταραχῆς καθ' ὅσον οἶόν τε ἀπέχεσθαι σπεύδομεν. Οὐχ ὅτε ἐξ ἐναντίας τῶν ἀναγκαίων, ὅταν ἡμῖν ἀπαντή-

σωσιν, ἀντιστῆναι βουλόμεθα, ἀλλὰ φροντίζομεν τῇ; ἡσυχίας, ἵνα ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τοῦ Θεοῦ διαμείνωμεν. Ἐν ἡ δυνάμεθα ἐπὶ πλέον διύλισθῆναι τῆς θολώσεως, καὶ προσεγγίσει αὐτῷ. Ἐὰν δὲ ἅπαξ ποτὲ πρὸς ποσότητα καιρῶν ἐπέλθῃ ἡμῖν χρεία τις ἀναγκαία ἀδελφῶν, μηδὲ ταύτης ἀμελεῖν προσήκει. Ἀναγκάσωμεν οὖν ἑαυτοὺς διηνεκῶς, ἵνα γενώμεθα ἐν παντὶ καιρῷ ἔσωθεν ἐλεήμονες ὑπὲρ πάσης τῆς φύσεως τῶν λογικῶν. Οὕτω γὰρ ἐπιτρέπει ἡμῖν ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῆς ἡσυχίας ἡμῶν, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε. Καὶ οὐ μόνον ταύτην τὴν ἔσωθεν ἡμῶν φυλάξαι, ἀλλὰ καὶ ὅταν καλῇ καιρὸς τῶν ἔργων, καὶ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων, μὴ ἀμελεῖν τοῦ δεῖξαι τὴν ἀγάπην αὐτοῦ φανερώς χρή. Καὶ μάλιστα ἐὰν τὴν παντελῆ ἡσυχίαν οὐκ ἔκριναν καθ' ἑαυτοὺς, τοῦ μὴ ἀπαντῆσαί τι, ἀλλὰ τῷ κανόνι τῶν ἐβδομάδων, καὶ τῶν ἐπτάκις ἐπτά ποιούντων ἑαυτοῖς ἡσυχίαν στοιχῶσιν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς ἐλεημοσύνης τῆς πρὸς τὸν πλησίον, οὐδὲ ἐν μέσῳ τῶν ὄρων τῶν κανόνων αὐτῶν ὄντες, πρὸς τὸ πληρῶσαι τοῦτους κατέχουσιν ἑαυτοὺς· εἰ μὴ τίς ἐστί πολὺ ἀπότομος, καὶ ὠμός, καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ κατέναντι τοῦ προσώπου καὶ τῶν ὀφθαλμῶν κρατεῖ τὴν ἡσυχίαν. Διότι γινώσκουμεν, ὅτι χωρὶς τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης, οὐδὲ ὁ νοῦς δύναται ἐν τῇ ὁμιλίᾳ, καὶ τῇ ἀγάπῃ τῇ θεῷ φωτισθῆναι.

Τίς γὰρ νῦν Μοναχὴς ἐκ τῶν σοφῶν, ἔχων διατροφάς, καὶ ἐνδύματα, καὶ ὄρων τὸν αὐτοῦ πλησίον πεινῶντά τε καὶ γυμνητεύοντα, οὐ μεταδίδωσιν ὧν ἔχει, ἀλλὰ φεῖδεταί τις ἐξ αὐτῶν; ἢ πάλιν τίς τινα τῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς σαρκὸς θεωρῶν νόσῳ τρυχόμενον, καὶ μόχθῳ ταλαιπωρούμενον, καὶ χρεῖαν ἐπισκέψεως ἔχοντα, αὐτὸς διὰ τὸν πόθον τῆς ἡσυχίας; τὸν κανόνα τοῦ ἐγκλεισμοῦ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον προτιμᾷ; Ὅταν δὲ τινα τοιαῦτα μὴ ᾖ, ἐν τῷ νοῖ τὴν ἀγάπην φυλάξωμεν, καὶ τὴν ἐλεημοσύνην τὴν εἰς τοὺς ἀδελφούς. Τῶν γὰρ πραγμάτων ὄντων ἐγγύς, καὶ ἔργῳ πληρῶσαι, καὶ τελειῶσαι ταύτην ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ὁ Θεός. Δῆλον οὖν, ὅτι εἰ οὐκ ἐκτησάμεθα τι, οὐκ ἐπετράπημεν πετεῖν εἰς μέριμναν καὶ ταραχὴν ἕνεκα τῶν πτωχῶν. Ἐὰν γὰρ ἔχωμεν, ἀπαιτούμεθα. Καὶ πάλιν ἐὰν ἀπέχωμεν ἐν τῇ διαγωγῇ ἡμῶν ἐκ τοῦ συγκαθεστῆναι, καὶ συναναμίγνυσθαι ταῖς θεωρίαις τῶν ἀνθρώπων. οὐ χρεῶν καταλιπεῖν ἡμᾶς τὸ κελλίον ἡμῶν, καὶ τὸ κάθισμα τὸ μοναστικὸν καὶ ἀναχωρητικόν, καὶ ἐκδοῦναι ἑαυτοὺς πρὸς τὸ γυρεῦσαι εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀρρώστους, καὶ ἀσχολεῖσθαι ἐν πράγμασι τοιού-

τοῖς. Δῆλον γάρ, ὅτι ἀπὸ τῶν μειζόνων εἰς τὰ ἐλάττω τὰ τοιαῦτα ἔρχονται. Ἐὰν δέ τις συνοικῇ τοῖς πολλοῖς, καὶ πλησίον τῶν ἀνθρώπων ἢ εἰς τὴν διαμονὴν τοῦ καθίσματος αὐτοῦ τὴν μετ' αὐτῶν, καὶ ἀναπαύεται ἐν κόποις ἑτέρων, εἴτε τῇ τῆς ὑγιείας, εἴτε τῇ τῆς ἀρρώστιας καιρῷ, τὸ αὐτὸ καὶ αὐτὸς ὀφείλει ποιῆσαι. Ἄλλ' οὐκ αὐτὸς μὲν ἐντελῶς ἐξ ἄλλων ἀπαιτεῖν τὴν ἀνάπαυσιν, ὅταν δὲ ἴδῃ τὸν υἱὸν τῆς ἐαυτοῦ σαρκός, καὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ἐν στενώσει, μᾶλλον δὲ τὸν Χριστὸν ἐρριμμένον, καὶ μοχλοῦντα, ὑποχωρεῖν καὶ κρύπτεσθαι ἐξ αὐτοῦ, ἡνίκα φαντάζεται τὴν ψευδῇ ἡσυχίαν αὐτοῦ. Ἐκαστος δὲ τοιοῦτος, ἀνελεῆμων ἐστί.

Καὶ μή μοι εἰς μνήμην ἀγάγῃς Ἰωάννην τὸν τῆς Θηβαίδος, καὶ τὸν Ἀρσένιον, καὶ εἶπες ὅτι τίς τούτων εἰς τὰ τοιαῦτα ἐξέδωκεν ἑαυτόν, ἢ ἐπεμελήσατο τῶν ἀρρώστων, καὶ τῶν πτωχῶν, καὶ ἡμέλησε τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ· μὴ ἐγγίσῃς πράγματι τισι τοιούτων. Ἐὰν γὰρ ἀπέχῃς ἀπὸ πάσης ἀναπαύσεως καὶ ἀπαντήσεως ἀνθρώπων, ὡς ἦσαν οὗτοι, ἐπιτρέπεται σοι ὁ Κύριος καταφρονεῖν τῶν τοιούτων. Ἐὰν δὲ ἐξ ἐκείνης τῆς τελειότητος ἀπέχῃς, καὶ ἐν τοῖς κόποις τοῦ σώματος, καὶ τῇ συντυχίᾳ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχῃς ἐν παντὶ καιρῷ, διατὶ ἀμελεῖς εἰς τὰς ἐντολάς, (ὥς τὸ μέτρον σου δέον φυλάξαι) διατρίβειν προφασιζόμενος εἰς τὴν πολιτείαν τὴν μεγάλην τῶν ἁγίων, ἢ τινι οὐ προτήγισας ;

Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀμελήσαιμι τῆς τοῦ ἁγίου Μακαρίου τοῦ μεγάλου χρήσεως ἀπομνημονεύσασθαι, ἥτις πρὸς ἔλεγχον τῶν καταφρονούντων τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐσημάνθη. Ἀπῆλθε γὰρ ἅπαξ ἐπισκέψασθαι τινὰ ἀδελφὸν ἀσθενοῦντα, καὶ ἐρωτήσαντος τοῦ μεγάλου, εἰ ἐπιθυμεῖ τινὸς ὁ ἀρρώστων, τοῦ δὲ ἀποκριναμένου, ὀλίγου τρυφεροῦ ἄρτου, διὰ τὸ τοῦς Μοναχοὺς ἀπαντας τότε ποιεῖν τὸν ἄρτον τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, (οὕτω γὰρ ἦν τὸ ἔθος τοῦ τόπου ἐκείνου) εὐθὺς ἀναστὰς ὁ ἀξιωμακκάριστος ἐκεῖνος ἀνὴρ, καὶ περ τυγχάνων ἐτῶν ἐνενήκοντα, ἐκ τῆς σκότησεως εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπορεύθη, καὶ ἡλλαξάτο τοὺς ξηροὺς ἄρτους, οὓς ἔλαβεν ἐν τῷ μηλωταρίῳ, εἰς ἀπαλούς, καὶ ἤνεγκε τούτους τῷ ἀδελφῷ.

Ἄλλὰ καὶ ὁ ὅμοιος τούτῳ τῷ μεγάλῳ, ὁ ἀββᾶς Ἀγάθων, καὶ τούτου μείζον εἰργάσατο, ἀνὴρ ἐμπειρότατος πάντων τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν Μοναχῶν, καὶ τὴν σιωπὴν, καὶ τὴν ἡσυχίαν ὑπὲρ πάντας τιμῶν. Οὗτος τοίνυν ὁ θαυμασμὸς ἐν καιρῷ πανηγύρεως ἀπῆε πωλῆ-

σαι τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ, καὶ εὗρεν ἐν τῇ ἀγορᾷ ξένον τινὰ ἐρβιμμένον, καὶ ἀσθενούντα, καὶ ἐμισθώσατο οἶκον, καὶ ἔμενε παρ' αὐτῷ ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἐργαζόμενος, καὶ τὸ τίμημα ὑπὲρ αὐτοῦ θαπανώμενος, καὶ ὑπηρετεῖ αὐτῷ μῆνας ἕξ, ἕως ἄν ὁ ἐν ἀσθενείᾳ οὗτος, γέγονεν ὑγιής. Οὗτος (καθὼς διηγεῖται ἡ ὑπόθεσις) ἔλεγεν, ὅτι ἤθελον εὑρεῖν λωβόν, καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸ σῶμά μου, καὶ λαβεῖν τὸ αὐτοῦ. Αὕτη ἐστὶν ἡ τελεία ἀγάπη.

Οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, ὧ ἀγαπητέ, εὐμαρῶς προθυμοῦνται, καὶ προνοοῦσι φυλάξαι τὰς ἐντολάς. Καὶ ἐὰν ἐπ' ἔργοις ἐγγένηται πασεῖν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἡ εὗρεσις αὐτῶν, καὶ κίνδυνον ὑποφέρουσι χάριν αὐτῶν. Ἐδέσμησε τὴν τελειότητα αὐτῶν, καὶ ἐκρέμασεν ὁ ζωοποιὸς ἐν δυσὶν ἐντολαῖς περιεχούσαις πάσας, τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ ὁμοίᾳ τῆς κτίσεως αὐτῆς, τῇ ἀγάπῃ τῆς εἰκόνης αὐτοῦ. Καὶ ἡ μὲν πρώτη, τὸν σκοπὸν κατορθοῖ τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος· ἡ δὲ δευτέρα, θεωρίαν καὶ πρᾶξιν. Διότι ἡ φύσις ἡ θεϊκὴ ἀπλὴ ἐστὶ, καὶ ἀσύνθετος, καὶ ἀόρατος, καὶ ἀνεκδής κατὰ τὴν φύσιν. Οὐ χρήζει γὰρ ἡ συνειδήσις κατὰ τὴν φύσιν ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ αὐτῆς πράξεως σωματικῆς, καὶ ἐνεργείας τινός, καὶ ἐννοιῶν παχύτητος. Ἀπλὴ γάρ ἐστιν ἡ ἐνεργεῖα αὐτῆς, καὶ ἐν τῷ ἐνὶ μέρει τοῦ νοός κατὰ τὴν ἀπλότητα τῆς προσκυνητῆς αἰτίας, τὴν ὑπὲρ αἴσθησιν τῆς αἰσθήσεως τῆς σαρκὸς ἐνεργεῖ· ἡ δευτέρα δὲ ἐντολή, ἥτις ἐστὶν ἡ φιλανθρωπία κατὰ τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως, οὕτω καὶ ἡ μέριμνα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἐν διπλότῃ ἐστὶ. Λέγω δέ, ὅτι ὅπερ ἐν τῇ συνειδήσει πληροῦμεν ἀοράτως, θέλομεν καὶ ἐν τῷ σώματι πληρῶσαι ὁμοίως, καὶ οὐ μόνον φανερώς, ἀλλὰ καὶ κρυπτῶς. Καὶ ἡ ἐν τοῖς πράγμασι τελειούμενη, καὶ ἐν τῇ συνειδήσει θέλει τελειοῦσθαι ὡσαύτως.

Καθάπερ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐκ δύο μερῶν ἐγένετο, ἐκ ψυχῆς λέγω, καὶ σώματος, οὕτω τὰ αὐτοῦ πάντα διπλῶς φροντίζονται, κατὰ τὸ διπλοῦν τῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Καὶ ὅτι προηγείται ἡ πρᾶξις τῆς θεωρίας ἐν παντὶ τόπῳ, ἀδύνατόν τινα ὑψωθῆναι εἰς τὸ μέρος ἐκείνης τῆς ὑψηλῆς, ἐὰν μὴ πρῶτον τελειώσῃ τὴν ὑποδεεστέραν τῷ ἔργῳ. Καὶ νῦν οὐδεὶς ἄνθρωπος τολμᾷ εἰπεῖν περὶ τῆς κτίσεως τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον, ὅτι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατορθοῖ, ἐὰν ἀπολειφθῇ τοῦ μέρους ἐκείνου, ὅπερ ἐν τῷ σώματι πληροῦται τὴν δύναμιν, καὶ κατὰ τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον τὸν παρέχοντα χεῖρα εἰς τὸ πρᾶγμα. Τότε γὰρ πιστεύεται, ὅτι ἡ ἀγάπη ἡ ἐν θεωρίᾳ κατέχεται, καὶ γνωρίζεται. Καὶ

ὅτε ἐν τούτοις γινόμεθα πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ κατὰ τὸ δυνατόν, τότε πρὸς τὸ μέρος τὸ μέγα τῆς θεωρίας τῆς ὑψηλῆς καὶ θεϊκῆς δίδονται τῇ ψυχῇ δυνάμεις, ἐκτείνεσθαι ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς ἀπλαῖς καὶ ἀνομοίοις. Ὅπου δὲ οὐκ ἔστι τῷ ἀνθρώπῳ τῇ τοῦ πλησίον ἀγάπῃ τελειῶσαι ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς ὁρατοῖς, καὶ τῷ σώματι, ἀρκεῖ πρὸς τὸν Θεὸν ἡ ἐν τῷ φρονήματι μόνῃ τελειουμένη ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον ἡμῶν, μάλιστα ἐὰν τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐγκλεισμοῦ, καὶ τῆς ἡσυχίας, καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ὑπεροχὴ ἀρκούντως διαμείνῃ ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς.

Ἐὰν δὲ ἐξ ὧν τῶν μερῶν ἐκείνης τῆς ἡσυχίας ὑστερούμεθα, πληρῶσωμεν τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς εἰς τὴν μετ' αὐτὴν ἐντολήν, ἥτις ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ αἰσθητή, ἣν τινα ὡς πλήρωμα τῆς ἀναπαύσεως τῆς ζωῆς ἡμῶν πληρῶσωμεν ἐν τῷ κόπῳ τοῦ σώματος ἡμῶν. Ἦνκα μὴ εὐρεθῇ ἡ ἐλευθερία ἡμῶν πρόφασις ὑποταγῆναι τῇ σαρκί, ἥνικα ἐν τῷ ἀναχωρητικῷ ὀνόματι ματαίως κοπιῶμεν. Δῆλον γάρ, ὅτι οὐκ ἐπετρέπη ὁ ἐκ τῆς συντυχίας τῶν ἀνθρώπων ἀπορῶν τελείως, καὶ ἐν τῷ Θεῷ ἐννοῶν ὁλοτελῶς, ἥνικα ἐστὶ νεκρὸς ἐκ πάντων ἐν τῇ ἀπ' αὐτῶν ἀποχῇ ὑπηρετεῖν, καὶ διακονεῖν τοῖς ἀνθρώποις. Ὁ δὲ ἔχων ⁽¹⁾ τὸν κανόνα τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ἐν ὄρῳ ἐβδομάδων ἑπτὰ, ἡ καθ' ἐβδομάδα, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸν κανόνα αὐτοῦ ἀπαντᾷ, καὶ συμμίσγεται τοῖς ἀνθρώποις, καὶ συμπαραμυθεῖται μετ' αὐτῶν, καὶ ἀμελῶν εἰς τοὺς ἐν θλίψεσιν ὄντας ἑαυτοῦ ἀδελφούς, ἥνικα δοκεῖ κατέχειν ἐν δεσμῷ τὸν ἐβδοματικαῖον κανόνα, οὗτος ἀνηλεής, καὶ ἀπότομος. Ἐκδηλον δὲ ἐστίν, ὅτι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐλεημοσύνην αὐτόν, καὶ ἐκ τῆς οἰήσεως, καὶ ἐκ τῶν ψευδῶν λογισμῶν ἑαυτοῦ τοῖς τοιούτοις κοινωνῆσαι οὐ συγκαταβαίνει πράγμασιν.

Ὁ καταφρονῶν τοῦ ἀσθενοῦς, οὐκ ὀφείτῃ φῶς. Καὶ ὁ ἀποστρέφων τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ἐκ τοῦ ἐν στενοχωρίᾳ ὄντος, ἡ ἡμέρα αὐτοῦ σκοτισθήσεται. Καὶ τοῦ καταφρονοῦντος τῆς φωνῆς τοῦ ἐν μόχθῳ ὄντος, οἱ υἱοὶ τῶν οἰκῶν ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἀορασίᾳ ψηλαφίσουσιν.

Μὴ καθυβρίσωμεν τὸ ὄνομα τὸ μέγα τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ ἀγνωσίᾳ ἡμῶν. Πᾶσα γὰρ πολιτεία καιρὸς ἐστίν, καὶ τόπος, καὶ δικηφορά. Καὶ τότε τῷ Θεῷ ἔγνωσται, εἰ δεκτὴ γενήσεται πᾶσα ἡ ἐργασία αὐτῆς. Καὶ ἐκτὸς τούτων, ματαία ἡ ἐργασία αὐτῶν πάντων, τῶν τὸ μέτρον μεριμνῶντων τῆς τελειότητος. Ὁ προσδοκῶν παρακληθῆναι, καὶ ἐπι-

(1) Τὰ ἀπὸ τοῦ, ὁ δὲ ἔχων, ἄχρι τοῦ, πάλιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου κεῖνται καὶ ἐν τῇ 521. σελ.

σχεφθῆναι τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ ἐξ ἄλλων, οὗτος ταπεινῶσει ἑαυτόν, καὶ συγκαπιάσει τῷ πλησίον ἑαυτοῦ ἐν τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς πειράζεται ἵνα γένηται ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐν χαρᾷ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἑαυτοῦ ἀπέχουσα ἀπὸ πάσης οἰήσεως, καὶ πλάνης τῶν δαιμόνων. Ἐβρέθη τινὶ τῶν ἀγίων γνωστικῶ ὄντι, ὅτι οὐδὲν δύναται λυτρώσασθαι τὸν Μοναχὸν ἐκ τοῦ τῆς ὑπερηφάνιας δαίμονος, καὶ συνεργῆσαι τῷ ὄρω τῆς ἑαυτοῦ σωφροσύνης ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξάψεως τοῦ πάθους τῆς πορνείας, ὡς ἐκεῖνο, τό, τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατακειμένους ἐν ταῖς ἑαυτῶν στρωματῶν, καὶ τοὺς κατατηχθέντας ἐν τῇ θλίψει τῆς σαρκός, ἐπισκέπτεσθαι.

Μεγάλη ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ ἀγγελικὴ τῆς ἡσυχίας, ὅταν διακρίσιν τοιαύτην συμμίξῃ ἑαυτῇ διὰ τὴν χρεῖαν τῆς ταπεινώσεως. Ἐνθα γὰρ οὐ γινώσκουμεν, κλεπτόμεθα καὶ πορνοῦμεθα. Ταῦτα εἶπον ἀδελφοί, οὐχ ἵνα ἀμελήσωμεν, καὶ καταφρονήσωμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας. Ἡμεῖς γὰρ εἰς ἕκαστον τόπον περὶ τούτου πείθομεν, καὶ οὐκ ἐξ ἐναντίας τῶν βημάτων ἡμῶν ἀνθιστάμενοι εὐρέθημεν νῦν. Μηδεὶς λάβῃ, καὶ ἐξαγάγῃ λόγον γυμνὸν ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν, καὶ ἀφῇ τὸ ὑπόλοιπον, καὶ κρατήσῃ αὐτὸν ἐν ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἀνοήτως. Ἐγὼ μνημονεύω, ὅτι ἐν τόποις πολλοῖς εἶπον παρακαλῶν, ὅτι καὶ ἐὰν συμβῇ τινὶ ἐν ἀργίᾳ τελεῖα εἶναι ἐν τῷ ἑαυτῷ κελλίῳ, διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσθενείας ἡμῶν τῆς ἐπερχομένης ἡμῖν, χάριν τούτου οὐ δεῖ ἐπιλέγεσθαι τελείαν ἔξοδον ἐξ αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐξωτέραν ἐργασίαν κρείττονα εἶναι τῆς ἐργασίας τῆς ἐκείσε λογίσασθαι. Ἐξοδὸν δὲ τελείαν εἶπον, οὐχὶ ἐὰν ἀπαντήσῃ ἡμῖν ἐν καιρῷ πρᾶγμα ἀναγκαῖον, ἵνα ἐξέλθῃς ἐν αὐτῷ ἐξδομάδας τινὰς τοῦ ἐμπορεύσασθαι ἐν αὐταῖς τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ τὴν ζωὴν τοῦ πλησίον σου, ἥδη τοῦτο ἀργίαν ψηφίσῃ, καὶ ἀσχολίαν λογίσῃ. Ἐὰν δέ τις δοκῇ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι τέλειός ἐστι, καὶ ἀνώτερος ἐκ πάντων τῶν ἐνταῦθα ἐν τῇ διαμονῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῇ ἀποχῇ ἐκ πάντων τῶν ὀρωμένων πραγμάτων, εὐλόγως καὶ ἐκ τούτων παραιτησάσθω. Μεγάλη ἐστὶν ἡ ἐργασία τῆς διακρίσεως τῶν συνεργουμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. ὅς τῷ ἐλέει αὐτοῦ δῶν ἡμῖν πληρῶσαι τὸν λόγον »ἑαυτοῦ, ὃν εἶρηκε λέγων (Λουκ. 5'. λα'.) εἴτι θέλετε ἵνα ποιῶσιν »ὕμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.« Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Πάλιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου ἔγραψας, ὅτι ὁ Μοναχὸς ὁ θέλων ἀγαπήσαι τὸν Θεὸν πλέον πάντων, μεριμνῆσαι ὀφείλει περὶ τῆς καθαρότητος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. Καὶ καλῶς εἶπας, ἐὰν ἱκανοῖς πρὸς τοῦτο. Καὶ

ἐπειδὴ ἔφης πάλιν, ὅτι οὐκ ἔχει ἡ ψυχὴ παρῥησίαν ἐν τῇ εὐχῇ, ἢ μὴ ἀκμήν τὰ πάθη νικήσασα, ἐμοὶ τὰ δύο ταῦτα ἐναντία δοκίῃ, καίτοι ἰδιώτης εἰμί. Εἰ γὰρ τὰ πάθη οὐκ ἐνίκησε, πῶς μεριμνᾷ τὴν καθαρότητα; καὶ ἐπεὶ ἐκ τοῦ κανόνος τῆς δικαιοσύνης τῆς πνευματικῆς οὐκ ἐπιτέτραπται αὕτη, ὅτε τὰ πάθη αὐτῆς οὐκ ἐνίκησε ζητεῖς ὅπερ ἐστὶν ὑψηλότερον αὐτῆς; οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἐπιθυμεῖ τίς, γνωρίζεται ὅτι ἀγαπᾷ, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀγαπᾷ, καταλαμβάνεται ὅτι ἐπιθυμεῖ. Ὁ πόθος γὰρ κατὰ φύσιν προηγείται τῆς ἐπιθυμίας. Εἰ μὴ ἀγαπήσειεν, οὐδὲ ἐπιθυμήσει. Τὰ πάθη γὰρ θύρα εἰσὶ κεκλεισμένη ἐπὶ πρόσωπον τῆς καθαρότητος. Καὶ ἐὰν τὴν κεκλεισμένην θύραν μὴ ἀνοίξῃ τίς, εἰς χώραν ἀγνὴν καὶ καθαρὰν τῆς καρδίας οὐκ εἰσελεύσεται. Καὶ ἐκεῖνο ὅπερ εἴρηκας, ὅτι οὐκ ἐν παρῥησίᾳ γίνεται ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς, ἀληθῶς ἔφης. Ἡ παρῥησία γὰρ οὐχὶ μόνον ὑπεράνω τῶν παθῶν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τῆς καθαρότητος. Καὶ οὕτω γίνεται ἡ τάξις τῆς παραδόσεως. καθὼς λέγω· ἡ μετὰ βίας ὑπομονὴ ἀντιπικλαίει τοῖς πάθεσιν ὑπὲρ τῆς καθαρότητος. Ἐὰν οὖν νικηθῇ τὰ πάθη, προσκτάται ἡ ψυχὴ τὴν καθαρότητα. Ἡ καθαρότης δὲ ἡ ἀληθὴς ποιεῖ κτᾶσθαι τὸν νοῦν παρῥησίαν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς.

Ἄρα οὖν καὶ αὐτὴν ἴσως, ἣν εἵπομεν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, αἰτούμενοι ἐν προσευχῇ, ὑπὸ τὴν μέμψιν ἐσμέν, ἢ αὕτη ἡ αἵτησις τῆς ὑπερηφανίας καὶ τῆς οἰήσεως, τὸ αἰτήσασθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ θεία γραφή, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν παραγγέλλουσι, καὶ αὐτὸς ὁ Μοναχὸς ὁπίσω αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἀναχώρησιν; ἀλλ' ἐγὼ νομίζω, ἄγιε, ὅτι ὥσπερ ὁ υἱὸς οὐ διστάζει εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ οὐκ αἰτεῖται παρ' αὐτοῦ οὕτω λέγων· δίδαξόν με τέχνην, ἢ δός μοι τι, οὕτω πρέπει τῷ Μοναχῷ μὴ διακρίνειν, καὶ αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, δός μοι ταῦδε, καὶ ταῦδε. Διότι γινώσκει, ὅτι ὑπὲρ ὃ προνοεῖται ὁ πατήρ τοῦ υἱοῦ, ἢ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐστὶν εἰς ἡμᾶς. Καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει ἡμῖν ταπεινῶσαι ἑαυτούς, καὶ πενθῆσαι ὑπὲρ τῶν αἰτίων τῶν παραπτωμάτων, τῶν ἐκτὸς τοῦ θελήματος ἡμῶν, εἴτε ἐν τοῖς λογισμοῖς, εἴτε ἐν τοῖς ἔργοις ἐπράχθη παρ' ἡμῶν, καὶ εἰπεῖν ἐν καρδίᾳ συντετριμμένη τὸ τοῦ Τελώνου, (Λουκ. ιη'. ιγ'.) ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ, καὶ ἐργάσασθαι κρυπτῶς, καὶ φανερώς ὅπερ ἐδίδαξεν ὁ Κύριος εἰπών· ὅταν ποιήσητε πάντα τα προστεταγμένα ἡμῖν, εἵπατε, ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοί ἐσμεν, ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιθήκαμεν· ἵνα ἡ συνειδήσίς σου μαρτυρῇ σοι, ὅτι ἀχρεῖος εἶ, καὶ χρεῖαν ἔχεις ἰλέουσ.

Γινώσκεις δὲ καὶ σύ, ὅτι οὐ τὰ ἔργα ἀνοίγουσι τὴν θύραν τὴν κεκλεισμένην τὴν ἐν καρδίᾳ, ἀλλὰ καρδία συντετριμμένη, καὶ ταπεινώσει, ὅτε νικήσεις τὰ πάθη ἐν τῇ ταπεινώσει, καὶ οὐκ ἐν τῇ περιφρονήσει. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ νοσῶν, ἐν πρώτοις ταπεινοῦται, καὶ περὶ τῆς υἱείας τῶν ἐν αὐτῷ παθῶν μεριμνᾷ, καὶ τότε ἐκζητεῖ γενέσθαι βασιλεὺς. Ἡ καθαρότης γάρ, καὶ ἡ τῆς ψυχῆς υἱεία ἐστὶν ἡ τῆς ψυχῆς βασιλεία.

Καὶ τίς ἐστὶν ἡ βασιλεία τῆς ψυχῆς; Ὡς περ ὁ νοσῶν οὐ λέγει τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ποιήσον με βασιλέα, ἀλλὰ μεριμνᾷ πρῶτον περὶ τῆς ἀρρώστιας αὐτοῦ, καὶ μετὰ τὴν υἱείαν ἐκ παντὸς ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκείνου ἐστίν, οὕτω καὶ ὁ ἀμαρτωλός, καὶ μετανοῶν, λαμβάνων τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τὴν υἱείαν, εἰσέρχεται μετὰ τοῦ πατρὸς εἰς τὴν χώραν τῆς φύσεως τῆς καθαρᾶς, καὶ βασιλεύει ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Ὅτε μνημονεύομεν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου τὰ ἑαυτοῦ πλημμελήματα διηγούμενου, καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ μέρει καὶ κατωτέρῳ τὴν ἑαυτοῦ τιθεμένου ψυχὴν (α'. Τιμ. α'. ιε'). α Ἰησοῦς Χριστὸς φησιν »εἰς τὸν κόσμον ἦλθεν ἀμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ· ἀλλὰ ὕδιὰ τοῦτο ἠλέησέ με, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρῶτον ἐνδείξῃται ἅπασαν τὴν ἑαυτοῦ μακροθυμίαν.» Διότι ἐξ ἀρχῆς διώκτης ἦμην, καὶ λοιδορὸς, καὶ βλάσφημος, ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἔπραξα ἐν ἀπιστίᾳ. Ταῦτα πότε, καὶ ἐν ποίῳ καιρῷ ἔλεγε; μετὰ τοὺς ἀγῶνας τοὺς μεγάλους, καὶ τὰ ἔργα τὰ δυνατὰ, μετὰ τὸ κήρυγμα, ὃ ἐκήρυξεν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοὺς θανάτους τοὺς συνεχεῖς, καὶ τὰς θλίψεις τὰς πολυτρόπους, ὥς ἔπαθεν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐκ τῶν ἔθνων. Αὐτὸς ἀκμὴν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ πρώτοις ἐθεώρει. Καὶ οὐχὶ μόνον, ὅτι οὐκ ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα ἐνόμιζεν, ἀλλ' οὐδὲ ψηφισθῆναι εἰς μαθητὴν ἐπενόησεν, ὅτι πρέπον ἐστίν. (α'. Κορινθ. ιε'. θ'.) Ἐλεγε γὰρ οὐκ εἰμι ἄξιος καλεῖσθαι Ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅτε ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τὴν κατὰ τῶν παθῶν νίκην ἐκέκτητο, ἔλεγεν (α'. Κορινθ. θ'. κζ'). Ὑποπιάζω μου τὴν σάρκα, καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. Εἰ δὲ εἴπῃς, ὅτι καὶ τὰ μεγάλα ἐν τόποις διηγεῖται περὶ ἑαυτοῦ, αὐτὸς πειθέτωσε περὶ τούτου. Λέγει γάρ, ὡς οὐχ ἑκουσίως ἐποίησεν, οὐδὲ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸ κήρυγμα. Καὶ ἡνίκα ὑπὲρ τῆς τῶν πιστῶν ὑπελείας διηγεῖται ταῦτα, τίθῃσιν ἑαυτὸν ἀπάσης διανοίας ἐστερημένον τῆς τοιαύτης χάριν καυχήσεως, βοῶν, καὶ λέγων, ὡς ὑμεῖς με ἠναγκάσατε.

(16'. ια'. θ. Κορινθ. ια'. ιζ'.) Καὶ πάλιν, οὐ κατὰ Κύριον λαλῶ, ἀλλ' ἐν ἀφροσύνῃ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ τῆς καυχήσεως. Ἰδοὺ οὗτος ὁ κανὼν, ὃν ἔθηκεν ἡμῖν ὁ ἅγιος Παῦλος, ὁ δίκαιος καὶ εὐθύς. Φυλάτσωμεν λοιπὸν αὐτόν, καὶ ζηλώσωμεν ἐν αὐτῷ. Καὶ τὸ μὲν ζητῆσαι τὰ ὑψηλὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα αὐτοῦ μὴ παρέχοντας, μηδὲ δωρουμένους. παραιτησώμεθα· διότι ὁ Θεὸς γινώσκει τὰ σκεύη τῆς ἐκλογῆς τῆς ὑπηρεσίας ἐαυτοῦ. Ὁ μακάριος γὰρ Παῦλος οὐδὲ μετὰ ταῦτα ἡτήσατο τὴν τῆς ψυχῆς βασιλείαν, ἀλλ' εἶπε· (Ῥωμ. θ'. γ'.) «ἡυχόμην ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. Πῶς οὖν ἡμεῖς τολμήσωμεν καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ τοῦ γινωσκομένου ὑπ' αὐτοῦ, αἰτήσασθαι τὴν βασιλείαν τῆς ψυχῆς; μήπω μήτε τὰς ἐντολὰς τηρήσαντες, μήτε τὰ πάθη νικήσαντες, καὶ τὸ χρέος μὴ ἀποδόντες;

Παρακαλῶ οὖν ἄγιε, ἵνα μὴ ἐπὶ τῷ λογισμῷ σου ἀνέλθῃ τοῦτο, ἀλλὰ κτῆσαι ὑπὲρ ἅπαντα ὑπομονὴν τῶν ἐπερχομένων. Καὶ ἐν ταπεινώσει μεγάλῃ, καὶ συντριμμῷ καρδίας ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν αἰτησώμεθα τὴν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν συγχώρησιν, καὶ τὴν ταπεινώσιν τῆς ψυχῆς.

Ἐγράφη ὑπὸ τινος τῶν ἁγίων, ὅτι ὅστις οὐ λογίζεται ἐαυτὸν ἁμαρτωλόν, παρὰ τῷ Κυρίῳ ἡ εὐχὴ αὐτοῦ οὐκ ἔστιν εὐπρόσδεκτος. Ἐὰν δὲ εἴπῃς, ὅτι τινὲς τῶν πατέρων ἔγραψαν περὶ τούτων, τί ἐστὶ καθαρότης τῆς ψυχῆς, καὶ τί ὑγίεια, καὶ τί ἀπάθεια, καὶ τί θεωρία, οὐχ ἵνα ζητήσωμεν αὐτὰ πρὸ καιροῦ ἐν προσδοκίᾳ ἔγραψαν. (Λουκ. ιζ' κ'.) «Διότι» γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐν παρατηρήσει προσδοκίας.» Οἱ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ σκοπῷ εὐρεθέντες, ὑπερηφανίαν καὶ πτώσιν ἐκτήσαντο. Ἀλλ' ἡμεῖς γε καταστήσωμεν τὴν χώραν τῆς καρδίας ἐν τοῖς ἔργοις τῆς μετανοίας, καὶ ταῖς πολιτείαις ταῖς εὐαρεστούσαις τῷ Θεῷ, καὶ τὰ τοῦ Κυρίου ἀφ' ἐαυτῶν ἔρχονται, ἐὰν ὁ τόπος τῆς καρδίας καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος γένηται. Ἐκεῖνα δὲ ἅπερ ζητοῦμεν ἐν παρατηρήσει, τὰ ὑψηλὰ φημι δὴ τοῦ Θεοῦ, ἀδόκιμόν ἐστι τοῦτο τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ λαβόντες, ὑπερηφανίαν ἐκτήσαντο, καὶ πτώσιν. Καὶ οὐ σημειόν ἐστι τοῦτο τοῦ ἀγαπᾶν τινὰ τὸν Θεόν, ἀλλὰ νόσος ψυχῆς. Καὶ πῶς ἡμεῖς ζητήσωμεν τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ, ὅπου Παῦλος ὁ θεὸς καυχᾶται ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ ἡγεῖται εἶναι τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ;

Πάλιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου ἔγραψας, ὅτι ἡγάπησεν ἡ ψυχὴ σου ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν, ἀλλ' οὐκ ἔφθασας τὸ ἀγαπᾶν, εἰ καὶ ἐπιθυμίαν τοῦ Βέροιας

ἀγαπᾶν ἔχεις πολλήν· καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι ἡ ἀναχώρησις τῆς ἐρήμου ποθητὴ σοὶ ἐστὶ, καὶ ἔδειξας ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ καθαρότης τῆς καρδίας ἤρξατο ἐν σοί, καὶ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐπιμελῶς πυροῦται, καὶ θερμαίνεται ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Καὶ ταῦτα εἰ ἀληθῆ, μεγάλα εἰσὶ, γραφῆναι δὲ παρὰ σοῦ οὐκ ἤθελον. Οὐκ ἔχουσι γὰρ μίαν ἐξ αὐτῶν τάξιν. Εἰ δὲ διὰ τὴν ἐρώτησιν διηγῆσω αὐτά, ἄλλως ἢν ἡ τάξις τῆς ἐρωτήσεως. Ὁ γὰρ λέγων, ὅτι οὐκ ἔχει ἀκμὴν παρρησίαν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ προσευχῇ, διότι οὐκ ἐνίκησε τὰ πάθη, πῶς τολμᾷ εἰπεῖν, ὅτι ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, τοῦ ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν; οὐκ ἔστι τρόπος τοῦ κινηθῆναι ἐν τῇ ψυχῇ τὴν θείαν ἀγάπην, ἥς ὀπίσω ἐν ἀναχωρήσει μυστικῶς τρέχεις, εἰ οὐκ ἐνίκησε τὰ πάθη. Σὺ δὲ εἶπας, ὅτι ἡ ψυχὴ σου τὰ πάθη οὐκ ἐνίκησε, καὶ τὸν Θεὸν ἀγαπῆσαι ἠγάπησεν, ὅπερ οὐκ ἔχει τάξιν. Ὁ γὰρ λέγων, ὅτι τὰ πάθη οὐκ ἐνίκησε, καὶ ἀγαπῆσαι τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ, ἐγὼ οὐκ οἶδα ὅπερ φησὶν.

Ἀλλὰ σὺ λέγεις, ὅτι οὐκ εἶπον ἀγαπᾷ, ἀλλ' ἀγαπῶ ἀγαπῆσαι. Καὶ οὐδὲ τοῦτο τόπον ἔχει, ἐὰν ἡ ψυχὴ μὴ ᾖ ἐν καθαρότητι. Ἐὰν δὲ λόγον ψιλὸν θέλῃς εἰπεῖν, τοῦτο οὐ σὺ μόνος λέγεις, ἀλλ' ἕκαστος λέγει, ὅτι ἐθέλει ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν. Καὶ οὐ μόνον οἱ χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ λόγος οἰκεῖος ἐξ ἑκάστου λέγεται· ἀλλ' ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἡ γλῶσσα μόνον κινεῖται, τῆς ψυχῆς μὴ αἰσθανομένης τὸ τί λέγει. Καὶ πολλοὶ νοσοῦντες, οὐδὲ αὐτό, ὅτι νοσοῦσιν ἐπίστανται. Κακία γὰρ, νόσος ἐστὶ ψυχῆς. Καὶ πλάνη, τῆς ἀληθείας ἀπώλεια. Καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἐν τούτοις ἀβρόστούντες, ὑγίαν κηρύττουσι, καὶ ὑπὸ πολλῶν εὐφημοῦνται. Ἐὰν γὰρ μὴ ὑγιάνῃ ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς κακίας, καὶ σταθῇ ἐν τῇ ὑγείᾳ τῇ φυσικῇ, ἐν ἡἐκτίσθη, ὅπως γεννηθῇ ἐκ τῆς ὑγείας τοῦ πνεύματος, ἐπιθυμεῖν ἀνθρώπον τὰ ὑπὲρ φύσιν τοῦ πνεύματος, οὐ δυνατόν ἐστι. Διότι ὅσον ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἐν τῇ νόσῳ τῶν παθῶν, οὐκ αἰσθῆται αἰσθάνεται τῶν πνευματικῶν, οὐδὲ ἐπιθυμεῖν αὐτὰ οἶδεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκοῆς τῶν ὧτων, καὶ τῶν γραφῶν μόνον ἐπιθυμεῖ. Λοιπὸν δικαίως ἀνωθεν εἶπον, ὅτι χρὴ τοὺς ἐπιθυμοῦντας τῆς τελειότητος, φυλάττειν πάσας τὰς ἐντολάς. Διότι ἡ ἐργασία ἡ κρυπτὴ τῶν ἐντολῶν ἰατρνεύει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς. Καὶ αὕτη οὐχ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐγένετο. Γέγραπται γάρ, ὅτι χωρὶς ἐκχύσεως αἵματος, οὐκ ἔστιν ἄφεσις. Ἀλλὰ ἐν πρώτοις ἐν τῇ ἐνανθρωπήσει τοῦ Χριστοῦ ἐδέξατο ἡ φύσις ἡμῶν τὸν ἀνακαινισμόν, καὶ ἐκοινώνησε τῷ πάθει αὐτοῦ, καὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, καὶ τότε μετὰ τὸν ἀνακαινισμόν τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵ-

ματος ἀνεκαινίσθη, καὶ ἡγιασθῇ ἡ φύσις ἡμῶν, καὶ ἱκανὴ ἐγένετο δέ-
ξασθαι τὰς ἐντολὰς τὰς νέας, καὶ τελείας. Εἰ γὰρ ἐδόθη αὐτοῖς πρὸ τῆς
ἐκχύσεως τοῦ αἵματος, πρὸ τοῦ ἀνακαινισθῆναι καὶ ἡγιασθῆναι τὴν φύ-
σιν ἡμῶν, τάχα καὶ αὐταὶ αἱ ἐντολαὶ αἱ νέαι, κατ' ἐκείνας τὰς πάλαι
τὴν κακίαν ἔκοπτον ἐκ τῆς ψυχῆς, μὴ δυνάμεναι τὴν ῥίζαν αὐτὴν τῆς
κακίας τέλεον ἐκτίλαι ἐκ τῆς ψυχῆς. Νῦν δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' ἡ κρυπτὴ
ἐργασία ἡ ἐξακολουθοῦσα, καὶ αἱ ἐντολαὶ αἱ καιναὶ καὶ πνευματικαί,
ὥς ἡ ψυχὴ φυλάττει ἐν τῇ περιβλέψει τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, ἀνακαινί-
ζουσιν αὐτήν, καὶ ἡγιαζοῦσι, καὶ κρυπτῶς θεραπεύουσι πάντα τὰ μέλη
αὐτῆς. Ὅτι ἐκάστη ἐντολὴ ὁποῖον πάθος ἐξιᾶται ἐν τῇ ψυχῇ ἡσυχῶς,
δηλόν ἐστι. Καὶ τῆς ἐνεργείας δὲ τούτων, ὅ, τε ἰατρεύων καὶ ἰατρευόμε-
νος ἐπαισθάνονται καθ' ὁμοιότητα τῆς αἰμόρροου γυναικός.

Σὺ γινώσκεις, ὦ ἀγαπητέ, ὅτι εἰ μὴ ἰατρευθεῖν τὸ ἐμπαθὲς μέρος
τῆς ψυχῆς, καὶ ἀνακαινισθεῖν, καὶ ἡγιασθεῖν κρυπτῶς, καὶ δεσμευθεῖν
κρυπτῶς, καὶ δεσμευθεῖν ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ πνεύματος, οὐ κτήσεται
ὕγιαν, οὐδὲ ἐλευθερωθήσεται τοῦ λυπεῖσθαι ἐκ τῶν ἀπαντῶντων αὐτῇ
πραγμάτων τῶν ἐν τῇ κτίσει. Καὶ αὕτη ἡ ἰατρεία ἐστί, ταύτην γενέσ-
θαι ὑπὸ τῆς χάριτος καθάπερ ἐπὶ τῶν μκαρίων Ἀποστόλων, ὅτι ἐν
τῇ πίστει ἐτελειώθησαν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἐστὶν ὅτε νο-
μίμως ὑποδέχεται ἡ ψυχὴ τὴν ὑγίαν. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ ἐν τῇ ἐργασίᾳ
τῶν ἐντολῶν, καὶ τοῖς σκληροτέροις ἔργοις τῆς πολιτείας τῆς ἀληθοῦς
νικήσας τὰ πάθη, γινωσκέτω, ὅτι τὴν ὑγίαν τῆς ψυχῆς νομίμως ἐ-
κτήσατο, καὶ ἀπεγαλακτίσθη ἀπὸ τῆς σωματώσεως τούτου τοῦ κό-
σμου, καὶ ἐκόπη ἐξ αὐτοῦ τὸ ἔθος τῶν ἐαυτοῦ προλήψεων, καὶ ἀνε-
γεννήθη ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς, καὶ ἐνωράθη ἐν τῇ χάριτι
ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς ἐννοίαις τοῦ ἐσωτέρου ἀνθρώπου,
καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν κόσμος καινὸς ἀσύνθετος.

Ὅταν ἀνακαινισθῇ δὲ ὁ νοῦς, καὶ ἡ καρδίᾳ ἡγιασθῇ, πάσαι αἱ εὐ-
νοιαὶ αἱ κινούμεναι ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνου τοῦ κόσμου, ἐν ᾧ
εἰσέρχεται, κινουῦνται. Πρῶτον κινεῖται ἐν αὐτῇ ὁ πόθος τῶν θείων, καὶ
ἐπιποθεῖ τὴν κοινωνίαν τὴν μετὰ τῶν Ἀγγέλων, καὶ τὰς ἀποκαλύψεις
τῶν μυστηρίων τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος. Καὶ αἰσθάνεται ὁ νοῦς
αὐτοῦ τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς τῶν ποιημάτων, καὶ ἀνατέλλει
ἐν αὐτῷ ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων τῆς ἀγίας Τριάδος σὺν τοῖς μυστη-
ρίοις τῆς οἰκονομίας τῆς προσκυνητῆς, τῆς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τότε ἐνοῦ-
ται ὁλοτελῶς τῇ γνώσει τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων.

Κατανόησόν μοι λοιπὸν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὧν σοι ἔγραψα τὰ σά. Εἰ ἡδύνατο ἡ ψυχὴ, ἡνίκα ἦν ἐγκεκλεισμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν παθῶν, ἀγαπήσαι τὸν Θεὸν ἐν ἀληθείᾳ, οὐ πολλὴν χρεῖαν εἶχε τοῦ ἐρωτῆσαι, καὶ μαθεῖν τὰ μυστήρια τοῦ κόσμου τοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ δῆλον, ὅτι οὐκ ὠφελοῦσιν αἱ μαθήσεις, καὶ ἡ γνώσις ἐν τοῖς πάθεσιν, οὔτε δὲ ἱκανοῦσιν ἀνοῖξαι τὴν θύραν τὴν ἀποκεκλεισμένην τῆς καθαρότητος κατὰ πρόσωπον. Ἐὰν δὲ ληρθῶσι τὰ πάθη ἀπὸ τῆς ψυχῆς, φωτίζεται ὁ νοῦς, καὶ συνίσταται ἐν τῷ τόπῳ τῷ καθαρῷ τῆς φύσεως, καὶ οὐ χρῆζει ἐρωτήσεως· ὅτι τηλαυγῶς θεωρεῖ τὰ ἀγαθὰ τὰ εὐρισκόμενα ἐν τόπῳ αὐτοῦ. Καθάπερ γὰρ αἱ αἰσθήσεις ἡμῶν αἱ ἔξω οὐκ ἐκ μαθήσεως, καὶ ἐρωτήσεως αἰσθάνονται τῶν φύσεων, καὶ τῶν πραγμάτων τῶν συγγινομένων ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ἐκάστη τῶν αἰσθήσεων φυσικῶς, καὶ οὐ μετὰ ἐρωτήσεως αἰσθάνεται τοῦ πράγματος τοῦ ἀπαντῶντος αὐτῇ· (οὐ γάρ ἐστι διδασχὴ μεσιτεύουσα μεταξὺ τῶν αἰσθητικῶν, καὶ τῶν αἰσθητῶν. Τῷ τυφλῷ ὅποσον ἂν λέγεται αὐτῷ περὶ τῆς δόξης τοῦ Ἥλιου, καὶ τῆς Σελήνης, καὶ τοῦ χοροῦ τῶν Ἀστέρων, καὶ τῆς λαμπηδόνης τῶν λίθων τῶν τιμίων, ἐν ὀνομασίᾳ μόνον δέχεται, καὶ κρίνει, καὶ νοεῖ τὴν ὠραιότητα, ἣν ἔχουσιν· ἡ δὲ γνώσις αὐτοῦ καὶ ἡ διάκρισις ἀπέχουσιν ἀπὸ τῆς ἡδονῆς τῆς ὁράσεως αὐτῶν.) Οὕτω τὸν ὁμοιον τρόπον νόει μοι καὶ περὶ τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος. Ὁ νοῦς γὰρ ὁ θεωρητικὸς τῶν κρυπτῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος ἐὰν ᾖ ἐν τῇ ὑγείᾳ τῆς φύσεως αὐτοῦ, θεωρεῖ ἀρτίως τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐρωτᾷ καὶ μαθαίνει, ἀλλὰ τρυφᾷ ἐν τῇ ἡδονῇ τῶν μυστηρίων τοῦ κόσμου τοῦ καινοῦ ὑπεράνω τῆς ἐλευθερίας τοῦ θελήματος, κατὰ τὴν θερμότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς εἰς τὸν Χριστὸν, καθὼς ἔγραψεν ὁ μακάριος Παῦλος. (Ῥωμ. η'. κε'.) «Ὁ βλέπομεν, τί καὶ ἐλπίζομεν; δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.»

Ὁφείλομεν λοιπὸν ἀπεκδέχεσθαι, καὶ ἐμμένειν μοναστικῶς, (1) καὶ μετὰ ἀπλότητος πρὸς τὸν ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπον, ὅπου οὐκ ἔστιν ἐκτυπώματα τῶν λογισμῶν, οὐδὲ θεωρία τῶν συνθέτων. Διότι ὥστερ ὁ νοῦς βλέπει, οὕτω δέχεται τὰ παραδείγματα. Ὅταν γὰρ βλέπῃ πρὸς τὸν κόσμον, κατὰ τὴν παραλλαγὴν τῶν σχημάτων, ἐν οἷς ἂν μετεωρίζηται, κατὰ τοσοῦτον δέχεται ἐξ αὐτῶν ὁ νοῦς τύπους, καὶ ὁμοιώματα. Καὶ ταῦτα πρὸς τὸ μέτρον τοῦ πλήθους αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν διαφορὰν τῆς ἀλλοιώσεως αὐτῶν κινουσιν ἐν αὐτῷ λογισμούς. Καὶ ὅταν κινήθωσιν οἱ

(1) Τὸ Ε. Χ. μυστικῶς.

λογισμοί, σφραγίζουσι τὸν νοῦν. Ἐὰν δὲ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον ὁ νοῦς ἀποβλέπῃ, ὅπου οὐκ ἔστι τι χρήσασθαι δυνατόν ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν σχημάτων, οὐδὲ σύνθετον τῶν συνθέτων διακρίνεται ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν τύπων, ἀλλ' ὅλον ἐξ ὅλου Χριστός, δῆλον ὅτι τὴν ἀπλήν θεωρίαν δέχεται ὁ νοῦς, ἥς χωρὶς οὐδέν τι ἕτερον εὐωδιάζει τὸν φάρυγγα τῆς ψυχῆς, καὶ κτήσασθαι αὐτὴν παρρησίαν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς ποιεῖν πέφυκε. Διότι αὕτη ἐστὶν ἡ τροφή τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς. Καὶ ἡνίκα στῇ ὁ νοῦς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας, οὐ χρήζει τῆς ἐρωτήσεως. Ὡς περ γὰρ ὁ σωματικὸς ὀφθαλμὸς οὐκ ἐρωτᾷ, εἴτα βλέπει τὸν ἥλιον, οὕτως οὐδὲ ὁ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸς ἐξετάζει πρῶτον, καὶ μετὰ τοῦτο θεωρεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ πνεύματος. Οὕτω καὶ ἡ θεωρία ἡ μυστική, ἣν ἐπιθυμεῖς, ὦ ἄγιε, μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὑγείαν ἀποκαλύπτεται τῷ νοί. Ἐκείνη δὲ ἡ μετὰ ἐξετάσεως, καὶ ἀνακρίσεως μαθεῖν τοιαῦτα μυστήρια θέλουσα, ἀφροσύνη ψυχῆς ἐστί. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος, οὐκ ἐν μαθήσει ἢ ἐν τρόπῳ ὑλικῷ εἶπεν, ὅτι εἶδε, καὶ ἤκουσε μυστήρια, καὶ ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξόν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι (β. Κορινθ. ιβ'. δ'). ἀλλ' ἄρπαγῇ ἠρπάγη εἰς τὴν χώραν τὴν »πνευματικὴν, καὶ ἐθεάσατο τὴν ἀποκάλυψιν τῶν μυστηρίων.»

Λοιπὸν καὶ σύ, ὦ ἄγιε, ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν καθαρότητα, κόψον ἐκ πάντων τὴν ἀγάπην τὴν ἐκκεχυμένην πρὸς πάντας, καὶ εἰσελθὼν ἐργαται ἐν τῇ ἀμπέλῳ τῆς καρδίας σου, ἐκτίλον ἐκ τῆς ψυχῆς σου τὰ πάθη, ἐργασαι μὴ γινῶναι κακίαν ἀνθρώπου. Ἡ καθαρότης βλέπει τὸν Θεόν, οὐκ ἐξ αἰτήσεως ἀνατέλλει, καὶ ἀνθεῖ ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ γινώσκειν κακίαν ἀνθρώπου τινός. Ἐὰν δὲ θέλῃς ἵνα γένηται ἡ καρδιά σου τόπος μυστηρίων τοῦ καινοῦ κόσμου, πρῶτον μὲν πλούτησον ἐν ἔργοις σωματικοῖς, νηστεῖα, ἀγρυπνία, λειτουργία ἀσκήσει, ὑπομονή, καθαίρεισι τῶν λογισμῶν, καὶ τοῖς λοιποῖς. Δέσμευσον τὸν νοῦν σου ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν γραφῶν, καὶ τῇ μελέτῃ τῇ ἐν αὐταῖς, γράψον τὰς ἐντολὰς κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου, καὶ ἀπόδος τὸ χρίος τῶν παθῶν, ἡνίκα ἡττᾶσαι καὶ ἡττᾷς. Καὶ ἐν τῇ διηνεκεῖ ὁμιλία τῆς εὐχῆς, καὶ τῆς λιτῆς, καὶ τῇ μελέτῃ, τῇ ἐν αὐταῖς ἐκτίλλον ἐκ τῆς καρδίας σου πᾶσαν εἰκόνα καὶ πᾶν ὁμοίωμα, ὅπερ προληπτικῶς προσελήρθης. Ἐθίσον τὸν νοῦν σου φεῖ ἐν τοῖς μυστηρίοις τῆς οἰκονομίας τοῦ Σωτῆρος μελετᾶν, καὶ ἄφες τὴν αἵτησιν τῆς γνώσεως, καὶ τῆς θεωρίας, ἅπερ ὑπερβάλλει τὴν διήγησιν τῶν λόγων εἰς τὸν τόπον, καὶ τὸν καιρὸν αὐτῶν, καὶ ἀκολούθησον τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν, καὶ τοῖς ἔργοις τοῖς ὑπὲρ τῆς

καθαρότητος, καὶ αἴτει σεαυτῷ παρὰ Κυρίου ἐν τῇ προσευχῇ λύπην πυρὸς πεπυρωμένην ἐν πᾶσιν, (ἦν καὶ ταῖς καρδίαις τῶν Ἀποστόλων, καὶ τῶν μαρτύρων ἐνέθηκε, καὶ τῶν πατέρων) ἵνα στάξῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἀξιωθῇς τῆς πολιτείας τῆς διανοίας. Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος τῆς πολιτείας ταύτης, ταυτὰ ἐστίν· ἡ ἐκκοπὴ πάντων τῇ ἐνώσει τῇ ἐν Χριστῷ. Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῇς τῆς θεωρίας τῶν μυστηρίων, ἐν ἔργοις ἔργασαι τὰς ἐντολάς ἐν σεαυτῷ, καὶ μὴ ἐν τῇ καταδιώξει τῆς γνώσεως αὐτῶν. Ἡ θεωρία ἡ πνευματικὴ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς καθαρότητος ἐνεργεῖ ἐντὸς ἡμῶν. Καὶ σὺ ζήτησον πρῶτον μαθεῖν, πῶς εἰσέρχῃ εἰς τὴν χώραν τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, καὶ οὕτως ἄρξαι.

Πρῶτον τῶν μυστηρίων καλεῖται ἡ καθαρότης, ἡ συνισταμένη ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ἐντολῶν. Θεωρία δὲ ἐστίν ἡ θεωρία ἡ πνευματικὴ τοῦ νοός, τὸ ἐκπλήττεσθαι, καὶ κατανοεῖν ἐν πᾶσιν οἷς ἐγένοντο, καὶ γενήσονται. Θεωρία ἐστίν ἡ ὁρασις τοῦ νοός, ἐκπλήττεσθαι ἐπὶ τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ, καὶ κατανοεῖν τὰς δόξας αὐτοῦ, καὶ τὰ δυσχερῆ τοῦ καινοῦ κόσμου. Ἐν οἷς συντρίβεται ἡ καρδιά, καὶ ἀνακαινίζεται, καὶ καθ' ὁμοιότητα τῶν ἐν Χριστῷ νηπίων ἐν γάλακτι τῶν ἐντολῶν ἀνατρέφεται τῶν καινῶν καὶ πνευματικῶν, καὶ γίνεται χωρὶς κακίας, καὶ ἐθίζεται ἐν τοῖς μυστηρίοις τοῦ πνεύματος, καὶ ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσι τῆς γνώσεως, ἐπαυρόμενος ἀπὸ γνώσεως εἰς γνώσιν, καὶ ἀπὸ θεωρίας εἰς θεωρίαν, καὶ ἀπὸ κατανοήσεως εἰς κατανόησιν, καὶ μανθάνει, καὶ κραταιοῦται μυστικῶς ἕως ἂν ὑψωθῇ ἐν τῇ ἀγάπῃ, καὶ ἐνωθῇ ἐν τῇ ἐλπίδι, καὶ ἐνδομυχήσῃ ἐν αὐτῷ ἡ χαρὰ, καὶ ὑψωθῇ ἐν τῷ Θεῷ, καὶ στεφανωθῇ τῇ δόξῃ τῇ φυσικῇ τῆς ἐαυτοῦ δημιουργίας, ἐν ᾗ ἐκτίσθη.

Ἐν ταύταις ταῖς νομαῖς τοῦ πνεύματος ἀνέρχεται ὁ νοῦς ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσι τῆς γνώσεως, καὶ πίπτει, καὶ ἐγείρεται, καὶ νικᾷ, καὶ ἡττᾶται, καὶ τηγανίζεται ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ κελλίου, καὶ οὕτω καθαίρεται, καὶ γίνεται ἔλεος, καὶ πρακτικῶς ἀξιοῦται τῆς θεωρίας τῆς ἀγίας Τριάδος, ἧς ἐν ἐπιθυμίᾳ ὑπάρχεις. Θεωρίαι γὰρ τῶν φύσεων, ἐν αἷς ὁ νοῦς ὑψοῦται, καὶ ἐνεργεῖ, καὶ γυμνάζεται, τρεῖς εἰσὶ· δύο τῶν φύσεων τῶν κτιστῶν, τῶν λογικῶν, καὶ ἀλόγων, καὶ πνευματικῶν, καὶ σωματικῶν, καὶ ἡ ἄλλη τῆς ἀγίας Τριάδος. Πρῶτον μένουσιν εἰς πᾶν κτίσμα ἐλθόν, εἰς τὴν κτίσιν γίνεται ἡ θεωρία, καὶ διέρχεται δι' αὐτῆς ὁ νοῦς ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς γνώσεως. Τοῖς δὲ μὴ ὑποπίπτειν τῇ αἰσθήσει πεφυκόσι, θεωρία γίνεται ἐν αὐτοῖς νοητή. Καὶ ὁ νοῦς ἔχει θεωρίαν τοῦ θεω-

ρεῖν ἑαυτόν, ἐν ᾗ οἱ ἕξω φιλόσοφοι μετεωρίσαντο τὴν διάνοιαν ἑαυτῶν ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν κτισμάτων.

Ἡ θεωρία οὖν τῶν υἱῶν τοῦ μυστηρίου τῆς πίστεως, μετὰ τῆς πίστεως συγκεκολλημένη ἐστί, καὶ ἐν τῷ λειμῶνι τῶν γραφῶν ποιμαίνεται. Ἦτις συνάγει τὸν νοῦν ἀπὸ παντὸς μετεωρισμοῦ ἐξωτέρου, καὶ δεσμεύει αὐτὸν ἐν τῇ ἐνώσει τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὁμοιότητα Βασιλείου, καὶ Γρηγορίου, καὶ εἰς τοὺς μυστικούς λόγους τοὺς τεθέντας ἐν τῇ γραφῇ γεύεται ἡ θεωρία αὐτοῦ. Καὶ οἱ μὴ καταλαμβάνόμενοι ὑπὸ τῆς γνώσεως λόγοι, δεκτοὶ διὰ τῆς πίστεως ὅφ' ὧν γίνονται. Καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ δεχόμεθα γινώσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, ἧτις γίνεται ἐν ἡμῖν μετὰ τὴν κάθαρσιν. Καὶ διὰ τὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος τὰ ὑπὲρ τὴν γινώσκιν, ὧν αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος οὐκ αἰσθάνονται, οὐδὲ τὸ λογικὸν τοῦ νοός, ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πίστιν, ἐν ᾗ γινώσκομεν μόνον, ὅτι εἰσί. Καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πίστεως γεννᾶται ἡμῖν ἡ ἐλπίς ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐν τῇ πίστει ἐξομολογούμεθα, ὅτι ὁ Θεός, Κύριος, καὶ δεσπότης, καὶ κτίστης, καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων ἐστί. Καὶ ἐν τῇ γνώσει διακρίνομεν, ὅτι δέον ἡμᾶς φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ νοῆται τοῦτο, ὅτι τὰς ἐντολὰς τὰς παλαιὰς ὁ φόβος φυλάττει, καθὼς εἶπεν ⁽¹⁾ αὐτός· τὰς δὲ ζωοποιούς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀγάπη φυλάττει, καθὼς εἶπεν· (Ἰωάν. ιε'. ι'). «ἐγὼ τετήρηκα τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρὸς μου, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν »τῇ ἀγάπῃ.» Δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἐν φόβῳ φυλάττει ὁ υἱὸς τὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐντολὰς, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης. Καὶ διὰ τοῦτο παραγγέλλει ἡμῖν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐξ ἀγάπης τηρήσωμεν τὰς ἐντολὰς, καθὼς λέγει· (Ἰωάν. ιδ'. ιε'.) «ἐὰν ἀγαπήτε με, τὰς ἐντολὰς μου τηρήσετε, καὶ »καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα μου, καὶ ἄλλον παράκλητον πέμψει »ὑμῖν.» Παρουσίαν τοῦ παρακλήτου καλεῖ τὰ χαρίσματα τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, ὡς εἶναι ἐν τῇ ὑποδοχῇ τοῦ πνεύματος, ἣν οἱ Ἀπόστολοι ἐδέξαντο, τὴν τελείωσιν τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς. Καὶ τὸν παράκλητον ὁ Κύριος καθωμολόγησε, καὶ ὑπέσχετο ἐρωτήσας τὸν πατέρα ἑαυτοῦ δοῦναι αὐτοῖς, ὅπως διαμένῃ μετ' αὐτῶν εἰς τοὺς αἰῶνας μετὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν καὶ τὴν κάθαρσιν. Ὅρα, ὅτι ἐκ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀξιοῦται ὁ νοῦς τῆς χάριτος τῆς θεωρίας τῆς μυστικῆς, καὶ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος ; οὐχ ὡς ἡ σοφία σου ὑπενόησεν, ὅτι τὸ ἔργον

(1) «Οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον. (Ῥωμ. η'. ιε'.)»

τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀναχαιτισμός τῆς θεωρίας τῶν θείων μυστηρίων, τῶν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τελειουμένων ἐστί.

Παρακαλῶ οὖν σε, ἐὰν αἰσθηθῇς ἐν τῇ ψυχῇ σου, ὅτι ἔφθασας τὴν χώραν τῆς ἀγάπης, τήρησον τὰς ἐντολάς τῆς νέας, διὰ τὸν πόθον τοῦ θεοεικότος αὐτάς, ἀλλὰ μὴ διὰ τὸν φόβον. (Ῥωμ. η'. λε'. λη'.) «Καθώς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἡνίκα ἐπυροῦτο ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ θείᾳ, εἶπε· τίς χωρίσει με ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλιψίς, ἢ φυλακή, ἢ διωγμός. καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ πάλιν προστίθησι· πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε ἐνιστώτα, οὔτε μέλλοντα δύνανται ἡμεῖς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.» Καὶ ἵνα μὴ νομισθῇ, ὅτι τὸν μισθὸν τὸν πολύν, ἢ τὴν τιμὴν, ἢ τὴν δόσιν τὴν ὑπερβάλλουσαν τῶν πνευματικῶν ἐπιθυμεῖ, καθὼς ἡ σὴ ἀγιοσύνη ἐπιθυμεῖ, εἶπεν· (Ῥωμ. θ'. γ'.) «ἡνυχόμην ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ, ἵνα οἱ ἀλλότριοι οἰκειωθῶσιν αὐτῷ. Καὶ ἵνα γινῶς ὅτι οὐ τὴν θεωρίαν τὴν μυστικὴν καὶ ἀναχωρητικὴν ἦν καταδιώκων καθ' ὁμοιότητα τῆς σῆς πατροσύνης, ἀλλ' ἐκείνην ἐπιθυμεῖ, ἥς πολλὰκις τινὲς διὰ τῆς χάριτος ἡξιώθησαν, ἀκουσον τί φησιν ἐν ἄλλῳ τόπῳ· (Κορινθ. ιγ'. α'. β'.) «ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν Ἀγγέλων λαλῶ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἡχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον· καὶ ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα, καὶ ἡπάσσαν τὴν γινῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω τὴν πίστιν, ὥστε ὅρη μεθιστάναί, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμι.» Ὅτι ἡ θύρα ἢ νομίμη ἢ εἰσφέρουσα εἰς ταῦτα, ἡ ἀγάπη ἐστίν. Ἐὰν κτησώμεθα ἀγάπην, αὐτὴ εἰσφέρει ἡμᾶς εἰς ταῦτα. Ἐὰν δὲ ἐν χάριτι ἀξιωθῶμεν τούτων χωρὶς ἀγάπης, πάντως ποτὲ γενήσεται ἡμῖν ἀποκτήσασθαι αὐτά. Ἡ κτήσις γάρ, καὶ ὁ φρουρὸς τῶν ὑψηλοτέρων ἀγίων, καὶ τῆς θείας πολιτείας, ἡ ἀγάπη ἐστίν. Εὐθέως γὰρ ἡνίκα ἀποκτήσῃται ὁ Μοναχὸς τὴν ἀγάπην, ἡ καρδία ἀποκτείνεται τὴν εἰρήνην, (αὕτη δὲ ἐστὶ τὸ σκῆνωμα τοῦ Θεοῦ) καὶ ἀποκλείεται αὐτῷ ἡ θύρα τῆς χάριτος, (Ἰωάν. ι'. θ'.) ἐν ᾗ ὁ Κύριος ἡμῶν, εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καθὼς εἶπεν· ὅτι «ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα» τῆς ζωῆς, καὶ ἐν ἐμοὶ ὁ ἄνθρωπος εἰσελεύσεται ζῆσαι, (¹) καὶ νομὴν εὐρήσει, εἰς ἀναστροφὴν τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς τῆς πνευματικῆς. Ἐνθα μὴτε ὑπὸ κακίας, μὴθ' ὑπὸ πλάνης ἀναχαιτίζεται, ἀλλ' ἐν πάσαις ταῖς ἀναβάσεσι τῶν ἀποκαλύψεων τῆς γνώσεως, καὶ τῶν θεωριῶν τῶν μυστικῶν εἰσάγει αὐτόν, καὶ ἐξάγει ἡ θεία ἀγάπη κατὰ τοὺς ἐλευθέρους

(¹) Τὸ Ε. Χ. εἰσελεύσεται, καὶ ζήσεται.

τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἵνα γινῶς τὴν ἀλήθειαν τούτων, ὡς ἐν ἀληθείᾳ ἡ πνευματικὴ ζωὴ τοῦ νοῦς θεωρία θεία ἐστίν, ἀκουσον τοῦ μεγάλου Παύλου. Αὐτὸς γὰρ βοᾷ, ὅτι οὐκ εὐδοκῶ ἐν αὐτῇ χωρὶς τῆς ἀγάπης, καὶ ἐὰν εἰς τὴν λύπην τὴν νομίμην τῆς ἀγάπης οὐκ εἰσελεύσωμαι, ἦτοι πρὸς θεωρίαν, οὐδὲ ἐπιθυμίᾳ ἐπιθυμήσω αὐτήν, καὶ ἂν δοθῇ μοι κατὰ χάριν, ἡνίκα οὐκ ἐκτρεψάμην τὴν ἀγάπην, οὐ ζητῶ αὐτήν· ἐπεὶ οὐκ εἰσῆλθον πρὸς αὐτήν διὰ τῆς θύρας τῆς φυσικῆς, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀγάπη. Δεῖ οὖν πρῶτον κτήσασθαι ἀγάπην, ἥτις ἐστὶν ἡ θεωρία ἡ προτέρα τῆς ἀγίας Τριάδος, καὶ μετὰ ταῦτα χωρὶς δόσεως ἔσται μοι φυσικῶς ἡ τῶν πνευματικῶν θεωρία. Κατανόησόν μοι τὴν σοφίαν τοῦ μακαρίου Παύλου, ὅπως κατέλιπε πάντα τὰ χαρίσματα τὰ μεταδιδόμενα ὑπὸ τῆς χάριτος, καὶ ἡτήσατο τὴν ὑπόστασιν αὐτὴν τῶν πραγμάτων, ἥτις ὑποδέχεται τὰ χαρίσματα, καὶ φυλάττει αὐτά, καθὼς τις λέγει. Τὸ χάρισμα τῆς θεωρίας τῶν κτισμάτων καὶ τῷ Μωσῇ ἐδόθη, καὶ πολλοὶ αὐτῆς ἠξιώθησαν, ὅμως οὐκ ἐν βεβαιώσει, ἀλλ' ἐν ἀποκαλύψει. Ἐγὼ δὲ ὁ βαπτισθεὶς ἐν τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, καὶ πεπληρωμένος χάριτος ὑπάρχων, θέλω διέξασθαι αἰσθῆσιν ἐντός μου, τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἐμοὶ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς γὰρ ἐποίησε τὸν ἀνακαινισμὸν τῆς φύσεως ἡμῶν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποστάσει. Καὶ ἐνεδυσάμεθα αὐτὸν ἐξ ὕδατος, καὶ πνεύματος, καὶ ἐν μυστηρίῳ ἀρρήτῳ ἠνώσεν ἡμᾶς ἑαυτῷ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς μέλη τοῦ ἑαυτοῦ σώματος. Ἄλλ' ἐνταῦθα μὲν, ἐν ἀρραβῶνι· ἐν δὲ τῷ καινῷ κόσμῳ, φυσικῶς μεταδιδού τῆς ζωῆς τοῖς λοιποῖς μέλεσι. Λοιπὸν τί θέλεις, καὶ ζητεῖς τὴν θεωρίαν πρὸ τῆς ἀγάπης, ὅποτε Παῦλος ὁ θεὸς ἀδόκιμον αὐτὴν ἐποίησεν ἐκτὸς ἀγάπης;

Ἐκεῖνο γὰρ ὃ εἶπας, ὅτι ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν ἀναχαιτίζει με τῆς θεωρίας, δῆλον ὅτι ἐφεξας τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην, καὶ προέκρινες τὴν θεωρίαν, καὶ ἐπιθυμεῖς ἰδεῖν αὐτήν, ἔνθα οὐ θεωρεῖται. Ὡς ὅτε ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα ἰδεῖν τὴν θεωρίαν, ὧ σοφώτατε, ἀλλ' ἡ θεωρία αὐτὴ δεικνύει ἡμῖν ἑαυτὴν ἐν τῷ ἑαυτῆς τόπῳ. Καθάπερ ἐν τῇ αὐξήσει τῆς ἡλικίας τῆς φύσεως δέχεται ἡ ψυχὴ τὴν διαφορὰν τῆς γνώσεως, καὶ αἰσθάνεται τῶν τοῦ κόσμου, καὶ γυμνάζεται ἐν αὐτοῖς ἡμέραν καθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς τοῦ πνεύματος δέχεται τις τὴν θεωρίαν τὴν πνευματικὴν, καὶ τὴν θεῖαν αἰσθῆσιν, καὶ γυμνάζεται ἐν αὐτοῖς, καθ' ὅσον αὐξάνει ὁ νοῦς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς διανοίας, καὶ προκόπτει ἐπὶ τὸ ἔμπροσθεν. Ἐὰν δὲ φθάσῃ τὴν χώραν τῆς ἀγάπης θεωρεῖ τὰ πνευματικὰ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, ἅτινα καθ' ὅσον ἔντις βιά-

σῆται καταβιβῶσαι πρὸς αὐτόν, οὐ πείθονται. Ἐὰν δὲ φαντασθῇ τολμηρῶς, καὶ θεωρήσῃ, καὶ κατανοήτῃ ἐν αὐτοῖς ἐν οὐ καιρῷ, ἀμβλυωπεῖ εὐθὺς ἡ ὄρασις αὐτοῦ, καὶ φαντασίαι καὶ τύποι ἀντὶ τῶν ἀληθινῶν θεωροῦνται αὐτῷ. Ταῦτα ἀρτίως ἡνίκα ἂν λάβῃς ἐν τῷ νοῦ σου τῷ διακριτικῷ, μὴ ζητήσῃς τὴν θεωρίαν ἐν οὐ καιρῷ. Ἐὰν δὲ καὶ νῦν δοκῇ σοι ὀρθῆσαι τὴν θεωρίαν, σικιά ἐστι τῆς φαντασίας, καὶ οὐ θεωρία ἡ θεωρία. Ὅτι παντὶ νοητῷ γίνεται ὁμοίωμα, καὶ τύπος φαντασίας. Καὶ πάλιν γίνεται ἐν αὐτῷ καὶ θεωρία ἀληθινή. Ἰδοὺ γὰρ καὶ ταῖς φύσεσι ταῖς συνθέτοις γίνεται φαντασία. Καὶ ἐστὶν ὅτε ἔχουσι καὶ θεωρίαν ἀληθινήν. Ἐὰν δὲ ἡ θεωρία ἀληθής, τὸ φῶς εὐρίσκεται, καὶ κέειν τὸ θεωρούμενον πλησίον τῆς ἀληθείας θεωρεῖται. Ὅταν δὲ γένηται ἐξ ἐναντίας τούτων, σικιὰν ἀντὶ τῆς ἀληθείας θεωρεῖ ὁ ὀφθαλμός, ὅτε θεωρεῖ ὕδωρ, ὅπου οὐκ ἔστιν ὕδωρ, καὶ οἰκοδομὰς ἐπηρμένους καὶ κρεμαμένους ἐν τῷ ἀέρι, καὶ εἶσιν ἐν τῇ γῇ κείμενοι. Ἐν τῇ τοιαύτῃ δηλώσει τῶν σωματικῶν, τὸ αὐτὸ νόεμοι καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν.

Ἐὰν μὴ καθαρισθῇ ἡ ὄρασις τοῦ νοῦς ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν, καὶ ἐν ταῖς πράξεσι τῶν πολιτειῶν τῆς ἡσυχίας, καὶ κτήσῃται τὸ φῶς τῆς ἀγάπης ἐν τελειότητι, καὶ αὐξηθῇ ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῆς καινότητος τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς γνώσεως πλησίον γένηται τῶν πνευματικῶν φύσεων ἐν τῇ τάξει, ἐν ἣ ζητεῖ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν τοῦ πνεύματος, οὐ δύναται θεωρητικὸς ἀληθινὸς γενέσθαι τῆς θείας θεωρίας. Καὶ ὅσα ὁμοιώματά τινα νομίζει ὁ νοῦς ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι, φαντασία λέγεται, καὶ οὐκ ἀλήθεια. Καὶ τοῦτο τὸ θεωρεῖν ἄλλοτι ἂντ' ἄλλου τὸν νοῦν, ἐκ τοῦ μὴ καθαρεύειν συμβαίνει αὐτόν. Ἡ φύσις γὰρ τῆς ἀληθείας ἀναλλοίωτος μένει αἰεὶ, μὴ ἀλλοιούμενη ποτὲ εἰς ὁμοιώματα. Ἡ αἰτία τῆς φαντασίας τῶν εἰκόνων, ἡ ἀσθένεια, καὶ οὐχ ἡ καθαρότης ἐστὶ τοῦ νοῦς.

Τοῦτο συνέβη καὶ τοῖς ἔξω φιλοσόφοις, ἐπειδὴ ταῦτα ἐνόμισαν εἶναι τὰ πνευματικά, περὶ ὧν διδασχὴν ἀληθινήν ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐδέξαντο. Ἐκ γὰρ τοῦ σπριγμοῦ, καὶ τῆς κινήσεως τοῦ λογιστικοῦ αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν ἐννοιῶν τῶν λογισμῶν αὐτῶν ἔδοξαν τῇ οἴησει αὐτῶν, ὅτι εἰσὶ τι. Καὶ μετὰ τούτου, καὶ πῶς εἰσὶ διελογίσαντο· ἵνα ἡ εὐρεσις τῆς γενέσεως αὐτῶν, καὶ ἡ ἀλλοιώσις τῆς ἀφομοιώσεως αὐτῶν αὐτοῖς γίνωνται τὰ ἀμφότερα. Καὶ διελάλησαν περὶ αὐτῶν ἐν οἴησει τῇ μὴ καθηκούσῃ, καὶ τὸν ἕνα Θεὸν εἰς πολυθεῖαν κατεμερίσαντο, καὶ ἐλάλησαν, καὶ συνέθεντο ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν λογισμῶν αὐτῶν. Καὶ ταύτην τὴν

φαντασίαν τῆς παραφρονήσεως τῶν λογισμῶν αὐτῶν, θεωρίαν ἐκάλουν τῶν φύσεων.

Θεωρία οὖν ἡ ἀληθινὴ τῶν φύσεων τῶν αἰσθητῶν, καὶ ἀναισθητῶν, καὶ αὐτῆς τῆς ἀγίας Τριάδος, ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλύψει προσγίνεται. Ἦν ἐδίδαξε, καὶ εἰδείξε τοῖς ἀνθρώποις, ἡνίκα ἐν πρώτοις ἐποίησεν ἀνακαίνισμὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποστάσει τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, καὶ κατέτριψεν ἡμῖν ὁδὸν ἐν ἑαυτῷ τοῦ διαβῆναι ἐν ταῖς ζωοποιοῖς αὐτοῦ ἐντολαῖς πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ τότε ἱκανὴ ἡ φύσις γενέσθαι θεωρητικὴ τῆς ἀληθινῆς θεωρίας, ἀλλὰ μὴ τῆς φανταστικῆς, ὅποταν ὁ ἀνθρώπος ἐν πρώτοις ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν παθῶν, καὶ τῇ ἐργασίᾳ, καὶ τῇ θλίψει ἀποδύσῃ τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον τῶν παθῶν, καθὼς ἀποδύεται τὸ βρέφος τὸ εὐθυγενὲς τὸ τῆς μήτρας ἔνδυμα. Τότε ἱκανὸς ὁ νοῦς γεννηθῆναι πνευματικῶς, καὶ ὁραθῆναι ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ πνεύματος, καὶ δέξασθαι θεωρίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Ἡ θεωρία οὖν ἀρτίως τῶν ποιημάτων εἰ καὶ γλυκεῖά ἐστιν, ἀλλὰ σκιὰ ἐστὶ τῆς γνώσεως, καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ γλυκύτης αὐτῆς ἀφωρισμένη ἐκ τῆς τῶν ὀνείρων φαντασίας. Θεωρία οὖν τοῦ καινοῦ κόσμου ἐν τῷ πνεύματι ἀποκαλύψεως, ἐν ᾗ κατατρυφᾷ ὁ νοῦς πνευματικῶς, τῆς χάριτός ἐστιν ἐνέργεια, ἀλλ' οὐ σκιὰ τῆς γνώσεως. Καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἡδύτης αὐτῆς ἀφωρισμένη ἐκείνης, ἥς ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος (α. Κορινθ. β'. θ'). «ἀ ὀφθαλμὸς λέγων οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη,» ἀ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Τοῖς ἀγίοις δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. (α. Κορινθ. β'. ι'). «Αὐτὸ γὰρ τὸ πνεῦμα πάντα ἑρευνᾷ καὶ τὰ βῆθη τοῦ Θεοῦ.» Καὶ αὕτη ἡ θεωρία γίνεται τροφή τῷ νοί, ἕως ἂν ἰσχύσῃ δέξασθαι θεωρίαν ὑψηλοτέραν τῆς πρώτης θεωρίας. Διότι ἡ θεωρία, τῇ θεωρίᾳ μεταδίδωσι, μέχρις ἂν εἰσαχθεῖ ἐκ τὴν χώραν ὁ νοῦς τῆς τελείας ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη γὰρ τόπος ἐστὶ τῶν πνευματικῶν, καὶ ἐν τῇ καθαρότητι τῆς ψυχῆς αὐλίζεται. Καὶ ὅτε σταθῇ ὁ νοῦς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἀγάπης, ἐνεργεῖ ἡ χάρις, καὶ δέεται ὁ νοῦς τὴν θεωρίαν τοῦ πνεύματος, καὶ γίνεται θεωρητικὸς τῶν κρυπτῶν. Εἶπον γάρ, ὅτι ἐκ δύο δίδονται τὸ χάρισμα τῶν ἀποκαλύψεων τῆς θεωρίας τοῦ νοός.

Ἔστι γὰρ ὅτε διὰ τῆς χάριτος, ἐκ τῆς θερμότητος τῆς πίστεως δίδονται. Ἔστι δ' ὅτε, ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, καὶ τῆς καθαρότητος. Ἐκ τῆς χάριτος μὲν, καθὼς πρὸς τοὺς μακαρίους Ἀποστόλους, οὐκ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὸν νοῦν καθηραμένους, καὶ τῆς

ἀποκαλύψεως τῆς θεωρίας ἀξιοθέντας, ἀλλ' ἐκ τῆς θερμῆς τῆς πίστεως. Διότι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν ἐν ἀπλότῃ, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ἐν καρδίᾳ διαπύρρῃ ἀδιστακτικῶς. Καὶ ὅτε ἐτελείωσε τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ τὴν προσκυνητήν, ἀπέστειλεν αὐτοῖς τὸ παράκλητον πνεῦμα, καὶ ἐκάθηρε, καὶ ἐτελείωσε τὸν νοῦν αὐτῶν, καὶ ἐνεργητικῶς ἐνέκρωσεν ἐντὸς αὐτῶν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καὶ ἐνεργητικῶς ἐζωοποίησεν ἐν αὐτοῖς τὸν καινὸν τοῦ πνεύματος ἄνθρωπον, καὶ ἐδέξαντο τὴν αἴσθησιν τῶν ἀμφοτέρων αὐτῶν. Οὕτω καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἀνεκαίνισθη μυστικῶς, καὶ οὕτως ἐδέξατο τὴν θεωρίαν τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων, καὶ σὺν τούτοις οὐκ ἦν πεπορθῶς εἰς αὐτήν. Ἐνεργητικῶς ἐδέξατο τὴν χάριν καὶ δωρεάν, ἀλλ' ὅλον τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἐποίει τὸν δρόμον, ἵνα ἀνταποδώσῃ κατὰ τὸν δυνατὸν τῇ χάριτι, ἧς ἠξιώθη, ἐξ ὅτου συνωμίλησεν αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς οἰκείῳ, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Δαμασκόν. Οὐκ ἐγράφη, ὅτι ὠμίλησεν αὐτῷ φανερώς ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ὡς καὶ ὁ Ἀνανίας γράφει, ὅτι εἶπεν αὐτῷ (Πράξ. 9'. ιζ'). «Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ πόφθεις σοι ἐν τῇ ὁδῷ ἀπέστείλε με πρὸς σέ, ὅπως ἀναβλέψωσιν οἱ πόφθαλμοί σου, καὶ πληρωθῇς πνεύματος ἁγίου.» Καὶ ὅτε ἐβάπτισεν αὐτόν, ἐνεπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ ἡσθλήθη τῶν μυστηρίων τῶν ἀποκαλύψεων τῶν ἀποκρύφων, καθὼς ἐνηργήθη καὶ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις ἡνίκα σὺν αὐτοῖς ἀνεστρέφετο ὁ Ἰησοῦς εἰπεν (Ἰωάν. ις'. ιβ'). «ὅτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι. Ὅταν ᾖ δὲ ἔλθῃ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκεῖνο ὁδηγήσει ἡμεῖς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὰ μέλλοντα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.»

Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος δηλονότι ἡνίκα ἐδέξατο τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ ἀνεκαίνισθη ἐν αὐτῷ, ἠξιώθη τῶν μυστηρίων τῆς ἀποκαλύψεως, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τῶν ἀποκαλύψεων ἐθεώρει, καὶ ἐτρέφα ἐν τῇ θεωρίᾳ, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, καὶ ἐθεώρει θεωρίαν ὑψηλοτέραν τῆς φύσεως, καὶ ἀπήλαυσεν ἐν ταῖς θεωρίαις τῶν οὐρανίων δυνάμεων, καὶ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων ἦν κατατρυφών. Καὶ τοῦτο μὴ γένοιτο, ὡς καταπρονοοῦσιν οἱ αἰρετικοὶ οἱ λεγόμενοι Εὐκτῖται, ὅτι τὴν ἀνοδὸν ἐκείνην ἀνῆλθε θελήσει αὐτοῦ, (οὐδὲ ὅλως δύναται ὁ νοῦς ἀνελθεῖν ἐκεῖσε) ἀλλ' ἀρπαγῇ ἠρπάγη ἐν τῷ πνεύματι τῶν ἀποκαλύψεων, καθὼς γέγραphen ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ ἐξ ἐναντίας τῶν ματαίων ἀνθρώπων, οἵτινες ἀφωμοίουν ἑαυτοῦ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις, καὶ ὁμολόγουν τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ ἐκ

λουν αὐτάς πνευματικὰς θεωρίας. Τοῦτο πρὸς αἰρετικούς πολλοὺς εὐρέθη, λέγω δὴ τοῦ Ὠριγένους ἐγγύς, ⁽¹⁾ καὶ τοῦ Οὐαλεντίνου, ⁽²⁾ καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δισσῶν ⁽³⁾ καὶ τοῦ Μαρκίωνος, ⁽⁴⁾ καὶ τοῦ Μάνεντος, ⁽⁵⁾ καὶ τῶν λοιπῶν παλαιῶν αἰρεσιαρχῶν τῶν κακῶν αἱρέσεων, τῶν ἀπὸ τῶν καιρῶν τῶν Ἀποστόλων ἀρξάμενων, καὶ ἕως τῆς σήμερον εὐρισκομένων ἐν τόποις τόποις.

Λοιπὸν διότι τινὲς ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν δαιμόνων ἐφθαρμένοι ἄνθρωποι ἠθέλησαν φθεῖραι τὴν διδασχὴν τῶν μακαρίων Ἀποστόλων, ἡναγκάσθη ὁ θεὸς Ἀπόστολος καταλύσαι τὸ καύχημα τῶν αἰρετικῶν, τῶν καυχωμένων ἐν τῇ σκιᾷ τῆς ἐργασίας τῶν δαιμόνων τῶν φαινομένων αὐτοῖς, ἥνικα διηγεῖται τὴν θείαν θεωρίαν τὴν ἑαυτοῦ ἐν ταπεινώσει, καὶ φόβῳ πολλῷ, εἰς πρόσωπον ἄλλου ἀναφέρων αὐτήν. (6'. »Κορινθ. 16'. 6'.) «Εἶδον γὰρ φησὶν ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκάτεσσάρων, εἴτε ἔκτὸς τοῦ σώματος, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα· ὁ Θεὸς οἶδεν ἀρπαγέντα εἰς τὸν παράδεισον,» καὶ ἀκούσαντα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. Ἀρπαγῇ οὖν ἡρπάγη, λέγει, καὶ οὐχ ὅτι ἐκουσίως ἀνῆλθεν ἐν τῷ νοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ θεωρίᾳ εἰς τὸν τρίτον οὐ-

(1) «Ὅσα δὲ εἰς δόγματα ἐδογματίσας, καὶ περὶ πίστεως καὶ μελλόνος θεωρίας, (ὁ Ὠριγένης) τῶν πάντων ἀτοπώτατα τῶν πρὸ αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτὸν εὐρίσκεται, πλὴν τῶν ἐν ταῖς αἱρέσεσιν αἰσχυρογυῖων.» Ἐπιφάν. ἐν βιβλ. β'. Τόμ. α'. αἰρέσ. μδ'. τῇ καὶ ξδ'.

(2) Οἱ περὶ τὸν Οὐαλεντίνον πρὸς ταῖς ἄλλαις αὐτῶν τερατολογίαις, καὶ ἑαυτοὺς ὑπερφυοῦσιν, ὥς φησιν Εἰρηναῖος, «(παρὰ Ἐπιφάν. ἐν βιβλ. α'. Τόμ. ββ'. αἰρέσ. λα.) τελείους ἀποκαλοῦντες, καὶ σπέρματα ἐκλογῆς. Ἡμεῖς μὲν γὰρ, ἐν χρήσει τὴν χάριν λαμβάνειν λέγουσι, διὸ καὶ ἀφαιρεθῆσθαι αὐτῆς καὶ αὐτοὺς δέ, ἰδιόκτητον ἄνωθεν ἀπὸ τῆς ἀρρήτου καὶ ἀνωνομάστου συζυγίας συγκατεληλυθυῖαν ἔχειν τὴν χάριν.

(3) Ὁ τοῦ Δισσῶν υἱὸς ἄσχυρος, καὶ ἄγνωστος, καὶ ἀνωνόμαστος.

(4) Ὁ Μαρκίων οὐ μόνον τρεῖς ἀρχὰς ὑποτιθέμενος ἐπίστευε, Θεὸν ἀγαθόν, Θεὸν ὀρατόν, καὶ διάβολον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἁγίας γραφὰς διέφθειρε, καὶ τὸ θεῖον λουτρὸν ἐπολλαπλασίαζε, καὶ ψυχῆς μόνης ἀνάστασιν ἐδογματίζεν. Ἐπιφάν. ἐν βιβλ. α'. Τόμ. γ'. αἰρέσ. κβ'. τῇ καὶ μδ'.

(5) Μάνης ὁ καὶ Μανιχαῖος Ἀπόστολον ἑαυτὸν ἐκάλει. Μάρκελλον γὰρ τὸν ἐν Καζάρῃ πόλει τῆς Μεσοποταμίας οἰκοῦντα, ἄνδρα ἐπ' εὐσεβεῖα ἐπίσημον καὶ ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς θαυμασιώτατον πλανῆσαι μηχανώμενος, οὕτως αὐτῷ ἔγραψε. Μανιχαῖος Ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἄγιοι, καὶ παρθένοι Μαρκέλλῳ τέκνῳ ἀγαπητῷ, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, κτ.» ὅρα Ἐπιφάν. βιβλ. β'. Τόμ. αἰρέσ. κδ'. τῇ καὶ ξε'. Βιβλιοθήκη Βεροῖας

ρανόν. Ἄλλ' ὅτι εἶδε θεωρίας, ἔγραψε· καὶ ὅτι ἤκουσε ῥήματα, εἶπε. Τίνες δὲ εἰσιν οἱ λόγοι, ἢ οἱ τύποι τῶν θεωριῶν, οὐκ ἠδυνήθη γράψαι. Ὁ γὰρ νοῦς ἡνίκα ἐν τῷ πνεύματι τῆς ἀποκαλύψεως εἶδεν αὐτὰ ἐν τῷ ἑαυτῶν τόπῳ, οὐκ ἐδέξατο παράθεσιν λαλῆσαι αὐτὰ ἐν τῷ τόπῳ τῷ μὴ ἰδίῳ αὐτῶν. Οὔτε δὲ εἰ ἠθέλησε λαλῆσαι αὐτὰ ἠδυνήθη. Διότι οὐκ ἐν ταῖς σωματικαῖς αἰσθήσεσιν εἶδεν αὐτά. Ὅπερ γὰρ δέχεται ὁ νοῦς ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τοῦ σώματος, δύναται πάλιν καὶ ἐν αὐταῖς ἐρμηνεύσαι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν σωμάτων· ὅπερ δὲ ἐντὸς ἑαυτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ πνεύματος αἰσθητικῶς θεωρεῖ, ἢ ἀκούει, ἢ αἰσθάνεται, ἡνίκα στρέφεται πρὸς τὸ σῶμα, οὐχ ἱκανοὶ διηγῆσασθαι, μνημονεύει δὲ μόνον, ὅτι εἶδεν αὐτά. Πῶς δέ, οὐ τρανῶς γινώσκει διηγῆσασθαι.

Καὶ ἐκ τούτου ἐλέγχονται αἱ γραφαὶ αἱ ψευδεῖς, αἱ καλούμεναι ἀποκαλύψεις, αἱ ἐκτιθεῖσαι ὑπὸ τῶν αἵρεσιάρχων τῶν ἐφθαρμένων αἱρέσεων ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν δαιμόνων περὶ τῶν μόνων τοῦ στερεώματος, ἐν αἷς ἄγουσι τὸν νοῦν εἰς τὸ μαθεῖν ἐκουσίως καὶ περὶ τῶν εἰσόδων τῶν εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ νοός, καὶ περὶ τῶν τόπων τῶν ἀφωρισμένων τῇ κρίσει, καὶ περὶ τῶν πολυτρόπων τύπων τῶν Δυνάμεων, καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν. Ἄπερ πάντα σκιά τοῦ νοός τοῦ μεμεθυμένου ἐν τῇ οἴῃ, καὶ παραπεπληγμένου ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν δαιμόνων. Διὰ τοῦτο ὁ μακάριος Παῦλος ἐν λόγῳ ἀπέκλεισε τὴν θύραν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἀπάσης θεωρίας, καὶ εἰσήνεγκε τὸν ἀποκλεισμὸν αὐτῆς ἐντὸς τῆς σιωπῆς. Ἐνθα οὐδὲ εἰ ἠδυνήθη ὁ νοῦς δεῖξαι αὐτά, παράθεσιν ἐδέξατο ἂν. Εἶπε γὰρ πάσας τὰς θεωρίας, ὥς ἱκανοὶ ἐν τῇ χώρᾳ δεῖξαι τῶν σωμάτων ἢ γλῶσσαι, φαντασίαι εἰς τῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς, ἀλλ' οὐκ ἐνέργεια χάριτος.

Λοιπὸν ἡ οσιότης σου ὡς μνημονεύουσα τούτων, παρατήρησαί μοι τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν τῶν βαθέων. Πρὸς Μοναχοὺς γὰρ ἔχοντας ἀγχίνοιαν, καὶ ἐξετάζοντας τὰς κενοδοξίας, καὶ ἐπιθυμοῦντας τὰς καινουργίας, τοὺς ἐν προσώπῳ διάγοντας, μάλιστα ὁ πόλεμος οὗτος γίνεσθαι πέφυκε.

Μαλπᾶς γὰρ τις ὀνόματι, ἐξ Ἑδέσης ἔλκων τὸ γένος, ἐν καιρῷ τινὶ ἦν εὐρηκῶς τὴν αἵρεσιν τῶν Εὐκτιτῶν ἐν πολιτείᾳ μεγάλη διαγων, καὶ ἔργοις βικιοτέροις ἐγκαρτερῶν, καὶ ἐν θλίψεσι. Λέγεται γὰρ ὅτι μαθητῆς ὢν τοῦ μακαρίου Ἰουλιανοῦ, τοῦ καλουμένου Σαβᾶ, ἐν καιρῷ ὀλίγῳ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Σίναϊον, καὶ εἰς Ἀίγυπτον, καὶ εἶδε τοὺς μεγάλους πατέρας τοὺς ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, εἶδε τὸν μακάριον

Ἀντώνιον, καὶ ἤκουσεν ἐξ αὐτοῦ μυστικούς λόγους, οὓς περὶ καθαρότητος ἐλάλει, καὶ σωτηρίας ψυχῶν, καὶ ἤκουσεν ἐρωτήσεις λεπτὰς περὶ τῶν παθῶν, δι' ὧν ἡρμήνευεν, ὅτι ἔχει ὁ νοῦς θεωρίας περὶ τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος μετὰ τὴν ἑαυτοῦ καθάρσιν, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ δύναται διὰ τῆς χάριτος ἀξιοθῆναι τῆς ἀπαθείας, ὅταν ἀποδύηται τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν τὰ πάθη τὰ παλαιά, καὶ σταθῇ ἐν τῇ ὑγιείᾳ τῆς φύσεως ἑαυτῆς τῆς πρώτης. Καὶ ὅτε ἤκουτε τοὺς λόγους τούτους ὁ Μαλπῆς ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος αὐτοῦ, ἐθεράκνη καθάπερ πῦρ, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ἥνικα ἐπυρώθη ἐν αὐτῷ τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας, καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ σκῆνωμα ἀναχωρητικόν, καὶ ἀφώρισεν ἑαυτὸν εἰς ἔργα, καὶ θλίψεις σκληράς, καὶ εἰς ἀδιαλείπτους εὐχάς. Καὶ ὅτε ἐξεκαύθη ἐν αὐτῷ τὸ πάθος τῆς δοξομανίας, ὅπερ ἦν ἐλπίς αὐτῷ φθάσαι τὰ ὑψηλά, ὥστε ἦν ἀκούσας, ἥνικα οὐκ ἔμαθε τὴν τέχνην τὴν ἐναντιουμένην τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας, καὶ οὐκ ἐνόησε τὰς ἐνέδρας, καὶ τοὺς δόλους, καὶ τὰς μηχανὰς τοῦ ἀντιπάλου, ἐν αἷς κλέπτει, τοὺς ἰσχυροὺς, καὶ τοὺς κραταιοὺς εἰς ἀπώλειαν, ἐθάρρυνε δὲ μόνον ἐπὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰς θλίψεις, καὶ τὴν ἀκτημοσύνην, καὶ τὴν ἀσκησιν καὶ τὴν ἐγκράτειαν, μὴ τὴν ἑαυτοῦ κτησάμενος ἐξουδένωσιν, καὶ τὴν ταπεινώσιν, καὶ τὸν συντριμμὸν τῆς καρδίας, (ὥστε εἶπεν ὅπλον ἀήττητον πρὸς τὰ ἐναντιώματα τοῦ πονηροῦ) μήτε δὲ μνημονεύσας τῆς γραφῆς τῆς λεγούσης, ὅταν πληρώσῃτε τὰ ἔργα, καὶ φυλάξῃτε τὰς ἐντολάς, καὶ ὑπομείνητε τὰς θλίψεις, λογίσασθαι ἑαυτοὺς δούλους ἀχρεῖους (Λουκ. ιζ'. ι.). ἀλλ' ἐν τῇ οἴσῃ τῇ ὑψηλῇ, τῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, τῇ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν πολιτειῶν αὐτοῦ γινομένη ἦν πυρούμενος, καὶ κατακαϊόμενος τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν ὑψηλῶν, ὧν ἤκουσε. Καὶ μετὰ καιρὸν πολὺν ἥνικα εἶδεν αὐτὸν ὁ διάβολος κενὸν ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς ταπεινώσεως, καὶ μόνον ἐπιθυμοῦντα τῆς θεωρίας αἰσθηθῆναι τῶν μυστηρίων, ὧν ἤκουσεν, εἶδειξεν αὐτῷ ἑαυτὸν ἐν φωτὶ ἀπείρῳ λέγοντα αὐτῷ, ἐγὼ εἰμι ὁ παρὰ κλητος, καὶ ἐπέμφθη παρὰ τοῦ πατρὸς πρὸς σέ, ὅπως ἀξιῶτω σε ἰδεῖν τὴν θεωρίαν, ἣν ἐπιθυμεῖς χάριν τῶν ἔργων σου, καὶ δοῦναί σοι τὴν ἀπάθειαν, καὶ τῶν ἔργων ἀνέσται σε τοῦ λοιποῦ. Ἀντὶ δὲ τούτων ὁ κομήχανος ἠτήσατο προσκύνησιν τὸν δέλαιον ἐκείνον. Ἐκεῖνος δὲ ὁ μωρός, διὰ τὸ μὴ αἰσθηθῆναι αὐτὸν τοῦ πολέμου τοῦ πονηροῦ, εὐθίως μετὰ χαρὰς ἐδέξατο αὐτόν, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ παραχρῆμα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐγένετο. Καὶ ἀντὶ τῆς θείας θεωρίας, ἐπλήρωσεν αὐτὸν φαντασίας δαιμόνων, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀργῆσαι ἐκ τῶν

πράξεων τῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καὶ ὑψωσεν αὐτόν, καὶ ἐχλεύασεν ἐν τῇ ἐλπίδι τῇ κενῇ τῆς ἀπαθείας, λέγων αὐτῷ· νῦν οὐ χρήξεις τῶν ἔργων, καὶ τῶν κολαφισμάτων τοῦ σώματος, καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἀντικειμένου τοῖς πάθεσι, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν αἰρεσιάρχην τῶν Εὐκτιτῶν. Ὅτε δὲ ἐπληρώθησαν, καὶ ἐφανερώθη ἡ διδαχὴ ἡ βίβλος καὶ νόθος, ἐδιώχθησαν παρὰ τοῦ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἐπισκόπου.

Πάλιν δὲ ἄλλος τις, ὀνόματι Ἀσινᾶς ἐν αὐτῇ τῇ Ἐδέσῃ ποιήσας πολλὰ τριλέξια ψαλλόμενα ἕως τὴν σήμερον, ἐν πολιτείᾳ μεγάλη διῆγε, καὶ ἐν ἔργοις σκληροτέροις ἀκρίτως ἐδέσμησεν ἑαυτόν, ἕως οὐ δοξασθῇ. Τοῦτον ἐπλάνησεν ὁ διάβολος, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ, καὶ ἔστησεν ἐπάνω ὄρους καλουμένου Στορίου, καὶ συνέθετο, καὶ ἔδειξεν αὐτῷ σχήματα τῶν ἀρμάτων, καὶ τῶν ἵππεων, καὶ εἶπεν αὐτῷ· ὁ Θεὸς ἐπεμψέ με λαβεῖν σε εἰς τὸν παράδεισον κατὰ τὸν Ἥλιαν. Καὶ ὥς ἠπατήθη ἐν τῇ νηπιοφροσύνῃ αὐτοῦ, καὶ ἀνῆλθε καθίσαι ἐπὶ τὸ ἄρμα, κατελύθη ἐκείνῃ πᾶσα ἡ φαντασία, καὶ κατῆλθεν ἀπὸ ὕψους πολλοῦ, καὶ ἔπεσεν ἐκείθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἀπέθανεν θάνατον γέλωτος.

Ταῦτα εἶπον ἐνταῦθα οὐ ματαίως, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν τὸν ἐμπαιγμὸν τῶν δαιμόνων, τῶν διψόντων τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀγίων, καὶ μὴ ἐπιθυμήσωμεν ἐν οὐ καιρῷ τὰ ὑψηλὰ τῶν πολιτειῶν τῆς διανοίας, ἵνα μὴ καταγελασθῶμεν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀντιπάλου ἡμῶν. Διότι ὁρῶ καὶ σήμερον, ὅτι νεώτεροι οἱ πλήρεις παθῶν βαττολογοῦσι, καὶ δογματίζουσι περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἀπαθείας ἀφόβως.

Ἐγράφη τινὶ τῶν ἀγίων, ἐξ ἀνθρώπων πεπληρωμένων παθῶν, ἐξεταζόντων περὶ λόγων τῶν σωματικῶν, καὶ ἀσωμάτων, οἱ οὐκ ἦσαν ἀφωρισμένοι ἀπὸ τῶν νοσερῶν τῶν δογματιζόντων περὶ ὑγιείας. Ὁ μακάριος Παῦλος ἡνίκα ἡσθήθη περὶ τῶν μαθητῶν τῶν καταφρονησάντων μὲν τὰς ἐντολάς, καὶ τὰ πάθη μὴ νικησάντων, τὴν δὲ μακαριότητα τῶν μυστηρίων τῆς θεωρίας τῆς μετὰ τὴν καθαρσιν ἐπιθυμούντων, εἶπεν αὐτοῖς· (Ἐφεσ. δ'. κ'. β'.) «πρῶτον ἀποδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καὶ τότε ἐπιθυμήσατε ἐνδύσασθαι τὸν καινόν, τὸν ἀνακαινούμενον ἐν ἐπιγνώσει τῶν μυστηρίων, καθ' ὁμοιότητα τοῦ ποιητοῦ. Καὶ μὴ ἐπιθυμήσητε ἐκείνην τὴν ἐμὴν τῶν Ἀποστόλων, τὴν ἐνεργητικὴν διὰ τῆς χάριτος γενομένην. (Ῥωμ. θ'. ιη'.) «Διότι ὁ Θεὸς ὃν θέλει» ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει.» Τίς γὰρ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ στήσεται, ἢ ἐξ ἐναντίας τοῦ θελήματος αὐτοῦ; ἔστι γὰρ ὅτε, ποτὲ μὲν, δω-

ρεάν παρέχει ὁ Θεός· ποτὲ δέ, τὰ ἔργα, καὶ τὴν κάθαρσιν ζητεῖ, καὶ οὕτω χαρίζεται· ἔστι δ' ὅτε, οὐδὲ μετὰ τὰ ἔργα καὶ τὴν κάθαρσιν παρέχει ὧδε, ἀλλὰ φυλάττει ἵνα δῶ αὐτὴν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. Τοῦτο δὲ εὐρίσκομεν ὅτι ποιεῖ καὶ ἐν τῇ ἐλάττονι ταύτης, τῇ τῶν ἁμαρτιῶν, φημί, συγχωρήσει. Ἰδοὺ γὰρ τὸ βάπτισμα δωρεάν συγχωρεῖ, καὶ οὐ ζητεῖ ὅλως τί, ἀλλ' ἡ πίστιν· ἐν τῇ μετανοίᾳ δὲ τῶν ἁμαρτιῶν τῇ μετὰ τὸ βάπτισμα, οὐ δωρεάν, ἀλλὰ ζητεῖ κόπους, καὶ θλίψεις, καὶ λύπας τῆς κατανύξεως, καὶ δάκρυα, καὶ κλαυθμὸν καιροῦ πολλοῦ, καὶ οὕτω συγχωρεῖ. Τῷ ληστῇ γὰρ δωρεάν συνεχώρησεν, ἐν μόνῃ τῇ ἐν λόγῳ ἐξομολογήσει ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐπηγγείλατο. Καὶ παρὰ τῆς ἁμαρτωλοῦ πάλιν πίστιν καὶ δάκρυα ἐζήτησεν. Ἐκ τῶν μαρτύρων δέ, καὶ ὁμολογητῶν, μετὰ τῆς πίστεως τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐζήτει καὶ τὰς θλίψεις, τὰς βασάνους, τὸν κτενισμόν, τὰς τιμωρίας, τοὺς θανάτους τοὺς πολυτρόπους.

Πεισιμένη οὖν ἡ σὴ ἀγκυσὴν ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις, ὅρα ἐν τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς ἐσχάτοις, καὶ μὴ ζητήσης τὴν θεωρίαν ἐν οὐ καιρῷ θεωρίας. Καὶ ἐν ὅτῳ ἐν τῷ τόπῳ τοῦ σώματος κεκλεισμένος εἶ, γίνου σπουδαῖος τοῖς ἔργοις τῆς μετανοίας, καὶ παλαιστῆς πρὸς τὰ πάθη, καὶ ὑπομονητικὸς ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν, καὶ παραφύλαξαι ἐκ τοῦ ἐμπαιγμοῦ τῶν δαιμόνων, καὶ τῶν κηρυττόντων τὴν τελειότητα ἄτρεπτον ἐν τῷ κόσμῳ τῷ ἐμπαθεῖ, καὶ ἐκκλινομένῳ. Καὶ ταῦτα μὴδὲ τῶν Ἀγγέλων τῶν ἁγίων, τῶν λειτουργῶν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ πνεύματος ὄντων· οἳ τινες ἐκδέχονται τὸν ἀνακαινισμόν τῆς μεσότητος, τοῦ ἐλευθερωθῆναι τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. (Ῥωμ. η'. κα'.) Τελειότης γὰρ ἐνταῦθα ἐστίν; ἐνθα Ἥλιος ἀνατέλλωντε καὶ δύνων ἐστὶν ἐν μέσῳ τῶν νεφελῶν; ἐν καιρῷ εὐδία, καὶ ἐν καιρῷ αὐχμὸς. Καὶ ποτὲ μὲν, χαρὰ· ποτὲ δέ, κατῆφεια. Καὶ ὅπερ ἐναντίον τούτων, μέρος ἐστὶ τῶν λύκων, καθὼς τις τῶν ἁγίων ἔφη. Ὁ δὲ Θεὸς στηρίξοι τὴν βάσιν τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐν τῇ βεβαιώσει τῇ ἀληθινῇ, καὶ τῇ διδαγῇ αὐτοῦ τῇ ἁγίᾳ, ᾧ πρέπει ἡ δόξα, τὸ κράτος, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια νῦν τε καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΒΙΒΛΙΩ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Λόγος Α'.	σελ.	1	Λόγος ΛΑ'.	σελ.	133	Λόγος Ε'.	σελ.	242
» Β'.	»	8	» ΛΒ'.	»	134	» ΕΑ'.	»	247
» Γ'.	»	11	» ΛΓ'.	»	141	» ΕΒ'.	»	250
» Δ'.	»	15	» ΛΔ'.	»	146	» ΕΓ'.	»	256
» Ε'.	»	18	» ΛΕ'.	»	154	» ΕΔ'.	»	258
» Ϛ'.	»	31	» ΛϚ'.	»	157	» ΕΕ'.	»	259
» Ζ'.	»	32	» ΛΖ'.	»	160	» ΕϚ'.	»	262
» Η'.	»	36	» ΛΗ'.	»	162	» ΕΖ'.	»	264
» Θ'.	»	41	» ΛΘ'.	»	167	» ΕΗ'.	»	269
» Ι'.	»	43	» Μ'.	»	169	» ΕΘ'.	»	270
» ΙΑ'.	»	45	» ΜΑ'.	»	170	» Ο'.	»	274
» ΙΒ'.	»	47	» ΜΒ'.	»	172	» ΟΑ'.	»	277
» ΙΓ'.	»	50	» ΜΓ'.	»	176	» ΟΒ'.	»	281
» ΙΔ'.	»	53	» ΜΔ'.	»	183	» ΟΓ'.	»	284
» ΙΕ'.	»	54	» ΜΕ'.	»	188	» ΟΔ'.	»	292
» ΙϚ'.	»	56	» ΜϚ'.	»	190	» ΟΕ'.	»	294
» ΙΖ'.	»	59	» ΜΖ'.	»	196	» ΟϚ'.	»	296
» ΙΗ'.	»	64	» ΜΗ'.	»	197	» ΟΖ'.	»	297
» ΙΘ'.	»	67	» ΜΘ'.	»	199	» ΟΗ'.	»	298
» Κ'.	»	76	» Ν'.	»	205	» ΟΘ'.	»	300
» ΚΑ'.	»	82	» ΝΑ'.	»	209	» Π'.	»	304
» ΚΒ'.	»	87	» ΝΒ'.	»	211	» ΠΑ'.	»	306
» ΚΓ'.	»	90	» ΝΓ'.	»	213	» ΠΒ'.	»	313
» ΚΔ'.	»	104	» ΝΔ'.	»	214	» ΠΓ'.	»	316
» ΚΕ'.	»	105	» ΝΕ'.	»	218	» ΠΔ'.	»	320
» ΚϚ'.	»	109	» ΝϚ'.	»	221	» ΠΕ'.	»	327
» ΚΖ'.	»	117	» ΝΖ'.	»	232	» ΠϚ'.	»	352
» ΚΗ'.	»	120	» ΝΗ'.	»	234			
» ΚΘ'.	»	122	» ΝΘ'.	»	241			
» Λ'.	»	126						
Ἐπιστολή Α'.	σελ.	356	Ἐπιστολή Γ'.	σελ.	361			
» Β'.	»	360	» Δ'.	»	366			

Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν λόγων εὐρίσκονται ἐν τῷ πίνακι τῷ ἀρχομένῳ ἀπὸ τῆς σελίδος μ', ἐν ᾗ περιέχονται αἱ παραπομπαὶ εἰς τὰς σελίδας πρῶτον τῆς ἐκδόσεως τοῦ ΑΨΟ'. ἐν Λειψία, δεύτερον τοῦ πρωτοτύπου καὶ τοῦ ἐτέρου χειρογράφου.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΥΠΟ

ΤΗΣ ΔΕ ΒΙΒΛΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ
ΠΑΛΑΙΑΣ ΤΕ ΚΑΙ ΝΕΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ
ΛΟΓΙΩΝ

Ἐν ᾧ ὁ μὲν ἀραβικὸς ἀριθμὸς καὶ ὁ ἑλληνικὸς, τὴν σελίδα
δηλοῖ· τὸ δὲ στοιχεῖον σ, ὅπου ἂν ᾖ, τὴν ἐν αὐτῇ ση-
μείωσιν.

Γενέσεως.

Κεφ. β'. ἐδ. β'. Κατέπαυσεν ὁ
Θεός. 292.— ἐδ. ιζ'. Ἡ δ' ἂν ἡ-
μέρα φάγητε. 37. σ. Κεφ. γ'. ἐδ.
ιθ'. Ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου σου.
493. Κεφ. δ'. ἐδ. ζ'. Ἡμαρτες;
ἡσύχασον. β'. Κεφ. ι'. ἐδ. ιθ'. Τὰ
ὄρια τῶν Χαναανίων. 38. σ. 1.
Κεφ. μη'. ἐδ. κβ'. Ἰδοὺ δέδωκα
σοι ἐν μέρος περισσότερον. 7.

Ἐξόδου.

Κεφ. κ'. ἐδ. ιθ'. Καὶ μὴ λαλεί-
τω πρὸς ἡμᾶς ὁ Θεός. 76. Κεφ.
λβ'. ἐδ. λβ'. Εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς.
307.

Ἀριθμῶν.

Κεφ. ιγ'. ἐδ. λγ'. Υἱοὺς γιγάν-
των ἐωράκαμεν. 230.

Δευτερονομίου.

Κεφ. ια'. ἐδ. κε'. Καὶ ἄρξομαι
ἐπιθυμεῖ τὸν φόβον σου. 210.
Κεφ. λβ'. ἐδ. νβ'. Ἀπέναντι ὅφει
τὴν γῆν. 38. σ.

Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ.

Κεφ. κδ'. ἐδ. ιε'. Ἐγὼ δὲ καὶ
ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς μου. 163.

Κριτῶν.

Κεφ. γ'. ἐδ. α'. Καὶ ταῦτα τὰ
ἔθνη. 85.— ἐδ. β'. Αἱ φυλαὶ τῶν
υἱῶν Ἰσραὴλ. αὐτ.

Βασιλειῶν Β.

Κεφ. ζ'. ἐδ. α'. Ἐκάθισεν ὁ βα-
σιλεὺς. 37. Κεφ. ιβ'. ἐδ. ιγ'. Ὁ
Κύριος ἀφεῖλέ σου τὸ ἁμάρτημα.
275.

Ἰώβ.

Κεφ. κγ'. ἐδ. ιγ'. Ὁ γὰρ αὐτὸς
ἤθελψε. 351. Κεφ. λη'. ἐδ. ζ'.
Ὅτε ἐγεννήθησαν ἄστρα. 144. σ.

Ψαλμοί.

Ψαλ. α'. ἐδ. ε. Οὐκ ἀναστήσου-
ται ἀπεθεῖς ἐν κρίσει 173. Ψαλμ.
κκ'. ἐδ. κδ'. Σπέρμα Ἰακώβ δο-
ξάσατε αὐτόν. 83. σ. Ψαλ. κδ'.
ἐδ. ιδ'. Κραταίωμα Κύριος. 248.
Ψαλ. λβ'. ἐδ. ε'. 151. σ. — ἐδ.
ς. Οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν. 267 σ.
Ψαλ. λγ' ἐδ. ιε'. Ὁφθαλμοὶ Κυ-
ρίου. 228 καὶ 248. Ψαλ. λε'. ἐδ. ι'.
Ἐν τῷ φωτί σου ὀφύμεθα φῶς. 271.
Ψαλ. μα'. ἐδ. β'. Ἐδίψησεν ἡ ψυ-
χή μου. 51. Ψαλ. με'. ἐδ. ι'.
Σχολάσατε, καὶ γινώτε, καὶ καὶ

κη'. Ψαλ. μη'. ἐδ. ιβ'. "Ανθρώπος ἐν τιμῇ ὢν. 64. Ψαλ. ν'. ἐδ. α'. Ἐλέησόν με ὁ Θεός. 83. σ. — ἐδ. ιζ'. Καρδίαν συντετριμμένην 83. Ψαλ. νδ'. ἐδ. κε'. Ἐπὶ ῥῖπον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου. 23. Ψαλ. ξη'. ἐδ. δ'. Ἐξέλειπον οἱ ὀφθαλμοί μου 90. Ψαλ. ξθ'. ἐδ. α'. Ὁ Θεός εἰς τὴν βοήθειάν μου. 83. σ. Ψαλ. πγ'. ἐδ. ζ'. Ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ. λα'. Ψαλ. πδ' ἐδ. ι'. Ἐγγὺς Κύριος. 210. Ψαλ. πε'. ἐδ. ιβ'. Καὶ δοξάσω τὸ ὄνομά σου 83. σ. Ψαλ. πθ' ἐδ. δ'. Χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σου 231. Ψαλ. υι'. ἐδ. ι.. Οὐ προσελεύσεται πρὸς σέ κακὰ. 248. — ἐδ. ιγ'. Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον 251. — ἐδ. ιε'. Ἐξελοῦμαι αὐτόν. 90. Ψαλ. υισ'. ἐδ. ια'. Φῶς ἀνέτειλε τῷ δικαίῳ. 42. σ. Ψαλ. ρβ'. ἐδ. η'. Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος 151. σ. Ψαλ. ργ'. ἐδ. ις'. Καὶ οἶνος εὐφραίνει, 283. Ψαλ. ρδ'. ἐδ. γ'. Εὐφρανθήτω καρδία 26. Ψαλ. ριδ'. ἐδ. ς'. Φυλάσσω τὰ νήπια. 67. — ἐδ. ζ'. Ἐπίστρεψον ψυχὴ μου. 83. σ. Ψαλ. ριε'. ἐδ. γ'. Τί ἅντα ποδώσω τῷ Κυρίῳ. 83. σ. Ψαλ. ριζ'. ἐδ. α'. Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ. 83. σ. Ψαλ. ριη'. ἐδ. ιε'. Ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου ἀδολεσχῶ. 45. σ. 3. — ἐδ. κγ'. Ὁ δὲ δοῦλός σου ἠδολέσχει. 46. σ. 3. — ἐδ. ογ'. Συνέτισόν με. 58. σ. — ἐδ. ρλ'. Ἡ δόξα τῶν λόγων σου. 67. σ. Ψαλ. ρκ' ἐδ. β'. Ἡ βοήθειά μου παρὰ Κυρίου. 83. σ. Ψαλ. ρμβ'. ἐδ. α'. Κύριε εἰσάκουσον. 83. σ. Ψαλ. ρμδ'. ἐδ. ιθ'. Ἐγγὺς Κύριος. 23. Ψαλ. ρμε'. ἐδ. α'. Αἶνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον. 83. σ. Ψαλ.

ρμς'. ἐδ. δ'. Ὁ ἀριθμῶν πλήθη ἀστρων. κς'.

Παροιμιῶν.

Κεφ. γ'. ἐδ. κε'. Καὶ οὐ μὴ πτοηθῇς. 23. — ἐδ. λδ'. Ταπεινοὶς δὲ δίδωσι χάριν. 80. σ. 3. Κεφ. ιγ'. ἐδ. θ'. Φῶς δικαίοις διαπαντός. 42. σ. Κεφ. ιε'. ἐδ. ιγ'. Καρδίας εὐφραίνομένης. 338. Κεφ. ις'. ἐδ. ιη'. Πρὸ συντριβῆς ὑπερηφάνια, 162. Κεφ. κς' ἐδ. ιγ'. Λέων κατὰ τὴν ὁδόν. 230. Κεφ. κδ' ἐδ. ις'. Ἐπτάκις γὰρ πεσεῖται δικαίος. 208. σ. Κεφ. κε'. ἐδ. ις'. Ὅταν εὗρης μέλι. 96. — ἐδ. κζ'. Οὐκ ἔστι καλὸν μέλι πολὺ φαγεῖν. 97. — ἐδ. κη'. Ὡς περ πόλις τὰ τεῖχη αὐτῆς. αὐτ. Κεφ. κη', ἐδ. α. Δίκαιος ὡς Λέων πέποιθεν 89 — ἐδ. ιγ'. Ὁ κρύπτων τὴν ἁμαρτίαν ἑαυτοῦ. 27.

Ἐκκλησιαστοῦ.

Κεφ. ι'. ἐδ. ις'. Οὐαὶ σοι πόλις 58. Κεφ. ια. ἐδ. δ'. Τηρῶν ἄνεμον οὐ σπείρει. 230.

Ἡσαίου

Κεφ. α'. ἐδ. ιε'. Ὅταν ἐκτείνῃτε τὰς χεῖρας ὑμῶν. 24. — ἐδ. ιθ'. Ἐὰν εἰσακούσῃτε μου. 27. Κεφ. κς'. ἐδ. ιη'. Διὰ τὸν φόβον σου Κύριε. 55. σ. Κεφ. μ'. ἐδ. δ'. Καὶ ἔσται αὐτοῖς 309. Κεφ. μγ'. ἐδ. β'. Καὶ ποταμοὶ οὐ κατακλύσουσιν. 253. Κεφ. νγ'. ἐδ. β'. Εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος. 190. Κεφ. νδ. ἐδ. α. Εὐφράνῃτε στείρα 345. Κεφ. νε' ἐδ. γ'. Καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ. 27. — ἐδ. ς'. ζ'. ἡ. καὶ θ'. αὐτ. Κεφ. νη'. ἐδ. β'. Καθ' ἡμέραν ἐκζητοῦσί με. 88 καὶ 222. — ἐδ. γ'. Τί ὅτι ἐνηστεύαμεν. 222. Κεφ. νθ'. ἐδ. α. Οὐ μὴ

κρά ἡ χεὶρ Κυρίου. 24. Κεφ. ξε'.
 ἰδ. β'. Ὅλην τὴν ἡμέραν. 27.

Ἰερουζαλὴμ.

Κεφ. β'. ἰδ. ιη'. Τίσοι καὶ τῇ
 ὁδῷ τῆς Αἰγύπτου; 113. Κεφ.
 η'. ἰδ. δ'. Μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνί-
 σταται; 208. σ. Κεφ. ιζ'. ἰδ. ι'.
 Ἐγὼ εἰμι ὁ ἐτάζων κς. Κεφ. κ'.
 ἰδ. θ'. Εἶπα οὐ μὴ μνησθῶ αὐτοῦ.
 309. Κεφ. λς'. ἰδ. β'. Λάθε σε-
 αυτῷ. 27.—ἰδ. γ'. Καὶ ἀφέλωμαι
 τὰς ἁμαρτίας αὐτ. Κεφ. μη' ἰδ.
 ι'. Ἐπικατάρatos πᾶς ὁ ποιῶν τὰ
 ἔργα Κυρίου ἀμελῶς. 209.

Ἰαζεκίηλ.

Κεφ. α'. ἰδ. δ'. Πνεῦμα ἐξαί-
 ρον. 42. σ. Κεφ. θ'. ἰδ. ς'. Ἀπ'
 ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἄρξαι.
 276. Κεφ. ις' ἰδ. μθ'. Τοῦτο τὸ
 ἀνταπόδομα. 111. Κεφ. λγ'. ἰδ.
 ια'. Ζῶ ἐγὼ λέγει Κύριος 27. Κεφ.
 λς'. ἰδ. κς'. Καὶ δώσω αὐτοῖς
 καρδίαν 339.

Μιχαίου.

Κεφ. ζ'. ἰδ. η'. Μὴ ἐπιχαρῆς
 μοι ὁ ὑπεναντίος μου. 171.

Ἀββακούμ.

Κεφ. α'. ἰδ. ιγ'. Ὁφθαλμὸς ἀ-
 γαθός; 341.

Μαλαχίου.

Κεφ. γ'. ἰδ. ζ'. Ἐπιστράφητε
 πρὸς με. 27.

Σαράχ.

Κεφ. α'. ἰδ. κς. Μὴ προσέλθης
 αὐτῇ. 329. Κεφ. ιδ' ἰδ. γ'. Ἀν-
 δρὶ μικρολόγῳ οὐ καλὸς ὁ πλοῦτος.
 272. Κεφ. λδ' ἰδ. ια'. Ὁ φοβού-
 μενος τῇ καρδίᾳ μακάριος. 252.

Ματθαίου.

Κεφ. ε'. ἰδ. δ'. Μακάριοι οἱ

πενθοῦντες. 342.—ἰδ. ις'. Καὶ δο-
 ξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν. 111.
 367.—ἰδ. ιθ'. Ὁ καταλύων μίαν
 τῶν ἐντολῶν. 368.—ἰδ. κ'. Ἐὰν
 μὴ περισσεύσῃ ὑμῶν. 57. σ. 2.—
 ἰδ. κθ'. Τὸν ἔσχατον κοδράντιν λδ'.
 Κεφ. ε'. ἰδ. μη'. Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς
 τέλειοι. 7. σ. 1. Κεφ. στ'. ἰδ. β'.
 Ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. 57.
 σ. 2.—ἰδ. ι'. Ἐλθέτω ἡ βασιλεία
 σου. 128.—ἰδ. κδ'. Οὐδεὶς δύνα-
 ται δυοῖ κυρίοις. 15. σ. 1.—ἰδ.
 λγ'. Αἰτεῖτε πρῶτον 21. καὶ 15.
 σ. 2, καὶ 87. καὶ 145. Κεφ. ζ'.
 ἰδ. ζ'. Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν.
 205. Κεφ. η' ἰδ. ια'. Ἡξουσιν ἀπὸ
 ἀνατολῶν. 225.—ἰδ. ιγ'. Ὡς ἐπί-
 στευσας γεννηθήτω σοι. 231.—ἰδ.
 κ'. Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν.
 82. Κεφ. ι'. ἰδ. κε'. Ἀρκετὸν τῷ
 μαθητῇ. 82.—ἰδ. κη'. Μὴ φοβη-
 θῆτε. 186.—ἰδ. λδ'. Ἀλλὰ μά-
 χαιραν. 3.—ἰδ. λη'. Ὅστις μὴ
 ἔρη τὸν σταυρόν. 186.—ἰδ. λθ'.
 Ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.
 185. καὶ 330. Κεφ. ια'. ἰδ. ις'.
 Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται
 42. σ.—ἰδ. κε'. Ἐξομολογοῦμαι
 σοι πάτερ. 67. σ. καὶ 80 σ.—ἰδ.
 κη'. Δεῦτε πρὸς με πάντες. ιδ'.
 240 καὶ 368.—ἰδ. κθ'. Μάθετε
 ἀπ' ἐμοῦ. ιδ'.—ἰδ. λ'. Ὁ γὰρ ζυ-
 γός μου χρηστός. 368. Κεφ.
 ιδ'. ἰδ. λ'. Καὶ ἤρξατο καταπον-
 τίζεσθαι. 252. Κεφ. ιε'. ἰδ. ιδ'.
 Τυφλὸς τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ. 226.
 Κεφ. ιστ'. ἰδ. κδ'. Εἴ τις θέλει ὁ-
 πίσω μου ἐλθεῖν. καὶ 33. σ. καὶ
 330 καὶ 369. Κεφ. ιζ'. ἰδ. κ.
 Ἐὰν ἔχητε πίστιν. 263. σ. Κεφ.
 ιη'. ἰδ. γ'. Ἐὰν μὴ στραφῇτε. 70
 καὶ 251.—ἰδ. η'. Εἰσελθεῖν εἰς
 τὴν ζωὴν. 369.—ἰδ. κς'. Οὐ λέ-

γὰρ σοὶ ἕως ἐπτάκις 208. σ. Κεφ. ιθ'. ἐδ. ιβ'. Εἰσὶν εὐνοῦχοι. 34. σ. —ἐδ. κα'. Εἰ θέλεις τέλειος εἶναι. 6. σ. 33. σ. καὶ 369. —ἐδ. κζ'. Ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα. 300. Κεφ. κ. ἐδ. στ'. Τί ὧδε ἐπτήκατε. σ. 59. —ἐδ. ιγ'. Ἐταῖρε οὐκ ἄδι κῶσε 245. —ἐδ. κβ'. Δύνασθε πνεῖν 186. Κεφ. κα'. ἐδ. κβ'. Ὅσα αἰτεῖσθε. 252. Κεφ. κβ'. ἐδ. λζ'. Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου. Κεφ. κέ'. ἐδ. λα'. Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. 225. —ἐδ. μστ'. Ἀπελεύσονται οὗτοι. αὐτ. Κεφ. κττ. ἐδ. κδ'. Καλὸν ἦν αὐτῷ. 60. —ἐδ. κστ'. Τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου. 308. —ἐδ. μα'. Ἴνα μὴ εἰσέλθῃτε εἰς πειρασμόν. 186, καὶ 205.

Μάρκου

Κεφ. α'. ἐδ. ιε'. Μετανοεῖτε. κς'. Κεφ. η'. ἐδ. λδ'. Καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. 76. Κεφ. θ'. ἐδ. κγ'. Πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. 253, καὶ 302. σ. Κεφ. ις'. ἐδ. ιζ'. Ἐν τῷ ὀνόματί μου δαίμόνια ἐκβαλοῦσι. 253, καὶ 263. σ.

Λουκᾶ

Κεφ. δ'. ἐδ. κγ'. Ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτὸν. 226. Κεφ. ε'. ἐδ. λ'. Τῷ αἵροντι τὰ σά. 92, καὶ 235. σ. —ἐδ. λα'. Καθὼς θέλετε. 355, καὶ 376. —ἐδ. λβ'. Ποία χάρις. 57. σ. 2. —ἐδ. λε'. Ἀγαθὸς ἐστίν. 245. —ἐδ. λς'. Γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες. 6. σ. καὶ 151. σ. 2. Κεφ. ι'. ἐδ. κέ'. Ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω. 369. Κεφ. ια'. ἐδ. η'. Ὅτι ἐὰν μὴ διὰ τὴν φιλίαν. 285. Κεφ. ιγ'. ἐδ. κδ'. Διὰ τῆς στενῆς πύλης. 186. Κεφ. ιδ'. ἐδ. κς'. Τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν. 308. —ἐδ. λγ'.

Ὅστις οὐκ ἀποτάσσεται. 155. Κεφ. ζ'. ἐδ. Ὅταν ποιήσῃτε πάντα. 393. —ἐδ. κ'. Οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία. 379. —ἐδ. κα'. Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐνδοθεν ὑμῶν ἐστίν. 188, καὶ 389. Κεφ. ιη'. ἐδ. ιγ'. Ὁ Θεὸς ἰλάσθητί μοι. 377. Κεφ. κα'. ἐδ. ιθ'. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν. 186. Κεφ. κβ'. ἐδ. λ'. Ἴνα ἐπλήρῃτε. 417. Κεφ. κδ'. ἐδ. λβ'. Οὐχὶ ἡ καρδιά ἡμῶν. 42. σ.

Ἰωάννου

Κεφ. γ'. ἐδ. κς'. Οὕτω γὰρ ἡγάπησεν. 307. Κεφ. ε'. ἐδ. νη'. Ὁ Γρόγων τοῦτον τὸν ἄρτον. 282. Κεφ. η'. ἐδ. ια'. Ἐγὼ εἰμι τὸ φῶς. γ'. καὶ 42. σ. Κεφ. ι'. ἐδ. θ'. Ἐγὼ εἰμι ἡ θύρα. 386. —ἐδ. κη'. Ζωὴν αἰώνιον. 330. —ἐδ. λ'. Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐσμεν. γ'. κς'. Κεφ. ια'. ἐδ. μα'. Πάτερ εὐχαριστῶ σοι. 83. σ. Κεφ. ιγ'. ἐδ. λε'. Ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε. 367. Κεφ. ιδ'. ἐδ. β'. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου. 121. σ. —ἐδ. ιε'. Ἐὰν τηρήσῃτε τὰς ἐντολάς μου. 261, καὶ 385. —ἐδ. κα'. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου. 367. —ἐδ. κγ'. Καὶ μὴ μὴ παρ' αὐτῷ. 348. —ἐδ. λ'. Ἐρχεται ὁ ἄρχων. 81. Κεφ. ιε'. ἐδ. ι'. Ἐγὼ τετήρηκα τὰς ἐντολάς. 385. Κεφ. στ'. ἐδ. ιβ'. Πολλὰ ἔχω λέγειν. 390. —ἐδ. λδ'. Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε. 159. καὶ 186. Κεφ. ις'. ἐδ. δ'. Ἐγὼ σε ἐδόξασα. 83. σ. —ἐδ. θ'. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἔρω τῷ αὐτῷ. —ἐδ. ιγ'. Ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, αὐτ. Κεφ. ις'. ἐδ. ιθ'. Ἐγὼ ἀγαπᾶω ἑμαυτὸν. 308.

Πράξεων

Κεφ. α'. ἐδ. δ. Μὴ χωρίζεσθαι. 80. Κεφ. ζ'. ἐδ. λβ'. Ἐμφοβος, καὶ ἔντρομος 76. Κεφ. θ'. ἐδ. ις'.

Σαοὺλ ἀδελφέ. 390. Κεφ. κ'. ἐδ. λα. Τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέραν. 303. σ.—ἐδ. λδ'. Αὐτοὶ δὲ γινώσκετε αὐτ.

Τῆς πρὸς Ῥωμ. Ἐπιστ.

Κεφ. α'. ἐδ. κ'. Τὰ ἀόρατα αὐτοῦ. 18. σ.—ἐδ. κή. Καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν Θεόν. 344. Κεφ. β'. ἐδ. ιε'. Οἱ τινες ἐνδείκνυνται. 327. σ.—ἐδ. κδ'. Καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ βλασημεῖται. 88. Κεφ. γ'. ἐδ. κδ'. Δικαιοῦμένοι δωρεάν. 282. Κεφ. ε'. ἐδ. στ'. Ἐτι γὰρ Χριστός. 238. σ.—ἐδ. ζ'. Μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίας. αὐτ.—ἐδ. κ'. Ὅπου ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία. 364. Κεφ. η'. ἐδ. ζ'. Διότι τὸ φρόνημα. 369.—ἐδ. ιε'. Οὐκ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας. 252, καὶ 385. σ.—ἐδ. ιστ'. Τὸ πνεῦμα μαρτυρεῖ. 81.—ἐδ. κβ'. Ὅπως ἐλευθερωθῇ. 395.—ἐδ. κέ. Δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. 382.—ἐδ. κστ'. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα. 347. σ.—ἐδ. λθ'. Ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ. 386. η'. ἐδ. λθ'. Πέπεισμαι, ὅτι οὕτε θάνατος. 40, καὶ 386. Κεφ. θ'. ἐδ. γ'. Ἀνάθεμα εἶναι 153, 307, καὶ 379, 386.—ἐδ. ιη'. Ὅν θέλει ἐλέει. 394. Κεφ. ια'. ἐδ. λγ'. Ὡς βάθος πλούτου. 325. σ, καὶ 344. Κεφ. ιγ'. ἐδ. ιδ'. Καὶ τῆς σαρκὸς φρόνοιαν. 87. Κεφ. ιε'. ἐδ. α'. Ἡμεῖς οἱ δυνατοί. 271.—ἐδ. δ'. Ὅσα γὰρ προεγράφη. 189. σ.

Τῆς πρὸς Κορινθ. Α. Ἐπιστ.

Κεφ. α'. ἐδ. ιη'. Ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ. 520. Κεφ. β'. ἐδ. θ'. Ἀοὺκ εἶδε. 128. 282. καὶ 389.—ἐδ. ι. Αὐτὸ γὰρ τὸ πνεῦμα. 389. Κεφ. γ'. ἐδ. ια'. Ὁ κείμενος θεμέλιος. 267. σ.—ἐδ. ιστ'. Ναὸς Θε

οῦ. 9.—ἐδ. ιη'. Ὁ δοκῶν σοφός εἶναι. 68. Κεφ. δ'. ἐδ. ι. Ἡμεῖς. μωροί. 103. σ.—ἐδ. ιστ'. Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς. 303. Κεφ. η'. ἐδ. α'. Ἡ γνώσις φυσιοῦ. 257. Κεφ. θ'. ἐδ. ιστ'. Οὐκί μοι, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. 153.—ἐδ. κζ'. Ὑποτιάζω μου τὸ σῶμα. 378. Κεφ. ιγ'. ἐδ. α'. Ἐὰν ταῖς γλώσσαις. 386.—ἐδ. β'. Καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν. αὐτ.—ἐδ. θ'. Νῦν ἐκ μέρους γινώσκωμεν. 254. Κεφ. ιε'. ἐδ. θ. Οὐκ εἰμι ἀξίος. 378.—ἐδ. ι. Οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις. 257. Κεφ. ιε'. ἐδ. ν. Ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα 369. Κεφ. ιστ'. ἐδ. θ'. Θύρα γὰρ μοι ἀνέωγε. 325. σ.

Τῆς πρὸς Κορινθ. Β. Ἐπιστ.

Κεφ. β'. ἐδ. ιε'. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρωάδα. 325. σ. Κεφ. δ'. ἐδ. στ'. Ὁ Θεός ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους. 338. Κεφ. στ'. ἐδ. ζ'. Διὰ τῶν ὀπλῶν. 161. σ. 2. Κεφ. ι'. ἐδ. ε'. Πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον 90. Κεφ. ια'. ἐδ. ιζ'. Οὐ κατὰ Κύριον λαλῶ. 379. Κεφ. ιβ'. ἐδ. ε'. Εἴτε ἐν σώματι. 138 καὶ 391.—ἐδ. δ'. Ἀοὺκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ. 288.—ἐδ. ζ'. Ἐδόθη μοι σκόλοψ. 168 καὶ 206.—ἐδ. θ'. Ἵνα ἐπισκευάτῃ ἐπ' ἐμὲ. 207.—ἐδ. ια'. Ὑμεῖς με ἠναγκάσατε 399.

Τῆς πρὸς Γαλατ. Ἐπιστ.

Κεφ. ε'. ἐδ. κ'. Ὁ δὲ νῦν ζῶ. 37. σ. Κεφ. ε'. ἐδ. η'. Ἡ πεισμονή. 59.—ἐδ. ιζ'. Τὸ πνεῦμα ἐπιθυμεῖ. 318.—ἐδ. κγ'. Κατὰ τῶν τοιούτων, 161 σ. 1. Κεφ. ς'. ἐδ. α'. Ἐν πνεύματι πραότητος. 234.—ἐδ. ιδ'. Ἐμοὶ μὴ γένοιτο. 353.

Τῆς πρὸς Ἐφεσ. Ἐπιστ.

Κεφ. γ'. ἐδ. ε'. Ὁ ἐν ἐτέραις
γενεαῖς. 293. σ. Κεφ. δ'. ἐδ. κβ'.
Τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον. 369 καὶ
394. Κεφ. ε'. ἐδ. α'. Γίνεσθε οὖν
μιμηταὶ Θεοῦ. 303 σ.

Τῆς πρὸς Φίλιπ. Ἐπιστ.

Κεφ. α'. ἐδ. κα'. Ἐμοὶ τὸ ζῆν
Χριστός. 103 σ.—ἐδ. κθ'. Ἀλλὰ
καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν. 17.
Κεφ. β'. ἐδ. γ'. Ὑπερέχοντας. 341.
—ἐδ. η'. Γενόμενος ὑπήκοος 37. σ.
7. Κεφ. δ'. ἐδ. ε'. Ὁ Κύριος ἐγ-
γύς. 52—ἐδ. ιγ'. Πάντα ἰσχύω.
257 καὶ 303 σ.

Τῆς πρὸς Κόλασ. Ἐπιστ.

Κεφ. α'. ἐδ. κδ'. Χαίρω ἐν ταῖς
θλίψεσι. 307. Κεφ. β'. ἐδ. ι'. Αὐ-
τός ἐστιν ἡ κεφαλὴ. 366. σ.—ἐδ.
κγ'. Ἄ τινὰ ἐστι λόγον ἔχοντα. 60
σ. Κεφ. γ'. ἐδ. α'. Εἰ συνηγέρθητε
τῷ Χριστῷ. 338.—ἐδ. ε'. Νεκρώ-
σατε τὰ μέλη ὑμῶν 299.—ἐδ. κβ'.
Ἐν ἀπλότητι καρδίας. 251. Κεφ.
δ'. ἐδ. γ'. Προσευχόμενοι ἅμα καὶ
περὶ ἡμῶν. 325 σ. 1.

Τῆς πρὸς Θεσσαλ. Β. Ἐπιστ.

Κεφ. γ' ἐδ. η'. Οὐδὲ δωρεὰν ἄρ-
τον ἔφαγον. 303. σ.

Τῆς πρὸς Τιμόθ. Α. Ἐπιστ.

Κεφ. α'. ἐδ. θ'. Δικαίῳ νόμος οὐ

κεῖται. 161. σ. 1. Κεφ. α'. ἐδ. ιε'.
Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐλθὼν. 378.

Τῆς πρὸς Τιμόθ. Β. Ἐπιστ.

Κεφ. γ'. ἐδ. ιβ'. Διωχθήσονται.
73 καὶ 116 σ.

Τῆς πρὸς Ἐβρ. Ἐπιστ.

Κεφ. α'. ἐδ. β'. Τοὺς αἰῶνας ἐ-
ποίησεν. 267.—ἐδ. ιδ'. Λειτουργ-
ικὰ πνεύματα. 326. Κεφ. δ'. ἐδ.
γ'. Εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατὰ-
παυσιν. 50. Κεφ. ια'. ἐδ. λγ'. Οἱ
διὰ πίστεως. 18 σ. 1.—ἐδ. λθ'.
Καὶ οὗτοι πάντες. 46. σ. Κεφ. ιβ',
ἐδ. β'. Ἀντὶ τῆς χαρᾶς, ἧς ἔχεν.
308. Κεφ. ιγ'. ἐδ. ιβ'. Ἐξω τῆς
πύλης ἔπαθε. 331.

Τῆς τοῦ Ἰακώβου Ἐπιστ.

Κεφ. β'. ἐδ. ιγ'. Κατακαυχᾶται
γὰρ ἔλεος. 270 σ.

Τῆς τοῦ Πέτρου Α. Ἐπιστ.

Κεφ. β'. ἐδ. ζ'. Ὁ λίθος ὁ ἀ-
κρογωνιαίος 246 σ. Κεφ. γ'. ἐδ. ιδ'.
Ἄλλ' εἰ καὶ πάσχοιτε. 17.

Τῆς τοῦ Πέτρου Β. Ἐπιστ.

Κεφ. γ'. ἐδ. ιγ'. Καινοὺς δὲ οὐ-
ρανοὺς. 55. σ.

Τῆς τοῦ Ἰωάννου Α. Ἐπιστ.

Κεφ. δ'. ἐδ. η'. Ὁ Θεὸς ἀγάπη
ἐστίν. 6. σ. 1. καὶ 282.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΑΞΙΟΜΝΗΜΟΝΕΥΤΩΝ

Ἐν ᾧ ὁ μὲν πρῶτος ἀριθμὸς εἴτε ἀραβικός, εἴτε ἑλληνικός ἐστὶ τὴν σελίδα δηλοῦν· ὁ δὲ δεύτερος· τὸν στίχον· τὸ δὲ σ, ὅπου ἂν ᾖ, τὴν ἐν τῇ σελίδι σημείωσιν.

Α

Α γάθωνος τελειότης ἐν τῇ ἀγάπῃ. 308. 21. ἐλεημοσύνης ἔργον. 373. 33.

Ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ πόθος κόσμου ἀσύμβατα. 15. 2. καρπὸς εὐχῆς. 272. 16. παράδεισος. 282. 8. βασιλεία οὐρανῶν. αὐτ. 36. εἰνος εὐφραίνων. 283. 3. τοὺς μὲν δικαίους εὐφραίνει, τοὺς δὲ ἀμαρτωλοὺς κολάζει. 326. 35. οὐ κινεῖται ἐν τῇ ψυχῇ, ἐὰν μὴ κινήθῃσι τὰ πάθη. 380. 9. ἡ πρώτη θεωρία ἐστὶ τῆς ἁγίας Τριάδος. 387. 8.

Ἀγάπη τοῦ πλησίον ἐπαινετή, ἐὰν μὴ ἀποσπᾷ ἀπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ. 289. 25. τίτι ἀρκεῖ καὶ ἡ ἐν τῷ φρονήματι τελειομένη. 355. 36. καὶ 375. 4. τίτι τρέπω κτᾶται. 360. 1.

Ἀγάπη ἡ μὲν τοῦ Θεοῦ ὡς πηγὴ ἀένναος, ἡ δὲ τοῦ κόσμου ὡς λαμπὰς μικρὰ καὶ χεῖμα ῥόος. 143. 11. ἡ μὲν τοῦ Θεοῦ τελειοῦ τὸν τῆς θεωρίας σκοπὸν, ἡ δὲ τοῦ πλησίον καὶ τὸν τῆς πράξεως. 374. 13.

Ἀγάπην Θεοῦ οἱ εὐρόντες οὐ ράνιον ἄρτον τρέφονται. 282. 23. οἱ φάσαντες αὐτήν, τὴν ὁδὸν ἐτελείωσαν. 283. 23.

Ἀγάπης Θεοῦ σημεῖα αἰσθητά. 106. 6. ἀποτελέσματα. 105. 1. καὶ 283. 6. καὶ 308. 25. ἰδιώματα. 236. 22.

Ἀγαπῆσαι θέλω τὸν Θεὸν πολλοὶ μόνῃ τῇ γλώσσῃ λέγουσι. 380. 13.

Ἀγαπητοὶ Θεοῦ ἐν διαφόροις θλίψεσιν. 159. 9. καὶ 159. 18.

Ἀγγελοι ὑπὸ μαρτύρων ὁρώμενοι. 22. 2. ἀκτητῶν συνασπισταί, διδάσκαλοι, καὶ σωτῆρες. αὐτ. 2. ἱατροὶ αὐτῶν, καὶ τροφοί, καὶ ὡς ἀδελφοὶ προνοοῦντες. 22. 27. τὰ ὁμοιώματα τινῶν ἁγίων λαμβάνουσι. 142. 21. ἐν τῇ προτευχῇ ἡμῶν ἀτενίζουσι. 184. 28. κοινωνοὶ εἰσι τῶν παθῶν τῶν ἁγίων. 229. 22. ἐκ τῆς οἰκείας γνώσεως ἡμῶν ἐποχετεύουσι. 323. 4. διδάσκαλοι εἰσιν ἀλλήλων καὶ ἡμῶν. αὐτοῦ. 24.

Ἀγγέλοις μικροῦ δεῖν ἰσοῖσμεν. 324. 4. μετὰ τὴν ἑνσαρκον οἰκονομίαν ἡνοίγει αὐτοῖς ἡ τῶν μυστηρίων θύρα. 325. 5.

Ἀγγελος ὁ προνοητὴς πότε μαχρύνεται. 161. 10.

Ἀγγέλων τάξεως πρώτης διδάσκαλος ἡ ἁγία Τριάς, καὶ ὁ Ἰησοῦς. 323. 27. ἄνευ τῆς μεσιτείας αὐτῶν οὐ δύνανται οἱ ἄνθρωποι ἐξέρχονται.

πλησιάζει ταῖς ἀποκαλύψεσι. 325. 7.

Ἄγιοι τίνος ἕνεκα θλίψουσιν ἐδοκιμάσθησαν. 57. 4. ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι οὐ προσεύχονται. 137. 14. φθάνουσι τὴν τελειότητα ἐν τῷ ὑπερεκβλύζειν τὴν ἀγάπην. 308. 10. νῦν μὲν δι' Ἀγγέλων, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἀμέσως δέχονται τὰς ἀποκαλύψεις. 326. 11. τίνι τρόπῳ τῷ Θεῷ ὠμίλουν. 365. 34.

Ἄγιους διατὶ ἀφίησιν ὁ Θεὸς πειραθῆναι. 199. 6.

Ἀγρυπνία ὁποίων ἀγαθῶν παρακτική. 41. 27. μελίζων καὶ ἀναγκαιοτέρα πάντων τῶν ἔργων. 122. 2. ἀνοίγει τοὺς ὀφθαλμούς. 125. 4.

Ἀγρυπνίας θαυμαστὸν ἀποτέλεσμα. 14. 9. ὑποθήκαι. 120. 1. δι' αὐτῆς μόνῃς κτίζεται ὁ νοῦς πνευματικὴν κατάστασιν. 124. 29. αὐτὴν καὶ καθημένους ἔξεστιν ἐκτελεῖν. 125. 15. δι' αὐτῆς τὸ ἐπιπίπτειν βάρος ἀφαιρεῖται. αὐτ. 25. ἐξ αὐτῆς ἡ ἐν ἡμέρᾳ διδομένη τοῖς ἀσκηταῖς ἡδονή. 147. 16.

Ἀγρυπνούντων ἔργα 122. 2.

Ἀγρυπνῶν τὴν νύκτα, καὶ περισπώμενος τὴν ἡμέραν, κενὸς τῆς ἐπικαρπίας τοῦ ἔργου. 123. 16. ὁ αὐτὸς σκορπίζει ὁ ἑσπεῖρεν. 124. 8. οὐκ οἶδε τίνος χάριν χρὴ ἐγρηγορεῖν. αὐτ. 16.

Ἀγωνιστὰι πρόθυμοι εὐφραίνονται ἐν τοῖς πειρασμοῖς. 217. 23.

Ἀγωνιστοῦ τινὸς ἁγίου ἱστορία 274. 11.

Ἀγωνιστῶν χαύνων δειλίαι, καὶ προθύμων ἀνδρείαι καὶ κατορθώματα. 217. 4.

Ἀγώνων ἀσκητικῶν τίς ὁ μείζων. 102. 3. τὰ ἐξ αὐτῶν πικτόμενα ἀγαθὰ ὅποια. 102. 18. οἱ ἐν

αὐτοῖς νικῶμενοι τίνες. 217. 7.

Ἀδικεῖσθαι, καὶ μακροθυμεῖν μέγα κατόρθωμα. 28. 19.

Ἀδικος οὐ πέποιθεν ἐπὶ τὸν Θεόν. 27. 36.

Ἀδολεσχία τί σημαίνει. 46. σ. καὶ ὅποια τὰ ἐξ αὐτῆς ἀποτελέσματα. 46. 22.

Ἀθυρόστομος ὁπόσων ἀρετῶν ὑστερεῖται. κη'. 27.

Αἰρετικῶν διαφόρων πλάνη. 390. 24.

Αἰσθήσεις ἐν ὅσῳ ἐνεργοῦσιν οὐδὲ τὰ πάθη, οὐδὲ οἱ λογισμοὶ ἐκλείπουσιν. 2. 14. παραφυλακτέον αὐτάς. 150. 20. καὶ 183. 11. ἐν ὅσῳ ζῶσι νεκροὺς δεῖ ἡμᾶς ὑπολαμβάνειν. 175. 8. αἱ σώφρονες γεννώσιν εἰρήνην. 183. 1. ἡνίκα ἐνεργοῦσιν, ἡ τῶν πραγμάτων στέρησις ὁδυνηρὰ καὶ ἀνωφελής. 191. 3. ὅταν ἀναστῶσι σημεῖον νεκρώσεως. 290. 30. δεκτικαὶ εἰσι πάντων τῶν συμβεβηκότων. 322. 9.

Αἵσθησις ἡ νῦν τῆς χάριτος, μέρος τῆς ὅλης. 128. 20. ἡ πνευματικὴ τίς ἐστιν. 270. 1.

Αἷτια, δι' ἧς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ οὐκ εἰσακουόμεθα ταχέως. 185. 14.

Αἰτιῶν προσβολαὶ ἐπικίνδυναι. 32. 2. ἡ παρουσία αὐτῶν διπλοῦς πόλεμος. 331. 32.

Ἀκηδία ἐκ τοῦ μετεωριτικοῦ τίκεται. 144. 15. ἡ ἐπακολουθοῦσα τοῖς τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν μετερχομένοις ἔκδηλος. 233. 18.

Ἀκηδίας τίς ἐν εἴποι ἐαυτῷ. 197. 1. ὅπως ἐν θεραπείᾳ. 233. 22.

Ἀκτημοσύνη τίνος ἕνεκα οἱ πατέρες ἡσπάζαντο. 32. 18. οὐ δύναται τις αὐτὴν κηρύττειν, ἐὰν

μὴ ἐτοιμάσῃ ἑαυτὸν εἰς τοὺς πειρασμούς. 190. 4.

Ἀκτῆμοσὴν ἀποτελέσματα 277.

1. τὰ μετὰ τὴν ἀθέτησιν αὐτῆς παρακολουθήματα. αὐτοῦ. 17.

Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς σαρκικῆς ἐπιθυμίας ἀνώτερος ἀναδείκνυται 107. σ. 2.

Ἀλήθεια τί ἐστὶ. 272. 15.

Ἀλλοιωτοὶ πάντες ὑπόκεινται. 199. 4. καὶ οἱ τέλειοι. 200. 20, τίνες δὲ αὐταί. 201. 3.

Ἀμαρτάνων, καὶ κατὰ τῆς ἀματίας ἀγωνιζόμενος ἐστὶν ἄρρωστος σοφός. 172. 11.

Ἀμαρτήματα ταῖς ψυχαῖς ἐνσπαρέντα τίνα. κε'. 1.

Ἀμαρτία ἡ τῷ φιλαρέτῳ ἐπισυμβαίνουσα. 171. 1. ἡ τῷ χαύνῳ. αὐτ. 26. ἡ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀρετῆς. 171. 25. ἡ ἐκ τῆς τελείας ἐγκαταλείψεως. αὐτ. 29.

Ἀμαρτίας αἷτια. 19. 14. θεραπεία. 121. 11. τρόποι. 170. 1. οὐδεὶς ἀπ' αὐτῆς ἀπαλλάττεται, ἐὰν μὴ μισήσῃ τὴν αἰτίαν αὐτῆς. 173. 24. τὴν ἔξιν αὐτῆς χωρὶς τοῦ πρὸς αὐτὴν μίσους καταλιπεῖν ἀδύνατον. 218. 10. ὅσον τις ἐν αὐτῇ ἐμμένῃ, τὴν ἰδίαν αἰσχύνῃ οὐ γινώσκει. αὐτ. 16.

Ἀμαρτιῶν ὁ τῶν μεγάλων ἀπεχῶν, οὗτος καὶ τῶν μικρῶν. 113. 19. πρῶτον ταῖς μεγάλαις ἐπιπτομεν. 114. 6. ὁ τῶν ἑαυτοῦ αἰσθανόμενος κρείττων τοῦ τοῦ νεκροῦ ἐγείροντος. 153. 3. ἡ αἰσθησις αὐτῶν χάρισμα Θεοῦ. 280. 4. γινώσκεται τις, ὅτι τῆς ἀφέσεως αὐτῶν ἔτυχε. 327. 4.

Ἀμαρτωλοὶ οὐχ οἱ ἀμαρτήσαντες, ἀλλ' οἱ τὴν ἀμαρτίαν μὴ μισήσαντες. 376. 19.

Ἀμαρτωλοὺς οὐ μισητέον. 30. 20. καὶ 178. 6. ἡ ἀνταπόδοσις αὐτῶν ὅποια. 179. 30. αὐτῶν 275. 7.

Ἀμέλεια, παραχωρήσεως Θεοῦ πρόξενος. 86. 22. πῶθεν τίκτεται. 146. 20.

Ἀμέλειαν τίνα λογαβεῖ ὁ Κύριος. 148. 17.

Ἀμελείας κλοπιμαίου γνωρίσματα. 49. 9.

Ἀμελεῖς διατὶ παραχωρεῖ ὁ Θεὸς πειρασθῆναι. 210. 16.

Ἀμεριμίας χωρὶς, οὐδὲ φῶς ἐν τῇ ψυχῇ, οὐδὲ γαλήνη ἐν ταῖς αἰσθήσεσι. 91. 3.

Ἀμμοῦν πρὸς Ἀντώνιον ἀπερχόμενος, ἐπλανήθη. 138. 16.

Ἀναγνώσεως ἱερῶν βιβλίων ἀποτελέσματα. 95. 32. καὶ 123. 26. βοηθήματα. 98. 18.

Ἀνάγνωσιν πότε προτιμᾶν δεῖ τῆς εὐχῆς. 146. 9.

Ἀναξάρχου ἐπιφώνημα. 108. σ. 3.

Ἀναπαύοντας μικρὸν τὸ σῶμα οὐ δεῖ λύειν τελείως τὴν φυλακὴν. 242. 26.

Ἀναπαύσεως καὶ λύσεως παρὰ θεοῦ. 243. 9.

Ἀνάπαυσιν οἱ ζητοῦντες, τὴν γῆν οὐρανὸν γενέσθαι θέλουσιν. 75. 2.

Ἀνάστασις ὑπὲρ τὴν γέννησιν. 246. 16. ἡ τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου ὅποια ἐπιτελεῖ. 290. 14.

Ἀναχωρητὴν οὐδὲν παραβλάψαι δύναται. 11. 24.

Ἀνθρώπος τοῦ Θεοῦ τίς ἐστι 23. 26. ὁ πολυμέριμος πρῶτος οὐ γίνεσθαι. 50. 17. ὁ μὴ ὢν ἐν τοῖς κατὰ φύσιν, οὐδὲ ἐν τοῖς ὑπὲρ φύ-

σιν, ἐν τοῖς παρὰ φύσιν ἐστίν. 66. 24.

Ἀνθρώπους ἅπαντας ἔσους ἡγητέον. 99. 21.

Ἀντώνιος τὸ τοῦ πλησίον κέρδος ἴδιον νομίζων. 308. 16. ἐν προσευχῇ τὸν νοῦν ὑψῶν. 348. 5. τὸ ἔτος ἐν ᾧ ἐτελεύτησεν. αὐτ. σ. ἀπεκαλύφθη αὐτῷ ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἔρημον. 359. 2.

Ἀπάθεια ἀνθρωπίνη τί ἐστι. 310. 4.

Ἀπάντησιν τοῦ πλησίον πῶς δεῖ ποιεῖν 30. 29.

Ἀπαρνήσασθαι ἑαυτὸν τί δηλοῖ. 330. 7.

Ἀπλότῃτι ὁ πορευόμενος ὁποῖα κτῆται. 67. 7. καὶ 163. 13. ὁ μὴ καταλαβὼν αὐτήν, οὐκ ἔστιν ἀπηλπισμένος. 70. 11.

Ἀπλότῃτος ὑπόδειγμα ὁ Σισόνης, καὶ ἕτερος ἀσκητής. 341. 11.

Ἀπόγνωσις ζωῆς ἀήτητον ὅπλον. 73. 27.

Ἀποθνήσκοντες ἐν τῇ τῆς ἀρετῆς ἀγωνίᾳ στεφανοῦνται ὡς μάρτυρες. 210. 11.

Ἀποκαλύψεων καὶ ὁράσεων αἵ τρία. 339. 10.

Ἀποκάλυψις διαφέρει ὁράσεως. 340. 13.

Ἀπόκρισις γέροντος τοῖς μακαρίζουσιν αὐτὸν λογισμοῖς. 160. 8.

Ἀπόστολοι διὰ τὴν πίστιν τῶν ἀποκαλύψεων ἀξιοθίντες. 390. 3.

Ἀργία ἐγκέκρυπται θάνατος. 174. 25.

Ἀρεταὶ αἱ φαινόμεναι μικραί, ὡς τείχη λογίζονται. 175. 1. διατι ἀλλήλας διαδέχονται. 190. 13.

Ἀρετὴ ἡ μὲν σωματικὴ καθαίρει τὸ σῶμα, ἡ δὲ τῆς διανοίας τα-

πεινοῖ τὴν ψυχὴν. 59. 9. οὐκ ἔστιν ἀρετὴ χωρὶς τῆς τῶν ἔργων δυσχερείας. 73. 14. ἐκρίζουται ταῖς σωματικαῖς ἀπολαύσεσιν. 112. 9. ἐτέρα τῇ ἐτέρᾳ δίδεται. 156. 26. ἡ δὲ ἄλλων τελουμένη οὐ καθάριται. 290. 34. τίνος χάριν τὸ σῶμα κολάζει, τὴν δὲ ψυχὴν αὐξάνει. 318. 14.

Ἀρετῆς λόγος τίνος χρήζει καρδίας 5. 24. ἡ ὁδὸς αὐτῆς παθῶν πλήρης. 16. 5. τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς τίνες οἱ διδάσκαλοι. 102. σ. 3. τῆς τῶν ὑπερεχόντων μνημονεύει. 127. 4. οὐ μόνον ἡ ἐργασία, ἀλλὰ καὶ ἡ φαντασία αὐτῆς βοηθεῖ. 142. 11. ἡ πολιτεία αὐτῆς χάρισμα μέγα. 350. 24.

Ἀρετῶν σειρά. 154. 5. ἐκάστη αὐτῶν ἐκ τῆς πρὸ αὐτῆς, καὶ ἐκ τῆς μετ' αὐτήν ἀπαρτίζεται. 155. 20. περὶ αὐτῶν οὐ χρὴ λαλεῖν χωρὶς ἔργων. 229. 13. τὰς μητέρας αὐτῶν ἐκζητητέον 270. 14. αἱ σύντομοι αὐτῶν τρίβοι τίνες. 309. 34.

Ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ τί δηλοῦσι. 161. σ. 2.

Ἀρρώστιας ἐπάγει ὁ Θεὸς διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὑγίαν. 24. 13.

Ἀρσένιος τίνος χάριν ἐσιώπα. 149. 12. ἐκ τῆς χάριτος τὴν σιωπὴν ἔμαθε. 150. 3. πολλοὶ θεωροῦντες αὐτὸν ὡρελοῦντο. αὐτ. 8. διατὶ ἔφρουγε πᾶσαν συνάντησιν. 303. 16. οὐδὲ τὸν πρὸς αὐτὸν ἐρχόμενον ἠτπάζετο. 357. 22. ὁ πρὸς Θεόφιλον τὸν ἀρχιεπίσκοπον καὶ τὸν κριτὴν τῆς χώρας λόγος αὐτοῦ. 358. 10. ἡ πρὸς τὸν Μακάριον ἀπολογία αὐτοῦ. αὐτ. 16. φωνῆς ἤκουσεν ἐκ δευτέρου, φεῦγε. αὐτοῦ. 21.

Ἀρχαρίους πρέπουσαι ὑποθήκαι. 32. 23. διατί ὁ διάβολος οὐκ ἐξαιτεῖται αὐτοὺς πειράσαι. 210. 31.

Ἀσθενεῖαν τὴν ἰδίαν τῶν ἄν τις ἐπιγνῶ. 82. 16. ἐκ τοῦ γινῶναι αὐτὴν, ὅποια ἀρεταὶ τίκτονται. 84. 16. ὁ μὴ γινώσκων αὐτήν. ἐλλιπὴς καὶ περίφοδος. 85. 14.

Ἀσθενοῦντα τὴν συνείδησιν οὐ δεῖ ἄλλους διδάσκειν. ἀλλ' ἐαυτὸν θεραπεύειν. 225. 33. οὗτος ὁμοίως τυφλῷ δεικνύοντι ἄλλοις τὴν ὁδόν. 235. 8.

Ἀσινῆς ἀσκητῆς ὑπὸ δαιμόνων ἀποκτανθεῖς. 394. 8.

Ἀσκησις ἀγιασμοῦ μήτηρ. 56. 17.

Ἀσκητῆς ὁ μὴ θελήσας ἰδεῖν ἀγένοιον. 332. 25. τί ἂν εἶποι μελετῶν τὰ περὶ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ. 343. 26. καὶ τὰ περὶ τοῦ αἰῶνος τούτου. 344. 4. καὶ τὰ πρὸ καταβολῆς κόσμου. 245. 2. καὶ τὰ περὶ ἀναστάσεως. 346. 4.

Ἀσκητοῦ τὸ πᾶν ἐν τῷ λογισμῷ. 215. 11. ὅποια ἡ μελέτη αὐτοῦ. 341. 23. μακαρισμοὶ αὐτοῦ. 346. 10.

Ἀσσωμάτων θίαν ποταχῶς δέχεται ἡ ἀνθρωπίνη φύσις. 320. 25. τὴν αἰσθησιν αὐτῶν κατὰ τρεῖς τρόπους ὑποδεχόμεθα. αὐτ. 321. σ. 2.

Ἀφρονες τὴν ἐγγὺς μικρὰν ἀνάπαυσιν προτιμῶντες τῆς ἀπεχούσης βασιλείας. 115. 26.

Β

Βαλτάσαρ διὰ τὴν τόλμην παιδεύμενος. 276. 18.

Βαπτίσματι μὲν δωρεὰν συγχω-

ροῦμεθα, μετανοίᾳ δὲ διὰ πολλῶν πόνων. 395. 5.

Βασιλεία ἡ μὲν τοῦ νοός, σταύρωσις τοῦ σώματος. 53. 25. ἡ δὲ τῶν οὐρανῶν θεωρία. 70. 19.

Βασίλειος πρῶτον τὰς ἐντολάς ἐφύλαξεν, εἰθ' οὕτως εἰς τὴν ἔρημον παρεγένετο. 370. 3. διατί ποτὲ μὲν τὴν μετὰ τῶν πολλῶν συνοίκησιν, ποτὲ δὲ τὴν ἀνχώρησιν ἐπαινεῖ. αὐτόθ. 20.

Βασιλεὺς οὐ τίθησιν ὄρον τοῖς στρατιώταις, ἕως ἂν τελειωθῇ ὁ ἄγων. 208. 12.

Βλασφημίας ὅπλα ἀντίπαλα, δάκρυα καὶ νηστεία. 95. 21. βοηθητικά τὰ τῶν αἰρέτικῶν βιβλία αὐτ. 22.

Βουλευέσθαι χρὴ ἰδιώτη πρακτικῷ, καὶ οὐ σοφῷ ἀπείρῳ. 191. 17.

Βρωμάτων ποικιλία αὖξει τὴν τοῦ σώματος κίνησιν. 223. 3. τὰ ἐν τῷ σώματι ἀποτελέσματα αὐτῶν. 272. 27.

Γ

Γαστριμαργίας ὅποια τὰ πονηρὰ ἐκγονα. 111. 2.

Γαστρὸς βεβαρυμένης ἀποτελέσματα. 147. 3. οἱ ἄτμοι αὐτῆς διώκουσι τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν. 222. 34. ἐκ τῆς πεινώσης οὐκ ἀναφύουσιν αἰσχροὶ λογισμοί. 272. 28.

Γένναν φυγεῖν ἐστὶ τὸ εἰς τὴν βασιλείαν εἰσελθεῖν, καὶ τὸ ἀνάπαλιν. 225. 12.

Γενεὰ ἡ ἐπὶ Νῶε διατί ἐπαιδεύθη. 275. 9.

Γλώσσης φυλακὴ κατανύξεως πρόξενος 291. 13.

Γνωμικὰ. 23. 14. καὶ 35. 11. καὶ 90. 13. καὶ 93. 38. καὶ 99.

7. καὶ 166. 8. καὶ 176. 7. καὶ 177. 13. καὶ 178. 27. καὶ 180. 9. καὶ 184. 1. καὶ 284. 1. καὶ 354. 21. ἕτερα τοῦ παλαιοῦ γέροντος. 296. 26.

Γνώσις ἡ προηγουμένη τῆς πίστεως, καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς τικτομένη τις. 64. 4. ἡ ψυχικὴ δυσαισθησία. 71. 1. ἡ τῆς ἰδίας ἀσθενείας ῥίζα τῶν ἀγαθῶν. 82. 9. αἴτιον αὐτῆς ἐστὶ ζωῆς ἀθανάτου. 164. 9. ἡ ἐν τῇ πίστει τελειομένη ὁποῖα κτᾶται. 254. 24. πῶς νομίζεται τῇ πίστει ἐναντία. 256. 14. ἡ τῆς σαρκικῆς ἐπιθυμίας ὁποῖα συνάγει. 256. 4. ἡ τῆς ἀληθείας τελειοτῆν ψυχῆν. 251. 27. ἡ τῆς δευτέρας τάξεως ὁποῖα ἐκτελεῖ. 252. 15. ἡ τῆς τρίτης ὅλη πνεῦμα. 259. 13. τίς ὀνομάζεται φυσικὴ, καὶ τίς πνευματικὴ, καὶ τίς ὑπὲρ τὴν φύσιν. 262. 16. καὶ πόθεν ἐκάστη αὐτῶν γίνεται. 263. 7.

Γνώσις πνευματικὴ τί ἐστὶ, καὶ τίνοσ ἐνεκα δίδονται. 65. 19. τῇ ψυχικῇ ἐναντία ἐστὶ. 69. 16. ὁ γεγονώς ὡς παιδίον κτᾶται αὐτήν. 69. 21.

Γνώσις φυσικὴ τίς ἐστὶ. 64. 4. διακριτικὴ τοῦ καλοῦ καὶ κακοῦ. 65. 5. πείθει πιστεῦειν τῷ δημιουργῷ. αὐτ. 5. σπόρος ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. αὐτ. 5. ἡ ἐπικάλυψις αὐτῆς, ἀγαθῶν ἐκπτώσις. 66. 18.

Γνώσις ψιλὴ τίς ἐστὶ, καὶ διατι οὕτως ὀνομάζεται. 256. 8. παθῶν ἐμπιπλῆ. 23. ἐν αὐτῇ πεφυτευμένον ἐστὶ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως. 257. 10.

Γνώσεως ἡ καθαρότης πόθεν ἀμαυροῦται. 240. 15. ὁ ὀρισμὸς αὐτῆς. 251. 1. οἱ τρόποι αὐτῆς, οὗς φύσιν, παρὰ φύσιν, καὶ ὑπὲρ φύσιν

καλοῦσι. 263. 3. τῶν τριῶν αὐτῆς τάξεων τὰ ἀποτελέσματα. 260. 20. τῆς τρίτης τάξεως αὐτῆς ἡ τελειότης. 260. 34. ἡ ἀνάγκαις αὐτῆς οὐ τελειοῦται, εἰ μὴ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. 285. 21.

Γνώσεως πνεύματος τὰ πρῶτα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἀποτελέσματα. 236. 8. καὶ τὰ μετὰ τὰ πρῶτα αὐτ. 13. αὕτη ἐστὶν ἡ τῶν ἀποκαλύψεων ἀρχή. αὐτοθ. 25.

Γραφαὶ αἱ ψευδεῖς πόθεν ἐλέγχονται. 392. 12.

Γραφὴ θεία οὐκ ἐξηγεῖ τὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. 124. 18. τὰ τῆς Θεότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῇ ἀνθρωπότητι αὐτοῦ ἀποδίδωσι, καὶ ἀνάπαλιν. 317. 4.

Γραφῆς θείας ἀποτελέσματα ἐν τοῖς σπουδάζουσι κατανοῆσαι αὐτήν. 4. 8. καὶ ἐν τοῖς μελετῶσι μόνον αὐτήν. αὐτ. 20. καὶ ἐν τοῖς ἀγίοις. 5. 12. ἡ μελέτη αὐτῆς φῶς τῆς ψυχῆς. 141. 13. ὡς λογίοις αὐτῆς χρῶνται τινες τῶν ἀρχαίων τὰ μὴ ἐν αὐτῇ κείμενα 80 σ. 3. δεόμεθα κύτῃς ἕως ἀν τὸν Παράκλητον δεξώμεθα. 227. 13. μετ' εὐχῆς τῇ ἀναγνώσει αὐτῆς προσιτέον. 288. 19.

Δ.

Δαβὶδ καὶ μετὰ τὴν μετάνοιαν παιδευόμενος. 275. 23.

Δαίμονες διὰ φαντασμάτων πειράζοντες. 142. 28. ἐξακισχιλιοῖται ἦσαν ἐν τῷ τοῦ Ἰτακ καὶ ρῶ. 144. σ. καὶ 145. 1. ἀλλήλους μὲν ὀρώσιν, οὐ μὴν δὲ καὶ τὰς ὑπερκειμένας αὐτῶν τάξεις. 264. 24. δυοὶ τρόποι ἐν ἡμῖν ἐνεργοῦσι. 322. 13 οὐ δύνανται κινῆσαι τοὺς φυσικοὺς λογισμούς. αὐτ. 16. ἔχουσι ταχυ-

τῆτα, ἀλλ' οὐ φῶς. 322. 28.

Δάκρυα ἐξυπνίζουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν τῆς γλυκύτητος θέρμην. 51. 10. ὁ καρπὸς τοῦ ἔσω ἀνθρώπου ἀπ' αὐτῶν ἀρχεται. 54. 9.

τὰ μὲν ἐκ διαλειμάτων ἔχει πᾶς ἡσυχάζων, τὰ δὲ συνεχῇ οἱ τελειότεροι. 56. 6. μετὰ τὰ συνεχῇ μεγάλων χαρισμάτων ἀξιοῦνται οἱ ἡσυχασταί. 15. 1. τὸ πλῆθος αὐτῶν πότε ἀφαιρεῖται. αὐτ. 56. 12. σημεῖα εἰσι τῆς χάριτος. 96. 13. κινεῖνται ὑπὸ τῶν ἐννοιῶν τῶν ἡττομένων. 126. 4. σημεῖα ἐλεύσεως. 145. 8. σημεῖον ἀκριβὲς τῆς ἀποξενώσεως τοῦ κόσμου. 338. 9. τινὰ μὲν καίουσιν, τινὰ δὲ παίνουσιν. αὐτόθι. 15. ἀξιοῦσι τῶν ἀποκαλύψεων. 342. 20. χάριμά εἰσι τῶν ἀπαθῶν. αὐτόθι. 26.

Διάβολος ἐπίσταται τοὺς τοῦ πειράζειν ἐπιτηδεύουσιν καιροὺς. 112. 18. τὴν προσευχὴν πρῶτον ἀγωνίζεται καταργῆσαι. 114. 5. περισκοπεῖ τὰς ἐν ἡμῖν εἰσοδούς. 114. 23. κατὰ τῶν ῥαθύμων ἐγείρει πειρασμοὺς ἰσχυροὺς. 209. 4. οὐ προσεγγίζει, εἰ μὴ τῷ ἀμελήσαντι. 210. 28. τοὺς ἀνδρείους ἀπαντᾷ, ὅταν ψυχρανθῶσι. 211. 5. τοὺς τῆς ὑπερηφανίας λογισμοὺς πότε κινεῖ. 219. 2. κορροῦται εἰς Ἄγγελον φωτός. αὐτόθι. 13. προσβάλλει τῷ ἀνθρώπῳ ἐν ταῖς φυσικαῖς χρείαις. αὐτόθι. 22. τινὰς μὲν τῶν ἀσκητῶν πλάνησε διὰ τῶν γυναικῶν. 215. 15. τινὰς δὲ ταῖς φαντασίαις αὐτῶν. αὐτόθι. 22. ὑπὸ τινων δὲ ἀπονεύκεται. αὐτόθι. 26. διατὶ ἐπιτρέπεται πειράζειν τοὺς ἁγίους. 216. 1.

Διαβόλου ἔθος παλαιὸν ὁποῖον.

209. 5. μηχαναὶ αὐτοῦ διάφοροι. 214. 11.

Διάλεξιν τὴν περὶ τῶν δογμάτων ἔχει φευκτέον. 35. 30.

Διανόας ἀλλοίωσιν θέλει ὁ Θεός. 203. 23. τῆς νεκρωθείσης θείας ἰλέει ψιλοὶ λογισμοὶ μόνον ἐφάπτονται. 274. 13.

Διήγησις ἀγίου ἀνδρός. 179. 3. ἑτέρῳ τοῦ ἐσθίουτος παζαμάτας. 182. 14.

Δίκαιοι ἀναξίους ἐκυτοὺς λογίζονται. 158. 19. αὐτοὶ συνεστήσαντο τοὺς θείους νόμους. 189. 17. ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐν μιᾷ χώρᾳ αὐλίζονται, καὶ ἐνὸς φωτός ἀπολαύουσι. 224. 26.

Δικαιοσύνη κοσμικῶν τίς. 57. σ. 2. τὰ ἔργα αὐτῆς γνώσεως χρήζουσι. 255. 4.

Δικαίων τῶν πειρασμῶν διασωθέντων ὑπόδειγμα. 189. 1.

Διογένης πληγείς, ἐκατέρησεν. 108. σ. 4.

Δόξα τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοῦς τίς. 57. 15.

Δύναμις Θεία ἐν τῇ ἡσυχίᾳ δεικνύται. 73. 6. περικυκλοῖ τοὺς ἐν ἀπλότῃ καὶ ζήλῳ ἀποτασσόμενους τῷ κόσμῳ. 211. 28. διδάσκει τὸν ἀνθρώπον. 212. 14. ἀήττητός ἐστι. 216. 31.

Δωρεὰ τοῦ Θεοῦ διακρίρουσιν ἀλλήλων. 350. 18.

Ε.

Ἔθος ἐχθροῦ ὁποῖον. 19. 25.

Ἐκκλινεῖν ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν ἔργων ὁπόσον βλάπτει. 328. 28.

Ἐκστάσεις πονηρῶν φαντασιῶν ἀποτελέσματα. 220. 19.

Ἐλαττώματα ὅποια δικαιοσύνης ρύλακες. 161. σ. 3.

Ἐλεημοσύνη ἡ τοῦ πόρου οὐκ εὐπρόσδεκτος. 20. 20. ἡ ἐκ τῶν ἐξωθεν ἀκερδής. 57. 9. ἐναντία ἐστὶ τῇ δικαιοκρίσει. 168. 13. ἡ τοῦ δημιουργοῦ ἀνίκητος. 169. 1. ἡ τῶν ἐλεημόνων ἀναβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν. αὐτοῦ. 3.

Ἐλεημοσύνης τὸ καθολικόν, κοινωνὸν Θεότητος ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον. 6. 22. ὅροι αὐτῆς διάφοροι. 99. 9. δεῖ τὸν σταθμὸν αὐτῆς ἐκνικᾶν ἐν ἡμῖν. 151. 7. τίς ἡ ἀκρίβεια αὐτῆς. 223. 27.

Ἐλεήμων ὁ ὄντως τίς ἐστιν. 93. 2. ἡ αὐτοῦ καρδία ὁποία. 306. 11.

Ἐλεῦντες μὲν πολλοί, ἡσυχάζοντες δὲ σπάνιοι, 301. 6.

Ἐλισσαῖος ἐλεημοσύνης καὶ δικαιοσύνης ὑπόδειγμα. 223. 35.

Ἐλπίς ἡ τῆς ἀναπαύσεως θείων καὶ ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν κώλυμα. 74. 9. ἡ ἀληθὴς καὶ σωφράτης τίς. 87. 11. ἡ τοῦ ἄφρονος τίς. 88. 12. ἡ πρὸς τὸν Θεὸν οὐ κτᾶται ἄνευ τοῦ θείου θελήματος. 166. 12. ἡ αὐτὴ πρόξενός ἐστι τῆς εἰρήνης. 240. 13. καὶ κρατύνει τὴν καρδίαν. 240. 22. καὶ διατὶ ἡδεῖα, καὶ ταχέως ἐν τῇ ψυχῇ γίνεται. 309. 5.

Ἐμπαθεῖς νυκτομαχοῦσι. 178. 11.

Ἐννοίας τῆς ἡμετέρας ἐξόδου ἀποτελέσματα τίνα. 167. 15. κατ' αὐτῆς αἱ τοῦ διαβόλου μηχαναὶ ἀπρακτοί. 168. 8. εἰ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ Θεός ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἔμενεν ἂν ὁ κόσμος ἀδιάδοχος. αὐτοῦ. 18. ὑπὲρ ταύτης χρεῶν εὐχεσθαι αὐτ. 29. τοῦ ἔχοντος αὐτὴν μακαρισμοὶ καὶ χαρίσματα. 179. 8.

Ἐντολαὶ θεῖαι ὑπὲρ πάντα θησαυρόν. 20. 6. οὐ τὴν ἐργασίαν αὐ-

τῶν, ἀλλὰ τὴν τῆς ψυχῆς διόρθωσιν απαιτεῖ ὁ Χριστός. 160. 24. φάρμακά εἰσι τῇ ἐμπαθεῖ ψυχῇ. 367. 20. πολλοὶ διὰ φόβον, ἡ ἀμοιβὴν φυλάττουσιν αὐτάς. αὐτ. 32. ἐκτὸς τῆς ἐργασίας αὐτῶν οὐ χρὴ ἐλπίζειν καθαρσιν. 368. 18. δι' ἀγάπην δεῖ αὐτάς φυλάττειν. 369. 27.

Ἐπιθυμία καλὴ οὐ πᾶσα ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ. 241. 22.

Ἐργασία ἡ σωματικὴ προηγείται τῆς ψυχικῆς. 90. 21. ὁ τῆς καρδίας δεσμὸς τῶν ἐξωτέρων μελῶν. 177. 21.

Ἐργόχειρον διὰ τοὺς ἀσθενεστέρους ὄρισταί. 101. 16. ὅπως δεῖ αὐτῷ χρησθαι. 145. 8.

Ἐργων ποίων ἄνευ πᾶσα πρᾶξις ἀνόνητος. 40. 17. ὑπὲρ τῶν γινομένων ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης ἕως θανάτου ἀγωνιστέον. 66. 10. τῶν νομίμων οὐ δεῖ ἀπέχειν, καὶ τινες σκανδαλίζονται. 353. 11. τῶν μεμπτῶν πότε αἰσθανόμεθα. 218. 16.

Ἐρημικοὶ ἀποκαλύψαν ἀξιούνται. 340. 1.

Ἐρημον ἀόκητον ὁ οἰκῶν οὐκ ἀποθνήσκει διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἔνδειαν. 351. 27.

Ἐρμημος χεῖριστόν τι, μὴ ἀπόντων τῶν περισπασμῶν. 239. 19. μόνῃ οὐ κομίζει τὰ πάθη. 371. 11. ποτὲ μὲν τοῖς ἀσθενέσι, ποτὲ δὲ τοῖς δυνατοῖς ὠφέλιμος. 371. 1. Εὐκλείδης τὸν ἀπειλῶντα ἱεροῦ λόγος λαΐ.

Εὐχαριστία μεϊζόνων δωρημάτων αἰτία. 126. 19.

Εὐχὴ ἡ ἀμετεώριτος τί ἐστὶ. 241. 12. νέκρωσις ἐστὶ τῶν ἐννοιῶν τῶν σαρκικῶν. 27. 20. τοὺς

δεομένους αὐτῆς οὐ δεῖ ἐπιπλήττειν
30. 24. τὸ ὄνομα αὐτῆς πολλῶν
περιεκτικόν. 155. 25. ὁρισμὸς αὐ
τῆς. 306. 24.

Εὐχὴ κατανυκτική. 10. ἄλλη.
58. ἄλλη. 63. ἄλλη. 120. ἄλλη
ἐτη μ. ὑπὸ τινος λεγομένη. 102.
ἄλλη. 148. ἄλλη. 164. ἄλλη.
165. ἄλλη. 166. ἄλλη. 174. ἄλ
λη. 215. ἄλλη τῆς ἀναγνώσεως
228. ἄλλη. τοῦ ταπεινότητος.
312. 31.

Εὐχιστῶν τῶν καὶ Μασσαλιανῶν
αἵρεσις τίς. 200. σ.

Ζ.

Ζῆλος ἐξυπνίζει τὴν καρδίαν.
146. 20. ὁ πονηρὸς νόσος μεγάλη
234. 4. στένωσις ἐστὶ φρονήματος.
αὐτ. 10. ὁ θερμὸς ὁποῖα κατεργά
ζεται. 247. 7. κύων ὑπὸ τινος ἐ
κλήθη. 248. 4. ἐξάπτεται ἀναλό
γως τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς ἀρετῆς. 249.
1.

Ζήλου ἰσχύς καὶ ἔκγονα ὁποῖα.
75. 20. τοῦ πρώτου μνημονευτέον.
212. 28. τί τὸ λύον τὰ ὄπλα αὐ
τοῦ. 243. 9.

Ζηλωτῆς ἀλλότριος ἐστὶ τῆς
χαρὸς καὶ τῆς εἰρήνης. 334. 1.

Ζωὴ ἀθάνατος αἵσθησις Θεοῦ.
231. 2.

Η.

Ἅγιασμένοι καὶ ἡμεῖς, ὡς οἱ
λοιποὶ τῶν ἁγίων 276. 27.

Ἅλὶ ὑπὲρ τὸν Θεὸν τοὺς υἱοὺς
αὐτοῦ ἀγαπήσας ἐπαίδεύθη. 275.
33.

Ἅλῖας ζήλω φονεύων. 316. 17.

Ἅλιος ὁ διακριτικὸς τίς ἐστὶ.
270. σ. 2.

Ἡράκλειτος καρτερικὸς ἐν νότῳ.
108. σ. 2.

Ἡσυχαστὴς τί ἂν εἴποι, ἐλθού
της αὐτῷ ἐνθυμήσεως τοῦ φροντί
ζειν τινός. 303. 12.

Ἡσυχαστῶν ἀποφθίγματα. Ἡ.
362.

Ἡσυχία ἡ ἀδιάκοπος ὁποῖων
χαρισμάτων πρόξενος. 40. 2. δια
κρίσει καὶ συμβουλῇ ἀπαρτίζεται.
47. 1. ἡ ἐν γνώσει αἰρετωτέρᾳ τῶν
θαυμάτων. καὶ πολλῶν ἀρετῶν.
93. 25. ὑψηλοτέρα ἐστὶ τῆς ἐλεη
μοσύνης, καὶ ἀκρότης τελειώσεως.
100. 10. τῆς μετανοίας μήτηρ.
152. 8. οὐ διὰ τὰ περισσὰ ἔργα ἡ
γαπήθη ὑπὸ τῶν πατέρων. αὐτοῦ.
7. ἀρχὴ καθάρσεως ἐστὶ. 336. 29.

Ἡσυχίας ἄνευ οὐ δύναται τις
μετανοῆσαι. κθ'. 4. τὰ εἶδη τῶν
ἔργων αὐτῆς ὁποῖα. 42. 9. τῆς μα
ταίας τὰ σημεῖα τίνα. 48. 19. ἡ
κατάλυσις αὐτῆς ὁποῖων κακῶν
πρόξενος. 110 15. ὁ ἀπειρος αὐ
τῆς οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν μακρῶς.
147. 18. τῷ ἔργῳ αὐτῆς οὐ δεῖ
μέριμνάν τινος συμμῆξαι. 301. 1
ὁ ὅρος αὐτῆς σιωπῆς. 304. 8. ἡ δύ
ναμις τῆς πράξεως αὐτῆς τί ἐστὶ.
339. 7. πότε ἔξεστι καταλιπεῖν
αὐτήν. 355. 23. τίς ὁ μὴ ὑπομέ
νων ἐν αὐτῇ. 356. 20. τίνων μιμεῖ
σθαι δεῖ τὸν ἀγαπῶντα αὐτήν. 357.
4. ἀρχόμενον αὐτῆς τίνα σκοπὸν
δεῖ ἔχειν. 365. 35. τῆς δυνάμεως
αὐτῆς θαυμαστά ἀποτελέσματα.
366. 4.

Ἡσυχος βίω καὶ τρόπῳ διδά
σκει. κθ'. 1. τὸν Θεὸν μεθ' αὐ
τοῦ ἔχει. λγ'. 25.

Ἡσυχίου χαρίσματα. κη'. 12.
ἀρεταὶ καὶ ἐξουσία. λβ'. 14. πί
στις. αὐτοῦ. 35. ὑπομονή. λδ'. 3.

καρπός. λδ'. 20. πληροφορία. 41. 1.

Θ'.

Θάνατος σοφούς ποθητός. 115. 29. τίνα λυπεῖ, καὶ τίς τούτου ἐφίεται. 7. 26. ἡ μνήμη αὐτοῦ μελῶν δεσμός. 150. 25. τίς ὁ τοῦτον προούμενος. 163. 2.

Θαυματουργήσαντες πολλοὶ πρότερον, πεπτώκασιν ὕστερον. 94.6.

Θεῖα οὐ δεῖ ἐρευνᾶν γαστρὶ πεπληρωμένη 95. 24.

Θέλημα ἀγαθόν τὸ μὲν προκρίνειν, τοῦ ἐπιθυμοῦντος· τὸ δὲ τελειῶσαι, τοῦ Θεοῦ. 241. 17.

Θεόδωρος ὁ ἀββᾶς ὡς ῥομφαία ἀπαντῶν. 357. 19.

Θεοδώρου ἀθλοῦντος ὀπτασία. 350. 3.

Θεὸς φιλόανθρωπος ἐν τῷ εὐεργετῇ, καὶ ἐν τῷ μακροθυμῇ. κς'. 9. μνημονεύει τῶν μνημονευόντων, ἐπιλανθάνεται τῶν ἐπιλανθανομένων. 27. 14. τίνος ἕνεκα τὴν ταπείνωσιν ἐνεδύσατο. 76. 9. οὐ δεῖ καλεῖν αὐτὸν δίκαιον, ἀλλ' ἀγαθόν. 245. 15. ἀναλλοίωτός ἐστιν. αὐτ. 27. τίνος χάριν δεῖ αὐτὸν ἀγαπᾶν. αὐτόθ. 30. βαστάζει πάσας τὰς ἀνθρωπίνας ἀσθενείας, πλὴν τοῦ γογγυσμοῦ. 284. 8. ἐν τῷ ἀληθινῷ αἰῶνι δεικνύει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. 285. 28. ἐνίοτε τὰ ἄτοπα δοκεῖ ἐπιτρέπειν. 316. 14. αὐτός ἐστιν ὁ ἐν ταῖς ἁθλοῖς νικῶν. 350. 12.

Θεοῦ χάριν ὁ ἀγωνιζόμενος δοξάζεται. 429. 26. ἡ αὐτοῦ θεωρία οὐ προηγῖται τῆς γνώσεως αὐτοῦ. 58. 5. αὐτὸν μόνον θεωροῦσι μετὰ τὴν ἀνάστασιν οἱ ἅγιοι. 62. 2. αἱ εὐεργεσίαι αὐτοῦ ὅσαι. 245. 36.

αἱ δωρεαὶ αὐτοῦ ἀνάλογοι ταῖς ὑποδεχομένοις. 350. 11.

Θέρμης θείας ἀποτελέσματα τινα. 229. 31.

Θεωρία τί ἐστι. 41. 12. καὶ 384. 12. ἡ ὑποστατικὴ τις. 61. τ. 1. ἡ δευτέρα μετὰ τὴν τῆς ἀρετῆς τελείωσιν ἐκτελεῖται. 131.9. αἴσθησις ἐστι τῶν μυστηρίων. αὐτ. 17. ἕως ἂν ἔλθῃ, τί δεῖ μελετᾶν. 269. 1. ἡ νοητὴ καλεῖται φῶς φυσικόν. 270. 16. ἡ τῆς Θεότητος οὐ συναριθμεῖται ταῖς λοιπαῖς. 324. 6. ἡ τῶν υἱῶν τῆς πίστεως ὁποία. 385.3. ἡ ἐκτὸς ἀγάπης ἀδόκιμος. 387. 24. ἡ ἀληθὴς πῶς, καὶ πότε, καὶ τίτι κτᾶται. 389. 3. ἡ τῶν ποιημάτων σκιά τῆς γνώσεως. 389. 15. ἡ τοῦ καινοῦ κόσμου ἐνέργεια τῆς χάριτος. αὐτόθ. 17.

Θεωρίαι ἐν αἷς ὁ νοῦς ὑψοῦται τρεῖς. 384.30.

Θεωρίας ἡ ἐργασία ἀόρατος. 6. 5. τῆς ἀληθοῦς, καὶ τῆς φαντασιώδους τὰ γνωρίσματα. 388. 5.

Θλίψεις ἄλλον μὲν ὠφελοῦσιν, ἄλλῳ δὲ ἁμαρτίας πρόξενον γίνονται. 161. 1. τίκτουσιν τὴν ταπείνωσιν. αὐτόθ. 17.

ὕπὲρ πᾶσαν εὐχὴν καὶ θυσίαν ἐνώπιον Κυρίου. 229. 13.

Θλίψεων ὁ μὴ καταφρονῶν, οὐδὲ τὰ γήινα κτᾶται ἀγαθὰ. 75. 18. τῶν ἰσχυροτέρων μνημονευτέον. 127. 5.

Θυμὸς βοηθὸς τῆς φύσεως. 146. 22. διατὶ λέγεται φυσικός. 317.1.

I.

Ἰδιώτης ἐν ἀρετῇ εὐοδούμενος. 230. 24.

Ἰδρῶς ὁ τοῦ Κυρίου μετήλλαξε τὸν τοῦ πρωτοπλάτου. 432. 7.

Ἰεζεκιήλ ἀπαγγέλλει, ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ. 368. 27.

Ἱππαρχία φέρει ἀταρχῶς τὴν ὕβριν. 108. σ. 1.

Ἰούλιος ὁ Καῖσαρ νοσώδης ὢν, ἐαυτὸν ἐταλαιπώρει. 108. σ. 2.

Ἰσαὰκ ὁ Σύρος πατήρ τῆς δετῆς βίβλου. 18'. 23. τὰ κατ' αὐτὸν ὅπως ἀρχῆς ἔσχεν ἀγνώριστα. αὐτόθ. 35. ἐκ Σύρων καταγόμενος, ἐξ Ἐδέσσης ἡρμώμενος, τῆς Νινευὶ ἐπίσκοπος. 18'. 9. ὕστερος τῷ χρόνῳ τινῶν παλαιῶν ὁπίων. 18'. 31. ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατεσκήνωσε σοφία, λόγος, καὶ δύναμις. 18'. 16. τὰ συγγράμματα αὐτοῦ τίςιν ἄλυσαιτελῇ, αὐτόθ. 22. ἡ τάξις τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ ὅποια. 18'. 23. ἐκ πείρας ἔμαθεν ἃ γέγραπεν. 109. 1. ἐν ἐκστάσει ἦν ὅτε τὸν λή. λόγον ἔγραφε. 163. 2. εἰς ἐστὶ τῶν πρώτων τοῦ Ἀρεοπαγίτου μνημονευσάντων. 266. σ. 2. ἀσθενήσας, ἀπῆλθεν εἰς κελλίων ἀδελφοῦ ἐπισκεφθεσόμενος. 294. 11. συμβουλὴν ἐζήτησε παρὰ τοῦ παλαιοῦ γέροντος. 296. 1. καὶ ἀπὸ ἑτέρου πατρός. 298. 1. καὶ 299. 13.

Ἱστορία ἡ περὶ τοῦ μὴ ἐπισκεψαμένου τὸν ἴδιον ἀδελφόν, οὐδὲ ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου. 359. 13.

Ἰσχυρότερος ἐν τῇ ἀληθείᾳ τίς. 328. 23.

Ἰωάννης ὁ Θηβαῖος ἐν προσηυχῇ καὶ ἡσυχίᾳ εὐηρέστησε. 302. 9. τῶν πτωχῶν οὐκ ἐπεμελήθη. 373. 11.

Ἰωὺ Θεοῦ συγχωρήσει πειράζε-ται. 19. 31. ὥσπερ αὐτόν, οὕτω καὶ τοὺς ἁγίους ζητεῖ πειράσαι ὁ διάβολος. 216. 10.

K.

Καῖν ἐλεγχος. κζ'. 6.

Καιρὸς ἀφανοὺς ἀθλήσεως ὁ νῦν. 174. 9.

Καθαροὶ ὅποιον ἀξιοῦνται χρισμάτων. 142. 14.

Καθαρὸς τὴν ψυχὴν μετὰ σω-προσύνης λαλεῖ. 179. 29.

Καθαρότης τί ἐστι. 306. 3. καὶ 341. 7. ἡ τοῦ νοῦς τί ἐστι. 319. 3. καὶ τί διαφέρει τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας. 317. 33. ἡ ταχέως γινόμενη, ταχέως καὶ ἀπογίνεται. 321. 1. χάρισμα ἐστὶ τῆς ψυχῆς. 354. 12. ἡ ἀληθὴς τί ποιεῖ. 377. 17. καλεῖται πρῶτον τῶν μυστηρίων. 384. 11.

Καθαρότητα τινὲς μὲν διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, τινὲς δὲ διὰ τῆς χάριτος κτῶνται. 368. 30.

Κάθαροι σώματος, καὶ ψυχῆς, καὶ νοῦς τί ἐστι. 63. 22.

Καρδία πότε οὐ γαληνῇ. 2. 13. πότε οὐ φέρει τὴν τοῦ σώματος τα-ραχὴν. 4. 26. ἡ τῶν πνευματικῶν αἰσθημένη τίνι ὁμοίᾳ. 165. 5. ὁ-ποῖον δεσμῷ δίδεται τοῦ μὴ τρέχειν εἰς τὰ κακὰ. 327. 16. ὅποιοις ἐρ-γοῖς γίνεται τόπος μυστηρίων. 383. 24.

Καταλαλιᾷς ὁ ἀπέχων θεωρεῖ τὸν Κύριον. 176. 1.

Κενοδοξία δοκιμάζει τοὺς τελειοτέρους ὁ διάβολος. 226. 22.

Κινδυνεύων καταφρόνησις ἡ ἐκ τῆς σκληροκαρδίας, ἡ ἐκ τῆς πολ-λῆς πίστεως. 116. 9.

Κόλασις τί ἐστι. 327. 1. γευ-θῆναι αὐτῆς οἰκονομεῖ ὁ Θεός ἢ ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ ἢ ἐν τῷ τέλει αὐτῆς. 219. 15. οἱ ἐν αὐτῇ, τῇ ἀγάπῃ μασιζονται. 326. 26.

Κόρου ἀδιαλείπτου ἀποτελέσμα-
τα. 273. 12. κόρου καὶ κενώματος
παράθεσις. 273. 11.

Κοσμικῶν θεωρία σύγχυσιν ἐμ-
ποιεῖ. 289. 34.

Κόσμος δοῦλος τοῖς εἰς Θεὸν ἐλ-
πίζουσιν. 87. 20. πότε ζῇ ἐν ἡμῖν.
106. 16. ὄνομα περιεκτικόν. 131.
24. ἡ σαρκική διαγωγή, καὶ τὸ
φρόνημα τῆς σαρκός. 131. 9. δρό-
μος ἀγῶνος. 208. 10. τί ἐστι, καὶ
πῶς γινώσκεται, καὶ τί βλέπτει
τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν. 329. 9.

Κόσμου ἀπόστισις τί. 2. 11. τί
τὸ χωρίζον ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τί τὸ
οἰκισθῆναι. 8. 19. πόθεν γινώσκει τίς
πόσον ἀπέχει ἀπ' αὐτοῦ. 131. 18.
ἡ ἀπαλλωτρίωσις αὐτοῦ ἐκ δύο τι-
νῶν γινώσκεται. 132. 19. ἡ νέκρω-
σις αὐτοῦ τίς. 166. 3. ὁ μακρυ-
θεὶς ἀπ' αὐτοῦ μακάριος. 218. 25.
ἡ ἀπ' αὐτοῦ φυγὴ ὠφέλιμος. 359.
8. κτίσις, θέσις, τάξις αὐτοῦ.
268. 13.

Κράτης ὑπωπιασθεὶς, οὐκ ἡμύ-
νατο. 108. σ. 3.

Κρίσεως μέριμνα τί. 241. 7.

Κυριακὴ μυστήριον τῆς γνώσεως
τῆς ἀληθείας. 292. 4. τὰ μυστή-
ρια αὐτῆς, καὶ τοῦ σαββάτου ἐν
παραβολαῖς. αὐτ. 12.

Κύρος ὑπὸ τοῦ τῆς Πανθείας
κάλλους μὴ νικηθεὶς. 107. σ. 2.

Λ.

Λάζαρος οὐκ αὐθαιρέτως πά-
σχων, ἐτιμήθη. 106. 3.

Λειτουργίας διαφορὰ τί. 47. σ.
2.

Λογισμοὶ οἱ πονηροὶ πόθεν τί-
κτονται. 118. 34. πόνοις καταρ-
γοῦνται. 119. 24. προσέυχῃ, καὶ

οὐκ ἀντιλογία δαὶ αὐτοὺς ἐκκόπτειν.
144. 19. οἱ ἀκάθαρτοι τῶν ὑπε-
ρηφάνων αἰρετώτεροι. 202. 28.

Λογισμῶν διαίρεσις. 117. 4.
τῶν σκοτεινῶν ἐπελθόντων, τί χρὴ
ποιεῖν. 148. 30. ἡ ταραχὴ αὐτῶν
πόθεν τίττεται. 221. 27. ἡ κίνη-
σις αὐτῶν ἐκ τεσσάρων αἰτιῶν.
319. 4.

Λόγοι γέροντος κατὰ τῶν τῆς
ὑπερηφανίας λογισμῶν. 203. 25.
οὓς γέρον ἐγραφε ἐν τοῖς τοίχοις
τοῦ ἑαυτοῦ κελλίου. 160. 1.

Λόγον σκληρὸν ὁ ὑπομένων στε-
φανοῦται 91. 6.

Λόγος ἐμπρακτος ὁποῖος. 7. 8.
καὶ ὁ ἀπρακτος. αὐτ. 14.

Λόγους ἐκ πείρας δέχεσθαι χρὴ.
141. 20.

Λύπη ἀναπληροῖ τὰς σωματικὰς
πράξεις. 234. 18.

Μ.

Μάθησις διπλῇ τί. 18. σ. 1. δι'
αὐτῆς ἐτίμησεν ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώ-
πους. 18. 6.

Μαθητῶν τοῦ Σωτῆρος τίνων
μιμητέον. λζ'. 30.

Μακαρίου παραίνεσις. 200. 4.
ἐπιστολή. 204. 14. ἐλεημοσύνης
ἔργον. 373. 21.

Μαλπᾶ τοῦ τῶν Εὐκτικῶν ἀρ-
χηγοῦ βίος. 391. σ. ε'.

Μάνεντος τοῦ καὶ Μανιχαίου αἰ-
ρέσις. 391. σ. 2. καὶ Μαρκίωνος
αὐτ.

Μαρτινιανοῦ παραίνεσις 172.
19.

Μάρτυρες πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς
τελειώσεως αὐτῶν νηστεύοντες. 336.
3.

Μετάνοια τί. 205. 12. καὶ 281.

28. καὶ 283.14. καὶ 306. 6. καὶ 306.13. πάσης ἀρετῆς ὑψηλοτέρα. 220. 3. προσήκει δικαίως, καὶ ἀμαρτωλοῖς. αὐτ. 6.

Μετάνοιαι τῆς στιχολογίας αἰρετώτεραι. 146. 3.

Μετανοίας καὶ γονυκλισίας ἀδελφείας πότε δεῖ ποιεῖν. 101. 20.

Μετανοίας σημεῖον ὅποσον. 119. 29. τὸ σχῆμα αὐτῆς τὸν Ἀγαθάβωφέλῃσι. 240. 31. τῷ τῇ ἐλπίδι αὐτῆς ὀλισθαίνοντι ἀγνώστως ἐπίπτει ὁ θάνατος. 244. 4. τὰ ἐν ταῖς γραφαῖς περὶ αὐτῆς οὐ δεῖ λαμβάνειν τὴν ἀφορμὴν ἀμαρτίας. 274. 22.

Μικροψυχία σημεῖον ἀκηδίας. 116. 1. μήτηρ κολάσεως. 195. 2. ἐκ παραχωρήσεως ἐν αὐτῇ πίπτωμεν. αὐτοῦ. 8.

Μνήμη ἡ μὲν τῶν ἀγαθῶν, τὴν ἀρετὴν ἡ δὲ τῆς ἀκολασίας, τὴν αἰσχροὶ ἐπιθυμίαν ἀνακαίνιζει. 141. 24.

Μνημῶν διαίσεις. 142. 33.

Μοναὶ τί σημαίνουσιν. 121. σ. καὶ 224. 20.

Μοναστὴν βλέπτει ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν. 360. 26. τὸν ἐν ἀγῶνι καὶ ἡ τῶν Μοναχῶν. 361. 1.

Μοναχικὴ πολιτεία καύχημα τῆς ἐκκλησίας. 43. 25.

Μοναχοὶ διατὶ προτιμῶσι τὴν ἡσυχίαν τῆς ἐλεημοσύνης. 371. 27. τῆς ταραχῆς ἀπέχων σπεύδουσι. 371. 35. οἱ τὸν ἐξοματιαῖον κανόνα πληροῦντες, τῆς ἐλεημοσύνης ἐπιμελοῦνται. αὐτ. 372. 12.

Μοναχὸν τύπον εἶναι δεῖ ὡφελείας. 43. 17. τὸν φρουρῆσαι τὸν νοῦν αὐτοῦ βουλόμενον τί δεῖ ποιεῖν. 50. 20. δεῖ αὐτὸν ἐκτός εἶναι ἀ-

πάσης βιωτικῆς φροντίδος. 222. 5. οὐ δεῖ αὐτὸν μεριμνᾶν τῶν ἔξω. 302. 26. ἐποίων δεῖ αὐτῶν ἀπεχεῖν. 332. 8. καὶ 352. 13. ἔσωθεν δεῖ εἶναι ἐλεήμονα. 372. 6.

Μοναχὸς ὁ ἀγρυπνῶν χαρισμάτων ἀξιοῦται. 123. 5. μοναχὸς ἐστὶν ὁ ἔξω κόσμου καθημέρος. 223. 15. τίς ὁ μὴ ὀρεῖλων ποιεῖν ἐλεημοσύνην. 300. 10 ὁ ἡσυχάζων οὐ φέρει φροντίδα ἑτέραν. 301. 23. πενθικός ὀνομάζεται 341. 36. ὁ τὴν καθαρότητα διώκων μακάριος. 354. 5. ὁ ἀνηλεὲς τίς. 354. 24. καὶ 373. 10.

Μοναχοῦ ἀρεταί. 44. 1. ἔλεγχος 173. 5. πλοῦτος. 223. 17. ἀπόκρισις τοῦ μεμφθέντος ὡς ἀνελεήμονος 300. 9. ἔργα. 301. 16 κατὰστάσις τοῦ κελλίου αὐτοῦ. 303. 12. μελέτη. 341. 29.

Μοναχῶν σχήματος τοῦ ἔσω τίς ὁ διδάσκαλος. 33. σ.

Μυστηρίων γινώσις πόθεν. τίκεται. 223. 8.

N.

Νεκρὸς τῷ κόσμῳ τίς. 244. 22.

Νήπιοι πάσης βλάβης ἀνώτεροι. 67. 18. τίνες οὗτοι αὐτ. σ.

Νηστεία πρώτη ἐντολή. 334. 26.

ὄπλον κατὰ τοῦ διαβόλου. 335. 6. μεσίτης τοῦ παλαιοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος. 335. 2.

Νηστείας καὶ ἀγρυπνίας ἡ συζυγία πότον ὠφέλιμος. 334. 1. διατί τινες τῶν ταύτας ἐργαζομένων τῆς τῶν παθῶν ἀναπαύσεως οὐκ αἰσθάνονται. 336. 14.

Νηστείας καὶ ἡσυχίας χάρισμα. 104. 8. ἡ στέρησις αὐτῶν ὁποίων κακῶν πρόξενος. 110. 5.

Νηστείας ὅρισμοί. 334. 7. ἀπ'

αὐτῆς ὁ Σωτὴρ ἤρξατο. τοῦ κηρύγματος αὐτ. 33. δι' αὐτῆς ὁ Ἠλί-
ας ζηλωτής. 335. 19. ὁ ἀ-
μελῶν αὐτῆς χαῦνος. αὐτοῦ. 24.

Νηστευτοῦ καὶ γαστριμαργοῦ πα-
ράθεσις. 182. 5. νηστευτοῦ ἀρε-
ταί. 334. 16.

Νῆψις ἕως τῆς ἐξόδου ἀναγκαία.
165. 30.

Νοήμασι πεφωτισμένος τίς. 329.
1.

Νόμος φυσικὸς τίς. 19. 9.

Νουθεσίας ὅροι 39. 12, καὶ
291. 25.

Νοῦς ὁ ἔξω παθῶν ὡς ὄρνις ἄ-
πτερος. 228. 2. τίς ὁ διὰ τῶν αἰ-
σθητῶν, καὶ ὁ μὴ δι' αὐτῶν τὰ
θεῖα ἀναλογιζόμενος. αὐτοῦ. 17.
τίς ὁ μὴ αἰσθανόμενος τοῦ τῆς ψυ-
χῆς ἀνοήτου μέρους. 310. 14. εἰς
μὲν τὸ ἀγαθὸν ἀδιδάκτως, εἰς δὲ
τὸ καλὸν τῇ τῶν δαιμόνων προτρο-
πῇ κινεῖται. 323. 14. ἔχει φυσι-
κὴν δύνάμιν πρὸς θεῖαν θεωρίαν.
324. 3. ἐξ ὧν ὁρᾷ λαμβάνει τὰ
παραδείγματα. 382. 31. τῶν ἀπο-
καλύψεων μνημονεύει, μὴ δυνάμενος
αὐτὰς διηγήσασθαι. 392. 11.

Ε.

Ενοδοχία τῶν κοσμικῶν, καὶ
οὐχὶ τῶν μοναστῶν ἔργον. 145. 32.

Εἶνος ὁ ἔξω τῶν βιωτικῶν.
223. 13.

Εὐλὸν ζωῆς τί. 282. 14.

Ο.

Ὁδὸς τοῦ Θεοῦ τί. 17. 19.

Ὁδοῦ ζωῆς ἀρχὴ τί. 2. 3. καὶ
3. 15.

Ὀλισθαίνοντας οὐ δεῖ λυπεῖσθαι,
ἀλλ' ἐμμένοντας τῷ ὀλισθήματι.
243. 34.

Ὁμιλῖαι ἀνθρώπων ξηραίνουσι
τὰ τῶν ἀρετῶν ἀνθή. 51. 19. κα-
τακλίουσι τὴν τῆς ἀρετῆς χλόην.
51. 26. θολοῦσι τὴν τῆς ψυχῆς
σωφροσύνην. αὐτ. 52. 1. εὐτελί-
ζουσι τὴν ψυχὴν. 288. 32.

Ὁμοιώσεις διὰφοροι. 98. 26.
μνησικάκου καὶ ἐπ' ἀκάνθαις σπεί-
ροντος. 222. 13. γαστρός πλήρους
καὶ φλογός. 223. 2. ἀνελετήμονος
καὶ θύοντος υἱὸν ἐνώπιον πατρός.
235. 7. μνησικάκου προσευχομέ-
νου καὶ σπείροντος ἐν θαλάσῃ. 236
5. ἕτεραι διὰφοροι. 278. 13. πα-
ραδιδόμενων τοῖς κριταῖς καὶ ὑπὸ
Θεοῦ παιδευομένων. 279. 4. προσ-
φορὰν καὶ δακρύοντος. 280. 15.
προβάτου καὶ Μοναχοῦ. αὐτ. 19.
μαργαρίτην βαστάζοντος καὶ σώ-
φρονος. αὐτ. 25. μεθύοντος καὶ τὸν
Θεὸν ἀγαπῶντος. αὐτ. 36. ξύλων
καὶ θερμῆς Θεοῦ. 285. 32. πλοίου
καὶ διανοίας. 286. 3. ἐμπόρου καὶ
Μοναχοῦ. αὐτ. 10. ναύτου καὶ Μο-
ναχοῦ. αὐτ. 21. νηχομένου, παρ-
θένου, ὀρνέου, ὄφεως καὶ Μοναχοῦ.
286. 36. Ἐρωδίου καὶ Μοναχοῦ.
287. 14. Σειρήνος καὶ ψυχῆς. αὐτ.
20. δένδρου, Μύακος καὶ Μοναχοῦ.
αὐτ. 30. κυνός καὶ Μοναχοῦ. 288.

6. πέτρας θαλασσίου καὶ κενοδο-
ξίας. αὐτ. 10. νεφέλης καὶ ἀκη-
δίας. αὐτ. 15. φαρμάκων καὶ πα-
θῶν. 333. 8. βρέφους καὶ Μονα-
χοῦ. 370. 35. κυβερνήτου καὶ μο-
ναστοῦ. 362. 28. αἰσθήσεων καὶ
νοός καθαροῦ. 382. 10. ὀφθαλμοῦ
σωματικοῦ καὶ ψυχικοῦ. 383. 9.

Ὅρισμοί σύντομοι διαφόρων
πραγμάτων. 238. 21.

Ὅροι διαίτης, ψηλαφήσεως, ὕ-
πνου, βηχός, τραπίζης, χάσματος,
ἐξόδου εἰς καλλίον. 32. 22. περι-

πάτου, γέλωτος, συναντήσεως, συναναστροφῆς. 34. 5. ἀναγκαίως χρείας. 35. 7.

Οὐαλεντίνου αἵρεσις. 391. σ. 2.

Οὐσία νοητὴ ἅπασα ἐνδοθεν κινεῖται. 264. 4.

Ὁφθαλμοὶ ψυχικοὶ δύο. 281. 15.

Π.

Παιδιά οὐ λέγονται καθαρὰ τὸν νοῦν. 63. 26.

Πάθη οὐ παύονται ἐνοχλοῦνται.

49. 5. ὀνομάζονται κόσμος. 131.

35. προσβολαί εἰσιν. 242. πότε οὐ

προσεγγίζουσι τῇ διανοίᾳ. 160. 15.

αὐτὰ μὲν ἀποκόπτονται, αἱ δὲ αἱ

ταῖς αὐτῶν οὐ. 218. 1. εἰκόσι

κυναρίοις. 221. 2. ῥᾶδιον τῇ τῶν

ἀρετῶν μνήμῃ, ἢ τῇ ἀντιστάσει θε-

ραπεύονται. 227. 3. ταῖς πρακτι-

καῖς ἀρεταῖς μόνον νικῶνται. 269.

14. διάφορα εἰσι τῶν τῆς ψυχῆ

ἀρετῶν. 269. 14. οὐσία τις σκλη-

ρά. 271. ἀκάνθαι. 293. 19. τῷ

μὲν σώματι φυτικῶς ὑπάρχουσι, τῇ

δὲ ψυχῇ οὐ. 317. 23. πρὸς ὥρῃ

λειαν τέθινται. 317. 33. διατὶ τὰ

σωματικά βλάπτουσι τὴν ψυχὴν.

αὐτ. 318. 12. τὰ κειρομένα οὐ

μόνοις τοῖς σωματικοῖς πόνοις θε-

ραπεύονται. 336. 17. κατὰ τίνος

καρδίας οὐκ ἐπανίστανται. 343.

13. κοιμίζουσιν ἄλληλα. 371. 14

νικῶνται διὰ τῆς ταπεινώσεως.

378. 3.

Παθῶν ὅποια οὐκ ἐν προσβολῇ

πολεμοῦσιν. 38. 8. ἐπαρθεῖς τι-

νῶν 132. 3. πότε οὐκ αἰσχυρόμεθα

ὑπ' αὐτῶν. 166. 7.

Παρακλήτου ἐνέργεια ἐν ἡμῖν.

261. 31. παρουσία αὐτοῦ τὰ τῇ

ἀποκαλύψεως χαρίσματα. 385. 26.

Παρθένος τίς. 223. 20.

Παρουσίας υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τίς ὁ σκοπός. 367. 16.

Παῦλος ὁ ἀπόστολος κεκλημένος

εἰς τὸ εὐαγγελίζεσθαι. 153. 17.

μόνος ἠδύνατο πάντα. 302. 31.

τῶν ἰδίων ἀμαρτημάτων μνημο-

νεύει. 378. 14. τὰ μεγάλα περὶ

αὐτοῦ ἀκουσίως διηγείται. 378.

34. οὐκ ἐζήτησε τὴν τῆς ψυχῆς

βασιλείαν. 379. 8. οὐ μαθήσει,

ἀλλ' ἀρπαγῇ ἔγνω ὅτι οὐκ ἐξὸν λα-

λῆται. 383. 17. τὰς ἐντολὰς ἐτήρει

δι' ἀγάπην. 385. 21. χαρίσματα

οὐκ ἠθέλε χωρὶς τῆς ἀγάπης. 387.

3. οὐκ ἦν πεπαιθῶς ἐπὶ τῇ τῶν

αυστηρίων ἀποκαλύψει. 390. 10.

διὰ τοῦ βλαπτικῆς ἐδέξατο τὸ

πνεῦμα. 390. 19. τίνος χάριν τὴν

ἀποκάλυψιν διηγέτατο. 391. 7.

διατὶ οὐκ ἡρμήνευσεν ὅτι εἶδε, καὶ

ἤκουσε. 392. 5.

Πεῖρα τίς. 91. 19. ἡ ἐκ τοῦ δια-

βόλου τριῶν ἔνεκα. 137. 22.

Πειρασμοὶ χωρὶς νεύματος θεοῦ

οὐκ ἔρχονται. 16. 25. χάρισμα

καλοῦνται. 17. 5. τίνος ἔνεκα ἐπά-

γονται. 25. 6. καὶ 25. 27. ἀνά-

λογοὶ τῇ προκοπῇ, καὶ τοῖς θεοῖς

χαρίσμασι. 192. 2. καὶ μετὰ τὰ

χαρίσματα, καὶ πρὸ τούτων ἐπέρ-

χονται. 192. 23. τίνος οἱ κατ' εὐ-

δοκίαν. 193. 16. καὶ τίνος οἱ κατὰ

παράκλησιν. αὐτ. 32. τίνος οἱ ψυ-

χικοί, τίνος οἱ σωματικοί. 194. 15

οἱ μύριοι πόθεν. 195. 8. οὐδ' ἀπὸ

τῶν δικαίων ἀφαιροῦνται. 195. 30

παντὶ ἀνθρώπῳ ὠφέλιμοι. 198. 30

διακρίνουσι τοὺς ἀληθεῖς καὶ κηδῆ-

λους ἀγωνιστάς. 216. 25.

Πειρασμοὶ σωματικοὶ μὴ περι-

πετεῖν εὐκαταλόν. 188. 3. ὁ μὴ

ἀνιστάμενος, τῆς ἀληθείας λιπὴ-

πται. αὐτ. 24. τοὺς ἐν αὐτοῖς ἐμπε-
σόντας ὁ Θεὸς σώζει. 189. 12

Πειρασμὸς ὧ λ. ἔτη ἀσκητῆς ἐ-
πάλαισε. 13. 14.

Πειρασμῶν αἱ ὠφέλειαι ὅποῖαι.
26. 13. ἐξ αὐτῶν ἡ γνῶσις 59.
8. δι' αὐτῶν ἡ τελειότης. 72. 22.
ὁποῖους ἐπιθυμητέον, εἰς ὁποῖους τε
εὐκτέον μὴ εἰσελθεῖν. 187. 1. τὴν
τούτων ὑποδοχὴν πῶς χρὴ ποι-
εῖν. 193. 11. ἡ ἀρχὴ αὐτῶν τίς.
194. 26. ἰατρεία ἡ ταπεινοφρο-
σύνη. 195. 18. τοῦ φόβου αὐτῶν
ἀποτέλεσμα. 196. 1. ἡ ἐξ αὐτῶν
γνῶσις ἡδεῖα. 198. 8. ἡ ὑπὲρ αὐ-
τῶν ὑπομονή, οὐχ ἡμῶν ἐστί. 199.
10. ἡ δωρεὰ αὐτῶν μεγάλη. 207.
31.

Πένητα οὐ δεῖ ἀποττρέφεισθαι.
24. 2.

Πενθικός τίς. 223. 14.

Περικλῆς λοιδορίαν φέρει. 107.
σ. 2.

Πετευνῶν γνῶσις ἐν τίνι ὁμοίᾳ τῇ
ἡμετέρᾳ, 74. 25.

Πίστεως δύνάμις. 3. 20. οἱ αἱ-
σθηθέντες τῆς τρυφῆς αὐτῆς οὐκ ἀ-
παλλάττονται τοῦ κινδύνου τῆς
πτώσεως. 68. 1. τίς ἡ βεβαίωσις
αὐτῆς. 141. 3. ὁ λόγος αὐτῆς
παράκλησις. 151. 1. αὐτῆς τε καὶ
τῆς γνώσεως παράθεσις. 312. 7.
ὁ ἀξιώθεις αὐτῆς καὶ εἰς τὴν γνῶ-
σιν ἐπιστραφεῖς τίνι ὁμοίος. 251.
13. ἡ πολιτεία αὐτῆς ὑπερτέρα τῆς
ἀρετῆς. 255. 7. τὰ ἔργα αὐτῆς,
τῆς χάριτος λογίζονται. 257. 19.
διαίρεσις αὐτῆς. 261. 17.

Πίστις ἐξημεροῦ τὰ θηρία. 12.
25. ἡ καλουμένη θεωρητικὴ τίς.
65. 32. ἀκολουθεῖ τῇ ἀπλότητι.
67. 7. ἐνισχύει τῆς ψυχῆς τὰς αἰ-
σθήσεις. 69. 12. ἔργων δεῖται 89.

2. ἀποκάλυψις ἐστὶ τῆς συνέσεως.
244. 20. ἡ ἐκ τῆς μαθήσεως οὐκ
ἀπαλλάττει τῆς ὑπερηφανείας. αὐτ.
22. οὐ παραμένει τὸ μὴ ὀρθῶς αὐ-
τῇ προσεγγίζοντι. 251. 3. ὑψη-
λοτέρα τῆς γνώσεως. 254. 4. θύρα
τῶν μυστηρίων. 281. 10.

Πνεῦμα τὸ ἅγιον πότε ἐπιφοιτᾷ
τῷ ἄρτῳ καὶ τῷ εἵνῳ. 139. 9.
τί τὸ θέλημα αὐτοῦ. 159. 2.

Πόλεμον τὸν ἔξωθεν πότε οὐ
πτοητέον. 101. 7. ὁ ὑπομένων σο-
φίζεται. 125. 31.

Πολέμου τοῦ τῆς πορνείας ἐπί-
γνωσις, καὶ θεραπεία. 126. 4. ἐκ
τῆς συνηθείας μερίστη ἡ ἰσχύς.
174. 22. τοῦ κατὰ τῆς ἀμαρτίας
ἀρχῇ ὅποῖα. 333. 27.

Πολιτεία σωματικὴ τίς. 59. 24
ἡ τῆς διανοίας τίς. αὐτ. 60. 4. ἡ
πνευματικὴ τίς. 61. 1. ἡ τοῦ κό-
σμου τίνι ὁμοία. 166. 21. καὶ τίνι
ἡ τῶν μελλόντων αὐτ. 29.

Πολιτευομένων κατὰ Θεὸν διά-
φοροι ἐργασίαι. 224. 27.

Πολυλογίας κακὰ ἔχοντα. 8'.
35. 28. φευκτέον αὐτήν. αὐτ.

Πόνοι τοῦ αἵωνος τούτου οὐ συγ-
κρίνονται τοῖς ἡτοιμασμένοις ἀγα-
θοῖς. 90. 26.

Προκοπὴ καρδίας τί. 150. 24.
τὰ σημεῖα αὐτῆς ὅποῖα. 49. 26.

Πρόνοια ὑπὸ τίνων, καὶ πότε δ-
ρᾶται. 21. 22. ἡ κρυπτὴ ὅποῖα
ἐκτελεῖ. 68. 1. ἡ ἀόρατος κυκλοῖ
τοὺς τὸν Θεὸν φοβουμένους. 71. 18
ἡ κοινὴ τίς. 89. 9.

Πρόνοια ὁ μὴ πεπορθῶς οὐδὲ ζῆν
ἄξιος. 28. 11. τίνας δεῖ συγκρινεῖν
αὐτήν καὶ τὴν γνῶσιν. 80. 30.
κατὰ νοῦν χρὴ ἔχειν αὐτήν. 189.
32.

Προσευχὴ διαφέρει τῆς θεω-

ρίας. 135. 15. ἡ καθαρὰ διατί ο-
νομάζεται προσευχή. 138. 12. ἀ-
νωτέρα τῆς ἐλεημοσύνης. 145. 26
ἡ τῆς νυκτὸς τιμιωτέρα πασῶν τῶν
τῆς ἡμέρας πράξεων 147. 1. τί
ἐστι. 149. 18. ἡ ἀδιάλειπτος τῶν
ἀρετῶν ἀκρότης. 346. 34. ἡ πνευ-
ματικὴ τίς 347. 14. ἡ μὴ εὐπρόσ-
δεκτος τίνας. 138. 12.

Προσευχῆς ὀρίσμοι. 83. 13. σχῆ-
μα. αὐτοῦ. σ. 2. χάρις 84. 3. ἐ-
λευθερία. 120. 22. ἡδονὴ καὶ θεω-
ρία αὐτῆς διαφέρουσιν. 135. 5. τὰ
μέχρι τῆς καθαρᾶς σχήματα ὅποια.
134. 27. κανόνες ἐπωφελεῖς. 143.
33.

Προσευχῆς καθαρᾶς ὀλίγοι ἀξι-
οῦνται. 135. 32 διαγνώσις. 136. 6.
ὀνόματα. 136. 25. ὁ νοῦς φθάσας
αὐτὴν, οὐκ ἔτι διακρίνει τὰς ἐαυ-
τοῦ κινήσεις 137. 9. ὁ λέγων, ὅτι
τοιαυτὴ προσευχῇ προσεύχεται
βλασφημεῖ. 138. 4. πότε ἀξιού-
ται τις αὐτῆς 140. 14.

Προσευχόμενον ὅποιον δεῖ γενέ-
σθαι. 67. 11. τί δεῖ ποιεῖν. 97.
24. ὅπως χρῆ ἐαυτὸν κανονίζειν.
121. 1. ὅποια δεῖ ζητεῖν. 184. 9.
καὶ 384. 13, καὶ 379. 4.

Σ.

Σάββατον τί 292. 17. οὐκ ἔστιν
ἐν τῷ βίῳ σάββατον 293. 29.

Σάρξ τῶν πρωτοπλάστων ἡ πρὸ
τῆς παραβάσεως, καὶ ἡ μετὰ τὴν
παραβάσιν ὅποια. 36. σ.

Σημεῖα ἃ εἶδεν ὁ Ἰεζεκιὴλ τί δη-
λοῦσιν. 42. σ. τὰ δηλοῦντα τὴν ἀ-
λήθειαν καὶ τὴν πλάνην τίνα. 47.
15. τὰ παριστῶντα, ὅτι τὸ σῶμα
ζῇ. 107. 16. τὰ ἀρχοῦντα ἀντὶ
πολλῶν βιβλίων. 133. 5. τὰ τὸν

καρπὸν τῆς ψυχῆς ἐμφαίνοντα. 337.
26.

Σημεῖον τῆς ἐκ τοῦ σκότους ἐ-
ξελεύσεως ψυχῆς. 228. 28. τὸ τῆς
καθαρότητος ὅποιον 340. 31.

Σιωπὴ τῶν καλῶν συνεργῶν. 14.
4. πάντων τῶν τῆς μοναδικῆς πολι-
τείας ἔργων ὑπερτέρα. 149. 21.
οὐκ ἔστιν ἀνθρώπινον εὔρεμα 358.

33. μυστήριον τοῦ μέλλοντος αἰῶ-
νος. 365. 21.

Σιωπηλὸς ὅποια ὑποφέρει. κθ'.
8. ὅποσας ἀρετὰς κατορθοῖ κθ'.
31.

Σιωπῆς τὰ αἷτια τρία. 117. 1.
ὁ καρπὸς αὐτῆς ἀνεκδιήγητος. 149.
4.

Σκότος ψυχῆς τίνι τρόπῳ δια-
σκεδάζεται. 53. 19. καὶ τίνι θε-
ραπεύεται. 233. 5. τίνα τὰ παρα-
κολουθοῦντα αὐτῷ. αὐτοῦ. 13.

Σοφίας πνευματικῆς ἡ ἐπίγνω-
σις. 164. 18. τῆς πνευματικῆς καὶ
κοσμικῆς παραβάσεις. 289. 9. ὅρος
καὶ μάθησις αὐτῆς ἐν τίνι τελειοῦ-
ται 327. 21. τίς ἡ πρώτη ἀρχὴ
αὐτῆς. αὐτῆς. 328. 4.

Σταυροῦ πρᾶξις διπλῇ 129. 24.
τὸ αἰρεῖν αὐτὸν τί δηλοῖ. 369. 12.

Στρωμνὴ προσεγγίζοντας τί χρῆ
λέγειν. 151. 17.

Συγχύσεως ἔθος ὅποιον. 143.
30.

Συναναστροφή ἡ τῶν ἀκολάστων
ἐπιβλαβής, καὶ ἡ τῶν δικαίων ὡ-
φέλιμος. 30. 8. ἡ τῶν χαύνων ψυ-
χραίνει, ἡ τῶν φιλαρέτων ἐξυπνί-
ζει. 180. 21.

Σύνεσις τίκει τὴν ἀγάπην. 164.
2.

Συνετός τίς. 328. 10.

Σῶμα ὅποιον τῇ βίᾳ, καὶ ὅποιον
τῇ ἀντίει βλάπτεται. 291. 7. βέ-

ρους αὐτὸ περικυκλώσαντος, τί ποι-
ητέον. 329, 25.

Σώματος τὰ μέλη ὑπὸ τίνων διε-
γείρονται. 117. 18. προτροπαὶ καὶ
κολακαίαι. 196. 14. οἱ κόποι αὐ-
τοῦ ἄνευ τῆς τοῦ νοῦς καθαρότη-
τος μάταιοι. 222. 8. τοῦ κακοπα-
θεῦντος ὁ Χριστὸς κήδεται. 223. 9.
ἐκαστῶ τῶν μελῶν αὐτοῦ δέλεαρ
πρόκειται. 338. 18.

Σωφροσύνης κάλλος τί ἐξέται.
57. 2. καὶ πόθεν λαμπρύνεται. 273.
24.

T.

Ταγματῶν οὐρανίων τὰ ἀνώτερα
τῶν κατωτέρων ἀποκρύπται. 264.
15. αἱ ὀνομασίαι αὐτῶν πόθεν.
265. 35. ἐρμηνεία τῶν ὀνομάτων
αὐτῶν. σ. καὶ 268. 1. ὁ ἀριθμὸς
αὐτῶν μόνῳ τῷ Θεῷ δῆλος. 266.
σ. κεφαλὴ αὐτῶν ὁ Χριστός. 267,
σ. ἕτερον τῷ ἑτέρῳ τὰ μυστήρια
ἀποκαλύπτει. 325. 13.

Τάξεις ἐν αἷς προκόπτει ὁ ἄν-
θρωπος τρεῖς 45. 1. αἱ μετὰ τὴν
δευτέραν παρουσίαν δύο. 225. 12.

Τάξεων διαφοραὶ, ὥσπερ ἐν τοῖς
ἐπιγείοις βασιλεῦσιν, οὕτω καὶ τῷ
ἐπουρανίῳ. 301. 30.

Τάξις ἡ τῆς κοινότητος τηρη-
τέα. 5. 30. ἡ σώφρων τίς 32. 22.
ἡ πρώτη τῆς γνώσεως. ὁποῖα. 95.
18.

Ταπεινῶρων τοῖς πᾶσιν αἰδέσι-
μος. 78. 1. τοῖς θηρίοις φοβερός.
73. 26. τοῖς δαίμοσιν ἀπρόσιτος.
αὐτοῦ. 32. ὁ ἀτελής καὶ τέλειος
τίς. 79. 20. ἀδικούμενος ὑποφέ-
ρει 224. 12. αὐτὸς καὶ ἡσύχιος.
312. 7. οὐ τολμᾷ αἰτῆσθαι τι ἐν τῇ
προσευχῇ αὐτοῦ. 312. 33.

Ταπεινώσεως μηχαναὶ τίνες. 434
σ. τελειότης αὐτῆς τίς. 223. 30.
καὶ ἐκ τίνων γινώσκεται. 81. 9.
χωρὶς αὐτῆς ἀτελῆ τὰ ἔργα. 85. 23
αὐτῆς ἕνεκα πειράζονται οἱ ἄγιοι.
αὐτοῦ. 31. χωρὶς αὐτῆς οὐχ ἡσυ-
χάζουσι τὰ πάθη. 105. 7. τὰ αἴ-
τια αὐτῆς καὶ ἐπόμενα ὁποῖα. 236
16. τὰ ἐξαίρετα αὐτῆς. 310. 33.

Ταπεινώσις τί 76. 11. πότε ἐν-
τιμος. 77. 30. τοῖς τελείοις δίδο-
ται. 79. 5. ἐδόθη τοῖς Ἀποστό-
λοις. 80. 7. πῶς κιεῖται. 81. 17,
καὶ 307. 1. συγχωρεῖ τὰ πλημ-
μελήματα. 103, 13, πότε φεύγει,
303, 31,

Τελείοις συμβαίνει ὀλίσθημα,
243, 34,

Τελειότης τί, 306, 5, ἡ στέ-
ρησις αὐτῆς πόθεν, 272, 8 τὸ τεκ-
μήριον αὐτῆς, 307, 17, ἡ τῶν
καρπῶν τοῦ πνεύματος τί, 348,
21, καὶ πόθεν γινώσκει τίς, ὅτι ἐ-
φθασεν αὐτήν, αὐτ, 24,

Τηγανίσματα ἀνθρακες, 35, 25,
Τμῆν ὁ φέρων μόλις εὐρίσκεται,
1, 9, ὁ ταύτης ἐφιέμενος οὐκ ἂν
ἀποφύγῃ λύπην, 3, 25,

Τόλμη ἐν τοῖς θείοις καταδίκη,
130, 33,

Τραπέζης γαστριμαργῶν καὶ νη-
στευτῶν διαφορά, 181, 28,

Τροπαρίων μελέτη ὠφέλιμος,
269, 3,

Τρόποι τοῦ ἀνελθεῖν ἐν τῷ σταυ-
ρῷ δύο, 58, 21, τοῦ προσεγγίσαι
τῷ Θεῷ τρεῖς, 221, 23,

Τρυφή ἡ νομιζομένη οὐρανῶν
βασιλεία τί, 39, 12,

Υ.

Υἷλος λύσις προτερεύει τοῦ πρὸς
Θεὸν δεσμοῦ, 5, 27, καὶ 90, 17,

Ἰπακοὴ ἐκ τῆς φρονήσεως, 57, σ, 3 ἡ ἀληθὴς διπλῆ, 58, 1,

Ἰπερηφανία οὐκ οἶδεν, ὅτι ἐν σκότει πορεύεται, 52, 16, πότε προσεγγίζει τῷ ἀνθρώπῳ 162, 7, οὐχ ὁ διῶν λογισμός, ἐστίν, ἀλλ' ὁ ἔμμενος, 162, 18, οἱ λογισμοὶ αὐτῆς τοῖς τελειότεροις ἐπανίστανται, 204, 6, πῶς ἀπαντητέον αὐτῇ 349, 3, τί τὸ ἀπαλλάττον αὐτῆς 355, 5,

Ἰποθῆναι διάφοροι, 29, 3, καὶ 92, 19, καὶ 64. 21, καὶ 127, 23, καὶ 128, 28, καὶ 147, 10, καὶ 153, 29, καὶ 185, 25, καὶ 221. 5, 237, 12, 238, 239, αὐτοῦ.

Ἰπόμνημα Μοναχοῦ, καθ' ἡμέραν ὑπ' αὐτοῦ ἀναγινωσκόμενον, 304 13,

Ἰπομονὴ ἀποβάλλει τὰς συμφοράς, 195, 6, ἡ ὑπὲρ τῶν μικρῶν ἀποσοβεῖ τοὺς μεγάλους κινδύνους, 221, 2, ὁ πλεονασμός αὐτῆς σημείον χάριτος, 298, 25.

Φ.

Φιλάρετος τις, 128, 21,

Φιλαυτία πρώτη τῶν παθῶν, 278, 4,

Φιληδονία αἰτία τῆς παραχωρήσεως, 212, 6,

Φιληρέμου καὶ φιλησύχου κατωρθώματα, λ' 34,

Φιλόζωος τις, 7, 8, ὁ ἄνους τίνος ἕνεκα τούτου δεύτερος, αὐτοῦ, σ,

Φιλοσοφία τί, 115, 20, ἡ θύραθεν τις, καὶ τίνων διδάσκαλος, 60, σ,

Φιλοσόφου ἀθέου ὑπόδειγμα σιωπῆς, 107, 1, εὐσεβῶν ὑπόδειγμα προσοχῆς, 115, 13,

Φιλοσόφων τῶν ἔξω ἀρεταί, 107 21, θεωρία φαντασιώδης, εἰς τὴν

πολυθεῖαν καταγαγοῦσα, 388, 27, Φλυάρου ιδιώματα, κς', 9,

Φόβος Θεοῦ τί, 1, 1, καὶ 3, 14, ἔτρεπτον διατηρεῖ τὴν διάνοιαν, 5,

3, ὁ ἔχων αὐτὸν οὐ φοβεῖται τὰ τὸ σῶμα βλάπτοντα, 15, 2, ὁ τοῦ σώματος ἐνασθενεῖ ὑπὸ τοῦ τῆς ψυχῆς 196, 10, ὁ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς

τί, 248, 31, Φύσις ἡ ἀνθρωπίνη ποτὲ μὲν ἀφ' ἑαυτῆς, ποτὲ δὲ τῇ τοῦ ἐχθροῦ

συνεργίᾳ ἐπιθυμεῖ τὰ πάθη, 115, 1, τῶν φυσικῶν οὐκ ἐπιλανθάνεται,

117, 27, οὐκ ἰσχύει νικῆσαι τὴν προαίρεσιν, 118, 13, πότε μεμε-

θυσμένη, ἐστί, 219, 3, ἡ λογικὴ πάθη ἀνατέλλει, 293, 24, οὐκ ἀλλοιοῦται 317, 31, ἀνεκαινίσθη τῇ

τοῦ Χριστοῦ ἐνανθρωπήσει, 380, 34,

Φῶς τοῦ ἁγίου πνεύματος τίνι λόγῳ χωρητόν, 178, σ,

X.

Χαναὰν γῆ, καὶ τὰ ἔξωθεν Ἰορδάνου τί σημαίνουσι. 38. 62.

Χαρὰ ἡ οὐκ ἐξ ἀρετῆς ἐπιθυμία διεγείρει. 119. 31. δέλεαρ ψυχῆς.

150 26. ἡ κατὰ Θεὸν ἰσχυροτέρα τῆς ζωῆς. 163. 27.

Χάρις πότε δίδεται. 71 23, πότε παραχωρεῖ. 171. 22. βαστάζει ἡμᾶς. 203. 5. κατὰ μικρὸν δίδεται. 233. 29.

Χάρισμα τὸ προορατικὸν ἡγουμένως ἀφαιρεῖται ἀπ' αὐτοῦ. 158. 9. τὸ τῶν ἀποκαλύψεων δυοῖν ἕνεκα δίδεται. 389. 31.

Χάριτας διατὶ τινὰς μὲν παρακατέχει ὁ Θεός, τινὰς δὲ δίδωσιν. 85. 3.

Χρυσὸς τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργυροῦ ποιεῖται. 107. 1. χρυσὸς τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργυροῦ ποιεῖται. 107. 1.

Χρυσὸς τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργυροῦ ποιεῖται. 107. 1. χρυσὸς τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργυροῦ ποιεῖται. 107. 1.

Χρυσὸς τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργυροῦ ποιεῖται. 107. 1. χρυσὸς τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργυροῦ ποιεῖται. 107. 1.

Χάριτος θείας ἀποτελέσματα τίνα. 12. 24. καὶ 72. 20. καὶ τίνα τὰ τῆς στερήσεως αὐτῆς. 3. 8. καὶ ἄνευ τελειότητος, αὐτῆς ἀξιούμεθα. 103. 16. χωρὶς αὐτῆς πάντα τὰ τῆς διανοίας ἀνενέργητα. 271. 14. ἡ ἀπόλαυσις αὐτῆς πόθεν. 274. 1.

Ψ.

Ψυχὰι τίνες παρ' ἡμῶν ἐκζητηθήσονται. 240. 1. αἱ μὲν μεμολυσμέναι οὔτε ἀλλήλας, οὔτε ἑαυτὰς ὀρώσι. 265. 5. αἱ δὲ καθαραὶ καὶ Ἀγγέλους, καὶ ἀλλήλας, καὶ δαίμονας. 265. 7. αἱ καθαραὶ πνευματικῶς ὀρώσι. 265. 30.

Ψυχὴ ἡ μεμιασμένη, τοῖς ἀγίοις οὐ συνάπτεται. 56. 20. ἐννοήσασθαι θεῖον δειλιᾷ. 95. 5. εὐμετάβλητός ἐστιν 98. 11. ἡ μελεπῶσα τὰ ὀφειλόμενα ἀναπαύεται. 112. 5. ἡ μεριμνῶσα τὴν ἀρετὴν οὐκ ἔστιν ἄλυπος. 161. 13. ὁμοία πλοίῳ καὶ στρατῷ. 167. 6. δεκτικὴ τῶν παθῶν συμφερόντως. 221. 18. πότε χωλαίνει ἐν τῇ πίστει. 250. 3. τίς ἡ ἑαυτῆς μὴ φροντίζουσα. αὐτ. 6. πόθεν οὐκ αἰσθάνεται τῆς χάριτος. 272. 2. τίς ἡ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ κατανοήσει

κινουμένη 313. 12. ἀπαθὴς φυσικῶς. 314. 12. ἀπαθὴς λέγεται κατὰ χρηστικῶς. αὐτ. σ. εἰκὼν Θεοῦ διὰ τὸ ἀπαθὴς. αὐτ. 18. πότε οὐ καθαίρεται. 337 14. ἡ ἐν πάθει οὐκ ἐπιθυμεῖ τὰ ὑπὲρ φύσιν. 380. 26. θεραπεύεται τῇ τῶν ἐντολῶν ἐργασίᾳ. 381. 9.

Ψυχῆς κατὰστασις πόθεν γινώσκεται. 36. 5. καὶ 37, 35, 38, 28, 34, τῆς τοῦ Θεοῦ μνημονευούσης ἡ ἀντίληψις. 222. 30. πνιγμοῦ καὶ σκοτώσεως αὐτῆς περιγραφὴ, 232, 14, τὰ ἔργα αὐτῆς κρείττονα, οὐμὴν καὶ πρότερα τῶν τοῦ σώματος, 290, 8, οἱ θησαυροὶ αὐτῆς τίνες, 314, 4, ἡ φύσις αὐτῆς τί ἐστὶ, 315, 5, ἡ κατὰ φύσιν παρὰ φύσιν, καὶ ὑπὲρ φύσιν κατὰστασις αὐτῆς ὁποία, 316, 1, τίς ἡ κατὰ φύσιν ἐπιθυμία αὐτῆς. αὐτ. 22. τίς ἡ ἀνάστασις αὐτῆς. 338. 32. τίς ἡ βασιλεία αὐτῆς. 378. 5. ἡ ἰατρεία αὐτῆς πόθεν. 381. 17.

Ω.

Ὡριγένους αἵρεσις. 391. σ. 1.
Ὡσπὲρ πόρνην γεγαμηκῶς. 316 17.

ΟΙ ΥΠΟ
ΤΟΥ ΑΒΒΑ ΙΣΑΑΚ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΕ ΤΟΙΣ ΕΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΣΙ
ΜΝΗΜΟΝΕΥΟΜΕΝΟΙ

Α γάθων. 308. 374.	Θεόφιλος. 358.
Ἀθανάσιος ὁ μέγας. 265.	Τουλιανός. 392.
Ἀμμοῦν. 158.	Ἰωάννης ὁ Θηβαῖος. 392.
Ἀντώνιος. 158, 265, 308, 348.	Ἰωάννης ὁ Χρισόστομος 65, καὶ 73.
Ἀρτένιος. 149, 304, 308, 357	Κύριλλος. 245.
358, 359, 373.	Μακάριος 158, 201, 204, 358, καὶ 373.
Ἀσινᾶς. 388.	Μαλπᾶς. 391.
Βασίλειος. 115, 242, 312, 336	Μάνος. 391.
370, 385.	Μαρκίων. 391.
Γρηγόριος. 93, 140, 241, 370, καὶ 385.	Μάρκος. 73, 200, 202, καὶ 310.
Διονύσιος. 137. 266.	Μαρτινιανός. 172.
Ἐφραίμ. 20, 167.	Νεῖλος. 202.
Θεόδωρος Ἀββᾶς. 357.	Οὐαλεντῖνος. 391.
Θεόδωρος ἀθλητής. 350.	Ὠριγένης. 391.

ΤΑ ΥΠΟ

ΑΣΕΜΑΝΙΟΥ ΤΟΥ ΣΥΡΟΜΑΡΩΝΙΤΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ

ΣΥΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΑΡΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ
ΚΩΔΙΚΩΝ ΣΥΝΕΡΑΝΙΣΘΕΝΤΑ

ΤΕΣΣΑΡΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟΥ

ΟΣΙΟΥΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΣΑΑΚ
ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

Τὰ περιέχοντα τὰς ἀρχὰς καὶ ἐπιγραφὰς τῶν ἀρτίως ἐκδο-
δομένων λόγων, καὶ τὰς τῶν νομιζομένων ἀνεκδότων, ἐκ
τῆς Λατινίδος φωνῆς μεταφρασθείσας.

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'.

Οὗ τοῦ δε τοῦ βιβλίου λόγοι
ἀραβιστὶ γεγραμμένοι σώ-
ζονται ἐν τῷ 20. τῶν ἀπὸ Νιτρίας
εἰς Ῥώμην μετακομισθέντων κωδι-
κων, καὶ ἐν τῇ Οὐατικῇ ἑναπο-
κειμένων Βιβλιοθήκῃ.

1. Περὶ φυσικῆς διακρίσεως.

Διαφόρων κινήσεων, διακρίσεων,
θελήσεων, καὶ διαφόρων μελῶν τε
καὶ λογισμῶν ἐπιδεκτικὸς ἐστὶν ὁ
ἄνθρωπος. Πολυειδὴς πάντως ἡ τοῦ
σώματος, καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ τῶν
αἰσθήσεων τάξις κτ.

2. Μοναχοῦ καὶ λαϊκοῦ παράθεσις.

Μέγα, καὶ πάνυ ἐλεγκτόν, καὶ
ἐπίμεμπτον τὸ τοῦ Μοναχοῦ ὄνει-
δος, τοῦ ὁμοιον διάγοντος βίου τῷ
ὑπὸ τὸν τοῦ γάμου ζυγὸν κοσμικῷ,
τῷ τὸν Θεὸν φοβουμένῳ, καὶ δικαί-

ω, καὶ τῶν τῆς δικαιοσύνης ἔργων
ἀντεχομένῳ.

3. Περὶ Θεωρίας.

Ὁ τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ γνώσει τοῦ
πνεύματος ἐπόμενος κτ.

4. Περὶ τῆς τοῦ ἔσω ἀνθρώπου
Θεωρίας.

Ὅσοις τίς μάλλον προσπελάζει
τῇ τῆς ἀληθείας ἐπιγνώσει, τοσοῦ-
τῳ γε ἥττον ταῖς τῶν αἰσθήσεων
ἐργασίαις ἐνασχολεῖται κτ.

5. Τί ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη,
καὶ πῶς, καὶ πότε κτᾶται.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστὶ
τί ἄδηλον καὶ ἄγνωστον. κτ.

Περὶ μοναδικοῦ βίου.

Ἐν πρώτοις δεῖ ἡμᾶς εἰδέναι,
ὅτι διάφοροι αἱ τῶν χριστιανῶν ἐρ-
γασίαι κτ.

Περὶ προσευχῆς.

Ἰπὸ οὐδεμιᾶς δραστικωτέρας φροντίδος κωλύεται ὁ νοῦς τῆς τοῦ αἰῶνος τούτου ἀγάπης, ἢ ἀβλαβῆς ἐκ τῆς ἀμαρτίας διασώζεται ὡς ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ μελέτης καὶ θεωρίας.

8. Περὶ πάντων τῶν τῆς ἀρετῆς εἰδῶν. Ἐν ᾧ ἐκδηλοῦται πᾶσα ἡ τοῦ πνευματικοῦ βίου διοίκησις, ἐν ἣ συνίσταται ἡ τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος μέση τάξις. Παραίνεσις τοῦ μὴ ἀμελεῖν τοὺς τοῦ ἡσυχαστικοῦ βίου κανόνας.

Ἀρχὴ πάντων ἐστὶν ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος. Ὁ αὐτὸς δὲ καὶ θεμέλιον πάσης χρηστότητος, καὶ θύρα τῆς τοῦ πνεύματος περακλήσεως κτ.

9. Ὅτι δεῖ μάχεσθαι, καὶ βιάζεσθαι ἑαυτόν.

Μακάριος ὁ πάντα τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ βιάζων ἑαυτόν κτ.

10. Περὶ Προσευχῆς.

Ἐπιμένειν τῇ προσευχῇ, ἣ καὶ τὰ χρηστὰ ἦθη πρόσθετος κτ.

11. Περὶ τῶν τοῦ ἐπαγγέλματος ὥρων.

Ἐκάστην τῶν εὐχῶν ἐν διατεταγμέναις ὥραις, ὅσον οἶόν τε, χρῆ ἀποπληροῦν κτ.

12. Περὶ Ψαλμωδίας.

Ἐχε ἔνθερμον καὶ ἀκόρεστον τὴν τοῦ ψάλλειν, καὶ δοξολογεῖν τὸν Θεὸν ἐπιθυμίαν κτ.

13. Περὶ Μετανοιών.

Ποτὲ μὲν ἵστασθαι δεῖ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ποτὲ δὲ κλίνειν ἑαυτόν, ποτὲ δὲ λατρεύειν κτ.

Οὗτος ἐπιγραφὴν μὲν ἔχει, τὴν αὐτὴν τῷ ΛΔ. τῆς ἐκδόσ. ταύτ. ἀρχὴν δὲ, ἄλλην.

14. Περὶ Σιωπῆς, καὶ Ἡσυχίας.

Μὴ νομίσῃς, ἀδελφέ, χωρὶς ἔργων ἀπαλλαγῆναι δύνασθαι τῶν παθῶν τὸν ἄνθρωπον κτ.

Οὗτος ἐπιγραφὴν μὲν ἔχει τὴν αὐτὴν τῷ μῆ'. λόγῳ τοῦ ἐτέρ. τῶν ἡμετέρ. χειρογρ. (μέρει ὄντι τοῦ Κς.) κειμένην ἐν σελ. 237. στιχ. 1. ἀρχὴν δὲ, ἄλλην. Σώζεται δὲ καὶ ἐν τοῖς ἑλλην. κώδ. τῆς Οὐατικ. βιβλιοθ. ἐν τε τῷ 391. καὶ τῷ 605.

15. Διάφορα τὰ εἰς τὸν ἀσκητικὸν βίον ἀνήκοντα ἐκδηλοῦνται.

Ἐὰν τὴν καλὴν τῆς ψυχῆς κατῆφειαν τῇ σιωπῇ ἐπισυνάπτῃς κτ.

Καὶ οὗτ. σώζ. καὶ ἐν τοῖς εἰρημ. ἑλλην. κώδ.

16. Περὶ μοναδικοῦ βίου, καὶ τῆς ἐν κελλίῳ ἐνοικήσεως.

Ὁ τοὺς τοῦ μοναδικοῦ βίου κανόνας τηρῶν ἀναχωρητῆς, οὗτος δυνήσεται ἐν τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ ἑαυτὸν διαφυλάξαι κτ.

17. Κανόνες, οὓς οἱ μονασταὶ φυλάττειν ὀφείλουσιν.

Οὗτοί εἰσιν οἱ τῆς ἡσυχίας κανόνες, εἰς ὃ μονήρης βίος σπουδαίως τε καὶ ἐπιμελῶς διαφυλάττεται ἵνα ἡ ἀκολουθία ἐν διατεταγμέναις ὥραις ἐκτελῇται. κτ.

18. Περὶ τῶν τοῦ Ἀναχωρητοῦ γυμνασμάτων.

Ἡ διηγετικὴ σιωπὴ ἐστὶν ἡ τοῦ Ἀναχωρητοῦ καλλονή, καὶ ὁ κόσμος κτ.

19. Περὶ τοῦ διὰ τῶν λογισμῶν ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐπαγομένου πονήματος.

Ὁ δὲ διὰ τῶν πονηρῶν λογισμῶν πόλεμος κτ.

20. Περὶ τῶν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πολεμούντων ἡμᾶς πονηρῶν λογισμῶν.

Διὰ τοῦ ἐν τῷ Θεῷ προσηλωμένου νοῦς οὐ διήκουσιν αἱ πονηραὶ διαθέσεις κτ.

21. Περὶ τῶν κινήσεων τῶν τῆς πορνείας λογισμῶν.

Τοὺς ἐπὶ τὸν μονήρη βίον ἐφέλκοντάς σε λογισμούς, τούτους ἡγοῦ καὶ ἐπὶ τὴν σωφροσύνην καλεῖν σε κτ.

22. Περὶ τῆς τοῦ μονήρους βίου διοικήσεως.

Ἐν τοῖς παλαιοῖς καιροῖς ἐπιτρέπον ἐκάστῳ οἱ ἅγιοι πατέρες ἡμῶν τὸν ἀναχωρητικὸν βίον διάγειν κτ.

Ἐν τούτῳ ἐπαινεῖ (ὁ Ἰσαάκ) τὸν Ἰωάννην τὸν Θηβαῖον, τὸν Μάκριον, τὸν Εὐάγριον, τὸν Ἡσαΐαν τὸν Μάρκον, καὶ τὸν μέγαν Ἀντώνιον. ὧν ταῖς μαρτυρίαις χρῆται.

23. Περὶ τῆς ἀληθοῦς μοναδικῆς τάξεως, καὶ περὶ τοῦ πῶς αὐτὴν τηρεῖται.

Ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος προηγεῖται τῆς ἀγάπης αὐτοῦ κτ.

Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ μέρος δοκεῖ τοῦ ΜΔ κείμεν. ἐν σελ. 183. 22.

24. Παραίνεσις.

Οὐ δύναται ὁ ἄνθρωπος Θεῷ ἅμα καὶ ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κτ.

25. Ὅποιός ἐστιν ὁ Μοναχός, καὶ τίνας αἱ τούτου γυμνασίαι.

Μοναχός ἐστιν ὁ τὸν κόσμον ἀρνησάμενος κτ.

26. Περὶ μονήρους βίου.

Σπουδάζωμεν τὴν ἔρημον ἐν τῇ ἐρήμῳ κατέχειν κτ.

27. Τίς ἡ καθαρὰ καὶ ἀπερίσπαστος προσευχή.

Τὸν σοφόν, τὸν ὀρίσαντα ἔπεσθαί τινα τῶν ἀναγκαίων, χρῆ κτ.

Ἡ ἐπιγραφὴ ὁμοία τῇ τοῦ ΛΒ.

28. Περὶ τῶν τριῶν τάξεων τῶν Ἀναχωρητῶν.

Πᾶσαι αἱ τοῦδε τοῦ ἀναχωρητοῦ βίου γυμνασίαι ὑπὸ τριῶν τάξεων ἐμπεριλαμβάνονται, τῆς τῶν Ἀρχαρίων, τῆς τῶν προκοπτόντων, καὶ τῆς τῶν τελείων κτ.

Ἡ ἀρχὴ ὁμοία τῇ τοῦ ΙΑ.

BIBLION B'.

1. Οὗτός ἐστιν ὁ Α. 2. Λ.

3. ὁ ΠΒ'. 4. ὁ ΠΓ'.

5. Μέρος ἐστὶ τοῦ ΠΓ'. κείμεν. ἐν σελ. 319. 3.

6. Μέρος τοῦ αὐτοῦ ΠΓ'. κείμεν. ἐν σελ. 319. 33.

7. ὁμοίος τῷ ΜΕ'. 8. ὁ ΛΕ'.

9. ὁ ΜΗ'. 10. ὁ ΛΣ'.

11. Παραίνεσις.

Τὶ πρὸς ταῦτα ὁ ἄνθρωπος ; Οὗτος σώζεται ἐν μόνῳ τῷ ἀνωτέρῳ εἶρημ. ἀραβικ. κώδ.

12. ὁ ΝΘ'.

13. Οὗτος ἐπιγραφὴν μὲν ἔχει τὴν τοῦ ΚΗ'. λόγου περίληψιν ἀρχὴν δέ, μέρ. τοῦ Α'. κείμεν. ἐν σελ. 2. στίχ. 10. περιέχει δὲ ὁ αὐτός καὶ τὴν εὐχὴν τὴν ἐν τῷ ΚΗ'.

14. ὁ ΟΕ'. 15. ὁ ΟΔ'.

16. Μέρ. τοῦ ΟΘ'. κείμεν. ἐν σελ. 301. στίχ. 2.

17. Τοῦ αὐτ. ΟΘ'. ἀποσπασμάτ. κείμεν. ἐν τῇ αὐτ. σελ. στίχ. 12.

18. Περὶ τῶν ἐπισυμβαίνειν ἐθιζόντων τοῖς ἐν κελύκῳ ἀδελφοῖς.

Πολλάκις επισυμβαίνει ἐν ταῖς μέσαις τῆς ἡμέρας ὥραις κτ.

Καὶ οὗτος ἐν τῷ εἰρημ. Ἀραβικ. κώδ. κεῖται.

19. Οὗτός ἐστιν ἡ Β'. ἐπιτολή.

20. Περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν τοῦ νοῦς δυνάμεων, καὶ περὶ τῶν πνευματικῶν ἀποκαλύψεων.

Ὅρασις θεία ἐστὶν ἀνεπαίσθητος τοῦ νοῦς φωτισμός.

Καὶ οὗτος ἐν τῷ εἰρημ. Ἀραβικ. κώδ. κεῖτ.

21. ὁ ΛΑ'.

22. Περὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως.

Πᾶν τὸ δι' αἰσθήσεως κατανοούμενον κτ.

Οὗτος καὶ ἐν τῷ 391. εἰρημ. ἑλλην. κώδ. σώζεται.

23. ὁ ΕΖ'. 24. ὁ ΕΒ'.

25. ὁ ΕΣ'. 26. ὁ ΛΓ'.

27. ὁ ΕΑ'.

28. ὁ ΛΖ'. ἀπὸ τοῦ 13 στίχ. ἀρχόμε.

29. ὁ ΝΘ'. 30. ὁ ΠΑ'.

31. ὁ ΙΘ'. 32. ὁ Σ'.

33. ὁ ΟΑ'. 34. ἡ Γ'. ἐπιτολή.

35. Ἡ τῶν νοητῶν διαφορὰ ἐκδηλοῦται.

Νόησίς ἐστιν αἰσθησις πνευματική κτ.

Σώζεται καὶ ἐν τοῖς εἰρημ. ἑλλην. κώδ.

36. ὁ ΙΒ'. 37. ὁ Η'. 38. ὁ ΜΘ'. 39. Περὶ Μετανοίας.

Σκοπὸς τοῦ δε τοῦ λόγου ἐστὶ κτ.

Καὶ οὗτος ἐν τοῖς εἰρημ. ἑλλην. κώδ.

48. Περὶ τοῦ πονηροῦ τῆς Πορνείας πάθους.

Ἐπιβρεπτής ἐπὶ τὸ κακὸν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις κτ.

Ἐν τῷ εἰρημ. Ἀραβικ. κώδ. σώζεται.

41. Περὶ τοῦ τῆς Μετανοίας πνεύματος, καὶ πῶς ταῖς ψυχαῖς ἐμπίπτει, καὶ διαμένει ἐν τοῖς ἀληθῶς μετανουοῦσι, καὶ πῶς ἐν αὐτοῖς ἐνεργεῖ. Ἐάν τις ὑπὸ τοῦ τῆς μετανοίας πνεύματος κάτοχος γένηται, αὐτὴ ἐν αὐτῷ ἐνεργεῖ κτ.

Καὶ οὗτος ἐν τῷ Ἀραβ. κώδ.

42. Περὶ τῆς τῶν τάξεων Διαφορᾶς.

Πρῶτος τῶν νεωτέρων πόλεμός ἐστι τὸ πειθαρχεῖν ἐν ἀπλότητι πᾶσι τοῖς ἐπιταττομένοις ἡμῖν.

Καὶ οὗτος ἐν τῷ Ἀραβ. κώδ.

43. ὁ Κ.

44. Περὶ τῶν Κανόνων, εὗς δεῖ φυλάττειν ἐν τῇ σιωπῇ.

Τέκνον βίασον σεαυτὸν ἐν ταῖς νυκτεριναῖς δεήσεσιν, αἷς καὶ τοὺς ψαλμοὺς πρόσθε κτ.

Ἐν τῷ Ἀραβ. κώδ.

45. Περὶ τῶν Κανόνων τῆς τῶν Ἀναχωρητῶν διοικήσεως.

Τέκνον ἐὰν μετὰ διακρίσεως ἐπιθυμῇς τὸν σὸν βίον σύμφωνον εἶναι τοῖς τοῦ Κυρίου λόγοις κτ.

Ἐν τῷ Ἀραβ. κώδ.

ΒΙΒΛΙΟΝ Γ'.

1. ὁ ΚΓ'. 2. ὁ Ε. 3. ὁ ΝΣ'.

4. Περὶ Ταπεινώσεως.

Μακάριος ὁ γινώσκων ταῦτα κτ.

Τούτου ἡ ἀρχὴ μέρ. τοῦ ΚΓ', κείμεν. ἐν σελ. 101. στίχ. 9.

Σώζετ. καὶ ἐν τοῖς εἰρημ. ἑλλην. κώδ.

5. ὁ ΠΕ'. 6. ὁ Θ'. 7. ὁ ΝΑ'.

8. ὁ ΚΑ'. 9. ὁ ΜΑ'. 10. ὁ Ο'.

11. ὁ Ι'. 12. ὁ ΙΑ'. 13. ὁ ΙΒ'.

14. ὁ ΙΕ'. 15. ὁ ΚΒ'. 16. ὁ ΙΔ'.
17. ὁ ΚΘ'. 18. ὁ Μ'.

19. Περὶ φυλακῆς καρδίας.

Μὴ λανθανέτωσε κτ.

Τούτου ἡ μὲν ἐπιγραφὴ, ἡ αὐτὴ
τῇ τοῦ ΞΗ'. ἡ δὲ ἀρχή, ἄλλην.

Ἐν τῷ Ἀραβ. κώδ. σῶζ.

20. Περὶ τῶν τῆς θείας ἀγάπης
ἐνεργημάτων.

Ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἑαυτοῦ κινήσεων
κατανοεῖσθαι τὸ πνεῦμα ἀνωτέρω
ἔφημεν κτ.

Οὗτος ἐπιγραφὴν μὲν ἔχει ὁμοίαν
τῇ τοῦ ΚΔ'. ἀρχὴν δέ, ἄλλην.
Σῶζεται δὲ ἐν τῷ εἰρημ. Ἀραβ.
κώδ.

21. ὁ ΙΣ'. 22. ὁ Κς'.

23. Μέρ. τοῦ Κς'. κείμεν. ἐν
σελ. 171. στίχ. 1.

24. ὁ ΚΖ'. 25. ὁ Μς'.

16. Μέρ. τοῦ Μς'. κείμεν. ἐν
σελ. 285. στίχ. 21.

27. ὁ ΙΖ'.

28. Μέρ. τοῦ ΙΖ'. κείμεν. ἐν
σελ. 91. στίχ. 8.

29. Περὶ Πίστεως καὶ Μετα-
νοίας.

Ἡ πίστις ἐστὶν ἡ θύρα τῶν μυ-
στηρίων. κτ.

Οὗτος ἀρχὴν μὲν ἔχει τὴν αὐ-
τὴν τῷ ΟΒ'. ἐπιγραφὴν δέ, ἄλ-
λην. Σῶζεται δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰρημ.
ἑλλην. κώδ.

30. ὁ ΙΗ'. 31. ὁ ΟΓ'.

32. ὁ ΛΘ'. 33. ὁ ΝΖ'.

34. ὁ ΝΗ'.

35. Περὶ τῶν πονηρῶν λογισμῶν
τῶν διὰ τὴν προϋπάρχασαν ἀμέ-
λειαν καὶ τὸν μὴ βουλόμενον ὑφαρ-
κάζοντων.

Οἱ πονηροὶ λογισμοὶ οἱ ἐπὶ τὸν
μὴ θέλοντα ἐφορμῶντες κτ.

Οὗτος ἐπιγραφὴν μὲν ἔχει ὁμοίαν
τῇ τοῦ Ξ. ἀρχὴν δέ, ἄλλην. Σῶ-
ζεται δὲ καὶ ἐν τοῖς εἰρημ. ἑλλην.
κώδ.

36. Μέρ. τοῦ Ξ'. κείμεν. ἐν
σελ. 361. στίχ. 14.

37. Περὶ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθό-
τητος.

Μὴ θελήσης καλέσαι δίκαιον τὸν
Θεόν, εἰάν ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἐν
τοῖς σοῖς ἔργοις μὴ ἐπιφαίνεται κτ.

Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ μέρ. τοῦ Ξ', κεί-
μεν. ἐν σελ. 362. στίχ. 27.

Σῶζ. ἐν τῷ εἰρημ. Ἀραβ.
κώδ.

38. ὁ ΚΕ'.

39. Ὁμοῖος μέρ. τοῦ ΛΔ'. κεί-
μεν. ἐν σελ. 219. στίχ. 14.

40. ἡ Α'. Ἐπιστολή.

41. Μέρ. τῆς Δ'. Ἐπιστ. κεί-
μεν. ἐν σελ. 371. στίχ. 25.

42. Τίνι λόγῳ δύναται τις διευ-
θετῆσαι τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ἡ μετάνοιά ἐστιν ἡ θύρα τῆς
ζωῆς κτ.

Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ὁμοία μέρ. τοῦ
ΟΒ'. κείμεν. ἐν σελ. 281. στίχ. 27.

Σῶζ. ἐν τῷ εἰρημ. Ἀραβ.
κώδ.

43. Πόθεν γεννᾶται ἐν τῇ ψυ-
χῇ ἡ πνευματικὴ αἴσθησις, καὶ μέ-
χρι τίνος πρόεισιν.

Ἔστι καὶ ἄλλη πνευματικὴ αἴ-
σθησις ἐκ τῆς μελέτης γυγνομέ-
νη κτ.

Σῶζ. ἐν τῷ εἰρημ. ἀραβ. κώδ.

44. Ἀπόκρισις πρὸς τινα.

Τὸ ζήτημά σου, φίλτατε ἀδελφέ,
οὐχ ἐκαστῇ ἀνήκει, ἀλλὰ μόνοις

τοῖς τὰ τοῦ πνεύματος κατανοοῦσιν

Ἐν τῷ εἰρημ. ἀραβ. κώδ.

BIBAION Δ'.

1. Κεφάλαια γνώσεως.

Ἀρχὴ τοῦ τῶν ἀναχωρητῶν βίου ἐστὶ τὸ εἰς τὴν ἔρημον μεταστῆναι, καὶ ὑπὸ μηδεμιᾶς φροντίδος ἀνθρώπων, ἢ κοσμικῶν πραγμάτων κατέχεσθαι κτ.

Σώζ. ἐν τῷ εἰρημ. ἀραβ. κώδ.

2. Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν λογισμῶν.

Ὁ λογισμὸς ὁ ἐπὶ τὸ ἐλάττωμα, καὶ τὸ εὐόλισθον τοῦ πλησίον φερόμενος κτ.

Οὗτος καὶ ἐν τῷ εἰρημ. 605. ἑλλην. κώδ. σῶζ.

3. Περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας.

Ὁ συνεχῶς ἐαυτὸν βιάζων κτ.

Καὶ οὗτος ἐν τῷ αὐτ. κώδ.

4. Περὶ τοῦ σκότους τοῦ ἐνίοτε ἐπισυμβαίνοντος τοῖς ἀναχωρηταῖς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ.

Ὅταν ἐπισυμβαίνει τὸ σκότος, μετανοίας συνεχεῖς δεῖσε ποιεῖν κτ.

Τούτου καὶ ἡ ἐπιγραφή, καὶ ἡ ἀρχὴ ὁμοία τῇ τοῦ ΙΔ'.

5. Ἀποφθέγματα.

Ὁ Θεὸς ἀληθῶς ἐστὶν ὁ πατὴρ τῶν λογικῶν κτ.

Ἐν τῷ εἰρημ. ἀραβ. κώδ. σῶζ.

6. ὁ ΠΑ'.

7. Περὶ τῶν διαφόρων τρόπων τῶν ἐργασιῶν τοῦ σοφοῦ ἀσκητοῦ.

Ἐπειδὴ πᾶσα σοφία ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ κτ.

Οὗτος ἐντε τῷ 21, καὶ 22. συριακῷ κώδ. τῶν ἐκ Νιτρ. εἰς Ῥώμ. μετενεχθ. σῶζ.

8. Ἐν ποίῳ τόπῳ πολὺς ὁ ἐν τῷ ἀγῶνι κόπος, καὶ ὅ τῆς πτώσεως κίνδυνος.

Οἱ πονηροὶ λογισμοὶ νικηθῆναι οὐ δύνανται κτ.

Ἐν τῷ εἰρημ. συριακ. κώδ.

9. Περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν τῆς γνώσεως κινήσεων.

Ἡ μικροψυχία σημεῖόν ἐστιν ἀπελπισμοῦ κτ.

Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ὁμοία μέρ. τοῦ ΚΣ'. κεμμέν. ἐν σελ. 110. στίχ. 3.

Σώζ. ἐν τῷ εἰρημ. συριακ. κώδ.

10. Ὅμοιος μέρ. τοῦ ΜΔ'. κεμμέν. ἐν σελ. 193. στίχ. 17.

11. Μέρ. τοῦ ΜΣ'. κεμμέν. ἐν σελ. 194. στίχ. 34.

12. Περὶ τῶν τοῦ αἰῶνος φροντίδων.

Μὴ νομίσης τὸν ὑπὸ τῶν σωματικῶν κατεχόμενον, παβήσῃαν δύνασθαι ἔχειν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ προσευχῇ κτ.

Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ὁμοία μέρ. τοῦ ΟΓ'. κεμμέν. ἐν σελ. 289. στίχ. 17.

Σώζ. ἐν τῷ εἰρημ. συριακ. κώδ.

13. ὁ ΑΖ'.

14. Περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἡ αὐτὴ τῇ τοῦ Δ'.

15. ὁ ΑΗ'. 46. ὁ ΚΗ'.

17. Οὗτος ἐκ τεσσάρων ἐρωτήσεων σύγκειται· ὧν ἡ μὲν πρώτη,

μέρ. τοῦ ΜΔ'. λόγ. κεμμέν. ἐν σελ. 327. στίχ. 4. ἡ δὲ δευτέρα,

μέρ. τοῦ ΑΗ'. κεμμέν. ἐν σελ. 164. στίχ. 18. ἡ δὲ τρίτη, μέρ. τοῦ ΠΑ'.

κεμμέν. ἐν σελ. 306. στίχ. 8. ἡ δὲ τετάρτη, αὐτὴ ἡρώτησι μαθητῆς,

εἰ ὁ Θεὸς ἀγαθός ἐστι, διατί λοιπὸν ταῦτα ἐποίησε, τὴν ἁμαρτίαν δη-

λαδὴ τὴν γένναν, τὸν θάνατον, καὶ τὸν διάβολον;

Σώζ. ἐν τῷ εἰρημ. συριακ. κώδ.

18. Ἐπιστολὴ πρὸς τινὰ Μοναχόν.

Ἡ δὲ εἰς αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ ὑπομένομεν ἐναντία κτ.

Σώζ. καὶ ἐν τοῖς εἰρημ. ἑλλην. κώδ.

19. ὁ ΚΔ'. 20. ὁ ΑΒ'.

21. ἡ Δ'. Ἐπιστολὴ πρὸς τινὰ Βεροίας.

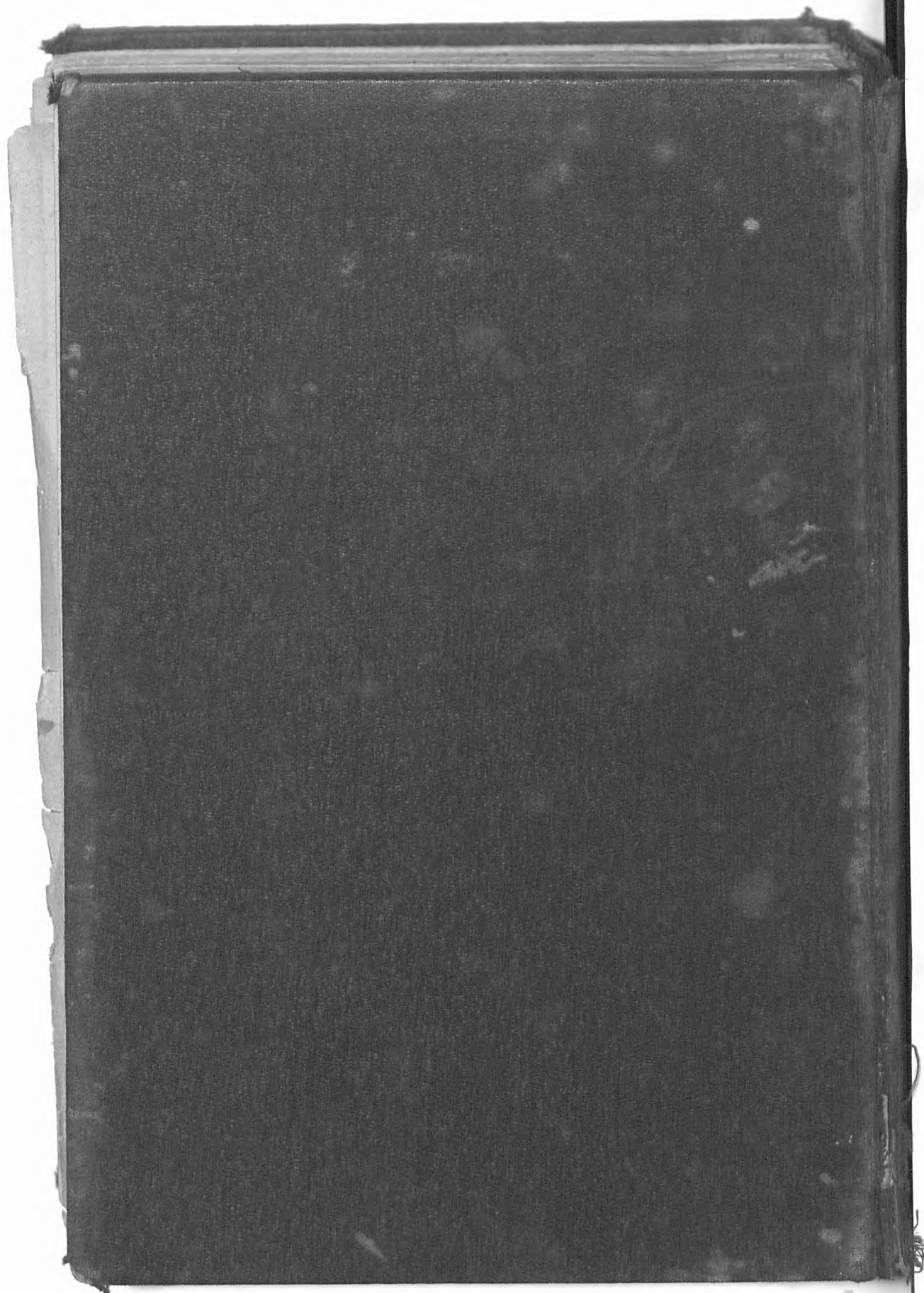
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ὁ Σεβασμιώτατος καὶ Πανιερώ- τατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καὶ Πρόεδρος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος κ. Γερμανὸς Καλλι- γᾶς.	Θ. Γ. Βορηῆς Δ. Βουδούρης Ἐμμ. Γ. Χηραναγνωστάκης Εὐάγγελος Π. Βιδάλης Ἀγγελικὴ Δημητρίου
ὁ π. Πανερ. Ὑδρ. καὶ Σπεστ. Ἀρσένιος 2	Γεώργιος Νικολόπουλος ἔμπορος
» Τριφυλλίας Νεόφυτος 2	Δημητρίου Ρέπος Κρεοπώλης
» Μεσσηνίας Πανάρετος 2	Γεράσιμος Μαζαράκης ἱερεὺς
» Νάξου Γρηγόριος 2	Βασιλικὴ Δέδε
ὁ ἱερολ. ἀρχιδ. κ. Ἀνδρ. Καλλιγᾶς 2	ὀίλλογμώτατος Ἀρχιμ. Ι. Μαρτίνος
ὁ ἀρχιμ. Σωφρ. Παναγιώτου γρ. Συν.	Ἀνθιμος Χάστας Μοναχὸς
Τιμόθ. Ἀναστασίου ἱεροδ. γραμ. »	Νικόλ. Καλούπης τυπογράφος
ὁ ἀρχιμ. Παρθένιος Δημητρόπουλος	Κλεώπας ἱερ. Κοικυλίδης πρ. θεολ.
Ἀνανίας Παπαγιαννόπουλος ἱεροδ.	Συμεὼν Πρωτοπαπᾶς πρὸλ. θεολ.
Δανιήλ μον. Κουτλουμουσιανὸς	Χρῆστος Κόντος ὑποδηματοπ.
Γεώργ. Μοδινὸς τελειόφ. φιλ.	Παναγιώτης Ν. Σινόπουλος
ἀρχ. Ἀγαθᾶγγελος προη. μον. ἐσφιγ.	Ἀντώνιος Ν. Μαστράκαλος
Ἰουβενάκιος ἱεροδ. καὶ ἱεροψ. ἀγιατο.	Ἀνδρ. Γ. Ζαφειρόπουλος (Ἀκράτα)
Νικόλ. Λειβαθινὸς ἱερεὺς	Ἰωάννης Ντρίβας
Νικ. Περούλης νεωκ. Ἀσωμ. Πετράκη	Γεράσ. μον. Ζωγραφίτης τελ. θεολ.
Γεννάδιος ἀρχιμ. Οἰκονομίδης	Μιχ. Γζτζάερλης φοιτ. θεολ.
Ἀγαθᾶγγελος Πετρακᾶκος ἱερεὺς	Παναγιώτης Θειάφης 2
Χαραλ. Μαρτῆτος ἱερ. Ἀσωμ. Πέτρ.	Βασίλειος Κουτουδάκης
Διονύσιος ἱερεὺς Σβορώνος	Γεώργιος Τσαντίλης
Γεώργιος ἱερεὺς Λειβαδῆς	Γεώργιος Π. Μπινάρης (Πειραιῶ)
Ἱερών. Βοῦρος Χῖτος (Μον. Νικαρείας)	Καλλίνικος ἱερεὺς
Συμεὼν ἱεροδ. φοιτ. θεολογίας	Κ. Μπασόπουλος ἔμπορος
Κυπριανὸς Χρήστου ὀργανοποιὸς	Ἰωάννης Μιχαήλ φοιτ. νομ.
Θ Προυσιανὸς (μον. Ζωοδ. Πηγ. Πόρ.)	Γιαννοῦλα Μητᾶ Ἰουσαΐας
Κωνστ. Οἰκονόμου ἱερεὺς Κρής	Ἀγαθᾶγ. Κανελλόπουλος ἱερομ.
Ἰλαρίων ἱεροδ. Σάμιος	Ὁ Γ. Πανιερώτατος Μητροπολίτης Βη-
Νικόλ. Βουλγαρὴς γυρολόγος	θλεὲμ καὶ ἑξαρχὸς τοῦ Παναγίου
Νικολ. ἱερεὺς Μπίρος	Τάφου κύριος Ἀνθιμος 5
Νικόδημος Μοναχὸς Βολεσιᾶκης	Ριζάρειος Σχολῆ
ἡ ἐναρ. δέσπ. Βικτωρία Τράιμπερ	Ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης
ἡ ἐναρ. δεσπ. Ἄννα Τερζάκη	καὶ ὁ Διευθυντὴς Ριζαρείου
Πολύκαρπος Συνοδινὸς ἱερ. ν. Ἀχ.	Σχολῆς κ. Νεκτάριος Κεφαλῆς 2
Παναγιώτης Βουλιέρης ἱερεὺς	Ἀνθιμος Λελεδάκης ἱερομ.
Ἀλέξανδρος διακ. Σημαντηράκης	Παρθένιος Βαρδάκας ἱεροδ.
Θεόδωρος Ματαράγκας ἱερεὺς	Χρύσανθος Γρ. Γουλιδῆς ἱεροδ.

Ἀμβρόσιος Δήμου ιεροδ.	ὁ ὅς. ιερομ. Χαρίτων Σπηλαιώτης
Σωφρόνιος Δούκας	ὁ ιερλ. ιεροδ. Νήφων Λαυριώτης
Θεοφάν. Δ. Φραγκούλης Ζαγορίσιος	Εὐγένιος μον. Κερκυραῖος
Ἐμμανουὴλ Κριεζῆς	Ἱερὰ Μονὴ Βατοπεδίου 10
Μιχαὴλ Καπετανάκος	Ἱερὰ Μονὴ Ἰδῆρων 10
Πολυχρόνης Θωμᾶ	Ὁ Πανιερώτ. κ. Νέοφυτος πρώην
Νικόλαος Φ. Φρεμεντίδης	Καμπανίας ἱθρ.
Γεώργιος Ἐμμ. Κηπιώτης	ὁ πανοσ. ἀρχιμ. Κύριλλος
Ἰωάννης Βορόπουλος	ὁ παν. προηγ. Ἰγνάτ. Προσμονάριος
Φίλιππος Ι. Θεοδώρου	ὁ πανοσ. ἀρχιμ. Γαβριήλ
Ἰωάννης Ἀναγ. Παπανικολάου	ὁ πανοσ. προηγ. Ἰωὴλ
Ἡρακλῆς Δ. Κωνσταντινίδης	ὁ ιερολογ. ἀρχιγγραμ. τῆς Κοινό-
Ἰάκωβος Ἀντζουλᾶτος ιεροδ.	τητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους 4
Εὐάγγελος Παναγιώτου	ὁ πανοσ. προηγ. Ἱερόθεος
Ἰωάννης Παρασκευαΐδης	ὁ πανοσ. προηγ. Δανιὴλ ἐπίτρ.
Δημήτριος Σαρδέλας	ὁ πανοσ. Χρυσανθος ιερομον.
Κωνσταντῖνος Ι. Μοράρος	ὁ πανοσ. προηγ. Μελέτιος
Βασίλειος Πλαστήρας	Κύριλλος μον. Κεφαλλῆν
Παναγιώτης Ἀλεξίου	Διονύσιος Ἀρχιμ.
Μελέτιος ιεροδ. Βατοπεδιανός 2	Ἱερὰ Μονὴ Ἐηροποτάμου 3
Γαβριήλ ιεροδ. (Μονὴ Ταξιάρχων)	Ναθαναὴλ Ἀρχιμανδρίτης
Ἀγάπιος ιεροδιάκονος	Ἰ. Μ. Δοχειαρίου τὸ κοινὸν αὐτῆς 4
Θεοφάνης Γούναρης ιεροδ. Μητροπ.	Βασίλειος ιερομ. ἐφ. καὶ προσμ. 2
Ἰωσήφ Κυριαζῆς ιερεὺς	Εὐθύμιος ἀρτοποῖος
Κάλλιστος Εὐσταθίου Οἰκ. Σχολῆς	Ἱερὸν κοινόβιον ἀγ. Παύλου 20
Φώτιος Πάντος ιερεὺς	ὁ ὁσιώτ. Ἱερόθεος Ἀγιοπαυλίτης
Παΐσιος Βουνιόζης Ἀρχιμ.	» Σωφρόνιος »
Θεοδόσιος Κοιλήτης ιεροδ.	» Καλλίστρατος μον. Ἀγιοπ.
Νικόλαος Τσιγγερίδης	Ἱερὸν κοινόβιον τοῦ ἀγ. Διον 5
Μελέτιος ιεροδ. Παπανδρέου	ὁ παν Παπᾶ Ἰάκωβος Διονυσίτης
Ἁγιον Ὁρος	Συμεὼν ἀντιπρόσωπος
Ἡ Ἱερὰ κοινότης τοῦ ἀγ. Ὁρους 5	Ἱερὸν κοινόβ. τοῦ ἀγ. Γρηγορίου 5
Ἱερὰ Μονὴ τῆς Μ. Λαύρας 10	Ἱερ. κοινόβ. τοῦ Σίμωνος πέτρας 10
Ἡ Α. Θειοτάτη Παναγιότης ὁ πρ.	Ιερ. κοινόβ. τοῦ Κουτλουμουσ. 10
Οἰκουμ. Πατρ. Ἰωακείμ ὁ Γ. 10	Χαρίτων μοναχός
ὁ προηγ. πανοσ. Κοσμᾶς	Ἰάκωβος ιερομ. μοναχός
Ἰωάσαρ μον. Λέριος	Ἱερὸν κοινόβιον τοῦ Ξενοφώντος 5
ὁσιώτ. Ἀνανίας Λαυριώτης	Ἱερὸν κοινόβιον τοῦ Ρωσικοῦ 15
ὁ ιερολ. ιεροδιάκονος Λαυριώτης	Τὸ Ἱερὸν κοινόβ. Κωνσταντινίου 5
Δαμιανός Λαυριώτης τυπικ.	ὁ πανοσ. Ἀρχιμανδρίτης Παΐσιος
Κοσμάδελος Λαυριώτης	Μόδεστος ιερομ. μοναχός
Ἀνδρέας Λαυριώτης Διαβαστής	Διονύσιος » ἐκ Προκοπίου
Παναγιώτης παραγυῖος Νικοδήμ.	Ἀρχιμ. Ἰωάννης ἐκ Παντελεῖμ.
Γεώργιος ἀρχάριος Λαυριώτης	Στέφανος ιερομόν. ἐκ Καλλιουπ.

Δανιήλ ιερομ. Σάμιος
 Ἰερὸν κοινόβιον Ἐσφιγμένου 5
 Ἰερὸν κοινόβιον Καρακάλου 5
 Γεώργιος Ἀγιοπαυλίτης
 Κοσμάς ιεροδιάκονος Ἀγιοπαυλίτης
 Νίκανδρος μον. Ἀγιοπαυλίτης
 Μεθόδιος μον. Ἀγιοπαυλίτης
 Δημήτρ. μον. ιεροψάλ. Ἀγιοπαυλ.
 Ἰερὰ Νέα Σκήτη τοῦ ἁγ. Παύλου
 Τὸ κοινὸν αὐτῆς 2
 Κύριλλος ιερομον. ἁγιογράφος
 Σεραφεῖμ ιερομον. ἁγιογράφος
 Συνόδιος πνευματικὸς Ζησιμᾶτος
 Χρυσάνθος ιερομόν. Ζαχαρῆς Κελ.
 ἁγ. Σπυρίδων
 Χρυσάνθος ιερομόναχος
 Ἀβέρικος ιερομ. καὶ πνευμ. Ἰθάκ.
 Προκόπιος μον. ἁγιογράφος 2
 Ἰωάσαφ μον. ἁγιογ. Μιτυλιναῖος 2
 Ἰωάσαφ μον. ἁγιογρ. Πελοποννήσιος
 Παῖσιος μον. Κυμαῖος
 Ζαχαρίας μοναχ. Μυτηλιναῖος
 Ἀθανάσιος μοναχὸς Χῖος
 Γρηγόριος μοναχ. εἰς Κατουνάκια
 Μελέτιος μον. Καλ. θεολόγος
 Ἀνδρόνικος μοναχ. ἁγιογράφος
 Δαυτὶδ μοναχ. Σπήλαιώτης
 Ἀμφιλόχιος μοναχὸς
 Ἀρτέμιος μοναχὸς Πελοποννήσιος
 Δανιήλ ιερομόν. καθ. θεολόγος
 Κοσμάς μον. καλυβ. ἁγ. Γεώργιος
 Εὐθύμιος μον. ἁγ. Χαραλάμπους
 Ἐν τῇ Ἰερᾷ Σκῆτι τῆς ἁγ. Ἀρρῆς
 Τὸ κοινὸν αὐτῆς 2
 Γεδεὼν μοναχ. Σάμιος
 Θεόφιλος μοναχὸς
 Λεόντιος ιερομόναχος
 Εὐλόγιος μοναχὸς
 Ἰγνάτιος μοναχὸς Ἱμβρίου
 Κάλλιστος μον. ἐφέσιος ἁγιογράφ. 2
 Ἰωάσαφ μοναχὸς ἁγιογράφος
 Θεοδόσιος μοναχὸς ἁγιογράφος
 Νικήτας μοναχ. ἐκ Μαδίτου
 Δαμασκηνὸς μοναχ. Λέσβιος
 Νεκτάριος μοναχ. Ἅγιοι Πάντες
 Συμεὼν μοναχ. Ματζουράνης
 Νεόφυτος ιερομ. μικρᾷ ἁγία Ἀννη
 Σάββας πνευμ. Μικρᾷ ἁγία Ἀννη 2
 Ἐν τῇ Ἰερᾷ Σκῆτι τοῦ Ἐστροφῶτος
 ὁ πανολ. Γερμανὸς ιερομόν.
 ὁ ιερολ. Γρηγόρ. ιεροδιάκον.
 Νικηφόρ. μοναχ. ἐκ Βατ. Σκήτης
 Τὸ κοινὸν αὐτῆς 2
 Νικηφόρος ιερομόν. Κεφαλλήν 2
 Ἀθίμος μοναχὸς
 Κοσμάς μοναχὸς
 Γρηγόριος μοναχὸς Σουλιώτης
 Γαβριήλ μοναχ. Κεφαλλήν
 Ἰερὰ Σκήτη Κοντολουμουσίου
 ὁ παν. Δωρόθ. ιερ. Παναγόπουλος
 Τὸ κοινὸν αὐτῆς 2
 Χαραλάμπους ιερομ.
 Παντελεήμων ιερομ.
 Δωρόθεος ιερομ.
 Ἀβέρικος ιερομόναχος
 Ἰωάννης ιεροδιάκ. ὥρολογοποιὸς 2
 Ἰωάν. ιεροδ. διὰ Παῦλον Πελοπον.
 Παῖσιος ιερμ. Κρής
 Πανάρετος μοναχ.
 Ἰσαὰκ μοναχ. ἁγιογράφος
 Εὐλόγιος μοναχ.
 Κωνστάντιος μον. Ἀγιοπετρίτ. Χῖος
 Νήμφων πνευματικὸς
 Ἰερὰ Μονὴ Δοχειαρίου
 + Σεβ. Καρπάθου καὶ Κάστου
 Σωφρόνιος
 Καραϊαί
 Προκόπιος ιεροδ. κελίον ἁγίος Νι-
 κόλαος Κουτλ.
 Χριστοφόρος ιεροδ. Κτενῆς γραμ-
 ματεὺς τῆς ἱερᾶς κοινότητος 2
 Παρθένιος μοναχὸς Χατζ. Γεωργίου
 κελ. ὁ Εὐαγγελισμὸς 4
 Μεθόδιος μοναχὸς Κεφαλλήν Κελ.
 ἁγιοι Θεόδωροι 2
 Γρηγόριος μον. Τουμασάτος
 Ἀρσένιος μοναχ. κελ. Πατερίσσα
 Μηνῆς ιερομ. καὶ Μαξιμὸς ἁγιογρ.

κελ. ἁγία Τριᾶς Ἱερωθέντων	2	Μακάριος μοναχὸς Τήνιος
Ἀντώνιος ἱερομ. κελ. Ἱερ. ἅγιοι		Γαβριήλ μον. Σκήτη Ἱερωτῶν Λι-
Ἀπόστολοι		βαδᾶς
Πολύκαρπος μον. κελ. Ἱερ. ἁγ. Ἀννα		Ἱερουσαλὴμ
Ἀνθίμος μον. κελ. Κουτλ. ἅγιος		Ἡ Α. θειοτάτη Παναγιότης
Σπυρίδων		Πατριάρχης Γεράσιμος Α' 10
Γρηγόριος μοναχὸς Κελ. Κουτλ.		Κυριανοπόλεως Δανιήλ 2
Εὐαγγελισμὸς		Ἀρχιμανδρίτης Γαβριήλ αὐτάδελ-
Ἀνθίμος ἱερεμὸν.		φορ τοῦ πατριάρχ. Ἀντιοχ. Σπυρίδ.
Ἀνανίας μον. κελ. Παντοκρατορινὸν		Δωσίθεος ἱερομ. προηγ. ἁγ. Νικολ.
ἁγ. Νικόλαος κελ. Βατοπεδινὰ		Ἀνθίμος ἱερομ. Μπούρας
Νεόφυτος ἱερμ. ἁγ. Προκόπιος		Πολύκαρπος μοναχὸς
Νικηφόρος μον. Κοίμησ. Θεοτόκου		Ναθαναήλ ἱερομόναχος
Ἰωακείμ μοναχ. Ἀρχάγγελος		Νεόφυτος μοναχὸς
Ἰερὰ καὶ σεβ. Μ. Παντοκράτορος		Ἀβράμιος καθ. Σαρανταρίου ὄρους 3
Φώτιος καθ. Παντοκρατορινὸς		Παχώμιος Καθηγούμε. Μονῆς Προ-
Νεόφυτος Γρηγοριάτης		δρόμου ἐν Ἰορδάνῃ 3
Ἀθανάσι. μον. Βατ. Ἀθανασιάδης		Σεραπίων Καθηγούμενος ἀββ. Γε-
Κορηλῆλιος μοναχ. Λαυριώτης		ρασίμου τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ 3
Κωνσταντ. Α. Φωτόπουλος διδ.		Καλλίνικος Καθηγ. ἱερᾶς Μ. Χο-
Θέμελης Δ. Καλύμνιος Ζωγράφος		ζεβᾶ 3 Καίσαριος Καθηγ. ἁγίου Χα-
Ἀντώνιος ἱερομ. Ρώσσης		ραλάμπους εἰς Ἱεροσόλυμα.
ὁ πανοσ. Νήφων ἱερομ. Κελλίου		Μορὴ ἁγίου Σάββα
Σάββας ἱερομόναχος		Ἀνθίμος Καθηγούμενος 2
Ἰερὰ Σκήτη Καυσοκαλύδια		Κορηλῆλιος μον. Πελοποννησίου
τὸ κοινὸν αὐτῆς	2	Σάββα ἐφέντης 2
Μακάριος μοναχὸς Σάμιος		Γερμανὸς ἱερομόν. Κερκυραῖος
Παῖσιος μοναχ. ἁγιογράφος		Κύριλλος ἱερομ. Κερκυραῖος
Δανιήλ » »		Ἀντώνιος ἱερομόναχος
Συμεὼν » »		Θεοδόσιος μοναχὸς Βηθλεεμίτης
Ἀδελφοὶ Ἰωασαφαῖτοι	2	Γεράσιμος μοναχὸς Παγουλᾶτος
Ἰάκωβος μοναχ. ἁγιογράφος		ἱεροδιάκονος Πατριάρχης
Νεῖλος μοναχὸς Λευκ		Θεόκτιστος μον. ἐκ τοῦ οἴκ. Εὐφραθῆ
Κατουράκια		Ἐν τῇ ἱερᾷ Σκῆτι Χοζεβᾶ
Παντελεήμων μοναχ. Πατόπουλος		Ἀλέξιος ἱερομόναχος
Ἰωάννης μοναχ. Ἀγιαννανίτης Κοί-		Λεόντιος μοναχ. Κρής
μησις τῆς Θεοτόκου		Ὀνούφριος μον. θρίμμα τῆς ἐρήμου
Ἀρσένιος μοναχὸς Κατουνακίτης		Χριστοφόρος μοναχ. Κοντὸς
Δανιήλ μοναχ. διὰ Ἰωάννην ἀρχι-		Ἰουστίνος μοναχ.
μανδρίτην ἐκ Καλιβάρων 2		Καλλίστρατος μον. Πελοποννήσιος
Διονύσιος ἱερεὺς ἐκ Προκοπίου τῆς		Ἀντιόχεια
Καππαδοκίας		Ἡ Α. Παν. Πατριάρχης Ἀντιο-5
Μόδεστος ἱερμ. Κωνσταντινουπόλεως		χείας. Σπυρίδων Χρηστόδουλος Με-2
Καλλίνικος μοναχ. ἁγ. Γεράσιμος		λησιανὸς νῆμ. σύμ. καὶ ἀρχιγγραμ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας